VICTOR ANCHIDIN

EVOLUȚIA ECONOMICĂ A ROMÂNIEI

Cercetări statistico-istorice

1859-1947

VOL. II

AGRICULTURA

-2-
III 222865

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

EVOLUȚIA ECONOMICĂ A ROMÂNIEI

Cercetări statistico-istorice 1859–1947

AGRICULTURA

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

VICTOR AXENCIUC

EVOLUȚIA ECONOMICĂ A ROMÂNIEI

Cercetări statistico-istorice 1859–1947 -> 15.9

Vol. II. AGRICULTURA

15 9/3
compl. la III 222.865, 1

210825
B.C.U. - IASI

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
București, 1996

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ECONOMIC DEVELOPMENT OF ROMANIA
Historical-statistical researches 1859–1947

Tome II. AGRICULTURE

La culegerea materialului documentar și prelucrarea datelor statistice au mai participat și cercetătorii: Daniela POENARU, Iuliana IONESCU-GHERASIM, Cornel SÂRBU, din cadrul Institutului de Economie Națională.

Informațiile statistice referitoare la agricultura din Transilvania în perioada 1867–1914 au fost culese de: prof. dr. Matei FURDEK, conf.dr. Gheorghe POPESCU, conf. dr. Gheorghe PETER, de la catedra de economie politică a Universității din Cluj-Napoca.

Lucrările de secretariat științific au fost efectuate de Daniela POENARU.

23.09.1996
B.C.U. „M. EMINESCU"
— I A Ș I —
acu 780.156

ISBN 973-27-0496-9
ISBN 973-27-0190-0

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
R-76117, București, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUPRINS GENERAL

Cuvânt înainte

SECȚIUNILE LUCRĂRII

I Populația agricolă 11
II Fondul funciar după modul de folosință 43
III Precipitații atmosferice 63
IV Proprietatea funciară și exploatația agricolă 73
V Munca agricolă, disponibilități și necesități 321
VI Învățământul agricol, și cadrele de specialiști 331
VII Mașini și unelte agricole 355
VIII Animalele și producția animalieră 409
IX Culturi și producții agricole vegetale 493
X Fondul forestier 669
XI Valoarea producției agricole, prețuri în agricultură 697
XII Gestiunea exploatațiilor agricole – date din anchete agrare 737
XIII Situații statistice de ansamblu; serii de date materiale și valorice pe locuitor, pe hectar 805

Cuprins analitic 841

Analytic Contents 863

BCU IASI/CET... UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUVÂNT ÎNAINTE

Volumul doi – cel de față – al proiectului „Evoluția economică a României în date statistice istorice – 1859–1947" urmează după tomul consacrat industriei, apărut la Editura Academiei Române în anul 1992.

Proiectul mai cuprinde, în manuscris, definitivate pentru tipar, volumele referitoare la sistemul bancar și de credit, la comerțul interior și exterior și la finanțele publice ale României consacrate perioadei menționate.

În această lucrare se înfățișează principala informație, sub formă de date și serii statistice de lungă durată, privitoare la problematica economică și socială a agriculturii românești în perioada 1859–1947.

Investigația întreprinsă se înscrie în tendințele cele mai noi în domeniul istorico-economic pe plan mondial de a fundamenta izvoarele proceselor economice contemporane pe baza seriilor statistice ale perioadelor seculare.

Cartea prezintă o viziune globală și sectorială asupra agriculturii românești, tratarea acesteia distribuindu-se în cele 13 secțiuni care cuprind: condițiile naturale și factorii sociali de producție, precum – teritoriul după modul de folosință, precipitațiile atmosferice, populația agricolă, reformele agrare și proprietatea funciară, exploatația agricolă și relațiile agrare – munca agricolă, suprapopulația agrară, învoielile agricole, dijma, arenda etc. – învățământul agricol și cadrele de specialitate, mașinile și uneltele agricole, șeptelul; după acestea se expun rezultatele activității agricole – culturile vegetale, producția vegetală și animalieră, valoarea producției în agricultură; o parte specială înfățișează date contabile și bugetare ale gospodăriei țărănești, asupra variatelor aspecte ale gestiunii acesteia pe categorii de mărime; secțiunea ultimă este formată din situații statistice de ansamblu și sinteză cu date și serii de indicatori materiali și valorici ai agriculturii raportate la unitate de populație și suprafață – locuitor sau ha – în scopul înlesnirii comparabilității principalelor procese din agricultură pe întreaga perioadă studiată, surmontând astfel, în anumită măsură, modificările teritoriale ale statului român din acest interval.

Colectarea, selecționarea și prelucrarea fondului informațional de bază privind agricultura și constituirea situațiilor statistice, a seriilor de date pe termen lung într-un corpus de date centralizate și ordonate sistematic este cu atât mai

necesară ştiinţelor istorice, sociologice, economice, istorico-economice etc. cu cât, după cum este cunoscut, actualelor generaţii de cercetători sursele vechi de date le sunt mai greu accesibile, informaţia economico-statistică fiind răspândită în sute de surse; deseori ea este incompletă sub un aspect sau altul, cu însemnate goluri de date; nu mai insistăm asupra penuriei de informaţii în documentaţia românească asupra agriculturii din Transilvania, Basarabia şi Bucovina până la 1918.

Dar inconvenientul esenţial este că cercetarea proceselor sociale de bază ale agriculturii româneşti, din cauza lipsei sau insuficienţei seriilor de indicatori pe termen lung, întâmpină dificultăţi mari în asigurarea continuităţii lor, în evidenţierea tendinţelor de durată ale economiei agrare, în determinarea etapelor şi stadiilor dezvoltării sale.

Aria de documentare a cuprins publicaţii statistice provenite de la înregistrări curente şi periodice, recensăminte, statistici şi investigaţii ocazionale, anchete agrare, sociologice etc., emanate de la instituţii oficiale de administraţie şi conducere departamentală, institute ştiinţifice, organizaţii profesionale oficioase şi particulare, arhive, publicaţii internaţionale etc.

Totodată, s-a cercetat o cuprinzătoare bibliografie de specialitate – economie agrară, agricultură – în scopul determinării mai precise a categoriilor şi noţiunilor în domeniu, al explicării, în notele ce însoţesc datele statistice, a unor norme de calcul, procese biologice, tehnice şi tehnologice, pe care acestea le exprimă.

Cercetarea a urmărit atât reconstituirea şi centralizarea unor categorii de indicatori din sursele vremii, cât şi coroborarea lor cu alte informaţii directe şi indirecte, verificarea lor prin metode statistice, completarea datelor unde acestea lipseau precum şi elaborarea şi introducerea în circuitul ştiinţific a unor indicatori de bază meniţi să lărgească capacitatea de exprimare a laturilor cantitative şi calitative ale agriculturii în perioada modernă a României; între datele şi seriile reconstituite şi întregite menţionăm: structura pământului după modul de folosinţă, populaţia agricolă şi rurală, suprafeţele însămânţate şi producţia vegetală pentru unii ani, şeptelul şi produsele animaliere, valoarea producţiei agricole şi animaliere în preţuri constante, capacitatea de lucru a maşinilor agricole, suprafaţa forestieră anuală a ţării până la 1914 etc. Seriile de date referitoare la teritoriu, însămânţări, producţie vegetală sunt expuse în cronologie anuală şi ca medii ale anilor, de regulă a cinci ani agricoli.

În acelaşi sens s-au constituit şi serii de date, după surse ale unor instituţii statistice străine, pentru agricultura provinciilor româneşti – Transilvania, Basarabia şi Bucovina – până la unirea lor cu patria, 1918, în scopul procurării informaţiei pentru cunoaşterea evoluţiei potenţialului agricol, a producţiei vegetale şi animaliere a întregului teritoriu naţional.

Întrucât în perioadă au intervenit modificări teritoriale ale statului român: integrarea Dobrogei la 1878, formarea statului român unitar la 1918, dezmembrarea unor părţi ale teritoriului naţional în 1940 în urma pactului imperialist Ribbentrop–Molotov şi a celui de la Viena, redobândirea în 1945 a Nordului Transilvaniei, momentele acestor schimbări sunt marcate în tabele cu o

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

linie orizontală înaintea anului respectiv, cum se obişnuieşte în statistica internaţională. În această situaţie, comparabilitatea datelor se poate face pentru intervalul de timp cu aceeaşi mărime a teritoriului. În vederea creării posibilităţii de comparaţie a principalilor indicatori, pentru întreaga perioadă investigată, aceştia s-au raportat la locuitori sau la suprafaţă.

Datele şi seriile de date se înfăţişează sistematic sub forma situaţiilor statistice constituite din: introduceri metodologice sau explicative la secţiuni, capitole sau paragrafe, tabelele statistice, sursele documentare şi notele explicative; mărimile obţinute prin calcule proprii se situează totdeauna la limita minimă a indicatorului şi, de regulă, sub realitatea istorică; este o rezervă de siguranţă pentru toate datele din această categorie; în note speciale se explică detaliat metodele şi procedeele utilizate la calcularea seriilor inedite, ceea ce oferă cititorului interesat posibilitatea de a reface procesul constituirii lor şi, în cazul în care dispune de informaţie suplimentară sau modalităţi mai bune de estimare, să ajungă la rezultate mai precise; în consecinţă, soluţiile folosite la prelucrarea materialului informaţional nu le considerăm nici perfecte nici definitive; ele rămân deschise oricărei ameliorări şi dezvoltări, studiul nostru reprezentând doar un prim pas al acestei întreprinderi în domeniu. Menţionăm că datele şi seriile statistice referitoare la agricultură din această lucrare se prezintă mai complete şi mai precise decât cele publicate de noi, cu ani înainte, în alte locuri, acelea fiind rezultatul unor stadii anterioare de cercetare.

În ceea ce priveşte tehnica de întocmire a tabelelor statistice, dispunerea datelor în rubrici, clasificarea fenomenelor, denumirea indicatorilor etc., acestea, în măsura posibilului, au fost adaptate din sursele statistice vechi, după metodologia şi tehnica actuală, expusă în lucrări de specialitate şi, în primul rând, după publicaţiile Comisiei Naţionale pentru Statistică. Indicatorii din sursele vremii sunt produsul condiţiilor de culegere şi prelucrare din perioadele trecute şi au un grad de precizie cu atât mai mare cu cât sunt mai aproape de prezent.

În scopul calculării şi ajustării unor serii statistice, am utilizat serviciile calculatorului ceea ce a mărit marja de certitudine a exprimării cifrice, a proceselor investigate.

Cartea pune în evidenţă, prin informaţia expusă, faptul că agricultura în perioada studiată, cu toate transformările tehnice, economice şi sociale suferite şi progresele substanţiale ale organismului economic naţional, a rămas sectorul de bază al vieţii economico-sociale, care asigura hrana populaţiei şi acoperirea prin export agricol a unei părţi însemnate din plăţile externe ale ţării, care ocupa cca patru cincimi din populaţia României şi producea partea prioritară din venitul naţional; agricultura, deşi a înregistrat un anumit proces de modernizare, a rămas însă în toată perioada modernă marele domeniu retardat al societăţii româneşti, cu problematica socială mereu sub tensiune şi cel mai greu de rezolvat.

În perioada deceniilor de elaborare a temei, am primit un sprijin larg din partea colaboratorilor, cercetătorilor şi cadrelor didactice universitare, referenţilor şi consultanţilor ştiinţifici, a specialiştilor de la Comisia Naţională pentru

Statistică, a personalului de la Arhivele statului și din diferite biblioteci universitare și, în special, de la Biblioteca Academiei Române, iar în procesul definitivării volumului, un concurs substanțial din partea membrilor Consiliului Științific al Institutului de Economie Națională; tuturor le aducem cele mai calde mulțumiri și le rămânem recunoscători pentru contribuția adusă la împlinirea acestei lucrări și a țelului cercetării noastre.

În mod deosebit, exprimăm gratitudinea noastră Secției de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române, care a contribuit hotărâtor la apariția lucrării. Mulțumim, de asemenea, Editurii Academiei Române pentru eforturile depuse în pregătirea cărții pentru tipar; numai prin contribuția generoasă a tuturor s-au depășit numeroase greutăți pentru a ieși în lumina tiparului o trudă îndelungată dar, credem, folositoare cunoașterii trecutului nostru agrar.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea întâi

POPULAȚIA AGRICOLĂ

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I.

POPULAȚIA RURALĂ ȘI AGRICOLĂ – Observații metodologice

Prezenta secțiune urmărește să înfățișeze din surse statistice oficiale și din informații prelucrate serii de indicatori demografici pe termen lung privind populația: după mediul urban și rural, cea activă și cea agricolă activă.

S-a impus punerea în evidență a acestor serii statistice având în vedere relațiile de interdependență directă dintre agricultură și populația țării în general, dintre agricultură și populația rurală și cea agricolă activă producătoare a bunurilor materiale din acest sector în special.

Într-un fel, această parte a lucrării se încadrează în configurația cercetării ca o componentă a forțelor productive din agricultură, prin forța de muncă, alături de mașini și unelte agricole, vitele de muncă, pământul - elemente tratate în alte secțiuni.

Seriile de date au nu numai rolul de a înfățișa dinamica puterilor lucrătoare din cel mai vast câmp productiv al țării – agricultura –, dar și de a servi la calcularea unor importante relații ale populației cu ceilalți factori de producție, respectiv raportarea pe locuitor a diferiților indicatori materiali și valorici din agricultură; cu atât devin mai utile asemenea raportări cu cât comparabilitatea datelor globale de suprafață, producție etc., în serie, pe termen lung, este afectată de modificările teritoriale survenite în intervalul cercetat; indicatorii raportați pe locuitor facilitează comparabilitatea pentru întreaga perioadă.

Informația demografică necesară constituirii seriilor statistice asupra indicatorilor populației rurale, active, agricole active este deficitară, iar datele existente au fost completate pentru anumite perioade cu estimări calculate.

Seriile de date demografice s-au constituit pentru teritoriul statului român, în granițele sale din intervalul 1859–1947; populația provinciilor românești aflate sub stăpânirea străină până la 1918, Transilvania, Bucovina, Basarabia – s-a înscris în tabele după surse statistice sau lucrări de specialitate referitoare la aceste provincii.

Indicatorul de bază, numărul populației din România în perioada 1859–1947[1], este furnizat de sursele oficiale românești. Ceilalți indicatori, populația urbană și

[1] S-a constituit din datele recensămintelor populației din anii 1859, 1899, 1912, 1930, 1948; pentru intervalele dintre recensăminte, instituția de statistică a statului a calculat populația probabilă la mijlocul fiecărui an pe baza excedentului demografic.

rurală, cea activă și cea agricolă, s-au format în serii lungi pe baza datelor de la recensămintele periodice ale populației, înregistrările statistice anuale și prin calcule de interpolare.

La rândul lor, primele recensăminte[2] acuză carențe generate de concepția și pregătirea lor insuficientă, de lipsa de experiență a agenților statistici, de temerea populației față de asemenea înregistrări, făcute anterior numai cu caracter fiscal.

Atât cifrele recensământului din anul 1859 efectuat timp de câteva luni, cât și cele ale mișcării populației până la 1876, când începe strângerea datelor după registrele stării civile, au un grad ridicat de relativitate și o probabilitate redusă, ca de altfel toate lucrările statisticii demografice din acea perioadă care nu beneficiau de interesul cuvenit din partea organelor conducătoare. Experiența recensământului din 1859 și avertismentele lui D.P. Marțian referitoare la împrejurările extrem de dificile de efectuare a lui și îndeosebi lipsa de agenți statistici cu pregătire puteau să mobilizeze guvernele să remedieze în câțiva ani condițiile obiective și subiective ale activității statisticii statului; dar aceasta nu s-a făcut și, timp de patru decenii, aparatul statistic oficial și lucrările sale au rămas în suferință[3] tocmai când România înainta pe calea modernizării și dezvoltării și avea nevoie de o cunoaștere bună a situației în toate domeniile vieții sociale.

Dintre indicatorii urmăriți: populația totală pe medii – urban și rural –, cea activă și cea agricolă activă, primul, numărul populației în serie de la 1859 până la 1947, se află în publicațiile statistice și va fi reprodus ca atare.

Distribuirea pe medii a populației de la 1859 până la 1905 în sursele statistice se arată numai pentru anii de recensământ 1859 și 1899; de la 1905 până la 1947 proporția demografică între mediul urban și rural este consemnată anual în lucrările oficiale de statistică. Completarea seriei necesită estimarea indicatorului pentru perioada când lipsesc date anuale – 1860–1898 și 1900–1905 – prin metode statistice. Intervalul cel mai lung, 1860–1898, beneficiază numai de informația celor două

[2] După recensământul din 1859, la care ne vom referi pe larg mai jos, până la recensământul bine realizat de Leonida Colescu în anul 1899, deci în timp, de 40 ani, s-au inițiat mai multe înregistrări ale populației; ele reprezentau, totodată, și o obligație luată din statul român la Congresele internaționale de statistică de a efectua la intervale de 10 ani, ca în toate celelalte state aderente, recenzarea populației, după indicatori stabiliți. Prima încercare s-a făcut în anul 1880; a rămas însă la nivelul unui proiect de lege trimis Adunării Deputaților (*Din istoria statisticii românești*, București, 1969, p. 208). Alte trei recensăminte s-au efectuat în anii 1884, 1889 și 1894, dar nu având ca scop principal populația ci înregistrarea contribuabililor, deci pentru scopuri fiscale. Legea din anul 1882 prevedea ca anterior recenzării contribuabililor, efectuată la intervale de 5 ani, să se întreprindă înregistrarea întregii populații după sex, vârstă, naționalitate, ocupație și mediu. După cum se constată în introducerea la recensământul din anul 1899, recenzările din anii amintiți nu au dat rezultate concludente și credibile și, ca atare, datele lor nu au fost recomandate pentru utilizare. Cu titlu informativ arătăm cifrele globale ale populației, la 1884: 3 648 mii locuitori; 1889: 5 038,3 mii locuitori; 1894: 5 406,2 mii locuitori (*Recensământul general al populațiunii României din anul 1899*, București, 1899, p. 15).

[3] La 1899, L. Colescu constata, în acest sens: „După primul avânt frumos ce luase lucrările statistice la începutul constituirii moderne a statului român urmă o perioadă lungă de amorțire și multă vreme nu se gândi nimeni la o nouă operațiune de numărare a populației" (*Recensământul general al populațiunii României din 1899*, București, 1899, p.10).

recensăminte ale populației, de la extremitățile perioadei. Datele recenzării din 1899 sunt indubitabile, clare; probleme ridică datele recensământului din 1859[4].

Cercetând sursele vremii[5] constatăm, după recensămintele efectuate în 1859, în cele două provincii ale țării, populația totală și distribuirea ei pe medii:

	Total		Urban		Rural	
	mii	%	mii	%	mii	%
Muntenia	2 401	100	320	13,3	2 081	86,7
Moldova	1 464	100	343	23,4	1 121	76,6
România	3 865	100	663	17,2	3 202	82,8

Apare o proporție ridicată a populației urbane-rurale în Moldova și una redusă în Muntenia.

Cu toate acestea, o pondere relativ ridicată a populației, mai ales în Moldova, în condițiile economico-sociale de înapoiere ale României de la începutul deceniului șapte, a fost pusă la îndoială de mulți autori; argumentul adus a fost că recensământul a inclus în rândul localităților urbane zeci de așezări cu o populație de 100 – 500 de locuitori, mici târgușoare sau orășele fără nici un atribut de urbanizare; totodată, existau comune rurale cu peste 1 000 de locuitori; mai mult chiar, caracteristica agrar-comercială se extindea la cele mai multe orașe ale țării, cu întinse periferii rurale. George Cioriceanu, reexaminând datele localităților încadrate în mediul urban la 1859, ajunge la concluzia că populația orășenească la acea dată nu reprezen-

[4] Recensământul nu s-a efectuat unitar, ci separat pentru Muntenia și Moldova; metodele și tehnicile statistice, indicatorii urmăriți au fost de asemenea diferiți, ceea ce l-a determinat pe D.P. Marțian, devenit în anul 1862 șef al Direcției de statistică a țării, să constate că datele culese și ordonate în tabelele (vezi *Lucrări statistice făcute în anii 1859 - 1860*, Direcția de statistică a Moldovei, Iași, 1861) pentru Moldova nu pot fi unificate cu cele ale recensământului din Muntenia.

În 1865, noul șef al Direcției de statistică a României, N. Petrescu, care i-a urmat lui D.P. Marțian, a făcut unificarea indicatorilor demografici ai celor două recensăminte și, pentru că a ajuns la concluzia că datele pentru Moldova ar fi subevaluate, a întreprins un calcul de revizuire a numărului populației și suprafeței teritoriului acestei provincii. Referitor la cifra însumată a Munteniei și Moldovei, după datele recensământului din anul 1859, el scria că „ar rezulta o populație numai de 3 864,8 mii de locuitori pentru toată România, ceea ce nu este adevărat, fiindcă România – afirma acesta – este considerată, cu drept cuvânt, a fi locuită de aproape 5 milioane de locuitori". În consecință, N. Petrescu a ajuns la concluzia că deficitul de înregistrare l-a avut Moldova, estimat la 28% din populație; adăugând un număr corespunzător acestei diferențe, cifra populației Moldovei se ridică de la 1 464 mii locuitori la 2 024 mii, iar totalul pe țară se urcă de la 3 865 mii la 4 425 mii persoane.

Aceste noi date, recalculate, au fost publicate în „Anale statistice" din anul 1865; cu ajutorul lor s-a refăcut structura populației pe medii – urban și rural –, pe profesiuni, religie, stare civilă etc. Astfel, situațiile statistice refăcute au intrat pentru o perioadă ca informații oficiale în circuitul public. În anul 1899, L. Colescu, la comentariul asupra recensământului din acel an, restabilește datele inițiale ale populației țării din anul 1859.

[5] Pentru Muntenia, „Anale statistice", 1860, nr. 2, p. 98–104; pentru Moldova, *Lucrări statistice făcute în anii 1859–1860*, Iași, 1861, p. 108-123.

ta decât 10,1% din total; „împărțirea populației în populație urbană și rurală, atât de netă în țările occidentale cu civilizație avansată, era, în România (*n.n.*), arbitrară"[6].

În ceea ce privește populația activă și cea agricolă activă, datele recensământului din 1859 nu oferă posibilitatea de calcul, întrucât cifrele referitoare la distribuirea locuitorilor după profesiune, atât pentru Muntenia, cât și pentru Moldova, sunt de nedesluşit [7].

Următorul recensământ, executat pe baze metodologice îmbunătățite și cu agenți statistici mai buni, a fost cel din 1899; înregistrarea a adunat informații referitoare și la populația după profesiuni, însă datele nu au corespuns exigențelor. Populația după medii se prezintă astfel:

Total	Urban	Rural
5 957 mii	1 120 mii	4 837 mii
100	18,8	81,2

De reținut că populația urbană locuia în 71 de comune din care cea din capitalele de județ – 32 – reprezenta 16% din locuitorii țării, în vreme ce în restul de 39 orășele și târguri s-a recenzat doar 2,8% din populație.

Recensămintele populației din anii 1912, 1930, 1941 și 1948 conțin datele necesare – populația urbană și rurală, activă și pasivă și cea agricolă activă. Formarea seriilor anuale ale perioadei 1860–1947 se întemeiază pe interpolarea indicatorilor demografici respectivi în intervalele dintre recensăminte, precum și pe unele date anuale ale surselor statistice. Datele obținute prin interpolare pentru perioada mai lungă – 1860–1898 – ar apărea, la prima vedere, cu un grad mai redus de probabilitate. Cu toate acestea, le considerăm plauzibile și apropiate de realitatea istorică din mai multe motive: creșterea medie anuală a populației totale este relativ constantă; în cadrul acesteia, după informația indirectă din datele evoluției economico-sociale, s-au produs modificări slabe în structura socio-profesională; în sfârșit, urmărirea proporției urban-rural chiar în perioadele cu dezvoltare economică și urbanizare mai susținută, din prima jumătate a secolului 20 și în condițiile unor modificări radicale teritoriale ale statului român, evidențiază menținerea, pe termen lung, a acestui raport demografic între patru cincimi pentru populația rurală și o cincime pentru cea urbană, cu tendința de sporire a celei din urmă.

[6] George N. Cioriceano, *La Roumanie économique et ses rapports avec l'étranger*, Paris, 1928, p. 53.

[7] Astfel, în Muntenia, populația după profesiune se distribuia pe următoarele categorii: agricultori și profesii libere: 92,4%, meseriași și fabricanți: 4%, comercianți: 3,6%. Prima grupare, cuprinzând și alte categorii nespecificate, nu permite determinarea populației agricole; totuși, faptul că proporția de populație rurală–urbană era mult mai mare ca în Moldova pledează pentru un coeficient ridicat și de populație agricolă. Datele Moldovei la indicatorul populației după profesiuni arată numai capii de familie, ceea ce nu poate asigura un calcul corect al populației agricole. În afară de aceasta, unele categorii profesionale de populație sunt exprimate în date diferite. Un indiciu al populației agricole îl poate constitui categoria „Cultivatori", reprezentând 73% din totalul populației.

Proporția celor doi indicatori se prezintă astfel:

Anii	Total	Urban	Rural
1860*	100	17,2	82,8
1899*	100	18,8	81,2
1906**	100	18,7	81,3
1912*	100	18,4	81,6
1915**	100	17,8	82,2
1920**	100	22,2	77,8
1930*	100	20,2	79,8
1939**	100	18,2	81,8
1942***	100	24,2	75,8
1948	100	23,4	76,6

* Date de la recensămintele populației.

** Date după mișcarea anuală a populației din „Anuarul statistic al României", 1939 și 1940, p. 142.

*** „Comunicări statistice", 1945, nr. 5, p. 4.

Liniile dintre ani despart perioadele cu teritorii modificate ale statului român.

În primele patru decenii – 1860–1899 –, în cifre relative apare o deplasare nesemnificativă a populației de la cea rurală la cea urbană. În realitate, s-au produs două procese: 1. numărul populației urbane a crescut de la 663 mii la 1 120 mii locuitori și 2. s-a schimbat calitativ fenomenul de urbanizare prin amenajarea principalelor orașe cu lucrări de modernizare și prin modificarea structurii socio-profesionale a populației lor.

Peste un deceniu și jumătate – 1899–1915 –, proporția urban-rural se modifică doar cu un punct în favoarea ponderii populației urbane.

În anii interbelici, după un salt generat de schimbările teritoriale datorate întregirii naționale, care ridică proporția populației urbane cu 4,4 puncte, urmează o tendință inversă: cu toată dezvoltarea economico-socială însemnată și creșterea urbană, sporul mai mare al populației de la sate a redus în două decenii ponderea urbanului cu 4 puncte, ajungându-se în 1939 la o proporție urban-rural apropiată de cea antebelică.

Diminuarea teritoriului țării prin răpirea Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Nordului Transilvaniei a determinat și modificarea proporției între populația rurală și urbană în defavoarea primei categorii.

Recensământul din ianuarie 1948, care are semnificația încheierii perioadei cercetate, evidențiază din nou o pondere sporită a populației urbane. Aceasta este numai parțial rezultatul unei tendințe normale de urbanizare, întrucât proporția

urban-rural a populației a fost marcată de lipsa din componența statului român a Basarabiei care avea o structură rurală mult mai ridicată decât media națională. Proporția anului 1942 a populației țării din care lipsește această provincie confirmă opinia expusă. În consecință, considerăm că formarea seriei lungi anuale a populației urbane și rurale probabile se poate efectua pentru întreaga perioadă după modalitățile propuse.

În ceea ce privește seria statistică a populației active și agricole active, informația este redusă și îndeosebi de la recensămintele din secolul 20.

Anii	Total populație		Populație activă		Populație agricolă		Populație agricolă activă	
	mii	%	mii	%	mii	%[2]	mii	%[2]
1900[1]	5 957	100	---	---	4 510	75,7	2 458[3]	41,3
1912	7 235	100	4 039	55,8	5 463	75,6	3 198	44,2
1930	18 053	100	10 543	58,4	13 070	72,4	8 245[4]	45,7
1941	13 354	100	---	---	9 690	72,6	6 504	48,7
1948[5]	15 873	100	9 875[6]	62,2	---	---	7 888[6]	49,9

[1] L. Colescu, *Statistica agricolă a României. Studiu analitic bazat pe cercetările făcute în anii 1904 și 1905*, București, 1907, p. 66–67.

[2] În total populație.

[3] Sursa consideră populația activă în agricultură bărbații: de la 12 – 60 ani, și femeile de la 15 – 55 ani.

[4] La recensământul din anul 1930, activă în agricultură s-a considerat populația de la 15 la 60 ani.

[5] Radu Halus, *Unele date privind structura socio-economică a populației României în anul 1948*, în: *Studii de statistică*, București, 1981, p. 354–358.

[6] Recensământul din 1948 a considerat ca activă populația din agricultură cu vârsta între 14–65 ani, ceea ce a urcat proporția activilor și în totalul populației.

Populația activă manifestă tendința de sporire a ponderii în totalul populației, ca și cea agricolă activă, în vreme ce agricultorii au tendința de a diminua în totalul locuitorilor țării; la modificarea proporțiilor menționate au influențat atât criteriile de determinare a populației active, cât și sfera de cuprindere a înregistrării, datorită modificărilor teritoriale, iar pentru anii 1941 – 1945 starea de război.

În vederea estimării seriei de date anuale a populației probabile active, agricole și agricole active din intervalul 1900–1948, s-a procedat prin

interpolare aplicându-se proporțiile menționate de la 1912 asupra populației perioadei 1900–1915, de la 1930 la populația interbelică, din 1941 la populația anilor 1940–1945 și din 1948 la totalul locuitorilor din 1946–1948. Intervalul 1860–1900 s-a calculat cu proporțiile combinate ale anilor 1900 și 1912.

Nu avem motive să credem și informații economico-sociale să argumentăm că în perioada 1860–1900 s-ar fi produs procese majore de natură să modifice substanțial aceste raporturi. În condițiile în care proporția populație urbană-rurală și-a păstrat aproape nemodificată mărimea, considerăm că se pot estima și celelalte proporții în același mod.

În plus, datele din perioada 1900–1948 sugerează un anume paralelism între proporția populație urbană-rurală, populație activă-pasivă, populație rurală-agricolă, ultima fiind factorul determinant al celorlalte; acest paralelism a acționat, firește, și asupra populației din perioada 1860–1900, perioadă mult mai puțin supusă modificărilor demografice în afară de sporirea generală a populației.

În sfârșit, un argument de bun simț științific: soluțiile expuse mai sus pentru estimarea populației probabile, active și pasive, agricole și agricole active, în dinamica anilor 1860–1900, credem că nu vor avea un grad de probabilitate mai mic decât însăși estimarea populației totale și a celei urbane-rurale probabile din această perioadă.

Seriile statistice demografice rezultate din estimările făcute reprezintă un câmp fertil de analize și concluzii în legătură cu agricultura, dar nu numai cu agricultura.

Secțiunea mai cuprinde, pe lângă tabelul cu serii lungi, și situații statistice de la diferite recensăminte care detaliază pe larg populația ocupată după categorii, profesii etc. La final, se prezintă date statistice sumare asupra repartiției populației active, pe clase de profesiuni, în diferiți ani ai perioadei, în România, Iugoslavia, Franța și Germania, în vederea comparației fenomenului.

BCU IAȘI/CENTRU UNIVERSITAR

Tabelul 1

Populația probabilă, pe medii și categorii, în perioada 1859–1947

mii locuitori

Anii	Total	Mediu rural [1]	Mediu urban [2]	Populația activă [3]	Pop. activă rurală [4]	Teritoriul km	Locuitori pe km²
1	2	3	4	5	6	7	8
1859	3 865	3 200	665	2 157	1 596	123 335	31
1860	3 917	3 243	674	2 186	1 618	123 335	32
1861	3 970	3 287	683	2 215	1 640	123 335	32
1862	4 019	3 328	691	2 243	1 660	123 335	33
1863	4 044	3 348	696	2 257	1 670	123 335	33
1864	4 093	3 389	704	2 284	1 690	123 335	33
1865	4 133	3 422	711	2 306	1 707	123 335	34
1866	4 116	3 408	708	2 297	1 700	123 335	33
1867	4 153	3 439	714	2 317	1 715	123 335	34
1868	4 199	3 477	722	2 343	1 734	123 335	34
1869	4 250	3 519	731	2 372	1 755	123 335	34
1870	4 294	3 555	739	2 396	1 773	123 335	35
1871	4 333	3 588	745	2 418	1 790	123 335	35
1872	4 348	3 600	748	2 416	1 796	123 335	35
1873	4 356	3 607	749	2 431	1 799	123 335	35
1874	4 361	3 611	750	2 433	1 801	123 335	35
1875	4 399	3 642	757	2 455	1 817	123 335	36
1876	4 446	3 681	765	2 481	1 836	123 335	36
1877	4 480	3 709	771	2 500	1 850	123 335	36
1878	4 486	3 714	772	2 503	1 853	130 177	34
1879	4 530	3 751	779	2 528	1 871	130 177	35
1880	4 546	3 764	782	2 537	1 877	130 177	35
1881	4 623	3 828	795	2 580	1 909	130 177	36
1882	4 688	3 882	806	2 616	1 936	130 177	36
1883	4 776	3 955	821	2 665	1 972	130 177	37
1884	4 862	4 026	836	2 713	2 008	130 177	37
1885	4 960	4 107	853	2 768	2 048	130 177	38
1886	5 046	4 178	868	2 816	2 084	130 177	39
1887	5 108	4 229	879	2 850	2 110	130 177	39
1888	5 178	4 287	891	2 889	2 139	130 177	40
1889	5 256	4 352	904	2 933	2 171	130 177	40
1890	5 318	4 403	915	2 967	2 196	130 177	41
1891	5 393	4 465	928	3 009	2 227	130 177	41
1892	5 425	4 492	933	3 027	2 241	130 177	42
1893	5 486	4 542	944	3 061	2 266	130 177	42
1894	5 545	4 591	954	3 094	2 290	130 177	43
1895	5 635	4 666	969	3 144	2 327	130 177	43
1896	5 710	4 728	982	3 186	2 358	130 177	44
1897	5 795	4 798	997	3 234	2 393	130 177	45
1898	5 863	4 855	1008	3 272	2 421	130 177	45
1899	5 957	4 837	1120	3 324	2 460	130 177	46

continuare *tabelul 1*

1	2	3	4	5	6	7	8
1900	6 045	4 909	1 136	3 373	2 497	130 177	46
1901	6 126	4 974	1 152	3 418	2 708	130 177	47
1902	6 193	5 029	1 164	3 456	2 737	130 177	48
1903	6 290	5 107	1 183	3 510	2 780	130 177	48
1904	6 490	5 270	1 220	3 621	2 869	130 177	50
1905	6 478	5 260	1 218	3 615	2 863	130 177	50
1906	6 584	5 351	1 233	3 674	2 910	130 177	51
1907	6 683	5 437	1 246	3 729	2 954	130 177	51
1908	6 771	5 508	1 263	3 778	2 993	130 177	52
1909	6 865	5 589	1 276	3 831	3 034	130 177	53
1910	6 965	5 673	1 292	3 886	3 079	130 177	54
1911	7 086	5 777	1 309	3 954	3 132	130 177	54
1912	7 235	5 905	1 330	4 037	3 198	130 177	56
1913	7 353	6 015	1 338	4 103	3 250	130 177	56
1914	7 771	6 372	1 399	4 334	3 435	137 903	56
1915	7 897	6 488	1 409	4 407	3 490	137 903	57
1919	15 495	12 055	3 440	9 049	7 081	295 049	53
1920	15 541	12 088	3 453	9 076	7 102	295 049	53
1921	15 728	12 261	3 467	9 185	7 188	295 049	53
1922	15 971	12 483	3 488	9 327	7 299	295 049	54
1923	16 208	12 703	3 505	9 465	7 407	295 049	55
1924	16 445	12 922	3 523	9 604	7 515	295 049	56
1925	16 687	13 146	3 541	9 745	7 626	295 049	57
1926	16 927	13 369	3 558	9 885	7 736	295 049	57
1927	17 149	13 577	3 572	10 015	7 837	295 049	58
1928	17 391	13 802	3 589	10 256	7 948	295 049	59
1929	17 638	14 034	3 604	10 301	8 061	295 049	60
1930	18 057	14 406	3 651	10 545	8 252	295 049	61
1931	18 166	14 662	3 504	10 609	8 302	295 049	62
1932	18 427	14 910	3 517	10 761	8 421	295 049	62
1933	18 653	15 125	3 528	10 893	8 524	295 049	63
1934	18 914	15 375	3 539	11 046	8 644	295 049	64
1935	19 088	15 532	3 556	11 147	8 723	295 049	65
1936	19 319	15 749	3 570	11 282	8 829	295 049	65
1937	19 535	15 926	3 609	11 408	8 927	295 049	66
1938	19 750	16 134	3 616	11 534	9 026	295 049	67
1939	19 934	16 312	3 622	11 641	9 110	295 049	68
1940	13 299	10 727	2 572	7 288	6 477	194 600	68
1941	13 346	10 764	2 582	7 794	6 500	194 600	69
1942	13 486	10 610	2 876	7 876	6 568	194 600	69
1943	13 649	10 467	3 182	7 971	6 647	194 600	70
1944	13 700	10 575	3 125	8 000	6 672	194 600	70
1945	15 742	12 058	3 684	9 193	7 664	237 500	66
1946	15 791	12 096	3 695	9 822	7 880	237 500	66
1947	15 893	12 174	3 719	9 885	7 931	237 500	67

SURSE: Întocmit după: „Anale statistice", 1861–1866; *Lucrări statistice făcute în anii 1859 – 1860*, Iași, 1861; *Recensământul general al populațiunii României din 1899, Rezultate provizorii*, București,

1899; „Anuarul statistic al României", 1904 –1940; *Statistica profesiunilor din România după recensământul general al populației din 1 ianuarie, stil nou, 1913*, București, 1915; *Recensământul general al populației* din decembrie 1930, vol. IV, București, 1938; „Buletinul demografic al României", 1939 – 1947; *Enciclopedia României*, vol. III, București, 1939; „Comunicări statistice", 1945, nr. 4–5; A. Golopenția și D.D. Georgescu, *Populația Republicii Populare România la 25 ianuarie 1948*, București, 1948; Radu Halus, *Unele date privind structura socio-economică a populației României în anul 1948* în: „Studii de statistică", București, 1981, p. 354–358.

NOTE: [1] Populația rurală s-a calculat pentru perioada 1859–1898 cu proporția de 82,8% din total; pentru anii 1900–1905 prin coeficientul recensământului din 1899 de 81,2%; intervalul 1906–1915 și 1920–1939 după datele „Anuarului statistic al României" și „Buletinul demografic al României"; perioada 1946–1947 s-a estimat cu proporția de 76,6% de la recensământul populației din ianuarie 1948.

[2] Multe localități considerate urbane la recensământul din 1859–1860 aveau caracter rural, târguri și târgușoare sau orășele în care majoritatea populației se ocupă cu agricultura. Astfel că aria populației urbane era mai redusă decât o prezintă datele recensământului. George Cioriceanu, estimând numărul locuitorilor din localitățile urbane propriu-zise, găsește că el era de 450 000 adică 10,1% din totalul populației de la 1860 (George Cioriceano, *Roumanie économique et ses rapports avec l'éntrangère de 1860–1915*, Paris, 1928, p. 53).

[3] După surse s-a considerat proporția de 55,8% din totalul populației în intervalul 1860 – 1915, 58,4% în intervalul 1919 – 1945 și 62,2% pentru anii 1946 – 1947.

[4] S-a estimat cu 75,6% din populație în anii 1860 – 1915 și 72,4% pentru perioada 1919 – 1940. În surse se referă la „Populația din exploatarea solului" în care, pe lângă persoanele care își asigură existența din activitatea agricolă, se cuprind și cele din pomicultură, zootehnie, horticultură, silvicultură, viticultură, pescuit etc., dar a căror pondere era nesemnificativă în totalul populației.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITARĂ

II

COMPOZIȚIA PROFESIONALĂ A POPULAȚIEI ACTIVE, ÎN ANUL 1912 – Introducere

De la formarea statului român modern, în cinci decenii, până la 1912 s-au făcut progrese însemnate în diviziunea socială a muncii, în urma dezvoltării accentuate a ramurilor neagricole, a industriei și comerțului îndeosebi, cât și în metodele și mijloacele statistice de comensurare și înscriere a fenomenului.

Recensământul general al populației din 1912 a cuprins, pentru prima dată în mod detaliat și exact, și aspectul profesional al repartiției locuitorilor. Acesta s-a înscris în buletine individuale, ulterior centralizate pe județe și pe țară, în 4 diviziuni, 12 clase și 131 grupe de profesiuni; este înregistrarea cea mai bună – metodologic – și cea mai exactă făcută până la recensământul din anul 1930.

Populația activă – incluzând și servitorii casnici pe care sursa îi clasează la populația pasivă – reprezenta 4 039,3 mii locuitori față de totalul de 7 234,9, revenind celei active 55, 83%, iar celei pasive 44,17%.

Se pune în evidență constanța compoziției profesionale a populației: cca. patru cincimi ocupată în agricultură, amendată însă de tendința, slabă, de scădere în comparație cu perioadele anterioare. După cum mediul rural cumulează 97,7% din activii exploatării solului, tot așa mediul urban concentrează majoritatea populației – 68,4% – profesiunile neagricole. Însă faptul că aproape o treime din activii profesiunilor neagricole era localizată în mediul rural sugerează concluzii importante referitoare la sursele acestei populații, caracterul și conținutul său.

Datele, în ansamblu, profilează procesul început din a doua jumătate a secolului 19 și menționat cu argumente suplimentare în lucrări de cercetare, relativ la discrepanța și delimitarea cantitativă și calitativă a vieții economico-sociale și culturale între orașe și sate.

Se impune sublinierea laturii calitative a populației neagricole a cărei pondere, în total, în ultima jumătate de secol, nu s-a modificat sensibil, ea reprezentând cca. o cincime; față de anul 1860, populația activă industrială,

din transporturi, comerț și credit, chiar și a instituțiilor publice este specializată și calificată, formată în marea ei majoritate conform necesităților moderne ale organismului social–economic în expansiune.

Tabelul 2

Populația activă pe clase de profesiuni și medii, în anul 1912

Clasa de profesiuni	Total		Urban		Rural		Pondere în total	
	mii	%	mii	%	mii	%	urban	rural
Total	4 039,3	100,0	649,0	100,0	3 390,3	100,1	16,1	83,9
Exploatarea solului	3 198,3	79,2	73,4	11,3	3 124,9	92,2	2,3	97,7
Industrie și meserii[1]	327,6	8,1	204,1	31,5	123,5	3,6	62,3	37,7
Transporturi, comunicații	75,3	1,9	50,2	7,7	25,1	0,7	66,7	33,3
Comerț și credit	125,4	3,1	92,8	14,3	32,6	1,0	74,0	26,0
Instituții publice și profesiuni libere[2]	203,5	5,0	147,8	22,8	55,7	1,6	72,6	27,4
Altele[3]	109,2	2,7	80,7	12,4	28,5	0,9	73,9	26,1

SURSA: Calculat după *Statistica profesiunilor din România după recensământul general al populației din 1 ianuarie, stil nou, 1913,* București, 1915.

NOTE: [1] În sursă, industria extractivă este trecută la clasa „Exploatarea solului".

[2] Cuprinde persoanele din forțele armate, poliție, administrația publică, din domeniul cultelor, justiției, învățământului și profesiuni libere.

[3] Persoane ce trăiesc din rente, chirii, pensii, fără profesie definită; în plus 10,4 mii de muncitori zilieri și 9,5 mii de servitori în mediul urban etc.

BCU IASI/CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

III

COMPOZIȚIA POPULAȚIEI ACTIVE DUPĂ POZIȚIA ÎN PROFESIE, ÎN ANUL 1912 – Introducere

Recensământul populației din anul 1912 oferă prima statistică profesională modernă referitoare la locul activilor în producția socială. Ea proiectează aspecte noi ale structurii sociale a societății românești atât la orașe cât și la sate, ca predominarea persoanelor lucrând pe cont propriu în gospodăria lor – agricultori țărani, meseriași, negustori etc., localizați în marea lor majoritate în mediul rural –, prezența însemnată a forței de muncă salariate etc. Procentul cel mai mare în total îl dețin însă membrii de familie activi din mediul rural.

Stratificarea socială – făcând abstracție de membrii de familie – pare să fie avansată, când la 1 349,4 mii de persoane cu gospodărie revin cca. 804 mii de salariați, ucenici și servitori, ca forță de muncă angajată în producția socială.

Important este de relevat că mediul rural, care prelua 83,9% din populația activă a țării, deținea 88,7% din totalul celor ce lucrau pe cont propriu și 47,4% din forța de muncă angajată; se evidențiază aici, pe lângă predominarea micii producții agricole și meșteșugărești, și prezența unui contingent de peste 380 mii de angajați – mare parte muncitori agricoli și industriali – expresie a penetrației raporturilor marfare la sate.

BCU IASI/CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 3

Populația activă după situația în profesie, pe medii, în anul 1912

Situația în profesiune	Total		URBAN		RURAL	
	mii pers.	%	mii pers..	%	mii pers.	%
1	2	3	4	5	6	7
Total	4 039,3	100,0	649,0	100,0	3 390,3	100,0
Proprietari[1], rentieri, pensionari	27,9	0,7	24,7	3,8	3,2	0,1
Persoane lucrând pe cont propriu (patroni)	1 347,4	33,2	150,9	23,3	1 196,5	35,3
Salariați	660,3	16,4	321,4	49,5	338,9	10,0
Ucenici	30,4	0,8	24,3	3,7	6,1	0,2
Servitori[2]	113,3	2,8	67,5	10,2	45,8	1,3
Alții[3]	49,7	1,2	35,5	5,5	14,2	0,4
Membrii de familie[2] (auxiliari)	1 810,3	44,9	24,7	3,8	1 785,6	52,4

SURSA: Calculat după *Statistica profesiunilor din România după recensământul general al populației din 1 ianuarie, stil nou, 1913*, București, 1915.

NOTE: [1] Proprietarii de locuințe, care trăiesc din venitul închirierii caselor.

[2] În sursă, servitorii casnici sunt cuprinși la populația pasivă. Am adoptat criteriul recensământului din 1930, care încadrează această categorie la populația activă.

[3] La „Alții" au fost cuprinse persoane întreținute, din instituții de asistență socială, elevi și studenți ce se întrețin singuri, oameni fără profesie, cerșetori, vagabonzi, deținuți etc.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

POPULAȚIA ACTIVĂ ȘI PASIVĂ ȘI CEA OCUPATĂ ÎN AGRICULTURĂ – Introducere

Sursele prezintă populația Transilvaniei prin diferiți indicatori, după recensămintele efectuate la intervale de 10 ani, cum s-a convenit la Conferința internațională de statistică din 1867. Interesul nostru se cantonează în cunoașterea datelor privitoare la distribuirea populației pe medii, pe categoriile activă și pasivă, cât și, la cea ocupată, după principalele ramuri de activitate; s-a urmărit îndeosebi evidențierea, pe categorii, a numărului locuitorilor ocupați în agricultură.

Sursele după care s-a calculat populația în agricultură au avut criterii care au diferit relativ de la un recensământ la altul, de unde și un grad de probabilitate a clasificării.

Cifrele totalului manifestă variații prin creșteri sau scăderi; reducerea, în unele perioade, a populației ocupate în această ramură se poate explica și prin împrejurări diferite de cele de recenzare: deceniul 1870–1880 este marcat de o epidemie mare de variolă, în anii 1873–1876, care a redus populația tânără, fapt ce se va reflecta în datele populației ocupate din anii 1880, 1890; în al doilea rând, trebuie să luăm în considerație deplasările spre oraș, legate de dezvoltarea industriei și a altor activități neagricole; în sfârșit, o diminuare importantă aduc emigrările din Transilvania care sporesc până la 1915, mai ales din rândul populației zonelor răsăritene. Între 1899 și 1913 din Transilvania au emigrat, după statistici, 329 201 persoane spre America de Nord și România.

În cele patru decenii, cifra cea mai puțin variabilă privește numărul proprietarilor funciari; datele cele mai fluctuante se referă la argați, muncitori zilieri și membrii de familie ajutători. Diferențele de la o perioadă la alta sunt sensibile, ceea ce naște ipoteza că unele criterii de determinare a acestor categorii nu erau constante; uneori, cifra membrilor de familie ajutători nu a cuprins femeile, alteori aceștia au fost recenzați la argați sau la zilieri. Căci dacă se pot admite și argumenta mai ușor scăderi sau creșteri la numărul argaților și zilierilor, din diferite împrejurări cunoscute sau necunoscute încă nouă, numărul membrilor de familie ajutători în gospodărie, la o compoziție în lentă modificare a structurilor economico–

sociale, ar trebui să manifeste un caracter relativ constant. În anul 1870, membrii de familie activi nu au fost înregistrați separat, ci probabil la fiecare categorie.

Cele șase categorii ale populației agricole ocupate, după datele absolute și relative, din cinci momente recenzate, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 și 1910, evidențiază structura socială a participanților la activitatea agricolă și îndeosebi ponderea considerabilă, în raport, de pildă, cu aceeași structură din statul român, a forței de muncă salariate.

Tabelul 4

TRANSILVANIA

Populația[1] după medii, rural și urban, în perioada 1869 – 1910[2]

Anii	Total mii	Rural		Urban	
		mii	%	mii	%
1869	4 225	3 839	90,9	386	9,1
1880	4 029	3 623	89,9	406	10,1
1890	4 428	3 969	89,6	459	10,4
1900	4 838	4 286	88,6	552	11,4
1910	5 226	4 572	87,5	654	12,5

SURSE: *Izvoare de demografie istorică*, vol. II, *Transilvania, secolul al XIX-lea – 1914*. Ediție întocmită de Iosif I. Adam și Ioan Pușcaș, București, 1987 (Direcția Generală a Arhivelor Statului).

NOTE: [1] Privește numai populația civilă; cea militară nu a fost cuprinsă în documentele de recensământ; ea reprezenta câteva zeci de mii, de pildă, în 1900: 34 mii de persoane.

[2] Constituie populația înregistrată la recensăminte efectuate la intervale de 10 ani.

Tabelul 5

TRANSILVANIA

Populația ocupată în agricultură, pe categorii de activitate, în anii 1870, 1880, 1890, 1900, 1910

mii persoane

Categoria	1870	1880	1890	1900	1910
Total	1 404,9	1 426,8[4]	1 204,5[5]	1 457,7	1 599,6
Proprietari	626,1[1]	690,1	627,4	580,7[7]	595,9[10]
Argați permanenți	374,8	133,5	120,7	117,8[8]	125,7
Muncitori zilieri	352,8	393,8	72,1	396,6	389,4
Arendași	18,4	5,8	1,5	---	---
Administratori și funcționari la moșii	2,8	2,3	2,1	2,0[9]	1,7[11]
Membrii de familie ajutători	---[2]	195,6	348,0	360,6	460,0
Alte categorii	30,0[3]	---	32,7[6]	---	24,9

SURSE: Calculat după: „Magyar statisztikai évkönyv" („*Anuarul statistic maghiar*"), 1872; *Az 1880 – ban Végrehaitott Népszamlálás Eredményei (Rezultatele recensământului efectuat în anul 1880)*, vol. I; „Magyar statisztikai közlemények" (Informații statistice), Seria nouă, vol. II, 1880; A Magyar Korona Országaiban Vegrehajtott 1900 évi népszámlálás *(Recensămân-*

tul din anul 1900 realizat în ţările coroanei ungare), Partea a 5-a, în „Magyar statisztikai közlemenyek", vol. 12; „Magyar statisztikai közlemenyek", vol. 52; *Az 1910 évben végrehajtott Népszamlálás (Rezultatele recensământului efectuat în anul 1910)*, Partea a II-a şi vol. 67.

NOTE: [1] Proprietarii sunt reprezentaţi probabil de capii de familie.

[2] În statistica acestui an, membrii de familie nu sunt înregistraţi separat, ci, probabil, la fiecare categorie.

[3] Sunt cuprinşi pescari, vânători, cărbunari, lucrători forestieri etc.

[4] În afară de categoriile proprietari şi zilieri la care s-au înregistrat bărbaţi şi femei, la celelalte categorii s-au inclus numai bărbaţi. De menţionat, totodată, că în anii 1873 – 1876 a fost o mare epidemie de variolă care a ridicat foarte mult mortalitatea, în special în rândul tineretului. Acestea ar putea explica parţial numărul mai redus al populaţiei ocupate în anul 1890 în comparaţie cu anul 1870.

[5] În comparaţie cu recensământul precedent, cifra populaţiei ocupate este mai mică. Mortalitatea infantilă ridicată din anii 1873 – 1876 s-a repercutat într-un minus de populaţie ocupată în anul 1890; de luat în considerare şi procesul de urbanizare mai intens în această perioadă.

[6] Se cuprind vânătorii, lucrătorii forestieri, cărbunarii etc.

[7] Arendaşii au fost cuprinşi la proprietari.

[8] Se cuprind numai păstori.

[9] Se includ inginerii agronomi şi administratorii etc.

[10] Sub denumirea de întreprinzători sunt înregistraţi şi proprietarii. Sursa menţionează subcategoriile pe care le cuprinde această rubrică:

- proprietari a peste 57,5 ha: 3 332
- arendaşi a peste 57,5 ha: 769
- mici proprietari şi arendaşi: 583 830,
  din care:
  peste 5,75 ha: 182 539
  sub 5,75 ha: 401 303
- persoane care lucrează
  în parte: 9 980

[11] Se cuprind ingineri agronomi, administratori şi funcţionari la moşii etc.

Tabelul 6

TRANSILVANIA

Populaţia ocupată în agricultură, pe categorii de activitate, în anii 1870, 1880, 1890, 1900, 1910

pondere

Categoria	1870	1880	1890	1900	1910
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Proprietari	44,6	48,4	52,1	39,9	37,4
Argaţi permanenţi	26,7	9,4	10,0	8,1	7,8
Muncitori zilieri	25,1	27,6	6,0	27,2	24,3
Arendaşi	1,3	0,4	0,1	---	---
Administratori şi funcţionari la moşii	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1
Membrii de familie ajutători	---	13,7	28,9	24,7	28,8
Alte categorii	2,1	---	2,7	---	1,6

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 5.

NOTE: Vezi notele de la Tabelul 5.

Tabelul 7

TRANSILVANIA

Populația ocupată pe ramuri de activitate, în anul 1900[1]

Ramura de activitate	Total[2]		Cu venituri		întreținută	
	mii	%	mii	%	mii	%
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	4 871	100	2 302	47,3	2 569	52,7
Agricultură și grădinărit	3 546	72,8	1 696	47,8	1 850	52,2
Alte ramuri de producție	45	0,9	16	36,6	29	63,4
Minerit, siderurgie	64	1,3	22	34,4	42	65,6
Industrie prelucrătoare	504	10,3	217	43,1	287	56,9
Comerț și credit	99	2,0	40	40,4	59	59,6
Transporturi	85	1,8	26	30,6	59	69,4
Servicii publice, liber-profesioniști	136	2,8	48	35,3	88	64,7
Armată	39	0,8	34	87,2	5	12,8
Zilieri (agricoli)	156	3,2	74	47,2	82	52,6
Servitori casnici	90	1,9	83	92,2	6	7,8
Alte ocupații	107	2,2	43	40,2	64	59,8

SURSE: *Izvoare de demografie istorică*, vol. II, *Transilvania, Secolul al XIX-lea – 1914*. Ediție întocmită de Iosif I. Adam și Ioan Pușcaș, București, 1987 (Direcția Generală a Arhivelor Statului).

NOTE: [1] Sursa menționează că și recensămintele din anii 1869 și 1880 au înregistrat populația după ocupații, dar metodologia de clasificare și gruparea ramurilor a fost diferită ceea ce impietează asupra comparabilității cu datele ulterioare.

[2] În sursă datele se arată în unități; au fost exprimate în mii persoane ceea ce a determinat rotunjirea cifrelor și modificarea ușoară a procentelor.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 8

TRANSILVANIA

Populația[1] ocupată pe ramuri de activitate, în anul 1910

Ramura de activitate	Total		Cu venituri		Întreținută	
	mii	%	mii	%	mii	%
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	5 261	100,0	2 277	43,3	2 984	56,7
Agricultură și grădinărit	3 638	69,2	1 548	42,6	2 090	57,4
Alte ramuri de producție	65	1,2	22	34,9	43	65,1
Minerit, siderurgie	80	1,5	29	36,2	51	63,8
Industrie prelucrătoare	667	12,7	288	43,2	379	56,8
Comerț și credit	139	2,6	56	40,3	83	59,7
Transporturi	121	2,3	39	32,2	82	67,8
Servicii publice, liber-profesioniști	164	3,1	62	37,8	102	62,2
Armată	41	0,8	35	85,4	6	14,6
Zilieri (agricoli)	109	2,1	49	45,0	60	55,0
Servitori casnici	89	1,7	83	93,3	6	6,7
Alte ocupații	149	2,8	65	43,6	84	56,4

SURSE: *Izvoare de demografie istorică*, vol. II, *Transilvania, Secolul al XIX-lea – 1914*. Ediție întocmită de Iosif Adam și Ioan Pușcaș, București, 1987 (Direcția Generală a Arhivelor Statului).

NOTE: [1] În sursă datele se arată în unități; au fost exprimate în mii persoane ceea ce a determinat rotunjirea cifrelor și modificarea ușoară a procentelor.

BCU / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 9

BASARABIA

Populația după medii – rural și urban[1] – în perioada 1862–1915

Anii	Total	Rural		Urban	
	mii	mii	%	mii	%
1	2	3	4	5	6
1862	1 018	834	81,9	184	18,1
1863	1 026	840	-	186	-
1864	1 042	853	-	189	-
1865	1 090	891	81,7	199	18,3
1866	1 100	899	-	201	-
1867	1 128	922	-	206	-
1868	1 081	883	-	198	-
1869	1 106	904	-	202	-
1870	1 079	877	81,3	202	18,7
1871	1 097	892	-	205	-
1872	1 099	893	-	206	-
1873	1 112	904	-	208	-
1874	1 126	915	-	211	-
1875	1 139	922	80,9	217	19,1
1876	1 154	934	-	220	-
1877	1 157	936	-	221	-
1878	1 299	1 051	-	248	-
1879	1 314	1 063	-	251	-
1880	1 365	1 072	78,5	293	21,5
1881	1 398	1 097	-	301	-
1882	1 420	1 115	-	305	-
1883	1 369	1 075	-	294	-
1884	1 424	1 118	-	306	-
1885	1 526	1 195	78,3	331	21,7
1886	1 612	1 262	-	350	-
1887	1 516	1 187	-	329	-
1888	1 548	1 212	-	336	-
1889	1 594	1 248	-	346	-
1890	1 696	1 361	80,2	325	19,8
1891	1 781	1 428	-	353	-
1892	1 811	1 452	-	359	-
1893	1 823	1 462	-	361	-
1894	1 843	1 478	-	355	-
1895	1 876	1 505	-	371	-
1896	1 908	1 530	-	378	-
1897	1 935	1 642	84,9	293	15,1
1898	1 969	1 672	-	297	-
1899	2 006	1 703	-	303	-
1900	2 035	1 728	-	307	-

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 9*

1	2	3	4	5	6
1901	2 070	1 757	-	313	-
1902	2 112	1 793	-	319	-
1903	2 195	1 864	-	331	-
1904	2 253	1 915	84,8	338	15,2
1905	2 278	1 932	-	346	-
1908	2 345	2 000	85,3	345	14,7
1909	2 393	2 041	85,2	352	14,8
1913	2 591	2 231	86,1	360	13,9
1918	2 642	---		---	

SURSA: Ia. S. Grosul şi I. G. Budak, *Ocerki Istorii narodnovo hoziaistva Bessarabii (1861–1905)*, Chişinău, 1972; „Buletinul statistic al României", 1919, nr. 1.

NOTE: [1] Populaţia urbană şi rurală se arată în sursă numai pentru unii ani: 1870, 1875, 1880, 1885, 1890, 1897, 1904; s-a calculat proporţia care se prezintă astfel în anii corespunzători pentru populaţia rurală: 81,3%, 80,9%, 78,5%, 78,3%, 80,2%, 84,9%, 84,8%, restul reprezentând-o pe cea urbană. Pentru anii din interval în care nu se arată raportul dintre cele două categorii de populaţie, acestea s-au calculat pe baza proporţiei anterioare arătate de sursă; astfel, de pildă, pentru anii 1871 – 1874 s-a estimat populaţia rurală şi cea urbană prin raportul dintre acestea din anul 1870, arătat în sursă etc.

Creşterea proporţiei populaţiei urbane are loc până la 1885, după care se evidenţiază micşorarea acestui raport în defavoarea urbanului, însoţită şi de scăderea absolută uneori a numărului locuitorilor de la oraşe. Cauzele acestei evoluţii nu sunt explicate în sursă.

[2] În 1918, populaţia din agricultură reprezenta 75,7% din total („Buletinul statistic al României", 1919, nr. 1, p. 28).

Tabelul 10

BASARABIA

Structura profesională[1] a populaţiei la recensământul din anul 1897

Categorii	Total		Mediul rural		Mediul urban	
	Număr personal	%	Număr personal	%	Număr personal	%
1	2	3	4	5	6	7
Total	1 935 439[2]	100,0	1 642 107	100,0	293 332	100,0
Mari proprietari, nobili	21 863	1,13	10 097	0,61	11 766	4,01
Cler	10 915	0,56	8 518	0,52	2 397	0,82
Negustori	3 492	0,18	881	0,05	2 611	0,89
Mici proprietari, mici burghezi	455 476	23,53	223 635	13,62	231 841	79,03
Ţărani	1 396 362	72,15	1 361 710	82,92	34 652	11,81
Supuşi străini	23 157	1,20	17 959	1,09	5 198	1,78
Alţii	34 205[2]	1,75	19 307	1,18	4 867	1,66

SURSA: *Pervaia vceobşaia perepisi naselenia Rossiiscoi imperii*, 1897, Bessarabscaia Gubernia, 1905.

NOTE: [1] Aceasta este titulatura sursei; de fapt, se referă la structura socio-profesională.

[2] Din adunarea datelor rezultă 1 935 439 în loc de 1 925 412 cât era în sursă. La stabilirea ponderii, diferenţa am trecut-o la „Alţii".

Tabelul 11

BUCOVINA*

Populația[1] la recensămintele din perioada 1869 – 1910

Anii	Populația	Creștere %
1869	513 404	100,0
1880	571 591	111,3
1890	646 591	125,9
1900	730 195	142,2
1910	800 098	155,8

SURSA: „Mittheilungen des Statistischen Landesamtes des Herzogthums Bukowina", III Heft, 1896.

NOTE: [1] Distribuită pe sectoarele principale, populația se prezenta astfel în 1890:

	mii	%
Agricultură și silvicultură	489,5	75,7
Industrie și meserii	71,8	11,1
Comerț și transport	46,9	7,3
Funcții publice, militari, profesii libere	38,4	5,9
Total	646,6	100,0

* Culegerea și prelucrarea materialului documentar referitor la Bucovina până la 1918 au fost efectuate de cercetător dr. Eugen Ghiorghiță.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

V

COMPOZIȚIA PROFESIONALĂ A POPULAȚIEI ACTIVE ÎN ANUL 1930 – Introducere

Datele provin de la cel mai amplu recensământ al populației din România primei jumătăți a secolului 20, cel din 1930; el acuză și gradul cel mai avansat de certitudine față de toate înregistrările precedente.

La o populație activă de peste 10, 5 milioane de locuitori, mediului rural îi revenea 82,7%, iar exploatării solului 78,2% din total, ceea ce arată slabe modificări față de structurile profesionale anterioare.

Ca și la recensămintele precedente, se evidențiază că mediul rural concentrează cea mai mare parte a populației agricole – 95,6%, iar mediul urban majoritatea populației active, neagricole.

Instructive sunt relațiile privitoare la structura populației rurale și urbane după clasele de profesiuni, cât și ponderea acestora în cele două medii. Interesant apare faptul că populația industrială și din transporturi cumulează cca. 9% din activi, procent mai redus decât în 1912 – 10%. Ponderea acestor categorii apare evident scăzută la sfârșitul anului 1930 – în plină criză economică – și față de anii 1927 – 1929 din cauza restrângerii sensibile a activității unor ramuri extensive ale industriei – extractivă, forestieră etc. Unele estimări provenite din regruparea datelor recensământului acordă peste 10% personalului ocupat numai în industrie. Notăm că în cifra de 432,7 mii, afectată altor categorii și nedeclarați, majoritatea reprezintă muncitori agricoli forestieri, țărani, foști lucrători industriali la orașe, reveniți la munca agricolă din cauza crizei economice. Cifra personalului industrial este, de asemenea, diminuată cu multe zeci de mii de muncitori necalificați din mediul rural antrenați permanent în activitatea de construcții civile și industriale.

În ansamblu, însă, datorită unei rate înalte de natalitate rurală și a lipsei locurilor de muncă în ramurile neagricole, cu toată dezvoltarea marcantă a acestora – în special a industriei – populația activă în agricultură ocupa aceleași patru cincimi din total, menținând, sub acest aspect, caracterul preponderent agrar al compoziției profesionale a populației României.

Tabelul 12

Populația activă pe clase de profesiuni și medii în anul 1930

Clasa de profesiuni	Total		Urban		Rural		Procente față de total	
	mii	%	mii	%	mii	%	Urban	Rural
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Exploatarea solului	8 244,5	78,2	363,7	19,9	7 880,8	90,4	4,4	95,6
Industrie și meserii	759,1	7,2	426,9	23,4	332,2	3,8	56,2	43,8
Comerț și credit	337,4	3,2	223,6	12,3	113,8	1,3	66,3	33,7
Transport și comunicații	179,2	1,7	118,2	6,5	61,0	0,7	65,9	34,1
Instituții publice	485,0	4,6	327,8	18,0	157,2	1,8	67,6	32,4
Sănătate publică, sport, divertisment	105,4	1,0	78,5	4,3	26,9	0,3	74,5	25,5
Alte categorii[1]	432,3	4,1	285,2	15,6	147,1	1,7	66,0	34,0
TOTAL	10 542,9	100,0	1 823,9	100,0	8 719,0	100,0	17,3	82,7

SURSE: *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930,* vol. V; *Enciclopedia României,* vol. III, București, 1939.

NOTE: [1] Sunt cuprinși muncitori agricoli zilieri, forestieri de la sate și muncitori necalificați de la orașe, precum și călugări, soldați, deținuți etc.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VI

COMPOZIȚIA POPULAȚIEI ACTIVE DUPĂ POZIȚIA ÎN PROFESIE ÎN ANUL 1930 – Introducere

Se scoate în evidență, pe fondul general al structurii sociale a țării, compoziția mediului rural și a mediului urban.

Cu toate modificările însemnate în mărimea teritoriului țării și în alcătuirea economică a lui prin crearea statului român unitar, cât și datorită reformei agrare din 1921, structura poziției profesionale este apropiată de cea a anului 1912, iar la unele grupe aproape identică; ponderea membrilor de familie activi, în total de 44,1% este tot atât de ridicată ca în 1912, reflectând contribuția decisivă a populației rurale la aceasta.

Compoziția din punct de vedere al mediului urban și al celui rural este radical diferită, oferind și sub acest aspect discrepanța dintre oraș și sat; la sate, persoanele cu gospodărie și membrii de familie activi din ea dețin 85,4% din totalul populației, în timp ce la oraș aceste categorii au o pondere de 28,6%, reprezentative fiind, cu 63% din activi, grupele de salariați, ucenici, servitori și alții. Satul se prezintă ca sediul micii producții agricole, orașul – al producției și schimbului capitalist.

Revine în observație cifra salariaților de 1 022,7 mii de persoane care este contestată în unele studii ca fiind subevaluată. Acad. N.N. Constantinescu, utilizând materiale din arhiva Direcției Centrale de Statistică, stabilește numărul lucrătorilor și personalului tehnic inferior, al ucenicilor și personalului casnic, în afară de salariații administrativi și alte categorii, ca fiind de 1 739 mii de persoane din care numai lucrători, personal tehnic inferior și ucenici de 1 385,5 mii, cărora le corespunde ponderea de 13,1% în totalul populației active (N.N. Constantinescu, *Situația clasei muncitoare din România, 1914–1944,* București, 1966, p. 231).

Tabelul 13

Populația activă după situația în profesiune, pe medii, în anul 1930

Situația în profesiune	Total		Urban		Rural		Proporția pe medii	
	mii	%	mii	%	mii	%	urban	rural
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Populația totală	18 052,9	100,0	3 632,2	20,1	14 420,7	79,9	-	-
Populația activă	10 542,9	100,0	1 823,9	100,0	8 718,0	100,0	17,3	82,7
Proprietari, rentieri, pensionari[1]	200,3	1,9	128,1	7,0	72,2	0,8	64,0	36,0
Persoane lucrând pe cont propriu[2]	3321	31,5	327,2	17,9	2 993,8	34,3	9,9	90,1
Liber – profesioniști	42,2	0,4	25,1	1,4	17,1	0,2	59,5	40,5
Salariați[3]	1 022,7	9,7	589,4	32,3	433,2	5,0	57,6	42,4
Ucenici	94,9	0,9	69,3	3,8	25,6	0,3	73,0	27,0
Alții[4]	917,2	8,7	316,8	17,4	600,4	9,6	34,5	65,5
Membrii familiei auxiliari	4 649,4	44,1	195,6	10,7	4 453,8	51,1	4,2	95,8
Servitori	295,2	2,8	172,4	9,5	122,8	1,4	58,4	41,6
Populația pasivă	7 510,0	-	1 808,3	-	5 701,7		-	-

SURSA: Calculat după *Enciclopedia României*, vol. III, București, 1939.

NOTE: [1] Nu au activitate propriu–zisă; trăiesc din veniturile obținute de la capital, locuințe închiriate și din pensii.

[2] Majoritatea țăranilor, meseriașilor ce lucrează pe cont propriu, mici întreprinzători din diferite ramuri de activitate, inclusiv arendași, dijmași în agricultură.

[3] Toți cei care trăiesc din salariu – muncitori, funcționari etc.

[4] Marea majoritate este reprezentată de proletariatul agricol, muncitori agricoli cu ziua, forestieri, muncitori necalificați lucrând cu ziua la orașe, soldați, călugări etc.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VII

COMPOZIȚIA PROFESIONALĂ A POPULAȚIEI ACTIVE ÎN ANUL 1948 – Introducere

Recensământul populației României din 25 ianuarie 1948 a înregistrat și compoziția profesională a locuitorilor; aceasta însă nu a fost publicată. Un studiu al lui Radu Halus furnizează situația statistică a structurii profesionale a populației din 1948. Importanța acestor date în contextul lucrării de față are semnificație de bilanț al evoluției economico-sociale a României, la capătul perioadei 1860–1947, reflectată prin configurația profesională, de ramură, a populației sale.

La sfârșitul celor aproape nouă decenii de dezvoltare modernă, 82,1% din populația activă rămânea localizată la sate și numai 17,9% locuia la orașe; cu toate că și satele, dar mai ales orașele, au suferit transformări calitative în direcția modernizării – prin construcția locuințelor, căilor de acces, organizare și habitat –, caracterul predominant rural-agricol al țării s-a păstrat aproape în aceeași proporție în toată perioada.

Extinderea marcantă a industriei mecanizate, a transporturilor, activităților comerciale și bancare, a instituțiilor de învățământ, sănătate, cultură, a administrației centrale și locale etc. nu a putut antrena mai mult de o cincime din populația activă, atestând nivelul precar și stadiul secundar al progresului înregistrat.

Populația agricolă – specifică mediului rural – intra încă cu 21,4% în componența orașelor, în vreme ce la sate ea reprezenta 92,6% din total. Specificul copleșitor agricol al satului cumulat cu agricultura tradițională îi conferea acestuia semnificația retardării, dar și a marelui decalaj în nivelul și calitatea vieții economico-sociale față de oraș.

În măsură determinantă, progresul era cantonat la oraș. Ramurile neagricole ale producției materiale – industrie, construcții, transporturi și comunicații etc., mobilizând 11,3% din populația activă, dar întemeiate pe forțe de producție avansate – depășeau mult în producția venitului național domeniul rural, această pondere ajungând în 1938 la cca. 40% din volumul acestuia. Este expresia avansului obținut prin potențarea considerabilă a capacității productive a celor 11,3 procente din populația activă a țării. Celelalte 8,9 procente de populație neagricolă contribuiau

la ameliorarea serviciilor – comerțului, creditului, alimentației publice, gospodăriei comunale, sănătății, a învățământului și culturii – de care beneficia cu prioritate mediul urban.

Componența predominant rurală și agricolă a locuitorilor activi ai țării în toată perioada 1860–1947, în afară de carențele ce se degajă din aceasta, pune în evidență locul, funcția și importanța agriculturii în viața economică și socială a țării.

Tabelul 14

Repartiția populației active pe clase de profesiuni și medii, în anul 1948[1]

Clasa de profesiuni	Populația activă		Ponderea în clase		Ponderea pe medii	
	În mii	%	Urban	Rural	Urban	Rural
1	2	3	4	5	6	7
Industrie	834,4	3,5	29,6	3,8	62,8	37,2
Agricultură și silvicultură	7 888,3	79,8	21,4	92,6	4,8	95,2
Construcții	40,6	0,4	1,6	0,2	69,2	30,8
Transporturi	207,9	2,1	8,0	0,8	68,1	31,9
Telecomunicații	26,7	0,3	1,1	0,1	73,6	26,4
Comerț	133,8	1,4	6,4	0,2	84,7	15,3
Alimentație publică	30,4	0,3	1,5	0,1	87,6	12,4
Finanțe, credit	15,7	0,2	0,9	0,01	96,2	3,8
Gospodărie comunală	19,6	0,2	1,1	0,01	97,3	2,7
Învățământ – cultură	167,0	1,7	5,2	0,1	54,7	45,3
Administrația de stat	198,8	2,0	8,5	0,5	75,2	24,8
Ocrotirea sănătății	40,7	0,4	1,8	0,6	79,4	20,6
Alte ramuri și nedeclarați	270,8	2,7	12,9	0,5	84,3	15,7
TOTAL	9 874,7	100,0	100,0	100,0	17,9	82,1

SURSA: Radu Halus, *Unele date privind structura socio-economică a populației României în anul 1948*, în: „Studii de statistică", București, 1981, p. 354 – 358.

NOTE: [1] Reprezintă datele recensământului populației României la 25 ianuarie 1948; ele pot fi considerate ca valabile pentru realitățile anului 1947.

VIII

STRUCTURA POPULAȚIEI ACTIVE DUPĂ PROFESIUNI ÎN ROMÂNIA ȘI ALTE ȚĂRI – Introducere

Statisticile internaționale sunt sărace în date privind distribuirea pe profesiuni a populației active pentru perioade lungi. Date plauzibile pentru o relativă comparație a acestui indicator din mai multe țări sunt mai frecvente de la începutul secolului 20. Deși anii de efectuare a recensămintelor populației și, respectiv, cifrele furnizate se situează în perioade diferite, modificările generale se pot urmări pe un interval de câteva decenii.

Datele privitoare la structura după profesii a populației României se pot examina în comparație cu datele altor țări; două din ele, Bulgaria și Iugoslavia, sunt vecine și de profil economico-social asemănător, iar alte două – Franța și Germania – state cu structură industrial-agrară, cu dezvoltare avansată.

România, alături de Bulgaria și Iugoslavia, aflată într-un stadiu economico-social, agricol și industrial de slabă dezvoltare, înscria ponderi mici ale populației active în industrie și servicii – cca. 20%, în vreme ce țările capitaliste mai vechi – Franța și Germania - înregistrau, în aceste domenii, în anii interbelici, între 64% – 74%.

Tot atât de important este și ritmul transformărilor în structura populației; în România, Bulgaria și Iugoslavia acesta apare lent față de Franța și Germania care în 3 - 4 decenii au redus populația activă din agricultură, în favoarea celei neagricole, între 6 - 10 procente. Procesul de industrializare, după condițiile și amploarea promovării lui, accelera sau frâna modificările în structura după profesii a populației.

BCU IASI UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 15

Repartizarea populației active după profesiuni în procente, la diferite recensăminte - Comparații internaționale

Țara și anii de recensământ	Agricultură	Industrie	Transport	Comerț	Administrație publică	Profesii libere	Servicii domestice	Alții	Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
România [1]									
1912	79,6	8,0	1,8	2,7	1,1	1,3	2,8	2,7	100,0
1930	78,2	7,2	1,7	3,2	5,6		4,1		100,0
1948	79,8	8,9	2,4	1,9	4,3		2,7		100,0
Bulgaria									
1907	82,7	9,0		3,0	5,3				100,0
1934	80,0	8,0	1,2	2,4	3,4	–	2,5	2,5	100,0
Iugoslavia									
1921	82,2	11,0		2,3	4,2		–	0,3	100,0
1931	78,7	12,7		2,6	4,7		–	1,3	100,0
Germania									
1907	35,2	40,1	3,7	8,7	3,7	2,5	5,6	0,5	100,0
1933	28,8	43,8		18,3	–	9,1	–	–	100,0
1939	26,0	41,5	5,5	16,9	10,1			sub 0,1	100,0
Franța									
1906	42,7	35,7		10,2	11,4				100,0
1931	35,7	39,1		12,9	12,3				100,0
1946	36,5	29,2	5,7	11,8	12,9			3,9	100,0

SURSE: Calculat după „Annuaire statistique", vol. 58, 1951, Paris; „Annuaire statistique de la Société des Nations", 1930/31, Genève, 1931.

NOTE: [1] Datele despre România din statisticile internaționale nu concordă exact cu cele ale recensămintelor din România, instituțiile internaționale statistice făcând, după criteriile lor de calcul, unele modificări

Secțiunea a doua

FONDUL FUNCIAR DUPĂ MODUL DE FOLOSINȚĂ

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

EVOLUȚIA TERITORIULUI ȚĂRII DUPĂ MODUL DE FOLOSINȚĂ – Introducere

Secțiunea cuprinde situații statistice, cu date absolute și cu date relative, asupra evoluției, pe medii ale perioadei, a modului de folosire a terenului. Astfel, se prezintă repartiția suprafeței terenului agricol și a celui neagricol al țării pe categorii, distribuirea suprafeței arabile pe principalele culturi, precum și tabele cu structura pământului agricol în România și în alte țări, în diferite perioade, pentru comparație.

Sursele statistice ale vremii, îndeosebi până la începutul secolului 20, nu furnizează toate datele necesare întocmirii tabelelor corespunzătoare; în consecință, pentru unele categorii de teren – pășuni, fânețe, păduri – ele au fost estimate după calculele expuse la secțiunile respective din lucrare.

Datele statistice asupra evoluției categoriilor de teren urmăresc să expună atât distribuția pământului țării, după compoziția naturală evidențiindu-se resursele însemnate de terenuri cultivabile într-o proporție favorabilă agriculturii și silviculturii, cât și modul de valorificare prin culturi a suprafețelor agricole în cele opt decenii și jumătate.

Tendințele cele mai generale relevate în tabele privesc în primul rând lărgirea suprafețelor agricole și îngustarea celor neagricole – a celei forestiere și a terenurilor necultivabile; defrișarea întinsă a pădurilor în secolele 19 și 20 a redus întinderea și ponderea lor în totalul suprafețelor; unele terenuri nefolosibile inițial: dealuri, râpe, sărături, lunci inundabile etc., pe măsura sporirii cererii și prețului pământului, intră treptat, după anumite amenajări sumare, în folosință ca pășuni, fânețe sau chiar terenuri arabile. Totodată, însă, în urma defrișării unor întinse suprafețe de păduri, de deal și munte, întinderile rezultate au mărit partea de teren necultivabil chiar dacă ulterior, prin curățire de cioate și înierbare, el va deveni pășune, fâneață și apoi teren arabil.

În cazul pământului agricol, se afirmă pronunțat procesul de creștere a celui arabil și reducere, prin desțelenire, a fânețelor și pășunilor. În cele cinci decenii

până la începutul secolului – 1862/66 - 1911/15 –, ponderea pășunilor și fânețelor împreună se reduce de la cca. 54% la 20% în suprafața agricolă concomitent cu mărirea terenului arabil de la 45% la 78%.

La rândul său, suprafața arabilă este dominată în toată perioada de cultura cerealelor a cărei pondere ajunge în anii interbelici la cca. 85%, culturile de plante industriale, alimentare și de nutreț ocupând abia 3,6 – 5,4%.

Transilvania, a cărei structură de relief repartiza, la începutul perioadei, relativ proporțional terenul arabil cu cel de pășuni, fânețe și de păduri – în medie firecare cu cca. o treime –, înregistrează modificări principale în urma deplasării procentelor acestor forme de teren: sporirea suprafețelor arabile – cu 30% – deși nu atât de spectaculos ca în teritoriul românesc de peste Carpați – și reducerea ușoară, doar cu 11%, a pășunilor și fânețelor. Menținerea fondului forestier la aproximativ aceleași dimensiuni medii se explică printr-o anumită proporționalitate între gradul de tăiere și de împădurire, cât și prin faptul că fondul forestier rămas după defrișările masive de la șes din epocile anterioare era situat cu precădere în zonele înalte de deal și de munte, care nu mai interesau pentru arătură.

La Unirea din 1918, Transilvania vine cu un aport sporit de pășuni, fânețe și păduri, dar cu un deficit de teren arabil în comparație cu media structurii după folosință a teritoriului României întregite.

Bucovina, până la Unirea din 1918, păstrează structura unei zone preponderent deluroase și montane în care, însă, terenul arabil se extinde puțin pe seama celorlalte zone.

Basarabia înregistrează până la 1918 un proces similar cu cel din România veche: lărgirea suprafețelor arabile prin îngustarea pășunilor și fânețelor și sporirea prioritară a culturii cerealelor.

Rezultatul general al prefacerilor în modul de valorificare a solului țării a fost extinderea cerealizării agriculturii și transformarea României într-un furnizor de materii prime agricole al pieței europene.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 6

Suprafaţa totală după modul de folosinţă, în perioada 1862 – 1947

Media anilor

mii hectare

Perioada	Total	Suprafaţa agricolă			Suprafaţa neagricolă	
		Arabilă[1]	Fâneţe naturale şi păşuni[2]	Vii şi livezi[3]	Forestieră[4]	Alte[5] suprafeţe
1	2	3	4	5	6	7
1862–1866	12 334[6]	3 335	3 668	147	3 047	2 138
1867–1871	12 334	3 437	3 610	139	2 978	2 170
1872–1876	12 334	4 300	2 797	173	2 911	2 153
1877–1880	13 018	4 783	2 422	186	2 849	2 778
1881–1885	13 018	5 101	2 285	187	2 788	2 657
1886–1890	13 018	5 398	2 099	222	2 720	2 579
1891–1895	13 018	5 478	2 053	214	2 654	2 619
1896–1900	13 018	5 845	2 046	224	2 589	2 314
1901–1905	13 018	5 986	2 018	210	2 524	2 280
1906–1910	13 018	6 008	1 969	175	2 459	2 407
1911–1915	13 327	6 135	2 053	185	2 449	2 505
1919–1924[7]	29 505	11 477	4 972	458	6 525	6 073
1925–1929	29 505	12 550	4 853	589	6 510	5 003
1930–1934	29 505	13 123	4 677	574	6 449	4 682
1935–1939	29 505	13 706	4 711	600	6 367	4 121
1940–1944	19 526	8 177	3 777	377	4 527	2 667
1945–1947	23 750	9 472	5 147	443	5 650	3 038

SURSA: Calculat pe baza datelor din secţiunea *Culturi agricole vegetale* (vezi bibliografia secţiunii).

NOTE: [1] Se cuprinde suprafaţa arabilă şi a ogoarelor; vezi notele de la Tabelul 20.

[2] Suprafaţa păşunilor şi fâneţelor între anii 1862 - 1915 a fost în parte recalculată; vezi Tabelul 18.

[3] Suprafaţa de vii şi livezi în unii ani nu este specificată în surse; datele au fost estimate statistic.

[4] Suprafaţa pădurilor din perioada 1862 - 1914 a fost recalculată.

[5] Se cuprind suprafeţe de râuri, lacuri, bălţi, mlaştini, terenuri nisipoase şi stâncoase.

[6] Suprafaţa generală a ţării, precum şi diferitele categorii de teren după modul de folosinţă, au suferit schimbări şi în urma modificărilor teritoriale; după Tratatul de pace din 1878, iese din componenţa statului român sudul Basarabiei şi Dobrogea se uneşte cu Patria, înregistrându-se în plus o diferenţă de cca. 600 mii de ha din care majoritatea păşuni şi pământuri necultivabile – delta, bălţi, mlaştini etc.

În 1913 se cuprind în teritoriul statului român judeţele Durostor şi Caliacra din sudul Dobrogei.

În 1940, în urma pactului Ribbentrop – Molotov, României îi sunt răpite Basarabia, Nordul Bucovinei şi ţinutul Herţei.

Prin dictatul de la Viena, Nordul Transilvaniei este desprins din teritoriul naţional până în 1945 când este recucerit.

Structura teritoriului ţării, după modul de folosinţă, reprezintă în fiecare perioadă mărimea graniţelor date.

[7] Pentru anii 1919 - 1924 s-au făcut o serie de corecturi la datele din surse, întrucât, după cifrele existente, reiese că suprafeţele de la „Alte terenuri" s-au diminuat în câţiva ani cu cca. 2000 mii de ha în favoarea suprafeţelor arabile. Or, este cunoscut că la categoria „Alte terenuri" se cuprinde pământ în general necultivabil, iar amenajarea lui pentru cultură nu se putea face atât de brusc. Datele

arată că sursa a trecut, de fapt, la „Alte terenuri" suprafețele rămase ogoare, din anii 1919–1922, din cauza greutăților de cultivare, atât din lipsa șeptelului cât și a condițiilor de pregătire a reformei agrare. În consecință, s-a recalculat suprafața ogoarelor – care în surse este subevaluată – prin diferența dintre întinderea arabilă a primului an de după reformă – 1922 – și întinderea cultivată din anii 1919–1921.

Tabelul 17

Suprafața totală după modul de folosință, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

procente

Perioada	Total	Suprafața agricolă			Suprafața neagricolă	
		Arabilă	Fânețe naturale și pășuni	Vii și livezi	Fondul forestier	Alte suprafețe
1	2	3	4	5	6	7
1862–1866	100,0	27,1	29,7	1,2	24,7	17,3
1867–1871	100,0	27,9	29,3	1,1	24,1	17,6
1872–1876	100,0	34,9	22,7	1,4	23,6	17,4
1877–1880	100,0	36,8	18,6	1,4	21,9	21,3
1881–1885	100,0	39,2	17,6	1,4	21,4	20,4
1886–1890	100,0	41,5	16,1	1,7	20,9	19,8
1891–1895	100,0	42,1	15,8	1,6	20,4	20,1
1896–1900	100,0	44,9	15,7	1,7	19,9	17,8
1901–1905	100,0	46,0	15,5	1,6	19,4	17,5
1906–1910	100,0	46,2	15,1	1,3	18,9	18,5
1911–1915	100,0	46,0	15,4	1,4	18,4	18,8
1919–1924	100,0	38,9	16,9	1,6	22,1	20,5
1925–1929	100,0	42,5	16,4	2,0	22,1	17,0
1930–1934	100,0	44,5	15,9	1,9	21,9	15,8
1935–1939	100,0	46,5	16,0	2,0	21,5	14,0
1940–1944	100,0	41,9	19,3	1,9	23,2	13,7
1945–1947	100,0	39,9	21,7	1,9	23,8	12,7

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 16.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 18

Suprafața agricolă[1] după modul de folosință, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

mii hectare

Perioada	Total	Suprafața arabilă	Fânețe naturale	Pășuni și goluri de munte	Vii	Livezi
1	2	3	4	5	6	7
1862–1866	7 150	3 335	913	2 755	101	46
1867–1871	7 186	3 437	889	2 721	96	43
1872–1876	7 270	4 300	669	2 128	116	57
1877–1880	7 391	4 783	548	1 874	125	61
1881–1885	7 573	5 101	555	1 730	124	63
1886–1890	7 719	5 398	460	1 639	152	70
1891–1895	7 745	5 478	561	1 492	146	68
1896–1900	8 115	5 845	551	1 495	147	77
1901–1905	8 214	5 986	510	1 508	117	93
1906–1910	8 152	6 008	438	1 531	86	89
1911–1915	8 373	6 135	392	1 661	88	97
1919–1924	16 907	11 477	1 415	3 557	211	247
1925–1929	17 992	12 550	1 354	3 499	271	318
1930–1934	18 374	13 123	1 397	3 280	306	268
1935–1939	19 017	13 706	1 429	3 282	353	247
1940–1944	12 331	8 177	1 043	2 734	201	176
1945–1947	15 062	9 472	1 607	3 540	222	221

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 16.

NOTE: [1] Vezi notele de la Tabelul 16.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 19

Suprafața agricolă după modul de folosință, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

procente

Perioada	Total	Suprafața arabilă	Fânețe naturale	Pășuni și goluri de munte	Vii	Livezi
1	2	3	4	5	6	7
1862–1866	100,0	46,6	12,8	38,6	1,4	0,6
1867–1871	100,0	47,8	12,4	37,9	1,3	0,6
1872–1876	100,0	59,1	9,2	29,3	1,6	0,8
1877–1880	100,0	64,7	7,4	25,4	1,7	0,8
1881–1885	100,0	67,4	7,3	22,9	1,6	0,8
1886–1890	100,0	69,9	6,0	21,2	2,0	0,9
1891–1895	100,0	70,7	7,2	19,3	1,9	0,9
1896–1900	100,0	72,1	6,8	18,4	1,8	0,9
1901–1905	100,0	72,9	6,2	18,4	1,4	1,1
1906–1910	100,0	73,6	5,4	18,8	1,1	1,1
1911–1915	100,0	73,2	4,7	19,8	1,1	1,2
1919–1924	100,0	67,9	8,4	21,0	1,2	1,5
1925–1929	100,0	69,8	7,5	19,4	1,5	1,8
1930–1934	100,0	71,4	7,6	17,8	1,7	1,5
1935–1939	100,0	72,1	7,5	17,3	1,8	1,3
1940–1944	100,0	66,3	8,5	22,2	1,6	1,4
1945–1947	100,0	62,9	10,7	23,4	1,5	1,5

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 18.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 20

Suprafaţa arabilă după modul de folosinţă, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

mii hectare

Perioada	Total	Cereale[1]	Plante[2] industriale	Plante[3] alimentare	Plante de nutreţ[4] cultivate	Ogoare[5]
1	2	3	4	5	6	7
1862–1866	3 335	2 221	33	49	2	1 030
1867–1871	3 437	2 491	45	52	4	845
1872–1876	4 300	3 108	78	59	6	1 049
1877–1880	4 783	3 474	90	72	7	1 140
1881–1885	5 101	3 721	93	69	11	1 207
1886–1890	5 398	4 140	116	72	16	1 054
1891–1895	5 478	4 296	140	78	49	915
1896–1900	5 845	4 760	117	75	81	812
1901–1905	5 986	4 906	211	80	71	718
1906–1910	6 008	5 075	87	83	145	618
1911–1915	6 135	5 142	119	108	182	584
1919–1924	11 477	9 076	200	320	461	1 420[6]
1925–1929	12 550	10 711	390	418	632	399
1930–1934	13 123	11 077	361	460	711	514
1935–1939	13 706	11 420	493	497	751	545
1940–1944	8 177	6 466	446	482	473	310
1945–1947	9 472	7 226	624	519	626	477

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 16.

NOTE: [1] Se cuprind suprafeţele cultivate cu grâu, porumb, orz, ovăz, secară, hrişcă, mei, mături.

[2] Se cuprind suprafeţele însămânţate cu plante pentru industrializare, tehnice: rapiţă, in, cânepă, tutun, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, muştar, ricin, mac, bumbac etc.

[3] Cumulează întinderile cultivate cu leguminoase – fasole, mazăre, bob, linte, năut etc. –, cu ceapă, cartofi, varză, pepeni şi alte diferite legume.

[4] Se au în vedere suprafeţele cultivate cu lucernă, trifoi, dughie, rădăcini de nutreţ, dovleci etc.

[5] „Statistica agricolă", până la 1916 nu menţionează suprafeţele ogoarelor, adică a întinderilor arabile lăsate la odihnă sau din diferite alte motive neînsămânţate. Acestea însă ocupau în perioadă, în cadrul asolamentelor tradiţionale trienale, suprafeţe însemnate, uneori până la o treime din totalul pământului arabil.

În vederea determinării ponderii şi suprafeţei ogoarelor, suprafeţelor arabile rămase neînsămânţate, pârloagă, s-au consultat lucrările de specialitate; din studiile istorice agricole („Anale economice pentru cunoştiinţa României", 1863 – 1865, *Raporturi economice ale legaţiilor şi*

consulatelor României, București, 1888, seria IV; C.E. Crupenschi și C.G. Turburi, *Asupra agriculturii României ...*, București, 1895; Leonida Colescu, *Statistica agricolă a României ..., 1904 și 1905. Partea I. Exploatările agricole*, București, 1907 etc.) reiese că la începutul perioadei, în deceniul șapte al secolului 19, ogoarele pârloagă reprezentau între 24 – 30% din suprafața arabilă pentru ca în timp de jumătate de secol, până la 1915, ponderea lor să se reducă substanțial până la 4 – 7%.

Datele confirmă faptul că cea mai însemnată reducere a ponderii ogoarelor în arabil se produce la sfârșitul secolului 19 și începutul scolului 20 când calea principală de mărire a întinderii arabile, pentru cereale, pe seama pășunilor și a altor forme de teren, începe să se epuizeze; în aceste condiții, se renunță treptat, dar rapid, la asolamentul trienal cu ogor pârloagă de 1 – 2 ani, ceea ce aduce în circuitul însămânțărilor suprafețe suplimentare de sute de mii de ha.

În baza studiilor și informațiilor din epocă, s-a estimat ponderea ogoarelor în medie de 25% din suprafața arabilă de la începutul perioadei până în deceniul nouă al secolului 19, după care această pondere s-a diminuat treptat până la 6 – 5% în 1914 - 1915.

La suprafețele de ogoare rezultate din calcul s-au făcut pentru fiecare an în parte ajustări în raport de suprafața însămânțată în anul următor, luându-se în considerare condițiile speciale climatice – toamne și primăveri foarte ploioase sau foarte secetoase care au împiedicat însămânțarea normală a suprafețelor arabile; prin diferență față de anul de bază, întinderea rezultată, neînsămânțată din aceste cauze extraordinare, s-a adunat la suprafața de ogor pârloagă. Astfel, de pildă, în anul 1864 suprafața însămânțată a fost de 2568 mii de ha, iar cea a ogoarelor pârloagă de 863 mii de ha; în 1865 din cauza operațiunilor de reformă agrară neîncheiate s-au însămânțat numai 1831 mii de ha, cu 737 mii de ha mai puțin decât în 1864; în aceste condiții, această întindere neînsămânțată a rămas pârloagă și s-a adăugat - cum este normal - la suprafața ogoarelor din 1864, iar întinderea arabilă s-a menținut aceeași ca în anul precedent, de 3431 mii de ha.

Tendința marcantă a suprafețelor arabile în toată perioada până la 1916 a fost de creștere, în prima parte prioritar în dauna pășunilor și fânețelor, iar în a doua parte a perioadei pe seama reducerii ponderii ogoarelor, urmărindu-se însămânțarea tuturor terenurilor în fiecare an.

După 1919, statistica agricolă arată și suprafețele rămase ogoare pârloagă, deci neînsămânțate, pe baza cărora s-au făcut mediile anilor din tabele.

[6] Între anii 1919 - 1922 cea mai mare parte a suprafețelor neînsămânțate, care se estimau la peste două milioane de ha, din cauza insuficienței mijloacelor de lucru – animale de tracțiune, unelte și a forței de muncă etc., distruse în timpul războiului – cât și a împrejurărilor create de distribuirea îngreunată și tărăgănată a pământului către țărani prin reforma agrară din 1921, aceste suprafețe arabile nelucrate, în mod greșit au fost înregistrate în situațiile statistice nu la ogoare sau la suprafețe neînsămânțate, ci la „Alte suprafețe" care au semnificația de terenuri necultivabile (În anul 1920 numai în teritoriul din granițele de la 1915 au rămas neînsămânțate, față de media anilor 1911 - 1915, 1 598 mii de ha datorită „lipsei de semințe și de vite de muncă și absenței mâinii de lucru ..." „Buletinul statistic al României", 1920, nr. 4 – 5, p. 407).

În „Statistica agricolă" și în „Anuarul statistic al României" suprafața arabilă neînsămânțată din anii 1921 și 1922, de când aceste publicații prezintă date centralizate, este arătată a fi doar de 350 mii de ha, raportată automat din anul 1923 prin „interpolare" cum menționează sursa („Anuarul statistic al României", 1939 și 1940, p. 405).

În realitate, în anii 1919 – 1922 suprafețele neînsămânțate arabile, rămase ogoare, în medie depășesc două mil. de ha; după informații parțiale, ogoarele pârloagă din cauzele menționate reprezentau peste 2,5 mil. de ha în 1919, cca. 2, 5 mil. de ha în 1920, peste 1.5 mil. de ha în 1921, și 1920 mii de ha în 1922; considerând că cifra din 1923 de 350 mii de ha, arătată de „Anuarul statistic al României", 1939 și 1940, este reală, suprafața medie a ogoarelor din intervalul 1919 – 1924 se estimează la cca. 1 420 mii de ha; în anii următori, întinderea de pârloagă este arătată substanțial mai mică, revenind la cota normală.

Tabelul 21

Suprafața agricolă după modul de folosință, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

procente

Perioada	Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante de nutreț cultivate	Ogoare
1	2	3	4	5	6	7
1862–1866	100,0	66,6	1,0	1,4	0,1	30,9
1867–1871	100,0	72,5	1,3	1,5	0,1	24,6
1872–1876	100,0	72,3	1,8	1,4	0,1	24,4
1877–1880	100,0	72,7	1,9	1,5	0,1	23,8
1881–1885	100,0	72,9	1,8	1,4	0,2	23,7
1886–1890	100,0	76,7	2,1	1,3	0,3	19,6
1891–1895	100,0	78,4	2,6	1,4	0,9	16,7
1896–1900	100,0	81,4	2,0	1,3	1,4	13,9
1901–1905	100,0	82,0	3,5	1,3	1,2	12,0
1906–1910	100,0	84,5	1,4	1,4	2,4	10,3
1911–1915	100,0	83,8	1,9	1,8	3,0	9,5
1919–1924	100,0	79,1	1,7	2,8	4,0	12,4
1925–1929	100,0	85,3	3,1	3,4	5,0	3,2
1930–1934	100,0	84,4	2,8	3,5	5,4	3,9
1935–1939	100,0	83,3	3,6	3,6	5,5	4,0
1940–1944	100,0	79,1	5,5	5,9	5,8	3,7
1945–1947	100,0	76,3	6,6	5,5	6,6	5,0

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 20.

Tabelul 22

TRANSILVANIA

Suprafața totală după modul de folosință[1], în anii 1872, 1886, 1895, 1905, 1916

mii ha

Anii	Total	Agricol	Neagricol	
			Păduri	Alte terenuri
1872	9 536	5 587	3 483	466
1886	10 434	6 252	3 736	446
1895	10 356	6 260	3 685	411
1905	10 428	6 275	3 702	451
1916[2]	10 385	6 290	3 644	451

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 23

TRANSILVANIA

Suprafața totală după modul de folosință, în anii 1872, 1886, 1895, 1905, 1916

procente

Anii	Total	Agricol	Neagricol	
			Păduri	Alte terenuri
1872	100,0	58,6	36,5	4,9
1886	100,0	59,9	35,8	4,3
1895	100,0	60,4	35,6	4,0
1905	100,0	60,2	35,5	4,3
1916	100,0	60,6	35,1	4,3

SURSA: Calculat după „Magyar statisztikai évkönyv" (Anuarul statistic maghiar), 1872 – 1918.

NOTE: [1] Sursa are o clasificare mai largă a formelor de teren, cuprinzând separat grădini, stufăriș și teren neproductiv. Conform actualelor norme statistice – vezi *Dicționarul statistic economic,* sub redacția dr. Constantin Ionescu, București 1969 –, grădinile s-au inclus la terenuri arabile, stufărișul și terenul neproductiv la „Alte terenuri".

[2] Statistica anului 1916 nu furnizează date pentru suprafețele de pășuni, grădini, alte terenuri și total. În vederea completării datelor, s-au aproximat cifrele lipsă astfel: totalul teritoriului în 1916 s-a considerat cel din 1905, neintervenind între timp modificări majore; suprafața „altor terenuri", care nu a manifestat în decurs de trei decenii – 1872 - 1905 – nici o tendință certă de schimbare, s-a extrapolat din 1905 anului 1916; la fel s-a procedat cu întinderea grădinilor. Suprafața pășunilor în 1916 s-a estimat pornindu-se de la faptul că între 1905 și 1916 pământul arabil a sporit cu 219,6 mii de ha și că principala lui sursă a fost pășunea, care s-a redus corespunzător. Cifra suprafeței pășunilor în 1916 diminuată astfel cu 219,6 mii de ha apare în tabel modificată de plusul înregistrat de la 1905 la 1916 de întinderea viilor și minusul aceleiași perioade al pădurilor.

Tabelul 24

TRANSILVANIA

Suprafața totală după modul de folosință, în anii 1872, 1886, 1895, 1905, 1916[1]

mii ha

Anii	Total	Arabil, grădini	Vii	Fânețe naturale	Pășuni
1872	5 587	2 695	63	1 571	1 258
1886	6 252	3 404	76	1 422	1 350
1895[2]	6 260	3 492	33	1 301	1 434
1905	6 275	3 506	35	1 327	1 407
1916	6 290	3 726	46	1 330	1 188

Tabelul 25

TRANSILVANIA

Suprafaţa agricolă după modul de folosinţă, în anii 1872, 1886, 1895, 1905, 1916

procente

Anii	Total	Arabil, grădini	Vii	Fâneţe naturale	Păşuni
1872	100,0	48,2	1,1	28,1	22,6
1886	100,0	54,4	1,2	22,8	21,6
1895	100,0	55,8	0,5	20,8	22,9
1905	100,0	55,9	0,6	21,1	22,4
1916	100,0	59,2	0,7	21,1	18,8

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 22.

NOTE: [1,2] Vezi notele de la Tabelul 22.

Tabelul 26

BASARABIA

Structura teritoriului, după categorii de teren, în perioada 1901 – 1910, Media anilor

Categoria de teren	Suprafaţa	
	mii deseatine	%
Total	3 157	100,0
Arabil	2 119,2	67,1
Grădini ale gospodăriilor	83,2	2,6
Grădini de zarzavat	4,4	0,1
Livezi	17,8	0,6
Vii	81,9	2,6
Păşuni, izlazuri	481,8	15,3
Fâneţe	64,3	2,0
Păduri şi tufişuri	198,1	6,4
Stufărişuri	16,1	0,5
Alte	0,8	×
Neproductiv	89,4	2,8

SURSA: „Obzorî Bessarabscoi gubernii", Chişinău, 1911.

NOTE: [1] 1 deseatină = 1,09 ha.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 27

BUCOVINA

Suprafaţa după modul de folosinţă[1], în perioada 1863 -1914

Media anilor

mii hectare

Media anilor	Total[2]	Arabil	Grădini, vii şi fâneţe[3]	Grădini şi vii	Fâneţe	Păşuni	Bălţi	Păduri	Teren alpin	Alte terenuri
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1863–1867	1 012,2	252,4	156,3[4]	---	---	125,2	---	478,3	---	---
1868–1872	979,8	246,1	146,4[4]	---	---	119,2	---	468,1	---	---
1873–1877	1 027,1	262,0	---	7,0	158,2	119,4	0,3	480,2	---	---
1878–1882	1 030,4	282,8	---	7,9	138,3	118,3	0,8	457,2	25,0	---
1883–1887	1 011,8	288,5	---	8,2	132,6	105,5	1,0	451,0	25,0	---
1888–1892	1 011,8	290,1	---	8,2	132,4	105,2	1,0	449,9	25,0	---
1893–1897	1 012,0	291,0	---	8,2	132,3	104,8	1,0	449,7	25,0	---
1898–1902	1 044,7	288,7	---	8,1[5]	131,9	104,3	1,0	450,9	25,0	34,8
1903–1907	1 044,2	288,2	---	8,1	131,8	104,2	0,9	451,2	25,0	34,8
1908–1914	1 044,2	288,2	---	8,1	131,8	104,2	0,9	451,2	25,0	34,8

SURSE: „Statistisches Jahrbuch des K.K. Ackerbau Ministeriums", Wien, 1874 – 1893, 1895, 1899, 1904 - 1906; „Statistisches Jahrbuch des Österreichischen Monarchie", Wien, 1863 – 1865, 1868 – 1881; „Oesterreichisches Statistisches Handbuch für die in Reichsrathe vertretenen Königreiche und Ländern", Wien, 1882 – 1915; Anton Zachar, *Der Boden der Bukowina*, Czernowitz, 1899.

NOTE: [1] Variaţia mare, chiar de la un an la altul, a unor categorii de teren, provine din datele surselor care nu explică abaterile.

[2] Teoretic, suprafaţa totală ar trebui să fie constantă, reprezentând întinderea teritoriului provinciei; sursele o prezintă cu variaţiile arătate.

[3] Până la anul 1875 suprafeţele cumulează viile, grădinile şi fâneţele împreună.

[4] Cuprinde şi suprafeţele de la coloanele 5 şi 6.

[5] Din anul 1899 nu mai consemnează suprafeţele plantaţiilor de vii; sursele nu arată plantaţiile de pomi fructiferi.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II

STRUCTURA TERITORIULUI AGRICOL ÎN ROMÂNIA ŞI ALTE ŢĂRI, ÎN PERIOADA 1873 –1938 – Introducere

Se urmăreşte, prin datele referitoare la ponderea diferitelor componente ale suprafeţei agricole, în anumiţi ani ai intervalului 1873 - 1938, să se pună în lumină schimbările şi orientările pe termen lung în producţia agricolă a unor ţări europene în comparaţie cu situaţia României.

În mod deliberat, s-a recurs la date relative pentru a uşura comparaţia şi concluziile pe care le degajă.

S-a luat în studiu numai suprafaţa agricolă, întrucât ea prezintă modificările cele mai însemnate în teritoriul unei ţări, după marile categorii de culturi vegetale.

Din intervalul menţionat, s-au considerat anii 1873, 1913, 1924, 1928, 1934 şi 1938 care au putut fi asiguraţi şi cu surse statistice, mai abundente şi precise, în perioada interbelică.

Comparaţia fenomenului din România se face cu cel puţin două ţări vecine cu profil economico-agrar asemănător şi cu două ţări mai dezvoltate, industrial-agrare.

Datele arată că în România, Bulgaria şi Iugoslavia (până în anul 1913 numai Serbia), până la începutul secolului 20 s-a produs extinderea suprafeţelor arabile pe seama păşunilor şi fâneţelor naturale, locul principal în culturi ocupându-l cerealele; această perioadă se caracterizează prin creşterea ponderii culturilor cerealiere, prin cerealizarea agriculturii. Aceste ţări devin şi rămân până în 1938 însemnate surse de cereale pentru piaţa europeană.

Ţările industriale (iniţial, în tabel, Franţa şi Belgia, apoi Franţa şi Germania) cunosc un proces dacă nu invers cel puţin diferit ca sens: reducerea ponderii suprafeţelor destinate cerealelor, de la un nivel apropiat de al ţărilor agrare – 75 - 85% în totalul terenului arabil în secolul 19 (datele pentru anul 1873) – la 50 - 60% în 1938, şi sporirea ponderii culturilor de plante industriale, alimentare, furajere cultivate etc. concomitent cu extinderea fâneţelor şi păşunilor naturale; era expresia procesului de intensificare a agriculturii, a extinderii creşterii animalelor. Alte raporturi dintre diferite grupe de culturi pe întreg intervalul conduc spre aceleaşi concluzii.

Situaţiile statistice alăturate pot exprima aspecte ale stadiilor de dezvoltare a agriculturii în ţările menţionate şi poziţia României faţă de celelalte ţări.

Tabelul 28

Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1873

Țara	Total agricol	I. Arabil						II. Fânețe naturale și pășuni	III. Vii și livezi
		Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante furajere	Altele		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
România[1]	100,0	59,6	45,4	1,1	0,5	---	12,7	38,4	1,7
		100,0	76,1	1,8	0,8	---	21,3	–	–
Franța	100,0	72,6	46,9	2,4	1,3	8,5	13,4	20,3	7,1
		100,0	64,7	3,3	1,8	11,8	18,4	–	–
Ungaria	100,0	57,3	42,4	1,7	–	1,6	11,6	40,6	2,1
		100,0	74,0	2,9	–	2,8	20,3	–	–
Austria	100,0	35,3	29,1	0,1	0,5	5,0	0,2	32,7	0,9
		100,0	83,3	0,4	1,4	14,4	0,5	–	–
Belgia	100,0	81,3	59,5	6,0	3,1	10,0	2,7	17,2	1,5
		100,0	73,2		12,9	12,3	3,4	–	–

SURSA: „Statistique internationale de l'agriculture", 1873, Nancy, 1876.

NOTE: [1] Datele au fost calculate după media anilor 1872 - 1876.

Tabelul 29

Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1913

Țara	Total agricol	I. Arabil						II. Fânețe naturale și pășuni	III. Vii și livezi
		Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante furajere	Alte [6]		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
România[1]	100,0	77,9	65,5	1,5	1,4	2,3	7,2	20,0	2,1
		100,0	84,0	1,9	1,8	3,0	9,3	–	–
Bulgaria[2]	100,0	71,7	51,8	0,5	2,0	2,5	14,9	26,3	2,0
		100,0	72,2	0,6	2,9	3,5	20,8	–	–
Franța[3]	100,0	65,0	37,0	1,1	5,9	13,9	7,1	27,4	7,6
		100,0	56,9	1,6	9,2	21,4	10,9	–	–
Germania[4]	100,0	73,5	41,8	1,8	10,9	10,2	8,8	24.7	1,8
		100,0	56,8	2,5	14,9	13,8	12,0	–	–
Serbia[5]	100,0	55,7	51,7	0,5	1,4	0,3	1,8	31,9	12,4
		100,0	92,8	1,0	2,5	0,5	3,2	–	–

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SURSA: „Annuaire international de statistique agricole", 1913 -1914, Roma, 1915.

NOTE: [1] Datele calculate după media anilor 1910 - 1915.
[2] Datele se referă la anul 1910.
[3] Datele se referă la anul 1910.
[4] Datele recensământului din 1900.
[5] Datele recensământului din 1897 pentru Serbia.
[6] La „Alte culturi" au fost cuprinse culturi pentru semințe, ogoare, câmpuri de pășuni și alte terenuri nespecificate.

Tabelul 30

Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1924

Țara	Total agricol	I. Arabil						II. Fânețe naturale și pășuni	III. Vii și livezi
		Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante furajere	Alte[4]		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
România[1]	100,0	70,0	58,1	1,3	2,1	2,6	5,9	27,1	2,9
		100,0	83,0	1,8	3,1	3,8	8,3	–	–
Bulgaria[2]	100,0	91,8	47,2	1,4	2,2	2,4	38,6	6,8	1,4
		100,0	51,7	1,4	2,3	2,6	42,0	–	–
Cehoslovacia	100,0	71,0	33,2	3,9	8,5	14,2	11,2	27,3	1,7
		100,0	46,9	5,5	11,8	20,0	15,8	–	–
Franța[3]	100,0	69,6	26,0	0,6	4,9	11,5	26,6	24,9	5,5
		100,0	37,3	1,2	7,1	16,5	38,3	–	–
Germania	100,0	75,5	34,1	1,6	8,9	10,1	20,8	24,2	0,3
		100,0	45,1	2,1	11,8	13,4	27,6	–	–
Iugoslavia	100,0	57,7	41,6	1,2	3,1	2,3	9,5	37,7	4,6
		100,0	72,1	2,1	5,3	4,0	16,5	–	–

SURSA: „Annuaire international de statistique agricole", 1924 - 1925, Roma, 1925.

NOTE: [1] Datele calculate după media anilor 1919 - 1924.
[2] Datele privesc anul 1922.
[3] Datele privesc anul 1923.
[4] În „Alte plante" au fost cuprinse plante de semințe, ogoare, câmpuri de pășuni și terenuri nespecificate.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 31

Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1928

Țara	Total agricol	I. Arabil						II. Fânețe naturale și pășuni	III. Vii și livezi
		Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante furajere	Alte[3]		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
România[1]	100,0	72,7	62,0	2,3	2,5	3,6	2,3	23,9	3,4
		100,0	85,3	3,1	3,4	5,0	3,9		
Bulgaria[2]	100,0	89,5	62,1	3,8	3,1	3,4	17,1	7,9	2,6
		100,0	69,5	4,3	3,4	3,8	19,0	–	–
Cehoslovacia	100,0	70,4	40,9	3,9	10,2	13,3	2,1	29,6	-
		100,0	58,1	5,5	14,5	18,9	3,0	–	–
Franța[2]	100,0	62,2	30,2	1,0	6,0	14.7	10,4	31.3	6.5
		100,0	48,6	1,6	9,6	23,6	16,6	–	–
Germania	100,0	71,9	41,5	1,8	10,5	11,8	6,3	28,1	-
		100,0	57,7	2,6	14,5	16,5	8,8	–	–
Iugoslavia	100,0	59,6	49,0	1,4	3,4	2,5	5,6	40.4	-
		100,0	82,2	2,3	5,7	4,2	5,5	–	–

SURSA: „Annuaire international de statistique agricole", 1928, Roma, 1929.

NOTE: [1] Datele au fost calculate după media anilor 1925 - 1929.

[2] Datele privesc anul 1927.

[3] Sunt cuprinse culturi pentru semințe, ogoare, câmpuri cu pășuni.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 32

Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1934

Țara	Total	I. Arabil						II. Fânețe naturale și pășuni	III. Vii și livezi
		Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante furajere	Alte[3]		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
România[1]	100,0	74,2	62,6	2,0	2,6	4,1	2,9	22,6	3,2
		100,0	84,4	2,7	3,6	5,4	3,9		
Bulgaria	100,0	89,5	63,2	4,5	3,4	5,4	13,0	7,3	3,2
		100,0	70,5	5,0	3,8	6,1	14,5	–	–
Cehoslovacia	100,0	69,9	42,6	2,7	9,8	13,5	1,3	28,1	2,0
		100,0	61,1	3,8	14,0	19,3	1,8	–	–
Franța	100,0	64,6	28,7	1,0	13,8	14,7	6,4	29,9	5,6
		100,0	44,5	1,6	21,2	22,7	10,0	–	–
Germania[2]	100,0	69,6	40,8	1,4	10,5	13,5	3,4	27,9	2,6
		100,0	58,7	2,1	15,0	19,4	4,8	–	–
Iugoslavia	100,0	52,3	42,4	0,8	3,1	2,3	3,7	43,4	4,3
		100,0	81,0	1,6	5,8	4,5	7,1	–	–

SURSA: „Annuaire international de statistique agricole", 1934 - 1935, Roma, 1936.

NOTE: [1] Datele au fost calculate după media anilor 1930 - 1934.

[2] Germania, fără Saar.

[3] La „Alte plante" au fost cuprinse culturi pentru semințe, ogoare și câmpuri de pășune și terenuri nedefinite.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 33

Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1938

Țara	Total agricol	I. Arabil						II. Fânețe naturale și pășuni	III. Vii și livezi
		Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante furajere	Alte[4]		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
România[1]	100,0	74,7	62,3	2,6	2,7	4,1	3,0	22,0	3,3
		100,0	83,3	3,6	3,7	5,4	4,0	–	–
Bulgaria[2]	100,0	89,5	60,8	7,8	4,5	5,9	10,5	6,7	3,7
		100,0	67,9	8,7	5,0	6,6	11,7	–	–
Cehoslovacia	100,0	70,1	42,3	2,8	9,8	14,2	1,0	27,8	2,1
		100,0	60,3	4,1	14,0	20,2	1,4	–	–
Franța[3]	100,0	60,1	30,3	1,1	6,4	17,1	5,2	33,8	6,1
		100,0	50,3	1,9	10,6	28,6	8,6	–	–
Germania	100,0	67,2	40,0	2,4	10,7	12,6	1,5	29,8	3,0
		100,0	59,5	3,5	16,0	20,4	2,3	–	–
Iugoslavia	100,0	52,1	43,0	1,2	3,0	2,5	2,4	43,4	4,5
		100,0	82,5	2,5	5,7	4,8	4,6	–	–

SURSA: „Annuaire international de statistique agricole", 1938 - 1939, Roma, 1939.

NOTE: [1] Datele au fost calculate după media anilor 1935 - 1939.

[2] Datele se referă la anul 1937.

[3] Datele din anul 1936.

[4] La „Alte plante" sunt cuprinse plante de semințe, ogoare, terenuri cu pășuni și alte terenuri nespecificate.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a treia

PRECIPITAȚII ATMOSFERICE

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

EVOLUŢIA PRECIPITAŢIILOR ATMOSFERICE, ÎN PERIOADA 1895 - 1947 – Introducere

Relaţia directă şi strânsă între evoluţia mărimii recoltelor şi a precipitaţiilor atmosferice în România, din întreaga perioadă luată în studiu, reflectă un nivel scăzut al forţelor de producţie din agricultură şi un grad înalt, determinant, de dependenţă nemijlocită a producţiilor agricole de regimul de ploi.

Tabelele cu date referitoare la cantitatea medie de apă căzută anual şi pe anotimpuri şi ale producţiei medii la ha, oferă imaginea în general medie pe ţară a variaţiilor însemnate ale fenomenului.

Graficul alăturat înfăţişează corelaţia dintre cantitatea de apă şi nivelul producţiei principalelor cereale la ha - grâu şi porumb. El relevă o relaţie directă până la un anumit nivel între precipitaţii şi producţia medie la ha; reducerea precipitaţiilor sub o anumită limită producea secetă şi scăderea producţiei de cereale până la distrugerea recoltelor; creşterea cantităţii de apă până la un anumit nivel mărea, proporţional, randamentul la ha.

Depăşirea nivelului optim al precipitaţiilor determina un regim ploios, inundaţii şi pierderi de recoltă. Se poate determina media optimă a precipitaţiilor pentru obţinerea celei mai mari recolte de cereale după cum şi limita minimă sau maximă care punea în pericol culturile.

Fiind vorba, însă, de cele două plante de bază cu perioade de vegetaţie decalate – toamnă, iarnă şi primăvară la păioase, primăvară, vară şi toamnă la porumb – regimul de ploi pe anotimpuri influenţa diferit producţia; urmărirea seriilor statistice atestă faptul că în ţara noastră cei mai mulţi ani se prezentau ca ani cu niveluri diferite de recolte între păioase şi porumb: în anii cu recolte mai bogate la păioase apar recolte mai slabe la porumb şi invers. De aceea, poate, din experienţa acestor relaţii, producătorii agricoli, mari şi mici, semănau într-o anumită proporţie păioase şi porumb; raportul dintre suprafaţa culturilor de grâu şi porumb a oscilat în toate aceste nouă decenii între 40 -

60% și invers. Era o anumită măsură de asigurare față de condițiile naturale; o recoltă proastă la grâu era suplinită de o recoltă mai bună la porumb. O parte din ani erau însă buni pentru ambele culturi, după cum alți ani erau nefavorabili.

Tabelele și graficele permit aproximarea unui anume ciclu general al cerealelor și cicluri separate pentru păioase și porumb. În orice caz, anii cu recolte medii erau majoritatea, cei cu recolte slabe sau foarte bune mai rari, dar anii cu recolte slabe predominau față de cei cu recolte excepționale.

La aproximarea unui ciclu al producției cerealelor, se observă că mărimea teritoriului țării, cu structuri diferite de relief, a influențat în măsură importantă dimensiunea ciclului; în statul român, în componența Munteniei și Moldovei până la Unirea din 1918, ciclurile erau mai scurte; după întregirea teritoriului național ciclurile s-au lărgit; recoltele slabe dintr-o zonă se compensau prin recolte mai bune din altă zonă. De altfel, datele precipitațiilor și recoltelor sunt medii și acoperă și egalizează diferențele regionale care, uneori, sunt foarte mari. Să amintim seceta din 1946 în Moldova, mult mai dezastruoasă ca în restul țării.

Constanțele raportului dintre nivelul precipitațiilor și mărimea recoltelor, nu numai a celor două cereale, ci a întregii producții agricole a României, sunt dependente în același grad al nivelului randamentului de variațiile precipitațiilor și menținerea acestui randament la nivelul mediu pentru mai mult de jumătate de secol. Cu alte cuvinte, toate îmbunătățirile necontestabile produse în agricultură – vezi secțiunea *Mașinile și uneltele agricole* – într-o anumită structură și până la un anumit nivel, nu și-au spus vizibil cuvântul. Mai mult, introducerea în cultură a unor terenuri de calitate mai slabă, precum și fărâmițarea exploatațiilor agricole, intervenite mai ales în perioada interbelică, au produs, pe medii cincinale, o scădere a producției la ha, în comparație cu situația de la începutul secolului.

Importanța factorilor naturali – sol și precipitații – a rămas determinantă pentru diferențele variațiilor de recolte. Cantitatea de precipitații – ploaie, zăpadă – s-a exprimat, după sursele vremii, în milimetri; zăpada s-a considerat 12 mm = 1 mm de apă la suprafață.

BCU IAȘI/CETITEA

Tabelul 34

Precipitațiile atmosferice în perioada 1895 - 1947
medii anuale

mm

Anii	Cantitatea anuală	Cantitatea pe anotimpuri			
		iarnă	primăvară	vară	toamnă
1	2	3	4	5	6
1895	668	232	138	128	160
1896	458	92	143	137	155
1897	841	124	332	300	96
1898	511	62	176	219	68
1899	527	50	105	214	93
1900	662	176	187	213	115
1901	741	149	146	324	133
1902	523	83	146	184	85
1903	468	85	170	196	57
1904	479	64	97	116	205
1905	527	76	137	127	189
1906	591	76	187	204	98
1907	435	103	119	157	73
1908	535	86	83	197	159
1909	517	84	127	137	170
1910	594	115	119	210	167
1911	541	74	133	214	97
1912	780	103	152	197	355
1913	554	42	143	237	121
1914	656	74	168	285	133
1915	633	114	181	206	142
1916	---	82	179	139	---
1917	---	---	---	---	---
1918	---	---	---	---	---
1919	---	---	---	---	---
1920	---	---	161	224	82
1921	507	84	113	175	112
1922	677	121	173	161	249
1923	544	111	154	166	64
1924	540	120	136	208	135
1925	583	39	120	238	132
1926	593	119	146	293	48
1927	500	116	131	198	132
1928	514	99	137	144	138
1929	544	120	127	199	119
1930	566	54	200	145	116
1931	619	139	155	210	165
1932	576	92	184	207	100
1933	737	108	204	260	150
1934	486	79	65	231	121
1935	533	115	149	162	85
1936	572	116	117	224	146
1937	660	95	153	227	140

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 34*

1	2	3	4	5	6
1938	541	114	143	161	121
1939	665	96	179	199	207
1940	696	112	195	290	94
1941	766	142	154	282	212
1942	512	115	152	155	108
1943	495	63	127	146	113
1944	688	137	163	181	243
1945	445	80	109	130	108
1946	479	92	121	96	162
1947	562	142	68	231	104

SURSE: „Buletinul lunar al Observatorului meteorologic", 1916; „Anuarul statistic al României", 1939 - 1940.

NOTE: Asupra nivelului precipitaţiilor pentru o perioadă mai lungă o imagine parţială furnizează datele lui Şt. Hepites referitoare la zona Bucureştilor. Ele sunt relative şi arată doar abaterile de la o valoare normală considerată = 100. Cifrele inferioare indică deficitul de umiditate anuală, iar cele superioare – surplusul de umiditate. Concluzia autorului este că „în cei 40 de ani de observaţii udometrice la Bucureşti, 23 de ani sunt secetoşi".

Anii	Procente	Anii	Procente
1	2	3	4
1865	80	1886	128
1866	97	1887	84
1867	87	1888	109
1868	94	1889	96
1869	85	1890	112
1870	122	1891	101
1871	125	1892	100
1872	87	1893	131
1873	69	1894	59
1874	82	1895	118
1875	99	1896	84
1876	135	1897	148
1877	99	1898	85
1878	104	1899	83
1879	80	1900	126
1880	90	1901	117
1881	133	1902	81
1882	114	1903	73
1883	96	1904	71
1884	110		
1885	111		

(Şt. C. Hepites, *Secetele în România*, Bucureşti, 1906, p. 44).

BCU Cluj / Central University Library

Tabelul 35

Evoluția raportului dintre producția medie la ha la grâu și porumb și nivelul mediu al precipitațiilor 1895 - 1947

Anii	Producția medie la ha chintale		Cantitatea de apă căzută mm	
	grâu	porumb	iarna + primăvara	primăvara + vara
1	2	3	4	5
1895	13,0	10,5	370	266
1896	12,9	9,2	235	280
1897	6,3	11,7	456	632
1898	11,0	13,0	238	395
1899	4,3	3,7	155	319
1900	9,8	11,3	363	400
1901	11,9	14,9	295	470
1902	14,5	8,5	229	330
1903	12,8	10,5	255	366
1904	8,8	2,5	161	213
1905	14,6	8,2	213	264
1906	15,1	17,0	263	391
1907	6,8	8,1	222	276
1908	8,4	10,6	169	280
1909	9,5	9,0	211	264
1910	15,5	14,2	234	329
1911	13,5	14,4	207	347
1912	11,8	13,6	255	349
1913	14,1	14,5	185	380
1914	6,0	13,5	242	453
1915	12,8	11,9	295	367
1920	8,2	14,1	---	385
1921	8,6	8,1	197	288
1922	9,5	8,9	294	334
1923	10,3	11,3	265	320
1924	6,1	10,9	256	344
1925	8,6	10,5	159	358
1926	9,1	14,4	265	439
1927	8,5	8,4	247	329
1928	9,8	6,2	236	281
1929	9,9	13,3	247	326
1930	11,6	10,2	254	345
1931	10,6	12,7	294	365
1932	5,1	12,5	276	391
1933	10,4	9,4	312	464
1934	6,7	9,6	144	296
1935	7,6	10,4	264	311
1936	10,2	10,7	233	341
1937	10,6	10,3	248	380
1938	12,6	10,2	257	304
1939	10,9	12,3	275	378
1940	6,6	10,5	307	485

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 35*

1	2	3	4	5
1941	8,7	10,3	296	436
1942	5,8	7,0	267	307
1943	10,8	9,6	190	273
1944	10,8	11,3	300	344
1945	5,6	4,1	189	239
1946	6,0	3,6	213	217
1947	6,7	12,2	210	299

SURSA: Calculat pe baza datelor din „Buletinul lunar al Observatorului meteorologic", 1916; „Anuarul statistic al României", 1939, 1958.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

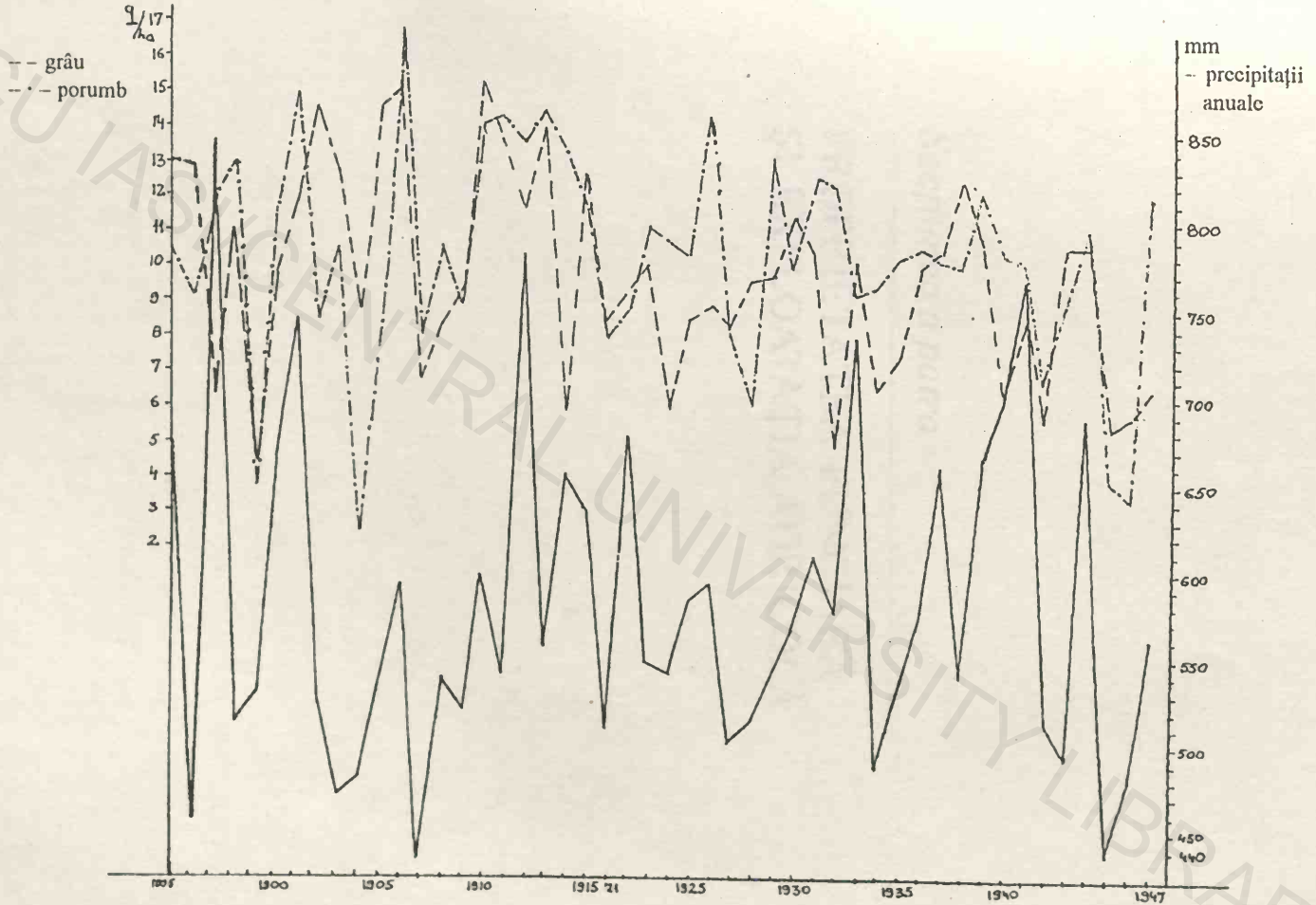

Graficul 1 – Evoluția raportului dintre producția medie la ha, la grâu și porumb și nivelul mediu al precipitațiilor, în perioada 1895–1947.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

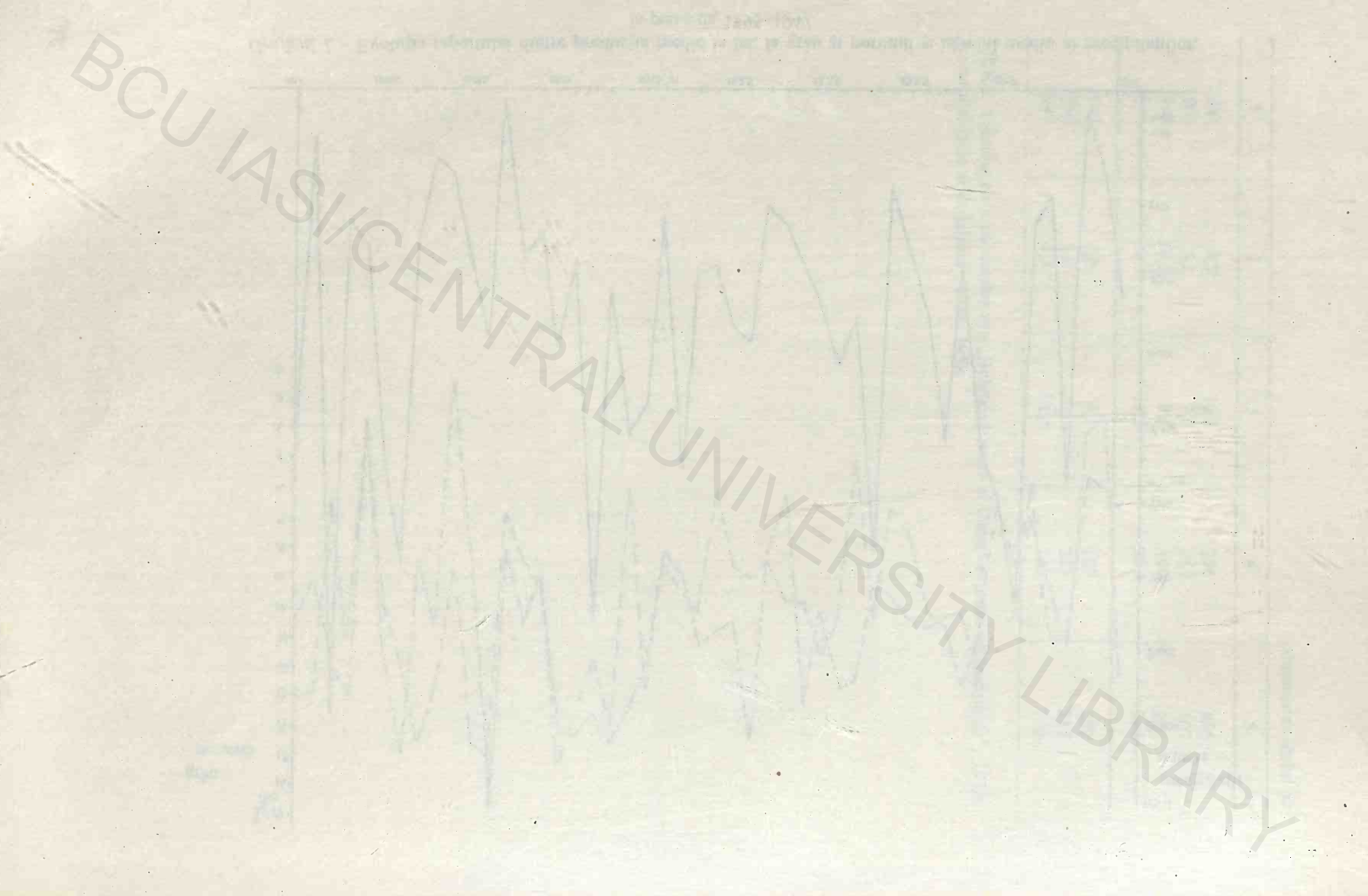
BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a patra

PROPRIETATEA FUNCIARĂ ȘI EXPLOATAȚIA AGRICOLĂ

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

PROPRIETATEA FUNCIARĂ ŞI EXPLOATAŢIA AGRICOLĂ – Observaţii metodologice

Este cunoscut că procesul de producţie în agricultură depinde în măsură hotărâtoare de obiectul muncii – specific acestui domeniu – pământul.

În epoca modernă, de la mijlocul secolului 19, prin legile de reformă agrară şi stingerea raporturilor feudale – anii 1848 - 1853 în Transilvania, Banat şi Bucovina, 1864 în Moldova şi Muntenia şi 1868 în Basarabia – majoritatea pământului cultivabil pe teritoriul românesc a devenit proprietate privată individuală, cu atributele sale economice şi juridice.

Astfel că pământul ca obiect al proprietăţii particulare – individuale sau colective – s-a valorificat, în principal, în exploataţii agricole mari – moşiereşti, arendăşeşti – şi mici – ţărăneşti.

Într-o ţară în care agricultura şi ţărănimea au avut o poziţie importantă şi o funcţie determinantă în viaţa economică şi socială, o temă permanentă în dezbateri, cu puseuri de tensiuni şi crize, a constituit-o proprietatea funciară, modul ei de repartiţie între agricultorii, mari şi mici. În esenţă, chestiunea era generată de insuficienţa proprietăţii funciare – de pământ arabil şi de păşuni – pentru o categorie de ţărani, categorie în creştere, produsă de sporul natural de populaţie rurală care diviza în parcele din ce în ce mai mici moştenirea – şi de procesul social de polarizare, de ruinare, din motive variate, a unor mase largi de ţărani.

Existau două soluţii în practică pentru satisfacerea nevoii de pământ de exploatare a ţăranilor: *a.* arendarea de la marele proprietar sau de la mandatarul acestuia – marele arendaş – a pământului necesar; *b.* împroprietărirea sătenilor cu pământ din marea proprietate. Ambele soluţii au fost folosite.

Prima, printr-un sistem de relaţii cunoscut sub denumirea de învoieli agricole; prin acestea, marea proprietate şi arendaşii arendau pe bază de dijmă ţăranilor pământul necesar – arătură şi păşuni – dar impuneau condiţii economice grele ţărănimii în nevoie, aservind-o şi înrăutăţindu-i situaţia materială prin însuşirea părţii prioritare din rezultatele muncii sale. Devenise de notorietate generală adâncirea acestui mod de exploatare, după 4 - 5 decenii de la reforma agrară din 1864, găsindu-şi apogeul crizei în răscoalele ţărăneşti de la sfârşitul secolului 19 şi începutul secolului 20.

A doua soluţie, a împroprietăririi cu loturi de pământ, s-a practicat din timp în timp prin exproprierea marii proprietăţi de stat şi particulare din anii: 1878, 1889, 1921, 1945.

Aceste probleme economico-sociale ale agriculturii şi ţărănimii, care au putut fi exprimate cifric şi comensurate la vremea lor în statistici şi studii, sunt prezentate într-o formă relativ sistematică în secţiunea de faţă. Cercetarea noastră urmăreşte astfel să pună la dispoziţia cititorului o masă de informaţie statistică prelucrată, oglindind cât mai multe şi variate aspecte ale proprietăţii şi relaţiilor agrare din perioada 1862 - 1947.

Secţiunea se compune din trei capitole: primul cuprinde date referitoare la reformele agrare, înfăptuite între cele două momente fundamentale ale istoriei agrare moderne: de la suprimarea iobăgiei – 1848 - 1868 – până la desfiinţarea marii proprietăţi particulare funciare – 1945; ele au exprimat un proces dublu: pe de o parte, de trecere de la proprietatea feudală, condiţionată, asupra pământului la proprietatea privată absolută, modernă, iar pe de altă parte, transformarea marii proprietăţi funciare în mică proprietate ţărănească pe cale extraeconomică, prin măsuri, legislaţie, de stat.

Al doilea capitol aduce date asupra proprietăţii funciare şi exploataţiei agricole relevând evoluţia lor, a distribuirii în diferite categorii, a pământului, după mărimea suprafeţelor etc.

Transformarea proprietăţii funciare de tip feudal în proprietate de tip privat s-a realizat uşor, prin legislaţie de stat, respectiv pe cale juridică; însă prefacerea exploataţiei agricole de tip vechi, patriarhal, atât a celei mari, cât şi a celei mici, în gospodărie modernă, eficientă şi competiţională, după mecanismele noului sistem social, nu s-a putut realiza decât în măsură redusă; pentru aceasta, are nevoie de mari schimbări în întreaga economie, în procesul de producţie agricol, în mijloacele de muncă, în organizarea pe baze moderne a gospodăriei, ceea ce solicita modificarea întregului mediu economico-social.

Transformarea marii proprietăţi latifundiare în mică proprietate ţărănească, departe de a facilita şi rentabiliza progresul exploataţiilor agricole, în principal alături de alţi factori adverşi, l-a frânat şi blocat.

Gospodăria agricolă românească din deceniul cinci al secolului 20, îndeosebi cea mică, predominantă în 60% din suprafaţa arabilă şi peste 90% în totalul exploataţiilor, purta un pronunţat caracter tradiţional, înapoiat în tehnică şi lucrări agricole, cu randamente la ha din cele mai mici de pe continent. Imaginea exploataţiei agricole exprimată în mărimea suprafeţei de teren în capitolul doi, se cere a fi întregită cu datele din secţiunile ce urmează, referitoare la gradul de înzestrare cu unelte şi maşini agricole, cu vite de tracţiune şi rentă, cu forţă de muncă, precum şi la foarte importante aspecte ale gestiunii economice a gospodăriilor agricole.

Al treilea capitol expune situaţii statistice privitoare la complicatele relaţii de muncă din agricultura românească, în condiţiile specificului acestora, pe mica şi mai ales pe marea exploataţie agricolă moşierească, arendăşească.

În scopul înţelegerii şi utilizării datelor statistice din acestă secţiune, vom face câteva observaţii asupra relaţiilor agrare, asupra problemei agrare în România. Temele au un lung istoric în gândirea economică, au produs variate opinii şi

argumentări. În urma studierii materialului documentar şi statistic, în vederea elaborării lucrării de faţă, încercăm să emitem unele ipoteze asupra caracterului şi conţinutului relaţiilor agrare, ca o variantă, alături de cele formulate până acum de mulţi autori, de elarificare a subiectului.

Relaţiile sociale agrare ca şi problema agrară în economia modernă a României se plasează în perioada de după reforma rurală din 1864; aceasta a desfiinţat, de drept, prin lege, sistemul raporturilor feudale din agricultură; ţăranii clăcaşi, dependenţi de boieri, au fost eliberaţi de obligaţiile juridice şi materiale faţă de aceştia – zile de muncă, dijmă etc.; din „chiriaşi" ai moşiei boiereşti, prin împroprietărire cu loturi de pământ, de 2 - 8 ha de familie, plugarii au devenit proprietari şi independenţi să-şi conducă gospodăria. Pe de altă parte, marii proprietari funciari nu mai aveau nici un drept asupra ţăranilor foşti clăcaşi, nici la zile de muncă, nici la dijmă.

Prin acestea, proprietatea asupra pământului – mare şi mică – dobândeşte – juridic şi economic – caracter privat absolut, proprietarul având liberă dispoziţie – cu unele limitări pentru mica proprietate – de vânzare, înstrăinare, exploatare, ipotecare etc. Totodată, satele, înainte dependente de moşia boierească, prin crearea instituţiei comunelor libere, devin independente, organizându-şi propria administraţie ca subiect juridic de drept şi reprezentare a intereselor comunităţilor locale.

Până la 1864, procesul de producţie agricol – în cadrul dat al raporturilor feudale – se desfăşura ca rezultat al combinării obligatorii a pământului boieresc cu munca şi mijloacele de muncă ale ţăranilor clăcaşi.

Particularitatea, de interes şi cu urmări capitale pentru evoluţia agriculturii româneşti după reformă, a constat în faptul că marea exploataţie agricolă, feudală în cea mai mare parte a ei, nu dipunea de mijloace de muncă proprii – animale, unelte şi maşini, amenajări gospodăreşti, magazii etc.; ea se rezuma la întinse suprafeţe de pământ, restul mijloacelor de producţie aparţinea în majoritate clăcaşilor. În occidentul şi centrul continentului, marea gospodărie feudală, din contra, dispunea de un bogat inventar, viu şi mort; după înlăturarea iobăgiei, marea exploataţie, având mijloace de muncă şi capital, putea funcţiona în continuare autonom prin angajarea muncitorilor agricoli.

În România, după reformă, despărţirea patrimoniului între cele două categorii, pământul de o parte, mijloacele de muncă, inventarul şi forţa de muncă de alta, a rupt vechile legături şi complementaritatea funcţională, ceea ce punea în pericol continuarea procesului de producţie agricolă: moşierii rămăseseră proprietari pe mai mult de 2/3 din pământul arabil, pe toată suprafaţa de păşuni şi izlaz şi pe cea de păduri posedate înainte de 1864; ţărănimea eliberată era stăpâna pământului arabil împroprietărit, a vitelor şi a uneltelor agricole.

Pentru a întreprinde exploatarea moşiilor, marii proprietari aveau două soluţii: fie să achiziţioneze mijloace de muncă – vite de tracţiune, unelte şi maşini agricole, şi celelalte elemente necesare – şi să organizeze întreprinderea agricolă prin investirea de capitaluri noi; fie să folosească, ca şi înainte de reformă, inventarul şi munca ţăranilor. Prima soluţie era exclusă, marea proprietate nedispunând imediat nici de capitaluri atât de mari, nici de capacitate de organizare modernă a exploataţiei agricole, pe de o parte, iar pe de alta nu exista suficientă forţă de muncă liberă, pentru angajare cu plata în bani.

Rămânea să fie utilizată a doua soluţie, cu avantajul că era cunoscută de părţi şi lesne practicată de către marii proprietari. În noile împrejurări, însă, lipsea vechiul element de constrângere extraeconomică a ţărănimii, ca să muncească pământul moşieresc.

Acest element a apărut sub forma nouă, a constrângerii economice, a nevoii de păşuni şi izlaz pentru vitele ţărănimii, de bani şi produse a ţăranilor lipsiţi, cât şi de pământ arabil la unele categorii de ţărani. Marea proprietate accepta să le arendeze: păşuni, izlaz, fâneţe, pământ arabil, să le împrumute bani şi produse, sub condiţia efectuării de către aceştia a muncilor agricole pe moşiile sale, pe bazele cunoscute ale dijmei.

În acest fel, tocmelile agricole – înainte de reformă practicate numai pentru prisoasele de pământ, luate de ţărănime, peste cele legale – devin acum forma generală de conlucrare între cele două clase agricole.

Treptat, ele cuprind o parte tot mai mare a ţărănimii, pe măsură ce creşte nevoia de pământ, fâneţe şi păşuni a acesteia; la începutul secolului 20, peste 60% din totalul gospodăriilor ţărăneşti erau angajate în învoieli la moşieri, arendaşi.

Tocmelile agricole sau învoielile agricole luau forma unor contracte verbale sau scrise între moşieri şi marii arendaşi de o parte şi ţărănime de alta; condiţiile învoielilor, la început mai uşoare – dijma o parte din 10 părţi – au devenit din ce în ce mai grele, dijma ajunsese la 1907 de 1:1 – fiind de câteva ori mai apăsătoare decât înainte de 1864, ducând la înglobarea în datorii, sărăcirea marii părţi a celor învoiţi, mai ales ca efect al acţiunii speculative, cămătăreşti, a marilor arendaşi acaparatori şi monopolizatori a peste 70% din latifundiile marii proprietăţi.

Dijma, respectiv plata (în muncă, în produse şi mai puţin în bani) a arendei pământului arabil, fâneţelor şi păşunilor, precum şi altor obligaţii materiale, băneşti contractate de ţărani la marii proprietari şi îndeosebi la marii arendaşi, a constituit forma şi conţinutul esenţial al relaţiilor agrare – de producţie şi repartiţie – dintre cele două categorii de subiecţi din agricultură; ea exprima singura soluţie posibilă şi reală, în condiţiile imediat postreformă, de realizare a procesului de producţie din marea exploataţie moşierească. Pentru că mica exploataţie ţărănească, în mod obiectiv, avea condiţii mai bune de independenţă economică, iar nevoia de pământ pentru unele categorii sărace şi de păşuni şi fâneţe pentru majoritatea ţărănimii, obţinute prin arendare, putea fi satisfăcută cu plata în bani a acestora. Modalitatea de plată – în muncă şi produse – adică în dijmă, cum le convenea – o hotărâseră moşierii şi arendaşii, fiindu-le necesar şi avantajos; şi această modalitate genera atâtea avantaje pentru marii proprietari şi arendaşi, încât chiar după ce-şi acumulaseră mai târziu mari capitaluri din exploatare, după ce apăruseră largi contingente de proletari agricoli, deci când se formaseră premisele trecerii la exploataţia mare agricolă cu muncă salariată, ei preferau, chiar şi pentru proletariatul agricol, practicarea vechiului sistem al dijmei, pe care se altoise un noian întreg de abuzuri, toate aducând considerabile beneficii şi reducând la minimum riscul exploatării agricole, prin trecerea acestuia, în principal, pe seama ţărănimii.

Important este faptul că dacă la începutul perioadei, după 1864, marii proprietari erau aceia care intrau în relaţie cu ţăranii, treptat, tot mai multe moşii sunt închiriate marilor arendaşi, care le subarendau apoi ţăranilor tot cu dijmă, pe

obligații îndoite și întreite. Substituirea arendașilor mari în relațiile de arendă cu țăranii nu a schimbat modul de lucru, dar a adâncit extorcarea țărănimii; moșiile au continuat să fie lucrate, în cea mai mare parte, în dijmă și clacă - de săteni cu inventarul lor.

În toată perioada 1864 - 1916 veniturile de miliarde de lei aur ale moșierilor și ale marilor arendași nu s-au canalizat în investiții agricole, în crearea marilor exploatații agricole moderne. Relațiile agrare, exprimate în învoielile agricole, s-au perpetuat atâta vreme – șase decenii reprezintă o perioadă relativ lungă în istoria țării – întrucât ele erau cele mai avantajoase pentru marea proprietate și pentru marea arendășie: moșia era închiriată arendașilor, asigurându-se prin contract venituri fixe și stabile moșierilor – arenda, fără nici un risc, sau era arendată în dijmă țăranilor, ceea ce îl absolvea pe marele proprietar de a investi capital în exploatația sa agricolă, riscul recoltelor proaste revenindu-le acestora.

Pe aceste premise și baze economice s-a constituit și a funcționat regimul agrar specific, oficializat prin legea tocmelilor agricole din 1866, modificată, în formă, de câteva ori până la 1916.

Dacă eliberarea țărănimii de condiția feudală s-ar fi făcut într-un stadiu avansat al economiei marfare, când ar fi existat un climat comercial bănesc și industrial dezvoltat, cu o rețea bancară și de credit însemnată, pe de o parte, forța de muncă țărănească în număr mare ar fi fost atrasă în sectoarele de activitate neagricole iar pe de altă parte marea proprietate, prin credite ieftine, și-ar fi putut organiza gospodăriile cu mijloace de muncă proprii și cu muncitori agricoli salariați; s-ar fi deschis drumul spre exploatația agricolă modernă; se dovedește și în acest domeniu că regimul agrar hibrid (și de tranziție spre cel capitalist) își are cauzalitatea în istorica înapoiere social-economică a țării.

Neavând alt debușeu pentru forța de muncă țărănească în continuă înmulțire – sectoarele neagricole, industria, construcțiile, serviciile, fiind slabe – guvernele, forțele politice, recurgeau la singura soluție posibilă: crearea locurilor de muncă tot în agricultură prin acordarea de loturi de pământ din proprietățile statului și ale marilor latifundiari. Dar soluția se dovedea a fi doar un paleativ, întrucât aceste surse de pământ erau limitate; ea nu rezolva problema agrară, ci doar o ameliora temporar, amânându-i deznodământul critic.

Regimul agrar de după 1864, până la 1921, datorită marilor frământări sociale țărănești s-a bucurat de cercetări numeroase și variate din care cea mai temeinică și convingătoare până acum, și care a găsit cel mai larg ecou până la cvasi-unanimitate, în teoria istorică-agrară românească, a fost aceea a lui C. Dobrogeanu Gherea, care a făcut radiografia relațiilor agrare din perioada amintită și a elaborat teoria neoiobăgiei, expusă convingător în lucrarea cu același titlu [1]. De altfel, a rămas și singura teorie asupra realităților agrare românești, acceptată tacit sau explicit de cei mai mulți dintre economiștii români. Alte opinii nu au mai avut atâta forță de convingere și atâta audiență.

Teoria neoiobăgiei afirma că raporturile sociale dominante din agricultură, dintre moșieri și arendași de o parte și țărănimea învoită de altă

[1] C. Dobrogeanu Gherea, *Neoiobăgia*, București, 1909.

parte, apărute îndată după 1864, erau de natură feudală; ele reprezentau elemente feudale moştenite, îmbrăcate în unele forme noi, sau constituiau împletirea elementelor feudale cu cele nou capitaliste. Alţi autori au definit relaţiile date agrare ca fiind semifeudale, deci parţial feudale.

Teoria neoiobăgiei, ca şi opiniile „semifeudale" asupra regimului agrar de până la reforma agrară din 1921, nu puneau accentul pe transformările radicale intervenite în sistemul economiei agrare, ci pe reziduurile vechiului regim şi pe practicile ilegale utilizate în noul regim.

Considerăm că în plan istoric, pe termen lung, mai importante pentru evoluţia sistemului agriculturii şi a organismului naţional au fost înnoirile produse în conţinutul social-economic al acestui sector fundamental al ţării.

Acestea se caracterizează prin: proprietatea funciară, mare şi mică, absolută, statuată de Legea rurală din 1864 şi Constituţia din 1866; ţărănimea eliberată de orice obligaţii feudale, de constrângerea extraeconomică; transformarea pământului în marfă şi potenţial şi a forţei de muncă ţărăneşti; desfiinţarea oricăror monopoluri feudale de producţie şi schimb etc.

Regimul agrar, stabilit prin legile tocmelilor agricole, se întemeia pe constrângerea economică, proprie economiei marfare, societăţii moderne; anumite elemente de constrângere extraeconomică, generate de unele prevederi ale Legii Învoielilor, dar mai ales de noianul de abuzuri ale marilor proprietari şi arendaşi, ale autorităţilor locale asupra ţărănimii, nu sunt expresia formelor feudale, neoiobage, deşi se aseamănă cu ele; practicarea abuzurilor, lipsa democraţiei la sate, extorcarea ţărănimii decurgeau nu din legalitatea neoiobagă a raporturilor agrare, ci din stadiul retardat al societăţii româneşti, în general, şi al satului, îndeosebi.

Regimul agrar din perioada 1864 - 1921, în conţinut şi forme, era expresia tranziţiei de la sistemul agrar feudal spre sistemul agrar ţărănesc, care va fi împlinit prin ultima reformă agrară, cea din 1945; acest regim se întemeia pe bipolaritatea exploataţiei agricole: marea exploataţie moşierească şi arendăşească şi mica exploataţie ţărănească; nu era nici un regim feudal sau semifeudal, dar nici un regim capitalist, întrucât nu se regăseau la baza şi în funcţionalitatea sa fundamentele sociale şi juridice ale acestora. El întruneşte mai bine caracterele unui sistem agrar moşieresc-ţărănesc, generat de lipsa de independenţă economică a celor două tipuri de exploatare – mare şi mică – şi complementaritatea lor obiectiv necesară în „cooperare" pentru realizarea procesului de producţie agricolă.

A. *REFORMELE AGRARE 1848–1945*

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

REFORMELE AGRARE DIN PERIOADA MODERNĂ ÎN ROMÂNIA – Observaţii metodologice

Reformele agrare din perioada modernă a României – 1848–1945 – sub a căror denumire improprie se desfăşoară procese fundamentale în domeniul agrar, cel mai întins şi determinant pentru soarta majorităţii populaţiei ţării, au urmărit rezolvarea socială, din diferite stadii, a problemei ţărăneşti pe seama marii proprietăţi funciare şi a statului.

Pe lângă sarcina istorică de a lichida bazele social-instituţionale ale vechiului regim feudal de către legiuirile dintre 1848–1868 de pe teritoriul ţării noastre, toate reformele agrare au reprezentat cea mai vastă acţiune extraeconomică, întreprinsă de puterea de stat, pentru prefacerea, în etape, a întregii mari proprietăţi funciare a ţării, pe cale juridică, în mică proprietate şi exploataţie ţărănească, cu adânci repercusiuni economice asupra dezvoltării naţiunii române.

Legile agrare de la 1848, 1853 şi 1854 din imperiul habsburgic, privitoare la Transilvania, Banat şi Bucovina, ca şi legea rurală din 1864 din România şi cea din 1868 din Basarabia, au reprezentat şi acte istorice capitale, rezultat al acţiunilor forţelor progresiste, al năzuinţelor ţărănimii iobage şi clăcaşe, pentru înlăturarea raporturilor medievale şi instituirea libertăţii juridice şi economice a producătorului ţăran, a dreptului de proprietate privată deplină asupra pământului.

Reformele agrare şi prefacerile sociale produse de ele au avut sensul lichidării de drept a regimului feudal la sate; ele descongestionau terenul economico-social al ţării de obstacolul principal din calea dezvoltării spre mijloace şi reforme moderne de progres.

Legislaţia agrară cu caracter antifeudal, mult mai bogată în conţinut social decât denumirea de reformă agrară ce i-a fost dată, a produs transformări ce au marcat o piatră de hotar între două sisteme sociale, dar fără a schimba, multe decenii, nivelul şi modul de viaţă al majorităţii societăţii, al ţărănimii.

Reformele agrare au deschis calea modernizării societăţii, a dezvoltării generale a ţării, dar, paradoxal, tocmai subiecţii principali ai legiuirilor – ţărănimea şi pământul – au beneficiat cel mai puţin de transformările petrecute, deşi ei au

suportat în mare parte costul, au rămas la periferia progresului: ogoarele lucrate aproape ca în vechime, țărănimea, în marea ei majoritate – în mediocritate și o parte chiar în sărăcie materială și culturală.

Reformele agrare dintre anii 1848–1868 nu au înlocuit puterea economică și politică a latifundiarilor feudali nici cu aceea a categoriilor comercial-industriale aducătoare de progres și modernizare, nici cu a unei țărănimi puternice, înstărite, capabile să producă prefaceri înnoitoare în viața agrară și culturală a satului românesc; marea exploatație moșierească - arendășească, cu slabe și reduse mijloace de muncă, a predominat încă jumătate de secol asupra celei mici țărănești; aceasta a facilitat menținerea, prin intermediul unor raporturi economice specifice, tranzitorii, a formelor de apăsare, împilare asupra unei mari părți a țărănimii. Prin împroprietărirea țărănimii de la mijlocul secolului 19 până la începutul secolului 20, s-a produs o diminuare însemnată a marii proprietăți funciare.

Reforma agrară din 1921 a dus mai departe procesul de restrângere a domeniului marii proprietăți; pentru prima oară după multe secole de dăinuire a latifundiului agrar, prin exproprierile masive și împroprietăririle de pământ efectuate după război, proprietatea țărănească devine dominantă în structura funciară a țării, reducându-se corespunzător cea moșierească.

Reforma agrară din anul 1945 încheie procesul secular de prefacere a marii proprietăți funciare în mică proprietate țărănească. Acest proces s-a desfășurat, însă, prioritar și în esență, pe cale extraeconomică, impus fiind prin legislație și nu ca rezultat din mecanismul transformator pe cale „naturală" al producției de mărfuri, al capitalismului; deși a rezolvat istorice sarcini de eliberare a majorității populației de obligații și constrângeri feudale, de grăbire a trecerii la noua societate, întemeiată pe proprietatea privată, pe libertăți economice și politice, desfacerea marii exploatații agricole în gospodării mici, slabe, a fost urmată de consecințe negative de lungă durată asupra agriculturii și economiei naționale; aceeași instituție și aceleași forțe politice care au produs transformarea proprietății funciare în scopuri sociale și mânate de interese electorale aveau datoria națională să întreprindă, cu aceeași forță și aceleași instrumente, rezolvarea economică a problemei agrare – sprijinirea eficientă a țărănimii pentru organizarea superioară a producției agricole, modernizarea agriculturii și sporirea contribuției sale la progresul țării.

Pe lângă funcția socială de transformare a proprietății latifundiare în proprietate țărănească, reformele agrare au contribuit la extinderea premiselor dezvoltării economico-sociale burgheze atât indirect – prin crearea micii proprietăți țărănești, care urma apoi sub incidența legilor producției de mărfuri și acumulării, să evolueze spre capitalism – cât și direct, în măsură, desigur, mai restrânsă, prin înlesnirea prefacerii marii proprietăți rurale în exploatație modernă agricolă.

Situațiile statistice asupra reformelor agrare nu sunt numeroase; dar ele pot înfățișa momentele de transformare a proprietății funciare în ceea ce au acestea mai important: suprafețe expropriate și împroprietărite, dimensiunea loturilor, mărimea despăgubirilor etc.

II

REFORMA AGRARĂ DIN ANUL 1864 –Introducere

Sursele asupra modului de realizare a prevederilor legii rurale din 1864, în primul rând, lucrarea statistică a lui Leonida Colescu, oferă date pentru investigarea mai amănunţită asupra împroprietăririi ţăranilor clăcaşi cu pământ; ele privesc numărul de clăcaşi pe categorii, împroprietăriţi, suprafaţa medie şi totală primită, pe provincii şi pe judeţe. Situaţiile statistice au în vedere nu numai ţăranii clăcaşi care au primit pământ în anul 1864, ci şi pe cei îndreptăţiţi în baza aceleiaşi legi–tinerii, numiţi însurăţei, înzestraţi cu pământ, în condiţii asemănătoare de răscumpărare, după războiul de independenţă.

În judecarea fenomenului eliberării ţărănimii de raporturi feudale de dependenţă, de instituire a proprietăţii foştilor clăcaşi asupra pământului de cultură, este necesar să se ia în considerare şi faptul că pe lângă cei 408 119 capi de familie foşti clăcaşi, împroprietăriţi cu 1 677 646 ha, exista şi ţărănimea liberă – răzeşi şi moşneni – estimată la cca. 240 000 de familii şi posedând 1 459 000 de ha; în consecinţă, din populaţia rurală a ţării, aproape 37% era liberă şi avea pământul său, cei supuşi eliberării reprezentând 63%.

O primă constatare asupra reformei agrare din 1864 este faptul că majoritatea ţărănimii clăcaşe – cu capacitate şi mijloace de muncă – a fost împroprietărită cu pământ. Numeroase documente şi lucrări relevă străduinţa celor în cauză de a rupe din drepturile ţăranilor, a le afecta pământ de slabă calitate, iar în alte părţi a le îngusta loturile (vezi N. Adăniloaie şi Dan Berindei, *Reforma agrară din 1864*, Bucureşti, 1967).

Deosebit interes prezintă şi degajă numeroase judecăţi fertile economico-sociale, situaţia ţăranilor împroprietăriţi pe fiecare judeţ, după număr, suprafaţă medie şi pondere. Se relevă de la început o multitudine de diferenţieri; în primul rând, o stratificare economică pe bază feudală, încă înaintea reformei: cele trei categorii de ţărani clăcaşi cu mijloace de muncă în cantităţi diferite: fruntaşi, mijlocaşi, pălmaşi. Fenomenul stratificării nu poate fi privit însă exclusiv, în acest stadiu, ca fiind datorat condiţiilor economice, ci cumulat şi cu diferenţele individuale dintre gospodării în ceea ce priveşte capacitatea de muncă, prin numărul mai mare sau mai mic de membri activi ai familiei – 2 - 4 - 6 –, cu capacitatea şi

priceperea de gestionare a mijloacelor de producţie ale exploataţiei, cu alte împrejurări neeconomice ce intervin în evoluţia unor gospodării rurale.

În al doilea rând, în funcţie de disponibilităţile de pământ din fiecare judeţ şi moşie şi numărul ţăranilor îndreptăţiţi pe categorii, loturile de împroprietărire au avut dimensiuni cu mari diferenţe; ponderea acestor categorii în fiecare judeţ este diferită, iar uneori extremă; erau judeţe cu ţărănime fruntaşă majoritară faţă de media pe ţară – 15,7% – şi faţă de celelalte categorii: Brăila 43,9%, Ialomiţa 45,2%, Râmnicu Sărat 35,7%, după cum se arătau a fi şi judeţe mai multe cu predominarea ţărănimii pălmaşe faţă de media pe ţară – 29,5%: Dorohoi – 54,0%, Botoşani – 51,9%, Suceava – 48,5%, Bacău – 49%, Neamţ – 45,8%, Roman – 44,4% şi Vâlcea – 42,6% etc. Existau judeţe cu un procent redus de ţărănime fruntaşă: în comparaţie cu 15,7% pentru întreaga ţară: Roman, numai 0,3%, Iaşi – 0,7%, Botoşani – 0,8%, Dorohoi – 1,5%, Neamţ – 3,4%, Suceava – 3,8%, Gorj – 4,9% etc. Aceasta va avea rezonanţe adânci şi de durată în viaţa economico-socială a ţărănimii până la începutul secolului 20 – inclusiv răscoala din 1907.

Variaţii mari întruneşte şi suprafaţa medie împroprietărită pe categorii, faţă de suprafaţa prevăzută în lege: fruntaşii de la 4,9 ha în Muscel la 8,6 ha la Bacău; mijlocaşii: 3,2 ha în Râmnicu Sărat şi 7,2 ha în Covurlui; pălmaşii: 1,1 ha în Ialomiţa şi 3,8 ha în Covurlui. Astfel, limitele minime ale unei categorii depăşesc limitele maxime ale categoriei inferioare.

Reforma agrară, departe de a atenua diferenţierea economică rurală, a statutat-o şi a adâncit-o, punând categoriile sărace ale ţărănimii – aproape 30% din total – în dependenţă de pământul de cultură al marii proprietăţi şi toată ţărănimea – împroprietărită numai cu pământ de arătură – în dependenţă de păşunea, fâneaţa şi pădurea latifundiarilor.

Legea rurală de la 1864 a statutat de drept – prima oară în legislaţia românească – ca proprietate privată absolută, disponibilă să devină marfă cu unele îngrădiri, pământul, cea mai mare bogăţie de atunci a ţării.

Tabelul 36

Ţăranii clăcaşi, pe categorii, în ajunul reformei agrare[1] din anul 1864

Categoria	Ţărani clăcaşi[2]	
	număr	%
Total	445 019	100,00
Fruntaşi	79 815	17,94
Mijlocaşi	215 654	48,46
Pălmaşi	149 550	33,60

SURSE: Leonida Colescu, *La loi rurale de 1864 et la statistique des paysans devenus propriétaires*, Bucarest, 1900; N. Adăniloaie şi Dan Berindei, *Reforma agrară din 1864*, Bucureşti, 1967.

NOTE: [1] Datele provin din statistica întocmită în vara anului 1864, pe baza răspunsurilor prefecturilor de judeţ la dispoziţiile date de guvern pentru înregistrarea clăcaşilor care prestau boerescul. N. Adăniloaie şi Dan Berindei, *op. cit.*, p. 343.

[2] Leonida Colescu, în lucrarea citată, arată că după două tablouri statistice, unul, publicat în „Anale statistice" în 1861, asupra forțelor lucrătoare din agricultură, după recensământul din 1859, privitoare la Muntenia, și altul referitor la statistica agricolă a Moldovei, din 1855, numărul total al țăranilor clăcași era de 446 513 locuitori. Comentând aceste date, L. Colescu afirmă că, având în vedere și creșterea populației, până la 1864, numărul clăcașilor nu putea depăși cifra de 455 000. Leonida Colescu, *op. cit.*, p. XIII–XVI. O situație statistică de arhivă, întocmită în vara anului 1864 pentru 31 de județe, arată numărul clăcașilor după cele trei categorii de la împroprietărire:

Total	Cu 4 boi	Cu 2 boi	Pălmași
441 380	77 899	214 890	148 661

Datele provin din Tabloul pentru numărul și starea locuitorilor, înaintat Consiliului de Stat de către președintele Consiliului de Miniștri, M. Kogălniceanu, la 3 august 1864. *Arhivele istorice ale Statului, Fond Consiliul de Stat*, dosar 26/1864, reproduse din lucrarea Ion Ilincioiu, *Țăranii, pământul și moșierii în România, 1864–1888*, București, 1982, p. 49.

Tabelul 37

TRANSILVANIA

Suprafața de pământ[1] cuvenită iobagilor și jelerilor la reforma agrară, în anul 1848

Provincia	Suprafața cultivată totală	Suprafața cultivată urbarială[2]		Iobagi și jeleri îndreptățiți[3]
	mii ha	mii ha	pondere	număr
Total	6 325,0	2 012,5	31,8	380 000
Banat	2 362,6	722,8	30,6	---
Crișana	803,8	92,8	11,5	---
Maramureș	751,3	74,2	9,9	---
Transilvania	2 407,3	1 122,7	46,6	---

SURSA: Estimat după: Iosif Kovács, *Desființarea relațiilor feudale în Transilvania*, Cluj, 1973.

NOTE: [1] Datele asupra terenului cultivabil sunt aproximative și reprezintă suprafața care ar fi trebuit să intre în posesia foștilor iobagi și jeleri din cele patru provincii; datele provin din statistici și estimări în jurul anului 1848.

Sursa menționează că după evaluări parțiale, în realitate, pământul cu caracter urbarial era mai întins decât cifrele din tabel. Pe de altă parte, prin modul cum s-a înfăptuit departajarea pământului alodial de cel urbarial în procesul intrării în proprietate a foștilor iobagi, suprafețele primite de aceștia au fost mai reduse decât cele avute în folosință urbarială (*op. cit.* p. 20). În sursă, datele în jugăre s-au transformat în hectare.

[2] După situația economico-juridică, pământul, înainte de reforma agrară, se împărțea în două categorii: alodial sau domenial, care aparținea stăpânilor feudali, și urbarial sau colonical, rustical, care se afla în folosința iobagilor și a jelerilor, obligați să îndeplinească sarcini de muncă, robote cu caracter feudal.

[3] Prin raportarea celor 2 012 mii ha de pământ urbarial la cca. 380 000 de țărani îndreptățiți, s-ar fi cuvenit în medie 5,4 ha de gospodărie.

Tabelul 38

Țăranii împroprietăriți în baza legii rurale din anul 1864, după categorii și suprafață

Categoria de împroprietărire	Numărul		Suprafața		Suprafața medie/ha
	Cifre absolute	%	ha	%	
TOTAL	516 182	100,0	1 991 587	100,0	3,9
CLĂCAȘI					
Fruntași	71 912	13,9	413 202	20,7	5,7
Mijlocași	202 075	39,1	882 737	44,3	4,4
Pălmași	134 132	26,0	381 708	19,2	2,8
Locuri de casă și grădină ale clăcașilor[1]		–	73 535	3,7	---
NECLĂCAȘI					
Văduve fără copii, nevolnici, săteni neagricultori cu loc de casă	59 721	11,6	12 076	0,6	0,2
ÎNSURĂȚEI.[2] conf. art. 5 și 6 din Legea din 1864, împroprietăriți în anul 1878	48 342	9,4	228 329	11,5	4,7

SURSA: G.D. Creangă, *Proprietatea rurală în România,* București, 1907.

NOTE: [1] Pentru județele Bacău, Brăila, Covurlui și Dorohoi locurile de casă și grădină cuvenite clăcașilor împroprietăriți cu pământ de cultură au fost trecute la pământ de cultură.

[2] Însurăței erau numiți țăranii tineri – bărbați – căsătoriți în anii 1863–1864, înainte de aplicarea Legii rurale și cărora nu li se dăduse încă pământ de lucru în virtutea raporturilor feudale; ei posedau doar grădină și casă și nu puteau deci reclama împroprietărirea pe pământul boierilor; Legea rurală, prin articolele 5 și 6, promitea acestora pământ din rezervele statului. În 1878, când se face împroprietărirea însurăților, în această categorie au mai fost incluși: clăcașii care nu au obținut pământ la 1864 pe moșiile boierilor în limita celor două treimi disponibile, prevăzute de lege; țăranii care în 1864 se aflau în serviciul militar și țăranii agricultori fără clacă la promulgarea legii și nedispunând decât de o curte.

Deși Legea prevedea pentru însurăței o întindere egală de pământ, în practică, suprafața a fost diferită:

- până la un ha au primit pământ 588 persoane
- între 1-2 ha 1 940 persoane
- 2-3 ha 1 749 persoane
- 3-4 ha 7 602 persoane
- 4-5 ha 7 412 persoane
- 5-6 ha 30 051 persoane

Majoritatea a primit însă cota stabilită (G.D. Creangă, *Proprietatea rurală în România.* București, 1907).

Tabelul 39

Suprafața de pământ atribuită țăranilor, pe categorii, în baza legii rurale din anul 1864

Categoria	Muntenia		Moldova	
	în pogoane	în ha	în fălci	în ha
I. Clăcași[1] 1. Săteni cu 4 boi și o vacă – fruntași –	11 pogoane	5 ha 5 112 m.p.	5 fălci, 40 prăjini	7 ha, 8 760 m.p.
2. Săteni cu 2 boi și o vacă – mijlocași –	7 pogoane, 19 prăjini	3 ha, 9 067 m.p.	4 fălci	5 ha, 7 300 m.p.
3. Săteni cu o vacă – pălmași –	4 pogoane, 15 prăjini	2 ha, 3 179 m.p.	2 fălci, 40 prăjini	3 ha, 3 760 m.p.
II. Neclăcași[2]	400 stânjeni[2] la câmp 300 stânjeni la munte	1 537 m.p. 1 152 m.p.	10 prăjini fălcești	1 790 m.p.
III. Însurăței[3]	11 pogoane[4]	5 ha 5 112 m.p.	11 pogoane	5 ha 5 112 m.p.

SURSA: Leonida Colescu, *La loi rurale de 1864 et la statistique des paysans devenus propriétaires*, Bucarest, 1900.

NOTE: [1] Conform art. 1 din Legea rurală din 1864.

[2] Conform art. 4 din Legea rurală din 1864.

[3] Conform art. 5 și 6 din Legea rurală din 1864, Jurnalului Consiliului de Miniștri din 1864 modificat de Regulamentul de aplicare, din 20 iunie 1878, a art. 5 și 6 a Legii rurale.

[4] Regulamentul din iunie 1878 prevedea că în comunele nou-constituite pe moșiile statului, prin împroprietărirea „însurățeilor" se acordau: un pogon în vatra satului pentru casă și pentru grădină și 10 pogoane în țarină.

BCU IASI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul

Țăranii împroprietăriți[1], după categorii, media

Județul	Fruntași			Mijlocași		
	număr	media suprafeței ha	ponderea în împroprietăririi județului	număr	media suprafeței ha	ponderea în împroprietăririi județului
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	70 999	5,8	15,7	198 882	4,7	44,1
Argeș	1 281	5,5	9,1	8 113	3,9	57,7
Bacău	1 046	8,6	6,6	5 847	5,8	36,9
Botoșani	117	7,9	0,8	4 918	5,7	34,3
Brăila	4 145	5,6	43,9	810	12,2[4]	8,6
Buzău	5 065	5,5	26,4	6 750	13.0[4]	35,3
Covurlui	1 237	8,1	23,0	2 201	7,2	41,0
Dâmbovița	4 215	6,7	21,3	9 954	3,8	50,2
Dolj	4 291	5,5	13,5	16 839	3,9	53,0
Dorohoi	205	7,6	1,5	4 939	5,9	36,4
Fălciu	304	7,9	3,9	4 083	5,6	51,9
Gorj	521	5,5	4,9	5 241	3.7	49,6
Ialomița	7 029	5,5	45,2	3 752	4,2	24,1
Iași	110	7,9	0,7	6 307	5,7	41,2
Ilfov	6 594	5,5	22,0	14 787	3,9	49,4
Mehedinți	1 953	5,5	8,1	11 586	3,9	48,1
Muscel	1 281	4,9	18,6	3 071	3,4	44,6
Neamț	469	7,9	3,0	5 445	5,7	34,5
Olt	1 363	5,5	11,3	6 963	3,4	57,9
Prahova	6 727	5,5	26,2	9 126	3,8	35,6
Putna	1 007	7,4	15,4	3 305	5,6	50,6
R. Sărat	4 771	5,5	35,7	4 330	3,2	32,4
Roman	30	6,6	0,3	5 018	5,5	45,6
Romanați	2 940	5,5	14,4	11 684	3,9	57,0
Suceava	523	7,7	3,8	5 421	5,7	39,4
Tecuci	881	7,9	9,8	3 730	5,7	41,3
Teleorman	5 906	5,5	24,4	12 382	3,3	51,1
Tutova	499	7,9	8,0	2 796	5,5	44,8
Vaslui	126	7,7	1,4	4 559	5,7	50,4
Vâlcea	1 860	5,4	16,5	4 317	3,8	38,4
Vlașca	4 503	5,5	23,3	10 608	3,9	55,0

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

de suprafață și ponderea în total, pe județe[2]

Pălmași			Însurăței			TOTAL[3]	
număr	media suprafeței	ponderea în împroprietăririi județului	număr	media suprafeței ha	ponderea în împroprietăririi județului	număr	suprafața ha
8	9	10	11	12	13	14	15
133 022	2,9	29,5	48 342	4,7	10,7	451 245	2 026 549
4 208	2,3	30,0	444	3,8	3,1	14 046	52 212
7 695	3,7	48,5	1 268	3,1	8,0	15 856	74 607
7 439	3,6	51,0	1 847	4,3	12,9	14 321	66 347
469	2,5	5,0	4 009	5,5	42,5	9 433	56 731
4 842	2,3	25,3	2 487	5,1	13,0	19 144	142 154
295	3,8	5,5	1 640	4,9	30,5	5 373	35 080
5 194	2,3	26,2	465	4,2	2,3	19 828	83 234
7 763	2,2	24,4	2 906	5,4	9,1	31 799	127 423
7 328	3,7	54,0	1 091	3,7	8,0	13 563	62 357
1 821	3,5	23,2	1 654	3,7	21,0	7 862	38 994
4 624	2,3	43,9	171	4,1	1,6	10 557	37 261
1 500	1,1	9,7	3 271	5,4	21,0	15 552	76 325
5 044	4,9[4]	33,0	3 841	5,3	25,1	15 302	84 951
4 832	2,3	16,2	3 717	5,2	12,4	29 930	128 214
8 547	2,3	35,5	1 998	5,5	8,3	24 084	90 486
2 430	2,2	35,2	109	2,8	1,6	6 891	23 181
7 234	3,6	45,8	2 644	3,5	16,7	15 792	72 806
3 152	2,3	26,2	557	5,2	4,6	12 035	43 359
9 163	2,3	35.7	644	4,0	2,5	25 660	99 389
1 688	3,5	25,9	530	4,2	8,1	6 530	35 396
2 832	2,3	21,3	1 418	6,6	10,6	13 351	56 102
4 880	3,5	44,3	1 072	3,5	9,8	11 000	51 048
4 174	2,3	20,4	1 694	5,3	8,2	20 492	82 345
6 668	3,5	48,5	1 134	4,2	8,3	13 746	65 660
2 388	3,6	26,4	2 032	3,9	22,5	9 031	46 273
4 393	2,1	18,1	1 532	5,4	6,3	24 213	94 845
1 813	3,4	29,0	1 136	3,9	18,2	6 244	31 908
3 009	3,6	33,3	1 356	3,2	15,0	9 050	43 685
4 796	2,3	42,6	281	3,5	2,5	11 254	40 331
2 801	2,3	14,5	1 394	5,5	7,2	19 306	83 846

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(continuare *tabelul 40*)

SURSA: Leonida Colescu, *La loi rurale de 1864 et la statistique des paysans devenus propriétaires*, Bucarest, 1900.

NOTE: [1] Datele după sursa prezentă diferă ușor de datele lui G.D. Creangă, *op. cit.* în principal din cauza unor erori de calcul, menționate în ultima lucrare la p. VI-VII.

[2] Nu este inclusă categoria neclăcașilor care a primit numai loc de casă, văduve fără copii, nevolnici și săteni neagricultori.

[3] Se cuprind și locurile de casă și grădină atribuite foștilor clăcași.

[4] Cifre necorespunzătoare, provenite din sursă. La verificare prin datele tabelului rămân aceleași.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III

PARTICIPAREA PĂMÂNTULUI MOŞIERILOR ŞI STATULUI LA ÎMPROPRIETĂRIREA ŢĂRANILOR – Introducere

Până la 1863 statul român dispunea de suprafeţe reduse de pământ. În acest an, prin secularizarea averilor mănăstireşti, în posesia cărora se afla cca. 20% din teritoriul ţării, statul îşi măreşte patrimoniul la peste 2,7 milioane ha. În baza Legii rurale şi a legilor următoare, până la 1907, de vânzare a pământului de stat ţăranilor, aceştia au primit 1 387 mii de ha din proprietatea statului şi 1 194 mii de ha, o singură dată, la reforma agrară din 1864, din proprietatea moşierilor. Statul fusese până la 1921 sursa primă în înzestrarea ţărănimii cu pământ. În anul 1907 el mai dispunea numai de câteva sute de mii de ha ce nu mai puteau asigura o nouă împărţire de pământ plugarilor; reforma agrară următoare trebuia inevitabil să atace marea proprietate particulară, motiv pentru care ea se opunea chiar şi după 1907.

Situaţia statistică căreia i se adresează această introducere ilustrează cu date contribuţia prioritară a statului la înzestrarea ţărănimii cu pământ.

Tabelul 41

Ţăranii deveniţi proprietari, în perioada 1864–1906, pe domeniile statului şi pe cele particulare

Prin prevederile legilor	Numărul împroprietăriţilor			Suprafaţa împroprietărită – ha		
	pe proprietăţile statului	pe proprietăţile particulare	Total	pe proprietăţile statului	pe proprietăţile particulare	Total
1	2	3	4	5	6	7
Total	313 467	316 115	629 582	1 378 198	1 194 282	2 572 480
pondere	49,8	50,2	100	53,6	46,4	100
Legea rurală din 1864[1]	200 067	316 115	516 182	800 306	1 194 282	1 994 588
Legea din 1881[2]	6 686	–	6 686	31 298	–	31 298
Legea din 1889[3]	106 714	–	106 714	546 594	–	546 594

(continuare *tabelul 41*)

SURSA: G. D. Creangă, *Proprietatea rurală în România*, Bucureşti, 1907.

NOTE: [1] Toţi ţăranii beneficiari ai legii până la 1879.

[2] Legea din 12 aprilie 1881 prevedea vânzarea unor moşii ale statului, în corp întreg şi parcelate pe loturi de 4, 6, 8 hectare. În 1884 se modifică legea în sensul că loturile din moşii nu puteau fi mai mari de 5 ha şi un locuitor nu putea cumpăra mai mult de două loturi. O nouă modificare intervine în lege, în 1886, care prevede vînzarea moşiilor statului numai în loturi mici.

[3] Legea din aprilie 1889, provocată de răscoalele ţărăneşti din 1888, dispunea vânzarea moşiilor statului ţăranilor în loturi de 5, 10 şi 25 ha cu menţiunea că un locuitor putea cumpăra numai un lot.

Cea mai mare parte din locuitori a preferat loturi de 5 ha: 105 165 ţărani şi doar 1 163 locuitori loturi de 10 ha şi 386 loturi de 25 ha (G.D. Creangă, *op. cit.*, p. 36).

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IV

PLATA RĂSCUMPĂRĂRII DE CĂTRE ȚĂRĂNIME A SARCINILOR FEUDALE – Introducere

Situațiile referitoare la acest subiect înfățișează date asupra datoriilor bănești, în rate anuale, stabilite prin Legea rurală, pentru eliberarea țăranilor foști clăcași de sarcinile feudale, date privind sumele de răscumpărare cuvenite marilor proprietari, precum și cele referitoare la sumele totale încasate de aceștia în perioada 1865–1899.

Conform prevederilor Legii, țăranii foști clăcași trebuiau să plătească marilor proprietari, nu pământul primit la împroprietărire – acesta considerându-se de Lege, de drept, al lor – ci despăgubirile rezultate pentru moșieri din anularea obligațiilor de clacă și dijmă ale țăranilor eliberați.

Întrucât țăranii nu puteau plăti dintr-o dată sumele stabilite, statul s-a substituit lor și a emis și înmânat proprietarilor titluri de împrumut numite Obligațiuni rurale, purtătoare de dobândă de 10% anual, în sumă totală de 289,6 milioane de lei vechi sau 107,2 milioane de lei noi (1867). Aceste Obligațiuni se achitau deținătorilor în decurs de 15 ani – 1865–1880 – prin trageri la sorți anuale. Cele care nu ieșeau la sorți dădeau dreptul la încasarea – pe bază de cupoane – a dobînzii anuale.

Pentru plata despăgubirilor cuvenite marilor proprietari s-au stabilit rate anuale datorate de țărani și eșalonate pe 15 ani 1865–1880; ele cuprindeau atât suma datorată, cât și dobânda.

În scopul gestionării fondurilor provenite din ratele țăranilor și transmiterii lor proprietarilor, s-a constituit „Comitetul de lichidare a obligațiunilor rurale", instituție girată de stat. Acest comitet făcea, astfel, operațiunea de încasare a ratelor anuale de la țărani și de plată a Obligațiunilor rurale care ieșeau prin tragerea la sorți anuală. De mult ori, din cauza greutăților de încasare a ratelor de la țărani, statul trebuia să asigure o parte din plata obligațiunilor ieșite la sorți.

În acțiunea de răscumpărare a sarcinilor feudale ale țăranilor, statul a preluat inițial cca. o treime din suma datorată de aceștia, iar la sfârșit, restanțele. Statul a urmărit plățile țăranilor până în anul 1890, când renunță la restul sumelor neachitate de foștii clăcași. Marii proprietari, prin sistemul obligațiunilor, au încasat, față de suma inițială prevăzută pentru despăgubire, de 107,2 milioane de lei, o sumă mai mare care cumula și dobânda de 136,8 milioane de lei.

Cea mai mare parte din fondurile primite de marea proprietate, ca despăgubire, a fost utilizată pentru consum sau plata unei părți din datorii la instituțiile de credit funciar. Economia românească nu a putut beneficia de aceste sume pentru a fi transformate în capital productiv, pe de o parte, din cauza capacității slabe, de întreprinzător, a proprietarilor funciari, iar pe de altă parte, datorită mărimii relativ reduse a sumei; cele 107 milioane în obligațiuni de stat la plată pe 15 ani reprezentau cca. 7 milioane de lei disponibili anual; mărimea acestei sume se reprezenta în investiții industriale de atunci prin cca. 250 mii de lei, 1 km de cale ferată sau 55 000 de lei un plug cu aburi.

Tabelul 42

Ratele anuale de plată ale țărănimii pentru eliberarea de sarcini feudale

Categorii	Toată țara lei[1]	Satele de munte din Moldova lei[1]	Condiții, termene de plată
1	2	3	4
Țărani clăcași, rate pentru eliberare de clacă:			
fruntași	49,26	34,91	în 15 ani
mijlocași	37 26	27,06	în 15 ani
pălmași	26,48	19,22	în 15 ani
Țărani neclăcași, rate pentru pământ:			
văduve	11,85	11,85	în două semestre după împroprietărire
însurăței,	59,25 lei de pogon	59,25 lei de pogon	în 15 ani, fără dobândă
pentru 10 pogoane	592,50	592,50	

SURSA: *Legea rurală din 1864,* Capitolul III.

NOTE: [1] Transformarea leilor vechi în lei noi s-a făcut în raportul 1 leu nou = 2,7 lei vechi.

Tabelul 43

Sumele de răscumpărare a obligațiunilor feudale cuvenite moșierilor, pe categorii de clăcași

Categoria	Suma de răscumpărare[2]	
	în lei vechi[1]	în lei noi 1867[3]
Fruntași	1 521 lei, 10 parale	563,43
Mijlocași	1 148 lei, 20 parale	425,37
Pălmași	816 lei	302,22

SURSA: *Legea rurală din 1864,* Capitolul III.

NOTE: [1] Moneda leu vechi era subdivizată în 40 de parale.

[2] Sumele datorate de țăranii foști clăcași ca despăgubire pentru răscumpărarea obligațiilor feudale erau mai mici decât sumele cuvenite pentru această răscumpărare cu cca. o treime, pe care o prelua statul, cu obligația de a o achita moșierilor.

[3] Leul nou, după sistemul monetar național din 1867, era egal ca valoare cu oricare din etaloanele monetare ale Uniunii monetare latine – fr. francezi, belgieni, lire italiene etc. – și echivalau cu 2,7 lei vechi.

Tabelul 44

Sumele totale încasate între anii 1865–1899 de la țăranii deveniți proprietari

Categoria	Anii	Suma
Total	–	159 426
Clăcași	1865–1899[1]	136 760
Însurăței	1879–1899	22 666

SURSA: Leonida Colescu, *La loi rurale de 1864 et la statistique des paysans devenus propriétaires*, Bucarest, 1900.

NOTE: [1] Pentru încasarea sumelor de la țăranii foști clăcași și plata lor către moșieri s-a creat Comitetul de lichidare a obligațiunilor rurale ale cărui operațiuni erau garantate de stat. Acesta a emis moșierilor obligațiuni rurale cu dobândă de 10% reprezentând în lei noi o valoare nominală de 107 248 mii; ele se achitau din sumele strânse de la țărani, prin tragere la sorți în decurs de 15 ani. La data expirării termenului, în 1880, Comitetul plătise obligațiuni rurale în valoare de 81,4 milioane de lei, restul sumei rămânând dator, din lipsă de fonduri din cauza greutăților de încasare a ratelor de la țărani.

În această situație, statul ia asupra sa, prin Legea din aprilie 1880, plata către moșieri a restului obligațiilor rurale urmând ca organele sale financiare să încaseze de la țărani datoriile. Odată cu preluarea datoriei, statul convertește obligațiunile rurale 10% în obligațiuni rurale 6%, în valoare nominală de 31,6 milioane de lei, amortizabile în 44 ani prin trageri la sorți semestriale, capitalul și dobânzile totale ridicându-se la 90,1 milioane de lei. În 1890, prin Legea din iunie, statul renunță la restul sumelor neachitate de foștii clăcași până la acea dată. Sumele care totuși se încasează între 1890 și 1899 la acest capitol, mici de altfel, reprezintă recuperarea parțială de la perceptori delapidatori.

Între 1865–1890 se încasaseră de la foștii clăcași 136 656 mii de lei, iar între 1890–1899 se recuperaseră 114 mii de lei. Astfel, plata sumelor datorate de țărănime, în virtutea Legii rurale din 1864, se încheie de fapt în 1890.

Amănunte în sursa citată.

Tabelul 45

Suprafața atribuită prin reforma agrară[1] țărănimii până în anul 1875

Categoria de țărani	Numărul persoanelor recenzate[2]	Suprafața atribuită, mii deseatine	Suprafața medie a lotului, deseatine[4]
Total[3]	201 076	587,0	2,8
„Țărani"[5] Coloniști	38 832	415,3	10,7
Țărani pe domeniile statului	32 467	259,3	8,0
Răzeși	32 394	217,8	6,7
Cazaci	6 797	45,3	6,7

SURSA: A. N. Egunov, *Bessarabscaia gubernia în 1870–1877*, p. 4.

NOTE: [1] Reforma agrară în Rusia, eliberarea țăranilor iobagi și înzestrarea cu pământ, s-a înfăptuit în decurs de câteva decenii din 1861 înainte și pe baza diferitelor legiuiri generale și speciale pe fiecare gubernie. Categoriile de săteni la care se refereau legile erau, de asemenea, diferite: țărani

iobagi, pe domeniile nobililor, ale mănăstirilor, ale statului etc., cu obligații diferite și grade diferite de iobăgire; țărani liberi, țărani colonizați cu drepturi și obligații speciale etc. În Basarabia, legea principală este cea din 1868 întemeiată pe legislația de bază din 1861 care atribuie loturi de pământ „țăranilor" ce reprezentau cca. 70% din populația rurală a provinciei.

[2] Se are în vedere populația majoră bărbătească, capi de familie și celibatari înregistrați la recensămintele fiscale.

[3] Suprafața atribuită era plătită de țărani. Iată evoluția numărului familiilor care au cumpărat pământul și suprafața ce le-a revenit:

Anii	Număr familii	Suprafața primită mii deseatine
1870	367	3,4
1875	7 990	61,6
1881	38 153	219,2
1882	39 428	254,6
1883	43 749	283,7
1884	53 227	358,6
1885	53 848	366,5
1887	55 972	397,0
1888	56 337	414,8

Ia. S. Grosul și I. G. Budak, *Ocerki istorii narodnovo hoziaistva Bessarabii (1861–1905)*, Chișinău. 1972, p. 86.

[4] Suprafața medie a lotului a fost diferită nu numai pentru diferite categorii de beneficiari ai reformei din 1868, dar și pe cele șapte județe ale provinciei – în deseatine.

Județul	Lotul mediu folosit până la reformă	Lotul atribuit la 1868	Lotul stabilit prin acte oficiale
Acherman	10,8	13,5	12
Bălți	8,1	9,5	9,6
Bender	9,2	10,5; 11,5	10,7
Chișinău	5,7	8; 9,5	6,8
Orhei	6	8	7
Soroca	7,2	8; 9,5	8,4
Hotin	4,4	8; 9,5	5,5

(*Ucionîe zapischi*, Chișineovschii Gosudarstvenîi Universitet, vol. 64.)

[5] „Țărani" se numeau în limba rusă categoria de plugari considerați și până la reforma din 1861 oameni liberi, având dreptul să se transfere pe orice moșie doreau, să folosească pământul moșieresc în schimbul unor obligații, în natură sau bani, stabilite prin înțelegeri libere, scrise sau nescrise, bazate pe legile „Contractelor normale" din 1846 și „Regulamente".

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

V

REFORMA AGRARĂ DIN ANUL 1921 – Introducere

În împrejurările interne și externe deosebite, urmând actului Unirii din anul 1918, reforma agrară elaborată și înfăptuită între anii 1918–1928 se întemeiază pe legislația definitivă din anul 1921. Datele sintetice din tabel precizează suprafața expropriată, cea împroprietărită, numărul beneficiarilor și plata pământului.

În comparație cu reformele agrare de la mijlocul secolului 19, cea din anul 1921 a reprezentat o acțiune de vânzare în masă a majorității pământului marii proprietăți, țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin. Ea a diminuat substanțial marea proprietate funciară de peste 100 de ha, reducând-o la 15–17 % în suprafața arabilă a țării, și la 27–28 % în suprafața agricolă, moșierilor rămânându-le însă importante masive păduroase. Țărănimea, mica proprietate și producția ei agricolă au devenit predominante în suprafața și agricultura țării.

Datele mai remarcă faptul de importanță socială că din 2 309 mii țărani fără pământ sau cu pământ insuficient, înscriși pentru împroprietărire, au primit loturi 1 479 mii sau 64 %, ceea ce înseamnă că o serie de țărani a rămas și după 1921 fără pământ.

Pozitiv și inedit pentru reforma din 1921 este formarea izlazurilor comunale, din lipsa cărora țărănimea și-a adâncit dependența de marii proprietari și arendași jumătate de secol. Totodată, statul și-a mărit rezerva sa cu peste 1,5 milioane de ha, majoritatea păduri. Prefacerea marii proprietăți funciare în mică proprietate țărănească, pe lângă efectele sociale de împroprietărire a celei mai mari părți a țărănimii, în plan economic, a redus marea exploatație cu avantajele sale, la una mică cu inventar rudimentar și randamente scăzute.

BCU IAȘI ALEXANDRU IOAN CUZA UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 40

Reforma agrară din anul 1921

Situaţia exproprierilor şi împroprietăririlor la 31 decembrie 1933

EXPROPRIERI

Definitive		În curs de judecată	
număr moşii	mii ha	număr moşii	mii ha
22 523	6 126,8	312	50,6

ÎMPROPRIETĂRIRI

Ţărani înscrişi	Împroprietăriri definitive		Izlazuri comunale	Vetre de sat	Împroprietăriri speciale	Suprafaţa totală
mii	- lotaşi -	suprafaţa ha[1]	ha	ha	ha	ha
2 308,9	1 478 663	3 404 082	1 116 614	64 769	35 003	4 620 468[2]

REZERVE DE STAT

Păduri	Embatic	Instituţia drumurilor	Arendat localnicilor	Destinat colonizării	Terenuri vândute	Neproductiv	Total
ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
856 206	74 554	317 649	80 589	128 312	17 367	43 549	1 518 226

PLATA PĂMÂNTULUI

Suma destinată ca rentă de plată pentru expropriere[3]	12 016,2 mil. lei
Valoarea titlurilor de rentă emise până la 1939	8 970 mil. lei[4]
Suma ratelor de împroprietărire prevăzută în buget ca datorate de ţărani	6 200 mil. lei[4]
Suma ratelor de împroprietărire achitate de ţărani	3 200 mil. lei

SURSE: „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", V, 1934, nr. 9, *Enciclopedia României*, vol. IV, Bucureşti, 1943; Virgil Madgearu, *Evoluţia economiei româneşti după războiul mondial*, Bucureşti, 1940.

NOTE: [1] În *Enciclopedia României* vol. III, unde datele au aceeaşi sursă, suprafaţa este trecută cu 3 464 082 ha; considerăm că este o greşeală de tipar.

[2] Asupra rezultatelor reformei agrare din 1921 există și alte date care diferă de cele de mai sus. Astfel, publicația Ministerului Agriculturii și Domeniilor, *L'Agriculture en Roumanie. Athlas statistique*, București, 1938, arată următoarele:

Numărul terenurilor expropriate		18 262
Pământuri arabile	ha	3 923 007
Fânețe	ha	175 131
Izlazuri	ha	765 518
Păduri	ha	854 647
Vii	ha	36 212
Pământ neproductiv	ha	57 321
Total expropriat	ha	5 811 836
Numărul agricultorilor cărora li s-au distribuit terenurile expropriate		1 393 383

Alte date statistice asupra mersului exproprierii și împroprietăririi până la 1929 furnizează „Buletinul statistic al României" și „Anuarul statistic al României".

[3] Casa Centrală a împroprietăririi, în înțelegere cu Ministerul de Finanțe, a pus la dispoziția expropriaților un fond de titluri de rentă de 12 016,2 milioane de lei reprezentând echivalentul suprafeței expropriate. Totodată, casa urma să preia prețul pământului distribuit sătenilor. În 1928 erau debitori Casei 1 045 097 țărani împroprietăriți, cu suma de 3 413,7 milioane de lei (Constantin C. Damian, *Reforma agrară din 1918–1921, Studiu social-economic*, București, 1928).

[4] În legătură cu sumele datorate de țărani pentru pământul primit și cele obținute de marii proprietari pentru pământul expropriat, este necesar să se menționeze că aceste operațiuni bănești s-au făcut într-o perioadă de puternică inflație. Prețul pământului expropriat a fost fixat de stat la valoarea din anul 1914 când leul era exprimat în etalon aur: obligațiunile înmânate moșierilor aveau valoarea nominală a acestui preț care, prin inflație, s-a depreciat de câteva zeci de ori; în aceeași măsură, s-au depreciat și sumele datorate de țărani. În consecință, capitalul provenit din expropriere nu s-a putut valorifica în investiții productive decât într-o proporție foarte redusă; totodată, sarcinile – ratele de plată – ale țăranilor s-au diminuat efectiv, cum aprecia G. D. Creangă, „la valoarea unei găini". Plățile pentru împroprietărire nu au mai reprezentat – cum au fost la 1864 – o povară în bugetul țărănimii, mai ales că aceasta până la urmă nu a achitat decât jumătate din sumele datorate, ceea ce a facilitat consolidarea unora din gospodăriile rurale până la criza agrară din 1928–1936.

BCU IASI/CENTRAL

VI

REFORMA AGRARĂ DIN ANUL 1945 – Introducere

În împrejurări interne și externe radical diferite de cele ale reformelor anterioare, prin acțiunea din anul 1945 s-au expropriat 1 444 mii de ha de la proprietatea funciară privată de peste 50 de ha și de la alte categorii, pe criterii politice, orice suprafață, și s-au împroprietărit cu 1 058 mii de ha aproape 800 000 de țărani fără pământ sau cu parcele mici; a fost cea mai redusă împroprietărire, întrucât rezerva marii proprietăți din țară se micșorase considerabil prin reformele precedente. În plus, proprietatea funciară a statului nu a mai constituit obiect de distribuire către țărani.

Exproprierea a afectat, în general, proprietățile funciare private de peste 50 de ha, de orice natură, nu numai exploatațiile de esență moșierească – care se arendau, practicau dijma, claca, nu dispuneau de inventar etc. –, dar și o parte din cele organizate pe principii moderne, de fermă, capitaliste, ceea ce a depășit și încălcat însăși obiectivul legii – desființarea formelor semifeudale de exploatare. Exproprierea s-a extins astfel și asupra proprietății private asupra capitalului, întrucât s-au trecut în proprietatea statului toate mașinile agricole și partea aferentă a șeptelului. Pe de altă parte, nefiind acordată nici o răscumpărare, ea a reprezentat un act de confiscare a bunurilor agricole și industriale din proprietatea privată. Prin consecință, din punct de vedere economic, s-a dezagregat o mare parte din exploatațiile agricole moderne, înzestrate cu tehnică mecanizată, situate în fruntea agriculturii românești, la nivel superior de organizare, prin randament și eficiență. Ulterior, consemnate de lege, se interzic condițiile și practica unor raporturi de dijmă, clacă, ca vestigii ale formelor de relații dintre țărani și moșieri; cu excepția exploatațiilor de 50 de ha, structura agrară a țării devine integral țărănească, cu stratificările specifice perioadei interbelice.

Tabelul 47

Situația exproprierilor și a împroprietăririlor la 8 ianuarie 1947[1]

EXPROPRIERE	
Număr proprietari expropriați	143 219
Suprafața expropriată în ha	1 443 911
ÎMPROPRIETĂRIRE	
Număr îndreptățiți	1 114 888
Număr împroprietăriți	796 129
Suprafața distribuită în ha	1 057 672
Suprafața rezervă de stat în ha	387 565
Titluri împroprietărire	
Scrise	665 646
Distribuite	608 317

SURSA: „Comunicări statistice", nr. 17, 15 III 1947.

NOTE: [1] Datele se referă la situația de la 8 ianuarie 1947 și au fost furnizate Institutului Central de Statistică de către Ministerul Agriculturii și Domeniilor, fiind considerate încă provizorii. Există și alte date, dar diferența este mică. Astfel, Costin Murgescu menționează suprafața de 1 468 000 de ha confiscate în martie 1945, din care 1 109 000 de ha au fost trecute în proprietatea individuală a țăranilor fără pământ. O remarcă importantă: pe lângă cele 1 468 000 de ha expropriate în 1945, s-au mai etatizat în 1949 suprafețele de până la 50 de ha din marea proprietate, de 940 238 de ha, astfel că întinderea totală confiscată a fost de 2 360 000 de ha (Costin Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, București, 1956, p. 163).

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. *PROPRIETATEA FUNCIARĂ ȘI EXPLOATAȚIA AGRICOLĂ*

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

PROPRIETATEA ȘI EXPLOATAȚIA AGRICOLĂ – Observații metodologice

În această parte se înfățișează dimensiunile proprietății și/sau ale exploatației agricole, pe categorii de mărime, în principal ale marilor proprietari și țărănimii în perioada 1864–1948, cât și repartiția pe grupe de mărime în interiorul lor, în diferite perioade.

Sursele sunt variate – recensăminte fiscale, recensăminte agricole, anchete economico-sociale etc. La fel de variate sunt și criteriile grupării pe categorii a proprietarilor, exploatațiilor și suprafețelor aferente lor.

Cititorul, cercetătorul, pot valorifica pachetul de date adunate și prelucrate de noi pentru studierea diverselor aspecte privitoare la proprietatea asupra pământului, la gospodăriile agricole în diferite perioade, în statul român cât și în Transilvania, Basarabia și Bucovina, la mărimea exploatațiilor agricole, la diferențiere și polarizare socială rurală, cu importante variații pe județe și zone agrogeografice etc.

Datele oferă posibilitatea efectuării unui examen documentat, economico-social asupra laturilor de bază ale problemei agrare, generate de formele și structura proprietății și exploatării pământului, stadiul ei din acest punct de vedere, în principalele etape ale istoriei agrare a României.

Este de reținut că sursele statistice prezintă uneori date asupra proprietății funciare, alteori asupra exploatațiilor agricole, categorii care, în studiile de economie agrară, deseori, se confundă. Deosebirea este, însă, însemnată, având implicații majore economico-sociale. O riguroasă înțelegere a conținutului datelor statistice are în vedere forme diferite de suprafață la care se referă acestea: însămânțată, arabilă, cultivabilă, agricolă sau funciară în general; se desemnează calități și structuri deosebite de terenuri cu arie și valoare diferită, ceea ce marchează concludent fenomenul.

BCU CLUJ / UNIVERSITY LIBRARY

II

PROPRIETATEA RĂZEȘEASCĂ ÎNAINTE DE ANUL 1864 – Introducere

În istoria proprietății funciare a poporului român cea mai veche formă de proprietate țărănească, comună și independentă, era cea în devălmășie – răzeșească în Moldova și moșnenească în Muntenia. Ea a supraviețuit, modificată și deteriorată, multe secole până la mijlocul celui de-al 20-lea.

În preajma reformei agrare din anul 1864, gospodăriile moșnenești și răzețești reprezentau cca. o treime din totalul gospodăriilor țărănești, respectiv ce a rămas în urma deposedărilor și răpirilor din epoca feudală; la mijlocul secolului 19, țărănimea liberă își mai păstra proprietatea comună în zonele de deal și de munte.

Repartizarea pe județe a răzeșilor și moșnenilor pune în evidență prezența lor, în principal, pe centura deluroasă a țării, de unde și o parte însemnată a terenului în proprietate comună era format din pășuni, fânețe și păduri.

La nivelul țării, gospodăriile din obști reprezentau 34% din totalul celor țărănești și 42,2% din suprafața lor; în Moldova gospodăriile răzețești constituiau 26,3% din total și posedau 46% din suprafață, iar în Muntenia ponderea gospodăriilor moșnenești era de 26,3% în numărul și 41,2% în suprafața gospodăriilor țărănești; ponderea cea mai ridicată revenea însă Olteniei cu 45,6% și, respectiv, 59,9%.

După reforma agrară din anul 1864 și prin dezvoltarea economiei pe calea relațiilor marfare, presiunea asupra comunităților devălmașe devine tot mai puternică, acestea fiind erodate din interior și din exterior. Treptat, din indiviziune ies tot mai mulți țărani și obștile își pierd forța de coeziune, funcțiile economico-sociale tradiționale.

La sfârșitul deceniului patru din secolul 20, din puternicele comunități răzețești și moșnenești rămăseseră doar enclave izolate în zonele de deal–munte, înconjurate de proprietatea privată.

Tabelul 48

Proprietatea moșnenilor și răzeșilor înainte de anul 1864, pe județe

Județul	Gospodării		Suprafața în indiviziune		
	Număr	Pondere[1] în total județ	Ha	Pondere[2] în suprafața județului	Media care ar reveni pe gospodărie, ha
1	2	3	4	5	6
Total	240 615	34,0	1 460 348	46,5	6,1
MUNTENIA	74 112	26,3	541 541	42,2	7,3
Argeș	20 714	56,5	105 413	68,3	5,1
Brăila	15	0,2	98	0,3	6,5
Buzău	10 949	36,0	81 755	55,7	7,5
Dâmbovița	5 633	20,3	24 575	23,5	4,4
Ialomița	1 041	6,4	17 745	23,4	17,0
Ilfov	87	0,3	837	0,8	9,6
Muscel	7 739	46,4	135 892	85,3	17,6
Olt	11 049	47,6	60 326	58,9	5,5
Prahova	10 678	29,7	75 547	45,9	7,1
Rm. Sărat	3 207	19,4	15 197	23,2	4,7
Teleorman	1 551	6,4	11 965	12,6	7,7
Vlașca	1 449	7,6	12 191	14,6	8,4
MOLDOVA	79 391	33,7	425 112	41,2	5,4
Bacău	10 922	39,0	52 188	43,0	4,8
Botoșani	172	1,0	2 434	4,1	14,2
Covurlui	7 689	59,9	46 451	65,2	6,0
Dorohoi	165	1,1	2 499	4,1	15,1
Fălciu	6 919	49,7	27 052	46,7	3,9
Iași	549	3,8	4 707	6,8	8,6
Neamț	2 813	14,3	9 522	13,6	3,4
Putna	19 062	72,5	114 979	78,6	6,0
Roman	2 981	19,1	13 082	21,7	4,4
Suceava	1 793	9,9	37 466	38,8	21,0
Tecuci	10 351	51,7	41 748	52,8	4,0
Tutova	9 376	57,7	45 435	62,7	4,8
Vaslui	6 599	35,7	27 549	42,6	4,2
OLTENIA	87 112	45,6	493 695	59,9	5,7
Dolj	12 063	27,4	70 814	39,5	5,9

BCU CLASICE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 48*

1	2	3	4	5	6
Gorj	24 546	67,1	140 354	79,7	5,7
Mehedinți	16 316	39,0	105 618	57,9	6,5
Romanați	7 929	28,4	36 012	33,6	4,5
Vâlcea	26 258	64,7	140 397	78,3	5,4

SURSE: Ioan N. Iancovescu, *Repartiția proprietății rurale,* București, 1903; N. Marcu și I. Adam, *Dezvoltarea capitalismului în agricultura României,* vol. I și II, București, 1956–1959.

NOTE: [1]Ponderea gospodăriilor moșnenilor și răzeșilor în totalul gospodăriilor țărănești după reforma agrară din 1864.

[2]Ponderea în suprafața cultivabilă a județului.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III

STRUCTURA GENERALĂ A PROPRIETĂȚII FUNCIARE PÂNĂ ÎN ANUL 1905 – Introducere

Proprietatea asupra pământului, repartiția sa între diferite categorii sociale, condiționează în măsură determinantă, într-o țară agrară ca România, relațiile sociale agrare și conferă un conținut specific problemei agrare țărănești. Cercetarea structurii proprietății funciare ocupă, astfel, un loc de importanță deosebită în cunoașterea și înțelegerea bazelor economiei agrare românești la începutul secolului 20.

Prin însumarea și prelucrarea datelor recensămintelor din anii 1896, 1902 și 1905, G.D. Creangă constituie prima statistică unitară a repartiției proprietății funciare restrânse (numai arabil, pășuni și fânețe) între diferite categorii de mărime, dezvăluind o sumă de realități agrare esențiale în fața opiniei publice; până la 1905 se încetățenise, prin datele și argumentările promovate de cei interesați, ideea că țărănimea dispunea de o suprafață de pământ predominantă în totalul pe țară, că întinderile latifundiilor aveau o parte relativ redusă, de unde și concluzia oficială a Ministerului Agriculturii în anul 1903 că „proporția între proprietatea mare și proprietatea mică e de 1 la 2 1/2". În consecință, se afirmă că noi exproprieri și împroprietăriri nu ar fi fost oportune.

Datele publicate de G.D. Creangă ca și de *Raportul Ministerului de Finanțe asupra contribuțiilor directe* au produs, prin concluziile pe care le degajau, stupoare în rândul economiștilor și politicienilor. Acestea infirmau preponderența pământului țărănesc, evidențiau starea de fărâmițare a proprietății mici țărănești, insuficiența pământului pentru majoritatea populației rurale[1], precum și existența unei mase însemnate de peste 200 000 de familii lipsite complet de pământ; pe de altă parte, datele relevau predominarea marii proprietăți latifundiare asupra celei mici țărănești, adâncа polaritate între mărimea proprietății funciare, a celor două categorii sociale – 920 mii de țărani capi de familie și câteva mii de moșieri.

Proprietatea funciară de la începutul secolului 20, repartizată pe categorii de mărime, exprima discrepanțele critice moștenite încă de la reforma agrară din

[1] În perioadă se considera, de către majoritatea agrarienilor, ca necesară pentru existența unei familii de țărani, o suprafață de 5 ha de teren.

1864. Suprafețele atectate ulterior țărănimii, exclusiv din pământul statului, nu au atenuat sensibil diferențele dintre proprietatea mică – până la 10 ha – și cea mare – peste 100 ha. Din contră, decalajul general s-a adâncit prin creșterea populației agricole, a numărului de proprietari mici la aceeași întindere de pământ, producând, în cadrul procesului de fărâmițare, reducerea suprafeței arabile pe familie și pe locuitor rural.

Specific apare, din date, mărimea extrem de redusă a suprafeței și a numărului proprietăților cu 50–100 ha, produs aproape exclusiv al deplasării economice a proprietății funciare după reforma agrară din 1864. Categoria de 10–50 ha, în parte a fost formată după reformă atât prin puține loturi de peste 10 ha vândute de stat țăranilor și prin mișcarea economică a proprietății mici, în parte rezultată din dizolvarea obștilor răzeșilor și moșnenilor.

Acumularea de bunuri funciare la categoriile mijlocii, de 10–50 ha și 50–100 ha, s-a dovedit slabă în cele 4 decenii; a fost frânată de exploatarea cămătărească și arendășească, de prevederile restrictive de vânzare a pământului împroprietăriților etc.

Suprafețe mai întinse au intrat în posesiunea unor noi, dar subțiri, categorii de proprietari funciari – arendași, negustori etc. – în loturi de câteva sute de ha pe care le exploatau adeseori alături de moșii arendate; era expresia procesului de perspectivă, de teritorializare a burgheziei comerciale, cămătărești. Aceste categorii constituie o mare parte a proprietarilor grupei 100–500 ha.

Procesul de polarizare era avansat și cuprinzător, iar diferențierea în decurs de patru decenii a produs, cu prioritate și la dimensiuni de masă, țărănime lipsită de pământ și cu parcele mici, fără însă a forma și o categorie de bază, puternică și înstărită la sate.

La analiza forței economice a marii proprietăți, se va avea în vedere nu numai suprafața cultivată, dar și cea a pădurilor, de peste 2 milioane de ha, pe care sursa nu o introduce în calcul.

Atrage atenția și stratificarea însăși a marii proprietăți în care cea peste 1 000 ha, latifundiară, era predominantă.

Tabelul 49

Proprietatea funciară[1] cultivabilă[2], pe categorii de mărime, după număr de proprietăți și suprafață, în anul 1905

Categoria de mărime	Proprietăți[3]		Suprafață[4]		Suprafața
	număr	%	hectare	%	medie – ha
1	2	3	4	5	6
Total	965 047	100,00	7 826 796	100,00	8,11
până la 10 ha	920 939	95,40	3 153 645	40,29	3,42
între 10–50 ha	36 318	3,71	695 953	8,89	19,16
între 50–100 ha	2 405	0,25	166 847	2,13	69,38
între 100–500 ha	3 314	0,41	816 385	10,43	246,34
peste 500 ha	2 071	0,23	2 993 966	38,26	1 445,66

SURSE: Calculat după G.D. Creangă, *Proprietatea rurală în România,* București, 1907; *Raport prezentat domnului ministru de finanțe asupra recensământului fiscal din 1905,* București, 1906.

NOTE: [1]Datele provin de la recensămintele fiscale: pentru suprafața de până la 10 ha cel din 1896, pentru proprietatea între 10–50 ha recensământul fiscal din 1905, iar la proprietatea de peste 50 ha recensământul fiscal din 1902. Proprietarii funciari au fost considerați contribuabilii funciari impozabili, deși existau între aceste categorii anumite diferențe.

Fiind executate la intervale diferite, înregistrările au dat și diferențe, de număr și întindere, care însă nu sunt substanțiale.

[2] Cuprinde terenurile arabile, pășunile și fânețele, fără vii și livezi de pruni. Dacă se iau în considerare și pădurile marii proprietăți, repartizarea pământului între principalele categorii se modifică:

până la 10 ha 3 153,6 mii ha sau 38,10%
peste 100 ha 5 100,6 mii ha sau 61,90%

Pentru proprietatea mijlocie de 10–100 ha nu s-au putut departaja pădurile. Polarizarea pământului între proprietatea țărănească și cea moșierească apare aici fără categoria 10–100 ha în dimensiunile ei critice.

[3]Raportul Ministerului de Finanțe asupra recensământului fiscal din 1905 arată următoarea compoziție după aceleași categorii ale proprietății funciare cultivabile:

Categoria	Numărul proprietăților		Suprafața proprietăților		Media în ha
	mii ha	%	mii ha	%	
până la 10 ha	1 015 302	95,95	3 319 695	41,66	3,3
între 10–50 ha	36 318	3,43	695 953	8,73	19,2
între 50–100 ha	2 318	0,23	165 456	2,08	69,5
între 100–500 ha	2 608	0,24	785 719	9,86	301,3
peste 500 ha	1 563	0,15	3 001 473	37,67	1 920,3
Total	1 058 172	100,00	7 968 296	100,00	

Suprafața luată în evidență privește arăturile, fânețele, pășunile și livezile de pruni după criteriul impozabilității funciare.

De menționat că aici se cuprind proprietățile persoanelor particulare, ale țăranilor și moșierilor, precum și ale persoanelor juridice – eforii și epitropii, comune și județe, societăți de asigurare, de credit funciar etc. Proprietatea colectivă, care reprezenta partea hotărâtoare a acestui fel de proprietate, era de 453 272 de ha.

Ar mai fi trebuit să fie incluse și proprietățile statului și ale Domeniului coroanei. Ele nu au fost înregistrate și adunate, deoarece nu plăteau impozit funciar. Conform expunerii ministrului Agriculturii și Domeniilor din 30 ianuarie 1903, proprietatea funciară a statului era apreciată la 428 567 de ha, iar proprietățile Domeniului coroanei la cca. 59 000 de ha.

De asemenea, nu este cuprinsă în tabel suprafața viilor de 97 843 de ha, întrucât acestea erau impuse la alt impozit decât cel funciar; viile, în mare majoritate, aparțineau țăranilor.

Sursa observă, cu privire la numărul proprietăților, că cifra este de fapt mai mică decât în realitate, deoarece nu s-au putut afla toți proprietarii care au proprietăți în mai multe județe și că proprietățile în indiviziune s-au socotit a avea un singur proprietar. În ceea ce privește suprafața marii proprietăți, cifrele trebuie luate ca minime, întrucât multe moșii, în special cele mari, nu erau măsurate, iar întinderea lor a fost *evaluată* și, cum sublinia Raportul ... „mai ales că fiecare caută a sustrage ceva de la cunoștința fiscului".

[4]În sursă – G.D. Creangă, *op. cit.*, – se specifică că s-au luat în evidență suprafețele arabile și fânețele naturale, fără a face mențiune asupra pășunilor. La verificarea noastră reiese că s-au inclus și suprafețele de pășuni.

IV

STRUCTURA GENERALĂ A PROPRIETĂȚII MICI ȚĂRĂNEȘTI, PÂNĂ LA SFÂRȘITUL SECOLULUI 19 – Introducere

Pe fondul unei dispersii generale largi a grupelor de proprietate a pământului, difuzarea proprietății țărănești mici dobândește importanța cea mai mare economico-socială pentru structura rurală românească.

După reforma agrară din 1864, recensământul fiscal de la 1896 este prima sursă furnizoare de date privitoare la compoziția proprietății funciare de până la 10 ha, grupate detaliat după suprafață și numărul proprietarilor. Datele recensământului au fost adunate de la județe, prelucrate de G.D. Creangă și publicate parțial în 1906 și apoi complet în 1907. Ele cuprind terenurile supuse la impozitul funciar, respectiv cele arabile și fânețele, oferind o imagine edificatoare, chiar și fără restul pământului – ocupat de vii, livezi și păduri – asupra proprietății mici țărănești.

Cunoscând repartiția pământului arabil, pe grupe de suprafețe, al țărănimii împroprietărite la 1864 și ulterior, se pot evidenția deplasările produse în sânul proprietății țărănești de bază, exprimate în numărul familiilor și suprafața de pământ a fiecărei categorii, de la 1/2 ha până la 10 ha, întinderea medie a pământului în posesie, greutatea specifică a fiecărei grupe.

Un aspect important îl constituie înmulțirea numărului de gospodării rurale; populația rurală în intervalul 1864–1896 a crescut de la aproximativ 3 400 mii de persoane la 4 734 mii, în vreme ce numărul gospodăriilor sătești a evoluat de la 608 mii (468 mii la reforma agrară + cca. 240 mii în obști) la 921 mii. Astfel, populația sătească a înregistrat o creștere de 39,3%, iar numărul gospodăriilor cu pământ, de 51,5%; dacă se au în vedere și cele peste 200 mii de familii fără pământ, numărul lor total se mărește cu 84,4%, ceea ce atestă o sporire mai mare a numărului gospodăriilor decât a populației.

Diferențierea țărănimii pe baze economice, articulată cu procesul de fărâmițare prin moștenire a proprietății, în cele trei decenii – 1864–1896 –, a modificat structura proprietății pământului constituită de reforma agrară; s-au accentuat, dacă se are în vedere și proletariatul agricol neinclus în total, grupele extreme, dar polarizându-se majoritatea sătenilor în categoria fără pământ și cu pământ puțin, ca premise pentru penetrarea producției marfare în sectorul rural dominat de raporturile de producție ale marii exploatații agricole.

Tabelul 50

Proprietatea funciară cultivabilă, mică, țărănească, pe categorii de contribuabili, în anul 1896[1]

Categoria de mărime	Contribuabili		Suprafața[2]		Suprafața medie
	număr	%	ha	%	ha
Total	920 939	100,0	3 153 645	100,0	3,424
până la 1/2 ha	62 832	6,82	26 426	0,84	0,421
între 1/2 – 1 ha	81 039	8,80	72 757	2,30	0,897
1 – 2 ha	147 900	16,06	237 029	7,52	1,602
2 – 3 ha	131 630	14,29	337 000	10,69	2,560
3 – 4 ha	172 446	18,73	631 964	20,04	3,664
4 – 5 ha	148 717	16,15	711 033	22,55	4,781
5 – 7 ha	131 145	14,24	743 486	23,57	5,669
7 – 10 ha	45 230	4,91	393 950	12,49	8,710

SURSA: G. D. Creangă, *Proprietatea rurală în România*, București, 1907.

NOTE: [1] Datele provin de la recensământul fiscal din 1896. La acestea, autorul face următoarea subliniere, pentru a motiva diferența dintre numărul țăranilor din 1896 și 1905: „Numărul total al proprietăților în acest *Raport* – către Ministerul de Finanțe asupra recensământului din 1905 [*n.n.*] – este de 1 058 172, pentru că intră și proprietățile cu livezi de pruni și al 2-lea, pentru ca de la 1896 probabil mulți țărani au mai ieșit din indiviziune [din obști, *n.n.*], înmulțindu-se numărul proprietarilor și deci și al proprietăților, deosebit de împroprietăririle ulterioare de la 1897–1905 în întindere de 154 000 hectare".

[2] În suprafața recenzată în 1896 s-au cuprins terenul arabil, pășunile și fânețele; nu au fost incluse viile și livezile de pruni.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

V

STRUCTURA PROPRIETĂȚII MICI, ȚĂRĂNEȘTI, LA NIVELUL JUDEȚELOR – Introducere

Statistica distribuirii proprietății mici țărănești la 1896, pe cele 32 județe, oferă elemente inedite pentru adâncirea analizei subiectului.

Fenomenul stratificării proprietății agricultorilor mici, la dimensiunea județelor, înfățișează o multitudine de situații diferite asupra grupelor de proprietate țărănească. Grupele până la 1 ha, între 1–3 ha, 3–5 ha și 5–10 ha, fiecare exprimată în ponderi privind numărul de proprietari și suprafață în posesie, se diferențiază mult între județe, reflectând astfel inegalități agrogeografice și economice, prin urmare și stări economico-sociale ale țărănimii, diferite dintr-un județ în altul. În anumită măsură, aceste structuri „județene" se apropie, uneori, de totalul pe provincii – Moldova, Muntenia și Dobrogea – dar, în general, marchează însemnate diferențieri chiar în cadrul fiecărei provincii. Un exemplu: ponderea proprietarilor celor 4 grupe menționate mai sus, în total, în județul Muscel, conta cu: 41,8%, 39,9%, 12,9% și 5,4% în vreme ce în Ialomița aceștia dețineau: 1,7%, 7,7%, 63,1% și 27,5%.

Analiza la acest nivel, alături de cel global pe țară, a compoziției pe grupe a proprietăților țărănești, a cauzelor și consecințelor, permite examinarea mult mai detaliată a diferențierii sociale, a problemei agrare, în general, în epoca modernă.

O investigație sistematică a structurii proprietății mici țărănești, pe județe, nu a fost întreprinsă încă; aceasta ar putea surmonta limitarea impusă de determinările structurii globale, frecvent analizată în studiile de specialitate.

Examinarea stărilor particulare, județene, de stratificare, în corelație cu alte determinante ale vieții sociale a țărănimii, poate să ofere elemente și argumente importante în plus pentru înțelegerea atitudinilor și manifestărilor populației rurale față de problemele sale vitale.

Datele tabelului, exprimate în ponderi, ușurează cercetarea comparativă, între categoriile de proprietari și suprafețe și între județe, oferind posibilități mai largi de analiză și de concluzii; se reține, astfel, constatarea că diferențierea proprietății

mici țărănești este, în unele județe, mult mai mare decât media pe țară; aceasta are rolul de a egala marile discrepanțe locale, nu de a le pune în evidență. Se remarcă, astfel, județe în care precumpănesc în total proprietarii mici cu pământ până la 3 ha – (Muscel cu 81,7%, Gorj cu 67,3%, Prahova cu 73,8%, Bacău cu 60%, Putna cu 67,3%, Tutova cu 57,1%, Dâmbovița cu 62,4%, Argeș cu 66,5% etc.) cât și județe în care domină proprietățile mai mari, de 3-10 ha (Botoșani 82,3%, Iași 85,3%, Neamț 81,5%, Brăila 94,7%, Ilfov 76,5%, Vlașca 76,9%, Constanța 93,3%, Tulcea 86,1% etc.).

Concluzii asemănătoare se pot formula și în legătură cu suprafața de pământ în proprietate și alte raporturi exprimate în datele ce urmează.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul

Proprietatea funciară cultivabilă până la 10 ha[1], după

Județul	Total		Până la 1 ha	
	Proprietari	Suprafața	Proprietari	Suprafața
	număr	ha	%	%
1	2	3	4	5
TOTAL ROMÂNIA	920 939	3 153 655	15,5	3,1
Bacău	32 608	93 704	22,4	5,0
Botoșani	17 775	72 450	4,9	0,8
Covurlui	17 261	69 851	12,6	1,8
Dorohoi	20 446	67 638	10,9	2,1
Fălciu	17 246	60 910	16,1	3,0
Iași	20 325	93 251	2,7	0,3
Neamț	21 897	86 870	11,5	1,1
Putna	24 445	66 130	32,9	9,1
Roman	14 249	49 260	9,7	1,8
Suceava	20 130	76 633	9,5	1,5
Tecuci	20 389	72 232	14,7	3,1
Tutova	20 160	63 562	19,0	4,6
Vaslui	19 772	62 495	16,6	3,5
TOTAL MOLDOVA	266 703	934 986	15,0	2,8
Argeș	39 228	104 515	24,2	6,6
Brăila	15 423	78 006	1,0	0,2
Buzău	42 567	126 951	25,6	6,1
Dâmbovița	36 890	99 592	22,3	5,8
Ialomița	35 127	166 100	1,7	0,3
Ilfov	37 912	153 795	3,6	0,6
Muscel	26 678	52 193	41,8	13,3
Olt	26 191	85 049	15,9	3,5
Prahova	49 563	111 380	28,9	9,2
R. Sărat	23 359	75 316	22,9	4,6
Teleorman	34 584	134 026	6,5	1,2
Vlașca	27 800	110 393	3,4	0,6
TOTAL MUNTENIA	395 322	1 297 316	17,4	3,7
Dolj	59 135	208 127	12,4	2,4
Gorj	46 606	109 697	19,2	5,9
Mehedinți	48 790	144 545	14,7	3,8
Romanați	38 140	129 747	15,6	3,0
Vâlcea	40 761	134 027	12,6	2,7
TOTAL OLTENIA	233 432	726 143	14,8	3,4
Constanța	10 868	92 063	2,0	0,2
Tulcea	14 614	103 137	2,2	0,2
TOTAL DOBROGEA	25 482	195 200	2,1	0,2

SURSA: G.D. Creangă, *Proprietatea rurală în România*, București, 1907.

NOTA: [1] Datele privind proprietatea mică de până la 10 ha provin de la recensământul fiscal din anul 1896 și se referă la acest an; acestea au în vedere numai suprafața cultivabilă, rezultată din rolurile fiscale, respectiv privesc întinderea supusă impozitului funciar – terenuri arabile, fânețe, fără vii și livezi de pruni.

51

categorii de mărime și ponderea pe județe, în anul 1896

Între 1–3 ha		Între 3–5 ha		Între 5–10 ha	
Proprietari	Suprafața	Proprietari	Suprafața	Proprietari	Suprafața
%	%	%	%	%	%
6	7	8	9	10	11
30,4	18,2	34,9	42,6	19,2	36,1
37,6	27,1	25,3	34,5	14,7	33,4
12,8	6,5	56,2	54,7	26,1	38,0
22,4	14,1	35,7	37,5	29,3	46,6
30,4	17,7	39,2	44,7	19,5	35,5
29,3	17,4	29,1	35,6	25,5	44,0
12,0	5,8	39,3	35,6	46,0	58,3
7,0	3,5	51,8	50,0	29,7	45,4
34,4	26,9	19,6	30,1	13,1	33,9
32,5	17,9	34,9	41,5	22,9	38,8
23,4	12,9	40,1	41,4	27,0	44,2
32,4	19,4	31,0	38,6	21,9	38,9
38,1	24,4	26,4	35,4	16,5	35,6
38,1	24,6	26,7	34,5	18,6	37,4
27,4	16,3	34,3	39,7	23,3	41,2
42,3	33,1	24,0	36,7	9,5	23,6
4,3	2,0	33,7	31,9	61,0	65,9
31,0	21,2	25,6	37,0	17,8	35,7
40,1	30,2	28,5	43,4	9,1	20,6
7,7	3,7	63,1	62,5	27,5	33,5
19,9	10,7	56,6	59,6	19,9	29,1
39,9	41,0	12,9	26,9	5,4	18,8
33,9	22,9	37,8	48,3	12,4	25,3
44,9	35,9	12,0	32,2	14,2	22,7
24,4	16,1	30,2	38,8	22,5	40,5
20,6	12,0	60,1	66,6	12,8	20,2
19,7	11,1	56,9	60,0	20,0	28,3
29,3	18,3	36,8	48,1	16,5	29,9
29,1	17,8	43,6	53,9	14,9	25,9
48,1	37,5	23,4	33,5	9,3	23,1
43,3	30,2	31,9	44,3	10,1	21,7
26,5	17,3	46,7	58,9	11,2	20,8
42,6	26,7	26,4	32,2	18,4	38,4
37,8	24,8	34,6	45,8	12,8	26,0
4,7	1,4	10,5	5,7	82,8	92,7
11,7	3,4	15,6	9,6	70,5	86,8
8,8	2,5	13,4	7,7	75,7	89,6

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VI

REPARTIZAREA PROPRIETĂȚII FUNCIARE DUPĂ CATEGORIILE PRINCIPALE DE MĂRIME, PE JUDEȚE – Introducere

Tabelul următor expune date asupra proprietății funciare în componența ei principală – suprafață arabilă și fânețe, înregistrate de recensămintele fiscale și grupate pe trei mari categorii: țărănească până la 10 ha, mijlocie între 10-100 de ha și mare, peste 100 de ha. Determinarea grupelor, făcută de sursă, este relativă; grupa până la 10 ha cuprinde proprietatea țărănească ce se întinde, în măsură redusă, și în grupa următoare; proprietatea mare se clasează, de regulă, în grupa peste 100 de ha, dar în unele cazuri – deși rare – ea poate figura și în grupa anterioară. În plus, o proprietate a țărănimii înstărite cât și a burgheziei incipiente în proces de teritorializare se cantonează relativ în grupele de la 10 ha în sus.

Deși înregistrarea proprietăților s-a făcut în 3 momente – vezi notele – în interiorul deceniului 1896–1905, criteriul comun fiind cel fiscal, gradul de comparabilitate nu suferă prea mult.

Datele relevă numărul de proprietari și suprafața proprietăților la nivelul țării, provinciilor și județelor; ponderile acestora, paralel cu cifrele absolute, facilitează interpretarea.

În principal, sub expresia acestora se găsește față în față mica proprietate țărănească și marea proprietate funciară, cea mijlocie de la 10-100 de ha reprezentând doar 4% din proprietari și 11% din suprafață.

Atrage atenția nu atât numărul și ponderea proprietarilor țărani în total, pe de o parte, și a marilor proprietari, pe de altă parte, ci suprafața aflată în posesia acestor două categorii sociale, diferită față de media pe țară în provinciile istorice și mai accentuată la nivelul județelor. În unele, proprietatea sub 10 ha deținea o pondere mult mai redusă decât media pe țară, atestând partea restrânsă a pământului țărănimii în suprafața județului (Botoșani 30,7%, Dorohoi 30,5%, Brăila 23,6%, Râmnicu Sărat 30,8%, Ialomița 28,2% etc.) și,

totodată, preponderența marii proprietăți în acest total (67,7% Botoșani, 66,3% Dorohoi, 66,6% Iași, 69% Ialomița, 64% Râmnicu Sărat, 62,2% Teleorman, 60,2% Vlașca).

În județele de deal și munte, cu proprietate mai întinsă a țărănimii libere în epocile trecute – de moșneni și răzeși – ponderea pământului țărănesc era mai mare (Neamț 55,4%, Muscel 55,9%, Bacău 52,4%, Dâmbovița 55,4%, Gorj 61,6%, Vâlcea 73,4%, Mehedinți și Romanați cu peste 50% etc.) decât ponderea latifundiilor.

Judecăți în acest plan economic, instructive și generatoare de concluzii sociale inedite, se pot formula și cu privire la alte relații dintre proprietari și suprafață după categorii.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul

Proprietatea funciară cultivabilă[1] – mică, mijlocie și mare –

Județul	Total		Proprietatea mică până la 10 ha[2]			
	Proprietăți	Suprafața	Proprietăți		Suprafața	
	număr	ha	număr	% din total	ha	% din total
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	965 047	7 826 796	920 939	95,4	3 153 645	40,3
Bacău	33 629	178 896	32 608	97,0	93 704	52,4
Botoșani	18 077	235 737	17 775	98,3	72 450	30,7
Covurlui	19 002	190 102	17 261	90,9	69 851	36,7
Dorohoi	20 877	221 598	20 446	97,9	67 638	30,5
Fălciu	18 011	159 885	17 246	95,7	60 910	38,1
Iași	20 956	216 892	20 325	97,0	93 251	43,0
Neamț	22 298	155 951	21 897	98,1	86 870	55,6
Putna	25 275	134 282	24 445	96,7	66 130	49,3
Roman	14 718	122 584	14 249	96,7	49 260	40,2
Suceava	21 413	164 572	20 130	94,0	76 633	46,6
Tecuci	21 499	186 541	20 389	94,8	72 232	38,7
Tutova	21 188	191 867	20 160	95,1	63 562	33,1
Vaslui	20 477	159 860	19 772	96,6	62 495	39,1
Total Moldova	277 420	2 318 767	266 703	96,2	934 986	40,3
Argeș	40 788	211 341	39 228	96,1	104 515	49,5
Brăila	15 687	329 838	15 423	98,3	78 006	23,6
Buzău	44 012	316 383	42 567	96,7	126 951	40,1
Dâmbovița	37 646	179 785	36 890	98,0	99 592	55,4
Ialomița	36 252	588 843	35 127	96,9	166 100	28,2
Ilfov	38 544	379 674	37 912	98,4	153 795	40,5
Muscel	27 366	93 384	26 678	97,5	52 193	55,9
Olt	27 327	199 016	26 191	95,8	85 049	42,7
Prahova	50 363	249 328	49 563	98,4	111 380	44,7
R. Sărat	24 103	244 423	23 359	96,9	75 316	30,8
Teleorman	35 594	394 505	34 584	97,1	134 026	34,0
Vlașca	28 543	310 817	27 800	97,4	110 393	35,5
Total Muntenia	406 225	3 497 337	395 322	97,3	1 297 316	37,1
Dolj	61 103	448 312	59 135	96,8	208 127	46,4
Gorj	48 457	178 047	46 606	96,2	109 697	61,6
Mehedinți	50 318	286 396	48 790	97,0	144 545	50,5
Romanați	39 444	251 502	38 140	96,7	129 747	51,6
Vâlcea	42 885	182 613	40 761	95,1	134 027	73,4
Total Oltenia	242 207	1 346 870	233 432	96,4	726 143	53,9
Constanța	19 295	450 213	10 868	56,3	92 063	20,5
Tulcea	19 900	213 609	14 614	73,4	103 137	48,3
Total Dobrogea	39 195	663 822	25 482	65,0	195 200	29,4

SURSA: G.D. Creangă, *Proprietatea rurală în România*, București, 1907, p. 13-21.

după număr și suprafață, pe județe, în anii 1896, 1902, 1905

Proprietatea mijlocie între 10–100 ha[3]				Proprietatea mare peste 100 ha[4]			
Proprietăți		Suprafața		Proprietăți		Suprafața	
număr	% din total	ha	% din total	număr	% din total	ha	% din total
8	9	10	11	12	13	14	15
38 723	4,0	862 800	11,0	5 385	0,6	3 810 351	48,7
859	2,5	16 422	9,2	162	0,5	68 770	38,4
137	0,8	3 829	1,6	165	0,9	159 458	67,7
1 617	8,5	29 086	15,3	124	0,6	91 165	48,0
249	1,2	7 167	3,2	182	0,9	146 793	66,3
642	3,6	13 121	8,2	123	0,7	85 854	53,7
509	2,4	9 514	4,4	122	0,6	114 127	52,6
325	1,5	6 534	4,2	76	0,4	62 547	40,2
739	2,9	13 182	9,8	91	0,4	54 970	40,9
351	2,4	7 910	6,5	118	0,9	65 414	53,3
1 160	5,4	28 317	17,2	123	0,6	59 622	36,2
985	4,6	20 151	10,8	125	0,6	94 158	50,5
865	4,1	19 566	10,2	163	0,8	108 739	56,7
557	2,7	10 730	6,7	148	0,7	86 635	54,2
8 995	3,2	185 529	8,0	1 722	0,6	1 198 252	51,7
1 408	3,5	33 857	16,0	152	0,4	72 969	34,5
146	0,9	1 646	0,5	118	0,8	250 186	75,9
1 193	2,7	29 629	9,4	252	0,6	159 803	50,5
587	1,5	15 409	8,6	169	0,5	64 784	36,0
900	2,5	16 576	2,8	225	0,6	406 167	69,0
320	0,8	7 244	1,9	312	0,8	218 635	57,6
576	2,1	15 178	16,2	112	0,4	26 013	27,9
952	3,5	22 756	11,4	184	0,7	91 211	45,9
547	1,1	18 798	7,5	253	0,5	119 150	47,8
536	2,2	11 156	4,6	208	0,9	157 951	64,6
808	2,3	15 182	3,8	202	0,6	245 297	62,2
520	1,8	13 446	4,3	223	0,8	186 978	60,2
8 493	2,1	200 877	5,7	2 410	0,6	1 999 144	57,2
1 633	2,7	32 773	7,3	335	0,5	207 412	46,3
1 734	3,6	35 091	19,7	117	0,2	33 259	18,7
1 352	2,7	31 283	10,9	176	0,3	110 568	38,6
1 102	2,8	24 266	9,6	202	0,5	97 489	38,8
2 075	4,8	37 161	20,3	49	0,1	11 425	6,3
7 896	3,2	160 574	11,9	879	0,4	460 153	34,2
8 104	42,0	218 464	48,5	323	1,7	139 686	31,0
5 235	26,3	97 356	45,6	51	0,3	13 116	6,1
13 339	34,0	315 820	47,6	374	1,0	152 802	23,0

NOTE: [1]Se referă la întinderile cultivabile – arabile și fânețe – dar fără vii și livezi de pruni, înregistrate în rolurile fiscale la recensăminte, respectiv suprafețele supuse impozitului funciar.

continuare *tabelul 52*

[2] Datele privind proprietatea mică până la 10 ha sunt luate după recensământul fiscal din anul 1896 și se referă la acest an.

[3] Cifrele referitoare la proprietatea între 10-100 ha provin de la recensământul fiscal din anul 1905 (cele între 10-50 de ha) și de la recensământul fiscal din anul 1902 (cele între 50-100 de ha).

[4] Datele asupra proprietății mari, peste 100 de ha, provin de la recensământul fiscal al anului 1902.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VII

COMPONENȚA PROPRIETĂȚII FUNCIARE, PE CATEGORII ȘI PE JUDEȚE, DUPĂ SUPRAFAȚA PE LOCUITOR – Introducere

Tabelul urmărește să descifreze, pe județe, datele generale, de la nivelul țării, după cele trei mari categorii de proprietăți. Indicatorul exprimă suprafața pe locuitor rural ce revine din fiecare categorie și față de suprafața respectivă pe județ. Alături de aceasta se exprimă ponderile celor trei categorii în suprafața întreagă pe locuitor rural din fiecare județ. Atrag atenția diferențele însemnate de suprafață cultivabilă ce revin pe locuitor rural între județe; cu cea mai mare suprafață se situează județele Constanța (4,2 ha), Brăila (3,3 ha), Covurlui, Ialomița (2,7 ha), iar cu cea mai redusă, Dâmbovița (0,9 ha), Argeș, Bacău, Gorj, Vâlcea (1,1 ha), fapt esențial în analiza condițiilor de muncă și a relațiilor de producție.

Cercetarea suprafeței pe locuitor rural, repartizată pe grupe de proprietate, în fiecare județ, degajă un ansamblu de concluzii sociale. Ele particularizează poziția și situația, exprimată prin acest indicator, a țărănimii – întrucât populația rurală era constituită din țărani – în diferite județe sau zone agrogeografice.

Deosebit de semnificativ apare faptul că proprietatea țărănească până la 10 ha, care revine pe locuitor rural, este mult mai slab diferențiată între județe; cu excepția Constanței și Tulcei (1 ha și 1,3 ha), în toate județele revin pe locuitor între 0,5 și 0,9 ha, o diferență maximă doar de 0,4 ha. Ceea ce poate proba limitele reduse ale proprietății de care dispunea țărănimea, cu rezerva stratificării în interiorul grupei, în toate județele.

În comparație cu suprafața totală pe locuitor rural, cu extreme de la 1 ha la 3,3 ha și diferența de 2,3 ha, proprietatea până la 1 ha se dovedea limitată. Explicația o furnizează categoria de proprietate peste 100 de ha care înregistrează decalaje mari între județe, preluând în favoarea marii proprietăți diferențele față de mica proprietate: acestea încep de la 0,1 ha la 2,4 ha în 12 județe.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În ceea ce privește obiectul muncii, pământul propriu sau străin, întreaga suprafață cultivată a țării și a fiecărui județ era muncită prioritar de țăranii cu proprietate până la 10 ha. Lăsând la o parte proprietatea între 10-100 de ha, relativ restrânsă, țărănimea efectua o mare cantitate de muncă pe proprietatea mare, mai întinsă decât cea țărănească.

Suprafața pe locuitor rural, care revine în fiecare județ din categoria de peste 100 de ha, corespunde în mare măsură cu cantitatea de muncă depusă de țărani pe pământul moșieresc, iar raportul dintre suprafața de până la 10 ha și cea peste 100 de ha poate reprezenta, între anumite limite, relația dintre munca țărănimii pe pământul propriu și munca ei pe pământul străin, al marii proprietăți. La nivelul țării, raportul între suprafața pe locuitor rural până la 10 ha și cea peste 100 de ha este de 0,7 ha: 0,8 ha; într-o serie de județe el este suprapar: Botoșani 0,6 ha: 1,2 ha, Brăila 0,9 ha: 2,4 ha, Râmnicu Sărat 0,6 ha: 1,2 ha, Roman 0,6 ha: 1,0 ha, Teleorman 0,7 ha: 1,2 ha, Tutova 0,7 ha: 1,2 ha etc. Aceste județe sunt situate printre cele cu suprafața cea mai mare pe locuitor și deci cu necesitățile de consum de muncă agricolă cele mai mari.

Diferența mare de 1 până la 4 ori a suprafeței generale cultivabile pe locuitor, între județe, pune în evidență atât utilizarea în grade diferite a forței de muncă agricole cât și unul din mobilurile migrației sale la lucru între județele cu suprafață mare și cu suprafață mică pe locuitor; ca regulă, în județele de șes întinderea cultivabilă pe locuitor era cea mai mare iar în cele de munte cea mai mică.

Tabelul 53

Proprietatea funciară cultivabilă, după categorii și suprafață pe locuitor[1], pe județe, în anul 1905

Județul	Suprafața totală		Până la 10 ha		Între 10–100 ha		Peste 100 ha	
	mii ha	ha/locuitor	ha/locuitor	% din total[2]	ha/locuitor	% din total[2]	ha/locuitor	% din total[2]
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	7 968	1,7	0,7	41,7	0,2	10,8	0,8	47,5
Argeș	210	1,1	0,6	52,9	0,2	15,7	0,3	31,4
Bacău	187	1,1	0,6	56,1	0,1	8,6	0,4	35,3
Botoșani	239	1,8	0,6	32,2	x	1,7	1,2	66,1
Brăila	295	3,3	0,9	26,1	x	0,7	2,4	73,2
Buzău	316	1,6	0,7	40,5	0,1	9,5	0,8	50,0
Constanța	456	4,2	1,0	23,9	1,9	45,6	1,3	30,5
Covurlui	219	2,7	0,8	30,6	0,4	13,7	1,5	55,7
Dâmbovița	186	0,9	0,5	57,5	0,1	7,6	0,3	34,9
Dolj	468	1,5	0,7	45,7	0,1	7,1	0,7	47,2
Dorohoi	257	1,8	0,5	25,7	x	3,1	1,3	71,2
Fălciu	168	2,2	0,8	38,7	0,2	8,3	1,2	53,0
Gorj	187	1,1	0,8	67,9	0,2	19,3	0,1	12,8
Ialomița	478	2,7	0,9	33,9	0,1	3,1	1,7	63,0
Iași	230	2,1	0,9	42,2	0,1	4,3	1,1	53,5
Ilfov	391	1,5	0,6	39,9	x	2,0	0,5	58,1
Mehedinți	311	1,3	0,7	50,8	0,1	9,6	0,5	39,6

continuare *tabelul 53*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Muscel	102	1,0	0,5	51,0	0,1	13,7	0,4	35,3
Neamț	149	1,2	0,7	58,4	x	4,0	0,5	37,6
Olt	201	1,5	0,6	42,8	0,2	12,4	0,7	44,8
Prahova	242	1,0	0,5	51,6	0,1	7,9	0,4	40,5
Putna	140	1,2	0,6	53,6	0,2	9,3	0,4	37,1
R. Sărat	239	1,9	0,6	32,6	0,1	4,6	1,2	62,8
Roman	162	1,7	0,6	37,0	0,1	4,7	1,0	58,3
Romanați	281	1,5	0,7	47,0	0,1	8,9	0,7	44,1
Suceava	166	1,4	0,6	45,8	0,3	18,7	0,5	35,5
Tecuci	192	1,8	0,7	38,6	0,2	10,9	0,9	50,5
Teleorman	400	2,0	0,7	35,3	0,1	3,5	1,2	61,2
Tulcea	229	2,7	1,3	49,3	1,2	42,8	0,2	7,9
Tutova	195	2,1	0,7	32,3	0,2	10,8	1,2	56,9
Vaslui	159	1,6	0,6	39,7	0,1	7,5	0,9	52,8
Vâlcea	191	1,1	0,8	71,7	0,2	21,5	0,1	6,8
Vlașca	320	1,7	0,7	40,3	0,1	4,1	0,9	55,6

SURSE: Calculat după *Raport prezentat domnului ministru de Finanțe asupra recensământului fiscal din anul 1905*, București, 1909; *Recensământul general al populațiunei României din decembrie 1899*, București, 1900.

NOTE: [1]Numărul locuitorilor pe județe se referă la populația rurală în anul 1899.
[2]Față de suprafața pe locuitor – coloana 3.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VIII

PROPRIETATEA FUNCIARĂ A STATULUI ÎN 1907 – Introducere

Statul român, în perioada 1864–1914, a constituit principala rezervă de alimentare cu pământ, prin împroprietăriri succesive, a țărănimii, din patrimoniul public.

Față de 1863, când statul, prin secularizarea averilor mânăstirești, era în posesia suprafeței de peste 3 milioane de ha, din care majoritatea arabil, la începutul secolului 20 nu mai dispunea decât de întinderi reduse și slabe calitativ. Din proprietatea statului s-au detașat cca. 610 mii de ha la împroprietărirea din 1864, apoi, în virtutea aceleiași motivații, 228 mii de ha afectate însurăţeilor la 1878, iar prin alte legi s-au vândut până la 1905 cca. 731 mii de ha; în total și rotund 1 570 mii de ha. În 1907 statul mai poseda 1 403 ha din care arabil numai 177 ha.

Datele prezintă interes constituind prima specificare statistică, mai exactă, până la 1918, asupra mărimii și structurii proprietății funciare de stat; ele atestă, de fapt, epuizarea sursei de pământ arabil cu care, periodic, erau diminuate nevoile țărănimii și tensiunile agrare.

În corelație cu patrimoniul arabil al statului de la 1864 se pune în evidență un fapt de mare însemnătate: pământul obținut de țărănime în ultima jumătate de secol până la 1914, în cea mai mare parte, aparţinuse statului, marea proprietate particulară cedând intereselor sociale și naționale doar o cincime din suprafața posedată și numai la început, în 1864. O nouă împroprietărire a țăranilor, pusă acut pe ordinea de zi după 1907, se putea face numai din proprietatea latifundiară particulară.

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 54

Proprietatea funciară a statului după natura suprafeţelor, în anul 1907

Categoria de suprafaţă	Suprafaţa	
	ha	%
1	2	3
TOTAL	1 403 298	100,0
Arabil	177 099	12,6
Fâneţe şi izlazuri	7 461	0,5
Poieni, goluri de pădure, teren de împădurire	128 421	9,1
Păduri	812 384	57,9
Teren inundabil şi bălţi	245 825	17,5
Bunuri mici şi embaticuri	20 045	1,5
Teren în indiviziune şi în litigiu	7 681	0,6
Teren neproductiv	4 382	0,3

SURSA: *„Anuarul statistic al României"*, 1912.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IX

ŢĂRĂNIMEA CU PĂMÂNT ŞI CEA LIPSITĂ DE PĂMÂNT, PE JUDEŢE, ÎN ANUL 1913 – Introducere

Populaţia rurală fără pământ – produs al unui complex de factori ce au acţionat timp de o jumătate de secol după reforma agrară din 1864 – devine, la începutul secolului 20, o problemă de primă gravitate socială.

Procesele obiective ale dezvoltării capitalismului în agricultură au dus pretutindeni la formarea unei clase largi de muncitori agricoli; în ţările mai dezvoltate, în care exploataţia agricolă se prefăcuse în întreprindere agricolă, înzestrată cu mijloace de producţie şi fonduri de exploatare, ea oferea locuri de muncă proletariatului agricol; problema agrară era aici rezolvată.

În agricultura românească, marea proprietate funciară, deţinătoare până la 1916 a peste 50% din pământul arabil, poseda insuficiente mijloace de muncă şi capital de exploatare; singura soluţie de asigurare a proceselor de producţie agricole era existenţa ţărănimii cu pământ insuficient sau fără pământ arabil şi păşuni, dar cu mijloace de muncă – vite, unelte etc. – suficiente pentru a lucra atât propriul pământ cât şi pe cel ale marii proprietăţi şi aceasta se realiza la scara necesităţilor.

În aceste condiţii, ţăranul fără pământ, dar şi fără vite şi unelte de muncă, nu-şi putea găsi utilizare pe scară largă în acest tip de exploataţie agricolă. Când proporţiile acestei categorii ajungeau la nivele ridicate, rezolvarea socială consta în împroprietărirea ei cu pământ din marea proprietate, pentru a se putea asigura funcţionarea în continuare a sistemului agrar constituit după 1864, de „complementaritate" şi simbioză a marii exploataţii cu mica gospodărie ţărănească.

Recensământul fiscal din 1913 relevă tocmai dimensiunile mari, critice, ale ţărănimii fără pământ; era un semnal de avertisment social la care a răspuns Partidul liberal prin anunţarea unei noi reforme agrare pe care o va realiza după 1918.

Recensământul menţionat constituie prima sursă de informaţii certe, după jumătate de secol de la reforma agrară din 1864, asupra numărului proprietarilor şi

neproprietarilor de pământ din mediul rural, detaliat pe județe. Întrucât în proporție covârșitoare populația rurală era formată din țărănime, cu unele rezerve cantitative, datele se referă la aceasta.

Totalul general arată că din întreaga populație rurală capi de familie, 72,5% erau posesori de pământ, procentul lor diferind de la un județ la altul, între 51,5% la Brăila și 86,7% în Olt. Ponderea cea mai mare a proprietarilor era în județele de deal și coline din Muntenia și Oltenia, iar cea mai scăzută în Dobrogea. De notat că numărul mare sau mic de proprietari de pământ, într-un județ sau altul, nu se corelează direct proporțional cu suprafața posedată, mai degrabă este invers, cum se va vedea în tabelul următor.

Locuitorii rurali fără pământ au fost grupați, în sursă, în: 1. agricultori pe seama lor, respectiv cei care practicau agricultura pe pământ arendat sau luat în dijmă, și 2. salariați agricoli și alte profesii, deci care nu exploatau nici pământ propriu nici pământ străin, ci erau plătiți pentru munca lor. Sursa demonstrează că majoritatea acestora o formau, de fapt, muncitorii agricoli întrucât și meseriașii și negustorii, și diferiți funcționari –învățători, preoți etc.–, dispuneau fiecare de gospodărie și pământ. De luat în considerare însă aici câteva mii de locuitori rurali din județele cu zone întinse de ape a căror profesie era pescuitul, apoi 10 805 capi de familie, înregistrați exclusiv ca fiind cultivatori de vii și pomi fructiferi, precum și un număr însemnat de muncitori de pădure, cuprinși în numărul salariaților agricoli.

Această clarificare este necesară în vederea estimării dimensiunilor țărănimii fără pământ îndeosebi în ajunul marilor evenimente istorice care au grăbit reforma agrară din 1921.

Locuitorii fără pământ ai satelor se cifrau în total la 368 727 de familii. Chiar dacă se apreciază ipotetic alte ocupații rurale la cca. 70 000 de capi de familie, țărănimea lipsită de pământ, amplificată în timp de cinci decenii de la reforma agrară, atingea în 1913 aproape 300 000 de familii, reprezentând cca. un sfert din totalul populației sătești. În multe județe, numărul acestora depășea media pe țară: Brăila, Tulcea, Constanța, peste 40% – aici pe seama populației pescărești – Buzău, Ialomița, Tecuci, Putna, Botoșani, Iași, Tutova, Vaslui, Prahova – peste 30%.

Cercetătorul, în judecarea acestor dimensiuni ale proletarizării țărănimii, poate stabili, din datele expuse, și alte relații privind oferta forței de muncă atât pentru bani, cât și pentru învoieli în dijmă, clacă, la marea exploatație, practicată de această categorie, dar și de către agricultorii cu pământ insuficient de arătură și mai ales de pășuni.

Tabelul

Populația rurală cu pământ în proprietate

Județele	Total capi de familie din comunele rurale		Cu pământ în proprietate	
	Număr	%	Număr	%
1	2	3	4	5
TOTAL	1 334 849	100,0	967 897	72,5
Dorohoi	37 509	100,0	27 096	72,2
Botoșani	36 927	100,0	25 841	70,0
Iași	31 795	100,0	22 105	69,5
Roman	27 081	100,0	19 104	70,5
Vaslui	29 362	100,0	20 476	69,7
Fălciu	23 214	100,0	17 102	73,7
Tutova	26 225	100,0	17 417	66,4
Covurlui	23 301	100,0	17 349	74,5
Tecuci	30 859	100,0	21 210	68,7
R. Sărat	34 475	100,0	26 026	75,5
ZONA I	300 748	100,0	213 726	71,1
Suceava	33 635	100,0	24 188	71,9
Neamț	35 234	100,0	26 501	74,2
Bacău	50 732	100,0	35 861	70,7
Putna	36 456	100,0	22 911	62,8
ZONA II	156 057	100,0	109 461	70,2
Buzău	56 089	100,0	36 104	64,4
Prahova	70 920	100,0	47 950	67,6
Dâmbovița	54 113	100,0	41 699	77,0
Muscel	27 526	100,0	22 748	82,6
Argeș	48 560	100,0	40 533	83,5
Vâlcea	49 149	100,0	39 101	79,6
Gorj	44 625	100,0	37 633	84,3
Mehedinți	59 990	100,0	47 689	79,5
ZONA III	410 972	100,0	313 457	76,3
Dolj	79 835	100,0	64 267	80,5
Romanați	45 818	100,0	39 495	86,2
Olt	35 532	100,0	27 014	76,0
Teleorman	51 633	100,0	39 750[2]	77,9

BCU ASICENTRALUNIVERSITARY LIBRARY

și fără pământ, pe județe, în anul 1913

Fără pământ în proprietate				Total	
Agricultori pe seama lor[1]		Salariați agricoli și alte profesii			
Număr	%	Număr	%	Număr	%
6	7	8	9	10	11
144 681	10,8	222 271	16,7	366 952	27,5
4 067	10,8	6 346	17,0	10 413	27,8
3 452	9,3	7 634	20,7	11 086	30,0
4 424	13,9	5 266	16,6	9 690	30,5
1 889	7,0	6 088	22,5	7 977	29,5
3 699	12,6	5 187	17,7	8 886	30,3
2 182	9,4	3 930	16,9	6 112	26,3
2 952	11,3	5 856	22,3	8 808	33,5
3 306	14,2	2 646	11,4	5 952	26,5
3 288	10,7	6 361	20,6	9 649	31,3
6 657	19,3	1 792	5,2	8 449	24,5
35 916	11,9	51 106	17,0	87 022	28,9
1 111	3,3	8 336	24,8	9 447	28,1
1 229	3,5	7 504	22,3	8 733	25,8
2 646	5,2	12 225	24,1	14 871	29,3
1 625	4,5	11 920	32,7	13 545	37,2
6 611	4,2	39 985	25,6	46 596	29,8
8 200	14,6	11 785	21,0	19 985	35,6
3 879	5,3	19 091	27,1	22 970	32,4
3 617	6,7	8 797	16,3	12 414	23,0
827	3,0	3 951	14,4	4 778	17,4
2 120	4,3	5 907	12,2	8 027	16,5
1 751	3,6	8 297	16,8	10 048	20,4
1 469	3,3	5 523	12,4	6992	15,7
6 076	10,1	6 225	10,4	12 301	20,5
27 939	6,8	69 576	16,9	97 515	23,7
11 382	14,3	4 186	5,2	15 568	19,5
4 158	9,1	2 165	4,7	6 323	13,8
2 551	7,2	5 967	16,8	8 518	24,0
9 135	17,7	2 748	5,3	11 883	23,0

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5
Vlașca	49 917	100,0	36 753	73,6
Ilfov	73 077	100,0	40 994	56,1
Ialomița	48 576	100,0	31 053	63,9
Brăila	25 200	100,0	12 983	51,5
ZONA IV	409 588	100,0	299 309	73,1
Tulcea	25 482	100,0	13 495	53,0
Constanța	32 002	100,0	18 449	57,6
ZONA V	57 484	100,0	31 944	55,6

SURSA: Calculat după *Agricultorii și repartizarea pământului cultivat în 1913*, București, 1915.

NOTE: [1]Săteni care practică agricultura pe pământ străin, arendat sau luat în dijmă.
[2] Cifră corectată, în sursă: 79. 750.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 55*

6	7	8	9	10	11
7 204	14,4	5 960	12,0	13 164	26,4
8 973	12,3	23 110	31,6	32 003	43,9
13 094	27,0	4 429	9,1	17 513	36,1
8 971	35,6	3 246	12,9	12 217	48,5
65 468	16,0	44 811	10,9	110 279	26,9
3 799	14,9	8 188	32,1	11 987	47,0
4 948	15,5	8 605	26,9	13 553	42,4
8 747	15,2	16 793	29,2	25 540	44,4

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

X

EXPLOATAȚIA AGRICOLĂ PE PĂMÂNT PROPRIU ȘI ARENDAT; RELAȚII AGRARE ÎNTRE MOȘIERI, ARENDAȘI ȘI ȚĂRANI – Introducere

Insuficiența pământului aflat în proprietatea țărănimii și insuficiența capitalului, mijloacelor de producție la marii proprietari și arendași pentru activitatea de exploatare a moșiilor, precum și avantajele din utilizarea muncii și mijloacelor de muncă ale plugarilor, au generat, după reforma agrară din 1864, un nou tip de raporturi agrare, raporturile moșierești dintre marea proprietate și marea arendășie pe de o parte și țărănimea, pe de altă parte, nevoită să folosească pământ arabil, pășuni, fânețe, și în unele împrejurări, împrumuturi de produse și bani de la moșieri.

Moșierimea, ca proprietară a majorității solului cultivabil al țării, gestiona raporturile de arendă, dijmă, clacă etc. cu țărănimea, nu singură, ci alături și împreună cu o pătură socială „protocapitalistă" – marea arendășime; ea a devenit mandatara celei mai mari părți a moșierimii în exploatarea țărănimii, transformându-se treptat în noua moșierime rapace, uneori având și activități adiacente, industriale, comerciale, cămătărești.

Arendășimea mare, care închiria moșiile de la proprietarii funciari și le subarenda, în modalități diferite, țărănimii, împletea metodele economice cu cele extraeconomice de exploatare a producătorului rural; prin natura și funcția sa, arendășia era de tip comercialo-cămătăresc, speculativ; ea nu substituia modului de producție, relațiilor agrare ale moșierimii cu țărănimea, un nou mod de producție modern, cu alte forțe productive și alte relații de producție, ci folosea modul de producție existent, înăsprindu-l cu elemente suplimentare cămătărești, ceea ce sporea opresiunea țărănimii.

S-au făcut aceste precizări asupra categoriilor sociale de moșierime, arendășime, pentru a înțelege complexitatea și natura socială a relațiilor agrare constituite prin procesul de luare și dare în arendă, în dijmă etc. a marii proprietăți funciare.

Față de sporirea populației între anii 1860-1916 de cca. două ori pe același teritoriu agricol, cererea de pământ a acesteia a sporit corespunzător pentru nevoile

reproducției sale sociale simple. Or, proprietatea țărănească, după legea rurală din 1864, prin cumpărările ulterioare de pământ de la stat, nu s-a mărit decât cu cca. 45%. Astfel că țărănimea era nevoită să apeleze, tot mai mult, la pământul marii proprietăți atât pentru arătură, cât și, îndeosebi, pentru pășuni și izlaz, cu care nu a fost împroprietărită.

Statisticile agrare asupra proprietății pământului, care încep să fie întocmite la trei-patru decenii după reforma agrară din anul 1864, pun în lumină o situație de bilanț a raporturilor agrare, în principal, sub două aspecte: al dimensiunilor și gradului de arendare a proprietății latifundiare și al dimensiunilor și gradului de solicitare de către țărănime a pământului marii proprietăți.

Acest triunghi de relații agrare, mari proprietari funciari – mari arendași – țărani, purta – cum s-a schițat mai sus – întreaga încărcătură de interese specifice de dominație a marii proprietăți și arendășimii asupra țărănimii. El reprezenta o componentă a relațiilor de producție agrare românești care va fi pusă în lumină sub diferite aspecte de datele statistice elaborate și expuse în această secțiune.

Situațiile statistice destinate înfățișării celor două aspecte se referă la modul de valorificare a marii proprietăți funciare – în regie și arendată – și la natura socială a pământului exploatațiilor agricole – în proprietate și străin.

Date și proporții asupra dimensiunilor mai complete ale arendării pământului moșieresc furnizează, prima oară, G.D. Creangă, pentru anul 1905, în lucrarea sa *Proprietatea rurală în România*. Dacă se admite proprietatea mare ca fiind de peste 50 de ha, din suprafața ei de 3 977 mii de ha – arabil și fânețe – 58% se valorifica prin arendare și numai 42% se cultiva în regie.

La vremea respectivă și până târziu, cât a funcționat marea proprietate, conținutul categoriei de regie era utilizat în mod convențional; nu însemna cultivarea moșiei prin investiții de capital – mijloace proprii de producție și angajarea forței de muncă – ci gestionarea directă a proprietății, fără intermediul arendașilor; aceasta însemna, în special, darea în arendă, în dijmă și sub alte forme a moșiei țăranilor, pe baza contractelor de învoieli.

Ceea ce apare spectaculos este gradul înalt de arendare a marilor latifundii; cu cât categoria de proprietate era mai mare, cu atât partea arendată avea o pondere mai mare sporind de la 50% la moșiile în suprafață de 100-500 ha, până la 73% la proprietățile de peste 3 000 de ha.

Ca orice fenomen general, și arendarea moșiilor, când este cercetată în formele sale particulare, relevă situații și contraste adânci. Tabelul referitor la suprafața arendată a marii proprietăți pe județe evidențiază gradul de arendare a marii proprietăți și deci de dependență a țărănimii, pe județe și pe provincii istorice. Din suprafața proprietăților de peste 50 de ha în Muntenia se arenda cca. 62%, în Moldova 60%, în Oltenia aproape 50%, iar în Dobrogea doar 31%. În prim plan se situau județele cu pondere mai mare: 77–60%: Botoșani, Dorohoi, Iași, Fălciu, Neamț, Ialomița, Ilfov, Brăila, Prahova, Vlașca etc. Asuprirea țărănimii pe moșiile arendate fiind mai intensă, se poate constata o anumită identificare între județele cu grad mai ridicat de arendare și cele în care s-au manifestat cu putere răscoalele țărănești din 1907. După acestea,

măsurile întreprinse de guverne şi îndeosebi legislaţia de limitare a marii arendăşii au dus la reducerea proporţiei de arendare a proprietăţii latifundiare.

Statistica privitoare la suprafaţa cultivată în 1913, în teren propriu şi teren arendat, arată această reducere atât la exploataţiile mari, cât şi la cele mici. Sursa nu specifică, dar reiese că în datele înfăţişate nu este cuprinsă direct suprafaţa marii proprietăţi dată în arendă; ea apare numai ca luată în arendă de exploataţiile mici şi mari. De aici, apar diferenţe însemnate faţă de datele statistice privitoare la proprietatea funciară mare.

Referitor la apartenenţa pământului cultivat –propriu sau arendat– sursa specifică în alte tabele pământul străin cultivat ca fiind arendat sau în dijmă, ceea ce, evident, se referă la grupele de exploataţii ţărăneşti, în genere până la 10 ha care luau pământ în arendă şi dijmă. Exploataţiile de peste 50 sau 100 de ha, cultivate pe pământ arendat, aparţineau marilor arendaşi care erau sau deveniseră posesori de moşii; suprafaţa cultivată în arendă de aceste exploataţii, de numai 535 mii de ha, poate semnifica reducerea, după 1907, a marii arendăşii.

Gospodăriile de până la 50 de ha, ţărăneşti în principal, cultivau, pe lângă terenul propriu, şi o întindere medie care varia după grupe între 26-42% din totalul cultivat. Aceste suprafeţe ar putea reprezenta pământul de completare necesar, în funcţie de forţa de muncă şi mijloacele de muncă disponibile ale gospodăriilor ţărăneşti după grupe de mărime, pentru asigurarea existenţei lor economico-sociale.

Situaţiile statistice detaliază aceste grupe de exploataţie pe zone agrogeografice şi pe judeţe, dezvăluind cazuri particulare de deosebit interes pentru studiul relaţiilor agrare. Între acestea, atrage atenţia categoria de gospodării ţărăneşti de la 5-10 ha care cultiva în arendă sau în dijmă proporţia cea mai mare, de 42% din totalul suprafeţei lucrate de ea, cea de 2-5 ha, 32,4%, iar cea mai mică – de până la 2 ha, numai 26% din întinderea cultivată. În raport cu aceste medii pe ţară, cifrele pe judeţe şi zone agrogeografice arată grade diferite de dependenţă a ţărănimii de proprietatea mare.

Suprafeţele cele mai mici în arendă sau în dijmă, în comparaţie cu pământul propriu, le au ţăranii din zonele de deal din Moldova între 13,4% - 13,6%, iar suprafeţele cele mai mari în arendă sau dijmă, în raport cu terenul propriu, le avea ţărănimea din Câmpia Dunării, între 34,6% şi 53,2%.

O situaţie specială se observă în Dobrogea unde întinderea luată în arendă şi dijma sporesc proporţional cu grupa de mărime a exploataţiilor ţărăneşti. Relaţii specifice se pot constata şi la exploataţiile mai mari de 10 ha, şi îndeosebi la nivelul judeţelor.

În acelaşi sens, dar la indicatori mai bogaţi, furnizează date Leonida Colescu pentru anul 1905, pe zone agrogeografice. Cele două tabele cu date, clasificând exploataţiile în: mai mari de 100 de ha – moşiereşti şi arendăşeşti –, mai mici de 100 de ha, în majoritatea lor ţărăneşti, aduc informaţii inedite, de mare interes, asupra sferei de dependenţă a ţărănimii de marea proprietate.

Din totalul gospodăriilor ţărăneşti – de 1 014 mii, 53,4% îşi desfăşurau activitatea numai pe pământ propriu, 32,8% pe pământ propriu şi arendat şi 13,7% numai pe pământ arendat şi în dijmă; respectiv, 46,6% din gospodăriile mici pe ţară depindeau nemijlocit de luarea în arendă sau dijmă a pământului de la

proprietari sau marii arendași; în Câmpia Dunării, ponderea acestora era de 54,2%, în șesul Siretului și Prutului, 53,1%, iar în Dobrogea, 50,2%.

Informații suplimentare, de aceeași natură, furnizează datele referitoare la suprafața culturilor, în dinamica anilor 1905-1916, în exploatarea mare – peste 100 de ha – și mică – sub 100 de ha; ele pun în evidență tendința de reducere, după 1907, a ponderii pământului cultivat în arendă la marea exploatare, în vreme ce la exploatațiile țărănești pământul luat în arendă cu bani și în dijmă sporește de la 45 la 54% din totalul terenului cultivat de aceștia; semnificativă este creșterea până la dublare a suprafețelor arendate în bani, un indiciu al extinderii raporturilor bănești în relațiile agrare.

Asupra raporturilor de muncă în agricultura Transilvaniei se prezintă date privind numărul țăranilor care lucrau în parte pe pământul marii proprietăți. Dimensiunea fenomenului este relativ redusă, aceștia reprezentând 95,8 mii de țărani și lucrând 207,8 mii de ha. În Transilvania, formele bănești de relații de muncă pe marile latifundii erau predominante față de cele în natură și precapitaliste.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XI

EXPLOATAȚIILE AGRICOLE PE PĂMÂNT PROPRIU ȘI STRĂIN, PE GRUPE DE MĂRIME ȘI JUDEȚE, ÎN ANUL 1908 – Introducere

Examinarea exploatării pământului propriu sau străin în gestiunea unei gospodării agricole conduce la constatări diferite pentru exploatația mare și pentru exploatația mică.

Exploatația mare pe pământ propriu viza în principiu trei situații: 1) marele proprietar, dispunând de un anumit inventar, își organiza exploatarea în regie a propriilor moșii, angajând țăranii pentru muncile agricole; acest tip de exploatare avea o arie restrânsă; 2) marele proprietar, neavând inventar, își dădea moșiile în arendă cu bani, dijmă sau clacă, sătenilor, încheind cu ei contracte de învoieli; această modalitate era cea mai răspândită pentru moșieri; 3) marele proprietar lucra parte din moșiile sale în regie, parte le ceda țăranilor cu învoieli.

Însă majoritatea – 50-70% – a marii proprietăți din România era dată în arendă marilor arendași de profesie. Aceștia desfășurau astfel exploatarea agricolă pe pământ străin. Exploatația mare pe pământ străin se înfăptuia în aceleași situații ca pe pământ propriu: 1) exploatarea în regie a moșiei – când arendașul dispunea de mijloace de producție și capital; asemenea situații erau mai rare; 2) exploatarea moșiei fără inventar, prin subarendare în dijmă, clacă, țăranilor; era formula cea mai avantajoasă și mai răspândită; 3) exploatarea pământului arendat sub forma celor două tipuri anterioare, pe părți separate din moșie.

De menționat că unii arendași de profesie au reușit să-și cumpere moșii de 200-400 ha pe care le exploatau, alături de moșiile arendate în modalitățile menționate mai sus.

Exploatația mică era gospodăria țărănească; ea apela și la pământ străin fie că terenul propriu nu-i ajungea pentru existență, fie că dispunea de brațe numeroase de muncă, fie că pământul propriu se afla la distanță prea mare etc.; o mare parte din învoielile cu marii proprietari sau arendași aveau în vedere pășunile necesare țăranilor pentru hrănirea vitelor.

După 1907 organele de statistică au întreprins înregistrarea pământului cultivat, în principal arabil, și după criteriul apartenenței acestuia și al modului de lucru a pământului străin. Datele din 1908 oferă o imagine generală, inedită și particulară, pe fiecare județ în parte, asupra raportului exploatației agricole față de apartenența pământului lucrat.

Indicatorul este suprafața exploatată, în ha, pe pământ propriu, pe pământ arendat și pe pământ luat în dijmă. Pentru cele trei mari categorii de exploatații pe care le utilizează statistica vremii: până la 10 ha – 2 936 mii de ha; între 10 și 100 ha – 998 mii de ha; și peste 100 de ha – 1 885 mii de ha – se arată suprafața exploatată în modalitățile respective.

La exploatația agricolă mare, cu peste 100 de ha, terenul propriu avea o pondere redusă, de circa 37%, iar cel arendat reprezenta 63%, ceea ce confirmă că, în majoritate, moșiile erau exploatate de marii arendași.

În exploatația țărănească de până la 10 ha, pe pământ propriu se cultiva 66% din suprafață, restul de 22,4% pe pământul luat în dijmă și 11,5% pe pământ arendat în bani; dijma se arată a fi de două ori mai răspândită decât arenda în bani.

Constatări mult mai edificatoare furnizează cercetarea acestor raporturi cantitative la nivelul județelor și al zonelor geografice unde diferențele se dovedesc a fi foarte mari. În unele județe, suprafața străină lucrată în arendă și în dijmă este mai mare decât suprafața proprie, ceea ce conduce la concluzii sociale importante. În raporturi diferențiate se află, de asemenea, întinderea luată în arendă pe bani și cu dijmă, atestând forme diferite de învoieli agricole și sfera de răspândire a relațiilor de muncă de natură diferită. Acestea exprimă dependența economică a țărănimii, în diferite forme și diferite grade, la dimensiunea județelor și a țării, de marea proprietate funciară și arendășimea mare.

Micii agricultori cultivau pe pământ propriu 1 938 mii de ha, iar pe pământ arendat – cca. 1 000 mii de ha.

Analiza acestui raport la exploatația medie de 10 până la 100 de ha, în suprafață de aproape 100 mii de ha, arată că 63,7% din pământul folosit era propriu, 25,4% arendat și 10,9% – luat în dijmă. Apare evident că la această ultimă formulă apelau gospodăriile cu mai mulți membri capabili de muncă, membri care, completându-și suprafața de lucru pe această cale, depășeau 10 ha și intrau în categoria superioară.

Este îndoielnic că exploatațiile de suprafețe mai mari – 20-30 ha – să fi recurs în mod curent la soluția dijmei, dacă ținem seama de capacitatea de muncă limitată a unei familii. Categoria de teren de la 10 până la 100 de ha era de tranziție de la exploatația țărănească la exploatația mare și cuprindea gospodării bazate pe muncă proprie la limita inferioară și pe muncă străină la cea superioară. Ea se reamarcă la nivelul județelor prin cea mai mare eterogenitate în privința raporturilor dintre suprafața exploatată proprie, cea în arendă și cea cu dijmă.

Sinteza tabelului, respectiv suprafața cultivată în proporție de 56,2% pe teren propriu, 30,6% pe pământ arendat și 13,2% pe pământ luat în dijmă, denotă interdependența complicată dintre formele de proprietate și relațiile sociale din domeniul agrar românesc, temeiul problemei agrare cu particularizări zonale și locale.

Tabelul

Exploatațiile agricole după grupe și terenul cultivat

Județul	Agricultori mari [1]			Agricultori mijlocii [2]			
	Pe teren		Total	Pe teren			Total
	propriu	arendat		propriu	arendat în bani	în dijmă	
1	2	3	4	5	6	7	8
TOTAL	698,1	1 187,3	1 885,4	635,7	253,9	108,8	998,4
Ponderi	37,0	63,0	100,0	63,7	25,4	10,9	100,0
Dorohoi	20,9	54,5	75,4	3,3	3,4	0,2	6,9
Botoșani	23,6	53,3	76,9	1,6	1,6	–	3,2
Iași	15,7	49,5	65,2	3,9	4,2	–	8,1
Roman	12,7	23,6	36,3	2,9	2,1	–	5,0
Vaslui	15,9	28,3	44,2	4,1	2,6	–	6,7
Fălciu	8,0	30,1	38,1	6,5	1,9	–	8,4
Tutova	19,9	38,6	58,5	11,3	2,4	0,5	14,2
Covurlui	17,0	44,4	61,4	19,8	2,2	2,4	24,4
Tecuci	15,1	37,7	52,8	9,4	2,7	0,2	12,3
R. Sărat	22,2	51,6	73,8	8,2	4,4	3,7	16,3
Zona I	171,1	411,7	582,8	70,9	27,6	7,0	105,5
Suceava	14,9	16,7	31,6	11,0	1,3	0,02	12,4
Neamț	10,4	15,6	26,0	2,1	1,7	–	3,8
Bacău	12,2	15,2	27,4	5,3	1,2	–	6,5
Putna	5,6	20,2	25,8	6,1	1,0	0,02	7,1
Zona II	43,1	67,7	110,8	24,5	5,2	0,04	29,8
Buzău	22,9	50,4	73,3	13,7	7,8	2,5	24,1
Prahova	23,0	32,4	55,4	6,1	3,8	0,7	10,6
Dâmbovița	14,7	19,2	33,9	7,5	4,0	0,4	11,9
Muscel	2,8	0,8	3,6	6,8	0,9	–	7,7
Argeș	11,6	14,0	25,6	19,2	1,3	0,6	21,2
Vâlcea	2,8	2,0	4,8	9,7	1,3	0,2	11,2
Gorj	5,3	1,7	7,0	11,5	1,1	0,4	13,0
Mehedinți	19,8	16,7	36,5	22,9	2,8	4,8	30,5
Zona III	102,8	137,4	240,2	97,4	23,1	9,7	130,2
Dolj	60,1	50,4	110,5	28,6	4,0	5,2	37,8
Romanați	25,5	29,1	54,6	23,0	4,6	0,9	28,5
Olt	30,6	23,9	54,5	20,6	1,4	1,7	23,7
Teleorman	44,2	60,3	104,5	16,5	6,4	9,7	32,6

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– proprie și străin – pe județe, în anul 1908

mii hectare

Agricultori mici [3]				TOTAL			
Pe teren			Total	Pe teren			Total
propriu	arendat în bani	în dijmă		propriu	arendat în bani	în dijmă	
9	10	11	12	13	14	15	16
1 938,1	337,3	660,2	2 935,6	3 271,8	1 778,5	769,1	5 819,4
66,0	11,5	22,5	100,0	56,2	30,6	13,2	100,0
42,6	23,5	0,9	67,0	66,9	81,4	1,1	149,3
39,5	21,5	0,3	61,3	64,7	76,4	0,3	141,4
42,3	19,6	1,0	62,9	61,9	73,2	1,0	136,1
31,2	12,7	–	43,9	46,8	38,3	–	85,1
40,8	11,1	0,7	52,6	60,8	42,0	0,7	103,5
36,9	11,9	1,0	49,8	51,4	44,0	1,0	96,4
45,2	10,3	6,9	62,4	76,4	51,3	7,5	135,2
47,8	4,0	19,2	71,0	84,6	50,6	21,7	156,9
50,8	10,1	9,9	70,8	75,3	50,6	10,1	136,0
40,7	12,3	35,3	88,3	71,2	68,3	39,0	178,5
417,8	136,9	75,3	630,0	659,8	576,2	82,3	1 318,3
48,4	8,0	0,01	56,4	74,2	26,1	0,03	100,33
48,5	10,8	0,2	59,5	61,0	28,1	0,2	89,3
61,6	12,8	–	74,4	79,1	29,2	–	108,2
48,6	4,8	6,4	59,8	60,3	26,0	6,4	92,7
207,1	36,4	6,5	250,0	274,7	109,3	6,6	390,6
69,9	15,1	28,2	113,2	106,5	73,4	30,7	210,6
63,8	12,6	15,6	92,0	92,9	48,8	16,3	158,0
57,1	6,7	20,4	84,2	79,4	29,9	20,7	130,0
31,4	3,6	0,07	35,1	40,9	5,4	0,07	46,3
17,0	5,2	14,3	96,5	107,9	20,5	14,9	143,3
68,9	4,0	5,7	78,6	81,4	7,3	6,0	94,7
69,9	0,2	9,1	79,2	86,7	3,1	9,5	99,3
109,3	4,4	39,9	153,6	151,6	23,9	44,7	220,4
547,1	51,7	133,3	732,1	747,3	212,2	142,9	1 102,5
154,1	4,6	92,4	251,1	242,9	59,0	97,6	399,5
100,1	10,9	41,7	152,7	148,7	44,5	42,6	235,8
63,4	1,5	29,4	94,3	114,6	26,8	31,1	172,5
94,0	7,5	81,4	182,9	154,7	74,2	91,1	320,0

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7	8
Vlașca	34,3	75,6	109,9	11,8	5,6	5,8	23,2
Ilfov	47,0	90,0	137,0	11,6	11,6	7,8	31,9
Ialomița	51,7	145,2	196,9	23,8	24,4	29,1	77,3
Brăila	35,6	54,4	90,0	11,9	24,2	18,2	54,3
Zona IV	329,0	528,8	857,8	147,8	82,3	78,3	308,4
Tulcea	3,8	1,9	5,7	116,7	27,5	3,0	147,2
Constanța	48,3	39,9	88,2	178,2	88,1	10,7	277,0
Zona V	52,1	41,8	93,9	295,0	115,7	13,7	424,4

SURSA: „Buletinul statistic al României", nr. 7 – 8, 1909.

Tabelul 57

Exploatațiile agricole și suprafața folosită, pe grupe de mărime, în anul 1913

Grupa exploatației	Exploatații		Suprafața exploatațiilor		Întinderea medie a unei exploatații
	număr	%	ha	%	ha
1	2	3	4	5	6
TOTAL	1 133 202	100,0	5 840 621	100,0	5,15
Mai puțin de 2 ha	476 649	42,1	572 169	9,8	1,20
De la 2 – 5 ha	441 336	38,9	1 546 311	26,5	3,50
" 5 – 10 ha	161 550	14,3	1 118 409	19,1	6,92
" 0 – 10 ha	1 079 535[1]	95,3	3 236 889[2]	55,4	3,00
" 10 – 25 ha	42 996	3,8	622 174	10,7	14,47
" 25 – 50 ha	5 697	0,5	193 128	3,3	33,90
" 50 – 100 ha	1 554	0,1	107 182	1,8	68,97
" 10 – 100 ha	50 247	4,4	922 484	15,8	18,36
" 100 – 500 ha	2 377	0,2	587 549	10,1	247,18
Peste 500 ha	1 043	0,1	1 093 699	18,7	1 048,60
Peste 100 ha	3 420	0,3	1 681 248	28,8	491,59

SURSA: Calculat după: *Agricultorii și repartizarea pământului cultivat în 1913*, București, 1915.

NOTE: [1] Cifră corectată, în sursă, 682 886.
[2] Cifră corectată, în sursă, 2 664 720.

continuare *tabelul 56*

9	10	11	12	13	14	15	16
69,8	8,8	58,3	163,2	115,9	90,0	64,0	269,9
90,4	14,0	58,8	136,2	149,0	115,6	66,5	331,1
90,2	18,9	53,1	162,2	165,7	188,5	82,2	436,4
37,4	23,0	26,3	86,7	84,9	101,6	44,5	231,0
699,6	89,1	441,2	1 229,9	1 176,4	700,2	519,5	2 396,1
34,6	10,0	1,3	45,9	155,1	39,5	4,2	198,8
31,9	13,0	2,7	47,6	258,5	140,9	13,5	412,9
66,5	23,0	4,0	93,5	413,6	180,5	17,7	611,8

NOTE: [1] Peste 100 ha.
[2] Între 10–100 ha.
[3] Sub 10 ha.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XII

EXPLOATAȚII AGRICOLE CERCETATE DUPĂ CRITERII DE SUPRAFAȚĂ ȘI DISTRIBUȚIE ADMINISTRATIVĂ – Introducere

În economia rurală, exploatația agricolă, spre deosebire de proprietatea funciară, reprezintă unitatea funcțională reală de producție, celula de reproducție, de diferite dimensiuni, în agricultură.

Ea are semnificația gospodăriei rurale cu patrimoniul și inventarul său de producție și consum, al cărui potențial depinde de numeroși factori materiali și subiectivi dintre care unul important este mijlocul principal de producție: pământul.

Studierea conținutului și fizionomiei agriculturii românești într-un anumit stadiu al dezvoltării sale, în scopul stabilirii posibilităților și eficienței sociale, a direcției de evoluție, comportă luarea în calcul a numeroaselor elemente de bază care îi determină soarta.

Informația statistică a vremii este însă sumară și discontinuă, limitându-se la date referitoare la proprietatea asupra pământului, animale de tracțiune și rentă, mașini și unelte agricole, arendă etc., date existente doar pentru anumiți ani ai perioadei; ele nu pot deci numai prin ele însele să exprime caracterul și funcționalitatea exploatației agricole.

Seriile și datele statistice, toate câte au putut fi prelucrate și expuse în lucrare, înfățișează variate procese și aspecte ale agriculturii românești, însă asamblarea, articularea și interpretarea informației, conform unei teme urmărite, o poate face numai cercetarea.

Am făcut observațiile de mai sus ca preambul al situațiilor statistice ce se prezintă în continuare, referitoare la conținutul exploatațiilor din agricultura românească, în ajunul primului război mondial; acestea au în vedere doar un element, desigur important – suprafața de teren – examinat după grupe de întindere și distribuire pe județe, în anul 1913.

La formularea constatărilor și concluziilor este necesar să se țină seama și de informația din tabelele precedente, unde suprafața exploatațiilor agricole este înfățișată în cele două surse: pământ propriu și pământ arendat.

Exploatația agricolă, se menționa la început, reprezintă unitatea reală de producție; aici, pământul este doar suportul și o condiție a ei; în sens

economico-social, exploatația agricolă se deosebește radical de proprietatea funciară; ultima are doar o semnificație juridică – dreptul proprietarului de a dispune și de a utiliza, după interes, o anume întindere de sol – în timp ce exploatația agricolă reprezintă unitatea de cultură, de gospodărie.

Proprietatea funciară exprimă raporturi juridice, în timp ce exploatația agricolă exprimă raporturi economice.

Este necesar să se aibă în vedere deosebirea dintre proprietatea funciară, și exploatația agricolă, mai ales pentru agricultura românească din perioada de până la reforma agrară din 1921.

Proprietatea funciară mare era predominantă; marile latifundii ajungeau până la 10-20 000 de ha, dar în faza de evoluție a economiei marfare și a relațiilor agrare de atunci o mare parte a moșiilor era cultivată de țărani, în loturi mici, arendate în bani sau dijmă de la moșieri sau subarendate de la marii arendași; această mare proprietate funciară se realiza astfel ca funcție economică prin mica exploatație.

Situațiile statistice constituite pe baza sursei – *Agricultorii și repartizarea pământului cultivat în 1913* – urmăresc să prezinte structura exploatațiilor agricole pe grupe de suprafețe cultivate: exploatațiile agricole grupate pe trei categorii – mici, până la 10 ha, mijlocii, 10–100 de ha și mari, peste 100 de ha, distribuite pe județe, pentru a pune în evidență raportul dintre cele trei categorii în fiecare județ; exploatațiile mici cu terenuri de până la 10 ha, împărțite în trei subgrupe – până la 2 ha, 2-5 ha și 5-10 ha – cu semnificație economico-socială și distribuite pe zone agrogeografice și pe județe; în sfârșit, exploatațiile mari, cu suprafețe de peste 100 de ha, pe două subgrupe – 100-500 de ha și latifundiare, peste 500 de ha – distribuite pe zone agrogeografice și județe.

Tabelele statistice referitoare la acest subiect sugerează cercetătorului o sumă de constatări și concluzii asupra realităților agrare de acum opt decenii. Unele, mai semnificative, le anticipăm.

Asemenea structurii proprietății funciare, și din punctul de vedere al exploatației agricole, dominarea certă, ca număr, aparține gospodăriilor mici de până la 10 ha – 95,3% din numărul pe țară; puterea economică însă revine grupelor superioare de gospodării, deținătoare a 45% din suprafața totală și cu întindere medie exploatată mult mai mare: – de 18,4 ha pentru grupa 10-100 ha și 491,6 ha pentru grupa peste 100 ha – în comparație cu a celei țărănești, cu o medie de 3 ha de gospodărie.

De reținut că, fiind vorba de exploatații – care reprezintă suprafața de pământ lucrată, indiferent de apartenența lui – ca regulă, întinderea grupelor de până la 10 ha era mai mare decât pământul în proprietate, țărănimea luând în arendă și dijmă, cum s-a văzut în tabelele precedente, de la marea proprietate între 1/3 și 2/3 din pământul necesar în diferite județe. La nivelul grupelor mari și foarte mari de exploatații agricole – de la 100-500 ha și peste 500 ha – suprafața exploatată și cea în proprietate se apropiau, ca mărime, indiferent dacă se cultivau de marii arendași sau de moșieri; principalul între repartiția exploatațiilor și repartiția proprietăților pe grupe, este un spor de suprafață la exploatația țărănească – cea angajată prin arendă și dijmă de la marea proprietate –, o pondere mai mare a suprafeței grupei medii de 15% în total și o întindere mai mică – redusă cu suprafața arendată și cu cea dată în dijmă țărănimii – a exploatațiilor mari.

Investigația mai amănunțită la nivelul județelor a grupării exploatațiilor semnalează diferențe, uneori însemnate, față de media pe țară, fie în ponderea mai mare sau mai mică a gospodăriilor mici țărănești, fie în ponderea mai mică sau mai mare a suprafețelor lucrate de ele sau în asemenea deplasări la celelalte grupe.

Atrage atenția, la grupa 10-100 de ha, că ponderea de 15,8% în totalul întinderii cultivabile pe țară este susținută de trei județe: Brăila, cu 24,4%, Tulcea, cu 58,7% și Constanța, cu 60,6% din suprafața județului, majoritatea celorlalte situându-se sub 10% precizând astfel rolul redus al acestei categorii în raporturile agrare dominate de polaritatea micii și marii exploatații.

În măsura în care compoziția pe grupe a exploatațiilor agricole, exprimată de date, corespundea realității, ar trebui să se afirme o relație directă între necesitățile de pământ ale gospodăriilor după capacitatea lor de muncă (mijloace de muncă – vite, unelte – și brațe de muncă) și suprafețele realmente lucrate; și atunci datele asupra structurii după mărime a exploatațiilor țărănești pot fi un indiciu nu atât al stratificării gospodăriilor țărănești – care se exprimă mai clar în mărimea proprietății – cât al diferențierii după capacitatea lor de lucru.

În cea ce privește diferențierea țărănimii cu exploatații de până la 10 ha, după mărimea suprafeței lucrate, pe zone cât și pe județe, ea este mult mai adâncă decât o înfățișează cifrele medii pe țară; acestea relevă că 44,2% din

Tabelul

Exploatațiile agricole după număr și suprafață

Județul	Total				Până la 10 ha		
	Număr	%	Suprafața, ha	%	Număr	%	Suprafața, ha
1	2	3	4	5	6	7	8
TOTAL	1 133 201	100	5 840 621	100	1 079 535	95,3	3 236 889
Dorohoi	31 941	100	158 713	100	31 488	98,6	77 995
Botoșani	29 976	100	151 714	100	29 612	98,8	72 005
Iași	26 913	100	137 439	100	26 424	98,1	68 863
Roman	21 483	100	86 137	100	21 184	98,6	48 385
Vaslui	24 175	100	110 636	100	23 665	97,9	63 491
Fălciu	20 116	100	105 107	100	19 582	97,3	58 354
Tutova	20 717	100	133 063	100	19 712	95,1	69 948
Covurlui	20 657	100	164 226	100	19 062	92,3	80 360
Tecuci	25 061	100	128 081	100	24 210	96,6	78 572
R. Sărat	32 808	100	172 550	100	31 639	96,4	96 041
Zona I	253 847	100	1 347 666	100	246 578	97,1	714 014
Suceava	25 317	100	106 541	100	24 586	97,1	60 151
Neamț	28 244	100	97 104	100	27 968	99,0	67 127
Bacău	39 536	100	109 354	100	39 178	99,1	82 408
Putna	24 629	100	82 452	100	24 289	98,6	53 500

țărani cultivau până la 2 ha, 40,9% între 2-5 ha și 15% între 5-10 ha. În prima categorie, peste ponderea generală, dominând ca număr totalul țărănimii, erau județele Muscel cu 78,1%, Prahova – 69,8%, Vâlcea – 69,8%, Dâmbovița – 64%, Argeș – 60% etc. În asemenea situație din grupa de 2-5 ha erau 6 județe, iar din grupa 5-10 ha numai trei județe – Brăila, Tulcea, Constanța –, care cuprindeau 40-55% din gospodării.

O privire critică asupra categoriei de exploatații mari arată că celor două subgrupe, de 100-500 ha și peste 500 de ha, dezvăluie predominarea primei categorii ca număr și a celei de a doua ca suprafață în totalul pe țară. Faptul are o importanță socială deosebită: moșii mai mari și mai puține într-un județ asigurau un monopol, de fapt mai puternic, al marii proprietăți și al marii arendășii asupra țărănimii; dimpotrivă, moșii mai numeroase și mai mici puteau contribui la ușurarea, în anumite condiții, a învoielilor agricole ale țăranilor.

Datele arată că distribuirea moșiilor în raport de mărime se afla particularizată pe zone agrogeografice; în zonele de șes erau mai frecvente moșiile mai întinse, iar în cele de deal și munte moșiile mai mici. În Șesul Prutului și Siretului 70% din moșii aveau peste 500 de ha, iar în Câmpia Dunării 69,4% din moșii aveau această întindere. În colinele Munteniei și Olteniei, cu 53,6% din suprafață, predominau moșiile între 100-500 ha.

58

pe grupe de mărime și județe, în anul 1913

	Între 10 – 100 ha				Peste 100 ha			
%	Număr	%	Suprafața, ha	%	Număr	%	Suprafața, ha	%
9	10	11	12	13	14	15	16	17
55,4	50 247	4,4	923 484	15,8	3 420	0,3	1 680 248	28,8
49,2	330	1,0	6 601	4,1	123	0,4	74 117	46,7
47,5	248	0,8	3 708	2,4	116	0,4	76 001	50,1
50,1	393	1,5	6 513	4,7	96	0,4	62 063	45,2
56,2	220	1,0	3 674	4,3	79	0,4	34 078	39,5
57,4	415	1,7	7 349	6,6	95	0,4	39 796	36,0
55,5	463	2,3	7 665	7,3	71	0,4	39 088	37,2
52,6	907	4,4	14 670	11,0	98	0,5	48 445	36,4
48,9	1 497	7,2	23 444	14,3	98	0,5	60 422	36,8
61,2	782	3,1	12 881	10,0	69	0,3	36 628	28,8
55,6	1 046	3,2	15 497	9,0	123	0,4	61 012	35,4
53,0	6 301	2,5	102 002	7,6	968	0,4	531 650	39,4
56,5	653	2,6	14 807	13,9	78	0,3	31 583	29,6
69,1	217	0,8	3 766	3,9	59	0,2	26 211	27,0
75,4	285	0,7	5 922	5,4	73	0,2	21 024	19,2
64,9	283	1,2	5 788	7,0	57	0,2	23 164	28,1

1	2	3	4	5	6	7	8
Zona II	117 726	100	395 451	100	116 021	98,6	263 186
Buzău	44 855	100	201 513	100	43 402	96,7	118 965
Prahova	53 644	100	149 671	100	53 029	98,9	100 626
Dâmbovița	45 613	100	126 351	100	45 068	98,8	90 884
Muscel	25 099	100	46 953	100	24 794	98,8	37 214
Argeș	43 304	100	137 577	100	42 123	97,3	96 927
Vîlcea	42 190	100	90 884	100	41 808	99,1	79 710
Gorj	39 355	100	104 461	100	38 838	98,7	86 024
Mehedinți	53 950	100	225 969	100	52 645	97,6	166 846
Zona III	348 010	100	1 083 378	100	341 707	98,2	777 196
Dolj	76 417	100	403 868	100	73 885	96,7	273 355
Romanați	45 015	100	238 573	100	43 175	95,9	154 288
Olt	29 828	100	159 982	100	28 764	96,4	93 647
Teleorman	51 2[illegible]	100	318 2[illegible]	100	48 609	94,9	202 432
Vlașca	43 997	100	277 346	100	42 454	96,5	162 965
Ilfov	57 233	100	325 763	100	55 318	96,7	181 616
Ialomița	44 656	100	437 682	100	39 505	88,5	183 269
Brăila	21 954	100	229 936	100	17 946	81,8	91 321
Zona IV	370 337	100	2 391 371	100	349 656	94,4	1 342 893
Tulcea	19 884	100	187 836	100	13 877	69,8	71 537
Constanța	23 398	100	434 919	100	11 696	50,0	68 063
Zona V	43 282	100	622 755	100	25 573	59,1	139 600

SURSA: Calculat după *Agricultorii și repartizarea pământului cultivat în 1913*, București. 1915.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabel 58*

9	10	11	12	13	14	15	16	17
66,5	1 438	1,2	30 283	7,7	267	0,2	101 982	25,8
59,0	1 326	3,0	22 652	11,3	127	0,3	59 896	29,7
67,2	490	0,9	9 922	6,6	125	0,2	39 123	26,2
71,9	459	1,0	10 028	7,9	86	0,2	25 439	20,2
79,3	289	1,1	6 584	14,0	16	0,1	3 155	6,7
70,5	1 130	2,6	20 471	14,9	51	0,1	20 179	14,6
87,7	364	0,9	7 288	8,0	18	–	3 886	4,3
83,1	485	1,2	11 853	11,5	32	0,1	5 584	5,4
73,5	1 208	2,2	23 917	10,5	97	0,2	36 205	16,0
71,7	5 751	1,6	112 715	10,4	552	0,2	193 467	17,9
67,7	2 327	3,0	41 162	10,2	205	0,3	89 351	22,1
64,7	1 680	3,7	31 106	13,0	160	0,4	53 179	22,3
58,5	943	3,2	18 125	11,3	121	0,4	48 210	30,2
63,6	2 483	4,8	35 710	11,2	145	0,3	80 079	25,2
58,7	1 381	3,1	20 950	7,6	162	0,4	93 431	33,7
55,7	1 657	2,9	25 984	8,0	258	0,4	118 163	36,3
41,9	4 967	11,1	75 772	17,3	184	0,4	178 641	40,8
39,7	3 917	17,8	56 002	24,4	91	0,4	82 613	35,9
56,2	19 355	5,2	304 811	12,7	1 326	0,4	743 667	31,1
38,1	5 981	30,1	110 294	58,7	26	0,1	6 005	3,2
15,6	1 142	48,8	263 379	60,6	281	1,2	103 477	23,8
22,4	17 402	40,2	373 673	60,0	307	0,7	109 482	17,6

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul

Exploatațiile agricole de până la 10 ha, după număr și

Județul	Total		Până la 2 ha			
	Număr	Suprafața, ha	Număr	%	Suprafața, ha	%
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	1 079 535	3 236 889	476 649	44,2	572 169	17,7
Dorohoi	31 488	77 995	14 908	47,3	17 628	22,6
Botoșani	29 612	72 005	13 667	46,2	15 882	22,1
Iași	26 424	68 863	11 518	43,6	13 999	20,3
Roman	21 184	48 385	11 415	53,9	13 598	28,1
Vaslui	23 665	63 491	11 283	47,7	14 748	23,2
Fălciu	19 582	58 354	8 084	41,3	9 313	15,9
Tutova	19 712	69 948	5 321	27,0	6 273	9,0
Covurlui	19 062	80 360	4 254	22,3	5 982	7,4
Tecuci	24 210	78 572	9 002	37,2	12 234	15,6
R. Sărat	31 639	96 041	14 748	46,6	16 773	17,5
Zona I	246 578	714 014	104 200	42,2	126 430	17,7
Suceava	24 586	60 151	12 021	48,9	14 408	23,9
Neamț	27 968	67 127	13 715	49,0	15 223	22,7
Bacău	39 178	82 408	22 816	58,2	24 970	30,3
Putna	24 289	53 500	14 916	61,4	18 155	33,9
Zona II	116 021	263 186	63 468	54,7	72 756	27,6
Buzău	43 402	118 965	23 393	53,9	26 337	22,1
Prahova	53 029	100 626	36 988	69,8	39 206	39,0
Dâmbovița	45 068	90 884	28 867	64,0	29 795	32,8
Muscel	24 794	37 214	19 368	78,1	18 685	50,2
Argeș	42 123	96 927	25 440	60,4	28 114	29,0
Vîlcea	41 808	79 710	29 183	69,8	34 968	43,9
Gorj	38 838	86 024	22 675	58,4	30 430	35,4
Mehedinți	52 645	166 846	21 526	40,9	30 064	18,0
Zona III	341 707	777 196	207 440	60,7	237 599	30,6
Dolj	73 885	273 355	21 292	28,8	28 128	10,3
Romanați	43 175	154 288	13 113	30,4	17 611	11,4
Olt	28 764	93 647	11 050	38,4	15 392	16,4

BCU IASI CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

suprafață, pe grupe de mărime și pe județe, în anul 1913

2 – 5 ha				5 – 10 ha			
Număr	%	Suprafața, ha	%	Număr	%	Suprafața, ha	%
8	9	10	11	12	13	14	15
441 336	40,8	1 546 311	47,8	161 550	15,0	1 118 409	34,5
13 748	43,7	42 385	54,3	2 832	9,0	17 982	23,1
13 582	45,8	41 081	57,0	2 363	8,0	15 042	20,9
12 442	47,1	39 002	56,6	2 464	9,3	15 862	23,1
8 392	39,6	25 912	53,6	1 377	6,5	8 875	18,3
9 957	42,1	32 710	51,5	2 425	10,2	16 033	25,3
8 242	42,1	27 580	47,3	3 256	16,6	21 461	36,8
9 861	50,0	33 319	47,6	4 530	23,0	30 356	43,4
9 536	50,0	37 118	46,2	5 272	27,7	37 260	46,4
10 797	44,6	37 233	47,4	4 411	18,2	29 105	37,0
11 862	37,5	43 932	45,7	5 029	15,9	35 336	36,8
108 419	44,0	360 272	50,5	33 959	13,8	227 312	31,8
10 451	42,5	32 172	53,5	2 114	8,6	13 571	22,6
11 925	42,7	37 365	55,6	2 328	8,3	14 539	21,7
14 056	35,9	43 073	52,3	2 306	5,9	14 365	17,4
7 978	32,9	25 795	48,2	1 395	5,7	9 550	17,9
44 410	38,3	138 405	52,6	8 143	7,0	52 025	19,8
13 682	31,5	48 479	40,8	6 327	14,6	44 149	37,1
13 290	25,0	43 007	42,7	2 751	5,2	18 413	18,3
13 373	29,7	43 028	47,3	2 828	6,3	18 061	19,9
4 750	19,2	14 142	38,0	676	2,7	4 387	11,8
12 748	30,3	41 340	42,7	3 935	9,3	24 473	28,3
11 113	26,6	34 666	43,5	1 512	3,6	10 076	12,6
14 523	37,4	45 005	52,3	1 640	4,2	10 589	12,3
23 581	44,8	85 605	51,3	7 538	14,3	51 177	30,7
107 060	31,3	355 272	45,7	27 207	8,0	184 325	23,7
37 102	50,2	139 576	51,0	15 491	21,0	105 651	38,7
22 310	51,6	83 985	54,4	7 752	18,0	52 692	34,2
13 171	45,8	47 942	51,2	4 543	15,8	30 313	32,4

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7
Teleorman	48 609	202 432	12 413	25,5	16 033	7,9
Vlașca	42 454	162 965	10 455	24,7	13 844	8,5
Ilfov	55 318	181 616	20 460	37,0	26 422	14,6
Ialomița	39 505	183 269	6 067	15,4	8 159	4,5
Brăila	17 946	91 321	2 440	13,6	3 343	3,7
Zona IV	349 656	1 342 893	97 290	27,8	128 932	9,6
Tulcea	13 877	71 537	2 658	19,2	3 939	5,5
Constanța	11 696	68 063	1 593	13,6	2 513	3,7
Zona V	25 573	139 600	4 251	16,6	6 452	4,6

SURSA: Calculat după: *Agricultorii și repartizarea pământului cultivat în 1913*, București, 1915.

Tabelul

Exploatațiile agricole de peste 100 ha, după număr și

Județul	TOTAL				
	Număr	%	Suprafață		Număr
			ha	%	
1	2	3	4	5	6
TOTAL	3 420	100	1 680 248	100	2 377
Dorohoi	123	100	74 117	100	75
Botoșani	116	100	76 001	100	55
Iași	96	100	62 063	100	55
Roman	79	100	34 078	100	55
Vaslui	95	100	39 796	100	67
Fălciu	71	100	39 088	100	37
Tutova	98	100	48 445	100	61
Covurlui	98	100	60 422	100	55
Tecuci	69	100	36 628	100	43
R. Sărat	123	100	61 012	100	86
Zona I	968	100	531 650	100	589
Suceava	78	100	31 583	100	57
Neamț	59	100	26 211	100	39
Bacău	73	100	21 024	100	64
Putna	57	100	23 164	100	39
Zona II	267	100	101 982	100	199

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 59*

8	9	10	11	12	13	14	15
21 646	44,6	85 124	42,1	14 550	29,9	101 275	50,0
22 138	52,1	82 123	50,4	9 861	23,2	66 998	41,1
25 936	46,9	93 595	51,5	8 922	16,1	61 599	33,9
22 191	56,1	91 439	49,9	11 247	28,5	83 671	45,7
8 275	46,1	34 537	37,8	7 231	40,3	53 441	58,5
172 769	49,4	658 321	49,0	79 597	22,8	555 640	41,4
4 969	35,8	19 359	27,1	6 250	45,0	48 239	67,4
3 709	31,7	14 682	21,6	6 394	54,7	50 868	74,7
8 678	33,9	34 041	24,4	12 644	49,5	99 107	71,0

60

suprafață, pe grupe de mărime și județe, în anul 1913

Între 100 – 500 ha			Peste 500 ha			
%	Suprafață		Număr	%	Suprafață	
	ha	%			ha	%
7	8	9	10	11	12	13
69,5	586 549	34,9	1 043	30,5	1 093 699	65,1
61,0	20 713	27,9	48	39,0	53 404	72,1
47,0	14 348	18,9	61	53,0	61 653	81,1
57,3	17 245	27,8	41	42,7	44 818	72,2
69,6	13 121	38,5	24	30,4	20 957	61,5
70,5	16 876	42,4	28	29,5	22 920	57,6
52,1	10 343	26,5	34	47,9	28 745	73,5
62,2	16 197	33,4	37	37,8	32 248	66,6
56,1	15 514	25,7	43	43,9	44 908	74,3
62,3	11 170	30,5	26	37,7	25 458	69,5
69,9	22 561	37,0	37	30,1	38 451	63,0
60,8	158 088	29,7	379	39,2	373 562	70,3
73,1	12 945	41,0	21	26,9	18 638	59,0
66,1	9 305	35,5	20	33,9	16 906	64,5
87,7	13 519	64,3	9	12,3	7 505	35,7
68,4	8 598	37,1	18	31,6	14 566	62,9
74,5	44 367	43,5	68	25,5	57 615	56,5

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6
Buzău	127	100	59 896	100	99
Prahova	125	100	39 123	100	110
Dâmbovița	86	100	25 439	100	74
Muscel	16	100	3 155	100	15
Argeș	51	100	20 179	100	40
Vâlcea	18	100	3 886	100	16
Gorj	32	100	5 584	100	30
Mehedinți	97	100	36 205	100	80
Zona III	552	100	193 467	100	464
Dolj	205	100	89 351	100	166
Romanați	160	100	53 179	100	134
Olt	121	100	48 210	100	93
Teleorman	145	100	80 079	100	89
Vlașca	162	100	93 431	100	97
Ilfov	258	100	118 163	100	187
Ialomița	184	100	178 641	100	81
Brăila	91	100	82 613	100	33
Zona IV	1 326	100	743 667	100	880
Tulcea	26	100	6 005	100	23
Constanța	281	100	103 477	100	222
Zona V	307	100	109 482	100	245

SURSA: Calculat după: *Agricultorii și repartizarea pământului cultivat în 1913*, București, 1915.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 60*

7	8	9	10	11	12	13
78,0	24 971	41,7	28	22,0	34 925	58,3
88,0	24 910	63,7	15	12,0	14 213	36,3
86,0	17 725	69,7	12	14,0	7 714	30,3
93,8	2 634	83,5	1	6,2	521	16,5
78,4	8 879	44,0	11	21,6	11 300	56,0
88,9	2 542	65,4	2	11,1	1 344	34,6
93,8	4 115	76,7	2	6,2	1 469	26,3
82,5	18 004	49,7	17	17,5	18 201	50,3
84,1	103 780	53,6	88	15,9	89 687	46,4
81,0	41 769	46,7	39	19,0	47 582	53,3
83,8	29 715	55,9	26	16,2	23 464	44,1
76,9	22 440	46,5	28	23,2	25 770	53,5
61,4	22 456	28,0	56	38,6	57 623	72,0
59,9	26 837	28,7	65	40,1	66 594	71,3
72,5	51 563	43,6	71	27,5	66 600	56,4
44,0	22 203	12,4	103	56,0	156 438	87,6
36,3	10 386	12,6	58	63,7	72 227	87,4
66,4	227 369	30,6	446	33,6	516 298	69,4
88,5	4 008	66,7	3	11,5	1 997	33,3
79,0	48 937	47,3	59	21,0	54 540	52,7
79,8	52 945	48,4	62	20,2	56 537	51,6

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XIII

PROPRIETATEA ŞI EXPLOATAŢIA AGRICOLĂ ÎN TRANSILVANIA, PÂNĂ LA 1918 – Introducere

Cercetarea proprietăţii funciare şi a exploataţiei agricole, până la constituirea statului român unitar în 1918, urmăreşte să înfăţişeze un pachet de situaţii statistice şi pentru Transilvania, care a întregit teritoriul naţional cu ocazia Marii Uniri.

Datele au fost reconstituite la dimensiunile provinciei româneşti, aflate sub stăpânire străină până la 1918, pe baza statisticilor maghiare publicate în periodice – anuare – sau în lucrări de recensăminte.

S-au putut determina o serie de indicatori la suprafaţa actuală a Transilvaniei numai atunci când statisticile maghiare furnizau date statistice pe judeţe şi comune. Alţi indicatori care se refereau global la teritoriul Austro-Ungariei sau Ungariei, sau chiar numai pe provincii şi judeţe, nu au putut fi folosiţi; aceasta explică, în mare parte, suma mai redusă de date pentru Transilvania din perioada de până la 1918.

Situaţiile statistice au fost, în măsura posibilului, apropiate de indicatorii utilizaţi în exprimarea proprietăţii funciare în România, în ceea ce priveşte gruparea unităţilor etc. Etalonul de măsură a suprafeţei – jugărele – a fost transformat în ha, fără însă a se putea ajunge, din motive lesne de înţeles, la condiţia unei comparabilităţi depline. Totuşi, modul cum se prezintă situaţiile statistice referitoare la Transilvania oferă posibilitatea studierii proprietăţii de aici în paralel cu cea din România, pe categorii, după structură etc., şi pentru detectarea atât a numitorilor comuni ai diferitelor fenomene cât şi a deosebirilor istorice apărute după lunga perioadă de dominaţie străină sau generate de condiţiile structurii naturale a teritoriului.

Datele se referă la trei momente principale: recensămintele anilor 1870, 1895 şi 1910, şi înfăţişează compoziţia, pe grupe de mărime a gospodăriilor şi suprafeţelor deţinute, structura, după modul de folosire a terenului, proprietatea, după formele ei sociale şi natura proprietarilor.

Tabelul 61

TRANSILVANIA

Exploatațiile agricole pe grupe de mărime în anul 1870[1]

Grupa de exploatații	Gospodăriile	
	Număr	Pondere
1	2	3
TOTAL	877 024	100,00
Până la 2,87 ha	490 541	55,93
2,87 – 8,63 ha	245 656	28,00
8,63 – 17,25 ha	93 238	10,63
17,25 – 28,75 ha	28 902	3,30
28,75 – 57,50 ha	9 789	1,12
57,50 – 115,00 ha	3 163	0,36
115,00 – 287,50 ha	2 681	0,31
287,50 – 575,00 ha	1 299	0,15
575,00 – 1 725,00 ha	1 205	0,14
1 725,00 – 2 875,00 ha	273	0,03
Peste 2 875,00 ha	277	0,03

SURSA: „Magyar statisztikai évkönyv" (Anuarul statistic maghiar), 1872.

NOTĂ: [1]La 22 de ani după reforma agrară și desființarea iobăgiei și după 15 ani de la legiferarea situației jelerilor - 1853 și 1854 -, stratificarea gospodăriilor agricole se prezenta deosebit de adâncă și polarizantă. Exploatațiile țărănești, de sub trei ha, reprezentau cca. 56% din total la care, dacă se adaugă și cele de până la 8,6 ha - 28% -, se ajunge la 84% din numărul gospodăriilor. Foarte mic este numărul exploatațiilor țărănești înstărite - de la 17,3 – 57,5 ha -, abia 4,4%, ceea ce subliniază stadiul încă incipient de formare a acestei categorii. În schimb, marile exploatații moșierești - de peste 575 ha - concentrau suprafețe considerabile de teren, deși numărul lor și ponderea lor, în total, era mică. Recensământul din anul 1870 nu ne dă posibilitatea să determinăm suprafața totală deținută de fiecare categorie.

BCU IASI - A UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 62

Formele de proprietate a suprafeţei agricole, în anul 1895[1]

Categoria de proprietate	Suprafaţa categoriei mii ha	Pondere
1	2	3
TOTAL	10 372,6	100,0
A. Proprietate privată, individuală	6 701,9	64,6
B. Proprietatea cu circulaţie restrânsă	3 670,7	35,4
– a statului şi coroanei	719,5	6,9
– a comunelor şi oraşelor	1 407,3	13,6
– a societăţilor pe acţiuni	154,1	1,5
– proprietăţi *fidei comis*	66,1	0,6
– a composesoratelor	661,8	6,4
– ecleziastice	661,9	6,4

SURSA: *A Magyar Korona Országainak mezögazdaságy statisztikaja* (Statistica agricolă din ţările coroanei maghiare), vol. 5.

NOTĂ: [1]Recensământul agricol din anual 1895 a fost efectuat în mod detaliat, şi din volumele publicate se pot determina mai mulţi indicatori statistici asupra agriculturii Transilvaniei.

Se stabilesc, astfel, cu precizie mai mare, dimensiunile proprietăţii private individuale şi ale celei cu caracter colectiv – a statului, coroanei, oraşelor, societăţilor, composesoratelor etc. Proprietatea individuală deţinea aproape 65% din total, în vreme ce formele colective – 35%. Ultima categorie era clasată de statistică ca proprietate cu circulaţie restrânsă, întrucât fie că nu se putea vinde şi cumpăra, fie că putea circula, trece, de la un proprietar la altul, numai în condiţii speciale.

O parte a acestei proprietăţi era utilizată de ţărănime – cea a comunelor, a composesoratelor etc. – dar altă parte aparţinea statului, coroanei, societăţilor şi bisericilor, reprezentând de fapt marea proprietate.

În orice caz, în comparaţie cu statul român independent, ponderea proprietăţii funciare, de stat şi colective, în Transilvania, era mult mai mare, ca rezultat al unor condiţii istorice de constituire.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XIV

DISTRIBUIREA GOSPODĂRIILOR PE GRUPE DE SUPRAFAȚĂ ÎN TRANSILVANIA ÎN ANUL 1895 – Introducere

Recensământul din anul 1895 a clasificat exploatațiile agricole pe grupe de mărime, însă numai pe cele care se încadrau în proprietatea individuală, respectiv care ocupau cca. 65% din terenul agricol. Datele înfățișează atât numărul gospodăriilor, cât și suprafața deținută de acestea, ceea ce permite analize mai largi decât statistica din anul 1870.

Constanta esențială a structurii gospodăriilor agricole din Transilvania a rămas polarizarea lor; cca. 71% din totalul gospodăriilor, cele cu pământ până la 5,8 ha, aveau doar 18% din suprafața totală, mult mai puțin decât aceeași categorie în România; de adăugat că, în Transilvania, o parte din gospodăriile țărănești beneficiau și de pământurile comunelor și ale composesoratelor.

Procesul de polarizare lua forme mai severe: cca. o cincime din totalul gospodăriilor cu pământ puțin – sub 0,58 ha – practic era determinată la vânzarea forței de muncă; a doua grupă, între 0,58 ha și 2,9 ha, mai numeroasă, cu o suprafață medie doar de 1,6 ha, constituia, de asemenea, un rezervor principal de ofertă de forță de muncă agricolă. În total, potențialul țărănimii proletarizate, sărace, cuprindea aproape jumătate din gospodăriile țărănești.

Pe de altă parte, exploatațiile țărănimii înstărite, luate convențional la categoria de suprafață de 11,5 ha - 57,5 ha, ca număr reprezentau cca. 10%, dar ca suprafață, un sfert din totalul pământului agricol.

Diferențierea și polarizarea gospodăriilor țărănești, după aproape jumătate de secol de la reformele agrare, era înaintată și cu rezultate tranșante în favoarea celor nețărănești; erau create condițiile obiective ale dezvoltării exploatării agricole moderne.

Exploatația de la 57,5 ha la 287,5 ha avea o pondere relativ redusă, de 8,4%, în totalul suprafeței în posesie. Din contră, exploatația mare latifundiară, posedând peste 30% din pământul agricol, depășea prin aceasta oricare din celelalte categorii economico-sociale menționate.

Forța marilor exploatații agricole, bazate pe cultivarea proprie a pământului, era de departe precumpănitoare asupra gospodăriilor mici și mijlocii țărănești; dacă se acceptă că cele cu suprafață de până la 11,5 ha intrau în această categorie, atunci ele reprezentau 89% din totalul gospodăriilor și posedau cca. 36% din suprafață, față de exploatațiile mari, cu pondere de 11% în numărul total, dar deținătoare a 64% din suprafețele totale.

Același subiect, distribuirea gospodăriilor agricole, după număr și suprafață, se prezintă însă numai pe patru grupe de mărime și la dimensiunea județelor. Grupele de mărime stabilite de recensământ au avut în vedere nu criteriul economico-social ci unul aritmetic ce, în mare parte, umbrește sau eludează pe primul; aceste grupe exprimate numai în ponderi și clasate după suprafață de pământ sunt: între 0 – 2,87 ha, 2,87 – 57,5 ha, 57,5 – 575 ha, peste 575 ha, fiind denumite gospodării mărunte, mici, mijlocii și mari.

Dacă prima și ultima grupă pot avea semnificație economică, a doua și a treia sunt eterogene; a doua cuprinde exploatații țărănești mici, mijlocașe și înstărite, iar a treia poate include exploatații capitaliste și moșierești. În vederea unei mai bune, dar încă inexacte, definiri, le-am numit: gospodării mărunte, mici și mijlocii, mari 1, mari 2.

Operând cu aceste grupări raportate teritorial, se pot constata diferențe însemnate între județe; întrucât cele 15 județe din estul Transilvaniei sunt cuprinse, global, într-o singură rubrică, analiza are și ea de suferit. Cu toate acestea, față de mediile generale pe provincie, se pot evidenția unele județe cu mare pondere a numărului gospodăriilor mărunte: Arad cu 63,63%, Cenad cu 58,57%, Bihor, Satu Mare, Sălaj cu peste 52%, care dețineau din suprafața totală doar între 4,41 – 9,25 procente.

La marile exploatații, unde numărul lor reprezenta sub 0,23 procente din total, importantă apărea suprafața; pe întreaga provincie, media era de aproape 29% din total, dar la unele județe se ajungea la 50,70% (în Bihor), 45,20% (în Arad) etc.; la alte județe, ca cele 15 din Transilvania mică, media ponderii era de numai 18,80%.

O analiză detaliată va scoate în relief denivelări considerabile în raportul dintre aceste grupe pe județele cercetate.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 63

TRANSILVANIA

Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, după număr și suprafață, în anul 1895

Grupa de mărime	Gospodării		Pondere în	
	Număr	Suprafață, ha	Număr	Suprafață
1	2	3	4	5
TOTAL	843 382	6 689 365,7	100,00	100,00
Sub 0,575 ha, fără teren arabil	92 827	16 435,2	11,01	0,25
Sub 0,575 ha, cu teren arabil	75 492	22 547,0	8,95	0,34
0,575 – 2,87 ha	245 836	395 836,0	29,15	5,92
2,87 – 5,75 ha	184 994	774 390,5	21,93	11,58
5,75 – 11,50 ha	151 526	1 217 831,0	17,97	18,21
11,50 – 28,75 ha	75 212	1 253 577,6	8,91	18,74
28,75 – 57,50 ha	10 953	418 835,8	1,30	6,26
57,50 – 115,00 ha	2 874	215 725,6	0,34	3,22
115,00 – 287,50 ha	1 926	335 413,6	0,23	5,00
287,50 – 575,00 ha	820	335 220,3	0,10	5,01
Peste 575,0 ha	922	1 703 553,1	0,11	25,47

SURSA: *A Magyar Korona Országainak mezögazdaság statisztikaja*, vol. 4.

Tabelul 64

TRANSILVANIA

Exploatațiile agricole, pe grupe principale de mărime, după pondere în număr și suprafață, pe județe, în anul 1895

Zona	Mărunte 0–2,87 ha		Mici și mijocii 2,87 – 57,5 ha		Mari 1 57,5 – 575 ha		Mari 2 Peste 575 ha	
	Număr	Suprafață	Număr	Suprafață	Număr	Suprafață	Număr	Suprafață
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	52,0	6,3	47,2	45,3	0,7	16,8	0,1	31,6
15 județe din estul Transilvaniei (Ardeal)	46,8	6,6	52,4	61,0	0,7	13,7	0,1	18,7
Maramureș	48,5	5,6	50,6	54,1	0,8	13,0	0,1	27,3
Bihor	54,8	5,7	44,4	32,3	0,6	11,2	0,2	50,8
Satu Mare	53,2	4,4	45,3	42,8	1,4	21,6	0,1	31,2
Sălaj	53,2	7,1	45,7	46,1	0,9	16,3	0,2	30,5
Cenad	58,8	4,3	39,8	50,9	1,3	22,0	0,1	22,8
Caraș Severin	45,2	9,3	54,6	64,6	0,1	5,9	0,1	20,2
Timiș	47,4	5,2	51,8	60,5	0,7	13,8	0,1	20,5
Torontal	48,3	4,6	50,8	60,7	0,8	11,9	0,1	22,8
Arad	63,7	7,9	35,7	35,9	0,5	11,0	0,1	45,2

SURSA: Calculat după datele din Tabelul 63.

Tabelul 65

TRANSILVANIA

Componența suprafeței agricole, medii pe gospodărie[1], după categorii de teren, pe județe, în anul 1895

ha

Județe	Total	Pământ arabil	Grădini	Fânețe	Vii	Pășuni
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL 15 județe din estul Transilvaniei (Ardeal)	7,45	3,94	0,21	1,51	0,06	1,70
	7,04	3,29	0,20	1,79	0,05	1,71
Bihor	8,33	5,16	0,10	1,13	0,07	1,87
Satu Mare	9,45	6,13	0,19	1,78	0,03	1,32
Maramureș	8,39	2,18	0,07	3,59	–	2,55
Torontal	10,67	8,12	0,12	0,68	0,12	1,63
Cenad	9,73	8,15	0,11	0,22	0,60	0,65
Sălaj	6,84	4,16	0,19	1,16	0,13	1,20
Arad	6,96	4,46	0,18	0,51	0,08	1,73
Caraș Severin	6,68	2,77	0,49	1,22	0,04	2,16
Timiș	8,49	6,05	0,24	0,86	0,11	1,23

SURSA: Calculat după: *A Magyar Korona Országainak mezögazdaságy statisztikaja*, vol. I și vol. IV.

NOTĂ: [1]Se cuprind numai gospodăriile cu proprietatea individuală.

Tabelul 66

TRANSILVANIA

Structura suprafeței agricole, medii pe gospodărie[1], după categorii de teren, pe județe, în anul 1895

ponderi

Județe	Total	Pământ arabil	Grădini	Fânețe	Vii	Pășuni
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL 15 județe din estul Transilvaniei (Ardeal)	100,0	53,1	20,8	20,4	0,8	22,9
	100,0	46,7	2,8	25,4	0,7	24,4
Bihor	100,0	61,9	1,2	13,6	0,8	22,5
Satu Mare	100,0	65,4	2,0	18,2	0,3	14,1
Maramureș	100,0	26,0	0,8	42,8	–	30,4
Torontal	100,0	76,1	1,1	6,4	1,1	15,3
Cenad	100,0	83,8	1,1	2,3	6,2	6,6
Sălaj	100,0	60,8	2,8	17,0	1,9	17,5
Arad	100,0	64,1	2,6	7,3	1,1	24,9
Caraș Severin	100,0	41,5	7,3	18,3	0,6	32,3
Timiș	100,0	71,3	2,8	10,1	1,3	14,5

SURSA: Calculat după: *A Magyar Korona Országainak mezögazdaságy statisztikaja*, vol. I și vol. IV.

NOTĂ: [1]Se cuprind numai gospodăriile cu proprietatea individuală.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XV

GOSPODĂRIILE AGRICOLE DUPĂ SITUAȚIA PĂMÂNTULUI, ÎN PROPRIETATE ȘI ARENDAT, ÎN TRANSILVANIA, ÎN ANUL 1895 – Introducere

În Transilvania, cea mai mare parte a gospodăriilor agricole își desfășurau activitatea pe pământ în proprietate și doar 2% pe pământ arendat și 8,2% pe pământ în proprietate și arendat; datele s-ar prezenta altfel, mult amplificate, dacă s-ar lua în considerație și mărimea totală a terenului, pentru că tocmai moșiile mari, puține la număr, dar cu întinderi considerabile, erau cele care arendau suprafețe întinse.

Însă chiar numai numărul gospodăriilor poate releva unele elemente specifice; astfel, gospodăriile mici țărănești, luate convențional până la 11,5 ha, în proporție de 88-90%, se întemeiau pe pământ în proprietate; restul foloseau fie o parte din pământ arendat sau tot pământul arendat.

La grupele superioare, partea de pământ arendat sporește față de suprafața proprie: 86% din gospodăriile țărănești înstărite – între 11,5 ha - 57,5 ha – lucrau numai pe pământ propriu; la cele mari – cu 57,5 ha - 287,5 ha – din 4 800 unități își desfășurau activitatea pe pământ propriu numai 3 930 sau 81%. Pe marile moșii de peste 287,5 ha, în număr de 1 742, pe pământ propriu fiinţau 1 003 exploataţii, ceea ce reprezenta 57%. Aceasta pune în evidență extinderea arendăşiei la grupele superioare de gospodării, utilizarea forței de muncă salariate și, în consecință, raporturi marfare mai dezvoltate, cum de altfel atestă și studiile de economie agrară. Practica dijmei, luării în parte a pământului de către mica gospodărie țărănească de la cea moșierească, era mult mai redusă decât în România, după cum și sistemul de arendăşie mare, cu dijmă și clacă, era mai puțin cunoscut în Transilvania. Asemenea raporturi se vor prezenta mai detaliat la capitolul relațiilor de muncă agrare.

Tabelul 67

Gospodăriile agricole, după mărime și situația lor, în proprietate sau arendă, în anul 1895

	Total gospodării		Gospodării cu pământ în proprietate		Gospodării cu pământ arendat		Gospodării cu pământ în proprietate și arendat	
	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	843 648	100,0	757 162	100,0	17 058	100,0	69 464	100,0
ponderi	100,0	–	89,8	–	2,0	–	8,2	–
Sub 0,575 ha și fără pământ arabil	92 927	11,0	82 658	10,9	6 686	39,2	3 583	5,2
Sub 0,575 ha și cu pământ arabil	75 627	9,0	70 607	9,3	2 288	13,4	2 732	3,9
Între 0,575 – 2,875 ha	245 896	29,2	224 897	29,7	4 076	23,8	16 923	24,4
" 2,875 – 5,75 ha	184 994	21,9	167 599	22,1	1 296	7,6	16 099	23,2
" 5,75 – 11,50 ha	151 533	18,0	134 455	17,8	896	5,3	16 182	23,3
" 11,50 – 28,75 ha	75 212	8,9	64 305	8,5	727	4,3	10 180	14,7
" 28,75 – 57,5 ha	10 953	1,3	8 508	1,1	278	1,6	2 167	3,1
" 57,5 – 115,0 ha	2 874	0,3	1 970	0,3	199	1,2	705	1,0
" 115,0 – 287,5 ha	1 926	0,2	1 160	0,1	282	1,6	484	0,7
" 287,5 – 575 ha	820	0,1	427	0,1	163	1,0	230	0,3
peste 575 ha	922	0,1	576	0,1	167	1,0	179	0,2

SURSA: *A Magyar Korona Országainak mezőgazdasági statisztikája*, vol. IV.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XVI

DISTRIBUIREA GOSPODĂRIILOR AGRICOLE DUPĂ MODUL DE FOLOSINȚĂ A PĂMÂNTULUI ÎN TRANSILVANIA, ÎN ANUL 1895 – Introducere

Recensământul de la sfârșitul secolului 19 înfățișa prin date statistice modul cum se repartiza terenul după principalele categorii de folosință pe diferitele grupe de gospodării luate detaliat, de la cele mai mici până la exploatațiile de peste 575 de ha. Formele de teren – arabil, pășuni și izlaz, păduri și nefertil – se distribuiau inegal între cele 10 grupe de gospodării.

Baza existenței majorității exploatațiilor țărănești o constituia terenul arabil, urmat, ca importanță, de pășuni pentru creșterea vitelor. Raportul dintre pământul arabil și pășuni, la fiecare grupă de gospodării, arată măsura în care acestea erau orientate pe culturi vegetale sau pe creșterea animalelor; dar mai important decât aceasta este gradul în care gospodăriile își asigurau furajele pentru animalele de tracțiune, în primul rând. La gospodăriile foarte mici, de până la 0,575 ha, abia 1/8 din teren era pășuni, la cele între 0,575 - 285 ha, cca. 1/4 și raportul crește, cu unele excepții, până la aproape 1/2 la exploatațiile cele mai mari. Astfel că gospodăriile cu cât erau mai mici, cu atât erau în deficit mai mare cu resursele furajere naturale. Aceeași tendință se observă și la raportul dintre suprafețele arabile și păduri, la ultima categorie acestea depășind arabilul de două ori. În sens invers, se plasează terenul nefertil: la o unitate de pământ arabil revenind cel mai mare procent gospodăriilor mici și cel mai mic exploatațiilor mari, ceea ce confirmă acțiunea nobililor de a împinge țărănimea pe pământuri mai puțin fertile, atât la reformele agrare, cât și cu prilejul comasărilor din deceniile opt și nouă ale secolului 19.

Tabelul 68

TRANSILVANIA

Repartizarea gospodăriilor agricole, pe grupe de mărime, după modul de folosință a pământului, în anul 1895

Specificația terenului	Total	Până la 0,575 ha	0,575 – 2,87 ha	2,87 – 5,75 ha	5,75 – 11,50 ha	11,50 – 28,75 ha	28,75 – 57,5 ha	57,5 – 115 ha	115 – 287 ha	287 – 575 ha	peste 575 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Gospodării, număr	837 437	171 846	243 244	183 042	150 239	74 942	10 878	2 868	1 771	665	819
Suprafața, ha	6 600 610	39 237	392 370	762 530	1 673 168	1 244 552	427 000	210 150	328 123	326 776	1 659 010
din care:											
Arabil	3 423 209	29 549	281 679	519 318	772 805	753 128	241 940	115 020	160 480	141 000	408 203
Pășuni și izlaz	1 770 623	4 129	89 666	207 150	371 509	407 325	129 234	61 107	83 517	87 203	328 511
Păduri	1 268 427	443	8 757	21 547	46 213	72 948	44 706	38 181	77 255	89 354	868 647
Nefertil	141 432	5 269	10 753	13 324	16 605	16 478	6 609	3 804	7 188	9 209	52 219

SURSA: „Magyar statisztikai közlemenyek" (Informații statistice maghiare), serie nouă, vol. XXIV, partea III, 1900.

NOTĂ: Datele au fost calculate de Iosif Kovács și publicate în lucrarea *Desființarea relațiilor feudale în Transilvania*, Cluj, 1973. Acestea se deosebesc ușor de datele calculate de noi, diferența provenind din modul de departajare a județelor de graniță dintre teritoriul românesc și cel maghiar.

BCU IAȘI CENTRALĂ UNIVERSITARĂ LIBRARY

Tabelul 69

TRANSILVANIA

Repartizarea gospodăriilor agricole, pe grupe de mărime, după modul de folosinţă a pământului, în anul 1895

ponderi

Specificaţia terenului	Total	Până la 0,575 ha	0,575 – 2,87 ha	2,87 – 5,75 ha	5,75 – 11,50 ha	11,50 – 28,75 ha	28,75 – 57,5 ha	57,5 – 115 ha	115 – 287 ha	287 – 575 ha	peste 575 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Gospodării, număr	100,0	20,52	29,04	21,70	17,91	8,80	1,30	0,34	0,21	0,08	0,10
Suprafaţa,	100,0	0,59	5,94	11,55	18,37	18,85	1,47	3,28	4,97	4,95	25,13
din care:											
Arabil	100,0	0,86	8,23	15,17	22,58	22,00	7,07	3,36	4,69	4,15	11,89
Păşuni şi izlaz	100,0	0,23	5,06	11,10	20,98	23,00	7,30	3,75	4,81	4,92	18,85
Păduri	100,0	0,03	0,69	1,70	3,64	5,75	3,52	3,01	6,09	7,04	68,53
Nefertil	100,0	3,72	7,60	9,42	11,78	11,61	4,67	2,69	5,08	6,51	36,92

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 68.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 70

TRANSILVANIA

Gospodăriile agricole, pe grupe de mărime, în anul 1910

Grupa de mărime	Număr de gospodării	Pondere
TOTAL	704 169	100,0
Sub 0,575 ha	40 594	5,76
Între 0,575 – 2,875 ha	294 059	41,76
" 2,875 – 5,75 ha	181 516	25,78
" 5,75 – 11,50 ha	123 034	17,47
" 11,50 – 28,75 ha	54 214	7,70
" 28,75 – 57,50 ha	7 122	1,01
" 57,50 – 115,0 ha	2 015	0,29
" 115,00 – 575,0 ha	1 294	0,18
Peste 575,0 ha	321	0,05

SURSA: „Magyar statisztikai közlemenyek" (Informații statistice maghiare), 1910, vol. 56, partea a IV-a.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XVII

PROPRIETATEA FUNCIARĂ PE NAȚIONALITĂȚI, ÎN TRANSILVANIA ÎN ANUL 1910 – Introducere

În Transilvania, sub stăpânirea austro-ungară, repartiția proprietății funciare se afla sub semnul asupririi naționale. Ea se manifesta, în primul rând, în faptul că majoritatea românească a populației deținea o suprafață totală de pământ mult mai mică decât ponderea sa în totalul locuitorilor provinciei; în al doilea rând, populația românească poseda suprafețe medii, pe categoriile principale de întinderi, mai mici decât celelalte naționalități; în al treilea rând, majoritatea țărănimii române era masată la categoriile mai mici de suprafață, în vreme ce maghiarii și celelalte naționalități, la categorii superioare.

Majoritatea proprietății funciare din Transilvania, de peste 28,8 ha, care constituia partea preponderentă a pământului agricol al provinciei, aparținea marilor proprietari funciari maghiari.

Situațiile statistice care urmează au o importanță considerabilă pentru confirmarea adevărurilor menționate mai sus și care exprimau problemele majore naționale și sociale ale stăpânirii străine.

Datele au fost calculate după lucrările statistice maghiare și au un caracter inedit; ele provin de la recensământul agricol din anul 1910 care a înregistrat gospodăriile țărănești după limba maternă a proprietarilor. Datele pot fi asimilate cu proprietarii pe naționalități, întrucât există toate motivele să credem că populația maghiară, germană și de alte naționalități nu s-a declarat de limbă maternă română; invers, fenomenul ar fi mai plauzibil din cauza presiunilor și acțiunilor autorităților maghiare de deznaționalizare a românilor.

Astfel că datele referitoare la gospodăriile agricole, pe naționalități, exprimă realitatea la limita ei minimă. Statistica maghiară nu a avut în vedere la acest recensământ și suprafața deținută de fiecare categorie de gospodării; o statistică din anul 1913 prezintă numărul și suprafața gospodăriilor agricole însă numai de la 100 jugăre – 57,6 ha –, evitând tocmai partea preponderentă a gospodăriilor aflată sub această limită, astfel că este dificil de calculat și suprafața deținută.

Analiza distribuţiei gospodăriilor agricole după naţionalităţi, pe grupe de suprafeţe, pune în evidenţă aceste unităţi în două planuri: primul, numărul şi ponderea lor faţă de totalul deţinut de fiecare naţionalitate, după grupele de mărime; aici reiese că în raport cu media generală a gospodăriilor pe grupe, cele ale românilor au o pondere mai mare decât media la grupele de suprafeţe foarte mici şi mici – de la 0 ha până la 5,75 ha – şi o pondere tot mai redusă la gospodăriile cu suprafeţe superioare. Dimpotrivă, gospodăriile maghiare, germane şi de alte naţionalităţi au o pondere mai redusă decât media generală la gospodăriile foarte mici şi mici şi una în creştere la gospodăriile cu suprafeţe tot mai mari. Spre ilustrare, ne referim la faptul că gospodăriile de la 0 - 5,76 ha pe provincie deţineau o pondere medie generală de 64,3%; faţă de aceasta, ale românilor ocupau 70,3 procente, în vreme ce ale maghiarilor numai 56,3 procente, ale germanilor 47,1 procente, iar ale altor naţionalităţi 46,5 procente. Gospodăriile agricole de la 28,8 ha în sus, pe provincie, aveau o pondere generală de 1,8% din total; în comparaţie cu aceasta, ale românilor deţineau doar 0,81% în totalul gospodăriilor lor, ale maghiarilor însă 3,9%, ale germanilor 4,5% şi ale altor naţionalităţi 2,1% în totalul gospodăriilor lor.

Al doilea plan scoate în relief poziţia gospodăriilor diferitelor naţionalităţi în cadrul fiecărei grupe de suprafaţă. Datele arată că în totalul gospodăriilor mici – de la 0 - 2,87 ha –, ale românilor deţineau 72,9%, ale maghiarilor 19%, ale germanilor 5,7% şi ale altor naţionalităţi 24%. Aproximativ aceleaşi ponderi le găsim şi la grupa de suprafaţă cuprinsă între 2,87 - 5,75 ha. În schimb, în grupele superioare, avantajul absolut este în favoarea maghiarilor, germanilor şi a altor naţionalităţi; de pildă, în grupa de 28,7 - 57,5 ha românii contau cu 31,5% din totalul gospodăriilor iar celelalte naţionalităţi cu 40,7%, 21,3% şi 6,5%; ponderea gospodăriilor celor mai mari, cu peste 575 ha, în totalul provinciei se repartiza astfel: aparţinând românilor 6,1%, maghiarilor 87,7%, germanilor 5,9, altor naţionalităţi 0,3%.

În consecinţă, la baza problemei agrare se afla şi nedreapta împărţire naţională a pământului, pe lângă cea socială, în care populaţia românească majoritară, deposedată în decursul veacurilor de asuprire de o mare parte a suprafeţelor sale de nobilimea maghiară, poseda acum o întindere mai mică decât celelalte naţiuni.

În plan social, structura agrară polariza la categoriile cele mai mici de proprietate majoritatea ţărănimii române şi a celorlalte naţionalităţi, iar la categoriile mijlocii şi mari, majoritatea capitaliştilor funciari şi nobilimii maghiare şi celelalte naţionalităţi. Pe aceasta se întemeiau nedreptăţile şi tensiunile, atât cele naţionale cât şi cele sociale, în Transilvania în ajunul marilor acţiuni pentru Unirea cu România.

BCU IASI

Tabelul 71

TRANSILVANIA

Gospodăriile agricole[1], pe grupe de suprafață[2], după limba maternă a proprietarilor, în anul 1910

a – număr gospodării
b – ponderi

Grupe de suprafață, ha	Total		Română		Maghiară		Germană		Alte limbi	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
TOTAL GENERAL	1 030 136	100,0	672 639	100,0	219 903	100,0	86 477	100,0	51 117	100,0
0 – 2,87	351 839	34,2	256 577	38,15	66 620	30,30	20 160	23,31	8 472	16,57
2,87 – 5,75	309 958	30,1	216 788	32,23	57 276	26,05	20 602	23,82	15 292	29,92
5,75 – 28,7	349 578	33,9	193 953	28,83	87 370	31,72	41 983	48,55	26 272	51,40
28,7 – 57,5	13 508	1,3	4 260	0,64	5 498	2,50	2 871	3,32	879	1,71
57,5 – 575	4 921	0,47	1 040	0,15	2 839	1,29	841	0,98	841	0,40
peste 575	342	0,03	21	0,00	300	0,14	20	0,02	1	0,00

procente

Grupe de suprafață, ha	Total	Română	Maghiară	Germană	Alte limbi
1	2	3	4	5	6
TOTAL GENERAL	100,0	65,3	21,3	8,4	5,0
0 – 2,87	100,0	72,9	19,0	5,7	2,4
2,87 – 5,75	100,0	69,9	18,5	6,7	4,9
5,75 – 28,75	100,0	55,5	25,0	12,0	7,5
28,75 – 57,5	100,0	31,5	40,7	21,3	6,5
57,5 – 575	100,0	21,1	57,7	17,1	4,1
peste 575	100,0	6,1	87,7	5,9	0,3

BCU IASI/CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

(continuare *tabelul 71*)

SURSA: Calculat după: „Magyar statisztikai közlemenyek" (Informaţii statistice maghiare), 1915, vol. 56.

NOTE: [1]Numărul gospodăriilor agricole recenzate după limba maternă este mai mare decât cel înregistrat după suprafeţele deţinute. Sursele statistice nu dau explicaţii asupra acestei diferenţe. Ar putea să fie incluse la prima categorie şi diferite gospodării ale statului, bisericilor, altor instituţii şi, mai ales, probabil, gospodăriile ţăranilor fără pământ.

[2]Statistica maghiară din 1910 furnizează numai numărul gospodăriilor agricole după limba maternă a proprietarilor, dar nu şi suprafeţele lor. Dacă s-ar extrapola, la grupele de gospodării pe naţionalităţi, ponderea suprafeţelor acestora din anul 1895, de când există date, până la grupele de 57,5 ha, şi a suprafeţelor înregistrate în 1913 la grupele de peste 57,5 ha, s-ar ajunge la următoarea compoziţie:

	Total	Români	Maghiari	Germani	Alte naţionalităţi
Numărul gospodăriilor	1 030 116	672 619	219 903	86 477	51 117
Pondere	100,00	65,30	21,35	8,39	4,96
Suprafaţa deţinută (ha)	6 713 522	1 581 521	4 401 824	586 410	143 767
Pondere	100,00	23,56	65,57	8,73	2,14

Din acestea ar reieşi că românii ar fi deţinut mai puţin de un sfert din întreaga suprafaţă agricolă a Transilvaniei în timp ce maghiarii peste 65%, respectiv 4 402 mii de ha din care însă, după cum relevă sursele din 1913, 3 285 mii ha sau 49% aparţineau exclusiv marilor proprietari funciari maghiari. Datele de mai sus nu întrunesc certitudinea necesară rigorilor statistice şi deci nu pot fi luate în considerare decât ca expresie a tendinţelor fenomenului, care sunt incontestabile.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XVIII

PROPRIETATEA FUNCIARĂ DISTRIBUITĂ PE GRUPE DE MĂRIME ÎN DECENIUL TREI – Introducere

Reforma agrară din România din 1921 a fost, prin dimensiunile exproprierii și împroprietăririi, cea mai mare transformare bruscă a proprietății rurale din țara noastră în epoca modernă.

Statistica agrară, nici înainte de reformă și nici ulterior ei, nu a furnizat date exacte asupra structurii proprietății funciare pentru a se cunoaște deplasările survenite.

Singura sursă de informații asupra compoziției suprafețelor arabile ale țării, pe principalele grupe de mărime, o constituie recensământul fiscal, efectuat la anumite intervale, în scopul determinării venitului agricol și a impozitelor asupra acestuia. Indicatorii care pot fi folosiți din sursă sunt: numărul de contribuabili și suprafața pe grupe de mărime a pământului: până la 5 ha, între 5–10 ha, 10–50 ha, 50–250 ha și peste 250 ha.

În tabelul ce urmează prezentăm datele recensământului fiscal, la indicatorii menționați, pentru anii 1923 și 1927; diferențele dintre datele acestor ani sunt nesemnificative, întrucât modificări remarcabile nu s-au petrecut în structura suprafețelor arabile; importanța tabelului constă însă în faptul că poate să înfățișeze compoziția pe categorii de proprietăți, a pământului arabil, după reforma agrară și ca rezultat al modificărilor provocate de aceasta.

În 1927, când operațiunile de împroprietărire erau spre final, datele confirmă deplasarea fundamentală petrecută: 64% din suprafața arabilă revenea categoriilor țărănimii cu loturi până la 10 ha; urma apoi, ca pondere, categoria mijlocie de 10–50 ha cu 16,6%; 10,4% aparținea proprietarilor cu pământ între 50–250 ha; aici se cuprinde, desigur, și o parte din marea proprietate în măsura în care aceasta se clasează de la 100 de ha în sus. Moșiilor de peste 250 ha le reveneau doar 9,1%.

Astfel, mica proprietate devenea dominantă, cea mijlocie dobândea importanță mai mare, iar proprietatea mare apărea redusă substanțial, la 10 - 15%.

Dintr-o țară a cărei agricultură era dominată la începutul secolului de mari latifundii, România s-a transformat, în urma redistribuirilor masive a moșiilor, într-un stat cu economie agrară predominant țărănească, fără a dispune, însă, de un sector avansat de proprietate și gospodărie mijlocie modernă.

Tabelul 72

Proprietatea funciară arabilă[1], după număr de contribuabili și suprafață[2], pe grupe de mărime, în anii 1923 și 1927

Grupa de mărime	1923					1927				
	Număr de contribuabili	%	Suprafața, ha	%	Suprafața medie, ha	Număr de contribuabili	%	Suprafața, ha	%	Suprafața medie, ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
TOTAL	3 813 964	100,0	13 685 919	100,0	3,59	3 834 058	100,0	14 404 470	100,0	3,76
Până la 5 ha	3 154 211	82,7	5 745 921	42,0	1,82	3 231 463	84,3	6 280 994	43,6	1,94
5,1 – 10 ha	458 534	12,0	2 618 824	19,1	5,71	435 717	11,4	2 919 854	20,3	6,70
10,1 – 50 ha	181 494	4,8	2 359 075	17,3	13,00	148 860	3,9	2 392 691	16,6	16,06
50,1 – 250 ha	16 557	0,4	1 425 053	10,4	86,07	15 442	0,4	1 505 259	10,4	97,48
Peste 250 ha	3 168	0,1	1 537 046	11,2	485,18	2 576	0,07	1 305 672	9,1	506,86

SURSA: „Statistica impozitelor directe", 1923, 1927.

NOTE: [1]Se au în vedere contribuabilii și suprafața arabilă în proprietate, supusă impozitului funciar. Datele provin de la primele două recensăminte fiscale din perioada de după reforma agrară din 1921, efectuate la interval de cinci ani. Baza înregistrării a constituit-o rolul de la fisc al contribuabilului și nu exploatarea, gospodăria agricolă, ca unitate economică. Astfel că cifrele recensămintelor fiscale nu corespund exact nici cu numărul real al proprietăților, nici cu numărul real al exploatațiilor agricole, numărul contribuabililor fiind mai mare. Ca urmare, într-o gospodărie mică în care trăiesc părinții și copiii căsătoriți sunt mai mulți contribuabili cu rol, pe când marii proprietari au mai multe proprietăți, cu mai multe roluri fiscale în diferite localități, revenind în realitate o suprafață mai mare pe proprietar. Din această cauză apare deci fenomenul caracteristic când suprafețele stăpânite de proprietarii mijlocii și mari sunt în realitate mai multe decât cele prinse în recensământ și din contră, procentul suprafețelor stăpânite de proprietarii mici trebuie să fie mai redus decât cel arătat în tabel. În afară de aceasta, nu poate fi ignorată și practica declarării la recensământ, de către proprietari, a unor suprafețe mai mici decât în realitate pentru a se sustrage impozitelor funciare.

[2]Modificările în repartiția proprietății, în intervalul 1923-1927, se datoresc în măsură prioritară reformei agrare din 1921, care se termină, în linii generale, în 1926.

BCU IAȘI CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

XIX

MEDIA PROPRIETĂȚII ȚĂRĂNEȘTI PE GRUPE PRINCIPALE DE SUPRAFAȚĂ ȘI PE JUDEȚE – Introducere

Imaginea proprietății funciare țărănești, pe grupe de suprafață, la nivelul țării, cum este prezentată în situația statistică anterioară, nu poate pune în relief marile inegalități existente în județe și comune. Întrucât o situație cu suprafața pe comune, repartizată pe grupe de gospodării, nu există, cea pe județe oferă totuși o imagine concludentă, ca medie locală, a 69 de cazuri – județe – particularizate.

Cele trei grupe mari de suprafețe la care s-a calculat media sunt: până la 5 ha, între 5–10 ha și între 10–50 ha. La nivelul întregii țări, media acestora este de 2 ha, 6,6 ha, și 16,4 ha. În diferite provincii și județe, ele prezintă variații însemnate, ceea ce marchează fie o lipsă mai mare de pământ, când media suprafeței este sub cea națională, sau o stare mai bună când este peste aceasta.

În Vechiul Regat – teritoriul statului român de până la 1918 –, suprafețele medii ale celor trei grupe nu se abat mult de la suprafața medie pe țară: 2,1 ha, 6,6 ha și 17,4 ha. În Transilvania, media grupei mici și a grupei mari de suprafață este mai redusă decât media generală: 1,5 ha și 15,1 ha, iar cea mijlocie de la 5–10 ha se situează puțin peste media suprafeței țării, 6,7 ha.

La nivelul județelor, variațiile sunt considerabile. Astfel, media grupei de până la 5 ha, față de suprafața medie pe țară de 2 ha, în Vâlcea, Brașov, Ciuc, Trei Scaune, Rădăuți, Suceava se situează la 1–1,1 ha, respectiv la numai jumătate, ceea ce semnalează predominarea în grupă, în aceste județe, a gospodăriilor sărace, la limita mijloacelor de producție.

La celălalt pol al grupei, cu suprafețe mai mari ca media generală a țării, se află județele: Caliacra, 3,7 ha, Constanța, 3,5 ha, Cahul 3,5 ha, Cetatea Albă 4,4 ha etc. Dacă principalul mijloc de producție, pământul, ar avea eficiența medie pe țară, ar însemna că în această grupă predominau exploatații sărace – spre mijlocașe. Astfel, la grupa de până la 5 ha, o serie de județe se află cu diferență de medie a suprafeței de 3 – 4 ori, exprimând și stări socio-economice ale țărănimii în decalaje apropiate.

La grupa mijlocie, de 5–10 ha, întâlnim extreme, medii județene între 5,2 ha în Vâlcea și 8,4 ha la Brăila.

Mult mai puternice sunt diferențele mediilor teritoriale la grupa exploatațiilor țărănimii înstărite, cu pământ între 10–50 de ha. La o medie generală pe țară de 16,4 ha, județul Cluj are 10,7 ha, Brașov 11 ha, Sibiu 11,4 ha, Odorhei 12,6 ha, Maramureș 13 ha, Tecuci 13,8 ha etc. La extrema superioară găsim județele Someș cu 23,4 ha, Caliacra cu 23 ha, Putna 20,4 ha, Dâmbovița 20,3 ha, Muscel 20,4 ha, Satu Mare 20,1 ha etc., mărimea la această grupă variind până la dublul suprafeței medii, cu consecințe asupra producției sociale și nivelului de existență material al producătorilor. Încadrarea economico-socială a țărănimii acestei grupe, dacă criteriul se reduce numai la suprafața de pământ, se dovedește a nu fi, în unele județe, decât la nivelul mediu al mijlocașilor. În orice caz, la grupele unu și doi, extrema superioară a mediei în unele județe se apropie de extrema inferioară a mediilor grupelor doi și trei.

Toate acestea îndeamnă la precauție științifică, necesară pentru judecarea mediilor generale, și arată modalitatea diferită de particularizare a lor la nivel teritorial, zonal sau județean, când categorii întregi, plasate la extremele unei grupe, pot să se situeze, ca poziție și importanță, în una din grupele vecine. Din punct de vedere sociologic, analiza structurilor economico-sociale ale satului, fie numai după un criteriu incomplet, al proprietății asupra pământului, este importantă pentru determinarea gradului de ocupare a forței de muncă, a satisfacerii cu mijloace de existență, a eficientei utilizări a pământului etc.

Tabelul 73

Proprietatea funciară arabilă, țărănească, până la 50 ha, pe categorii de proprietari, pe județe. în anul 1930

Media ha/proprietar

Județul	Categoria până la 5 ha	Categoria 5 – 10 ha	Categoria 10 – 50 ha
1	2	3	4
TOTAL	2,0	6,6	16,4
VECHIUL REGAT	2,1	6,6	17,6
Argeș	1,3	6,8	17,3
Bacău	1,4	6,8	17,4
Botoșani	1,6	6,3	15,7
Brăila	3,0	8,4	18,4
Buzău	1,8	6,4	17,6
Caliacra	3,7	8,6	23,0
Constanța	3,5	7,7	19,0
Covurlui	2,6	6,4	14,8
Dâmbovița	1,4	6,6	20,3
Dolj	2,5	7,5	18,6
Dorohoi	2,7	6,5	16,8
Durustor	2,8	6,7	15,6
Fălciu	2,4	6,7	16,9
Fălticeni	1,9	6,0	15,3
Gorj	1,3	6,7	19,0

continuare *tabelul 73*

1	2	3	4
Ialomiţa	3,2	5,8	15,2
Iaşi	2,5	6,8	15,5
Ilfov	2,5	5,9	16,8
Mehedinţi	1,7	5,5	18,7
Muscel	2,1	6,9	20,4
Neamţ	1,6	6,5	17,5
Olt	1,9	6,3	14,8
Prahova	1,5	5,8	16,2
Putna	2,0	8,0	20,4
Rm. Sărat	2,0	6,7	19,4
Roman	1,9	6,6	16,7
Romanaţi	1,9	6,5	18,2
Tecuci	2,4	6,0	13,8
Teleorman	2,3	6,3	17,5
Tulcea	3,4	7,8	15,0
Tutova	2,7	6,8	17,2
Vaslui	2,7	7,0	17,6
Vâlcea	1,1	5,2	13,9
Vlaşca	2,1	6,0	18,6
TRANSILVANIA	1,5	6,7	15,1
Alba	1,3	7,1	16,6
Arad	1,3	7,0	17,3
Bihor	1,9	7,5	13,7
Braşov	1,1	5,7	11,0
Caraş	2,4	7,6	17,0
Ciuc	1,1	6,8	14,6
Cluj	1,4	6,3	10,7
Făgăraş	2,7	7,0	13,8
Hunedoara	1,5	6,5	18,3
Maramureş	1,3	5,3	13,0
Mureş	1,7	6,9	13,8
Năsăud	1,5	7,1	16,9
Odorhei	0,7	5,7	12,6
Sălaj	1,7	6,6	15,9
Satu-Mare	1,7	6,8	20,1
Severin	1,7	7,1	18,6
Sibiu	1,4	6,1	11,4
Someş	1,9	6,6	23,4

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 73*

1	2	3	4
Târnava Mare	1,7	5,6	14,2
Târnava Mică	1,4	6,9	18,5
Timiș – Torontal	1,5	7,4	13,6
Trei Scaune	1,1	6,3	16,5
Turda	1,4	6,6	15,7
BASARABIA	2,7	6,6	16,4
Bălți	3,3	6,1	14,6
Cahul	3,5	6,9	16,0
Cetatea Albă	4,4	8,2	18,1
Hotin	2,3	6,3	17,2
Ismail	2,6	7,2	16,9
Lăpușna	2,2	5,5	14,2
Orhei	2,4	6,6	17,6
Soroca	2,7	6,3	16,1
Tighina	2,6	6,5	14,1
BUCOVINA	1,1	6,6	17,2
Cernăuți	1,2	6,5	17,5
Rădăuți	1,1	6,7	16,8
Suceava	1,0	6,6	17,2

SURSA: Calculat după „Statistica impozitelor directe" pe anii 1930, 1931.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XX

DISTRIBUIREA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE PE GRUPE DE MĂRIME ÎN ANII 1930–1935 – Introducere

Dacă pentru începutul secolului 20 există, după cum s-a văzut, o statistică relativ bogată și detaliată asupra proprietății funciare și structurii sale, cât și asupra exploatațiilor agricole, care poate furniza informația de bază asupra subiectului și problemei agrare, în perioada interbelică, cu toate că instituțiile de statistică s-au dezvoltat, asemenea date sunt puține; nu este cunoscută exact suprafața agricolă pe categorii nici înaintea reformei agrare și nici după realizarea ei; nu s-au efectuat, în toată perioada interbelică, înregistrări periodice spre cunoașterea configurației proprietăților și exploatațiilor agricole.

Inițiativa Institutului Internațional de Agricultură de la Roma de a se efectua în toate țările membre un mare recensământ agricol în 1930, deși a fost acceptată de România și recensământul a fost început de Ministerul Agriculturii, din lipsă de fonduri nu a fost finalizată.

Cu toate acestea, Direcția de studii a Ministerului Agriculturii a prelucrat o parte din materialul cules și a publicat unele date sumare asupra exploatațiilor agricole la nivelul țării: numărul și suprafața lor, pe grupe mari de teren, în două planuri – al suprafeței totale, agricole și forestiere, și al suprafeței însămânțate, asimilabilă celei arabile. S-au avut în vedere numai exploatațiile agricole particulare, rămânând în afara estimării exploatațiile publice – ale statului, județelor și comunelor, ale persoanelor juridice și morale; acestea din urmă aveau o pondere relativ însemnată, reprezentând, la anumite categorii de teren – pășuni, păduri etc –, 50–60% din suprafețele particulare. O imagine a dimensiunii terenurilor excluse la estimarea din 1930 o oferă recensământul agricol din anul 1941.

Statistica din 1930 a făcut clasificarea exploatațiilor agricole individuale pe grupe mari: 0–5 ha, 5–10 ha etc. Ea poate fi completată cu datele unei anchete asupra animalelor, întreprinsă de Ministerul Agriculturii și importantă pentru tema noastră, care detaliază grupa de exploatații cu pământ de până la 5 ha.

Prin combinarea datelor din cele două surse, Institutul Central de Statistică a constituit situația pe care o reproducem. Ea reprezintă un tablou sumar, pe țară, asupra distribuirii pământului, sub cele două categorii menționate, în exploatațiile agricole pe categorii, înfățișând, de fapt, structura economico-socială în agricultura României.

Datele din 1930 și 1935 constituie singurul suport statistic al analizei exploatațiilor agricole, estimat la scară națională, și singura sursă utilizată în studiile de economie agrară pentru analiza aspectelor respective din agricultura perioadei interbelice.

Dacă s-ar prelucra datele recensământului agricol, incomplet, din 1930 – efectuat numai pentru 41 de județe din cele 72 – informația din perioada interbelică s-ar îmbogăți substanțial, adiționând numeroși indicatori, cantitativi și calitativi, necunoscuți încă, asupra agriculturii românești.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 74

Exploatațiile agricole, după număr și suprafață, pe grupe de mărime, în perioada 1930–1935[1]

Grupa de gospodării	Exploatații								
	Număr		Suprafață totală			Suprafață însămânțată			
	mii ha	%	mii ha	%	Media pe exploatație, hă	mii ha	%	% din suprafața totală	Media pe exploatație, ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Total	3 281	100,0	19 750	100,0	6,0	12 850	100,0	65,1	3,9
0 – 5 ha	2 460	75,0	5 535	28,0	2,3	4 600	35,8	83,1	1,9
din care:									
0 – 1 ha	610	18,6	320	1,6	0,5	275	2,1	85,9	0,5
1 – 3 ha	1 100	33,6	2 200	11,1	2,0	1 850	14,4	84,1	1,7
3 – 5 ha	750	22,8	3 015	15,3	4,0	2 475	19,3	82,1	3,3
5 – 10 ha	560	17,1	3 955	20,0	7,1	3 110	24,2	78,6	5,6
10 – 20 ha	180	5,5	2 360	12,0	13,1	1 715	13,4	72,0	9,5
20 – 50 ha	56	1,7	1 535	7,8	27,4	1 015	7,9	66,1	18,1
50 – 100 ha	12,8	0,3	895	4,5	69,9	540	4,2	60,3	42,2
100 – 200 ha	5,5	0,2	780	4,0	141,8	400	3,1	51,3	72,7
200 – 500 ha	4,0	0,1	1 315	6,7	328,8	520	4,0	39,5	130,0
peste 500 ha	2,7	0,1	3 375	17,0	1250,0	950	7,4	28,1	351,9

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(continuare *tabelul 74*)

SURSE: Calculat după *Recensământul agricol din 1930*, în: „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1933, nr. 5; „Statistica animalelor domestice pe anul 1935".

NOTE: [1]Datele privind grupele 0–5 ha, 5–10 ha etc. provin de la recensământul agricol, efectuat în 1930, însă neterminat, de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, la inițiativa Institutului Internațional de Agricultură de la Roma, în vederea elaborării unei statistici agricole internaționale. Prelucrarea datelor parțiale ale recensământului nu a fost terminată. Cifrele din tabel au la bază situațiile din 41 de județe, respectiv peste 56% din total; pentru restul teritoriului, datele s-au obținut prin interpolare. Unitatea de recenzare a fost exploatația agricolă, nu proprietatea agricolă; ca urmare, numărul exploatațiilor agricole diferă de cel al proprietăților agricole, furnizat de recensământul funciar fiscal întreprins de Ministerul de Finanțe în 1928. În schimb – menționează sursa – numărul exploatațiilor agricole se apropie de numărul menajelor din comunele rurale constatat la recensământul populației din 1930.

În suprafața totală se cuprind *toate terenurile*: însămânțate, pășuni, fânețe, păduri etc. aflate în posesia *particularilor*.

Datele privind grupele de exploatații: 0–1 ha, 1–3 ha și 3–5 ha provin din Ancheta anului 1935 asupra animalelor domestice, când s-a determinat numărul și suprafața acestor grupe de gospodării. Repartizarea suprafeței însămânțate la suprafața totală arată în ce măsură grupele respective de exploatații mai dețin și alte terenuri: cele mici au prioritar (peste 80%) teren arabil, cele mari, mai ales, pășuni, fânețe, păduri.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXI

STRUCTURA EXPLOATAȚIILOR ȚĂRĂNEȘTI PE REGIUNI AGROGEOGRAFICE – Introducere

Repartizarea gospodăriilor țărănești după grupe de mărime a suprafeței lucrate, pe cele 12 regiuni agrogeografice urmărește să dea o imagine diferențiată față de cifrele totale expuse în tabelul precedent.

Este singura statistică din perioada interbelică asupra distribuirii grupelor țărănești în plan agrogeografic.

Citirea tabelului confirmă utilitatea unei asemenea prezentări prin structurile zonale diferite între aceste grupe. La nivelul țării, ponderea gospodăriilor mici cu suprafața până la 3 ha este aproape egală – 48% – cu ponderea celor cu pământ cu peste 3 ha – 52%. Mediile generale, însă, egalizează discrepanțe mari între categoriile diferitelor zone; inegalitățile sunt în funcție de factorii economico-sociali, istorici, dar se corelează în anumită măsură și cu natura, specificul zonelor agrogeografice, ceea ce justifică un asemenea mod de clasificare statistică. Zonele de deal și de munte, denumite Carpații Munteniei și Carpații Moldovei, probează aproximativ aceeași structură: predominanța gospodăriilor mici până la trei ha: 69,4% și 66,2%. Preponderentă este gospodăria mică și în Transilvania de Nord și Bucovina. Însă în majoritatea zonelor de șes, a Siretului și Prutului, Basarabiei, Dunării, domină exploatațiile cu suprafețe de la 3 ha în sus.

Rentabilitatea exploatării pământului fiind diferită, în raport de mijloacele și modalitățile de muncă, suprafețe mai mari pe gospodărie într-o zonă nu înseamnă implicit și o stare economică mai bună a acesteia și invers predominarea gospodăriilor mici nu se poate confunda cu starea directă de sărăcie. Condițiile favorabile de mărime a suprafeței și chiar a calității pământului nu se materializează nemijlocit și necondiționat în situații materiale mai bune pentru producător sau pentru producția socială.

Datele tabelului, exprimate în ponderi, pun în lumină stratificarea, după suprafață, a gospodăriei țărănești, și diferențele sensibile între zonele agrogeografice, varietatea considerabilă a exploatațiilor mărunte (0–1 ha), între 6,3% și 38%, după zone.

Tabelul 75

Exploatațiile țărănești[1], pe grupe de mărime și zone agrogeografice, în anul 1935

ponderi

Zona agrogeografică	Mărimea exploatației				
	0 - 1 ha	1 - 3 ha	3 - 5 ha	5 - 10 ha	Peste 10 ha
	la % din total				
1	2	3	4	5	6
ROMÂNIA	17,2	30,8	21,1	20,8	10,1
Șesul Siretului și Prutului	13,1	28,1	29,5	23,2	6,1
Basarabia de Nord	7,6	28,1	27,3	29,0	8,0
Basarabia de Sud	6,3	10,1	13,1	38,9	31,6
Dobrogea	11,6	13,0	17,6	27,9	29,9
Șesul Dunării	14,5	26,0	30,0	22,4	7,1
Câmpia Tisei	16,0	37,3	18,4	18,5	9,8
Platoul Transilvaniei	13,7	37,4	19,1	20,4	9,4
Transilvania de Nord	16,2	35,7	16,4	19,2	12,5
Bucovina	38,8	35,2	13,2	8,0	4,8
Carpații Munteniei	32,1	37,3	16,6	10,3	3,7
Carpații Moldovei	25,9	40,3	21,0	10,4	2,4

SURSA: „Statistica animalelor domestice pe anul 1935".

NOTE: [1]Datele provin din recensământul-anchetă al Ministerului Agriculturii și Domeniilor de la 15 februarie 1935, fiind obținute prin recenzarea a numai 20 de gospodării din fiecare comună. Aceasta a însemnat circa 150 000 de gospodării, respectiv 3,5% din totalul celor aproximativ 4 200 000 unități din țară. Înregistrarea a avut în vedere numai gospodăriile țărănești cuprinse în perimetrul comunei.

În suprafața exploatației a fost inclus terenul de cultură, pădure, loc de casă etc., aflate în gestiunea gospodăriei.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXII

REPARTIȚIA GOSPODĂRIILOR ȚĂRĂNEȘTI PE GRUPE DE MĂRIME A PĂMÂNTULUI ÎN ANUL 1938 – Introducere

Datele cunoscutei Anchete sociologice de la sfârșitul deceniului patru completează imaginea generală a structurii funciare a satului românesc în perioada interbelică. Totodată, această structură poate fi considerată un bilanț al celor aproape două decenii de la reforma din 1921.

Criteriile fundamentate și justificate de efectuare a Anchetei în culegerea și prelucrarea informației, conferă datelor certitudine și eficacitate în analize. Elementul inedit al anchetei este exprimat de înscrierea în total și în categorii a gospodăriilor țărănești fără pământ, a căror pondere apare însă subestimată la 2,6%.

Ca și celelalte tabele privitoare la repartiția proprietăților sau exploatațiilor, cel de față atestă starea socială stratificată a țărănimii, produs al unor variate procese economice și extraeconomice, locul diferitelor categorii și potențialul lor în economia agrară sătească.

Deși metodele, caracterul și scopul celor două înregistrări ale gospodăriilor țărănești – Ancheta din 1938 și Recensământul agricol din 1930, completat de Ancheta din 1935 – au fost diferite, o analiză atentă a structurii numărului și suprafeței agricole găsește ponderi apropiate la categoriile de mărime înscrise.

Acțiune întreprinsă pe un eșantion relativ restrâns de cazuri – aproape 12 000 față de cele 3 180 mii de gospodării din țară, în 1930 –, dar compensată parțial de calitatea metodei și înfăptuirii statisticii, Ancheta poate fi, cu toate rezervele necesare, raportată la întreaga economie rurală, pentru obținerea unei ipoteze de structură țărănească națională.

BCU CLUJ / BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 76

Exploatațiile agricole[1], după grupe de mărime și suprafață în proprietate, în anul 1938

Grupa de suprafețe	GOSPODĂRII		SUPRAFAȚĂ	
	Număr	%	Hectare	%
1	2	3	4	5
Total	11 959	100,0	50 948	100,0
0 ha	311	2,6	–	–
0,1 - 1 ha	2 275	19,0	773	1,5
1,1 - 3 ha	3 752	31,3	6 905	13,6
3,1 - 5 ha	2 326	19,5	8 339	16,4
5,1 - 10 ha	2 345	19,6	15 259	29,9
10,1 - 25 ha	847	7,1	10 992	21,6
peste 25 ha	103	0,9	8 680	17,0

SURSA: *60 de sate românești, Vol. II, Situația economică*, București, 1941.

NOTĂ: [1]Ancheta din anul 1938, cu caracter larg sociologic, a avut în vedere și cercetarea proprietății țărănești în satele studiate, mai ales sub aspectul fărâmițării sale; obiectul cercetării l-au constituit 34 de sate și 11 959 gospodării posesoare a 50 948 de ha.

Concepută pe baza unei metodologii detaliate și urmărind să reflecte în măsură cât mai mare condițiile generale variate ale gospodăriilor țărănești, ancheta a stabilit satele de cercetat în raport de formele de relief – munte, deal și șes – de distribuirea lor agrogeografică, de profitul producției lor etc., astfel încât toate în ansamblu să tindă să reprezinte proporționalitatea reală a gospodăriilor sătești la nivelul țării.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXIII

REPARTIȚIA GOSPODĂRIILOR ȚĂRĂNEȘTI PE CATEGORII DE MĂRIME ȘI PE REGIUNI NATURALE – Introducere

Este importantă cunoașterea proporției de repartiție a exploatațiilor țărănești în funcție de grupele de mărime pe regiunile geografice naturale: câmpie, deal și munte.

Tabelul înfățișează, în formă simplificată la numai trei regiuni, aceeași structură anchetată în 1935 pe zone agrogeografice și expusă într-o situație statistică anterioară. Aici analiza poate fi mai tranșantă, regiunile geografice având caractere determinante mai stabile. Structura, după grupe de mărime a gospodăriilor, nu poate fi însă pusă pe seama diferenței de relief. Aceasta a influențat formarea componenței gospodăriilor, a creat diferențe mai mari sau mai mici între grupe, însă factorii economico-sociali au determinat-o. La munte, gospodăriile mici – de până la 3 ha – au ponderea cea mai mare, care scade la deal și este mai mică la câmpie; invers se prezintă ponderea gospodăriilor cu suprafețe de la 3–25 ha. În schimb, gospodăriile fără pământ, de muncitori agricoli, sunt cele mai multe la câmpie unde este și o cerere mai mare de forță de muncă în cultivarea pământului.

Datele din tabel sugerează, totodată, anumite raporturi între grupele în cauză la fiecare formă de relief, precum și proporțiile dintre gospodăriile care revin acestor forme.

Tabelul 77

Repartiția gospodăriilor agricole[1], după categorii de mărime, pe regiuni naturale, în anul 1938

Categoria de mărime / Regiunea	Total gospodării[2]		Fără pământ	0,1–1 ha	1,1–3 ha	3,1–5 ha	5,1–10 ha	10,1–25 ha	Peste 25 ha
	număr	%	%	%	%	%	%	%	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
TOTAL	11 677	100,0	2,6	17,8	31,7	19,8	20,0	7,2	0,9
Câmpie	5 093	100,0	3,4	12,8	24,2	20,1	27,5	10,8	1,2
Deal	4 467	100,0	1,7	21,7	36,4	20,1	14,9	4,7	0,6
Munte	2 117	100,0	2,7	21,9	40,1	18,2	12,6	3,8	0,8

SURSA: *60 de sate românești, vol. II, Situația economică*, București, 1941.

NOTE: [1]Vezi nota 1 de la Tabelul 76.

[2]Datele din sursă asupra totalului nu corespund cu suma cifrelor pe regiuni naturale; au fost recalculate de noi.

XXIV

SUPRAFAȚA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE INDIVIDUALE ÎN ANUL 1941 – Introducere

Suprafața recenzată în cadrul recensământului agricol din 1941 s-a limitat numai la exploatațiile individuale; acestea reprezintă global, la toate formele, 52,2% din suprafața teritoriului.

În scopul aprecierii dimensiunilor relative ale întinderii gospodăriilor agricole individuale, a categoriilor de teren și a locului lor în componența teritoriului total, s-a reprodus, după sursă, tabelul prezent. Deși se referă la teritoriul incomplet al țării din anii 1941–1942, datele, împreună cu notele, aduc informații asupra patrimoniului agricol general, a compoziției sale după natura terenului, și departajează, prin suprafață și pondere, categoriile de pământ aparținătoare exploatațiilor individuale. Se relevă că acestea dețineau cea mai mare parte, peste 3/4, din terenul arabil, fânețele, viile și livezile întinderii agricole; restul terenurilor – pășuni, păduri, alte terenuri – aparțineau gospodăriilor individuale în proporții reduse, de 15–17%.

Imaginea locului exploatațiilor individuale, după formele de teren, în totalul suprafețelor, facilitează înțelegerea variatelor aspecte ale gospodăriilor agricole prezentate după recensământul din 1941.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 78

Suprafața exploatațiilor agricole individuale față de suprafața globală, în anul 1941

Categorii de teren	Suprafața calculată global în 1942[1]		Suprafața exploatațiilor în 1941	
	mii ha	%	mii ha	% din suprafața globală
1	2	3	4	5
TOTAL	19 525	100	10 187	52,2
Arabil	8 578	100	7 486	87,3
Fânețe	1 069	100	831	77,7
Pășuni	2 209	100	368	16,7
Vii	209	100	167	79,9
Livezi	195	100	145	74,4
Păduri	4 789	100	803	16,8
Alte terenuri	2 476	100	387	15,6

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, vol. I, București, 1945.

NOTĂ: [1]Suprafața globală a țării a fost determinată pe baza evaluărilor făcute de Secția statistici agricole din Institutul Central de Statistică, în anul 1942.

Restul suprafețelor, nerecenzate, se distribuie în cifre rotunde astfel:

	mii ha
Suprafața exploatațiilor individuale care au fost omise la recensământ însă au fost determinate ulterior	232,5
Suprafața pășunilor comunale după ancheta I.C.S	1600
Suprafața pădurilor statului – CAPS	1500
Suprafața pădurilor diferitelor instituții (obștilor, composesoratelor, comunelor, grănicerești, bisericești etc.)	cca 2500
Suprafața exploatațiilor instituțiilor (fermele statului, terenuri afectate Ministerului Agriculturii, Domeniile Coroanei etc. și terenurile nedeclarate la recensământ	1600
Suprafața bălților, lacurilor, din regiunea inundabilă a Dunării	cca 900
Albiile râurilor, suprafețe ocupate de căi de comunicație, de orașe, întreprinderi etc.	cca 1000
TOTAL	9332

(Roman Cresin, *op. cit.*, p. 15).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXV

EXPLOATAȚIILE AGRICOLE, DUPĂ CATEGORII DE IMPORTANȚĂ ECONOMICĂ, ÎN ANUL 1941

– Introducere

O inovație a recensământului agricol din 1941, pentru adaptarea criteriilor generale de recenzare la condițiile specifice ale agriculturii românești, a fost clasificarea tuturor exploatațiilor individuale în trei categorii – exploatații propriu-zise, mărunte și rămășițe după arendare (vezi Notele din Tabel), cu funcții economice diferite în economia agricolă. Prima categorie este presupusă a avea minimele elemente de funcționare, în timp ce ultimele două nu le au.

În totalul gospodăriilor precumpănește, în proporție de 76,7%, prima categorie; aceasta este cercetată de recensământ sub mai multe aspecte care vor fi întâlnite în tabelele ce urmează. Exploatațiile zise mărunte constituie 20,9% din totalul celor 2 259 mii de gospodării și sunt produsul diferențierii, al împărțirii pământului între moștenitori, al proletarizării, al lipsei de mijloace de producție a gospodăriei. Ultima grupă, rămășițe după arendare, are o pondere slabă, de 2,4% în total.

Puterea economică a exploatațiilor propriu-zise – exprimată în suprafața exploatată – echivala cu 96,4% din totalul întinderii lucrate, în vreme ce categoriile „mărunte" și „rămășițe după arendare" dispuneau de 3,5% din suprafața totală.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 79

Exploatațiile agricole individuale, pe grupe de capacitate economică, în anul 1941

Categoria de exploatații	Exploatațiile		Suprafața exploatată		Suprafața medie în ha
	număr	%	ha	%	
1	2	3	4	5	6
TOTAL	2 258 530	100,0	10 187 003	100,0	4,51
Exploatații propriu-zise[1]	1 732 030	76,7	9 822 182	96,4	5,67
Exploatații mărunte[2]	471 618	20,9	318 965	3,1	0,68
Exploatații rămășițe după arendare[3]	54 882	2,4	45 856	0,4	0,84

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, vol. I, București, 1945.

NOTE: [1]Prin denumirea de *exploatații propriu-zise*, recensământul agricol din 1941 a determinat exploatațiile care au cel puțin un ha de teren cultivat sau anumite elemente minimale de exploatare asimilate cu această întindere. Având în vedere că producția agricolă poate fi vegetală sau animală, elementele asimilate cu 1 ha cultivat au fost: o suprafață de 2 ha total sau 1 ha arabil sau 0,5 ha cultivat cu vie, sau următoarele grupuri de animale: 2 vaci, 10 oi, 3 porci, 50 de păsări, 10 stupi. Această categorie de exploatații agricole a fost cercetată de recensământ mai amănunțit, după cum se va vedea și din alte tabele.

[2]*Exploatațiile mărunte* sunt clasate astfel nu atât datorită întinderii cât din cauza aportului lor redus la producția agricolă a țării. Ele sunt totuși încadrate agriculturii întrucât șefii lor muncesc ogoarele altora sau posedă mici porțiuni de teren care însă sunt insuficiente să hrănească o familie, astfel încât munca în exploatația proprie nu constituie ocupația lor principală.

[3]*Exploatațiile rămășițe după arendare* sunt acelea ai căror proprietari au dat în arendă altor persoane mai mult de 80% din întinderea proprietății respective; ceea ce a rămas constituie numai gospodăria care-și păstrează caracterul agricol prin prezența unor animale de rentă sau de muncă sau mai ales printr-o mică suprafață de teren alcătuind o grădină, vie sau livadă pe lângă casă. În această categorie se cuprind, în parte, și gospodăriile moșierești care și-au arendat pământul.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXVI

REPARTIȚIA PROPRIETĂȚII FUNCIARE INDIVIDUALE PE GRUPE DE MĂRIME, ÎN ANUL 1941 – Introducere

Prima statistică agricolă care înfățișează unitar, după reforma agrară din 1921, proprietățile individuale de pământ și suprafața lor, pe grupe detaliate de mărime, ne oferă cu aproximație și structura economică a satului prin principalul ei mijloc de producție, pământul.

Datele privind întinderea, atât a proprietăților, cât și a exploatațiilor, sunt calculate prin procedeul evaluării, sursa prezentând doar cifrele provizorii cu inerentul lor caracter relativ. Rezultatele definitive nu s-au publicat.

Zece grupe de suprafață de la cea mai mică până la cea mai mare – de peste 500 ha –, ierarhizează puterea și ponderea proprietăților agricole în totalul întinderii înregistrate.

Tabelul oferă posibilitatea, ca și altele precedente de același tip, dar pentru alte perioade, a judecării raporturilor dintre grupe de proprietari și suprafețe, a importanței și funcției lor în structura dată, a gradului de polarizare a categoriilor economice și diferențierii în interiorul lor, precum și sesizarea, în comparație cu alte momente, a deplasărilor intervenite în componența lor. Cu evidență apare, ca de altfel și în 1927, și în 1930, faptul că proprietatea funciară era dominată, ca număr și suprafață, de economia țărănească luată între limitele ei extreme – de la țăranii fără pământ până la cei înstăriți cu cca. 50 de ha. Agricultura românească interbelică, în care penetrau larg raporturile marfare, avea la temelie încă gospodăria țărănească, cu tot ansamblul de consecințe economico-sociale.

Piramida, cu vârful în jos, a categoriilor de proprietăți și aceea a suprafeței lor medii, cu baza în jos, prilejuiesc dezvăluirea unor aspecte importante ale raporturilor de proprietate agrară din România la sfârșitul deceniului patru – începutul deceniului cinci.

Tabelul 80

Proprietățile agricole individuale, pe grupe de mărime și suprafață, în anul 1941[1]

Grupa de mărime	Proprietăți		Suprafața proprietăților		Suprafața medie în ha
	număr	%	ha	%	
1	2	3	4	5	6
TOTAL	2 257 050	100,0	10 419 000	100,0	4,6
Până la 1 ha	524 549	23,3	230 000	2,2	0,4
1 – 3 ha	792 969	35,1	1 559 000	15,0	2,0
3 – 5 ha	415 921	18,4	1 680 000	16,1	4,0
5 – 10 ha	381 444	16,9	2 707 000	26,0	7,1
10 – 20 ha	100 932	4,5	1 340 000	12,9	13,3
20 – 50 ha	31 479	1,4	883 000	8,5	28,1
50 – 100 ha	4 891	0,2	315 000	3,0	64,4
100 – 200 ha	2 544	0,1	349 000	3,3	137,2
200 – 500 ha	1 690	0,1	521 000	5,0	308,3
Peste 500 ha	631	0,0	835 000	8,0	1 323,3

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, vol. I, București, 1945.

NOTĂ: [1]Recensământul agricol s-a desfășurat la 6 aprilie 1941 și a avut în vedere numai proprietățile și exploatațiile agricole individuale.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXVII

REPARTIȚIA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE INDIVIDUALE, PE GRUPE DE MĂRIME, ÎN ANUL 1941 – Introducere

Situația statistică anterioară a expus gruparea proprietăților funciare în 1941; cea de față prezintă, cu aceleași criterii, exploatațiile agricole. Clasificarea grupelor este aceeași ca și la proprietate, în plus cu detalierea primei categorii până la 1 ha, în trei subgrupe. Este de înțeles că nici numărul și nici suprafața din fiecare grupă a exploatațiilor nu se suprapun cu cele corespunzătoare de la grupele de proprietate; diferențele nu sunt sensibile decât la unele grupe. Aceasta subliniază că exploatațiile agricole mici și mari se duceau în măsură determinantă pe perimetrul întinderilor proprietăților; organizarea exploatației agricole pe teren străin, pe bază de arendă, dijmă etc. are temeiuri să fie mai restrânsă decât înaintea reformei agrare din 1921. Recensământul agricol din 1941, cum vor explica datele tabelelor următoare, are meritul de a fi comensurat, în mod amănunțit și metodic, dimensiunile exploatațiilor agricole pe teren propriu și pe teren străin.

Concluziile referitoare la raportul dintre diferite grupe de exploatații și suprafață sunt similare cu cele de la structura proprietății.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 81

Exploatațiile agricole individuale[1], pe grupe de mărime și suprafață, în anul 1941[2]

Grupa de mărime	Exploatații		Suprafața		Suprafața medie
	număr	%	ha	%	ha
1	2	3	4	5	6
TOTAL	2 263 963	100,0	10 419 567	100,0	4,6
Până la 1 ha	467 861	20,6	190 883	1,8	0,4
din care:					
sub 0,1 ha	83 815	3,7			
0,1 – 0,5 ha	172 709	7,6			
0,5 – 1,0 ha	211 337	9,3			
1 – 3 ha	757 646	33,5	1 446 624	13,9	1,9
3 – 5 ha	439 919	19,4	1 704 211	16,4	3,9
5 – 10 ha	448 188	19,8	3 072 676	29,5	6,8
10 – 20 ha	115 481	5,1	1 489 895	14,3	12,9
20 – 50 ha	26 167	1,1	713 360	6,8	27,3
50 – 100 ha	4 789	0,2	317 842	3,1	66,4
100 – 200 ha	2 099	0,1			
200 – 500 ha	1 286	0,1	1 484 076	14,2	379,4
Peste 500 ha	527	0,02			

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, vol. I, București, 1945.

NOTE: [1]Exploatația agricolă cuprinde suprafața terenurilor efectiv lucrate sub îndrumarea și cu mijloacele șefului de exploatație; ea include, astfel, atât terenurile proprii, când este cazul, cât și terenurile luate în exploatare de la alți proprietari sub forma arendei, a dijmei sau a uzufructului.

[2]Tabelul cuprinde, pe lângă 2 258 530 exploatații agricole individuale recenzate la 6 aprilie1941, încă 5 433 exploatații recenzate ulterior, dar neincluse în alte tabele ale recensământului.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXVIII

EXPLOATAȚIILE AGRICOLE, DUPĂ CATEGORII DE IMPORTANȚĂ ECONOMICĂ, PE REGIUNI AGROGEOGRAFICE ÎN ANUL 1941

– Introducere

Cele trei categorii – exploataţii propriu-zise, exploataţii mărunte şi exploataţii rămăşiţe după arendare – se repartizează pe regiuni agrogeografice în mod neuniform; oricum, însă, exploataţiile propriu-zise, gospodăriile de bază în economia agrară, deţin prioritate în toate regiunile.

Grupa exploataţiilor mărunte este subdivizată în gospodării ale muncitorilor agricoli şi ale persoanelor cu profesii neagricole; este primul recensământ care a investigat sistematic gospodăriile muncitorilor agricoli pe judeţe şi regiuni agrogeografice şi a furnizat, cu anumită certitudine statistică, date asupra acestei categorii sociale. Suma lor reprezintă aproape 16% sau o şesime din totalul gospodăriilor agricole individuale; adunând la aceştia şi muncitorii agricoli fără gospodărie şi cei din alte gospodării, se poate obţine numărul total al muncitorilor agricoli salariaţi.

Proporţia exploataţiilor mărunte de la media pe ţară de 20,9% creşte în regiunile de deal şi munte până la 25% şi scade mai mult în regiunea de şes.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

Tabelul 82

Exploatațiile agricole individuale, după categorii specifice, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941

Regiunea agrogeografică	Total exploatații		Exploatații propriu-zise		Exploatații mărunte				Rămășițe după arendare	
					ale muncitorilor agricoli		ale persoanelor cu profesii neagricole			
	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ROMÂNIA	2 258 530	100,0	1 732 030	76,6	357 096	15,9	114 522	5,1	54 882	2,4
Șesul Siretului și Prutului	356 541	100,0	307 583	86,3	38 290	10,7	5 641	1,6	5 027	1,4
Carpații Moldovei	173 894	100,0	125 934	72,4	38 842	21,9	8 721	5,0	1 197	0,7
Carpații Munteniei și Olteniei	502 586	100,0	331 971	66,0	125 916	25,1	39 679	7,9	5 020	1,0
Șesul Dunării	518 348	100,0	439 073	84,7	49 082	9,5	13 011	2,5	17 182	3,3
Dobrogea	70 638	100,0	54 326	76,9	2 692	3,8	7 337	10,4	6 283	8,9
Bucovina	67 288	100,0	45 842	68,1	16 007	23,8	5 142	7,7	297	0,4
Platoul Transilvaniei	283 179	100,0	218 307	77,1	40 651	14,4	18 211	6,4	6 010	2,1
Vestul Transilvaniei	286 056	100,0	208 994	73,1	46 416	16,2	16 780	5,9	13 866	4,8

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, București, 1945.

XXIX

REPARTIZAREA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE DUPĂ GRUPE DE MĂRIME, PE REGIUNI AGROGEOGRAFICE, ÎN ANUL 1941 – Introducere

Prezintă deosebit interes modul cum se distribuie gospodăriile agricole, după grupele de mărime a suprafeței exploatate, în toate regiunile agrogeografice. Datele din tabel expun structura fiecărei regiuni agrogeografice după ponderea grupelor de suprafață, de la cea redusă – sub 0,1 ha –, până la cea mai întinsă, peste 500 de ha; raportată la compoziția respectivă, pe țară, aceasta poate evidenția diferențele mari față de media generală.

Pe de altă parte, tabelul permite urmărirea fiecărei grupe de suprafață, prin ponderea ei, în toate regiunile, facilitând o examinare de comparație și de particularizare a fiecărei grupe și a fiecărei regiuni. Ponderea cea mai mare, de pildă, a gospodăriilor minuscule, de până la 1 ha, revenea, cu 28,1% din totalul exploatațiilor, regiunii Carpaților Munteniei și ai Olteniei, urmată de Bucovina cu 28%; cele mai puține exploatații de acest tip – 13,6% – se aflau în Șesul Siretului și Prutului.

Fiecare regiune era dominată de câteva grupe de mărime, de regulă de la 1–3, 3–5, 5–10 ha și, ca excepție, suprafața putea coborî la grupele 0,1–1, 1–3, 3–5 ha – în Carpații Munteniei sau Olteniei – sau urca la 3–20 ha în Dobrogea.

Exprimând ponderea în total a diferitelor grupe de gospodării după mărimea suprafeței, datele le evidențiază pe cele mai numeroase – grupele de mică suprafață – dar rămân imprecis semnalate grupele de suprafață mare – de la 50–100 ha în sus –, cu ponderi reduse, dificil de exprimat în numere cu o singură zecimală.

Tabelul 83

Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941

ponderi

Grupa de mărime	România	Șesul Siretului și Prutului	Carpații Moldovei	Carpații Munteniei și Olteniei	Șesul Dunării	Dobrogea	Bucovina	Platoul Transilvaniei	Vestul Transilvaniei
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sub 0,1	3,7	2,2	2,5	2,5	3,5	14,1	2,8	3,9	6,1
0,1 – 0,5	7,6	4,0	7,4	10,6	5,4	7,0	11,3	6,4	11,4
0,5 – 1	9,3	6,6	11,6	15,0	6,3	3,0	13,9	8,8	8,1
1 – 3	33,5	33,4	42,9	40,3	28,8	14,0	41,6	32,2	28,7
3 – 5	19,5	23,7	20,4	16,1	21,6	11,0	15,6	20,8	17,2
5 – 10	19,8	24,0	12,4	12,1	27,5	27,0	9,3	20,7	18,5
10 – 20	5,1	5,0	2,2	2,5	5,8	14,4	3,3	6,0	7,6
20 – 50	1,1	0,8	0,4	0,6	0,8	7,8	1,6	1,0	2,1
50 – 100	0,20	0,15	0,07	0,15	0,14	1,32	0,46	0,13	0,22
100 – 200	0,08	0,10	0,06	0,08	0,09	0,26	0,13	0,04	0,05
200 – 500	0,05	0,09	0,04	0,04	0,07	0,12	0,03	0,02	0,02
peste 500	0,02	0,04	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, București, 1945.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXX

EXPLOATAȚIILE AGRICOLE DUPĂ RAMURA PRINCIPALĂ DE PRODUCȚIE ÎN ANUL 1941 – Introducere

Caracterul cerealier sau unilateral cerealier al agriculturii a constituit o temă larg discutată în literatura economică. Argumentele aduse în dezbatere puteau privi doar structura producției agricole vegetale în care, firește, cerealele aveau, incontestabil, poziție preponderentă.

Recensământul agricol din anul 1941 prezintă date de altă natură: numărul gospodăriilor, clasificate după ramura principală de producție. Atât timp cât exploatațiile agricole au întinderi diferite, de la, să zicem, 1–500 ha, indicatorii rezultați poartă un pronunțat caracter de relativitate. Cu toate acestea, varietatea ramurilor de activitate, corelată cu numărul exploatațiilor în fiecare ramură, ne zugrăvește un tablou, desigur preponderent cerealier, dar mai diversificat, al ocupațiilor în gospodăriile rurale.

De menționat expres că chiar exploatațiile considerate cerealiere, care contau cu jumătate din total, în realitate, produceau nu numai cereale ci, prin forța împrejurărilor, creșteau vite de tracțiune și de rentă, după posibilitățile mai mari sau mai reduse ale acestora, după cum nu se putea lipsi de vite nici un fel de ramură care necesita prelucrarea pământului. Pe de altă parte, când cca. o treime din cele 1 732 mii gospodării individuale erau considerate mixte, adică îmbinând două sau mai multe ramuri de activitate, peisajul unilateralității și cerealizării, în parte, constatat la începutul secolului, aparținea trecutului.

În ultimele patru decenii, până la recensământul din anul 1941, și îndeosebi în perioada interbelică, în exploatația mică și mare, din motive de rentabilitate sau precauție, se produce un proces larg de diversificare a culturilor și unul mai restrâns de specializare – datorat și condițiilor agrogeografice – a unor categorii de gospodării agricole. Acestea reprezentau cca. 27% din totalul gospodăriilor, în care predominau cele de creștere a vitelor – 217 mii, de culturi industriale – 36 mii, viticole – 24 mii, pomicole – 12 mii etc.

Dacă analizăm și completăm acestea cu faptul că exploatațiile specializate furnizau o valoare mult mai mare pe ha și pe locuitor activ rural, importanța economică și socială a acestei categorii în cadrul agriculturii sporește, nu scade, în detrimentul ponderii mari a exploatațiilor cerealiere.

Când se examinează distribuția exploatațiilor după ramura de producție, la nivelul regiunilor agrogeografice, se sesizează nu numai o inegalitate firească a ponderii lor, dar chiar preponderența unor ramuri necerealiere în structura unor regiuni și județe. Astfel, în zona Carpaților Moldovei, exploatațiile cerealiere ocupau numai 27,1% din total, cele mixte – 45,2%, gospodăriile zootehice 21,3%, iar celelalte specializate 7,4%, ceea ce atestă preponderența ocupațiilor și producțiilor necerealiere. Mai mult, județul Putna avea numai 23% exploatații cerealiere dar 45,1% mixte, 14,7% zootehnice, 14,3% viticole etc.

Într-o situație asemănătoare se prezintă și zona Carpaților Munteniei și Olteniei cu 40,2% exploatații mixte, 14,7% zootehnice și doar 38,5% cerealiere.

Dar cea mai puțin cerealieră era zona Bucovinei, cu 7,6% gospodării cerealiere, urmată de zona platoului Transilvaniei, cu 17,4% exploatații producătoare de cereale. Aici se detașează județul Brașov cu 43,1% gospodării mixte, 24,4% zootehnice, 28% culturi speciale și numai 3,1% cerealiere. Cum este și firesc, zonele mari producătoare de cereale și deci cerealiere prin excelență, erau cele de la câmpie: Șesul Dunării, cu aproape 80% exploatații furnizoare de cereale, Dobrogea, cu 81%, Șesul Siretului și Prutului, cu 56,9% etc.

Distribuirea exploatațiilor pe ramuri de producție, la nivel teritorial, sugerează totodată și anumite stări economico-sociale diferențiate, știindu-se că producția cerealelor era, atunci, mai puțin consumatoare de muncă complexă și deci mai puțin eficientă.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 84

Exploatațiile agricole propriu-zise, după ramura principală de producție, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941

Regiunea agrogeografică	Total exploatații	Cerealier	Grădini de zarzavat	Viticole	Pomicole	Culturi speciale	Silvicultură	Zootehnice	Apicultură	Mixte
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Total	1 732 030	878 395	6 636	23 666	12 184	35 711	1 848	217 043	1 211	555 336
Șesul Siretului și Prutului	307 583	175 100	1 230	5 222	481	3 146	183	22 052	153	100 016
Carpații Moldovei	125 934	34 066	432	4 406	156	2 828	249	26 802	77	56 918
Carpații Munteniei și Olteniei	331 971	127 926	1 613	8 426	8 344	2 676	823	48 670	150	133 343
Șesul Dunării	439 073	346 566	2 102	2 006	787	2 363	147	21 966	176	62 960
Dobrogea	54 326	44 012	187	636	66	514	7	4 846	55	4 003
Bucovina	45 842	3 477	157	12	79	7 437	40	7 043	22	27 575
Șesul Tisei	208 994	109 361	585	2 265	1 166	4 257	95	29 591	351	61 323
Platoul Transilvaniei	218 307	37 887	330	693	1 105	12 490	304	56 073	227	109 198

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, București, 1945.

NOTĂ: [1]Se cuprind exploatațiile care cultivă exclusiv plante industriale: tutun, zahăr, soia, orez, bumbac etc. sau alte plante pentru comercializare.

Tabelul 85

Exploatațiile agricole propriu-zise, după ramura principală de producție, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941

ponderi

Regiunea agrogeografică	Total exploatații	Cerealier	Grădini de zarzavat	Viticole	Pomicole	Culturi speciale	Silvicultură	Apicultură	Zootehnie	Mixte
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
TOTAL	100	50,7	0,4	1,4	0,7	2,0	0,1	12,5	0,1	32,1
Șesul Siretului și Prutului	100	56,9	0,4	1,7	0,2	1,0	0,1	7,2	x	32,5
Carpații Moldovei	100	27,1	0,3	3,5	0,1	2,2	0,2	21,3	0,1	45,2
Carpații Munteniei și Olteniei	100	38,5	0,5	2,5	2,5	0,8	0,2	14,7	0,1	40,2
Șesul Dunării	100	78,9	0,5	0,5	0,2	0,5	x	5,0	0,1	14,3
Dobrogea	100	81,0	0,3	1,2	0,1	1,0	x	8,9	0,1	7,4
Bucovina	100	7,6	0,3	x	0,2	16,2	0,1	15,4	x	60,2
Platoul Transilvaniei	100	17,4	0,2	0,3	0,5	5,7	0,1	25,7	0,1	50,0
Vestul Transilvaniei	100	52,3	0,3	1,1	0,6	2,0	x	14,2	0,2	29,3

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, București, 1945.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXXI

REPARTIŢIA GOSPODĂRIILOR AGRICOLE, PE GRUPE DE MĂRIME ŞI SUPRAFAŢĂ, ÎN IANUARIE 1948 – Introducere

Datele privind compoziţia pe grupe de mărime a gospodăriilor individuale, după număr şi suprafaţă, reprezintă un punct de plecare esenţial al oricărei analize a relaţiilor agrare.

Statistica referitoare la exploataţiile agricole din ianuarie 1948 are un caracter inedit; publicaţia oficială a recensământului agricol din 1948 nu furnizează cifre referitoare la suprafaţă, pe grupe de mărime. Notăm că în privinţa numărului gospodăriilor, între sursa de mai sus şi cifrele recensământului din 1948 există o diferenţă mică şi care nu impietează asupra grupelor de exploataţii.

Tabelele înfăţişează, în linii generale, structura pe gospodării după suprafaţa folosită, a satului românesc, potenţialul diferitelor grupe de gospodării.

Suprafaţa recenzată a cuprins toate formele de teren de care au dispus gospodăriile agricole – arabil, păşuni, fâneţe, vii şi livezi, păduri şi altele.

După reforma agrară din anul 1945 a sporit numărul şi suprafaţa gospodăriilor mici şi mijlocii cât şi ponderea lor în total.

Recensământul din ianuarie 1948 ca şi ancheta agricolă din 1947 au avut o organizare mai temeinică şi înscrierea în formulare s-a făcut cu mai mare exactitate, ceea ce a dus la descoperirea unor suprafeţe mai mari deţinute de gospodăriile individuale faţă de precedentele înregistrări.

Tabelul 86

Gospodăriile agricole individuale, pe grupe de mărime și suprafață, în ianuarie 1948

Grupa de mărime	Gospodării		Suprafața exploatată		Suprafața medie, ha
	număr	%	ha	%	
1	2	3	4	5	6
TOTAL	3 142 877	100,0	14 576 578	100,00	4,6
până la 1 ha	550 811	17,52	301 233	2,07	0,5
1 – 3 ha	1 133 273	36,06	2 548 973	17,49	2,2
3 – 5 ha	708 957	22,56	3 169 669	21,74	4,4
5 – 10 ha	561 922	17,88	4 326 498	29,68	7,6
10 – 20 ha	149 170	4,75	2 229 381	15,29	14,9
20 – 50 ha	32 382	1,03	1 060 589	7,28	32,7
peste 50 ha	6 363	0,20	940 238	6,45	147,0

SURSA: Costin Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, București, 1956; pe baza datelor furnizate de Direcția Centrală de Statistică.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXXII

REPARTIZAREA PROPRIETARILOR AGRICOLI, DUPĂ SUPRAFAȚĂ, PE REGIUNI AGROGEOGRAFICE, ÎN ANUL 1948 – Introducere

Acțiunea de recenzare a proprietății funciare a urmărit și distribuirea proprietăților de pământ după suprafața posedată și clasificată pe grupe detaliate. Suprafața înregistrată a cuprins toate formele de proprietate - particulară, de stat și a instituțiilor juridice și morale.

Datele statistice sunt prezentate în două tabele: unul cu cifre absolute, iar celălalt cu cifre relative.

Se remarcă, la o primă observație, numărul mare de proprietari – cel mai mare din istoria agrară a țării (vezi Nota) – și fărâmițarea avansată a proprietății, numărul parcelelor ajungând să fie egal cu acela al hectarelor. De altfel, aceasta este prima statistică agricolă din România care a pus în evidență numărul parcelelor din care era constituită proprietatea funciară. Ca regulă, zonele de deal și munte apar cu ponderi mari ale proprietăților foarte mici și mici, iar cele de șes cu ponderi ridicate ale proprietăților mai întinse față de media pe țară. Alte raporturi, între suprafață și numărul parcelelor, între diferite categorii de proprietari din cele opt regiuni agrogeografice, sugerează analize de interes în descifrarea relațiilor agrare.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 87

Proprietarii agricoli[1], după mărimea suprafeței în proprietate, pe grupe și regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948

Regiuni agrogeografice	Suprafața totală, mii ha	Numărul parcelelor mii	Numărul total al proprietarilor mii	Repartizarea proprietarilor agricoli, după mărimea proprietății, mii								
				până la 0,5 ha	0,5 –1 ha	1 – 2 ha	2 – 3 ha	3 – 5 ha	5 – 10 ha	10 – 20 ha	20 – 50 ha	peste 50 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ROMÂNIA	20 661	20 321	5 501	901	1 101	1 473	838	697	364	88	24	15
Pondere			100,0	16,4	20,0	26,8	15,2	12,7	6,6	1,6	0,4	0,3
Șesul Siretului și Prutului	2 183	2 180	700	72	126	204	127	108	51	8	2	1
Carpații Moldovei	1 282	1 186	318	53	72	93	48	36	13	2	0,5	0,5
Carpații Munteniei și Olteniei	2 719	3 653	1 044	254	261	275	124	83	35	8	3	2
Șesul Dunării	3 818	3 606	1 324	197	282	400	215	145	63	12	5	3
Platoul Transilvaniei	5 334	5 917	1 022	162	167	239	163	165	92	25	6	4
Dobrogea	1 102	395	157	11	20	26	22	30	30	16	2	0,5
Bucovina	513	342	119	27	32	32	12	8	4	2	0,9	0,3
Șesul Tisei	3 710	3 042	817	125	141	204	127	123	76	15	4	3

SURSA: A. Galopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948*. Rezultate provizorii, București, 1948.

NOTĂ: [1]Privește toate persoanele fizice și morale – instituții de stat și obștești – care au apărut la data recensământului ca proprietari de pământ în mediul rural și urban.

Particularitatea acestei înregistrări, față de cele precedente – când se avea în vedere în principal capul familiei –, constă în faptul că au fost socotiți ca proprietari agricoli – persoanele fizice – nu numai titularii înregistrați în rolurile comunelor ci și cei care nu-și declaraseră pământul, sau nu-l revendicau, când erau succesori legali sau trăiau în indiviziune; ca, de pildă, copiii înzestrați prin donații verbale, succesorii legali, împroprietăriții care nu primiseră încă titlurile de proprietate. De asemenea, categoria de proprietar agricol privea orice fel de proprietate care ținea de pământ agricol sau forestier. După un astfel de criteriu, numărul proprietarilor agricoli se ridică la 5 501 mii persoane care, raportate la o populație de peste 14 ani de 11 285 mii, dau o proprietate de pământ la doi locuitori.

Din cauzele de mai sus, datele acestui recensământ nu pot fi comparabile cu numărul proprietarilor agricoli din alte statistici anterioare.

În 1948, s-a făcut, concomitent, și înregistrarea exploatațiilor agricole constatate în număr de 3 137 mii.

Comentatorii datelor recensământului din 1948 arată că fiecare exploatație folosește terenuri aparținând unui număr de doi proprietari care erau, bineînțeles, de cele mai multe ori, sau soțul și soția, sau părinții și un copil, un ginere, noră etc.

Proprietățile agricole, pe grupe de mărime, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948

ponderi

Regiunea agrogeografică	Total	până la 0,5 ha	0,5 – 1 ha	1 – 2 ha	2 – 3 ha	3 – 5 ha	5 – 10 ha	10 – 20 ha	20 – 50 ha	peste 50 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ROMÂNIA	100,0	16,4	20,0	26,8	15,2	12,7	6,6	1,6	0,4	0,3
Șesul Siretului și Prutului	100,0	10,3	18,0	29,1	18,2	15,4	7,3	1,2	0,3	0,2
Carpații Moldovei	100,0	16,6	22,7	29,2	15,2	11,2	4,0	0,7	0,2	0,2
Carpații Munteniei și Olteniei	100,0	24,3	25,0	26,4	11,9	7,9	3,3	0,8	0,3	0,2
Șesul Dunării	100,0	14,9	21,3	30,2	16,3	11,0	4,7	0,9	0,4	0,3
Dobrogea	100,0	7,1	12,4	16,4	13,8	19,2	18,9	10,4	1,4	0,3
Bucovina	100,0	22,7	27,2	26,7	10,3	6,7	3,7	1,7	0,8	0,3
Platoul Transilvaniei	100,0	15,8	16,3	23,4	15,9	16,1	9,0	2,4	0,6	0,4
Șesul Tisei	100,0	15,3	17,2	25,0	15,5	15,0	9,3	1,8	0,5	0,4

SURSA: Calculat după A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948*. Rezultate provizorii, București, 1949.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXXIII

REPARTIȚIA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE, PE REGIUNI AGROGEOGRAFICE, ÎN IANUARIE 1948 – Introducere

Recensământul agricol din 1948 a cercetat nu numai distribuția proprietăților agricole pe regiuni agrogeografice ci și exploatiile agricole în aceeași repartiție. Numărul lor este mai mic decât al proprietăților – aproape la jumătate – iar localizarea exploatațiilor pe grupe de mărime, în cele opt regiuni agrogeografice, apare diferită.

Situațiile statistice expun această distribuire în cifre absolute și în procente. Grupele de mărime privesc gospodăriile cu pământ până la 0,5 ha, între 0,5–1 ha, 1–2 ha, 2–5 ha, 5–10 ha, 10–20 ha, 20–50 ha și peste 50 de ha. A fost inclusă toată suprafața exploatațiilor, indiferent de natura pământului. Datele expun tabloul compoziției după numărul și ponderea gospodăriilor din fiecare grupă, atât la nivelul întregii agriculturi, cât și în fiecare regiune agrogeografică; se evidențiază difuzarea inegală a grupelor între diferite zone, în funcție de condițiile istorice, naturale și economice; ca și în cazul repartiției proprietăților pe grupe de mărime, distribuirea exploatațiilor relevă predominarea grupelor cu suprafața medie mai mică în zonele de deal și munte, iar la șes a celor cu întinderea medie mai mare; de asemenea, ponderea extremelor de mărime a exploatațiilor urmează aceeași tendință de difuzare.

Apare interesant faptul că grupa de 1–3 ha deține ponderea cea mai ridicată în compoziția pe țară și în toate regiunile agrogeografice, cu excepția Dobrogei, iar împreună cu grupa următoare, de 3–5 ha, dobândește prioritate, peste 50% în totalul gospodăriilor în toată țara, fără Dobrogea unde majoritatea exploatațiilor se situează între 5–20 de ha.

Tabelul 89

Exploatațiile agricole[1], după grupe de mărime, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948[2]

mii

Regiuni agrogeografice	Numărul total al exploatațiilor	Repartizarea după mărime							
		până la 0,5 ha	0,5–1 ha	1–3 ha	3–5 ha	5–10 ha	10–20 ha	20–50 ha	peste 50 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ROMÂNIA	3 096	233	296	1 107	707	551	154	34	14
Șesul Siretului și Prutului	404	15	27	142	113	85	18	3	1
Carpații Moldovei	193	14	23	84	44	23	4	0,8	0,5
Carpații Munteniei și Olteniei	582	61	84	246	107	63	15	4	2
Șesul Dunării	628	25	43	228	170	125	28	6	3
Dobrogea	85	3	3	14	15	25	19	5	0,8
Bucovina	71	8	10	33	11	6	2	1	0,4
Platoul Transilvaniei	622	59	59	193	137	124	38	8	4
Șesul Tisei	511	48	47	167	110	101	30	6	2,5

SURSA: A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948*. Rezultate provizorii, București, 1948.

NOTE: [1]În conformitate cu recensământul din 1948, au fost socotite exploatații agricole, respectiv unități de producție în exploatarea solului, toate gospodăriile care cultivă o suprafață de teren, propriu sau străin, care se ocupă cu creșterea vitelor, precum și exploatațiile agricole, forestiere, pastorale, aparținând statului și altor persoane, de drept public sau privat.

[2]Datele acestui recensământ agricol, efectuat în ianuarie 1948, sunt valabile pentru 1947.

Tabelul 90

Exploatațiile agricole, după grupe de mărime, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948

ponderi

Regiuni agrogeografice	Total	până la 0,5 ha	0,5 –1 ha	1 – 3 ha	3 – 5 ha	5 – 10 ha	10 – 20 ha	20 – 50 ha	peste 50 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ROMÂNIA	100,0	7,5	9,6	35,7	22,8	17,8	5,0	1,1	0,5
Șesul Siretului și Prutului	100,0	3,6	6,8	35,2	28,0	21,0	4,3	0,7	0,4
Carpații Moldovei	100,0	7,4	11,7	43,6	22,8	11,8	2,0	0,4	0,3
Carpații Munteniei și Olteniei	100,0	10,3	14,4	42,2	18,4	10,8	2,6	0,7	0,4
Șesul Dunării	100,0	3,9	6,9	36,3	27,1	20,1	4,4	0,9	0,4
Dobrogea	100,0	3,8	4,1	16,0	17,4	28,8	22,8	6,1	1,0
Bucovina	100,0	11,0	13,5	46,5	15,6	8,4	3,0	1,5	0,5
Platoul Transilvaniei	100,0	9,5	9,6	31,0	22,0	19,9	6,1	1,3	0,6
Șesul Tisei	100,0	9,5	9,1	32,8	21,5	19,7	5,8	1,1	0,5

SURSA: A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948*. Rezultate provizorii, București, 1949.

XXXIV

REPARTIȚIA SUPRAFEȚELOR GOSPODĂRIILOR AGRICOLE, PE CATEGORII DE FOLOSINȚĂ A PĂMÂNTULUI, ÎN IANUARIE 1948 – Introducere

Informațiile statistice asupra compoziției terenului gospodăriilor după modul de folosință apar pentru prima dată în statistica agrară la recensământul din 1948.

Datele pun în evidență acest aspect deosebit de important pentru analiza capacităților de producție și reproducție a diferitelor grupe de exploatații în raport de structura pământului; mai mult, cercetarea poate determina, după ponderea categoriei de teren – arabil, de fânețe, pășuni, vii și livezi, de pădure etc. al gospodăriilor –, apartenența lor la ocupațiile legate de suprafața exploatată.

Situația cu cifrele absolute ale distribuirii suprafeței totale, după categorii de pământ, pe grupe de gospodării – până la 1 ha, 1–3 ha, 3–5 ha, 5–10 ha, 10–20 ha, 20–50 ha și peste 50 de ha, este urmată de o alta care prezintă ponderea fiecărei categorii de teren în totalul suprafeței fiecărei grupe de gospodării. Pe baza acestor date, se pot întreprinde analize privitoare la structura terenului fiecărei grupe de exploatații și gradul de asigurare a diferitelor grupe cu terenurile de bază – arabil și pășuni ori fânețe –, cu privire la ponderea deținută de fiecare grupă de gospodării în diferitele forme de teren, marea diferențiere în această privință între grupele mici și grupele mari de exploatații etc.

În scopul lărgirii posibilităților de interpretare, la ultimele două tabele s-a înscris și ponderea gospodăriilor din fiecare grupă și suprafața medie a fiecărei grupe.

Tabelul 91

Suprafața agricolă, după categorii de folosință, distribuită pe grupe de gospodării, în ianuarie 1948

Categoria de folosință		Total	Mărimea gospodăriilor						
			până la 1 ha	1 –3 ha	3 – 5 ha	5 – 10 ha	10 – 20 ha	20 – 50 ha	peste 50 ha
1		2	3	4	5	6	7	8	9
Gospodării	mii	3 096	530	1 107	707	551	154	34	14
TOTAL	mii ha	14 577	305	2 548	3 170	4 324	2 230	1 060	940
Arabil	mii ha	9 041	183	1 694	2 137	2 838	1 365	592	232
Fânețe	mii ha	1 476	35	267	328	479	249	93	25
Pășuni	mii ha	918	12	114	154	256	191	123	68
Livezi	mii ha	204	10	44	38	49	30	18	15
Vii	mii ha	206	9	46	49	59	25	10	8
Păduri	mii ha	1 511	10	115	168	283	220	180	535
Alte terenuri	mii ha	1 221	46	268	296	360	150	44	57

SURSA: Calculat după Costin Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, București, 1956; pe baza datelor furnizate de Direcția Centrală de Statistică.

Tabelul 92

Suprafața agricolă, după categorii de folosință, distribuită pe grupe de gospodării, în ianuarie 1948

ponderi în total teren

Categoria de folosință	Total	Mărimea gospodăriilor						
		până la 1 ha	1 –3 ha	3 – 5 ha	5 – 10 ha	10 – 20 ha	20 – 50 ha	peste 50 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Suprafața medie ha	4,63	0,5	2,2	4,4	7,6	14,9	32,7	147,0
TOTAL teren	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Arabil	62,0	60,0	66,5	67,4	65,6	61,2	55,8	24,7
Fânețe	10,1	11,6	10,5	10,3	11,1	11,2	8,8	2,7
Pășuni	6,3	3,9	4,5	4,9	5,9	8,6	11,6	7,2
Livezi	1,4	3,4	1,7	1,3	1,2	1,3	1,7	1,6
Vii	1,4	3,0	1,8	1,5	1,4	1,1	0,9	0,9
Păduri	10,4	3,0	4,5	5,3	6,5	9,9	17,0	56,8
Alte terenuri	8,4	15,1	10,5	9,3	8,3	6,7	4,2	6,1

SURSA: Vezi Tabelul 91.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 93

Suprafața agricolă, după categoria de folosință, distribuită pe grupe de gospodării, în ianuarie 1948

ponderi ale grupelor

Categoria de folosință	Total	Mărimea gospodăriilor						
		până la 1 ha	1 –3 ha	3 – 5 ha	5 – 10 ha	10 – 20 ha	20 – 50 ha	peste 50 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Număr de gospodării, pondere	100,0	17,1	35,7	22,8	17,8	5,0	1,1	0,5
TOTAL teren	100,0	2,1	17,5	21,7	29,7	15,3	7,3	6,4
Arabil	100,0	2,0	18,7	23,6	31,4	15,1	6,6	2,6
Fânețe	100,0	2,4	18,1	22,2	32,4	16,9	6,3	1,7
Pășuni	100,0	1,3	12,4	16,8	27,9	20,8	13,4	7,4
Livezi	100,0	4,9	21,6	18,6	24,0	14,7	8,8	7,4
Vii	100,0	4,4	22,3	23,8	28,6	12,1	4,9	3,9
Păduri	100,0	0,7	7,6	11,1	18,7	14,6	11,9	35,4
Alte terenuri	100,0	3,8	21,9	24,2	29,5	12,3	3,6	4,7

SURSA: Calculat după Costin Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, București, 1956; pe baza datelor furnizate de Direcția Centrală de Statistică.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXXV

PROPRIETATEA FUNCIARĂ ÎN BASARABIA – Introducere

Până la Unirea cu România, din anul 1918, în Basarabia, proprietatea funciară a urmat, după reforma agrară din anul 1868, aceeași cale, în linii generale, de transformare a conținutului său din feudală condiționată în privată, modernă, însă nu în măsură atât de radicală ca în statul român, prelungindu-se procesul de împroprietărire decenii la rând și menținându-se pe scară largă forme comune de proprietate.

Din multitudinea de forme de proprietate medievală, după reforma din 1868, s-au păstrat încă numeroase raporturi de semidependență ca rămășițe ale vechilor structuri.

Situațiile statistice referitoare la Basarabia prezintă date concludente asupra trecerii parțiale a pământului din proprietatea nobililor și mănăstirilor în aceea a noilor categorii de mici și mari proprietari – țărani, negustori etc. –, prin răscumpărări, conform legii și regulamentului rural, și cumpărări de terenuri de către categorii sociale nelegate de agricultură.

Existența variatelor categorii de țărani cu diferite grade de dependență și modalități de eliberare, împroprietărire și răscumpărare, a avut ca rezultat și o diferențiere mare în mărimea loturilor, în care s-a intrat în posesiune, de la mai puțin de o deseatină – 1,09 ha – până la câteva zeci de deseatine.

Datele din anul 1905, deci după aproape patru decenii de la proclamarea reformei în Basarabia, înfățișează o scară largă de grupe de proprietari, de la cea sub o deseatină, cu 3% din numărul de gospodării, la grupa de 3–10 deseatine, reprezentând majoritatea țărănimii – 58,6%, și până la 20–100 deseatine, formând doar 2,5% din totalul de gospodării țărănești.

Majoritatea pământului era concentrată la trei grupe centrale: 3–5 deseatine – 21,3%; 5–10 deseatine – 24,9% și 10–15 deseatine – 25,2% care, în total, cumulau peste 70% din suprafața agricolă a provinciei.

Asemenea structură pe grupe de mărime a proprietății genera relații economico-sociale corespunzătoare în satul basarabean; în orice caz, apare în evidență, prin comparație cu celelalte provincii românești, mai mare suprafața medie generală pe gospodărie, un nivel mai ridicat de asigurare a populației rurale cu pământ, o pondere

mai redusă a categoriilor fără pământ și cu pământ puțin – 0-3 ha –, precum și reprezentarea mai bună a ponderii categoriei țărănimii înstărite – 10–50 ha – estimată la 20% din total de gospodării cu 45,5% din pământ în proprietate.

De altfel, Basarabia, dintre toate provinciile românești unite în 1918, avea proporția cea mai mare de pământ arabil în structura după folosință a suprafețelor precum și rezerve mai mari de împroprietărire pe locuitor rural la reforma din 1918.

Tabelul 94

BASARABIA

Posesiunea asupra pământului, pe categorii, în anii 1877, 1887 și 1905

Categoria de posesiune	1877		1887		1905	
	mii deseatine	%	mii deseatine	%	mii deseatine	%
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	3 064,0	100,0	3 732,4	100,0	3 834,8	100,0
Proprietate individuală	1 311,3	42,8	1 726,9	46,3	1 656,1	43,2
Suprafețe atribuite prin reformă	1 536,2	50,1	1 674,0	44,9	1 864,0	48,6
Proprietăți de stat, mănăstirești și altele	216,5	7,1	331,5	8,8	314,7	8,2

SURSA: Ia. S. Grosul și J. G. Budak, *Ocerki istorii narodnovo hoziaistva Bessarabii (1861–1905)*, Chișinău, 1972.

Tabelul 95

BASARABIA

Proprietatea personală asupra pământului, pe categorii de posesori, în anii 1877, 1887 și 1905

Categorii de posesori	1877		1887		1905	
	mii deseatine	%	mii deseatine	%	mii deseatine	%
1	2	3	4	5	6	7
Total	1 311,3	100,0	1 726,9	100,0	1 656,2	100,0
Nobili	945,1	72,0	1 014,5	58,9	860,2	51,9
Cler	3,0	0,2	–	–	6,2	0,3
Negustori	232,0	17,7	300,9	17,4	244,3	14,8
Mici proprietari urbani	8,9	0,7	35,9	2,1	124,7	7,6
Țărănime	58,9	4,6	307,6	17,4	94,7	5,8
Alții	–	–	–	–	39,4	2,4
Supuși străini	51,2	3,9	–	–	53,7	3,2
Asociații țărănești	–	–	–	–	80,6	4,9
Tovărășii țărănești	–	–	68,0	4,2	142,8	8,6
Tovărășii ale micilor proprietari	–	–	–	–	1,9	0,1
Tovărășii industriale și comerciale	12,2	0,9	–	–	7,7	0,4

SURSA: Ia. S. Grosul și J. G. Budak, *op. cit.*

Tabelul 96

BASARABIA

Suprafaţa loturilor ţărăneşti, pe categorii, în anii 1877 şi 1905

Foste categorii de ţărani	1877[1]			1905		
	Numărul gospodăriilor	Suprafaţa loturilor, mii deseatine	Suprafaţa medie a lotului, deseatine	Numărul gospodăriilor	Suprafaţa loturilor, mii deseatine	Suprafaţa medie a lotului, deseatine
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	165 826	1 536,3	9,3	284 636	1 864,0	6,5
Ţărani	113 485	863,6	7,6	177 604	707,4	4,0
Ţărani pe pământul statului	7 072	111,3	15,7	65 901	635,7	9,6
Coloniști	16 662	429,0	25,7	27 497	449,1	16,3
Răzeşi	28 607	132,4	4,9	13 634	71,8	5,3

SURSA: Ia. S. Grosul şi J. G. Budak, *op. cit.*, p. 159.

NOTĂ: [1]Fără sudul Basarabiei, care până la 1878 era încadrat la România.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 97

BASARABIA

Distribuirea proprietăţii asupra pământului[1] pe categorii de proprietari şi grupe de mărime, în anul 1905

Categoria	Total		Grupa 1 – 100 deseatine				Grupa 100 – 1000 deseatine		Grupa peste 1 000 deseatine	
	Număr	Suprafaţă	Număr	Suprafaţă	din care grupa 1 – 10 deseatine		Număr	Suprafaţă	Număr	Suprafaţă
I. Proprietate personală	5 107	1 433 173[5]	3 448	75 816	1 668	7 527	1 267	480 691	392	866 666
Moşieri	1 427	860 178	479	17 599	116	551	698	287 674	250	554 905
Cler	111	6 212	98	3 322	27	132	13	2 890	–	–
Negustori	416	244 332	134	3 848	49	254	201	84 999	81	155 485
Proprietari urbani[2]	872	124 701	729	10 504	508	1 697	109	38 078	34	76 119
Ţărani[3]	1 971	94 678	1 786	34 312	895	4 547	176	46 161	9	14 205
Alţii	279	39 392	217	5 988	72	338	54	16 022	8	17 382
Supuşi străini	31	63 680	5	243	1	8	16	4 867	10	48 570
II. Societăţi şi tovărăşii[4]	400	232 936	66	4 011	1	10	259	114 522	75	114 403
Total I + II	5 507	1 666 109[6]	3 514	79 827	1 669	7 537	1 526	595 213	467	981 069

SURSA: „Statistica zemlevladenia", 1905. Vîpusc 10, Bessarabscoi gubernii.

NOTE: [1]Se cuprind numai categoriile cu pământ în proprietate privată şi în asociaţii, fără proprietatea ţărănească de obşte, în care era inclusă aproape totalitatea ţăranilor de după reforma agrară din 1868.

[2]În limba rusă, categoria de meşciani; s-a tradus cu aproximaţie, printr-o noţiune economică; în dicţionar se redă numai sensul social: mica burghezie.

[3]Referitor la proprietatea ţărănească obştească, vezi Tabelul 96 cuprinzând 284 636 gospodării şi 1864 mii deseatine suprafaţă.

[4]Societăţi de proprietate asupra pământului ale negustorilor, tovărăşii de ţărani, industriaşi, negustori şi alţii.

[5]Cifră corectată, în sursă 1 423 173.

[6]Cifră corectată, în sursă 1 656 109.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 98

BASARABIA

Proprietatea țărănească, distribuită pe grupe de mărime, în anul 1905

Mărimea exploatației	Gospodării		Suprafață	
	număr	%	deseatine	100
1	2	3	4	5
Total	284 636	100	1 864 623 [1]	100
până la 1 deseatină	8 924	3,1	4 764	0,3
1 - 3	51 121	18,0	115 430	6,2
3 - 5	101 344	35,6	396 879	21,3
5 - 10	65 470	23,0	464 450	24,9
10 - 15	39 183	13,8	470 270	25,2
15 - 20	11 493	4,0	195 512	10,5
20 - 30	4 826	1,7	123 706	6,6
30 - 50	1 717	0,6	59 397	3,2
50 - 100	553	0,2	32 946	1,7
100 - 200	–	–	–	–
200 - 300	5	x	1 269	x

SURSA: „Statistica zemlevladenia", 1905. Vîpusc 10. „Bessarabsceia gubernia".

NOTĂ: [1] Cifră corectată, în sursă 1 864 023.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXXVI

PROPRIETATEA FUNCIARĂ ÎN BUCOVINA PÂNĂ LA 1918 – Introducere

Proprietatea asupra pământului în Bucovina a dobândit conținutul modern de proprietate privată, liberă, prin reforma agrară din anul 1948 din imperiul habsburgic și legiuirile din 1854.

Sursele statistice referitoare la proprietatea pământului sunt numeroase și variate înfățișând-o pe diferite forme, categorii de proprietate, de teren etc. Ceea ce interesează, în fond, respectiv distribuirea ei pe grupe de mărime și gospodării, se exprimă în datele tabelelor ce urmează; ele au în vedere pământul agrosilvic, în care Bucovina deținea ponderile prioritare de pășuni și fânețe și păduri, având însă proporția cea mai scăzută de suprafață arabilă.

Tot ca specific, dar în domeniul distribuirii pe grupe a pământului, se impune, ca în nici o altă provincie românească, o proporție considerabilă de proprietari, majoritatea – 59,2%, – cu pământ în loturi minuscule de până la 1 ha cu abia 4,6% din suprafața totală; restul proprietarilor până la 10 ha, de 37%, deținea abia o cincime din suprafețe întrucât majoritatea acestora, formată din pășuni și păduri, în principal, aparținea marilor proprietari particulari, publici – statul, comunele și alte persoane juridice și morale.

Caracteristica generală a mediului rural din zona colinară și de munte specifică Bucovinei era insuficiența acută de teren arabil, loturi mici dar compensate prin culturi intensive de randamente peste media celor de la câmpie.

BCU IASI

Tabelul 99

BUCOVINA

Exploatațiile agricole, după mărime și categorie, în anul 1902

Mărimea exploatației	Total număr	%
Total	107 170	100,0
sub 0,5 ha	15 491	14,5
0,5 – 1 ha	16 979	15,8
1 – 2 ha	27 380	25,6
2 – 5 ha	31 263	29,2
5 – 10 ha	10 267	9,6
10 – 20 ha	3 356	3,1
20 – 50 ha	1 534	1,4
50 – 100 ha	315	0,3
peste 100 ha	585	0,5

SURSA: „Oesterreichisches Statistiches Handbuch für die im Reichsrate vertrenen königreiche und Länder", 1906–1907.

Tabelul 100

BUCOVINA

Distribuirea pământului[1], pe grupe, la sfârșitul secolului 19

Grupa ha	Număr proprietari	%	Suprafața, ha	%
1	2	3	4	5
Total	199 185	100,0	1 044 299	100,0
0 – 0,5	77 165	38,7	18 431	1,8
0,5 – 1	40 814	20,5	29 121	2,8
1 – 3	48 223	24,2	84 977	8,1
3 – 5	14 475	7,3	55 977	5,4
5 – 10	11 067	5,6	76 182	7,4
10 – 20	4 157	2,1	57 181	5,5
20 – 50	1 902	0,9	55 801	5,3
50 – 100	547	0,3	39 112	3,7
100 – 200	315	0,15	44 943	4,3
200 – 500	270	0,13	83 984	8,0
500 – 1000	125	0,06	85 918	8,2
1000 – 2000	62	0,03	97 187	9,3
peste 2000	63	0,03	315 485	30,2

SURSA: „Buletinul statistic al României", 1919, nr. 1.

NOTĂ: [1]Reprezintă toate formele de proprietate; cea privată constituia numai 61,7%, restul de 38,3% aparținea statului, comunelor, persoanelor morale și îndeosebi Fondului bisericesc religionar (23%) (*op. cit.*, p. 61).

XXXVII

EVOLUȚIA SECULARĂ A STRUCTURII PROPRIETĂȚII FUNCIARE 1864–1948
– Observații metodologice

La sfârșitul capitolului care înfățișează mișcarea, sub variate aspecte și procese, a proprietății funciare și exploatației agricole, în secolul perioadei moderne a României, este necesară o reprezentare în dinamică istorică a evoluției lor, un tablou de sinteză al transformărilor produse în fondul funciar al țării din punct de vedere juridico-economic, al mersului și sorții diferitelor categorii socio-economice de gospodării agricole.

Urmărirea în planul evoluției și transformărilor agrare se poate face în principal pe baza datelor proprietății funciare a diferitelor grupe de proprietari, dar și a exploatației agricole la aceleași grupe. Datele statistice existente nu permit constituirea indicatorilor necesari pentru întreaga perioadă 1864–1948, la nici una din cele două categorii, de proprietăți funciare, sau exploatații agricole. Mai mult decât atât, până la 1905, sursele se referă numai la compoziția proprietății funciare pe grupe, neexistând date asupra mărimii exploatațiilor agricole; singura statistică referitoare la exploatațiile agricole este cea din 1913; după 1918 s-au întocmit statistici referitoare la proprietatea funciară pe grupe de mărime – recensămintele fiscale din 1925, 1927 și 1929, recensămintele agricole din anii 1941 și 1948 – dar nu se pot concorda grupele de mărime a suprafețelor clasificate; în schimb, datele referitoare la exploatațiile agricole – din 1930, 1941 și 1948 – se pot clasa pe grupele de mărime necesare cercetării și care concordă cu mărimea grupelor de proprietate din anii 1864 și 1896 sau 1905. Astfel că tabelul cu evoluția structurii pe grupe a pământului cuprinde, pentru anii 1864 și 1905, proprietatea funciară, iar în anii 1930, 1941 și 1948, exploatația agricolă.

Considerăm posibilă comparația dintre datele primei perioade – 1864 și 1905 – și ale celei de-a doua perioade – 1930–1948 – datorită faptului că după reforma agrară din 1921 marea arendășie, care crea decalaje importante la diferite grupe dintre suprafețele în proprietate și cele în exploatare, dispare, în principal, și, în linii generale, pe grupe de mărime, proprietatea funciară se apropie de exploatația agricolă; marea majoritate a pământului în exploatare

era teren în proprietate. Aceasta o confirma și recensământul agricol din 1941 care furnizează date atât asupra proprietății agricole cât și asupra exploatațiilor agricole. Astfel, situația este următoare:

proprietăți agricole:	2 257 mii unități
exploatații agricole:	2 264 mii unități
suprafața proprietăților:	10 419 mii ha
suprafața exploatațiilor:	10 420 mii ha

Ponderea exploatațiilor și proprietăților pe grupe de mărime nu diferă substanțial.

Din cauza modificărilor teritoriale și a conținutului diferit al indicatorilor generali – proprietate funciară și exploatație agricolă, care nu se identifică și nu se suprapun – comparabilitatea datelor absolute pe termen lung nu conduce la concluzii precise; în scopul ameliorării condițiilor pentru comparație, datele privind numărul și suprafața proprietății și exploatației agricole au fost reduse la suprafața medie pe unitate și la număr și suprafață pe locuitor; indicatorii pe locuitor însă sunt prezentați în secțiunea de sinteză a lucrării.

Datele se desfășoară pe cinci momente importante ale perioadei studiate: 1864, 1896, 1930–1935, 1941, 1948; ele exprimă proprietatea funciară între 1864–1896 și exploatația agricolă între 1930–1948, pe grupe de gospodării, după mărimea suprafeței de pământ posedată sau lucrată, în doi indicatori – număr de gospodării și suprafață, în ha.

Suprafața luată în considerare a fost cea mai cuprinzătoare, adică cea agrosilvică, pentru care datele au fost aliniate la această structură.

Evoluția compoziției pe grupe de mărime a proprietății funciare este expusă în două planuri: unul referitor la distribuirea întregii suprafețe agrosilvice a țării între cele trei grupe de suprafață: până la 10 ha – mică, între 10–100 – mijlocie și peste 100 ha – mare, în date absolute și în procente; celălalt plan privește detalierea proprietății țărănești pe subgrupe, în date absolute și relative.

XXXVIII

EVOLUȚIA PROPRIETĂȚII ȘI EXPLOATAȚIEI AGRICOLE, PE CATEGORII DE MĂRIME, ÎNTRE ANII 1864–1948 – Introducere

Pe baza recensămintelor fiscale și agricole, cu toate dificultățile de comparabilitate – explicate în note –, datele ce urmează confirmă tendințele mari ale prefacerilor proprietății funciare particulare, în cele peste opt decenii de la reforma agrară din 1864 până la 1948. Schimbările celor trei categorii convenționale de gospodării, mici, mijlocii și mari, după suprafață – până la 10 ha, de la 10–100 ha și peste 100 ha –, au într-o măsură considerabilă semnificația modificărilor economico-sociale ale structurilor de bază ale agriculturii.

Suprafața luată în calcul cuprinde pământul agricol și pădurile, respectiv toată întinderea agrosilvică particulară, la stat adăugându-se și cea a bălților.

Pentru anii 1864 și 1905, datele exprimă proprietățile agricole, iar pentru 1930, 1941 și 1948 exploatațiile agricole.

După reforma agrară din 1864 se aflau față în față mica proprietate țărănească cu pământ până la 10 ha și marea proprietate latifundiară; proprietatea mijlocie era nesemnificativă; poate fi considerată o parte din cea răzeșească și moșnenească.

Sub acțiunea, în principal, a măsurilor funciare extraeconomice – reformele agrare din 1921 și 1945 – dar și a proceselor economico-sociale au rezultat mutații importante în componența proprietății și exploatației agrosilvice. Pe de o parte, procesele economice au produs diferențierea în rândul gospodăriilor mici, dezvoltarea gospodăriilor înstărite și capitaliste; pe de altă parte, vânzările de pământ de către stat țărănimii, între 1864–1905, de circa 1 milion de ha, prin reforma agrară din 1921 de peste 3,5 milioane de ha și prin reforma din 1945 – circa 1 milion de ha, toate au contracarat, în măsură determinantă, efectele pulverizării gospodăriei mici a țărănimii.

În consecință, gospodăriile mici țărănești, o dată cu creșterea populației rurale, s-au înmulțit, suprafața lor totală s-a lărgit în mod absolut de la o perioadă la alta; media suprafeței pe gospodărie a marcat însă o tendință seculară, netă, de reducere până în anul 1945.

În ritm și în măsură mult mai mare, prioritar, prin procese economice, a sporit locul și importanța exploatațiilor înstărite și capitaliste, de la 10 la 100 de ha, ajungând să reprezinte, la sfârșitul perioadei, o parte însemnată în proprietatea particulară funciară. Această grupă, inexistentă în 1864, apare certă la recensământul din anul 1905 pentru ca la cel din 1930 să reprezinte aproape un sfert din suprafața totală și – împreună cu marea proprietate (de peste 100 de ha), deținătoare a cca. 28% din întinderea agricolă și 14,6% din cea arabilă – să egaleze întinderea gospodăriilor mici țărănești.

Tendința cea mai importantă o înscrie însă marea proprietate (exploatare) a cărei suprafață, prin deplasările periodice menționate, produse de reformele agrare, se reduce, până la dispariție, în 1945.

Prefacerile cele mai mari în structura proprietății funciare din perioada studiată s-au produs, în primul rând, nu sub efectul economic direct al raporturilor marfare, bănești, ci al acțiunilor juridice, legislative, extraeconomice, ale statului în momentele de criză a regimului agrar. Proprietatea mică și cea mare, ca dimensiune și pondere în fondul funciar al țării, au evoluat în sensuri contrare până în 1945, când s-a încheiat acțiunea istorică de transformare a proprietății funciare latifundiare în proprietate mică și mijlocie țărănească.

Procesul de modificări structurale ale proprietății funciare de la marea exploatație agricolă la cea mică a fost însoțit de trecerea de la randamente mai mari la ha la randamente mai mici, cum le atestă statistica oficială, de la o exploatare mai eficientă la o exploatare mai puțin eficientă, de la o producție marfară mai mare la o producție mai mică oferită pieței. Până la sfârșitul perioadei, extinderea tipului modern de exploatații marfar-capitaliste nu a reușit să compenseze în agricultura țării o serie de urmări nefavorabile ale proceselor menționate.

În scopul facilitării comparabilității datelor asupra compoziției proprietății funciare și exploatației agricole pe cele trei grupe mari de unități, între 1864–1948, în secțiunea de sinteză a lucrării, datele sunt raportate la locuitori și la unitate de suprafață.

Evoluția seculară a prefacerilor proprietății și exploatației agricole în România de la stările și structurile feudale cu economie preponderent naturală, spre cele marfar-capitaliste, a căror expresie finală este agricultura fermieră, cu exploatație agricolă comercială, de piață, de tipul întreprinderii mecanizate și specializate moderne, nu a parcurs, în intervalul 1860–1948, decât primele faze: transformarea proprietății funciare, din dependentă și condiționată, în proprietate privată liberă, a proprietății și exploatației agricole latifundiare în proprietate și exploatație țărănească, faze înfăptuite prin forța și autoritatea statului, în scopul rezolvării problemei sociale a țărănimii; aceste prime faze au urmărit și au avut ca scop principal distrucția pe cale extraeconomică a vechilor forme și crearea formelor corespunzătoare micii proprietăți țărănești; nu s-a urmărit atunci și scopul general economic – eficientizarea exploatației și producției agricole; aceasta nu devenise acută.

Mica exploatație, deși devenea neeficientă economic, la nivelul gospodăriei, rămânea eficientă la nivelul economiei naționale, furnizând însemnate cantități de produse agricole ieftine.

Țară cu pondere mare a suprafețelor agrare, cu populație agrară preponderentă, România, deși practica o agricultură primitivă, manuală, cu randamente reduse, asigura deplin necesitățile de produse agroalimentare interne, la nivelul și calitatea cerințelor tradiționale, precum și însemnate exporturi care, până la 1914, acopereau necesitățile de plată ale importului țării; în perioada interbelică, când producția agricolă se reduce relativ și scade considerabil participarea ei la exportul țării, fenomenul nu apare în gravitatea sa întrucât exportul este acoperit, în mare măsură, de industria petrolieră, în explozivă expansiune, și de cea forestieră – ambele bazate pe resurse naturale, rezerve de durată ale economiei naționale.

În aceste prime faze de transfer a proprietății și exploatației agricole, economia, cultura agricolă nu au suferit transformări la fel de radicale în domeniul forțelor productive și ale producției ca în cel ale relațiilor și proprietății; procesul de producție, modul lui de organizare și forțele productive utilizate, în linii generale, au rămas cele tradiționale pe cea mai mare întindere a agriculturii românești; și cu rezultate, randamente, structură a culturilor și calitate a produselor mai reduse decât în marea exploatație agricolă anterioară.

După calea urmată de evoluția agriculturii în țările industriale, în agricultura românească trebuia să se treacă la fazele de prefaceri de natură economică: concentrarea pământului – a proprietății și exploatației – în unități de mărime optimă, pe calea concurenței, a centralizării celor mici, necompetitive, și dezvoltării celor mai mari, mai eficiente; trecerea de la mijloace de muncă manuale și procese de producție tradiționale, de randamente scăzute, la mijloace mecanizate, la procese agricole cu tehnologii moderne și randamente sporite etc., trecerea de la gospodăriile agricole țărănești, prioritar de autoconsum, de economie seminaturală, la întreprinderi fermiere de producție comercială, prin schimbarea radicală a scopului și modalității de organizare a producției gospodăriei agricole.

Însă aceste faze se puteau realiza numai într-un context cu totul modificat al structurilor economice ale țării și al potențialului său economic; în structura preponderent agrară, agricultura nu se putea sprijini în modernizarea ei tehnică și financiară pe alte sectoare; numai dezvoltarea industrială-financiară și preponderența sectoarelor de mare productivitate și acumulare asigurau trecerea agriculturii la fazele superioare menționate.

Oricât s-a cerut, în perioada interbelică, de oamenii de știință, de politicieni, sprijinirea de către stat a agriculturii în vederea modernizării ei tehnico-materiale și de gestiune, dezideratele lor, generate din simțăminte patriotice sau/și patriotarde, nu se puteau înfăptui în condițiile nivelului economic scăzut și al structurilor predominant agrare ale statului, cu țărănimea, mai mult de jumătate, analfabetă, având cunoștințe agricole empirice; devenirea modernă a acestui complicat sector necesita nu numai mijloace financiare uriașe ce depășeau toate posibilitățile de atunci ale țării, dar și o organizare adecvată a gospodăriei, implica cunoștințe și comportamente radical noi de gestionare a exploatațiilor care nu se puteau forma peste noapte la generația dată de gospodari, ci treptat, la alte câteva generații viitoare de agricultori; aceasta, la rândul său, necesita condiții materiale, pregătire economică, școlarizare, etc. și o perioadă de multe decenii.

Gospodăria seminaturală a țăranului român care funcționa, în esență, pentru asigurarea propriilor necesități de produse, reproducându-se în aceleași condiții

moștenite de la generațiile trecute, nu se putea transforma în ferma agricolă modernă, ca exploatație agricolă înzestrată cu capital, mijloace tehnice, tehnologii de producție eficiente, al cărui scop să fie producerea de mărfuri pentru piață; fermierii cu capital de profesie agricolă și cunoscători ai lucrărilor agrotehnice pe baze științifice, cu spirit întreprinzător și competitiv, cu comportament de industriaș și negustor, reprezentau altă lume, total diferită decât a satului românesc.

La această lume modernă, agricolă, statele industrial dezvoltate, cu tradiții înaintate în agricultură, au ajuns după multe decenii de prefaceri și substanțiale investiții în acest domeniu.

Agricultura românească, la stadiul de fărâmițare a exploatației agricole, la nivelul și cantitatea căzută a mijloacelor de muncă folosite la ha, după comportamentul necomercial al producătorului agricol, la sfârșitul deceniului cinci al secolului 20, respectiv la finalul perioadei cercetate de noi – 1947 –, se afla abia la începutul celei de-a doua faze a evoluției pe calea modernizării, a fazei de transformare inversă, a micii exploatații în exploatație agricolă mare, comercială. Acesta este un proces îndelungat care, pe lângă prefaceri radicale în natura și structura gospodăriei, necesită nu numai considerabile mijloace tehnice și financiare, dar și multe suferințe și sacrificii ale celor deposedați de pământ, de gospodării, pentru a se ajunge prin concentrare la marea exploatație agricolă, optimă, capabilă, de concurență, la „fabrica" de cereale, carne etc.

Tabelul 101

Proprietatea și exploatația agrosilvică[1], pe categorii principale de mărime, după număr și suprafață, în anii 1864, 1905, 1930, 1941 și 1948

Anii	Total proprietate particulară			Proprietatea mică, până la 10 ha[11]			
	mii unități	mii ha	media ha	mii unități	mii ha	media ha	mii unități
1	2	3	4	5	6	7	8
1864[2]	713	8 343	11,7	698	2 670	3,8	11
1905[5]	1 058	9 461	8,9	1 015	3 320[12]	3,3	39
1930[7]	3 280	19 750	6,0	3 020	9 490	3,1	248
1941[8]	2 287	12 019	5,3	2 114	6 414	3,0	164
1948[9]	3 142	14 566	4,6	2 954	10 346	3,5	188

Anii	Proprietatea mijlocie, 10 – 100 ha		Proprietatea mare, peste 100 ha			Proprietatea de stat și a instituțiilor sociale, morale etc.
	mii ha	media ha	mii unități	mii ha	media ha	mii ha
1	9	10	11	12	13	14
1864	196	17,8	4	5 477[3]	1 389	3 700[4]
1905	861	22,1	4	5 280[5]	1 620	2 461[6]
1930	4 790	19,3	12	5 470	456	7 455[7]
1941	2 521	15,4	9	3 084[10]	343	6 332
1948	4 220	22,4	–	–	–	7 537

SURSE: Calculat după: G. D. Creangă, *Proprietatea funciară în România*, Bucureşti, 1907; N.R. Căpităneanu, *Raport prezentat domnului ministru de finanţe asupra recensământului fiscal din 1905*, Bucureşti, 1906; „Statistica impozitelor directe", pe anul 1927; Bucureşti, 1928; Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, vol. I, Rezultate provizorii, Bucureşti, 1945; Costin Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, Bucureşti, 1956; A. Golopenţia şi P. Onică, *Recensământul agricol din 1948*, Rezultate provizorii, Bucureşti, 1948; „Anuarul statistic al R.P.R." 1958.

NOTE: [1]Datele tabelului au un grad relativ de comparabilitate între anii înregistraţi din cauza criteriilor neuniforme folosite la fiecare recenzare; o posibilă comparaţie este satisfăcută parţial, cu rezervele ce se impun, prin suprafaţa medie pe unitate.

Sursele arată că cifrele suprafeţei proprietăţii particulare din 1864 şi 1905 privesc terenurile cultivabile, respectiv – cum menţionează lucrările citate – cele de arătură şi fâneţe, în unele cazuri, livezile şi viile. Această specificaţie nu este exactă; după verificările făcute, reiese că în suprafeţele arătate sunt incluse şi păşunile, izlazurile.

În scopul întregirii suprafeţelor, s-au adăugat şi pădurile aparţinând în principal marii proprietăţi şi statului, precum şi apele, bălţile şi Delta Dunării, trecute în proprietatea statului.

Se are în vedere astfel, categoria largă a pământului agrosilvic şi apelor publice, fără cel neutilizabil.

Pentru anii 1930, 1941 şi 1948 se folosesc datele privitoare la exploataţiile agricole care sunt comune celor trei recenzări; de asemenea, în acelaşi scop, se trec datele privind numai exploataţiile individuale particulare. Diferenţa între numărul şi suprafaţa proprietăţilor şi al exploataţiilor agricole este însemnată când se cercetează unele categorii de mărime; când însă se cuprinde întreaga întindere, suprafeţele cedate în exploatare şi luate în exploatare se compensează, astfel că, pe total, ele trebuie să coincidă.

[2]Se cuprind 468 mii de împroprietăriţi la 1864 cu 1 766 mii de ha şi 241 mii de moşneni şi răzeşi cu pământ de cultură de cca. 1 100 mii de ha, restul până la 1 460 mii de ha, cât se aprecia proprietatea lor, fiind păduri; o parte din aceştia aveau suprafeţe mai mari de 10 ha pe exploatare şi proprietatea lor a fost trecută la proprietatea mijlocie, 1 100 gospodării cu 196 000 de ha.

[3]Întinderea marii proprietăţi funciare de la 1864 nu este evaluată în statistici. Aprecierea se face după datele anului 1905 considerând că mărimea ei nu s-a schimbat sensibil, întrucât de la 1864 până la recensământul din 1905 nu s-au efectuat exproprieri, iar vânzările către ţărani sau alte categorii mai înstărite nu sunt semnificative; ea a rămas, în linii mari, intactă. Toate înzestrările cu pământ ale ţărănimii, sau ale altor categorii, s-au făcut din proprietatea statului, care s-a diminuat în cele patru decenii cu peste 1 milion de ha.

La 1905, proprietatea mare, de peste 50 de ha, era apreciată la 3 977 mii de ha. S-a luat limita minimă de 50 de ha şi nu 100 de ha, presupunându-se că proprietăţile între 50–100 de ha, existente în 1905, provin din marea proprietate de după 1864. La acestea se adaugă cca. 1 500 mii ha de pădure, ceea ce face în total 5 477 mii de ha.

[4]Proprietatea de stat pentru anul 1864, post reformă, o determină G.D. Creangă în *op. cit.*, p. 40. El o deduce prin însumarea tuturor suprafeţelor înstrăinate până la 1905 şi întinderea posedată de stat în 1902. Se ajunge la concluzia că imediat după 1864 statul poseda 1 323 mii de ha pământuri cultivabile. Cifra necesită o corectare cu câteva sute de mii de ha care au intrat în posesia statului prin redobândirea Dobrogei în teritoriul naţional şi care au fost folosite, în parte, pentru înzestrarea ţăranilor colonizaţi, cu loturi de până la 20–25 de ha. Apreciem la minimum 200 mii de ha aceste suprafeţe. Astfel, proprietatea cultivabilă agricolă a statului poate fi estimată după 1864 la nu mai mult de cca. 1 100 mii de ha care – împreună cu 2 600 mii ha de păduri şi bălţi (1 500 mii ha + 1 100 mii ha) – reprezenta 3 700 mii de ha.

[5]Recensământul fiscal din anul 1905 prezintă proprietate funciară pe grupe mari: până la 10 ha, 10–50 ha etc., proprietatea mare, peste 100 de ha, fiind de 3 787 mii de ha (N.R. Căpităneanu, *op. cit.*) la care se socotesc şi 1 493 mii ha de pădure, în total 5 280 mii de ha.

[6]Proprietatea statului şi Domeniilor Coroanei se apreciază de G.D. Creangă, *op. cit.*, p. 40, la 298 mii de ha cultivabil la care se adaugă pădurile statului şi diferitelor instituţii, în suprafaţă de 1 263 mii de ha şi cca. 900 mii ha de bălţi şi ape.

[7]Datele provin de la recensământul agricol din 1930; ele nu reprezintă o recenzare ci o evaluare a suprafețelor și privesc întinderea tuturor categoriilor de teren pe care îl foloseau exploatațiile agricole particulare. Suprafața statului și a altor instituții de drept public și privat nu este evaluată în statistica publicată. Pentru determinare s-a procedat prin deducție; din totalul suprafeței țării de 29 505 mii de ha s-au scăzut 19 850 mii de ha, ca fiind ale exploatațiilor particulare și s-a obținut întinderea de 9 655 mii de ha, reprezentând diferite categorii de pământ, în principal, păduri, pășuni, terenuri cu alte destinații sau neutilizabile care, în cea mai mare măsură, aparțineau statului și diferitelor instituții, publice și private; din acestea s-au dedus suprafețele neutilizabile, rămânând 7 455 mii de ha.

[8]Tabelele recensământului agricol din 1941 au furnizat date privind numărul și suprafața exploatațiilor agricole individuale. Ca și la recensământul precedent, recenzarea a cuprins toate formele de teren. Între suprafața recenzată și cea nerecenzată sunt diferențe însemnate. Reproducem, pentru edificare, datele de mai jos, în mii de ha:

Categoria de teren	Suprafața recenzată în 1941	Suprafața calculată global în 1942	Diferență	
			mii ha	%
1	2	3	4	5
de arătură	7 486	8 578	1 090	12,7
fânețe	831	1 069	238	22,3
pășuni	368	2 209	1 841	83,3
vii	167	209	42	20,1
livezi	145	195	50	25,6
păduri	803	4 789	3 986	83,2
alte terenuri	387	2 476	2 089	84,4
Total	10 187	19 525	9 338	47,8

(Roman Cresin, *op. cit.*, p. 14).

Recensământul a înregistrat și exploatațiile aparținând statului, unităților administrative, diferitelor instituții, însă situația lor nu a fost definitivă și publicată din mai multe motive, specificate în lucrare. Pentru orientare, se poate aprecia că diferența dintre suprafața recenzată și cea nerecenzată constituia, în cea mai mare parte, întinderea de teren de 7 732 mii de ha ce aparținea statului și celorlalte instituții publice; din acestea, scăzându-se 1 400 mii ca neutilizabil, rămân 6 332 mii de ha agrosilvice și ape.

[9]Recensământul din luna ianuarie 1948 specifică atât numărul proprietăților cât și al exploatațiilor agricole. Pentru continuitatea caracterului unităților recenzate din 1930 și din 1941, s-au folosit datele privitoare la exploatațiile agricole. În ceea ce privește suprafața, la recensământul din 1948 s-au avut în vedere, de asemenea, toate formele de teren. Notăm că în 1947 s-a întreprins o anchetă largă care a furnizat cifre mai mari asupra componenței teritoriului țării decât cele ulterioare, de la recensământ. „Anuarul statistic al R.P.R." din 1958, referitor la suprafața totală după modul de folosință și forme de proprietate din 1948, dă, considerându-le mai bune, cifrele anchetei din 1947, nu ale recensământului agricol din 1948. În consecință, s-au folosit, în tabelul specificat, tot aceste cifre.

În privința distribuirii pe cele trei mari categorii de gospodării, s-au utilizat datele din lucrarea Costin Murgescu, *op. cit.*, asupra momentului 1948, provenite de la D.C.S. Ele au în vedere numărul gospodăriilor agricole individuale și suprafața lor care cuprinde toate felurile de teren, deci numitor comun cu cele două înregistrări anterioare. Mai mult încă, întinderea totală a gospodăriilor individuale dată de Costin Murgescu are mai mare certitudine fiind foarte aproape de aceea furnizată de „Anuarul statistic al R.P.R.": 14 577 mii ha și 14 719 mii ha, ceea ce certifică exactitatea datelor lucrării de mai sus. „Anuarul statistic al R.P.R." din 1958 precizează, totodată, și suprafața totală a statului și instituțiilor pentru 1948: 9 030,7 mii ha, din care fără terenuri neutilizabile: 7 537 mii ha.

[10]Suprafața exploatațiilor mari, de peste 100 de ha, a fost subevaluată la recensământul din 1941. Formularele B destinate numai exploatărilor agricole mai mari – spune Roman Cresin, *op. cit.*, p. 10 – „au fost completate abia într-o proporție de 50% din numărul gospodăriilor", iar în

privința mai multor moșii „atât proprietarii cât și administratorii respectivi au dat declarații nesatisfăcătoare, din care cauză a fost necesară o corespondență specială în vederea înscrierii ulterioare a datelor omise". Totuși, 1 600 mii de ha, nedeterminate la recensământ, reprezentau, o parte, terenurile instituțiilor de stat, iar alta, terenurile nedeclarate, în special ale marii proprietăți. În tabelul nostru aceste suprafețe au fost trecute la marea proprietate, în contul statului figurând suprafața de 7 732 mii de ha, stabilită la recensământ prin estimare (Roman Cresin, *op. cit.*, p. 15).

[11]Atrage atenția faptul că numărul unităților și suprafața de la proprietatea mică din acest tabel nu corespunde cu numărul unităților și suprafața din Tabelul 103, întrucât în ultimul sunt incluși și țăranii fără pământ nu numai cu loc de casă.

[12]La recensământ s-au mai înregistrat 172 mii de ha suprafață cu vii și livezi de pruni; ea aparținea tuturor categoriilor de proprietate, dar nu se cunoaște în ce proporție sau întindere.

Tabelul 102

Proprietatea și exploatația agrosilvică privată, pe categorii principale de mărime, după număr de gospodării și suprafață, în anii 1864, 1905, 1930, 1941 și 1948

procente

Anii	Total proprietate particulară		Proprietate mică, până la 10 ha		Proprietate mijlocie, 10 – 100 ha		Proprietate mare, peste 100 ha	
	număr	suprafață	număr	suprafață	număr	suprafață	număr	suprafață
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1864	100,0	100,0	97,9	32,0	1,5	2,4	0,6	65,6
1905	100,0	100,0	95,9	35,1	3,7	9,1	0,4	55,8
1930	100,0	100,0	92,0	48,1	7,6	24,3	0,3	27,6
1941	100,0	100,0	92,4	53,4	7,2	21,0	0,4	25,6
1948	100,0	100,0	94,0	71,0	6,0	29,0	–	–

SURSĂ: Vezi sursele de la Tabelul 101.

NOTĂ: Vezi notele de la Tabelul 101.

BCU IAȘI/CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

XXXIX

EVOLUȚIA STRUCTURII GOSPODĂRIILOR ȚĂRĂNEȘTI, PE GRUPE DE MĂRIME, ÎNTRE ANII 1864–1948 – Introducere

Datele statistice înfățișează, prin cifre absolute și relative, numărul, întinderea și suprafața medie, în șase momente ale perioadei, distribuția gospodăriilor țărănești pe grupe de mărime a pământului, făcute după clasificația surselor statistice, cu unele ajustări menționate în note. În anumită măsură și aproximativ, deși numai printr-un singur indicator, acestea ar putea reflecta, în general, structura satului, în diferite perioade, precum și tendințele de durată ale mutațiilor în viața socială țărănească.

Cu toate dificultățile – modificarea teritoriului țării și a structurii agrar-geografice, diferențe în criteriile de recenzare și prelucrare a materialului statistic etc. –, se pot sesiza și semnala unele sensuri și direcții majore în procesul prefacerilor economiei țărănești.

Judecarea datelor și relațiilor pe care le exprimă va fi mai precisă numai cu luarea în considerare a notelor și rezervelor ce însoțesc tabelele. În plus, unele inadvertențe ce apar la prima vedere din raporturile dintre cifre cer o explicație suplimentară: acestea se datoresc, pe de o parte, particularităților evoluției, pe de alta, relativității unora din datele statistice utilizate. Nu întotdeauna modificările de câteva procente exprimă exact realitatea și trebuie luate în calcul.

S-a conceput grupa gospodăriilor fără pământ și cu pământ până la 0,5 ha ca reprezentând categoria țărănimii lipsită, în general, de principalul mijloc de producție pentru întreținerea gospodăriei. Numărul acestora – proprietari de pământ la 1864 și 1896 și capi de exploatare la 1930–1935, 1941 și 1948 – nu se poate identifica cu forța de muncă salariată sau dijmașă din agricultură; poate, mai aproape, exprimă gospodăriile, menajele proletare sau semiproletare; ele sunt produsul unor factori economici, demografici, și de altă natură – de proletarizare, de apariție a noi generații de plugari fără pământ, în urma înmulțirii populației rurale, de reducere a capacității de muncă a unor menaje etc.; dimensiunile acestei categorii în expansiune au fost periodic reduse prin împroprietăririle efectuate, altfel ar fi luat o amploare considerabilă.

Grupa următoare, cu 0,5–3 ha, rămâne sub semnul insuficienței de pământ, media de suprafață pe unitate reducându-se substanțial până la reforma agrară din 1945, când se ridică ușor în urma împroprietăririi; această grupă cumulează majoritatea gospodăriilor mici, nou create prin împroprietăriri, gospodăriile fărâmițate, deplasate aici din grupele superioare și, în măsură mai redusă, gospodăriile nou formate sau mărite pe cale economică din rândurile celor fără pământ. Numărul acestei grupe sporește mai repede decât al oricărei alte grupe și concentrează majoritatea exploatațiilor țărănești.

Gospodăriile de la 3 ha în sus până la 10 ha pot fi suficient înzestrate sau insuficient, în funcție de calitatea pământului și de zona agrogeografică, de alte mijloace de producție, de numărul membrilor familiei, cât și de capacitatea de gestiune a gospodăriilor.

Grupa cu 3–5 ha are tendință de a-și reduce suprafața medie fie în urma împroprietăririi cu parcele de mărime la limita inferioară, fie prin deplasări, ca rezultat al fărâmițării și diminuării gospodăriilor din grupa superioară.

Grupa cu 5–10 ha înregistrează ca tendință, prin suprafața medie pe gospodărie, o concentrare de teren.

Exploatațiile cu pământ între 10–50 de ha se presupune a fi înstărite, cu mijloace de producție peste posibilitățile de lucru ale familiei și, deci, în parte, consumatoare de forță de muncă din afară. Dacă s-ar raporta la un teritoriu constant, s-ar constata o creștere relevantă a numărului și suprafeței lor în cele opt decenii și o concentrare însemnată a pământului. Întinderea medie pe gospodărie după 1864 s-a menținut în limite strânse; această categorie s-a extins, alimentându-se cu pământ prin cumpărări de loturi mai mari de la stat până la 1916, dar și de la categoriile inferioare și, în cazuri mai rare, de la marea proprietate.

Exprimarea în procente a evoluției și structurii gospodăriilor țărănești, din tabelul următor, face mai vizibile reporturile relative dintre grupele de gospodării, greutatea lor specifică, tendințele fiecărei grupe și cele generale ale economiei țărănești.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY BRARY

Tabelul

Gospodăriile țărănești[1], pe grupe de mărime,

Anii	TOTAL			Fără pământ și cu pământ până la 0,5 ha			0,5 – 3 ha	
	Mii unități	Mii ha	Medie pe unitate ha	Mii unități	Mii ha	Medie pe unitate ha	Mii unități	Mii ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1864[2]	468	1 766	3,77	60	12	0,20	134	408
	241	1 401	6,67	Moșneni și răzeși[2]			---	---
1864*	709	3 225	4,55	60	12	0,20	134	408
1896[3]	1 160	4 025	3,47	266	26	0,09	361	823
1930 – 35[4]	3 555	13 385	3,76	605	160	0,26	1 405	2 360
1941[5]	2 402	8 617	3,58	403	95	0,24	969	1 542
1948[6]	3 135	13 636	4,34	275	151	0,54	1408	2 699

* Totalul incluzând și gospodăriile moșnenești și răzețești.

SURSE: Calculat după: G.D. Creangă, *Proprietatea rurală în România*, București, 1907; I. Adam și N. Marcu, *Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura României*, vol. I, București, 1956; „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1933, nr. 5; „Statistica animalelor domestice" pe anul 1935; Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*. Date provizorii, București, 1945; Costin Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, București, 1956; A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948*, București, 1948.

NOTE: [1]Gradul de comparabilitate nu este ridicat întrucât criteriile de culegere a datelor la înregistrările statistice au fost diferite, iar cifrele absolute diferă în funcție de mărimea teritoriului țării la data respectivă. Posibilitatea reală de comparație între perioade o oferă însă suprafața medie a fiecărei categorii.

În general, când a fost posibil, s-a optat pentru categoria de exploatație agricolă, în locul celei de proprietate, întrucât prima corespunde gospodăriei reale țărănești. Pentru fiecare sursă și moment de înregistrare, se precizează în note conținutul indicatorilor și modul lor de utilizare.

[2]Datele provin de la rezultatele reformei din 1864 pentru țărănimea împroprietărită și din statistica proprietăților răzețești și moșnenești pentru aceștia. Împroprietăriții de la 1864 au fost repartizați (vezi *Reforma agrară de la 1864, op. cit.*) în clasificarea tabelului astfel: la categoria „fără pământ" au fost trecuți cei care au primit numai loc de casă și grădină; la categoria 1/2 – 3 ha s-au înscris pălmașii și suprafața primită; la celelalte categorii, corespunzător mărimii suprafeței, mijlocașii și fruntașii. Întinderea cuprinde numai pământ arabil.

Moșnenii și răzeșii, în număr aproximativ de 241 mii și cu suprafața de 1 460 mii de ha, s-au distribuit pe categorii, neexistând posibilitatea departajării, cu toată suprafața care include, pe lângă pământ de cultură, și circa 350 mii ha de pădure și alte suprafețe nearabile. Repartizarea lor pe categorii de mărime – întrucât nu există o statistică în acest sens – s-a făcut indirect, după media de suprafață la nivelul fiecărui județ, obținută din raportarea numărului moșnenilor și răzeșilor la suprafața posedată. În felul acesta, mediile celor 32 de județe s-au clasificat, astfel, pe trei categorii: la 3–5 ha, 67 mii de gospodării cu 292 mii de ha, la 5–10 ha, 163 mii de gospodării cu 971 mii de ha, la 10–50 ha, 11 mii de gospodării cu suprafața de 196 mii de ha. Mediile sunt de fapt ipotetice întrucât proprietarii pământului erau în indiviziune; ei vor deveni proprietari privați, treptat, în decurs de mai multe decenii, prin ieșirea din obști.

în anii 1864, 1896, 1930–1935, 1941 și 1948

	3 – 5 ha			5 – 10 ha			10 – 50 ha		
Medie pe unitate ha	Mii unități	Mii ha	Medie pe unitate ha	Mii unități	Mii ha	Medie pe unitate ha	Mii unități	Mii ha	Medie pe unitate ha
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
2,85	202	920	4,37	72	426	5,73	–	–	–
---	67	292	4,35	163	913	5,95	11	196	17,82
2,85	269	1 212	4,36	235	1 397	5,88	11	196	17,82
2,27	321	1 343	4,18	176	1 137	6,46	36	696	17,81
1,67	750	3 015	4,02	560	3 955	7,06	235	3 895	19,33
1,59	440	1 704	3,87	448	3 073	6,85	142	2 203	15,51
1,91	709	3 170	4,47	562	4 326	7,69	181	3 290	18,17

Aceste cifre, privind gospodăriile și suprafețele pe categoriile menționate, au fost adăugate la datele privind țăranii împroprietăriți, pentru a contura situația de la 1864.

[3]Pentru anul 1896 datele provenind de la recensământul fiscal au fost prelucrate și publicate de G.D. Creangă. Acestea au în vedere proprietatea de pământ arabilă, de fânețe și pășune, fără vii și livezi. S-a apelat la această sursă, întrucât ea subdivizează amănunțit grupele de proprietate.

[4]Datele provin de la recensământul agricol din 1930 și ancheta asupra animalelor domestice din 1935, ultima detaliind exploatațiile agricole din grupa 0–5 ha în trei subgrupe. Suprafața privește toate formele de teren pe care le cuprind gospodăriile.

Grupa de mărime 0,1–1 ha, respectiv cu 610 mii exploatații și 320 mii ha, a fost împărțită în două: până la 0,5 ha și de la 0,5 la 1 ha; datele obținute, 305 mii exploatații și 100 mii ha, au fost trecute atât la prima categorie, a gospodăriilor cu pământ până la 0,5 ha, cât și la a doua, în mărime de 1–3 ha pentru a o transforma în categoria 1/2 – 3 ha din tabel.

La prima categorie – a gospodăriilor fără pământ și cu pământ până la 0,5 ha –, gospodăriile fără teren nu sunt consemnate la recensământul agricol din 1930. Ele s-au dedus din recensământul general al populației din 1930, după datele arhivei Direcției Centrale de Statistică. N.N. Constantinescu, în lucrarea *Situația clasei muncitoare din România 1914–1944*, București, 1966, publică aceste date de arhivă, arătând că 656 046 de persoane active lucrau ca muncitori salariați în agricultură, industria forestieră și piscicultură. Dacă considerăm că, în anul de criză 1930, în industria forestieră și piscicultură ar fi lucrat 56 046 de persoane, pentru agricultură, care era terenul cel mai întins de muncă, ar fi rămas 600 000 de persoane active care puteau forma aproximativ 300 000 de familii și respectiv gospodării fără pământ. Dimensiunea lor, de circa 11% din totalul exploatațiilor agricole, este plauzibilă.

[5]Se bazează pe datele recensământului agricol al României din 1941. Suprafața, ca și la recensământul precedent, a avut în vedere toate felurile de teren ale gospodăriilor individuale.

În ceea ce privește prima categorie, cea fără pământ și cu teren până la 1/2 ha, numărul gospodăriilor a fost determinat după exploatațiile clasificate „mărunte" care, cum precizează lămuririle sursei (Roman Cresin, *op. cit.*, p. 11) „sunt integrate agriculturii, datorită faptului că șefii lor muncesc ogoarele altora sau posedă mici porțiuni de teren [...] Suprafața redusă a acestor exploatații, adesea rezumată la o curte, nu poate îndestula o familie, astfel că titularul sau unii membrii ai casei, muncesc cu brațele în alte exploatații și constituiesc categoria pălmașilor" (p. 37). Numărul total al exploatațiilor „mărunte" este de 472 mii; din acestea s-au

scăzut 115 mii ca fiind ale persoanelor cu profesii neagricole, respectiv muncitori în industrii, construcţii, transporturi, ale unor slujbaşi etc., dar s-a adăugat un minim de 45 mii ca reprezentând menaje ale proletariatului salariat agricol fără o gospodărie propriu-zisă. Nu s-au contat muncitorii, salariaţi agricoli, estimaţi la sute de mii, care provin din toate gospodăriile rurale mici, întrucât indicatorul are în vedere unitatea de exploataţie, gospodăria.

[6]După lucrarea Costin Murgescu, *op. cit.*, cu date obţinute de la Direcţia Centrală de Statistică privitoare la gospodăriile individuale din ianuarie 1948, care, se pare, constituie rezultatele definitive de la recensământ. Referitor la categoria „gospodării fără pământ şi cu teren până la 1/2 ha" aici s-au cuprins 275 mii de gospodării, reprezentând jumătate din totalul exploataţiilor cu suprafaţa de până la 1 ha. Date asupra gospodăriilor agricole fără pământ nu s-au publicat; probabil, numărul lor este mic, justificat de faptul că prin reforma agrară din 1945 s-a dat pământ, în primul rând, acestei categorii. Cifra de 301 mii de ha revenind grupei de gospodării din sursă cu întindere de până la 1 ha, a fost împărţită în două părţi egale, jumătate – 150 mii ha – atribuindu-se primei categorii din total şi reprezentând suprafaţa de pământ până la 0,5 ha a acestei categorii, iar jumătate – 150 mii ha – s-a trecut la grupa 1–3 ha din sursă, pentru a forma cifra suprafeţei de teren a categoriei de 0,5–3 ha din tabel.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY

Tabelul 104

Gospodăriile țărănești[1], pe grupe de mărime, în anii 1864, 1896, 1930–1935, 1941 și 1948[2]

procente

Anii	TOTAL		Fără pământ și cu pământ până la 0,5 ha		0,5 - 3 ha		3 - 5 ha		5 - 10 ha		10 – 50 ha	
	Unități	Suprafață	Unități	Suprafață	Unități	Suprafață	Unități	Suprafață	Unități	Suprafață	Unități	Suprafață
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1864	100,0	100,0	8,5	0,4	18,9	12,6	37,9	37,6	33,1	43,3	1,6	6,1
1896	100,0	100,0	23,0	0,6	31,0	20,5	27,7	33,4	15,2	28,2	3,1	17,3
1930–35	100,0	100,0	17,0	1,2	39,5	17,6	21,1	22,5	15,8	29,6	6,6	29,1
1941	100,0	100,0	16,8	1,1	40,3	17,9	18,3	19,7	18,7	35,7	5,9	25,6
1948	100,0	100,0	8,8	1,1	44,9	19,8	22,6	23,3	17,9	31,7	5,8	24,1

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 103.

NOTE: [1]Întocmit pe baza datelor din Tabelul 103.
[2]Vezi notele de la Tabelul 103.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XL

STRUCTURA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE ÎN ROMÂNIA ȘI ALTE ȚĂRI LA SFÂRȘITUL SECOLULUI 19 ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI 20 – Introducere

Este tentant pentru cercetător și instructiv pentru cercetare să facă comparații, în privința mărimii și structurii exploatațiilor agricole din România și din alte țări, spre a formula concluzii deosebit de utile asupra problemei agrare.

Comparația, tradusă în ponderi, se referă la trei indicatori: număr de exploatații, suprafață totală și suprafață medie pe unitate, distribuite pe grupe de mărime a gospodăriilor.

Structurile exploatațiilor agricole din fiecare țară s-au format într-o lungă perioadă istorică, în condiții proprii și specifice, iar dimensiunile și valoarea lor sunt exprimate nu numai de suprafața de pământ în gestiune, dar și de alte elemente materiale și subiective, uneori prevalând ca importanță asupra mărimii terenului.

În țările cu agricultură dezvoltată, intensivă, suprafața unui ha arabil, ca unitate singură de măsură pe care o avem în scopul cuantificării mărimii exploatațiilor, poate să aibă un potențial de producție de câteva ori mai mare decât într-o țară

Tabelul

Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, după pondere în

Grupa de mărime	România (1913)			Bulgaria (1897) [8]			Serbia (1897)	
	Număr de exploatații	Suprafață	Suprafață medie, ha	Număr de posesiuni	Suprafață	Suprafață medie, ha	Număr de proprietari [4]	Număr de exploatații
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	100,0	100,0	5,15	100,0	100,0	4,97	100,0	100,0
Sub 2 ha	42,1	9,8	1,20	45,0	6,6	0,72	21,4	71,4
Între 2 – 5 ha	38,9	26,5	3,50	23,0	15,7	3,37	33,6	
5 – 10 ha	14,3	19,1	6,92	19,0	26,6	7,10	27,6	13,8
10 – 25 ha	3,8	10,7	14,47	10,0 [5]	26,5 [5]	13,48	17,5	7,5 [5]
25 – 50 ha	0,5	3,3	33,90	3,0 [6]	14,7 [6]	28,17		5,8 [6]
50 – 100 ha	0,1	1,8	68,97	0,0	3,4	61,0	0,3	0,9
100 – 500 ha	0,2	10,1	247,18	0,0	4,2	181,22		
Peste 500 ha	0,1	18,7	1048,60	0,0	2,4	966,00		0,6

agrară cu exploatare tradițională, extensivă. Astfel că o exploatație de un ha, cu înzestrare de nivel tehnic și organizare superioară, putea fi mai productivă decât una cu 3–5 ha, dar cu inventar rudimentar.

Tocmai de aceea avertizăm cititorul asupra rezervelor ce se impun în „citirea" datelor supuse comparațiilor. La constituirea tabelului s-a urmărit ca pentru comparație să fie utilizate date referitoare la temă pe de o parte din unele țări vecine, cu grad apropiat de dezvoltare – Bulgaria, Serbia, Ungaria – și pe de altă parte din țări cu agricultură avansată – Franța și Germania.

Constatările ce se pot formula la structura exploatațiilor referitoare la ponderea și importanța diferitelor grupe, în diferite țări, la suprafața utilizată, la mărimea suprafeței medii pe unitate etc., vizează îndeosebi latura cantitativă a fenomenului; aspectele calitative, în condițiile diversității conținutului exploatațiilor agricole, nu pot fi comensurate cu indicatorii utilizați.

Între concluziile degajate de datele tabelului semnalăm unele mai evidente.

Gospodăriile mici, până la 5 ha, formau majoritatea în toate țările, dar ponderea lor ajungea la procente mult mai mari în unele state: România – 81%, Bulgaria – 68%, Serbia – 55%, Franța – 71%, Germania – 84%, Ungaria – 72,7%. Exploatațiile mijlocii de 10–50 ha erau cele mai puține în România, doar 4,3%, mai numeroase în Bulgaria – 13%, Serbia – 17,5%, Franța – 13,3%, Ungaria – 9,8%.

În ceea ce privește întinderea, exploatațiile mari, cu peste 100 de ha, ocupau în România 28,8% din suprafața totală, în Bulgaria doar 6,6%, în Germania 19,9%, în Franța, cele cu peste 40 de ha, 45,6% din întindere, în Ungaria 41,9%.

Suprafețele medii exploatate, în raport de grupele de mărime, arată situații variate în fiecare țară. Cazul României, examinat prin indicatorii tabelului, apare în relief în comparație cu alte țări prin câteva note distincte: abundența gospodăriilor mici, din care cele de 2–5 ha cu pondere de 38,9%, neechivalată de alte țări din tabel; suprafața gospodăriilor mijlocii, de 10–100 ha, cu ponderea cea mai redusă, 15,8%, din toate țările, iar suprafața exploatațiilor de peste 100 ha, cea mai mare din toate țările balcanice vecine. Suprafața medie a marilor exploatații, de peste 500 de ha, în România, de 1 048 ha, era depășită de Germania, cu 2 859 ha și Ungaria cu 1 874 ha.

105

număr și suprafață, în România și alte țări, între anii 1892–1913

ponderi

Franța (1892)		Germania (1895)			Ungaria (1895)			
Suprafață[5]	Suprafață medie,ha	Număr exploatații	Suprafață	Suprafață medie,ha[6]	Grupa de mărime,ha[2]	Număr de exploatații	Suprafață[3]	Suprafață medie,ha
10	11	12	13	14	15	16	17	18
100,0	8,7	100,0	100,0	7,03	–	100,0	100,0	8,54
2,7[7]	0,6	66,8	5,5	0,58	sub 2,9	52,3	6,1	1,00
22,8[8]	4,3	17,2	10,1	4,14	2,9–5,8	20,4	10,0	4,16
					5,8–11,5	16,7	15,7	8,30
28,9[9]	20,13	12,9	29,9	16,30	11,5–28,8	8,4	16,5	16,80
		2,4	21,9	63,28[11]	28,8–57,6	1,4	6,2	38,40
		0,5	8,5	123,29[11]	57,6–115,1	0,4	3,6	78,53
45,6[10]	162,2	0,2	10,0	454,0	115,1–579,5	0,3	10,8	255,65
		–	9,9	2 858,8	Peste 579,5	0,1	31,1	1 873,7

(continuare *tabelul 105*)

SURSE: Calculat după: G.D. Creangă, *Proprietatea rurală în România*, București, 1907; „Buletinul statistic al României", 1909, nr. 5–6; *Agricultorii și repartizarea pământului în 1913*, București, 1915; „Annuaire statistique du Royaume de Serbie", Belgrade, 1900; „Annuaire statistique de la Bulgarie", Sofia, 1909.

NOTE: [1]Se are în vedere numai suprafața arabilă. Pentru România s-au folosit datele din anul 1913 întrucât acestea se referă la exploatațiile agricole.

[2]Grupa de mărime transformată în ha, după etalonul grupei de mărime, din „Anuarul statistic al Ungariei" dat în jugăre (1 jugăr = 0,5755 ha).

[3]Se cuprinde pe lângă suprafața agricolă și cea a pădurilor, care mărește mai ales întinderea grupelor superioare.

[4]Sursa „Annuaire statistique du Royaume de Serbie", 1900, furnizează distribuția pe grupe numai a numărului, nu și a suprafețelor proprietăților funciare. Se notează, în această privință, că din suprafața totală cultivată și necultivată de 4 830 mii de ha, 2 304 mii de ha sau 47,7%, aparțineau statului, iar restul de 52,3% particularilor și comunelor.

[5]Numărul exploatațiilor de la 10 la 20 de ha.

[6]Numărul exploatațiilor de la 20 la 50 de ha.

[7]Suprafața exploatațiilor de până la 1 ha.

[8]Suprafața exploatațiilor de la 1 la 10 ha.

[9]Suprafața exploatațiilor de la 10 la 40 de ha.

[10]Suprafața exploatațiilor de peste 40 de ha.

[11]Sursa precizează că datele se referă numai la pământul în proprietate individuală care din 9 635 ha reprezenta 41,3% din întinderea exploatată în 1897; statul și comunele posedau 34,3%, restul de 24,4% erau pământuri neexploatate.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XLI

STRUCTURA EXPLOATAŢIILOR AGRICOLE ÎN ROMÂNIA ŞI ALTE ŢĂRI, ÎN DECENIUL PATRU AL SECOLULUI 20 – Introducere

Procesul istoric îndelungat de structurare a gospodăriilor agricole în diferite ţări a avut cauze generale, dar cele particulare şi-au pus amprenta pe configuraţia concretă.

Locul şi rolul fiecărei categorii, conţinutul şi potenţialul ei economic, depind de stadiul dezvoltării agriculturii şi a ţării, în general, de ansamblul raporturilor economice şi de politica economică. O comparaţie între compoziţia pe grupe de gospodării agricole a unei ţări cu a alteia furnizează concluzii limitative şi cu mare grad de relativitate pentru că nu pot fi avute în vedere, la citirea cifrelor, toate împrejurările particulare care au produs distribuţia exploataţiilor în felul dat.

Comparaţia poate fi utilă, şi în acest sens îşi găseşte rolul tabelul de faţă, când urmăreşte să evidenţieze aspecte generale ale oricărei agriculturi, de acelaşi tip sau de tip apropiat, cum ar fi gradul de concentrare a pământului, gradul de polarizare a suprafeţelor, locul grupelor, al polilor extremi în compoziţia totală, respectiv a gospodăriilor mici şi a celor cu întinderi mari etc.

În România, exploataţiile pitice de până la 1 ha reprezentau cca. 19% din total, în Bulgaria 13,5%, în Ungaria peste 40%, în vreme ce în ţări dezvoltate, Franţa – peste 25%, Germania 68% (incluzând şi pe cele foarte mici). Gradul de proletarizare era cu atât mai mare cu cât ţara era mai dezvoltată sau cu cât reformele agrare au fost mai reduse, ca în Ungaria. Categoriile de la polul opus, care concentrau cea mai mare suprafaţă de pământ din totalul gospodăriilor, relevă de asemenea deosebiri radicale; în România cele cu peste 100 de ha utilizau 27,7% din pământul total, în Bulgaria, cele cu 5–20 ha foloseau 61,6% din suprafaţă, în Franţa, distribuirea mai echilibrată acorda gospodăriilor cu peste 50 de ha numai 28% din pământ în timp ce în Germania suprafaţa aceleiaşi categorii superioare constituia peste 46%. Ungaria deţinea ponderea cea mai mare, la categoria peste 100 de ha, de 38% din suprafaţă, după cum ea avea şi cel mai ridicat procent de gospodării mărunte din această zonă a Europei.

Cercetarea, când abordează tema comparaţiilor, este chemată nu numai să constate deosebiri şi asemănări, dar şi să întreprindă investigaţii asupra cauzelor care le-au produs. Asemenea motive de studiu oferă şi suprafaţa medie pe exploataţie între diferite grupe de exploataţii ale ţărilor luate în comparaţie.

Tabelul

Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, după număr și

Grupa de mărime	România (1930)			Bulgaria (1934)			
	Număr de exploatați	Suprafață	Suprafață medie	Număr de exploatații	Suprafață	Suprafață medie	Număr de exploatații
	mii	mii ha	ha	mii	mii ha	ha	mii
1	2	3	4	5	6	7	8
TOTAL	3 301	19 750	6,0	885	4 372,5	4,9	3 966,4
Până la 1 ha	610	320	0,5	120	58,4	0,5	1 014,7
Între 1– 2 ha	1 870	5 215	2,8	120	174,7	1,46	
Între 2 – 5 ha				320	1 079,7	3,38	46,2
Între 5 – 10 ha	560	3 955	7,1	232	1 607,2	6,93	717,6
Între 10 – 20 ha	180	2 360	13,1	81	1 064,5	13,14	593,1
Între 20 – 50 ha	56	1 535	27,4	12	314,8	26,0	380,3
Între 50 – 100 ha	12,8	895	70,0				81,7
Între 100 – 500 ha	9,5	2 095	220,5	0,562	73,2	129,9	30,7
Peste 500 ha	2,7	3 375	125,0				1,7

SURSA: „Annuaire international de statistique agricole", 1939–1940, Roma, 1940.

Tabelul

Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, după număr

Grupa de mărime	România (1930)		Bulgaria (1934)	
	Număr de exploatații	Suprafață	Număr de exploatații	Suprafață
1	2	3	4	5
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0
Până la 1 ha	18,6	1,6	13,52	1,34
Între 1 – 2 ha	56,6	26,4	13,54	4,00
2 – 5 ha			35,45	24,69
5 – 10 ha	16,9	20,0	26,21	36,76
10 – 20 ha	5,5	12,0	9,18	24,35
20 – 50 ha	1,7	7,8	1,37	7,20
50 – 100 ha	0,4	4,5		
100 – 500 ha	0,3	10,6	0,06	1,67
Peste 500 ha	0,1	17,1		

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 106.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

106

suprafață, în România și alte țări, între anii 1929–1935

Franța (1929)		Germania (1932)			Ungaria (1935)		
Suprafață	Suprafață medie	Număr de exploatații	Suprafață	Suprafață medie	Număr de exploatații	Suprafață	Suprafață medie
mii ha	ha	mii	mii ha	ha	mii	mii ha	ha
9	10	11	12	13	14	15	16
46 192	11,6	8 454,0	42 123,6	5,0	1 827,2	9 226,5	5,0
728	0,7	5 745,3	825,6	0,14	741,1	166,8	0,23
		482,4	682,0	1,41	611,9	863,4	1,41
3 779	3,3	796,8	2 612,0	3,28	207,8	857,8	4,13
5 760	8,0	622,0	4 378,0	7,0	154,7	1 248,7	8,07
9 460	15,9	451,7	6 285,0	13,9	81,8	1383,1	16,91
12 978	32,1	267,3	7 955,0	29,8	15,7	613,9	39,0
6 127	75,0	54,6	3 624,8	66,4	6,2	494,8	79,8
5 867	191,1	27,2	5 580,0	205,0	6,4	1 574,1	246,0
1 493	878,2	6,7	10 181,2	1 519,6	1,6	2 024,0	1 265,0

107

și suprafață, în România și alte țări, între anii 1929–1935

ponderi

Franța (1929)		Germania (1932)		Ungaria (1935)	
Număr de exploatații	Suprafață	Număr de exploatații	Suprafață	Număr de exploatații	Suprafață
6	7	8	9	10	11
100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
25,58	1,58	68,00	1,96	40,56	1,81
		5,70	1,62	33,49	9,36
28,90	8,18	9,43	6,20	11,37	9,30
18,09	12,47	7,36	10,39	8,46	13,53
14,96	20,48	5,33	14,92	4,48	14,99
9,59	28,10	3,16	18,88	0,86	6,65
2,06	13,26	0,64	8,61	0,34	5,36
0,78	12,70	0,31	13,25	0,35	17,06
0,04	3,23	0,07	24,17	0,09	21,94

BCU/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C. *RELAȚII AGRARE – ARENDĂ, ÎNVOIELI AGRICOLE, MUNCI AGRICOLE*

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

RELAȚII AGRARE – ARENDĂ, ÎNVOIELI AGRICOLE, MUNCI AGRICOLE – Introducere

Înainte de actul de la 1864 procesul de producție în agricultură se realiza cu mijloacele de muncă – vite, pluguri, căruțe etc. – și munca țărănimii pe pământul boierilor în condițiile de obligație feudală, extraeconomică, ale clăcașilor exprimate în prestarea de zile de muncă, dijmă și alte angarale.

Legea rurală din anul 1864, eliberând pe clăcași de obligațiile feudale, împroprietărindu-i cu pământ de arătură, declarând proprietatea funciară privată și deplin liberă, a rupt sistemul social agrar ce asigura funcționarea procesului de producție în simbioza boieri-clăcași.

După aplicarea Legii rurale, țărănimea fostă clăcașă – și aceasta constituia aproape toată populația rurală de la câmpie și coline – devine liberă și proprietară pe loturi mai mari sau mai mici de pământ arabil, ceea ce îi crea posibilitatea să-și desfășoare activitatea de producție independent de marea proprietate și marele proprietar.

Ea dispunea acum de pământ și de mijloace de muncă, nu avea obligații față de moșieri, și procesul de producție pe suprafața împroprietărită apărea a se efectua fără impedimente.

Marii proprietari funciari însă nu puteau să-și organizeze autonom producția întrucât nu dispuneau de suficiente mijloace de muncă; ei posedau cea mai mare parte a pământului arabil, dar și pășunile, fânețele și pădurile în suprafață întreagă; nu dispuneau de capitaluri pentru achiziționarea de inventar viu și mort și pentru plata forței de muncă ce urma să fie angajată la muncile agricole; de asemenea, era foarte important faptul că cea mai mare parte din moșii nu aveau o organizare agricolă adecvată exploatației agricole – cadre de conducere și organizare, tehnicieni agricoli – și condiții de producție – magazii, depozite, adăposturi pentru vite și unelte, clădiri pentru argați și muncitori etc.

Toate datele obiective și subiective din agricultură de după reformă pledau pentru continuarea în sistem de „complementaritate" a producției agricole pe moșiile

marilor proprietari, respectiv efectuarea lucrărilor necesare, de la arat și până la transportul produselor la piața de desfacere, cu inventarul și munca țăranilor.

Aceasta însă nu se mai putea efectua prin constrângerea extraeconomică, feudală; trebuiau aflate pârghii de constrângere economică din partea marilor proprietari; ele se aflau în neajunsurile țărănimii eliberate de clăcășie și în deficiențele reformei agrare: lipsa de pășuni și fânețe pentru hrana vitelor, de lemne pentru construcție și foc, nevoia de credite și produse în anii de secetă etc.

Astfel că cea mai mare parte a țărănimii, pentru a obține bunurile indispensabile ducerii propriei gospodării, apelează la marii proprietari; aceștia le acordă pășuni, fânețe, lemne din pădure, credite și împrumuturi de cereale etc. în schimbul prestării de către țărani a activităților necesare lucrării pământului moșieresc; și pentru ca marii proprietari să aibă asigurate aceste condiții în mod avantajos și pe termen lung se încheie cunoscutele învoieli agricole – contracte scrise sau verbale – între moșieri și colectivitățile de țărani, prevăzându-se în amănunt obligațiile și drepturile părților.

În 1866, la doi ani după aplicarea Legii rurale, se legiferează raporturile dintre moșieri și țărani sub denumirea de tocmeli agricole; în spiritul Legii, se încheie învoieli în care condițiile sunt dictate de marii proprietari, condiții tot mai grele, prelungite pe ani și zeci de ani.

Nevoia acută de pășuni, apoi de pământ arabil, pentru țărănimea care se înmulțea dar și interpunerea marelui arendaș speculativ între moșier și țăran, creșterea cererii de produse agricole la export, sporirea nevoilor de bani ale țărănimii – pentru plata de răscumpărare, impozite etc. – au condus la agravarea învoielilor agricole pentru plugar, care au depășit mult poverile clăcășiei din perioada feudală.

Datele referitoare la mărimea arenzii pământului, la proporția dijmei și clăcii, la ponderea sarcinilor suplimentare, toate în tendință de creștere după 1864 până la 1907, confirmă această perioadă de patru decenii ca fiind perioada cea mai grea de împilare și exploatare a majorității țărănimii, iar răscoalele atestă marile tensiuni și explozii sociale rurale ale satului românesc.

Pe fundalul dominat de relațiile agrare generate de învoielile agricole, se descifrează o serie de procese ce decurg din specificul acestor raporturi, dar și procese comune oricărei treceri de la marea la mica exploatație în agricultură, procese cauzate de trecere de la economia seminaturală la cea comercială; situațiile statistice înfățișează în expresie cifrică, comensurabilă, unele din procesele și fenomenele social-agrare mai sus menționate prin date asupra arendării și subarendării marii proprietăți, a mărimii arenzii, proporția marii arendășii speculative, cu mari deosebiri între județe, prețul pământului și mărimea arenzii; un subcapitol important se referă la datele și dimensiunile învoielilor agricole, evoluția dijmei, arenzii în bani, a sarcinilor suplimentare impuse învoiților, între 1870 – 1907, prețul pășunatului, a diferitelor lucrări agricole, contracte de învoieli agricole, numărul țăranilor învoiți și suprafața învoită pe categorii etc.

Astfel, capitolul referitor la relații agrare urmărește să expună, prin date, elementele de conținut ale raporturilor specifice constituite în agricultura României după reforma agrară din 1864 între cele trei categorii sociale de bază: proprietari funciari, mari arendași și țărani învoiți.

Aceste relații agrare specifice, hibride, nici feudale și nici capitaliste – deși au existat opinii extreme, pentru definirea lor și într-un mod și în celălalt – s-au încetățenit în literatura de specialitate după determinarea lui C.Dobrogeanu Gherea ca raporturi neoiobage, iar sistemul agrar ca neoiobag, având semnificația de nouă iobăgie, iobăgie modernă. Din punct de vedere al consecințelor materiale, grele pentru țărănimea învoită, al abuzurilor practicate pretutindeni de marii proprietari și arendași, sistemul învoielilor agricole apărea cel puțin tot atât de oprimant ca cel al clăcășiei.

În conținut, însă, natura și caracterul proprietății asupra pământului, devenită privată, liberă; natura și caracterul juridic al țăranului – eliberat de orice obligații extraeconomice feudale – precum și organizarea autonomă, liberă a comunităților rurale – comunele – infirmă orice identificare a raporturilor statuate de învoielile agricole cu cele iobage.

Tot atât de necompatibile erau aceste raporturi agrare cu cele capitaliste; pentru că exploatația capitalistă în agricultură, în mod clasic și general, presupune cele trei categorii sociale: marele proprietar funciar, stăpânul deplin al pământului, arendașul, care ia în arendă pământul și dispunând de capital investește în inventar de lucru și în cumpărarea forței de muncă a muncitorilor agricoli; aceștia își pot oferi forța de muncă și o fac pentru că nu au mijloace de producție și nici altă sursă de existență; raporturile sunt prin excelență economice, și exclud orice constrângere extraeconomică, se bazează pe deplina libertate a factorilor de a încheia, liber consimțit, contracte de activitate; în aceste raporturi dictează interesele: al marelui proprietar funciar de a încasa renta, al arendașului întreprinzător de a obține profit la capitalul investit, iar al muncitorului agricol de a încasa salariul pentru a trăi; el este constrâns numai din punct de vedere economic.

Relațiile agrare din România erau un mod specific, văzut în retrospectiva istorică, de trecere de la cele feudale la cele noi, moderne, spre capitaliste în perspectivă, fără a fi însă neapărat o combinație a celor două sisteme de producție. Gândirea economică agrară românească, într-o fracțiune a ei, nu a putut să conceapă trecerea de la o stare agrară la alta decât obligatoriu ca un amestec de elemente, în proporții diferite, ale celor două stări și excluzând un mod specific de relații agrare diferite, în fond, în conținut de cele două stări sau sisteme agrare.

Până la determinarea în doctrina istorică a conținutului real economico-social al raporturilor agrare, exprimate în sistemul învoielilor agricole – care nu erau unice și proprii numai agriculturii românești în acea epocă, cum s-a acreditat ideea – în lucrarea de față, acesta va fi desemnat ca relații moșierești, expresie a caracterului lor de tranziție și a categoriei sociale care, de fapt și de drept, având puterea economică și pe cea politică în stat le-a impus ca singura soluție istorică și posibilă atunci de funcționare a sistemului agricol, a producției agricole a țării.

Relațiile agrare moșierești cuprindeau atât conținutul economic cât și cel social al „complementarității" dintre marii proprietari și țărani în producția agricolă; ele nu au fost inventate de legile tocmelilor agricole ci au fost doar statuate și generalizate la noile stări, fiind cunoscute și practicate înainte de 1864 ca învoieli pentru prisoase în cadrul sistemului social.

Tabelul 108

Proprietatea funciară mare[1], exploatată în regie[2] și în arendă[3], în anul 1905

Categoria de mărime	Proprietari		Suprafață exploatată				Totală	
			în regie		în arendă			
	număr	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	7 790	100,0	1 643 053	41,31	2 334 145	58,69	3 977 198	100
De la								
50 – 100 ha	2 405	30,87	126 663	75,92	40 184	24,08	166 847	100
100 – 500 ha	3 314	42,54	406 777	49,83	409 608	50,17	816 385	100
500 – 1 000 ha	1 122	14,40	335 265	41,75	467 819	58,25	803 084	100
1 000 – 3 000 ha	771	9,90	515 222	41,67	721 198	58,33	1 236 420	100
3 000 – 5 000 ha	112	1,44	115 739	26,65	318 628	73,35	434 367	100
Peste 5 000 ha	66	0,85	143 387	27,57	376 708	72,43	520 095	100

SURSA : Calculat după G.D.Creangă, *Proprietatea rurală în România*, București, 1907.

NOTE : [1] Cuprinde suprafața cultivabilă, respectiv arabilă, pășuni și fânețe.

[2] În literatura de specialitate a timpului exploatarea în regie a unei moșii avea semnificația gestionării moșiei direct, de proprietarul său, indiferent dacă aceasta era cultivată cu mijloacele de muncă și financiare ale moșiei în sistem modern – cazuri mai rare – sau pământul era dat țăranilor în dijmă sau în condiții de clacă, sau arendat în bani, produse, când proprietarul nu dispunea de inventar agricol și capital de exploatare; aceasta constituia forma cea mai răspândită de exploatare în „regie" a moșiilor, ea fiind, în practică, un mod specific de arendare în muncă, produse sau bani.

[3] Se are în vedere cedarea prin contract a moșiei către marii arendași care o cultivau fie cu inventar propriu – în puține cazuri – fie o subarendau țăranilor în aceleași condiții de dijmă, clacă ca și marii proprietari; în majoritatea lor nefiind interesați să facă investiții în inventar, arendașii erau intermediari între marii proprietari și țărani, urcând prețurile și îngreunând condițiile pentru plugari.

Tabelul 109

Proprietatea funciară mare, arendată, pe județe, în anul 1905

Județul	Suprafața proprietăților de peste 50 ha	Suprafața proprietăților de peste 50 ha arendate	
	ha	ha	%
1	2	3	4
Total România	3 968 198	2 231 145	
Bacău	72 651	32 215	44,3
Botoșani	160 733	123 742	77,0
Covurlui	91 632	54 290	57,4
Dorohoi	149 810	102 716	68,6
Fălciu	88 183	59 350	67,3
Iași	115 366	81 461	73,2

continuare *tabelul 109*

1	2	3	4
Neamț	63 675	39 429	61,9
Putna	56 692	30 837	56,2
Roman	67 575	27 127	40,2
Suceava	66 055	31 420	47,6
Tecuci	96 815	51 030	52,7
Tutova	112 667	60 528	53,7
Vaslui	88 768	48 199	54,3
Total Moldova	1 233 622	742 344	60,4
Argeș	70 451	39 050	55,4
Brăila	250 186	66 878	26,7
Buzău	165 614	77 709	46,9
Dâmbovița	70 469	44 642	63,4
Ialomița	411 425	291 765	70,9
Ilfov	219 808	145 924	66,4
Muscel	30 679	15 910	51,9
Olt	97 069	47 452	48,9
Prahova	125 182	87 945	70,3
R. Sărat	161 227	85 922	53,3
Teleorman	248 492	149 318	60,1
Vlașca	189 468	127 715	67,4
Total Muntenia	2 040 070	1 180 230	62,5
Dolj	215 463	121 547	56,4
Gorj	40 469	9 431	23,3
Mehedinți	117 990	56 642	48,0
Romanați	102 743	52 513	51,1
Vâlcea	13 975	4 422	31,7
Total Oltenia	490 640	244 555	49,8
Constanța	183 002	61 030	33,4
Tulcea	20 864	2 986	14,3
Total Dobrogea	203 866	64 016	31,4

SURSA: Calculat după G.D.Creangă, *Proprietatea rurală în România*, București, 1907.

Tabelul 110

Exploatațiile agricole de peste 100 ha[1] cultivate[2], în proprietate și în arendă[3], pe zone agrogeografice, în anul 1904

Specificația modului de cultură	Total	Șesul Siretului și Prutului	Carpații Moldovei	Carpații Munteniei	Șesul Dunării	Dobrogea
1	2	3	4	5	6	7
– Numărul exploatațiilor	4 119	1 093	338	807	1 610	271
– Suprafața în ha	1 934 317	562 986	121 491	264 990	905 303	79 547
– Media exploatației în ha	469,6	515,1	359,4	328,4	562,3	293,5

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 110*

1	2	3	4	5	6	7
Exploataţii pe pământ în proprietate						
– număr	1 649	361	148	355	652	133
– suprafaţa în ha	686 963	175 002	48 999	104 890	312 307	45 765
– media exploataţiei în ha	416,6	484,8	331,1	295,5	497,0	344,1
Exploataţii pe pământ luat în arendă						
– număr	2 048	659	169	355	810	55
– suprafaţa în ha	1 094 456	384 410	66 304	131 185	511 497	16 060
– media exploataţiei în ha	541,7	583,3	392,3	369,5	631,5	292,0
Exploataţii pe pământ în proprietate şi luat în arendă						
– număr	422	73	21	97	148	83
– suprafaţa în ha	173 898	39 574	6 188	28 915	81 499	17 722
– media exploataţiei în ha	412,1	542,1	294,7	298,1	550,7	213,5

SURSA: Calculat după L.Colescu, *Stàtistica agricolă a României* ..., partea I, *Exploataţiile agricole*, Bucureşti, 1907.

NOTE: [1] Priveşte marile exploataţii ale moşierilor şi arendaşilor din 1904 care, indiferent de natura pământului – în proprietate sau arendat –, erau lucrate în majoritate de ţărani în sistemul relaţiilor de arendă şi dijmă.

[2] Se are în vedere pământul cultivat, respectiv: arături, păşuni, sădiri – livezi – vii etc. – şi fâneţe. La marea exploataţie acestea se întindeau pe 694 mii de ha.

[3] Vezi notele 2 şi 3 de la Tabelul 108.

Tabelul 111

Exploataţiile agricole de sub 100 ha[1] cultivate[2], în proprietate şi în arendă, pe zone agrogeografice, în anul 1904

Specificaţia modului de cultură	Total	Şesul Siretului şi Prutului	Carpaţii Moldovei	Carpaţii Munteniei	Şesul Dunării	Dobrogea
1	2	3	4	5	6	7
1. Numărul exploataţiilor	1 013 748	232 501	113 839	312 869	316 432	38 107
2. Exploataţii pe pământ în proprietate	541 005	108 996	76 927	191 434	144 788	18 860
3. % din exploataţii	53,4	46,9	67,6	61,2	45,8	49,5
4. Exploataţii pe pământ: în proprietate şi în arendă sau dijmă	333 482	85 023	27 904	90 647	118 765	11 143
5. % din exploataţii	32,9	36,6	24,5	29,0	37,5	29,2
6. Exploataţii numai pe pământ în arendă sau dijmă	139 161	38 482	9 008	30 788	52 879	8 004
7. % din exploataţii	13,7	16,6	7,9	9,8	16,7	21,0
8. Total 4 + 6	472 643	123 505	36 912	121 435	171 644	19 147
9. % din exploataţii	46,6	53,1	32,4	38,8	54,2	50,2

continuare *tabel 111*

1	2	3	4	5	6	7
10. Suprafaţa culturilor numai pe pământ în proprietate, ha	2 749 814	529 110	253 610	681 415	915 219	370 460
11. % din suprafaţă	68,0	68,6	83,7	74,7	59,4	71,3
12. Media exploataţiei, ha	5,08	4,85	3,06	3,56	6,32	19,64
13. Suprafaţa culturilor pe pământ arendat sau în dijmă, în ha	1 295 687	241 680	49 208	230 400	625 329	149 070
14. % din suprafaţă	32,0	31,4	16,3	25,3	40,6	28,7

SURSA: Calculat după L. Colescu, *Statistica agricolă a României*, partea I, *Exploataţiile agricole*, Bucureşti, 1907.

NOTE: [1] Priveşte gospodăriile agricole de sub 100 ha, din care majoritatea aparţinea ţărănimii cu pământ până la 10 ha. Preponderenţa este atestată indirect de numărul proprietăţilor rurale din 1904: cele de până la 10 ha erau în număr de 1 015,3 mii, iar cele între 10 – 100 de ha reprezentau doar 38,7 mii.

[2] De reţinut că sursa a avut în vedere pământul cultivat, respectiv „arături, sădiri – livezi, vii etc. – fâneţe şi păşuni".

Tabelul 112

Suprafaţa cultivată, pe grupe de mărime, în proprietate şi în arendă, în anul 1913

Grupa de mărime	Total ha	Suprafaţa cultivată			
		În proprietate		În arendă	
		ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6
Total	5 840 621	3 504 921	60,0	2 335 700	40,0
Mai puţin de 2 ha	572 169	421 712	73,7	150 457	26,3
2 – 5 ha	1 546 311	1 045 525	67,6	500 786	32,4
5 – 10 ha	1 118 409	647 518	57,9	470 891	42,1
10 – 25 ha	622 174	396 764	63,8	225 410	36,2
25 – 50 ha	193 128	141 263	73,1	51 865	26,9
50 – 100 ha	107 182	74 408	69,4	32 774	30,6
100 – 500 ha	587 549	281 871	48,0	305 678	52,0
peste 500 ha	1 093 699	495 860	45,3	597 839	54,7

SURSA: Calculat după *Agricultorii şi repartizarea pământului cultivat în 1913*, Bucureşti, 1915.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul

Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, cultivate în proprietate

Județul	Până la 2 ha		2 – 5 ha		5 – 10 ha		10 – 25 ha	
	în proprietate	în arendă sau dijmă	în proprietate	în arendă sau dijmă	în proprietate	în arendă sau dijmă	în proprietate	în arendă sau dijmă
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	73,7	26,3	67,6	32,4	57,9	42,1	63,8	36,2
Dorohoi	65,9	34,1	62,7	37,3	59,6	40,4	59,9	40,1
Botoșani	61,4	38,6	62,9	37,1	70,0	30,0	66,9	33,1
Iași	73,7	26,3	69,5	30,5	66,4	33,6	62,0	38,0
Roman	73,7	26,3	76,7	23,3	78,0	22,0	80,2	19,8
Vaslui	63,8	36,2	73,0	27,0	78,0	22,0	78,2	21,8
Fălciu	77,4	22,6	73,8	25,2	73,1	26,9	76,1	23,9
Tutova	69,2	30,8	70,0	30,0	72,4	27,6	81,4	18,6
Covurlui	71,1	28,9	70,3	29,7	73,5	26,5	86,8	13,2
Tecuci	68,8	31,2	65,7	34,3	64,5	35,5	76,3	23,7
R. Sărat	66,9	33,1	52,9	47,1	41,4	58,6	44,5	55,5
ZONA I	67,6	32,4	66,9	33,1	65,9	34,1	72,2	27,8
Suceava	83,1	16,9	86,4	13,6	87,3	12,7	91,9	8,1
Neamț	82,8	17,2	84,9	15,1	83,0	17,0	74,2	25,8
Bacău	78,1	21,9	80,6	19,4	86,5	13,5	83,7	16,3
Putna	79,5	20,5	85,4	14,6	91,2	8,8	89,9	10,1
ZONA II	80,4	19,6	84,0	16,0	86,6	13,4	87,0	13,0
Buzău	71,3	28,7	60,6	39,4	49,9	50,1	58,4	41,6
Prahova	78,2	21,8	63,7	36,3	51,3	48,7	64,7	35,3
Dâmbovița	73,2	26,8	65,4	34,6	67,4	32,6	76,5	23,5
Muscel	87,0	13,0	92,6	7,4	97,3	2,7	96,2	3,8
Argeș	82,0	18,0	77,3	22,7	76,5	23,5	93,0	7,0
Vâlcea	84,6	15,4	89,9	10,1	95,8	4,2	96,8	3,2
Gorj	87,1	12,9	90,4	9,6	98,6	1,4	97,0	3,0
Mehedinți	78,6	21,4	68,8	31,2	57,0	43,0	75,3	24,7
ZONA III	80,1	19,9	73,4	26,6	64,1	35,9	78,0	22,0
Dolj	70,7	29,3	60,2	39,8	53,4	46,6	70,7	29,3
Romanați	73,7	26,3	71,2	28,8	71,6	28,4	86,3	13,7
Olt	75,7	24,3	61,5	38,5	68,7	31,3	88,8	11,2
Teleorman	67,7	32,3	60,1	39,9	37,2	62,8	41,5	58,5
Vlașca	59,7	40,3	51,7	48,3	42,7	57,3	44,5	55,5
Ilfov	61,9	38,1	58,2	41,8	52,2	47,8	53,4	46,6
Ialomița	38,9	61,1	70,4	29,6	37,0	63,0	27,4	72,6
Brăila	34,6	65,4	60,7	39,3	29,1	70,9	23,8	76,2
ZONA IV	65,4	34,6	61,8	38,2	46,8	53,2	44,8	55,2
Tulcea	50,3	49,7	66,7	33,3	77,6	22,4	80,7	19,3
Constanța	42,0	58,0	53,6	46,4	72,9	27,1	73,6	26,4
ZONA V	47,0	53,0	61,1	38,9	75,2	24,8	76,2	23,8

SURSA: Calculat după *Agricultorii și repartizarea pământului cultivat în 1913*, București, 1915.

sau arendă și dijmă, pe județe, în anul 1913

ponderi

25 – 50 ha		50 – 100 ha		100 – 500 ha		Peste 500 ha		Total	
în proprietate	în arendă sau dijmă	în proprietate	în arendă sau dijmă	în proprietate	în arendă sau dijmă	în proprietate	în arendă sau dijmă	în proprietate	în arendă sau dijmă
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
73,1	26,9	69,4	30,6	48,0	52,0	45,3	54,7	60,0	40,0
59,7	40,3	43,1	56,9	44,3	55,7	26,8	73,2	47,9	52,1
56,0	44,0	34,4	65,6	37,2	62,8	38,2	61,8	51,0	49,0
67,8	32,2	37,4	62,6	31,0	69,0	37,1	62,9	53,0	47,0
62,2	37,8	75,2	24,8	49,8	50,2	55,4	46,6	67,1	32,9
63,3	36,7	47,2	52,8	44,2	55,8	45,7	54,3	62,3	37,7
83,5	16,5	77,9	22,1	51,9	48,1	40,0	60,0	63,1	36,9
87,6	12,4	78,3	21,7	43,4	56,6	51,8	48,2	64,2	35,8
93,6	6,4	80,9	19,1	42,1	57,9	29,3	70,7	59,6	40,4
73,1	26,9	96,4	3,6	43,6	56,4	35,9	64,1	58,8	41,2
76,8	23,2	73,0	27,0	47,2	52,8	52,4	47,6	50,7	49,3
78,3	21,7	63,1	36,9	43,2	56,8	39,4	60,6	56,8	43,2
95,2	4,8	84,0	16,0	58,5	41,5	68,0	32,0	80,0	20,0
50,2	49,8	75,0	25,0	56,5	43,5	47,6	52,4	74,5	25,5
88,0	12,0	66,9	33,1	51,7	48,3	38,5	61,5	74,4	25,6
76,3	23,7	55,1	44,9	43,7	56,3	55,3	44,7	74,9	25,1
85,7	14,3	75,4	24,6	53,3	46,7	55,0	45,0	76,0	24,0
70,8	29,2	50,9	49,1	39,4	60,6	34,5	65,5	52,3	47,7
76,4	23,6	59,8	40,2	39,5	60,5	47,3	52,7	60,6	39,4
66,2	33,8	93,4	6,6	52,2	47,8	43,4	56,6	65,4	34,6
91,5	8,5	92,5	7,5	94,7	5,3	100,0	–	91,2	8,8
93,8	6,2	84,5	15,5	52,4	47,6	39,3	60,7	75,6	24,4
88,1	11,9	80,0	20,0	48,2	51,8	–	100,0	86,2	13,8
92,5	7,5	41,5	58,5	69,0	31,0	58,3	41,7	88,9	11,1
85,3	14,7	72,2	27,8	51,4	48,6	78,6	21,4	67,6	32,4
83,9	16,1	75,3	24,7	47,8	52,2	47,1	52,9	69,2	30,8
84,5	15,5	72,7	27,3	59,7	40,3	70,6	29,4	61,6	38,4
96,1	3,9	84,0	16,0	61,3	38,7	74,0	26,0	72,7	27,3
91,5	8,5	84,5	15,5	52,6	47,4	52,8	47,2	64,6	35,4
68,8	31,2	67,0	33,0	54,7	45,3	50,1	49,9	49,3	50,7
66,9	33,1	73,2	26,8	36,1	63,9	39,8	60,2	45,4	54,6
49,1	50,9	53,9	46,1	36,8	63,2	43,4	56,6	50,1	49,9
42,5	57,5	42,9	57,1	46,1	53,9	37,2	62,8	43,3	56,7
23,2	76,8	14,6	85,4	37,8	62,2	51,5	48,5	40,0	60,0
65,2	34,8	68,3	31,7	48,4	51,6	47,3	52,7	52,5	47,5
83,6	16,4	88,3	11,7	93,1	6,9	100,0	–	79,0	21,0
68,6	31,4	64,5	35,5	53,2	46,8	52,1	47,9	65,8	34,2
72,0	28,0	68,0	32,0	56,2	43,8	53,8	46,2	69,8	30,2

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul

Exploatația mare și exploatația mică[1], după modul de

Anii	Total suprafață cultivată (6+15) mii ha	Agricultorii mari[2]					
		Exploatația mare pe pământ					
		propriu		arendat		total	
		mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8
1905	6 132	800	38,4	1 286	61,6	2 086	100,0
1907	5 488	660	35,7	1 188	64,3	1 848	88
1908	5 819	698	37,0	1 887	63,0	1 885	90
1909	5 799	732	39,6	1 120	60,4	1 852	88
1910	5 877	754	39,4	1 160	60,6	1 914	91
1911	5 862	771	42,2	1 058	57,8	1 829	87
1912	5 995	803	43,6	1 039	56,4	1 842	88
1913	5 836	780	46,3	906	53,7	1 686	80
1914	6 113	834	49,6	846	50,4	1 680	80
1915	5 930	852	53,8	729	46,2	1 581	75
1916	5 964	851	54,1	721	45,9	1 572	75

SURSA: Calculat după date din "Statistica agricolă", 1905 – 1916.

NOTE: [1] În suprafața cultivabilă se includ suprafețele semănate și cele de fânețe.

[2] Statistica agricolă încadra la grupa exploatațiilor mari pe toate cele cu peste 100 de ha și la grupa exploatațiilor mici pe cele sub 100 de ha.

Tabelul 115

TRANSILVANIA

Munca în parte[1], după numărul țăranilor și suprafața lucrată, pe grupe de mărime, în anul 1900

Grupa de mărime	Țăranii care lucrează în parte		Suprafața lucrată în parte	
	Număr	Pondere	Ha	Pondere
1	2	3	4	5
TOTAL	95 801	100,00	207 820	100,00
Până la 0,575 ha	16 796	17,53	8 721	4,20
0,575 – 2,87 ha	65 796	68,68	104 887	50,47
2,870 – 5,75 ha	9 667	10,09	42 126	20,27
5,750 – 8,63 ha	1 778	1,86	13 211	6,35
8,630 – 11,50 ha	907	0,95	9 294	4,47
11,500 – 17,25 ha	481	0,50	7 025	3,38
Peste 17,25 ha	376	0,39	22 556	10,86

SURSA: Calculat după „Magyar statisztikai Közlemények"[Informații statistice maghiare] vol.12. partea 5, 1990.

NOTĂ: [1] Lucrul în parte în proporția cea mai răspândită era de 1/2 sau 1/3 din producție pentru țăran, restul de 1/2 sau de 2/3 pentru proprietarul de pământ.

Suprafețele luate și lucrate în parte de țărani proveneau fie de la unii proprietari funciari mai mari, fie de la proprietarii mai mici care, din diferite motive, se stabiliseră la oraș ca funcționari sau muncitori păstrându-și pământul la țară pe care-l valorificau în această formă.

cultură, pe pământ propriu şi arendat, în perioada 1905 – 1916.

Agricultorii mici[2]							
Exploataţia mică pe pământ							
propriu		arendat cu bani		în dijmă		Total (9+11+13)	
mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%
9	10	11	12	13	14	15	16
2 750	67,9	1 296	32,1	---	---	4 046	100
2 504	68,8	482	13,2	654	18,0	3 640	89
2 574	65,4	591	15,0	769	19,6	3 934	97
2 624	66,5	603	15,3	720	18,2	3 947	97
2 655	67,0	651	16,4	657	16,6	3 963	97
2 696	66,8	661	16,4	676	16,8	4 033	99
2 747	66,7	770	17,9	636	15,4	4 153	101
2 725	65,7	831	20,0	594	14,3	4 150	102
2 952	66,6	868	19,6	613	13,8	4 433	109
2 902	66,7	839	19,3	608	14,0	4 349	107
2 860	65,1	918	20,9	614	14,0	4 392	108

Tabelul 116

Arendarea pământului ţărănesc[1], în anul 1907

	Total	Proprietari până la 10 ha	Proprietari peste 10 ha
1	2	3	4
Numărul ţăranilor arendatori	47 865	47 204	661
Suprafaţa deţinută înainte de arendare – ha	158 917	144 270	14 647
Suprafaţa arendată – ha	94 882	87 797	7 085[2]
Suprafaţa rămasă după arendare[3] – ha	64 035[2]	56 473[2]	7 562[2]

SURSA: Calculat după *Réponse officiele de la Roumanie au questionnaire établi par la délégation du comité permanent de l'Institut International de l'Agriculture*, Bucureşti, 1908.

NOTE: [1] Datele provin din lucrarea menţionată întocmită de Direcţiunea de Statistică, ca răspuns la un chestionar formulat de Institutul Internaţional de Statistică Agricolă de la Roma, în vederea editării statisticii agricole internaţionale.

[2] Cifre corectate.

[3] În sursă se menţionează şi cauzele principale ale arendării şi numărul ţăranilor pe cauze. Între acestea sunt: nevoia de bani în cursul iernii, 24 099 ţărani; lipsa de vite trăgătoare, 4 350 ţărani; arendări de obicei, 4 603 ţărani; trecerea proprietarului la alte ocupaţii, 4 626 ţărani; alte cauze: incapacitate de muncă etc. 10 187 ţărani.

II

ARENDAREA PROPRIETĂȚII FUNCIARE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ – Introducere

Principala sursă de informare asupra arendării pământului în anii interbelici este statistica impozitelor directe; întrucât impozabilitatea era mai mare pe suprafețele arendate, statistica separă proprietățile arendate de cele nearendate.

Impozitul direct funciar aplica coeficienți diferiți în raport de mărimea proprietății pe care o clasifica pe grupe: până la 5 ha, între 5 – 10 ha, între 10 – 50 ha, între 50 – 250 ha și peste 250 de ha.

Situația statistică care ilustrează gradul de arendare a proprietății funciare pe aceste grupe se referă la doi ani – 1923 și 1927 – când s-au publicat date asupra impozitelor funciare. Ulterior, Ministerul de Finanțe nu a mai dat publicității alte cifre, pentru alți ani în cele două decenii interbelice, referitoare la suprafețele supuse impozitului agricol.

Remarca principală degajată de datele tabelului este creșterea gradului de arendare a pământului arabil la grupele superioare; moșiile de peste 250 de ha erau arendate în proporție de 26,9 % în 1923 și cca 30 % în 1927. Pământul țărănesc, până la 10 ha, apare dat în arendă între 1 – 1,76 % din întindere, proporție pe care o considerăm mult subestimată. Arendările între țărani pe bani, muncă sau produse erau frecvente, dar ele nu se declarau fiscului. Literatura vremii, unele anchete relevă fenomenul ca fiind larg răspândit și de notorietate. Cu aceste rezerve se pot formula judecăți asupra datelor.

Impune atenției faptul general că marea proprietate funciară acum era arendată în măsură mult mai redusă decât 50 – 70 % în perioada de început a secolului. Era, pe de o parte, un indiciu al lucrării în regie a moșiilor și a pătrunderii mai largi a modului de exploatare bănesc pe terenul marii proprietăți funciare, iar pe de altă parte rezultatul reducerii substanțiale a acesteia prin reforma agrară din anul 1921.

Tabelul 117

Proprietățile arendate, după număr și suprafață, pe grupe de mărime, în anii 1923 și 1927

Grupa de mărime	Anul 1923				Anul 1927			
	Număr	% din total	Suprafața în ha	% din suprafața arabilă	Număr	% din total	Suprafața în ha	% din suprafața arabilă
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	40 956	1,07	807 081	5,90	47 409	1,24	869 648	6,04
Până la 5 ha	26 808	0,85	62 055	1,08	32 731	61,01	64 214	1,02
5,1 – 10 "	6 966	1,52	44 374	1,69	7 126	1,64	51 504	1,76
10,1 – 50 "	3 833	2,11	72 989	3,09	4 309	2,86	89 262	3,73
50,1 – 250 "	2 498	15,09	244 596	17,16	2 577	16,69	274 935	18,26
Peste 250 "	851	26,86	383 067	24,92	666	25,85	389 733	29,85

SURSA: Calculat după „Statistica impozitelor directe", pe anii 1923, 1927.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III

EVOLUȚIA ARENZILOR LA MAREA PROPRIETATE FUNCIARĂ – Introducere

Arenda plătită marii proprietăți – moșierești sau de stat – este un indicator direct al mărimii rentei încasate de reprezentanții acesteia, dar și unul indirect, al gradului de repartizare a produsului.

Datele statistice expuse arată arenda încasată de mari instituții sociale – Eforia spitalelor civile și Așezămintele brâncovenești – și de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, pentru moșiile lor de la marii arendași; cifrele asupra nivelului și evoluției arenzii în aceste cazuri exprimă tot atât de bine și media generală a fenomenului pe țară, întrucât ele privesc unele din cele mai mari moșii ale țării și sunt rezultatul raportului relativ liber constituit, dintre cerere și ofertă, în acest domeniu pe o perioadă de aproximativ patru decenii.

Creșterea spectaculoasă, de 3 – 6 ori a arenzii, are mai multe cauze între care așezarea căilor ferate după 1870, extinderea suprafețelor arabile și a culturilor de cereale, insuficiența acută de pământ țărănesc, întărirea monopolului moșierilor și arendașilor asupra marii proprietăți funciare etc.

Atrag atenția veniturile obținute de la moșiile statului exploatate în regie – arendate direct țăranilor, în bani și în dijmă – care au crescut mult mai încet decât arenda pentru moșiile cedate marilor arendași; aceasta sugerează nu numai faptul că obligațiile țăranilor pe această categorie de pământ era mai suportabilă, dar și împrejurarea că țăranii, care luau pământ în arendă sau dijmă de la marii arendași, suportau condiții mult mai grele, o dublă povară în folosul marii proprietăți și marii arendășii.

Datele mai pun în evidență arenzi mai mari pe moșiile mai mici și tendința de diminuare a acestora pe moșiile mai mari; evident însă că este necesar să se ia în considerare și diferența de calitate care se reflecta în mărimea arenzilor diferitelor moșii.

BCU CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 118

Arenda încasată[1] de Eforia spitalelor civile, în perioada 1865 – 1907

Anul de arendă	Suma arenzii lei	Creșterea în procente a arenzii
1	2	3
1865	735 054	100,0
1870	1 047 568	142,5
1875	939 286	127,8
1880	894 017	121,6
1885	1 133 504	154,2
1890	1 306 365	177,7
1895	2 220 540	302,1
1900	2 104 210	286,3
1905	2 075 191	282,3
1907	2 293 268	311,9

SURSA: Radu Rosetti, *Pentru ce s-au răsculat țăranii*, București, 1907.

NOTA: [1] Din tabelul anexă a lucrării, din care au fost calculate sumele arenzilor, reiese că Eforia spitalelor civile a arendat în această perioadă 124 de moșii. Din acest număr am luat în calcul numai 75 de moșii, cu suprafața constantă necuprinzând pe acelea care nu aveau continuitate în arendare, cele exploatate în regie, precum și munții cu pășuni alpine și proprietățile cu arenzi mai mici de 1000 de lei.

Tabelul 119

Arenda încasată de Așezămintele brâncovenești[1], în perioada 1865 – 1907

Anul de arendă	Suma arenzii lei	Creșterea în procente a arenzii
1	2	3
1865	174 534	100,0
1870	345 497	198,0
1875	346 245	198,4
1880	316 000	181,0
1885	464 810	266,3
1890	535 310	306,7
1895	1 060 665	607,7
1900	908 740	520,7
1905	1 080 553	619,1
1907	1 080 603	619,1

SURSA: Radu Rosetti, *Pentru ce s-au răsculat țăranii*, București, 1907.

NOTA: [1] Se arendau moșiile acestei instituții în număr de 18 în mod obișnuit marilor arendași, care, la rândul lor, le exploatau în mare parte prin subarendare țăranilor în bani și în dijmă. Suprafața moșiilor așezămintelor a rămas aceeași în toată perioada.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 120

Arenda[1] totală și medie pe ha încasată pentru moșiile statului, în perioada 1865 – 1907

Perioada de arendare[2]	Moșii	Suprafața	Arenda totală	Arenda medie la ha
	număr	ha	lei	lei
1	2	3	4	5
1865 – 68/1870 –73	295	1 036 713	7 591 209	7,32
1870 –73/1875 – 78	296	1 036 687	9 600 174	9,26
1875 – 79/1880 – 84	301	981 447	8 686 596	8,85
1880 – 84/1885 – 89	212	515 604	4 765 272	9,24
1883 – 91/1893 – 99	306	880 962	10 375 546	11,78
1892 – 96/1897 – 901	263	584 233	8 743 269	14,97
1897 – 1901/1902 – 906	237	473 391	5 874 752	12,41
1902 – 1906/1912 – 916	308	503 332	7 215 248	14,33
din care, asociațiilor țărănești	25	21 507	593 930	27,62

SURSA: Calculat după „Anuarul statistic al României", 1912.

NOTE: [1] Se are în vedere arenda încasată de stat pentru moșiile cedate spre exploatare marilor arendași care, la rândul lor, le subarendau prin învoieli, în marea lor majoritate, țăranilor.

[2] Perioadele cuprind intervale la care se încheiau contractele de arendă pentru diferite grupe de moșii, în fiecare an. Astfel, de pildă, în prima perioadă 1865 – 68/1870 – 73 se cuprind moșiile arendate pe câte 5 ani – 1865 – 1870, 1866 – 1871, 1867 – 1872, 1868 – 1873 – între anii 1865 – 1868.

Tabelul 121

Venitul mediu la hectar al moșiilor statului administrate în regie[1] în perioada 1865 – 1907

Perioada de exploatare	Total		Până la 500 ha	500 – 1 000 ha	1 001 – 2 500 ha	2 501 – 5 000 ha	5 001 – 7 500 ha	7 501 – 10 000 ha	10 001 – 50 000 ha
	Suprafață	Venit							
	ha	lei/ha	lei	lei	lei	lei	lei	lei	lei
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1865 – 1870	1 232	8,45	–	–	8,45	–	–	–	–
1876 – 1880	126 874	10,08	14,32	11,47	13,06	7,55	3,93	13,73	10,42
1881 – 1885	27 855	10,16	14,83	32,36	3,08	10,02	–	13,73	8,22
1886 – 1890	23 373	12,20	16,44	32,36	8,85	7,76	–	–	14,42
1891 – 1895	75 516	12,11	18,55	16,64	10,16	10,54	6,98	12,73	12,07
1896 – 1900	116 394	12,26	18,37	14,18	13,33	10,93	7,05	6,15	8,56
1901 – 1907	84 272	11,72	20,84	18,45	13,33	7,76	–	–	4,46

SURSA: Calculat după „Anuarul statistic al României", 1912.

NOTĂ: [1] De regulă, administrare în regie însemna arendare directă, în bani sau dijmă, țăranilor. Creșterea slabă a venitului statului obținut din arendarea moșiilor sale provine și din faptul că până în 1890, din proprietățile statului, s-au vândut țăranilor cea mai mare parte din pământul arabil, rămânând să fie arendate ulterior pământuri mai slabe, între care bălți, stufărișuri etc. În al doilea rând, la suprafețele arendate direct țăranilor statul încasa arenzi mai reduse decât luau moșierii și arendașii. În sfârșit, terenurile exploatate în regie nu erau aceleași în toată perioada: ele reprezentau, ca regulă, moșiile rămase, din diferite motive, neluate în arendă de marii arendași în anii respectivi și pe care statul le închiria direct țăranilor.

IV

PREȚUL PĂMÂNTULUI ȘI ARENDA – Introducere

Prețul pământului, arabil îndeosebi, în România, înscriindu-se, ca pretutindeni, în creștere pe lungă durată, a evoluat ondulatoriu, ridicându-se în anii mai îndepărtați de reformele agrare, dar coborându-se în perioadele acestor reforme, în cele de război, de crize economice; în afară de acestea, în epoca de dominație a latifundiilor în agricultură, până la 1918, prețul pământului era mai urcat, marii proprietari funciari vânzând moșiile numai în trupuri mari nu și în „delatin", loturi de pământ. În perioada de predominare a micii proprietăți agricole, după reforma din 1921, oferta de pământ era mai mare și prețul – mult mai diferențiat pe zone agrogeografice – mai scăzut.

Datele referitoare la evoluția prețului pământului și a arenzii provin de la evaluări oficiale, din perioade diferite, ale Primei societăți de credit funciar, dintre anii 1873 – 1897, și a doua, ale anchetei întreprinse de I.C.A.R. în anul 1929.

Prețul pământului estimat de Prima societate de credit funciar a fost stabilit cu ocazia ipotecării marilor moșii la acest institut de credit; aici prețul pământului a fost evaluat la un nivel mai scăzut decât cel curent, ca măsură de siguranță a ipotecii. De notat, de asemenea, că este vorba de prețul marilor proprietăți, în mod curent mai redus decât al pământului țărănesc.

Tendința generală, în cei 25 ani, este marcată de creșterea prețului moșiilor, la aproape dublu, față de perioada de bază, cu variații însemnate de la o zonă la alta; în deceniile opt – nouă, în unele județe, în special în cele cerealiere, prețul pământului se reduce în urma scăderii rentei și a prețului cerealelor pe piața europeană, provocate de criza agrară, dar se redresează până la sfârșitul secolului, înscriindu-se pe tendința ascendentă. Variația prețului pământului, îndeosebi de la un județ la altul, de la o zonă agricolă la alta, se producea sub incidența rentei de gradul unu și de gradul doi, a cererii și ofertei de pământ etc.

Situațiile statistice referitoare la prețul pământului și la arenzi, după ancheta din anul 1929, efectuată la I.C.A.R., de Horia N. Lupan, sunt mai bogate în indicatori; ele privesc toate formele principale de teren – arabil, vii și livezi, pășuni

și fânețe, și păduri – clasate după zonele agricole ale țării. Ca indicatori s-au urmărit suprafața, structura pe trei grupe de proprietăți – mici, până la 10 ha, mijlocii, 10 – 50 ha, și mari, peste 50 de ha, prețul mediu pe ha, valoarea totală, arenda medie și arenda totală, renta, și pentru orientare, suprafața medie pe locuitor; o parte din indicatori au caracter de certitudine, comensurând fenomenul în realitate – suprafața tipului de pământ, suprafața pe locuitor, prețul mediu pe ha etc.; alții sunt ipotetici – valoarea pământului, arenda totală, renta etc. – obținuți prin calcul estimativ. Astfel, valoarea totală a pământului, arenda totală sunt rezultatul estimării întregii suprafețe, după cum arenda totală a fost calculată pentru a afla renta în procente la valoarea pământului.

Cercetarea poate stabili o serie de relații directe și indirecte între acești indicatori; o primă relație sugestivă pe care o înfățișează datele este proporția celor trei categorii de proprietăți – mică, mijlocie și mare – pe zonele agrare ale țării; un raport inedit privește prețul mediu al pământului pe ha și arenda medie la ha, care sunt direct proporționale cu termenii raportului, mișcarea prețului mediu al terenului evoluând în aceeași direcție cu arenda medie.

Factorii implicați în mișcarea celor doi indicatori sunt variați: prețul recoltelor – care la cereale era determinat de piața mondială –, calitatea pământului și randamentul său, mărimea investițiilor, gradul de intensivitate a culturilor, disponibilul de suprafață în raport cu densitatea populației rurale, raportul dintre cerere și ofertă etc.

Situațiile statistice constituie un important material informativ și pentru comparația prețului pământului, arendei și rentei pe categorii diferite după folosința terenurilor, valorificarea mai bună sau mai slabă a pământului de cultură etc.

La sfârșit un tabel furnizează date referitoare la prețul mediu al pământului în România și în alte țări europene, pentru comparații utile .

BCU IAȘI/CENTRAL

Tabelul 122

Prețul[1] pământului marii proprietăți, pe județe și zone agrogeografice, în perioada 1873 – 1897
Medii ale anilor

lei/ha

Județul	1873 – 1877		1878 – 1882		1883 – 1887		1888 – 1892		1893 – 1897	
	lei	%	lei	%	lei	%	lei	%	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Dorohoi	---	---	225	100	268	119,1	282	125,3[2]	338	150,2
Botoșani	140	100	196	140,0	268	191,4	281	200,7	308	220,0
Iași	162	100	190	117,3	262	161,7	250	154,3	263	162,3
Roman	195	100	253	129,7	319	163,6	376	192,8	414	212,3
Vaslui	155	100	203	131,0	230	148,4	261	168,4	319	205,8
Fălciu	158	100	168	106,3[2]	222	140,5[2]	228	144,3[2]	277	175,3[2]
Tutova	185	100	194	104,9	210	113,5	259	140,0	298	161,1
Covurlui	212	100	196	92,5	178	84,0	277	130,7	264	124,5
Tecuci	162	100	197	121,6	232	143,2	285	175,9	365	225,3
R. Sărat	193	100	199	103,1	282	146,1	338	175,1	368	190,7
ZONA I	174	100	202	116,1	247	142,0	284	163,2	321	184,5
Suceava	237	100	290	122,4	277	116,9	266	112,2	296	124,9
Neamț	223	100	339	152,0	334	149,8	391	175,3	313	140,4
Bacău	189	100	211	111,6	246	130,2	288	152,4	333	176,2
Putna	125	100	196	156,8	278	222,4	282	225,6	377	301,6
ZONA II	194	100	259	133,5	284	146,4	307	158,2	330	170,1
Buzău	196	100	215	109,7	253	129,1	351	179,1	409	208,7
Prahova	347	100	306	88,2	429	123,6	427	123,1	491	141,5
Dâmbovița	202	100	251	124,3	378	187,1	403	199,5	408	202,0
Muscel	224	100	67	29,9	85	37,9	313	139,7	355	158,5
Argeș	163	100	151	92,3	172	105,5	239	146,6	321	196,9
Vâlcea	306	100	239	105,5	305	99,7	288	94,1	278	90,8
Gorj	162	100	190	147,5	248	153,1	245	151,2	238	146,9
Mehedinți	345	100	216	62,6	313	90,7	347	100,6	317	91,9
ZONA III	243	100	204	84,0	273	112,3	327	134,6	352	145,0
Dolj	238	100	247	103,8	293	123,0	431	181,0	421	177,0
Romanați	258	100	269	104,3	335	129,8	367	142,2	493	191,1
Olt	174	100	167	96,0	212	121,8	249	143,1	351	201,7
Teleorman	227	100	248	109,3	270	118,9	316	139,2	475	209,3
Vlașca	242	100	201	83,1	277	114,5	378	156,2	417	172,3
Ilfov	313	100	279	89,1	426	136,1	478	152,7	626	200,0
Ialomița	162	100	143	88,3	199	122,8	267	164,8	335	206,8
Brăila	190	100	120	63,2	230	121,0	247	130,0	331	174,0
ZONA IV	226	100	209	92,5	280	123,9	342	151,3	431	190,7
Media generală	210	100	212	101,0	268	127,6	314	149,5	360	171,0

SURSA: Calculat după C. Jormescu și I. Popa-Burcă, *Harta agronomică a României*, București, 1907.

NOTE: [1] Datele provin din evaluările Primei societăți de credit funciar din București, făcute cu prilejul ipotecării la societate a proprietăților mari, a moșiilor, al căror preț era, de regulă, mai redus decât prețul pământului țărănesc.

[2] Cifre corectate de noi.

Tabelul 123

Prețul pământului arabil și arenda, pe regiuni agricole, în anul 1929[1]

Regiunea	Suprafața totală	Fondarea pe grupe de mărime			Prețul mediu al pământului pe ha	Valoarea totală a pământului	Arenda medie pe ha	Arenda totală
		până la 10 ha	10 – 50 ha	peste 50 ha				
	mii ha	%	%	%	lei	mil. lei	lei	mil. lei
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ROMÂNIA	12 899	68,3	16,2	15,5	20 240	291 105	1 438	18 554
Câmpia Dunării	2 555	76,0	6,0	18,0	20 175	51 549	1 456	3 721
Regiunea muntoasă și deluroasă a Munteniei	1 174	80,0	7,0	13,0	23 786	27 845	1 422	1 669
Moldova Carpatină	336	83,0	6,0	11,0	22 635	7 614	1 538	517
Moldova dintre Siret și Prut	1 436	73,0	9,0	18,0	13 378	19 216	1 068	1 534
Dobrogea	1 128	38,0	30,0	32,0	10 832	12 223	969	1 094
Bucovina	317	78,0	7,0	15,0	44 146	14 006	2 356	748
Basarabia de Nord	1 379	84,3	10,5	5,2	13 036	17 979	1 267	1 748
Basarabia de Sud	1 461	56,0	37,0	7,0	9 075	13 261	853	1 247
Platoul Transilvaniei	1 242	69,5	19,5	11,0	30 912	38 404	2 041	2 536
Transilvania de nord	218	73,0	17,0	10,0	27 449	35 971	1 759	383
Câmpia Tisei	924	58,5	19,0	22,5	30 600	58 274	1 957	1 808
Banatul	729	52,5	27,0	20,5	33 972	24 763	2 126	1 549

SURSA: Horia N.Lupan, *Cercetări asupra prețului și rentei pământului în România*, în: „Analele Institutului de Cercetări agronomice al României", IV, dec. 1933.

NOTE: [1] Datele provin din ancheta întreprinsă de dr. Horia N.Lupan la Institutul de cercetări agronomice al României, în anul 1929, care a avut ca scop aflarea prețurilor terenurilor arabile, fânețelor, pășunilor, livezilor de pomi, viilor, pădurilor și terenurilor de baltă din România. Ancheta s-a bazat pe chestionare trimise fiecărei comune; din 8 902 comune au răspuns la formulare 8 000 de comune; au fost eliminate, ca incomplete, 278 de chestionare. S-a lucrat pe 7 722 formulare, adică pe 87 % din totalul comunelor.

În privința prețurilor pământului și arenzilor, acestea au avut limite minime și maxime din care, la prelucrare, s-au formulat prețuri medii. Datele se refereau la trei categorii de proprietate: mică, până la 10 ha; mijlocie, între 10 – 50 ha; și mare, peste 50 de ha.

S-au folosit în calcule mediile aritmetice ponderate. Materialul prelucrat s-a concentrat pe județe și apoi pe regiuni agricole.

În sursă datele sunt prezentate în sumă întreagă, până la unitate, în ha și lei. În tabelele noastre ele se exprimă în cifre rotunjite, la mii și miliioane, din care reies unele diferențe față de sursă.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITARA

Tabelul 124

Prețul mediu al pământului arabil și arenda medie la ha, pe regiuni agricole, în anul 1929[1]

Regiunea	Pământul arabil din suprafața regiunii	Prețul pământului	Arenda	Renta medie pe ha	Suprafața arabilă pe locuitor	
		media pe ha			rural	rural+urban
	%	lei	lei	%	hectare	
1	2	3	4	5	6	7
ROMÂNIA	44,1	20 240	1 438	7,1	0,92	0,73
Câmpia Dunării	68,0	20 175	1 456	7,2	1,22	0,84
Regiunea muntoasă și deluroasă a Munteniei	31,6	23 786	1 422	6,0	0,56	0,48
Moldova Carpatină	21,8	22 635	1 538	6,8	0,55	0,42
Moldova dintre Siret și Prut	57,2	13 378	1 068	8,0	1,22	0,91
Dobrogea	50,0	10 832	969	8,9	1,87	1,42
Bucovina	29,0	44 146	2 356	5,3	0,52	0,39
Basarabia de Nord	68,3	13 036	1 267	9,7	0,87	0,78
Basarabia de Sud	68,6	9 075	853	9,4	1,66	1,39
Platoul Transilvaniei	25,5	30 912	2 041	6,6	0,61	0,51
Transilvania de Nord	17,7	27 449	1 759	6,4	0,48	0,42
Câmpia Tisei	40,4	30 600	1 957	6,4	0,73	0,60
Banatul	39,6	33 972	2 126	6,3	0,96	0,79

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 123.

NOTA: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 123.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 125

Prețul mediu al pământului și arenda medie la ha a viilor, pe regiuni agricole, în anul 1929[1]

Regiunea	Suprafața totală a viilor	Prețul mediu pe ha	Valoarea viilor	Arenda medie pe ha	Arenda totală	Renta
	mii ha	lei	mil. lei	lei	mil. lei	%
1	2	3	4	5	6	7
ROMÂNIA	272	55 984	15 207	8 969	2 437	16,0
Câmpia Dunării	27	52 119	1 389	6 515	174	12,5
Regiunea muntoasă și deluroasă a Munteniei	43	80 456	3 497	11 326	492	14,1
Moldova carpatină	20	87 923	1 788	14 720	299	16,9
Moldova dintre Siret și Prut	22	57 327	1 279	9 848	220	17,6
Dobrogea	11	46 752	514	8 799	97	18,9
Bucovina	–	–	–	–	–	–
Basarabia de Nord	37	45 233	1 668	8 785	324	19,4
Basarabia de Sud	70	27 430	1 923	5 429	381	19,8
Platoul Transilvaniei	12	78 754	928	9 571	113	12,2
Transilvania de Nord	0,8	79 987	66	12 437	10	15,5
Câmpia Tisei	19	71 378	1 358	10 200	194	14,3
Banatul	9	86 047	797	14 343	133	16,6

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 123.

NOTĂ: [1] Vezi nota de la Tabelul 123.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 126

Prețul mediu al pământului și arenda medie la ha a livezilor de pomi, pe regiuni agricole, în anul 1929[1]

Regiunea	Suprafața totală a livezilor	Prețul mediu pe ha	Valoarea livezilor	Arenda medie pe ha	Arenda totală	Renta
	mii ha	lei	mil. lei	lei	mil. lei	%
1	2	3	4	5	6	7
ROMÂNIA	342	38 198	13 063	4 159	1 423	10,9
Câmpia Dunării	9	35 964	331	3 409	31	9,5
Regiunea muntoasă și deluroasă a Munteniei	110	36 989	4 083	3 540	391	9,6
Moldova carpatină	9	40 242	353	3 840	34	9,5
Moldova dintre Siret și Prut	16	32 110	516	3 816	61	11,9
Dobrogea	2	32 477	66	4 482	9	13,7
Bucovina	7	89 893	665	10 484	78	11,7
Basarabia de Nord	28	34 781	972	5 578	156	16,0
Basarabia de Sud	13	35 068	468	6 124	82	17,5
Platoul Transilvaniei	42	47 539	2 004	4 236	179	8,9
Transilvania de Nord	80	41 099	313	4 767	36	11,6
Câmpia Tisei	35	37 265	1 307	3 603	126	9,7

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 123.

NOTĂ: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 123.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 127

Prețul mediu al pământului și arenda medie la ha a fânețelor naturale, pe regiuni agricole, în anul 1929[1]

Regiunea	Suprafața totală a fânului	Prețul mediu pe ha	Valoarea fânului	Arenda medie pe ha	Arenda totală	Renta
	mii ha	lei	mil. lei	lei	mil. lei	%
1	2	3	4	5	6	7
ROMÂNIA	1 313	23 938	31 426	1 870	2 457	7.8
Câmpia Dunării	47	17 623	829	1 635	77	9.3
Regiunea muntoasă și deluroasă a Munteniei	168	23 333	3 927	1 651	279	7.1
Moldova carpatină	70	19 990	1 405	1 780	126	8.9
Moldova dintre Siret și Prut	65	16 564	1 080	1 844	120	11.1
Dobrogea	15	10 019	146	1 092	16	10.9
Bucovina	90	21 051	1 893	1 482	133	7.1
Basarabia de Nord	12	12 722	147	1 366	16	9.7
Basarabia de Sud	27	7 402	203	758	21	10.3
Platoul Transilvaniei	491	28 414	13 946	2 114	1 038	7.5
Transilvania de Nord	130	24 027	3 113	1 960	254	8.2
Câmpia Tisei	104	23 383	2 429	1 692	176	7.3
Banatul	94	24 494	2 308	2 132	201	8.7

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 123.

NOTĂ: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 123.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 128

Prețul mediu al pământului și arenda medie la ha a pășunilor, pe regiuni agricole, în anul 1929[1]

Regiunea	Suprafața totală a pășunilor	Prețul mediu pe ha	Valoarea pășunilor	Arenda medie pe ha	Arenda totală	Renta
	mii ha	lei	mil. lei	lei	mil. lei	%
1	2	3	4	5	6	7
ROMÂNIA	2 741	9 708	26 616	726	1 991	7,5
Câmpia Dunării	212	12 453	2 642	930	197	7,5
Regiunea muntoasă și deluroasă a Munteniei	273	12 356	3 373	763	208	6,2
Moldova carpatină	104	7 984	833	657	69	8,2
Moldova dintre Siret și Prut	245	8 749	2 145	701	172	8,0
Dobrogea	200	6 225	1 243	360	72	5,8
Bucovina	82	11 802	966	668	55	5,7
Basarabia de Nord	178	6 913	1 232	628	112	9,1
Basarabia de Sud	231	5 114	1 182	423	98	8,3
Platoul Transilvaniei	636	10 495	6 675	810	515	7,7
Transilvania de Nord	148	10 601	1 569	803	119	7,6
Câmpia Tisei	232	9 893	2 295	803	186	8,1
Banatul	200	12 294	2 461	941	188	7,7

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 123.

NOTĂ: [1] Vezi nota1 de la Tabelul 123.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 129

Prețul mediu la ha al pădurilor, pe regiuni agricole, în anul 1929[1]

Regiunea	Suprafața totală a pădurilor	Prețul mediu pe ha	Valoarea pădurilor
	mii ha	lei	mil. lei
1	2	3	4
ROMÂNIA	7 225	34 376	248 339
Câmpia Dunării	288	41 023	11 823
Regiunea muntoasă și deluroasă a Munteniei	1 352	31 500	42 622
Moldova carpatină	785	28 700	22 519
Moldova dintre Siret și Prut	278	34 500	9 590
Dobrogea	229	22 160	5 065
Bucovina	491	60 286	29 602
Basarabia de Nord	169	38 710	6 535
Basarabia de Sud	64	15 680	1 008
Platoul Transilvaniei	1 908	34 225	65 296
Transilvania de Nord	519	35 660	18 510
Câmpia Tisei	561	33 230	18 643
Banatul	581	29 500	17 126

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 123.

NOTĂ: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 123.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 130

Prețul mediu pe ha al pământului în România și în alte țări europene[1], în anii 1936–1937

franci aur

	Preț per ha	România = 100
1	2	3
România	214	100
Finlanda (exploatații mici)	192	89,7
Austria	364	170,1
Polonia	599	279,9
Danemarca (exploatații mici)	601	280,8
Cehoslovacia	1 115	539,7
Elveția	2 607	1 218,2

SURSA: Calculat după datele Institutului Internațional de Agricultură – Roma, publicate în „Analele Facultății de Agronomie din București", 1941-1942, vol. II.

NOTĂ: [1] În comentarii la tabel se menționează un paradox: „pe de o parte, în estul Europei, lupta pentru pământ, populația agricolă deasă și pământul ieftin, pe de altă parte, în vest, populație agricolă rară și pământul scump. Agricultorul nostru atras de slabul preț al pământului, investește în primul rând economiile sale în cumpărături de pământ, iar nu în mijloace de producție. Dorința de extindere a suprafeței este unanimă. Pământul are astfel o viteză de circulație mare, trecând de la un proprietar la altul"(*op.cit.*, p.51). Pământul era ieftin – relativ – pentru că și randamentul și prețul produselor erau scăzute în România; pe de altă parte, mijloacele suplimentare de investiție pe același teren fiind produse industriale, parte monopolizate, erau scumpe și de slabă eficiență economică; de aceea se prefera extinderea suprafeței prin noi achiziții de teren decât prin intensificarea investițiilor.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

V

ARENDĂ, DIJMĂ, RUȘFETURI, SUPORTATE DE ȚĂRANII ÎNVOIȚI, ÎN PERIOADA 1870–1906 – Introducere

Condițiile muncii țărănimii învoite se materializau în relațiile de muncă și repartiție exprimate, cantitativ și calitativ, de învoielile agricole care au dominat raporturile agrare din România mai mult de jumătate de secol, de la 1864 până la reforma agrară din 1921.

Arenda pentru pământ, plătită în bani și în muncă, dijma și claca, surplusurile, sub vechea denumire de rușfeturi, au sporit mereu preluând o parte tot mai mare din produsul obținut, al unor categorii rurale, căzute sub incidența condițiilor mai grele de învoială și, ca rezultat pe termen lung, ruinate.

Elementul esențial ce caracterizează raporturile de învoieli agricole se exprimă în schimbul neechivalent de activități sub constrângerea economică și uneori extraeconomică a țărănimii, în favoarea moșierilor și arendașilor. Amintim constatarea făcută în alt loc din această secțiune: în vreme ce prețul forței de muncă a țăranilor, între 1870–1906, plătit de moșieri și arendași a crescut în medie cu 9–26%, prețul uzufructului pământului, pășunilor marii proprietăți, plătit de țărani în bani, dijmă și clacă etc., a sporit de 3–6 ori.

Situațiile statistice constituite după lucrările din anii 1906 și 1907, care au investigat condițiile materiale de muncă ale țărănimii și ale relațiilor cu moșierii, unele retrospectiv până la 1870, oferă date concludente de comensurare a evoluției stadiului și gradului de frustrare a producătorului agricol învoit.

Lucrările statistice din această perioadă, a celei mai acute crize a raporturilor agrare moșierești, sunt cele mai numeroase – deși sub formă de anchete și uneori provizorii – în exprimare cifrică a multiplelor aspecte ale acestor relații. Atât înainte, până la începutul secolului, cât și după reforma agrară din anul 1921, știința economică agrară nu a mai dispus de posibilități atât de mari de studiere statistică a raporturilor agrare de muncă și repartiție.

Primul deceniu al secolului 20 concentrează informația cea mai variată asupra relațiilor agrare din România. Literatura agrară este însă bogată și în prezentarea, descrierea, comentarea generală, sau a unor cazuri de relații agrare, în toată perioada.

Datele statistice expuse privesc în primul rând arenda în bani și în dijmă, pe județe și pe moșii, între anii 1870–1906. Pe lângă fenomenul creșterii lor, de la o perioadă la alta, datele evidențiază nivele diferite, în mare discrepanță – inițial în 1870 – pe zonele agrogeografice: arenda mai mare în regiunile deluroase cu pământ arabil mai puțin și densitate mai mare de populație, pe de o parte, și prețuri de arendă mai reduse, până la o treime din nivelul celor de sus, la câmpie, unde oferta de pământ era mare și populația rară, pe de altă parte.

După jumătate de secol, în care suprafața arabilă s-a dublat pe seama transformării terenurilor de pășuni, preerii și fânețe de la câmpie, iar populația din aceste zone a crescut de asemenea până la de două ori, se observă o sensibilă apropiere a arenzilor în bani între județele de deal și cele de câmpie spre nivelul celor ridicate din zonele de deal.

Ancheta din 1906, asupra nivelului arenzii în bani, efectuată pe un eșantion de 210 moșii; arată că în anul 1870 cca 55% din acestea arendau cu 5–20 lei ha, iar în anul 1906 cca 67% din moșii arendau cu 40–80 lei și peste 80 lei un ha arabil.

În cercetările vremii, dijma la tarla se considera a fi una din cele mai intense forme de exploatare. Sursele arată că ponderea ei ajungea – pe moșiile examinate – la cca 1/5 față de 4/5 dijma de-a valma, Muntenia având procentul cel mai ridicat, de 28,5%. La rândul său, arenda în dijmă era mai mare și mai apăsătoare pentru țărănime decât arenda în bani, de tip mai evoluat și mai limpezită de alte rămășițe, dar în esență practicată de aceiași moșieri și arendași. Media generală a arenzii în dijmă ajungea în anul 1906 la cca 50 de lei la ha cultivat cu porumb, iar suprasarcinile se ridicau la cca 24 de lei; dar media generală a arenzii în bani era de 46, 26 lei pe ha, iar suprasarcinile numai de 2 lei.

Autorii anchetei asupra învoielilor agricole din anul 1906, făcând o medie, în expresia bănească, a diferitelor feluri de arenzi practicate pe moșii, prezintă această arendă sintetică în lei pe ha la cultura celor două cereale principale: grâu și porumb; se relevă că pentru un ha de pământ semănat cu grâu învoitul trebuia să plătească, în medie pe țară, sub diferite forme – produse, muncă sau și bani –, 51 de lei, iar pentru cel semănat cu porumb 61 de lei; pe județe și provincii arenda avea variații mari, însă ca regulă era mai mare la culturile de porumb, cu excepția Moldovei unde arenzile în multe județe apăreau egale.

Procesul de amplificare, după indicatorii menționați, a părții din produsul muncii, însușită de proprietarii latifundiari și arendași, se impune judecat în contextul tehnico-economic al evoluției producției agricole în care forța de muncă, în cele patru decenii, nu a cunoscut o sporire însemnată a productivității sociale; mărimea produsului social pe unitate de timp a rămas relativ aceeași; munca pe un ha de cultură, între 1870 și 1906, producea, în medie, o cantitate aproximativ egală de cereale.

Ceea ce s-a modificat substanțial nu a fost mărimea produsului muncii, ci modul cum s-a repartizat acesta între producătorul țăran și exploatatorul de moșii. Datele permit astfel să se poată estima evoluția acestui fenomen la eșantionul de moșii cercetat și care nu poate fi departe de situația majorității țăranilor învoiți.

Tabelul 131

Arenda în bani, medie, pe județe[1], în anii 1870, 1880, 1890, 1900 și 1906

lei/ha

Județul	1870		1880	1890	1900	1906	1906:1870
	lei	%	lei	lei	lei	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
ROMÂNIA	20,05	100,0	22,56	32,79	36,75	48,11	239,95
Argeș	29,75	100,0	36,25	41,80	49,70	65,80	221,20
Brăila	---	---	20,75	31,30	40,00	45,00	---
Buzău	13,00	100,0	20,57	27,00	34,83	43,33	333,31
Dâmbovița	33,67	100,0	47,33	59,67	68,33	77,50	230,18
Ialomița	10,33	100,0	13,89	19,56	28,11	34,00	329,14
Ilfov	15,75	100,0	18,44	28,50	34,75	51,71	328,32
Muscel	32,07	100,0	42,60	51,33	70,07	80,60	251,33
Prahova	30,50	100,0	36,08	46,00	56,90	65,53	214,85
Rm. Sărat	15,20	100,0	24,50	32,00	40,67	50,00	328,95
Teleorman	20,00	100,0	24,00	60,00	60,00	80,00	400,00
Vâlcea	15,75	100,0	21,25	30,00	51,40	51,25	325,40
Vlașca	18,00	100,0	20,00	27,00	30,00	---	---
Muntenia	20,44	100,0	24,49	37,49	42,17	58,88	288,06
Botoșani	12,27	100,0	16,82	28,42	35,75	44,38	361,70
Covurlui	17,67	100,0	21,43	26,57	33,75	45,40	256,93
Dorohoi	14,14	100,0	18,56	24,56	33,29	39,75	281,12
Fălciu	19,33	100,0	20,20	30,20	34,10	41,30	213,66
Iași	18,85	100,0	20,85	29,00	32,50	36,92	195,86
Neamț	28,38	100,0	34,38	40,38	47,50	50,75	178,82
Putna	28,50	100,0	31,69	40,46	50,00	58,23	204,32
Roman	19,29	100,0	25,40	35,47	42,57	52,77	273,56
Suceava	23,86	100,0	30,00	38,57	42,79	48,89	204,90
Tecuci	21,87	100,0	28,73	38,07	47,79	67,33	307,86
Tutova	16,25	100,0	24,43	32,00	37,67	45,57	280,43
Vaslui	16,00	100,0	19,85	26,69	33,23	40,47	252,94
Moldova	19,70	100,0	22,11	32,53	35,50	47,85	242,89
Constanța	–	–	---	5,33	14,86	26,46	–
Tulcea	–	–	4,75	7,00	11,50	12,00	–
Dobrogea	–	–	4,75	6,17	11,70	19,53	

SURSA: Calculat după *Creșterea arenzii pământului în bani și în dijmă, a pășunatului și a prețurilor muncilor agricole de la 1870–1906*, București, 1908.

NOTĂ: [1]Sursa arată prețurile arenzii în mai multe comune din fiecare județ cercetat. Arenda medie pe județ s-a calculat ca medie simplă aritmetică a arenzilor pe comune, iar arenda medie pe provincii și pe țară ca medie simplă a arenzilor pe județe, necunoscându-se suprafețele arendate cu diferite prețuri pentru a o calcula cu medie ponderată.

Tabelul 132

Arenda în bani, pe grupe de prețuri și moșii[1], în anii 1870 și 1906

lei/ha

Arenda pe grupe de prețuri lei/ha	1870		1906	
	număr de moșii	pondere	număr de moșii	pondere
1	2	3	4	5
TOTAL	210	100,0	210	100,0
Până la 5 lei	2	1,0	–	–
5 - 10 lei	31	14,7	2	1,0
10 - 15 lei	36	17,1	–	–
15 - 20 lei	46	21,9	2	1,0
20 - 30 lei	68	32,4	25	11,9
30 - 40 lei	21	10,0	41	19,5
40 - 50 lei	5	2,4	48	22,9
50 - 60 lei	1	0,5	49	23,3
60 - 70 lei	–	–	15	7,1
70 - 80 lei	–	–	11	5,2
peste 80 lei	–	–	17	8,1

SURSA: *Creșterea arenzii pământului în bani și în dijmă, a pășunatului și a prețurilor muncilor agricole de la 1870–1906*, București, 1908.

NOTĂ: [1]Datele provin din ancheta efectuată asupra a 210 moșii din 25 de județe. Numărul de moșii pe județe este inegal, între 1–16, ca și suprafața lor, ceea ce crează rezerve asupra modului de repartizare a moșiilor cu arendă diferită. Însă, la aprecierea globală, pe țară, scara urcării arenzii este sugestivă și se apropie de realitate.

Dacă se cercetează proporția creșterii arenzii în acest interval, ea se prezintă astfel:

pe 11 % din moșii a sporit până la 50%
pe 21,4% " " " " între 50 – 100%
pe 31,4% " " " " " 100 – 200%
pe 22,4% " " " " " 200 – 300%
pe 7,2% " " " " " 300 – 400%
pe 6,6% " " " " " peste 400%

față de nivelul arenzii din anul 1870.

BCU IAȘI CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 133

Arenda în dijmă, pe grupe de mărime și moșii[1], în anii 1870 și 1906

Dijma[2] pe grupe de mărime din producție	1870		1906	
	număr de moșii	pondere	număr de moșii	pondere
1	2	3	4	5
TOTAL	196	100,0	196	100,0
10 %	18	9,2	–	–
12,5 %	7	3,6	–	–
14,3 %	18	9,2	–	–
16,7 %	10	5,1	–	–
20,0 %	38	19,4	2	1,0
25,0 %	21	10,7	11	5,6
28,6 %	57	29,0	45	23,0
33,0 %	4	2,1	–	–
40,0 %	18	9,2	21	10,7
45,0 %	–	–	1	0,5
50,0 %	5	2,5	116	59,2

SURSA: *Creșterea arenzii pământului în bani și în dijmă, a pășunatului și a prețurilor muncilor agricole de la 1870–1906*, București, 1908.

NOTE: [1]Ancheta a cercetat 196 de moșii din diferite județe, iar arenda în dijmă este fără rușfeturi.

[2]În sursă, datele centralizate asupra mărimii dijmei sunt exprimate în fracții: 1 : 9 adică o parte din totalul producției de 10 părți; 1 : 8 – o parte din 9 părți; ... 1 : 4 – o parte din 5 părți etc., până la proporția cea mai mare, 1 : 1 adică o parte din două, respectiv 50%.

În vederea exprimării în mărimi uzuale am transformat fracțiile în procentele dijmei din totalul producției. În această expresie, la începutul perioadei cercetate, ceea ce se apropie de primii ani de după reforma agrară din 1864, dijma reprezentând între 10–25% din producție se practica pe majoritatea moșiilor investigate; după 36 de ani, în 1906, la peste 70% din moșii se lua o dijmă de 40–50% din producția realizată de țăranul învoit, ceea ce atestă, în general, creșterea însemnată a arenzii pământului.

BCU IASI/CETATE UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 134

Arenda medie simplă – în dijmă și bani – și cu suprasarcini, la un ha cultivat cu porumb, pe provincii, în anul 1906

Specificația	România	Muntenia	Oltenia	Moldova	Dobrogea
1	2	3	4	5	6
Moșii arendate în dijmă:					
Numărul moșiilor cercetate	312	152	33	15	512
Dijma medie simplă, în lei/ha	51,50	48,75	50,52	41,73	50,33
Suprasarcinile în lei	27,18	22,02	5,61	2,03	23,52
Dijma plus suprasarcinile, în lei/ha	78,68	70,77	56,13	43,80	73,85
Moșii arendate în bani:					
Numărul moșiilor cercetate	23	10	268	9	310
Arenda medie simplă, în lei/ha	67,15	44,46	45,51	16,81	46,26
Suprasarcinile, în lei/ha	2,68	1,38	–	1,20	2,05
Arenda medie plus suprasarcinile, în lei/ha	69,83	45,84	45,51	18,01	48,31

SURSA: *Réponse officiele de la Roumanie au questionnaire établi par la délégation du comité permanent de l'Institut International de l'Agriculture*, Bucarest, 1908.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 135

Arenda medie a unui ha de cultură, în dijmă și bani[1], la grâu și porumb și prețul păşunatului, pe județe, în anul 1906

lei/ha

Județul	Arenda la ha la culturi de		Păşunatul pe cap de vită mare
	porumb	grâu	
1	2	3	4
ROMÂNIA	61,43	51,33	11,18
Muntenia	76,52	55,86	10,30
Argeș	63,22	46,89	8,30
Buzău	71,88	57,39	11,70
Brăila	83,34	59,83	15,57
Dâmbovița	85,70	61,42	12,12
Ialomița	62,63	49,64	8,40
Ilfov	107,82	75,67	10,30
Muscel	72,22	81,66	9,34
Olt	57,20	45,41	4,59
Prahova	82,52	67,76	14,03
Râmnicu - Sărat	76,96	57,59	18,65
Teleorman	66,08	60,85	4,51
Vlașca	78,64	70,13	6,15
Oltenia	69,24	59,14	6,45
Dolj	70,67	61,97	6,65
Gorj	69,88	51,47	4,51
Mehedinți	61,60	52,84	7,01
Romanați	86,94	71,74	7,80
Vâlcea	52,24	49,90	6,31
Moldova	46,70	45,62	14,73
Bacău	50,25	50,25	13,26
Botoșani	40,93	40,93	13,43
Covurlui	50,52	51,99	17,65
Dorohoi	45,25	45,25	13,75
Fălciu	39,77	39,77	16,15
Iași	35,94	35,94	14,13
Neamț	52,45	52,95	13,60
Putna	64,55	76,35	17,80
Roman	49,19	49,19	13,24
Suceava	53,46	53,64	13,03
Tecuci	47,61	48,10	15,83
Tutova	38,76	37,99	14,84
Vaslui	34,76	34,72	14,80
Dobrogea	34,10	29,67	5,31
Constanța	31,07	29,44	5,25
Tulcea	34,87	30,16	5,37

SURSA: *Învoielile agricole în România în vigoare pe anul 1906*, București, 1908.

NOTĂ: [1]Reprezintă o medie generală a arenzii în dijmă cu suprasarcini, în dijmă cu analog, în bani cu suprasarcini.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 136

Rușfeturile[1] la culturile în dijmă la grâu și porumb în raport de mărimea dijmei, pe județe, în anul 1906

Județul	Proporția medie a rușfeturilor față de dijmă, la cultura porumbului	Proporția medie a rușfeturilor față de dijmă, la cultura grâului
1	2	3
ROMÂNIA	46,7	59,4
Muntenia	52,8	61,82
Argeș	32,3	38,8
Buzău	34,2	35,1
Brăila	15,4	21,3
Dâmbovița	58,8	116,8
Ialomița	65,9	43,6
Ilfov	86,4	100,6
Muscel	87,4	–
Olt	64,4	76,6
Prahova	30,5	47,9
Râmnicu - Sărat	19,9	26,8
Teleorman	72,8	82,8
Vlașca	161,3	214,4
Oltenia	45,2	65,7
Dolj	55,5	73,5
Gorj	18,6	29,1
Mehedinți	46,4	65,5
Romanați	71,3	88,5
Vâlcea	20,6	30,0
Moldova	11,1	17,4
Covurlui	15,3	38,5
Putna	8,7	6,3
Tecuci	2,7	---
Tutova	18,8	16,3
Dobrogea	4,9	16,7
Constanța	9,3	24,5
Tulcea	1,4	3,8

SURSA: *Învoielile agricole în România în vigoare pe anul 1906*, București, 1908.

NOTĂ: [1]Reprezentau obligații suplimentare, peste sarcinile de arendă, dijmă sau clacă, de regulă în natură, ale țăranilor învoiți, prevăzute în contractele de învoială, extinse mult după deceniul șapte al secolului 19 și ajunse la nivelurile cele mai ridicate la începutul secolului 20, în preajma răscoalelor din 1907.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 137

Dijma de-a valma și dijma la tarla la cultura porumbului, după numărul moșiilor arendate, pe provincii, în anul 1906

Provincia	Numărul total al moșiilor	Dijma de-a valma[2]		Dijma la tarla[1]	
		Număr moșii	%	Număr moșii	%
1	2	3	4	5	6
ROMÂNIA	512	411	80,3	101	19,7
Muntenia	312	223	71,4	89	28,6
Oltenia	152	144	94,7	8	5,3
Moldova	33	31	93,9	2	6,1
Dobrogea	15	13	86,6	2	13,4

SURSA: *Învoielile agricole în România în vigoare pe anul 1906*. București, 1908.

NOTE: [1]În condițiile dijmei la tarla suprafața lucrată pentru moșier era despărțită de cea pe care o lucra țăranul pentru sine, conform învoielii, fiecăruia revenindu-i produsele de pe tarlaua respectivă.

[2]Dijma de-a valma avea în vedere lucrarea pământului în același corp, recolta împărțindu-se între țăran și moșier în proporția prevăzută în învoieli.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VI

PREȚUL PĂȘUNATULUI VITELOR ÎN PERIOADA 1870–1906 – Introducere

După reforma agrară de la 1864 țărănimea împroprietărită întâmpină greutăți din ce în ce mai mari în asigurarea păşunării vitelor. Ea întreținea un număr mare de animale de muncă pentru lucrarea pământului propriu și al marilor proprietari. Prin Legea rurală de la 1864, țărănimea a primit numai pământ de arătură, păşunile și fânețele rămânând în posesia marilor latifundiari pe care aceștia le-au transformat, ulterior, într-un monopol și un instrument de presiune asupra plugarilor pentru încheierea învoielilor agricole. Totodată, suprafața bazei furajere naturale se reduce drastic între 1860 și începutul secolului, de la cca 3 800 mii ha la cca 1 500 mii ha, în condițiile sporirii șeptelului. Aceste elemente articulate produc situații paradoxale, când în unele zone prețul unui ha de păşune ajunge mai mare cu 20–50% decât al unui ha de teren arabil.

În sistemul său de reproducție, dependentă de păşunea moșierească, mica gospodărie acceptă orice condiții pentru a-și furaja și păstra animalele de muncă.

Pentru țărănime, criza furajeră începută prin deceniul al nouălea al secolului trecut, cauzată de marile desțeleniri și de monopolul marii exploatații asupra terenurilor de nutrețuri naturale, a devenit mai gravă decât insuficiența pământului de arătură.

Situația se reflectă în evoluția prețurilor la păşunat impuse țărănimii. Datele privind prețurile medii – pe județe, pe provincii și pe țară – au fost calculate ca medii simple ale celor pe comune după sursa care prezintă numai prețurile pe comune – 6–12 – pentru fiecare județ cercetat, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 și 1906.

Prețul păşunatului se socotea fie la suprafață – ha – fie pe cap de vită, mare și mică, învoită pe păşunea marii proprietăți.

Situațiile statistice expuse arată o creștere mai mare a prețurilor pe ha, decât pe cap de vită, explicată prin faptul că odată cu suprasolicitarea păşunilor, moșierii și arendașii au mărit numărul de vite admis la păşunat pe unitate de suprafață înierbată. De asemenea, se impun atenției discrepanțele mari de prețuri, până la de 2–4 ori, mai ales în perioada inițială, între județe, desigur și ca urmare a ponderii diferite a păşunilor și a numărului de vite în fiecare județ, și deci și a diferențelor de solicitare. Prețul păşunatului pe cap de vită – mare și mică – în Moldova apare de două ori mai scump, în toată perioada celor

patru decenii decât în Muntenia, iar în Dobrogea mai redus decât în ambele.

Creșterea prețului la pășunatul vitelor țăranilor – alături de creșterea arenzii, în bani și în dijmă, a creșterii prețului pământului, a sporirii rentei pământului – este expresia gradului de solicitare a producătorului agricol învoit în contextul dat al relațiilor agrare.

Tabelul 138

Prețul mediu al pășunatului[1] – pe hectar – plătit de țărani, pe județe și provincii, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 și 1906

lei/ha

Județul	1870		1880	1890	1900	1906	1906/1870
	lei	%	lei	lei	lei	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
MEDIA PE ȚARĂ	14,76		17,44	24,32	29,31	37,45	253,73
Brăila	14,41	100	19,14	25,00	31,92	39,55	274,46
Buzău	10,50	100	13,53	23,25	33,29	37,67	358,76
Ialomița	10,00	100	12,33	17,00	29,00	34,00	340,00
Ilfov	22,47	100	27,67	44,29	46,67	56,00	249,22
Prahova	20,56	100	26,00	36,00	44,33	64,86	315,47
Râmnicu Sărat	15,42	100	20,75	28,44	35,87	46,75	303,18
MUNTENIA	15,56	100	19,90	28,99	36,84	46,47	298,65
Botoșani	13,25	100	11,06	17,00	24,20	28,20	212,83
Covurlui	14,00	100	18,25	27,40	31,72	34,50	246,43
Fălciu	16,60	100	19,10	20,60	27,60	30,50	183,73
Iași	7,00	100	7,00	22,75	26,50	31,62	451,71
Neamț	13,78	100	15,68	20,68	27,51	37,76	274,02
Putna	19,80	100	24,00	32,70	34,70	47,98	242,32
Roman	16,39	100	17,06	28,04	29,90	34,17	208,48
Suceava	12,43	100	15,54	19,05	20,39	31,35	252,21
Tecuci	14,60	100	19,00	28,17	34,60	42,00	287,67
Tutova	15,00	100	26,00	36,00	36,00	34,67	231,13
MOLDOVA	14,28		17,26	25,23	29,31	35,27	246,99
Constanța	–		–	5,00 100	7,00	24,67	493,40
Tulcea	–		4,50 100	6,50	6,50	18,00	400,00
DOBROGEA	–		4,50 100	5,75	6,75	21,33	474,00

SURSA: Calculat după *Creșterea arenzii pământului în bani și în dijmă, a pășunatului și a prețului muncilor agricole de la 1870–1906*, București, 1908.

NOTĂ: [1]Sursa arată prețurile pășunatului în mai multe comune din fiecare județ cercetat. Prețul mediu pe județ s-a calculat ca medie simplă aritmetică a prețurilor pe comune, iar prețul mediu pe provincii și pe țară ca medie simplă a prețurilor pe județe.

Tabelul 139

Preţul mediu al păşunatului – pe cap de vită mică – plătit de ţărani – pe judeţe şi provincii, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906

lei/cap de vită

Judeţul	1870		1880	1890	1900	1906	1906/1870
	lei	%	lei	lei	lei	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
MEDIA PE ŢARĂ[1]	2,87	100	3,33	4,27	5,01	6,12	213,24
Argeş	1,06	100	1,09	1,73	2,29	3,04	286,79
Brăila	3,94	100	5,83	7,17	6,00	8,97	227,66
Buzău	2,77	100	3,85	5,28	5,81	9,00	324,90
Dâmboviţa	2,17	100	1,72	3,44	3,88	4,97	229,03
Dolj	0,83	100	1,39	1,79	2,81	3,13	377,11
Gorj	2,00	100	2,06	2,06	2,06	2,40	120,00
Ialomiţa	2,32	100	2,69	3,67	5,00	5,40	232,76
Ilfov	2,34	100	2,87	3,82	4,24	4,66	199,15
Mehedinţi	0,78	100	0,75	0,99	1,03	1,50	192,31
Muscel	1,23	100	1,91	2,53	3,09	3,69	300,00
Olt	1,00	100	0,73	0,84	2,00	3,00	300,00
Prahova	2,21	100	2,45	3,68	5,13	7,36	333,03
R. Sărat	3,46	100	3,85	6,63	7,04	9,00	260,11
Romanaţi	1,22	100	1,58	2,00	2,16	2,20	180,33
Teleorman	2,25	100	1,93	1,63	1,70	2,00	88,89
Vâlcea	0,65	100	0,89	1,20	1,93	2,50	384,62
Vlaşca	2,08	100	2,15	2,90	3,00	3,37	162,02
MUNTENIA	1,90	100	2,22	3,02	3,48	4,48	235,79
Bacău	–	–	–	–	–	–	–
Botoşani	3,35	100	4,80	6,27	7,44	8,33	248,66
Covurlui	3,29	100	4,40	5,73	6,94	8,27	251,37
Dorohoi	7,85	100	6,71	8,88	9,67	9,78	124,59
Fălciu	4,54	100	5,25	6,80	8,75	9,60	211,45
Iaşi	3,28	100	3,90	5,50	6,85	7,99	243,60
Neamţ	4,44	100	6,00	6,89	8,68	9,69	218,24
Putna	5,75	100	6,33	7,54	8,58	10,71	186,26
Roman	3,65	100	4,73	5,96	7,27	8,15	223,29
Suceava	4,00	100	4,95	6,36	7,46	9,00	225,00
Tecuci	4,10	100	4,74	6,32	8,00	8,70	212,20
Tutova	3,00	100	5,29	6,86	7,29	9,00	300,00
Vaslui	3,73	100	4,88	6,27	6,88	8,53	228,69
MOLDOVA	4,24	100	5,16	6,61	7,81	8,97	211,56
Constanţa	–	–	–	1,25 100	1,67	4,33	346,40
Tulcea	–	–	0,37 100	0,47	0,72	1,67	451,35
DOBROGEA	–	–	0,37 100	0,86	1,19	3,00	810,81

SURSA: Calculat după *Creşterea arenzii pământului în bani şi în dijmă, a păşunatului şi a preţului muncilor agricole de la 1870–1906*, Bucureşti, 1908.

NOTĂ: [1]Vezi nota 1 de la Tabelul 138.

Tabelul 140

Prețul mediu al păşunatului – pe cap de vită mare – plătit de țărani, pe județe și provincii, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 și 1906

lei/cap de vită

Județul	1870		1880	1890	1900	1906	1906/1870
	lei	%	lei	lei	lei	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
MEDIA PE ȚARĂ[1]	5,08	100	6,11	7,76	9,02	10,72	211,02
Argeș	2,23	100	2,84	4,18	5,50	5,59	250,67
Brăila	4,96	100	7,88	11,00	10,00	13,49	271,98
Buzău	5,59	100	7,90	10,20	12,00	12,38	221,47
Dâmbovița	3,55	100	3,49	5,44	6,33	8,19	230,70
Dolj	2,81	100	4,09	4,64	5,14	6,18	219,93
Gorj	5,93	100	6,19	5,94	5,94	6,65	112,14
Ialomița	4,19	100	4,86	6,83	7,50	7,81	186,40
Ilfov	4,46	100	5,50	7,17	7,94	8,75	196,19
Mehedinți	2,80	100	2,83	3,28	3,39	3,58	127,86
Muscel	3,06	100	4,28	5,86	6,71	7,78	254,25
Olt	1,47	100	2,14	2,56	3,06	4,11	279,59
Prahova	4,39	100	4,94	7,07	9,29	11,32	257,86
Râmnicu Sărat	6,77	100	7,71	12,32	13,92	17,69	261,30
Romanați	2,53	100	3,49	4,14	4,77	4,89	193,28
Teleorman	1,73	100	2,22	2,22	3,28	3,50	202,31
Vâlcea	1,38	100	1,81	2,66	4,90	4,61	334,06
Vlașca	2,20	100	3,59	4,22	5,30	5,87	266,82
MUNTENIA	3,53	100	4,45	5,86	6,76	7,78	220,40
Bacău	–	–	–	–	–	–	–
Botoșani	6,18	100	8,41	10,90	12,94	14,13	228,64
Covurlui	6,19	100	8,83	11,38	14,17	16,55	267,37
Dorohoi	9,25	100	10,50	12,44	14,14	14,44	156,11
Fălciu	9,25	100	8,75	11,00	15,10	16,60	179,46
Iași	6,82	100	8,01	10,07	11,85	13,82	202,64
Neamț	6,54	100	8,04	10,86	13,27	16,08	245,87
Putna	9,54	100	10,54	12,71	14,57	17,30	181,34
Roman	6,09	100	8,06	10,86	10,86	14,44	237,11
Suceava	6,29	100	8,36	10,57	11,83	15,15	240,86
Tecuci	7,81	100	9,39	12,00	15,11	17,57	224,97
Tutova	6,00	100	9,71	13,11	13,71	17,29	288,17
Vaslui	7,38	100	8,54	11,69	12,73	15,27	206,91
MOLDOVA	7,27	100	8,92	11,46	13,35	15,72	216,23
Constanța	–	–	–	2,50 100	3,17	8,00	320,00
Tulcea	–	–	0,67 100	0,93	1,43	3,33	497,01
DOBROGEA	–	–	0,67 100	1,71	2,30	5,66	844,78

SURSA: Calculat după *Creșterea arenzii pământului în bani și în dijmă, a păşunatului și a prețului muncilor agricole de la 1870–1906*, București, 1908.

NOTĂ: [1]Vezi nota 1 de la Tabelul 138.

VII

CONTRACTELE DE ÎNVOIELI AGRICOLE – Introducere

Legislația agrară, aplicată după răscoalele anului 1907, a impus și înregistrarea corectă a contractelor de învoieli agricole, respectarea principiilor referitoare la acestea, prevăzute în legi, și instituirea unui corp de inspectori, în cadrul Ministerului Agriculturii, cu funcția de a controla legalitatea contractelor și aplicarea lor și de a semnala abaterile.

Învoielile agricole – consemnate în contracte legale – dobândeau, după jumătate de secol, o mai mare autoritate juridică și limitau, în măsură însemnată, abuzurile asupra țărănimii.

În vederea urmăririi prevederilor legale, organele de stat aveau obligația de a expune periodic, în dări de seamă, situațiile învoielilor agricole, producând cu acest prilej date care au fost concentrate și prelucrate în situații statistice. Ele se referă la o perioadă relativ scurtă, după 1907 până la 1913, însă suficientă pentru a urmări variatele aspecte ale fenomenului, ca efect al schimbărilor urmate după 1907 și ca expresie a stadiului relațiilor agrare de acest tip, în ultima fază de existență a lor; perioada de la 1914 până la reforma agrară din 1921, care modifică radical aceste raporturi, este puternic marcată de împrejurări extraeconomice și nu mai poate fi reprezentativă în judecarea relațiilor de învoieli agricole.

Situațiile statistice înfățișează diferite laturi ale relațiilor agrare exprimate în indicatori generali ca: numărul contractelor de învoieli, țăranii învoiți, suprafața de pământ arabil arendată, în bani și în dijmă, contracte de învoieli referitoare la pășunat. Datele au caracter inedit fiind primele situații, după o perioadă de jumătate de secol, în care raporturile agrare de învoieli – ca forme determinante și esențiale între țărani și moșieri – apar consemnate și comensurate în mod sistematic și continuu. Ele se constituie ca o informație de bază în studiul problemei agrare a vremii.

Ca tendințe generale se remarcă sporirea numărului de contracte de învoieli și a țăranilor angajați prin acestea ca expresie nu a dezvoltării fenomenului învoielilor, ci a cuprinderii, datorită severității legii, în contracte, a unei părți cât mai mari din țăranii care lucrau pe moșii, angajați sub forme diferite.

Dimensiunile raporturilor agrare prin învoieli și a dependenței țărănimii de moșieri și arendași, se exprimă, de pildă, în datele anului 1913, privitoare la: munci

agricole – 342 mii de țărani, arendă de pământ în bani – 239 mii de țărani, arendă de pământ în dijmă – 195 mii de țărani, învoieli pentru păşunat, pe cap de vită – 133 mii de țărani. Un număr mare de țărani apare concomitent în contractele de învoieli și pentru arenda pământului și pentru păşunat; de aceea, în vederea stabilirii ariei de cuprindere a relațiilor de învoieli, nu se poate face suma tuturor țăranilor învoiți. Spre orientare se poate accepta că o parte din cei învoiți la munci nu se mai învoiau la arenda pământului și invers, însă la păşunat contractau toți țăranii care nu aveau izlazuri comunale.

Dacă se acceptă că 450–500 mii de țărani, capi de gospodărie, se angajau, într-un fel sau altul, în învoieli, reiese că 40–50% din gospodăriile țărănimii intrau în sfera de subordonare a intereselor marilor exploatații funciare. De notat că față de statisticile din 1905, numărul țăranilor învoiți, în media perioadei, pentru munci agricole și pentru pământ, era mai mare, însă numărul învoiților pentru păşunat se redusese, ca urmare a creării izlazurilor comunale.

Un aspect al contractelor de învoieli în această perioadă îl constituie tendința sporirii ponderii țăranilor care arendează pământ în bani și pe seama celor cu clauza în dijmă.

Instructive apar datele referitoare la abaterile, consemnate de inspectorii agricoli, de la Legea pentru învoieli agricole, clasificate pe categorii de activitate. Ele aveau semnificația încărcării cu suprasarcini a țărănimii învoite pentru a o constrânge să execute prevederile ilegale din contracte.

Ca o completare la acestea, tabelul referitor la încălcarea prevederilor legii învoielilor agricole enumeră faptele civile și penale, și numărul persoanelor – moșierilor, arendașilor, primarilor, țăranilor etc. – care le-au săvârșit.

Tabelul 141

Contracte de învoieli de munci agricole și numărul țăranilor învoiți, în perioada 1908–1913

Anii	Contracte			Țărani învoiți prin contracte		
	scrise[1]	verbale[2]	Total	scrise	verbale	Total
1	2	3	4	5	6	7
1908	1 551	7	1 558	66 168	498	66 666
1909	5 415	9	5 424	253 359	203	253 562
1910	6 682	94	6 776	337 864	6 186	344 050
1911	7 102	28	7 130	342 017	1 399	343 416
1912	7 387	139	7 526	365 503	3 240	368 743
1913	6 680	39	6 719	340 048	2 124	342 172

SURSA: *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în anii 1912 și 1913*. București. 1914.

NOTE: [1]Contractele scrise erau trecute în registrul de învoieli agricole de la comună și autentificate.

[2]Se au în vedere acele contracte verbale care au fost confirmate de organele locale sau de instanțele judecătorești.

Tabelul 142

Contracte de învoieli de arendă, în bani și în dijmă, a pământului[1], în perioada 1908–1913

Anii	Contracte de învoială	Țărani învoiți	Suprafața învoită	Suprafața pe țăran învoit
	număr	număr	ha	ha
1	2	3	4	5
1908	1 705	77 710	240 358	3,09
1909	5 374	258 730	582 446	2,25
1910	9 421	413 084	875 151	2,12
1911[2]	8 045	478 643	769 663	1,61
1912	8 082	404 918	784 578	1,94
1913	8 426	433 962	835 000	1,92

SURSA: *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în 1912 și 1913*, București, 1914.

NOTE: [1]Pământul luat în arendă, în bani și în dijmă, de țărani, prin contracte oficiale reprezenta numai o parte din suprafața pe care aceștia o arendau de la marea proprietate; se mai lua în arendă prin obștile de arendare precum și pământ „pe care marii cultivatori l-au arendat prin învoieli verbale, prin mijlocul cărora au avut putința să perceapă prețuri mai mari decât cele stabilite de Consiliu, învoieli pe care inspectorii agricoli nu le-au putut descoperi și deferi justiției, decât în parte. Și imposibilitatea de a le descoperi se datorește, în mare parte, faptului că țăranii înșiși le ascund și le tăgăduiesc, de frică de a nu fi lipsiți, în viitor, de bucata de pământ ce o muncesc pe marea proprietate" (*Op.cit.*, p. 37–38).

[2]După *Darea de seamă asupra aplicării legii pentru învoielile agricole în anul 1911*, București, 1912, reducerea numărului de contracte de învoieli după 1910 „provine în mare parte din faptul că ar fi existând în realitate un mare număr de învoieli neautentificate, care nu s-au putut dovedi și deferi judecății anul acesta, din pricina reducerii numărului inspectorilor agricoli" (*Op. cit.*, p. 44).

Tabelul 143

Contracte de învoieli de arendă, în bani[1], a pământului, în perioada 1908–1913

Specificația contractelor	1908	1909	1910	1911	1912	1913
1	2	3	4	5	6	7
Contracte de învoială[2]	1 011	2 698	4 649	3 720	3 805	4 511
din care:						
scrise[3]	972	2 585	4 199	3 514	3 681	4 357
verbale[4]	39	113	450	206	124	154
Țărani învoiți	44 262	123 224	181 091	193 596	189 178	239 132
din care prin contracte:						
scrise	43 749	119 597	163 437	184 750	183 932	235 633
verbale	513	3 627	17 654	8 846	5 246	3 499
Suprafața învoită, ha	111 164	219 136	352 409	258 971	304 774	410 212
din care prin contracte:						
scrise	110 653	212 515	317 730	249 355	299 438	405 531
verbale	511	6 621	34 679	9 616	5 336	4 681
Suprafața pe țăran învoit, ha	2,51	1,78	1,95	1,34	1,61	1,72

SURSA: *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în anii 1912 și 1913*, București, 1914.

NOTE: [1]Vezi nota 1 de la Tabelul 142.

[2]Vezi nota 2 de la Tabelul 142.

[3]Contractele scrise sunt trecute în registrul de învoieli agricole de la comună și autentificate.

[4]Se au în vedere acele contracte verbale confirmate de organele locale sau de instanțe judecătorești.

Tabelul 144

Contracte de învoieli[1] de arendă, în dijmă, a pământului[2], în perioada 1908–1913

număr/ha

Specificația contractelor	1908	1909	1910	1911	1912	1913
1	2	3	4	5	6	7
Contracte de învoială	694	2 676	4 772	4 325	4 277	3 915
din care:						
scrise	650	2 059	3 908	3 828	3 792	3 438
verbale	44	617	864	497	485	477
Țărani învoiți	33 448	135 506	231 993	285 047	215 740	194 830
din care prin contracte:						
scrise	30 804	113 353	199 626	258 459	190 796	175 687
verbale	2 644	22 153	32 367	26 588	24 944	19 143
Suprafața învoită, ha	129 194	363 310	522 742	510 692	479 804	424 788
din care prin contracte:						
scrise	112 510	290 682	430 607	459 996	404 261	378 602
verbale	16 684	72 628	92 135	50 696	75 543	46 186
Suprafața pe țăran învoit, ha	3,86	2,68	2,25	1,79	2,22	2,18

SURSA: *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în anii 1912 și 1913*. București, 1914.

NOTE: [1]Vezi notele 1, 2, 3, 4 de la Tabelul 143.

[2]Tendința de scădere a contractelor și suprafețelor luate în dijmă și creșterea celor în bani „se datorește faptului – menționează sursa – că cultivatorii mari găsesc avantajos să transforme în munci sumele de bani cuvenite lor drept arendă, transformare îngăduită de legea pentru învoieli agricole" (*Op. cit.*, p. 31).

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 145

Țăranii învoiți pentru pământ arendat, în dijmă și bani, pe județe, în anii 1911–1913

Județul	Numărul țăranilor învoiți			Suprafața arendată, ha		
	1911	1912	1913	1911	1912	1913
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	478 643	404 918	433 962	769 665	784 576	835 001
Argeș	9 872	10 171	8 384	10 445	10 858	10 613
Bacău	4 601	7 219	6 382	4 401	6 093	6 495
Botoșani	15 211	15 536	13 587	18 499	18 912	17 514
Brăila	24 012	16 655	17 082	58 038	56 425[2]	59 223
Buzău	11 493	12 614	10 965	26 338	26 481	29 232
Constanța	6 367	9 428	10 564	21 299	31 368	31 459
Covurlui	7 090	5 756	6 268	12 749	13 588	14 141
Dâmbovița	11 718	11 721	11 082	11 483	14 735	12 136
Dolj	60 670	40 975	44 692	100 468	97 673	96 391
Dorohoi	9 860	12 305	11 655	11 435	15 495	14 372
Fălciu	5 334	3 862	4 575	5 814	4 629	6 147
Gorj	3 844	4 514	5 809	4 786	4 941	5 398
Ialomița	43 866	28 538	43 706	80 317	65 395	127 830
Iași	7 667	6 940	6 818	12 286	11 067	11 113
Ilfov	42 623	35 084	36 211	64 073	66 443	70 784
Mehedinți	19 621	15 217	17 049	30 403	33 763	34 852
Muscel	2 932	3 686	3 684	1 947	2 479	2 338
Neamț	8 777	7 723	9 153	8 311	8 039	9 683
Olt	7 111	9 439	10 137	10 358	14 423	16 261
Prahova	16 934	15 709	12 733	23 562	22 794	20 381
Putna	6 543	7 300	7 034	7 984	7 913	7 742
Râmnicu - Sărat	13 536	15 323	16 229	33 268	35 143	36 750
Roman	6 553	7 371	5 435	5 540	6 089	4 625
Romanați	12 419	9 970	14 842	15 077	19 504	28 166
Suceava	8 604	7 978	6 641	8 532	8 485	7 729
Tecuci	16 873	11 801	11 502	22 755	22 180	22 886
Teleorman	28 887	18 752	10 846	60 057	63 289	22 404
Tulcea	3 612	7 128	9 663[1]	6 280	14 992	20 178
Tutova	14 854	4 278	7 926	21 206	6 782	12 667
Vaslui	8 500	8 555	8 204	8 614	8 516	8 882
Vâlcea	4 950	3 731	2 417	3 997	3 044	1 861
Vlașca	33 709	29 639	42 687	59 343	63 038	64 748

SURSE: Calculat după *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în anii 1912 și 1913*, București, 1914; „Anuarul statistic al României", 1912.

NOTE: [1]Cifră corectată, în sursă 9 263.
[2]Cifră corectată, în sursă 56 435,14.

[3]Sursele prezintă datele pentru suprafața arendată în ha 1911, 1912, 1913 cu două zecimale: a fost efectuată rotunjirea cifrelor din care au reieșit mici diferențe la total.

Tabelul 146

Contracte de învoieli pentru pășunat[1], pe suprafață, în perioada 1908–1913

Specificația contractelor	1908	1909	1910	1911	1912	1913
1	2	3	4	5	6	7
Contracte de învoială,	466	988	1 315[2]	1 048	1 056	1 108
din care:						
scrise	466	978	1 239	1 021	1 030	1 093
verbale	–	10	76	27	26	15
Țărani învoiți,	22 173	48 966	57 082	50 481	43 078	45 270
din care prin contracte:						
scrise	22 173	48 081	51 753	49 624	41 239	44 382
verbale	–	885	5 329	857	1 839	888
Suprafața obținută, în ha,	31 060	71 163	73 651	63 879	61 706	65 095
din care prin contracte:						
scrise	31 060	70 253	70 466	62 934	59 520	64 086
verbale	–	910	3 185	945	2 186	1 009

SURSA: *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în anii 1912 și 1913.* București, 1914.

NOTE: [1]Aici nu intră decât suprafețele de pășunat, luate de țărani de la marea proprietate, după întindere, pe baza contractelor legale după prevederile Legii învoielilor din 1907; în afară de acestea, țăranii mai foloseau pășunatul pe izlazurile comunale și nu în puține cazuri învoieli cu moșierii și arendașii în afara reglementărilor legale.

[2]Cifră corectată, în sursă 1 369.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 147

Contracte de învoieli pentru păşunat[1], pe cap de vită, în perioada 1908–1913

Specificaţia contractelor	1908	1909	1910	1911	1912	1913
1	2	3	4	5	6	7
Contracte de învoială, din care:	958	2 201	2 592	2 138	2 153	2 206
scrise	916	2 066	2 309	1 984	2 022	2 075
verbale	42	135	283	154	131	131
Ţărani învoiţi, din care prin contracte:	53 660	132 189	141 922	128 147	141 244	132 690
scrise	52 045	125 142	128 850	120 757	134 603	127 547
verbale	1 615	7 047	13 072	7390	6 641	5 143
Vite mari, acceptate prin contracte:	176 163	428 523	497 852	410 500	441 313	405 633
scrise	170 915	505 932	455 072	392 404	424 183	392 767
verbale	5 248	22 591	42 780	18 096	17 130	12 866
Număr de vite la un contract	183,9	194,7	192,1	192,0	205,0	183,9
Număr de vite pe ţăran învoit	3,3	3,2	3,5	3,2	3,1	3,1

SURSA: *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în anii 1912 şi 1913*. Bucureşti, 1914.

NOTĂ: [1]Aici nu intră decât suprafeţele de păşunat, luate de ţărani de la marea proprietate, după cap de vită, pe baza contractelor legale după prevederile Legii învoielilor din 1907; în afară de acestea, ţăranii mai foloseau păşunatul pe izlazurile comunale şi nu în puţine cazuri învoieli cu moşierii şi arendaşii în afara reglementărilor legale.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 148

Învoieli agricole, încheiate ilegal[1], prin contracte verbale, în perioada 1908–1913

Specificaţia conţinutului	1908	1909	1910	1911	1912	1913
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL						
Număr contracte	132	884	1 767	912	905	816
Număr învoiţi	5 270	33 915	74 608	45 098[2]	41 910[3]	30 797
Arendare de pământ în bani						
număr contracte	39	113	450	206	124	154
număr învoiţi	513	3 627	17 654	8 864	5 246	3 499
Arendare de pământ în dijmă						
număr contracte	44	617	864	497	485	477
număr învoiţi	2 644	22 153	32 367	26 588	24 944	19 143
Arendare de păşuni în suprafaţă						
număr contracte	–	10	76	27	26	15
număr învoiţi	–	885	5 329	857	1 839	888
Arendare de păşuni pe cap de vită						
număr contracte	42	135	283	154	131	131
număr învoiţi	1 615	7 047	13 072	7 390	6 641	5 143
Munci agricole						
număr contracte	7	9	94	28	139	39
număr învoiţi	498	203	6 186	1 399	3 240	2 124

SURSA: *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în anii 1912 şi 1913*, Bucureşti, 1914.

NOTE: [1]Reprezintă învoieli agricole verbale, depistate de inspectorii agricoli, ce se practicau ilegal, fără să fie încheiate cu formele cerute de lege, şi care conţineau prevederi de preţuri şi condiţiuni interzise. Sursa menţionează că toate aceste învoieli ilegale constatate de inspectorii agricoli şi deferite judecătoriilor, au fost rectificate şi reduse la condiţiuni permise de lege; ele au fost, astfel, transformate în contracte legale şi transcrise în registrele de învoieli agricole. Descreşterea învoielilor ilegale după 1911 s-ar putea datora, după opinia sursei, atât faptului că activitatea inspectorilor agricoli s-a diminuat din cauza reducerii numărului lor, cât şi evitării de către moşieri şi arendaşi, în mare măsură, a învoielilor ilegale.

[2]Cifră corectată, în sursă 45 080.

[3]Cifră corectată, în sursă 43 910.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 149

Încălcarea prevederilor Legii învoielilor agricole[1], în perioada 1908–1913

Faptele de încălcare a legii	1908	1909	1910	1911	1912	1913
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL GENERAL	137	599	718	457	1 221	1 192
%	100	100	100	100	100	100
ACȚIUNI CONTRA PROPRIETARILOR ȘI ARENDAȘILOR						
TOTAL CIVILE	87	164	311	208	724	555
% din total general	63,5	27,4	43,3	45,5	59,3	46,5
Nerespectarea prețurilor regionale și a obligațiunilor contractate, în ceea ce privește darea locurilor de cultură, precum și termenul de arendare	33	121	174	164	313	283
Luare de dări suplimentare, pândărit, rușfeturi	34	20	26	21	31	45
Clauze penale și de solidaritate	1	7	13	1	6	6
Perceperea de taxe pentru pășunatul mirиștilor	4	4	8	2	6	9
Restituire de sămânță pusă de țărani	9	5	62	10	4	13
Neplata muncilor executate de sătemi	6	7	18	2	56	61
Nerăfuiala muncilor executate de sătemi	–	–	2	5	285	40
Contracte simulate	–	–	8	3	23	98
TOTAL PENALE	45	399	347	128	171	262
% din total general	32,8	66,6	48,3	28,0	14,0	22,0
Nedijmuirea și oprirea ridicării recoltelor	4	9	10	10	16	52
Măsurătoare cu măsuri vechi și măsurătoare falsă	9	79	31	28	43	30
Plata muncilor în natură, hrană proastă și tratament rău; angajarea de brațe prin mijlocitori neautorizați; ademenire de muncitori	2	12	12	9	18	6
Lipsă de registre, neținerea în regulă a registrelor, liberare de chitanțe netipărite, sau neliberarea de chitanțe	19	277	278	66	74	120
Socotire nedreaptă	11	22	16	15	20	54

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 149*

1	2	3	4	5	6	7
ACȚIUNI CONTRA PRIMARILOR ȘI NOTARILOR						
TOTAL PENALE	2	18	50	50	82	224
% din total general	1,5	3,0	7,0	10,9	6,7	18,8
Abateri de la art. 40, 41, 42, 66, 7, 72, 73, 75, 77, 96, i14, 105.	2	18	50	50	82	224
ACȚIUNI CONTRA ȚĂRANILOR						
TOTAL CIVILE	3	7	3	–	154	68
% din total general	2,2	1,2	0,4	–	12,6	5,7
Nerespectarea condițiunilor din contracte	3	7	3	–	154	68
TOTAL PENALE	–	11	7	71	90	83
% din total general	–	1,8	1,0	15,6	7,4	7,0
Nerespectarea condițiunilor de cultură (contravențiuni la art. 62 și 64).	–	11	7	71	90	83

SURSA: *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în anii 1912 și 1913*, București, 1914.

NOTA: [1] Cuprinde abaterile de la Contractele de învoieli deferite judecătoriilor de către inspectorii agricoli, din oficiu, și pricinile intentate în urma reclamațiilor făcute de moșieri sau arendași și direct de către țărani. De notat că în privința numărului de persoane ce au încălcat prevederile legii, trebuie avut în vedere că o abatere a unui moșier sau arendaș privea sute de țărani învoiți cu un contract, în vreme ce abaterea unui sătean învoit era o parte din obligațiile unui astfel de contract.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VIII

EVOLUȚIA PREȚULUI LUCRĂRILOR AGRICOLE – Introducere

O componentă esențială a schimbului de activități agrare era „vânzarea" forței de muncă a țărănimii către moșieri și arendași. Această vânzare nu avea caracter modern întrucât marii cultivatori nu îndeplineau condițiile întreprinzătorului agricol, țăranii nu erau proletari, iar plata se efectua în natură și în bani; sursele statistice au consemnat-o și exprimat-o ca o relație bănească. Prețurile „muncilor" agricole – cum le denumește terminologia vremii – au fost culese de sursă din publicațiile oficiale și din contracte de învoieli agricole. Sursa principală, *Creșterea arendei pământului în bani și dijmă, a pășunatului și a prețului muncilor agricole de la 1870–1906,* face parte din lucrările statistice efectuate sub autoritatea lui G.D. Creangă în anii 1906–1908, pentru cunoașterea stării economico-sociale a țărănimii și a cauzelor care au provocat tensiunile sociale și răscoalele din 1907. Lucrarea menționată expune prețurile din mai multe comune – 6–15 – din fiecare județ, pentru anii 1870, 1880, 1890, 1900 și 1906, pe ha, la trei categorii de operațiuni: arat, prașilă și seceră, și pentru ziua de muncă cu brațele și ziua de muncă cu carul.

Situațiile statistice calculate de noi înfățișează prețurile medii pe județe, pe provincii, și unul mediu general pe țară în anii respectivi, obținute ca medie simplă aritmetică la nivelul județului, după prețurile de la comune, apoi ca medie simplă la nivelul provinciei, după media județelor și prețul mediu general pe țară, ca rezultat al mediei celor 32 de județe. La înregistrarea lor în sursa primară, prețurile au fost foarte variate, iar operațiunile agricole la care se referă, cu însemnate deosebiri. Astfel că, mediile pe județe și pe țară au un caracter orientativ, scopul fiind de a marca evoluția și nivelul prețurilor pe o perioadă de aproape patru decenii.

În contrast izbitor cu prețul pământului, cu arenda – în bani și în dijmă –, cu prețul pășunatului, toate formând încasări ale marii proprietăți și arendășiei – care au crescut în intervalul anilor 1870–1906, de circa 3–6 ori –, prețul lucrărilor agricole, efectuate de țăranii învoiți, cu uneltele și vitele lor la arat, prașilă și secerat, au sporit, în medie generală pe țară, doar între 9–26%. Unele creșteri mai însemnate, chiar până la 30–60% în câteva județe, au fost anihilate de reduceri absolute, cu 10–25%, în alte județe.

Menținerea la aproximativ același nivel a prețului forței de muncă și al lucrărilor agricole prestate pe moșii, în vreme ce arenda și pășunatul au sporit de

câteva ori, arată nu numai calea principală de acumulare în marile exploatații agricole dar și o cauză a înrăutățirii situației materiale, a tendințelor de proletarizare a unei părți a țărănimii în epoca postreformă până la răscoalele din 1907.

Alt aspect relevant al acestor raporturi agrare este pus în lumină de situațiile statistice privind prețul lucrărilor agricole, necesare pentru cultura porumbului și păioaselor, în anii 1904–1906.

Tabelul 150

Prețul lucrărilor agricole[1] – aratul – în medie pe județe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 și 1906

lei/ha

Județul	1870		1880	1890	1900	1906	1906/1870
	lei	%	lei	lei	lei	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
MEDIA PE ȚARĂ[3]	11,17	100	11,27	11,28	11,48	12,21	109,31
Argeș	11,45	100	11,45	11,00	12,00	13,55	118,34
Brăila	---	---	11,00	11,00	11,45	11,15	101,36
Buzău	10,50	100	10,65	10,60	10,80	11,60	110,48
Dâmbovița	10,00	100	11,35	12,00	13,00	15,35	153,50
Dolj	10,00	100	12,65	12,65	13,35	14,00	140,00
Gorj	---	---	12,00	13,00	13,00	14,00	116,67
Ialomița	13,15	100	10,00	10,35	10,60	10,90	82,89
Ilfov	13,00	100	12,90	13,10	11,55	11,70	90,00
Mehedinți	11,20	100	11,35	12,00	12,70	13,00	116,07
Muscel	12,25	100	12,70	13,85	15,15	15,75	128,57
Prahova	12,25	100	14,20	14,25	12,70	12,00	97,96
Râmnicu - Sărat	14,00	100	12,00	11,00	11,35	12,60	90,00
Romanați	10,10	100	10,80	10,80	10,80	12,00	118,81
Teleorman	10,25	100	10,30	10,45	10,50	9,90	96,59
Olt	11,80	100	12,00	10,80	10,80	11,60	98,31
Vâlcea	11,00	100	11,00	10,35	12,80	12,90	117,27
Vlașca	11,30	100	11,00	10,75	11,25	11,00	97,35
MUNTENIA	11,48	100	11,60	11,64	11,92	12,52	109,06
Bacău	9,70	100	10,35	9,75	9,80	11,70	120,62
Botoșani	12,75	100	11,30	11,50	11,65	12,00	94,12
Covurlui	11,50	100	11,90	13,60	13,35	16,55	143,91
Dorohoi	10,15	100	10,20	11,30	11,50	10,20	100,49
Fălciu	10,05	100	10,80	10,55	8,25	10,25	101,99
Iași	9,45	100	10,05	10,45	10,55	10,60	112,17
Neamț	12,65	100	11,80	11,45	11,35	11,30	89,33
Putna	12,20	100	12,40	13,30	13,70	14,15	115,98
Roman	8,80	100	10,10	10,20	11,40	10,85	123,30
Suceava	9,30	100	9,45	10,50	9,45	9,95	106,99
Tecuci	12,10	100	11,75	11,65	11,50	12,80	105,79
Tutova	12,30	100	10,60	12,00	12,30	11,80	95,93
Vaslui	9,70	100	10,30	10,35	10,70	12,10	124,74
MOLDOVA[2]	10,81	100	10,84	11,27	11,19	11,86	109,71
Constanța	–	–	–	6,00 100	8,40	12,40	206,67
Tulcea	–	–	–	10,70 100	10,70	11,35	106,07
DOBROGEA	–	–	–	8,35 100	9,55	11,87	142,16

SURSA: Calculat după datele din *Creşterea arendei pământului în bani şi în dijmă, a păşunatului şi a preţului muncilor agricole de la 1870–1906*, Bucureşti, 1908.

NOTE: [1]În vederea stabilirii orientative a mărimii şi tendinţei evoluţiei preţurilor la muncile agricole prestate de ţărani pe marile exploataţii, cercetarea, ale cărei rezultate sunt materializate în sursa menţionată, a luat în studiu 230 de cazuri – comune –, din fiecare judeţ între 5–15; se menţionează în sursă că din cauza timpului scurt nu a fost posibil un control mai eficace în ce priveşte stabilirea exactă a preţurilor, ceea ce înscrie un caracter provizoriu datelor. Asupra acestora însă nu s-a mai revenit cu cifre definitive şi, ca atare, le folosim cu rezervele menţionate de autor. Între acestea şi faptul că preţurile sunt diferenţiate, uneori înţelegându-se cu mâncare pentru cel ce execută muncile, alteori fără mâncare; unele preţuri sunt din contracte – de regulă mai mici – altele sunt preţurile plătite în timpul sezonului – şi deci mai urcate; unele feluri de operaţiuni, în unele judeţe şi perioade, se înţeleg mai larg sau mai îngust, de pildă, la prăşilă uneori intră în preţ prăşila primă şi a doua, alte lucrări – tăiat coceni, cărat,– numai una din ele; sau în preţul aratului intră şi semănatul şi grăpatul sau numai aratul propriu-zis sau alte combinaţii etc. Din toată această varietate de cazuri care nu a putut fi adusă la acelaşi numitor în mod exact – media preţului pe judeţ, media preţului pe provincie, media pe ţară – se desprind însă cu certitudine mărimile relative ale preţurilor, dinamica şi tendinţa lor, indiferent de particularitatea unuia sau altuia din cazuri. Însăşi media mai multor cazuri le egalizează şi le diminuează specificul ieşit din comun.

La toate acestea, G.D. Creangă – autorul care a întreprins ancheta – menţionează: „Deşi datele asupra preţurilor muncilor agricole de la 1870–1906, din cauza timpului scurt, nu au putut fi supuse unui control riguros şi amănunţit, totuşi ele sunt puternic sprijinite, găsind o garanţie de exactitate în mulţi factori, în primul rând de publicaţiile oficiale ale preţurilor stabilite de consiliile judeţene" (*Op. cit.*, p. XII), publicate periodic în „Monitorul Oficial".

[2]Preţurile muncilor agricole pentru Moldova s-au luat în majoritate din contractele scrise, ceea ce le conferă mai mare certitudine, dar în acelaşi timp sunt mai reduse decât cele din sezon stabilite ad-hoc.

[3]Sursa arată preţul lucrărilor agricole în mai multe comune din fiecare judeţ cercetat. Preţul mediu pe judeţ s-a calculat ca medie simplă aritmetică a preţurilor pe comune, iar preţul mediu pe provincii şi pe ţară ca medie simplă a preţurilor pe judeţe.

[4]Preţul din 1880 = 100.

Tabelul 151

Preţul lucrărilor agricole[1] – prăşila – în medie pe judeţe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906

lei/ha

Judeţul	1870		1880	1890	1900	1906	1906/1870
	lei	%	lei	lei	lei	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
MEDIA PE ŢARĂ[4]	17,69	100	18,55	18,67	19,48	20,68	116,90
Argeş	11,90	100	11,35	12,35	12,00	11,15	93,70
Brăila	23,50	100	24,40	22,45	22,80	25,50	108,51
Buzău	15,00	100	13,40	16,65	17,40	16,35	109,00
Dâmboviţa	20,00	100	20,00	20,00	19,00	25,00	125,00
Dolj	14,00	100	14,00	14,00	14,65	15,35	109,64
Gorj	---	---	16,00	15,00	15,00	15,00	93,75[5]
Ialomiţa	10,30	100	10,80	12,25	11,45	11,90	115,53
Ilfov	9,00	100	10,60	10,45	9,85	9,70	107,78
Mehedinţi	13,20	100	12,70	13,70	14,80	16,00	121,21
Muscel	12,50	100	13,00	14,60	16,40	17,20	137,60
Prahova	13,00	100	14,70	19,00	18,00	18,70	143,85
R. Sărat	18,00	100	17,20	17,80	19,10	20,45	113,61
Romanaţi	10,25	100	11,35	10,50	10,40	9,35	91,22

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

continuare *tabelul 151*

1	2	3	4	5	6	7	8
Teleorman	8,80	100	9,20	9,60	9,60	9,60	109,09
Olt	12,35	100	9,80	9,80	10,80	10,80	87,45
Vâlcea	11,25	100	11,20	11,35	12,70	12,80	113,78
Vlașca	8,00	100	9,35	9,00	9,15	8,50	106,25
MUNTENIA[2]	13,19	100	13,47	14,02	14,30	14,90	112,96
Bacău	22,50	100	24,40	–	28,65	28,00	124,44
Botoșani	19,00	100	24,85	24,90	27,30	36,00	189,47
Covurlui	20,65	100	22,50	23,50	23,40	25,20	122,03
Dorohoi	22,60	100	23,10	23,60	27,50	27,00	119,47
Fălciu	22,90	100	21,60	27,15	25,25	26,25	114,63
Iași	24,15	100	29,55	29,85	29,10	32,20	133,33
Neamț	26,00	100	28,00	28,80	29,60	29,25	112,50
Putna	25,60	100	24,60	24,90	25,40	26,20	102,34
Roman	25,00	100	27,00	28,90	30,20	31,80	127,20
Suceava	23,45	100	29,60	31,45	28,10	29,80	127,08
Tecuci	21,85	100	22,90	22,55	23,55	24,45	111,90
Tutova	23,50	100	21,80	22,20	25,00	27,80	118,30
Vaslui	24,80	100	27,60	26,00	27,35	27,30	110,08
MOLDOVA[3]	23,23	100	25,19	26,15	26,95	28,55	122,90
Constanța	–	–	–	10,00	13,60	–	–
Tulcea	–	–	–	16,70	16,35	16,70	100,00[5]
DOBROGEA	–	–	–	13,35	14,97	16,70	125,09[5]

SURSA: Calculat după datele din *Creșterea arendei pământului în bani și în dijmă, a pășunatului și a prețului muncilor agricole de la 1870–1906,* București, 1908.

NOTE: [1]Vezi nota 1 de la Tabelul 150.

[2]De regulă, se are în vedere o singură prașilă.

[3]Prețurile muncilor agricole pentru Moldova s-au luat în majoritate din contractele scrise, ceea ce le conferă mai mare certitudine, dar în același timp sunt mai reduse decât cele din sezon stabilite ad-hoc.

În județele din Moldova în prețul prașilei intră, de obicei, prevăzute în contracte, prașila prima și a doua cât și căratul porumbului.

[4]Vezi nota 3 de la Tabelul 150.

[5]Prețul din 1880 sau 1890 = 100.

Tabelul 152

Prețul lucrărilor agricole[1] – secera – în medie pe județe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 și 1906

lei/ha

Județul	1870		1880	1890	1900	1906	1906/1870
	lei	%	lei	lei	lei	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
MEDIA PE ȚARĂ[3]	11,84	100	12,80	13,53	14,07	14,88	125,68
Argeș	11,65	100	12,00	12,65	13,65	15,70	134,76
Brăila	19,85	100	20,60	21,10	19,15	19,15[2]	96,47
Buzău	13,40	100	14,75	14,95	14,40	18,00	134,33
Dâmbovița	10,00	100	11,35	12,00	15,35	16,00	160,00
Dolj	12,00	100	12,65	12,65	12,65	11,50	95,83
Gorj	12,00	100	18,00	14,00	14,00	16,00	133,33
Ialomița	13,30	100	13,85	15,55	18,80	19,00	142,86
Ilfov	14,25	100	16,00	15,60	16,15	16,40	115,09
Mehedinți	15,15	100	15,35	15,65	17,00	17,70	116,83
Muscel	10,53	100	12,30	11,70	13,90	14,30	135,80
Prahova	14,25	100	15,80	15,50	15,70	15,00	105,26
Râmnicu - Sărat	14,80	100	14,30	16,80	17,70	19,00	128,38
Romanați	12,60	100	12,00	13,60	14,80	14,80	117,46
Teleorman	13,20	100	12,70	13,70	17,60	19,00	143,94
Olt	9,25	100	12,00	12,00	11,20	13,80	149,19
Vâlcea	10,70	100	11,10	11,40	13,20	12,45	116,36
Vlașca	12,50	100	13,50	15,25	15,15	17,00	136,00
MUNTENIA	12,90	100	14,01	14,35	15,37	16,16	125,27
Bacău	8,55	100	9,05	14,55	10,55	10,65	124,56
Botoșani	8,65	100	11,90	11,60	11,55	13,40	154,91
Covurlui	13,25	100	12,60	18,55	13,85	16,25	122,64
Dorohoi	11,10	100	13,20	11,50	11,95	12,60	113,51
Fălciu	10,20	100	9,75	12,50	12,90	12,40	121,57
Iași	10,45	100	12,20	12,15	11,70	13,65	130,62
Neamț	10,77	100	10,55	10,80	11,20	11,20	103,99
Putna	10,80	100	12,30	13,20	14,18	13,65	126,39
Roman	9,80	100	10,80	11,80	13,70	13,35	136,22
Suceava	9,15	100	11,00	11,10	11,15	12,94	141,42
Tecuci	11,60	100	11,15	10,70	12,35	12,20	105,17
Tutova	11,50	100	10,80	11,90	11,90	11,60	100,87
Vaslui	10,20	100	10,60	11,35	12,20	11,90	116,67
MOLDOVA	10,46	100	11,22	12,43	12,24	12,75	121,89
Constanța	–	–	–	12,00	14,00	20,00	166,67[4]
Tulcea	–	–	16,00	15,35	15,70	15,70	98,13[4]
DOBROGEA	–	–	16,00	13,67	14,85	17,85	111,56[4]

SURSA: Calculat după datele din *Creșterea arendei pământului în bani și în dijmă, a pășunatului și a prețului muncilor agricole de la 1870–1906*, București, 1908.

NOTE: [1]Vezi nota 1 de la Tabelul 150.

[2]Cifra de 19,15 lei este luată, pentru asigurarea comparației, din anul 1900, întrucât cea din sursă, pentrû anul 1906, de 11,65 lei, reprezintă prețul secerii cu mașina.

[3]Vezi nota 3 de la Tabelul 150.

[4]Prețul din 1880 sau 1890 = 100.

Tabelul 153

Prețul zilei de muncă – cu brațele – în agricultură, media pe județe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 și 1906

lei

Județul	1870		1880	1890	1900	1906	1906/1870
	lei	%	lei	lei	lei	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
MEDIA PE ȚARĂ	0,98	100	1,02	1,18	1,22	1,33	135,71
Argeș	1,08	100	1,15	1,22	1,33	1,21	112,04
Brăila	1,50	100	1,50	2,00	2,00	2,25	150,00
Buzău	1,13	100	1,10	1,30	1,50	1,75	154,87
Dâmbovița	0,87	100	0,87	1,17	1,17	1,07	122,99
Dolj	1,00	100	1,00	1,00	1,00	1,00	100,00
Gorj	1,00	100	1,00	1,00	1,00	1,00	100,00
Ialomița	1,57	100	1,66	1,74	1,84	1,90	121,02
Ilfov	1,38	100	1,30	1,30	1,33	1,42	102,90
Mehedinți	0,86	100	0,88	0,90	0,92	1,00	116,28
Muscel	0,74	100	0,84	0,88	1,04	1,09	147,30
Prahova	1,28	100	1,13	1,13	1,10	1,10	85,94
Râmnicu - Sărat	1,36	100	1,38	1,62	1,73	1,92	141,18
Romanați	1,00	100	1,00	1,10	1,10	1,13	113,00
Teleorman	1,20	100	1,14	1,22	1,57	1,75	145,83
Olt	0,80	100	0,96	0,96	1,00	1,00	125,00
Vâlcea	0,86	100	0,89	0,86	1,00	0,94	109,30
Vlașca	1,19	100	1,31	1,33	1,40	1,75	147,06
MUNTENIA	1,10	100	1,12	1,21	1,29	1,36	123,64
Bacău	0,55	100	0,37	---	0,77	1,25	227,27
Botoșani	0,80	100	0,90	1,00	1,08	1,17	146,25
Covurlui	1,09	100	1,21	1,13	1,21	1,80	165,14
Dorohoi	0,71	100	0,96	0,91	1,00	1,00	140,85
Fălciu	0,90	100	0,94	1,00	0,96	1,00	111,11
Iași	0,74	100	0,96	0,97	1,01	1,06	143,24
Neamț	0,63	100	0,59	0,90	0,86	0,74	117,46
Putna	1,18	100	1,18	1,06	1,51	1,50	127,12
Roman	0,66	100	0,75	1,74	1,00	1,03	156,06
Suceava	0,75	100	0,76	0,93	1,02	1,06	141,33
Tecuci	0,88	100	0,90	0,94	0,93	1,09	123,86
Tutova	0,88	100	0,88	0,89	1,00	0,92	104,55
Vaslui	0,86	100	0,81	0,94	0,90	1,02	118,60
MOLDOVA	0,81	100	0,86	1,03	1,01	1,12	138,27
Constanța	–	–	–	1,50	2,00	2,80	186,67 [1]
Tulcea	–	–	1,50	2,00	2,00	2,07	138,00 [1]
DOBROGEA	–	–	1,50	1,75	2,00	2,43	162,00 [1]

SURSA: Calculat după datele din *Creșterea arendei pământului în bani și în dijmă, a pășunatului și a prețului muncilor agricole de la 1870–1906*, București, 1908.

NOTĂ: [1]Prețul din 1880 sau 1890 = 100.

Tabelul 154

Preţul zilei de muncă – ziua cu carul – în agricultură, media pe judeţe, în anii.1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906

lei

Judeţul	1870		1880	1890	1900	1906	1906/1870
	lei	%	lei	lei	lei	lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
MEDIA PE ŢARĂ[1]	2,22	100	2,44	2,83	2,89	3,07	138,29
Argeş	2,40	100	2,18	2,50	2,75	2,58	107,50
Brăila	–	–	–	5,00 100	4,50	4,50	90,00
Buzău	2,50	100	2,75	3,13	3,18	3,48	139,20
Dâmboviţa	1,80	100	1,80	2,33	2,83	3,17	176,11
Dolj	2,00	100	2,00	2,00	2,00	2,00	100,00
Gorj	2,00	100	2,00	2,00	2,00	2,00	100,00
Ialomiţa	3,44	100	3,78	3,83	3,78	4,22	122,67
Ilfov	3,35	100	3,77	3,64	3,46	3,54	105,67
Mehedinţi	1,53	100	2,08	2,25	2,25	2,20	143,79
Muscel	1,84	100	2,15	2,24	2,24	2,24	121,74
Prahova	3,25	100	2,66	2,58	2,58	2,58	79,38
Râmnicu - Sărat	3,07	100	3,03	4,11	4,27	4,46	145,28
Romanaţi	2,13	100	2,00	2,50	2,50	2,63	123,47
Teleorman	2,86	100	2,86	3,72	3,43	3,83	133,92
Olt	–	–	2,12 100	2,20	2,40	2,50	117,92
Vâlcea	1,94	100	1,95	1,90	2,00	2,00	103,09
Vlaşca	2,83	100	3,00	3,40	3,67	4,20	148,41
MUNTENIA	2,46	100	2,50	2,90	2,93	3,06	124,39
Bacău	1,58	100	1,65	3,00	2,83	2,70	170,89
Botoşani	1,83	100	1,93	2,20	2,30	2,15	117,49
Covurlui	3,33	100	3,25	3,88	4,00	4,50	135,14
Dorohoi	1,63	100	2,00	2,08	2,04	2,04	125,15
Fălciu	1,84	100	2,50	2,36	2,10	2,30	125,00
Iaşi	1,43	100	1,89	2,07	2,06	2,06	144,06
Neamţ	1,71	100	1,71	2,45	2,27	2,23	130,41
Putna	2,63	100	3,06	3,50	3,50	3,56	135,36
Roman	1,76	100	1,99	2,09	2,31	2,50	142,05
Suceava	1,75	100	1,72	1,92	2,08	2,40	137,14
Tecuci	1,96	100	2,47	2,86	2,56	2,86	145,92
Tutova	2,00	100	2,07	2,07	2,57	2,58	129,00
Vaslui	1,94	100	1,96	2,10	2,22	2,33	120,10
MOLDOVA	1,95	100	2,16	2,50	2,52	2,63	134,87
Constanţa	–	–	–	4,00	5,00	6,60	165,00[2]
Tulcea	–	–	5,00	4,67	5,00	5,33	106,60[2]
DOBROGEA	–	–	5,00	4,33	5,00	5,96	119,20[2]

SURSA: Calculat după datele din *Creşterea arendei pământului în bani şi în dijmă, a păşunatului şi a preţului muncilor agricole de la 1870–1906*, Bucureşti, 1908.

NOTE: [1]Vezi nota 3 de la Tabelul 150.
[2]Preţul din 1880 sau 1890 = 100.

Tabelul 155

Prețul mediu al lucrărilor agricole complete pentru un hectar de porumb, în anii 1904–1906

lei/ha

Categoria lucrărilor	1904		1905		1906	
	Prețuri în contracte de învoieli	Prețuri curente	Prețuri în contracte de învoieli	Prețuri curente	Prețuri în contracte de învoieli	Prețuri curente
1	2	3	4	5	6	7
Arătura întâi (ogorul)		10,47		10,63		11,15
Aratul și semănatul porumbului		14,19		14,47	11,16	14,75
Prășitul, sapa I		13,52	10,12	13,80	9,67	14,33
Prășitul, sapa II	11	12,47	8,73	12,64	8,89	13,38
Răritatul	5,39	4,24	5,03	4,26	4,90	4,44
Culesul porumbului		9,68		10,13	11,33	10,49
Căratul porumbului		4,66		4,95		5,12
Tăiatul și legatul cocenilor		4,61		4,87		5,16
Culesul și curățatul porumbului, tăiatul și legatul cocenilor și căratul la pătul		18,58		19,35		20,40
Prășitul porumbului, culesul, tăiatul cocenilor și căratul		35,40	27,95	37,51	27,36	38,28
a) Lucrări complete cuprinzând aratul și semănatul, prășitul, sapa I și II, culesul, curățatul, tăiatul și legatul cocenilor și căratul la pătul		58,76		60,26		62,86
b) Lucrări complete (după datele găsite în contracte și în tabelele inspectorilor comunali)	32,00	61,95	38,27	63,58	41,21	66,46

SURSA: *Statistica prețurilor de munci agricole după contracte scrise și învoielile verbale din anii 1904–1907*, București, 1908.

Tabelul 156

Prețul mediu al lucrărilor agricole complete pentru un hectar de păioase, în anii 1904–1906

lei/ha

Categoria lucrărilor	1904		1905		1906	
	Prețuri în contracte de învoieli	Prețuri curente	Prețuri în contracte de învoieli	Prețuri curente	Prețuri în contracte de învoieli	Prețuri curente
1	2	3	4	5	6	7
Arătura întâi (ogorul)	9,29	10,17	9,30	10,55	9,81	10,79
Grăpatul (boronitul)	2,50	3	2,04	3,10	2,17	3,22
Arat, semănat și grăpat	12,79	13,72	11,89	14,05	11,78	14,55
Semănatul cu mâna (la păioase)	---	1,50	---	1,57	---	1,63
Plivitul păioaselor	---	3,80	---	4,05	---	4,15
Secerat, legat și clăit	12,14	16,06	11,40	17,22	12,69	18,27
Secerat, legat, clăit și cărat la arie	15,32	20,64	14,98	21,73	15,83	22,73
a) Lucrări complete cuprinzând 2 arături, fără plivit (rezultatul adunării muncilor parțiale de mai sus)	37,40	44,53	36,17	46,33	37,42	48,07
b) Lucrări complete cuprinzând 2 arături (după datele găsite în contracte și în tabelele inspectorilor comunali)	–	47,29	27,50	48,75	31,89	51,57

SURSA: *Statistica prețurilor de munci agricole după contracte scrise și învoielile verbale din anii 1904–1907*, București, 1908.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IX

EVOLUȚIA PREȚULUI FORȚEI DE MUNCĂ, ÎN PERIOADA 1930-1938 – Introducere

O evidență sistematică a prețului forței de muncă, până în anul 1930, nu a fost ținută de forurile oficiale ale agriculturii.

Informații răzlețe se găsesc în diferite publicații, însă mărimea salariilor muncitorilor agricoli este atât de diferită pentru aceeași perioadă și pentru aceeași zonă încât nu se poate constitui o serie orientativă cât de cât reală. O informație generală oferă Ministerul Muncii în publicația sa „Mișcarea salariilor", referitoare la salariul lunar al unui argat sau muncitor agricol exprimat în indice cu baza în 1913. Datele însă au un caracter prea general – media aritmetică a salariului din cele 69 de județe – care nu face deosebirea între perioadele de lucru din agricultură cu prețuri ridicate sau scăzute etc.

Situația statistică pe care o prezentăm are la bază evidența ținută de Ministerul Agriculturii la cinci categorii de prețuri ale muncilor cu ziua: – bărbați, femei și copii cu brațele, transportul cu carul, aratul cu plugul –, urmărite pe trei sezoane ale anului – primăvară, vară și toamnă – sau în lunile aprilie, iulie și octombrie. Datele publicate de Minister în unii ani sunt detaliate pe județe, în alții pe provincii și, deci neavând un numitor comun permanent, am optat pentru cele medii pe țară, ele răspunzând și unei perioade mai lungi.

După anul 1938 se continuă și publicarea pe luni și pe județe a prețului zilei de muncă însă nu se face media nici pe provincii, nici pe țară; în plus, din anii 1939–1940, prețurile se fixează, ca prețuri oficiale, uniformizate, de către organele județene care, în mare parte, nu mai exprimă variațiile și oscilațiile reale ale cererii și ofertei.

Anul de la care începe evidența prețurilor este situat la începutul crizei economice; salariul mediu zilnic se reduce substanțial până în anul 1935 după care urmează o ușoară creștere ce rămâne în anul ultim, 1938, mult sub nivelul anului 1930. Criza agrară a avut cele mai puternice efecte asupra prețurilor și, în primul rând, ale forței de muncă, dezavantajată și de presiunea considerabilă a suprapopulației agricole.

Dacă s-ar raporta scăderea prețului brațelor de muncă din anii crizei economice la nivelul celui din anul 1928 mai ridicat decât în 1930, s-ar constata că reducerea este mai mare decât prețul multor produse agricole. Pentru cercetător este instructivă

nu numai compararea evoluției prețului forței de muncă cu al produselor agricole dar și cu prețul produselor industriale, care, în intervalul crizei economice, cunoaște o reducere mult mai mică. Peste toate acestea, însă, dominantă este problema capacității de cumpărare a prețului unei zile de muncă; salariul zilnic se situa la un nivel din cele mai scăzute de existență materială; pentru un bărbat acesta reprezenta aproximativ contravaloarea unui litru de ulei de floarea-soarelui sau a unui kg de untură sau a 5 pâini sau a 7 litri de lapte sau ceva mai mult de un metru de șifon.

Sutele de mii de muncitori agricoli, fără organizații profesionale și asigurări sociale, primeau pentru forța lor de muncă salarii care-i situau la periferia veniturilor sociale și a nivelului de trai.

Tabelul 157

Prețul forței de muncă și al unor lucrări agricole, pe anotimpuri și luni, în anii 1930–1938

lei/zi

Perioada	Bărbați	Femei	Copii	Transport cu carul	Arat cu plugul
1	2	3	4	5	6
1930[1]	58	43	30	165	253
primăvara	57	43	30	195	250
vara	63	47	33	205	–
toamna	53	39	26	185	255
1931[1]	44	34	23	155	183
primăvara	46	34	23	165	200
vara	47	37	25	165	–
toamna	38	30	20	135	165
1932[1]	36	28	19	125	155
primăvara	36	27	18	125	165
vara	38	29	20	130	–
toamna	35	27	18	120	150
1933[1]	36	27	19	123	143
aprilie	35	26	18	120	155
iulie	37	29	20	125	–
octombrie	36	27	19	165	130
1934[1]	34	27	18	117	139
aprilie	34	27	19	125	151
iulie	35	28	19	121	–
octombrie	32	26	18	111	130
1935[1]	33	26	18	117	139
aprilie	33	25	17	113	140
iulie	38	29	20	134	–
octombrie	31	24	17	109	135
1936[1]	35	28	19	128	149
aprilie	30	25	17	104	144
iulie	41	32	23	147	–
octombrie	35	28	19	135	154
1937[1]	41	32	21	145	168
aprilie	36	28	21	139	160
iulie	49	39	26	160	–
octombrie	42	32	21	149	176
1938[1]	43	34	22	152	176
aprilie	39	31	21	150	182
iulie	54	43	29	173	–
octombrie	42	33	19	143	177

SURSE: Calculat după „Buletinul statistic al României", 1935-1938; „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1930-1935.

NOTĂ: [1]Reprezintă media simplă a perioadelor muncilor agricole.

X

MUNCITORII AGRICOLI ÎN ANUL 1940 – Introducere

La recensământul agricol din aprilie 1941 s-a efectuat prima recenzare sistematică a muncitorilor agricoli. Structura satului românesc, la limita deceniului patru, marca un avansat grad de diferențiere a proprietarilor mijloacelor de producție. În consecință, majoritatea gospodăriilor țărănești – proletare, semiproletare și sărace – reprezentau un vast rezervor de forță de muncă, slab și incomplet, utilizată; pe de altă parte, un număr restrâns de câteva zeci de mii de exploatații mari, cu întinse suprafețe de pământ, necesitau numeroase brațe de muncă.

Situațiile statistice arată că numărul muncitorilor agricoli permanenți și temporari din toamna anului 1940 se estima la 1 004 mii față de 2 303 mii exploatații agricole. Muncitorii zilieri au lucrat 24 829 mii zile de muncă; dacă adăugăm și zilele lucrate de muncitorii permanenți – 191,2 mii, în medie 300 de zile anual, respectiv 57 360 mii de zile, reiese că munca salariată prestată în acel an ajungea la 82 789 mii de zile muncă agricolă.

Muncitorii agricoli proveneau, în primul rând, de la gospodăriile ruinate, apoi de la cele cu pământ insuficient, din ai căror membri de familie o parte lucrau la alții mai multe luni pe an; prestau, de asemenea, munca la alții și membrii familiilor cu gospodării slabe, după ce terminau lucrul pe pământul propriu, cât și unii membri din familiile numeroase.

De reținut, pentru efectuarea unor analize corecte, că cei peste 1 milion de muncitori agricoli înregistrați la recensământ reprezentau numai o parte din suprapopulația agricolă, ei nu trebuie identificați cu surplusul de forță de muncă din agricultură care era de câteva ori mai mare, restul populației suplimentare negăsind de lucru aici.

Datele arată că în zonele de deal și de munte reveneau mai mulți muncitori agricoli temporari la 100 de gospodării și mai puțin din cei permanenți, iar la șes ponderea brațelor angajate permanent era mai ridicată decât la munte.

Deosebită importanță prezintă, pentru analiza economiei rurale, localitatea unde lucrau muncitorii în raport cu cea în care locuiau. Este surprinzător să se constate că la nivelul țării abia membrii de familie a 28 de exploatații din 355, sau

7,1% din totalul muncitorilor agricoli, se deplasau pentru lucru în altă localitate, restul de 92,1% își angajau munca în satul propriu. Este expresia unei slabe migrații a muncitorilor la muncile agricole, ceea ce conferă caracterul relativ local al forței de muncă, cu implicații largi asupra condițiilor de angajare și salarizare, slaba concurență, dar și slaba solidaritate pentru susținerea intereselor.

Datele tabelelor, raportate la 100 de gospodării, exprimă diferențe însemnate de la o regiune la alta, atât în privința muncitorilor temporari și a celor permanenți cât și a zilelor lucrate de aceștia.

Intensitatea muncii salariate este un indiciu însemnat al gradului de expansiune a raporturilor de producție bănești. Din păcate, sursa nu separă muncitorii agricoli angajați pe bani de cei plătiți cu produse; în orice caz, studiile de economie agrară ale timpului, cât și unele anchete, demonstrează prioritatea plății în bani față de cea în produse. Situația era radical diferită de cea din deceniul unu – anchetele agrare din 1908-1910 – când munca angajată a țăranilor, prin învoieli agricole, era plătită prioritar în produse sau prin raportarea de dijmă. În timp de trei decenii și după o reformă agrară care a redus la o treime marea proprietate funciară, relațiile de muncă salariată au penetrat adânc agricultura românească implicând direct peste 55% din exploatațiile agricole.

Tabelul 158

Muncitorii agricoli[1], temporari și permanenți, pe regiuni agrogeografice, în anul 1940

Regiunea agrogeografică	Membrii de familie care lucrează la alții pe bani sau pe produse			Muncitori permanenți, angajați la 1 IX 1940	Zile lucrate de muncitorii zilieri în 1940 – mii –
	Total	În sat	Plecați din sat		
1	2	3	4	5	6
TOTAL	813 456	748 821	64 725	191 198[2]	24 829
Șesul Siretului și Prutului	79 605	75 240	4 455	27 017	5 611
Carpații Moldovei	48 623	44 080	4 533	10 201	2 748
Carpații Munteniei și Olteniei	255 895	231 617	25 278	23 767	4 655
Șesul Dunării	128 021	118 721	9 310	68 799	5 098
Dobrogea	19 322	17 736	1 586	9 114	1 019
Bucovina	20 460	17 944	2 516	4 629	550
Platoul Transilvaniei	131 951	122 352	8 599	24 273	3 061
Șesul Tisei	129 579	121 131	8 448	23 398	2 087

SURSA: „Comunicări statistice", nr. 16, 1947.

NOTE: [1]Datele provin de la Recensământul agricol din 1941 și sunt provizorii.
[2]Se cuprind bărbați, femei și copii; pe țară ei se prezintă astfel: bărbați – 103 353, femei – 68 325, copii – 19 520.

Tabelul 159

Muncitorii agricoli[1], temporari și permanenți, pe regiuni agrogeografice, la 100 de exploatații. în anul 1940

Regiunea agrogeografică	Membrii de familie care lucrează la alții pe bani sau pe produse			Muncitori permanenți, angajați la 1 IX 1940	Zile lucrate de muncitorii zilieri
	Total	În sat	Plecați din sat		
1	2	3	4	5	6
TOTAL	35,5	32,5	2,8	8,3	1 103,8
Șesul Siretului și Prutului	22,0	20,8	1,2	7,5	1 550,9
Carpații Moldovei	27,5	24,9	2,6	5,8	1 557,2
Carpații Munteniei și Olteniei	50,2	45,2	5,0	4,7	913,9
Șesul Dunării	24,4	22,6	1,8	7,4	971,2
Dobrogea	25,3	23,2	2,1	11,9	1 336,7
Platoul Transilvaniei	45,4	42,4	3,0	8,3	1 053,7
Șesul Tisei	44,2	41,3	2,9	8,0	917,3
Bucovina	23,7	25,2	3,5	6,5	770,3

SURSA: „Comunicări statistice", nr. 16, 1947.

NOTĂ: [1]Datele provin de la Recensământul agricol din 1941 și sunt provizorii.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XI

MODUL DE UTILIZARE A FORȚEI DE MUNCĂ ȘI A PĂMÂNTULUI ÎN EXPLOATAȚIILE AGRICOLE – Introducere

Recensământul agricol din anul 1941 introduce prima oară în investigarea raporturilor agrare românești o serie nouă de indicatori menită să contureze imaginea dimensiunilor categoriilor principale de relații agrare din România, structura socială rurală, să furnizeze date asupra gradului de dezvoltare economico-socială în agricultură. Exploatațiile agricole sunt clasificate după patru *moduri de folosire a forței de muncă*: numai cu muncitori plătiți; cu muncitori plătiți și cu membrii familiei; numai cu membrii familiei; numai de o parte din membrii familiei; și, totodată, după *modul de folosire a pământului*: fiecare categorie de mai sus își putea desfășura, în principiu, activitatea pe terenul aflat în trei situații: pe pământ propriu, pe pământ propriu și străin (arendat sau în dijmă), pe teren străin. Articularea acestor elemente – forța de muncă și pământul – în modalități diferite, a generat o scară largă de raporturi agrare ale căror extreme erau: de o parte, marea exploatație agricolă de tip capitalist, iar de alta, muncitorul agricol fără pământ; la mijloc se situa, cu ponderea cea mai mare, gospodăria țărănească familială.

O evaluare mai precisă a dimensiunilor structurilor economico-sociale rurale se poate obține dacă pe lângă numărul exploatațiilor agricole, se ia în considerare și suprafața lucrată de acestea.

Luând ca etalon de măsură a structurii economice și sociale a agriculturii exploatațiilor individuale, numărul gospodăriilor și suprafața lor, se poate contura o reprezentare statistică a zonelor diferitelor raporturi de producție agrare. În primul plan al câmpului agrar al țării se situează cele 1 009 mii de exploatații țărănești sau 44,7% din total, cu o suprafață de 4 667 mii de ha, respectiv 45,8% din suprafața totală, lucrată numai de familie, căreia îi revenea în medie 4,6 ha. Din acestea, însă, își aveau pământul propriu, suficient, numai 32%, restul de 12,7% sau 291 mii de gospodării mai luau în arendă teren pentru completarea necesităților proprii reproducției; cu alte cuvinte, numai o treime din totalul gospodăriilor agricole ale țării putea fi considerată dotată cu pământ necesar, de sine stătătoare din acest punct de vedere.

A doua categorie de exploatații, ca pondere – cu 40% în total –, o formau cele având în medie 2 ha și lucrate numai de o parte din membrii familiei, în principal din cauza insuficienței mijloacelor de producție, a pământului, ceea ce determină o parte însemnată din activii acestei categorii să lucreze în afara gospodăriei – în agricultură sau alte ramuri; aici era rezerva principală de forță de muncă oferită ca zilieri, muncitori angajați pe termen lung etc., exploatațiilor mijlocii și mari.

A treia categorie, ca dimensiune, o reprezentau gospodăriile lucrate cu muncitori plătiți în completarea activității productive a familiei; era reprezentată de 320,8 mii de exploatații sau 14,8% din totalul pe țară și lucra 2 484,5 mii de ha, respectiv aproape un sfert din suprafață. Exceptând grupa mică, a „rămășițelor după arendare", suprafața medie a acestei categorii era de 9,17 ha îndreptățind nevoia de atragere de muncă din afară. În marea lor majoritate, aceste exploatații erau ale țăranilor înstăriți, ale unor slujbași sau ale unor proprietari care și-au arendat cea mai mare parte a pământului iar restul îl lucrau cu familia și cu muncă angajată.

Ultima grupă, ca arie de cuprindere, o constituiau exploatațiile lucrate numai cu muncă salariată, în principiu, capitaliste; numărul lor relativ mic, de 25 466 sau de 1,1% din total, era compensat de întinderea de pământ de 1 188 mii de ha ce reprezenta 11,7% din suprafața totală; dimensiunea medie a unei exploatații era de 46,7 ha; în această categorie intrau gospodării mai mici dar și mari, exploatații de sute de ha. Pe de altă parte, gospodăriile lucrate numai de o parte din membrii familiei și furnizoarea de forță de muncă categoriilor de gospodării mijlocii și mari aveau o pondere de 40% din total.

Astfel, pentru prima oară, sursele statistice oferă date certe pentru determinarea, prin indicatorii menționați, a sferei de răspândire a muncii salariate în agricultura țării, vis-a-vis de gospodăria țărănească de sine stătătoare, autonomă. Un tabel detaliază, pe regiuni agrogeografice, indicatorii de mai sus, relevând zone cu dezvoltare mai slabă sau mai puternică a capitalismului în agricultură.

Aceste analize înfățișează relieful relațiilor agrare, schițează conturul structurii economico-sociale a economiei agrare a țării și aduc informația necesară determinării conținutului problemei agrare, a stadiului de dezvoltare a agriculturii României, a contradicțiilor satului românesc. Dacă judecățile cu privire la modul de folosire a forței de muncă au în vedere și modul de întrebuințare a pământului – expus în situațiile statistice comentate – cercetarea poate scoate în evidență aspecte noi, mai adânci, ale stărilor agrare ale țării la începutul deceniului cinci.

Tabelul 160

Exploatațiile agricole[1], după modul de folosire a muncii și terenului, în anul 1941

Categorii de exploatații	Număr în categorie	Număr total	% din total	% din categorie
1	2	3	4	5
Total exploatații		2 250 530[5]	100,0	
A Lucrate cu muncitori plătiți		25 466	1,1	100,0
A_1 - numai pe teren propriu	16 294			64,0
A_2 - pe teren propriu și străin[2]	4 716			18,5
A_3 - numai pe teren străin	4 456			17,5
B Lucrate cu muncitori și familie		320 788	14,2	100,0
B_1 - numai pe teren propriu	192 674			60,1
B_2 - rămășițe după arendare pe teren propriu	54 882			17,1
B_3 - pe teren propriu și străin	70 775			22,1
B_4 - numai pe teren străin	2 457			0,7
C Lucrate numai de familie		1 001 031[4]	44,7	100,0
C_1 - numai pe teren propriu	720 013			71,4
C_2 - pe teren propriu și străin	281 018			28,6
D Lucrate de o parte din familie		903 245	40,0	100,0
D_1 - numai pe teren propriu	315 167			34,9
D_2 - exploatări mărunte pe teren propriu	471 618[3]			52,2
D_3 - pe teren propriu și străin	116 460			12,9

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, București, 1945.

NOTE: [1]Sursa cuprinde în tabel numai exploatațiile agricole „propriu-zise" lăsând în afară pe cele rămase după arendare și pe cele mărunte, în număr total de peste jumătate de milion. Pentru a avea imaginea completă a numărului și ponderii fiecărei categorii am alăturat categoriei B numărul exploatațiilor „rămase după arendare", considerându-le ca fiind numai pe teren propriu, lucrate de familie și muncitori plătiți.

La categoria D am alăturat, de asemenea, exploatațiile agricole mărunte, considerându-le lucrate pe teren propriu și numai de o parte din familie. Nu le-am inclus în grupa respectivă a categoriei pentru a evidenția modificarea adusă de noi față de sursă.

[2]Prin denumirea de „teren străin" se înțelege terenul care aparține altora și este luat în exploatare prin arendă, dijmă etc. Aici se încadrează „întreprinderea agricolă", practicată de arendași

care utilizează capitalul pe un teren închiriat în întregime, dar și gospodării ale unor funcționari de stat care primesc în uzufruct o suprafață de teren pe timpul angajării (preoți, învățători, cantonieri, jandarmi etc.).

[3]O mențiune specială pentru exploatațiile mărunte: la 77% din totalul cultivatorilor, capul familiei are agricultura ca ocupație exclusivă, ceea ce-i conferă – lucrând la alții – situația de muncitor agricol; restul de 23% și-au declarat agricultura ca ocupație secundară, agonisindu-și traiul din alte activități în afara agriculturii; ei pot fi muncitori industriali în exploatații miniere, muncitori la exploatații forestiere etc.

[4]Cifră corectată, în sursă 1 009 031.

[5]Cifră corectată, în sursă 2 258 530.

Tabelul 161

Exploatațiile agricole[1], după modul de folosire a muncii, în anul 1941

Categoria de exploatație	Exploatații			Suprafața exploatată			Suprafața medie
	număr	din total	% din grupă	ha	din total	% din grupă	ha
1	2	3	4	5	6	7	8
Total general	2 250 530[5]	100,0		10 186 993	100,0		4,5
A. Lucrate numai de muncitori plătiți[2]	25 466	1,1		1 188 015	11,7		46,7
B. Lucrate de muncitori și familie	265 906		82,9	2 438 642		98,2	9,17
b - „rămășițe după arendare"	54 882		17,1	45 856		1,8	0,8
Total B + b	320 788	14,2	100,0	2 484 498	24,4	100,0	7,74
C. Lucrate numai de familie	100 031[4]	44,7		4 667 089	45,8		4,6
D. Lucrate de o parte de familie[3]	431 627		47,8	1 528 436		82,7	3,5
d - exploatații mărunte	471 618		52,2	318 965		17,3	0,7
Total D + d	903 245	40,0	100,0	1 847 391	18,1	100,0	2,05

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, București, 1945.

NOTE: [1] Tabelul cuprinde toate exploatațiile agricole recenzate în 1941. Sursa a expus numai „exploatațiile agricole „propriu-zise" în număr de 1 732 030 unități, lăsând la o parte două categorii: „rămășițe după arendare" în număr de 54 882 și exploatații mărunte în număr de 471 618. Or, aceste două categorii constituie peste jumătate de milion de exploatații care, într-un fel sau altul, utilizează forța de muncă agricolă sau furnizează altora forță de muncă. De aceea noi le-am inclus în categoriile adecvate lor, dar menținându-le în rubrici separate pentru a evidenția diferența de încadrare față de sursă. Exploatațiile „rămășițe după arendare", reprezentând gospodării ale moșierilor sau altor proprietari funciari, care și-au arendat pământul, pentru lucrul lor necesitau forță de muncă pe care considerăm că o utilizau atât din propria familie cât și salariată (când suprafața disponibilă era vie, livadă, grădinărie etc). Pentru acest argument am alăturat-o categoriei B. Exploatațiile mărunte, în care munca agricolă a șefului exploatației era secundară, ocupația lui principală fiind alta, neagricolă,

erau lucrate deci doar de o parte din familie ceea ce pledează să fie încadrate la categoria D. În felul acesta, tabloul exploatațiilor agricole, după modul de folosire a muncii, cuprinde toate gospodăriile grupate pe cele patru categorii.

[2]În genere, sunt muncitori agricoli plătiți în bani dar o parte sunt plătiți și în produse etc. Exploatațiile din categoria A sunt, după explicația sursei, cele în care munca necesară este furnizată exclusiv de muncitori agricoli, tocmiți cu ziua, cu anul sau cu bucata, și în care titularul și familia sa nu contribuie cu brațele lor la nici una din muncile agricole; ele provin din restul moșiilor expropriate sau formează „ferme" aparținând orășenilor; alteori sunt exploatațiile funcționarilor de stat de la țară. În general, însă, sunt unități ce se lucrează cu forță de muncă străină integral.

[3]Această categorie este formată din exploatațiile în care numai o parte din familie acoperă toată munca necesară, iar restul se îndeletnicește cu munci în afara gospodăriei. Această situație poate să se datoreze fie suprafeței reduse a exploatației, fie numărului mare de membri ai familiei.

[4]Cifră corectată, în sursă, 1 009 031.

[5]Cifră corectată, în sursă, 2 258 530.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 162

Exploatațiile agricole propriu-zise[1], după modul de întrebuințare a mâinii de lucru, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941

Regiunea agrogeografică	TOTAL		Exploatate cu muncitori angajați		Exploatate de membrii familiei și muncitori angajați		Exploatate numai de membrii familiei		Exploatate de membrii familiei ce recurg la munci anexe	
	număr	%	număr	%	număr	%	număr	%	număr	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ROMÂNIA	1 732 030	100,0	25 466	1,5	265 906	15,3	1 009 031	58,3	431 627	24,9
Șesul Siretului și Prutului	307 583	100,0	4 547	1,5	46 118	15,0	201 464	65,5	55 454	18,0
Carpații Moldovei	125 934	100,0	2 140	1,7	20 240	16,1	64 946	51,6	38 608	30,6
Carpații Munteniei și Olteniei	331 971	100,0	7 082	2,1	53 257	16,1	163 409	49,2	108 223	32,6
Șesul Dunării	439 073	100,0	5 076	1,2	37 532	8,5	309 110	70,4	87 355	19,9
Dobrogea	54 326	100,0	921	1,7	9 392	17,3	30 463	56,1	13 550	24,9
Bucovina	45 842	100,0	604	1,3	9 030	19,7	23 297	50,8	12 911	28,2
Platoul Transilvaniei	218 307	100,0	2 918	1,3	48 611	22,3	106 243	48,7	60 535	27,7
Vestul Transilvaniei	208 994	100,0	2 177	1,0	41 726	20,0	110 099	52,7	54 992	26,3

SURSA: Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*, București, 1945.

NOTĂ: [1]Exploatația agricolă „propriu-zisă" constituie categoria stabilită la recensământ prin care se înțelegea acea gospodărie care dispunea de cel puțin un ha teren cultivat sau de elemente minime de exploatare asimilate cu această întindere: a) fie o suprafață de cel puțin 2 ha de teren de orice fel sau de 1 ha arabil, ori de 0,5 ha vie, livadă, grădină de zarzavat, plantație de căpșuni, cultură de tutun etc.; b) fie de unul din următoarele grupuri de animale: 2 vaci, 10 oi, 3 porci, 50 de păsări, 10 stupi („Comunicări statistice", nr. 1).

BCU IASI CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

XII

MUNCITORII AGRICOLI FOLOSIȚI ÎN ANUL AGRICOL 1946 – 1947 – Introducere

Recensământul agricol din ianuarie 1948 a înregistrat și numărul muncitorilor – permanenți, sezonieri și zilieri – care au efectuat munci agricole în anul agricol 1946 - 1947. Situațiile statistice ce urmează înfățișează sintetic aceste date; ele au caracter inedit și arată, în situația agriculturii de după reforma agrară din 1945, dimensiunea muncii salariate și aria ei de folosire în exploatațiile de până la 50 de ha rămase după expropriere și la fermele statului. Predominarea netă a muncitorilor sezonieri în totalul muncitorilor agricoli, era o constantă în economia agrară a României.

Utilizarea la toate categoriile de muncitori agricoli a celor trei modalități de plată a forței de muncă – în bani, în natură, și în bani și în natură – subliniază nu numai latura tradițională, impusă de istorie, mai ales de locuitorii de la munte și deal care lucrau sezonier în exploatațiile agricole de la câmpie pentru produse pe care toamna le duceau acasă, dar și forme de repartiție vechi, utilizate de exploatația mare, modernă, nedesprinsă cu totul de practicile anterioare.

Reforma agrară din anul 1945 a redus substanțial raporturile de dijmă, împroprietărind o parte din muncitorii agricoli. Totuși, existența a peste un milion de muncitori agricoli, din care patru cincimi sezonieri și zilieri și o cincime permanenți, dovedește insuficiența mijloacelor de producție, a pământului, pentru o categorie însemnată a țărănimii.

În scopul aprecierii modului de răspândire a muncitorilor agricoli și a zilelor lucrate pe regiuni agrogeografice, se prezintă în acest sens un tablou adecvat.

BCU IASI

Tabelul 163

Muncitorii agricoli, după categorii și modalități de plată și zile lucrate, în anul 1946/1947

Populația activă[1]		7 934 745
Muncitori angajați permanent		180 827
plătiți în bani	63 852	
plătiți în natură	57 355	
plătiți în bani și natură	59 620	
Muncitori sezonieri		783 141
plătiți în bani	311 779	
plătiți în natură	279 485	
plătiți în bani și natură	191 877	
Zile lucrate de muncitorii zilieri		9 403 099
plătiți în bani	5 996 691	
plătiți în natură	1 518 776	
plătiți în bani și natură	1 887 632	
Zile făcute în schimb de muncă cu alți locuitori		8 795 493
Membrii familiei care au lucrat la alții		1 414 875

SURSA: A.Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948. Rezultate provizorii*, București, 1948.

NOTĂ: [1] Populația agricolă între 14 – 65 ani. Mai adăugăm ca informație utilă faptul că din totalul terenului agricol al țării, de 13,04 milioane ha, 1,08 milioane de ha era, sub diferite forme, luat de la alții pentru lucru, astfel: în dijmă – 538 mii de ha, în arendă cu bani – 284 mii de ha, în folosință, de la cei care au plecat pentru diferite motive din sat – 262 mii de ha.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 164

Muncitorii agricoli, după categorii și modalități de plată și zile lucrate, pe regiuni agrogeografice, în anul agricol 1946/1947

Specificație	Regiuni agrogeografice								
	România	Șesul Siretului, Prutului	Carpații Moldovei	Carpații Munteniei, Olteniei	Șesul Dunării	Dobrogea	Bucovina	Platoul Transilvaniei	Șesul Tisei
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Muncitori permanenți	181	13	6	30	34	7	3	52	36
Din care plătiți:									
în bani	64	7	3	14	13	4	1	14	9
în natură	57	3	1	4	11	1	1	20	16
în bani și natură	60	3	2	12	10	2	1	18	11
Muncitori sezonieri total	783	65	49	114	114	21	40	220	160
Din care, plătiți:									
în bani	312	30	24	50	46	10	35	69	47
în natură	279	19	5	26	35	6	4	98	87
în bani și natură	192	16	20	38	33	5	1	53	26
Zile lucrate total	9 404	1 346	965	2 314	1 944	170	128	1 570	965
Din care, cu plata:									
în bani	5 997	892	737	1 588	1 209	79	70	830	591
în natură	1 519	173	77	286	329	44	28	381	200
în bani și natură	1 888	281	151	440	406	47	30	359	174

SURSA: A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948, Rezultate provizorii*, București, 1948.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a cincea

MUNCA AGRICOLĂ, DISPONIBILITĂȚI ȘI NECESITĂȚI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

NECESARUL ŞI DISPONIBILUL DE FORŢĂ DE MUNCĂ ÎN AGRICULTURĂ – Observaţii metodologice

Importanţa folosirii timpului de muncă al populaţiei agricole şi preocupările pentru determinarea necesarului şi disponibilului de timp de muncă au apărut în literatura de economie agrară de la sfârşitul secolului 19, la început nu ca problemă de productivitate a muncii agricole, ci ca necesitate a unei soluţii de îmbunătăţire a sorţii ţărănimii.

Într-o agricultură preponderent cerealieră, ca a României din perioada 1860 - 1947, munca agricolă era sezonieră şi, cu toate ocupaţiile anexe ale gospodăriei, de creştere a vitelor şi de industrie casnică, fondul de timp de muncă al populaţiei rurale era folosit numai între 40 - 60%.

Până la începutul secolului 20, sporirea mai rapidă a suprafeţelor arabile decât a populaţiei rurale a mascat, într-o anumită măsură, disponibilităţile de timp de muncă din anotimpul rece; totuşi, era certă suprapopulaţia agrară sezonieră.

În deceniile trei şi patru, timpul de cultură sezonier continuă să fie preponderent, cerealele ocupând peste 80 % din totalul suprafeţelor; populaţia rurală persistă să crească în ritm ridicat, cu un spor anual de 180 - 250 mii de suflete, fără însă să mai fie devansată de lărgirea suprafeţelor agricole. Apărea cu evidenţă o suprapopulaţie agrară care nu putea fi utilizată în condiţiile economico - sociale date, nici în culturi agricole intensive şi nici atrasă în proporţie mare în industrii, construcţii sau servicii. Pe lângă acestea, în agricultură, unele lucrări se mecanizează, ceea ce tinde să reducă în mod absolut necesarul ei general de timp de muncă. Acestea erau expresia concretă a contradicţiilor rurale ale perioadei interbelice în care o masă uriaşă de braţe de muncă, echivalând cu cca 40 - 42% din fondul naţional de timp de muncă, nu puteau fi utilizate cu eficienţă în producerea bunurilor materiale.

Dezbaterile asupra suprapopulaţiei agrare trec în prim - planul temelor agriculturii şi ţărănimii; ele generează studii şi calcule asupra necesarului de forţă de muncă şi a disponibilului de forţă de muncă în agricultura României. Câteva din cele mai bune şi concludente cercetări au constituit sursa situaţiilor statistice din prezenta secţiune. Prima situaţie, datorată calculelor lui L. Colescu din anul

1905, este prezentată îndeosebi în scopul stabilirii unui punct de reper și de comparație în perioada atât de lungă – 1860 - 1947 – față de datele mai detaliate existente pentru sfârșitul deceniului patru.

De notat că în determinarea neecesarului de muncă, exprimat în zile de muncă simplă – cu brațele – la 1 ha cu diferite culturi, L. Colescu a pornit de la munca unei zile, în sezon, de 14 - 15 ore; în calculele autorilor, pentru anii 1939 - 1940, s-a luat norma de lucru la ziua de numai 10 ore, astfel că volumul de muncă în ziua de muncă din 1905 era cu cca 30 – 50% mai mare ca în 1939 - 1940. Cu toate acestea, munca utilizată sau necesară la culturile vegetale, fără cele forestiere și fără munca de întreținere a vitelor, era estimată pentru un producător agricol activ, în 1905, la 91 zile de muncă în medie pe an față de 63 zile de muncă în medie pe an în 1939.

Situațiile statistice se referă la necesarul și disponibilul anual de forță de muncă agricolă; exprimate în zile de muncă cu brațele, după surse, datele de sinteză sunt calculate, după criterii și metode adecvate, corespunzător realităților agriculturii românești de la sfârșitul deceniului patru. În total, fondul anual disponibil de muncă era estimat la cca 1 041 mil. zile de muncă în vreme ce necesitățile de muncă reprezentau numai 522 mil. zile de muncă, remarcându-se un excedent general de 50% din totalul capacității de muncă disponibile a populației agricole. Acesta se repartiza cu totul disproporționat între cele două perioade ale anului agricol: de activitate intensivă – 1 aprilie – 1 noiembrie – cu excedent de 10,2 %, și extensivă – 1 noiembrie – 1 aprilie – cu excedent de 89,8 % din totalul forței de muncă. Însă atunci când balanța forței de muncă în perioada de muncă intensă – 1 aprilie – 1 noiembrie – se face pe categorii de gospodării, după mărimea suprafeței de pământ – sub 5 ha, între 5 – 10 ha și peste 50 de ha, deosebirile sunt radicale: la prima categorie apare un excedent de 2 382,4 mii de zile de muncă etalon bărbați, iar la următoarele, deficite tot mai mari: 42,1 mii, 611,4 mii și 1258,8 mii de zile muncă, sugerând că întreaga rezervă de forță de muncă suplimentară a agriculturii o dețin gospodăriile cu pământ de până la 5 ha, care asigură, în diferite forme, în completare sau în întregime, forța de muncă pentru lucrarea pământului exploatațiilor de peste 5 ha.

Neutilizarea capacității de muncă a populației agricole decât la jumătate din potențial, evidențiază nu numai marile disponibilități de forță de muncă națională ce nu puteau fi folosite productiv, dar și considerabilele pierderi permanente ale economiei naționale ca una din cauzele frânării sporirii forțelor productive și ale nivelului scăzut de trai al maselor muncitoare, agricole îndeosebi.

Suprapopulația cronică agrară devenise o componentă prioritară a problemei țărănești, problema agrară reală a României.

BCU IAȘI

Tabelul 165

Cantitatea de muncă utilizată în agricultură la principalele culturi vegetale, în anul 1905

zile muncă simplă

Culturi	Necesar[1] de zile muncă pentru 1 ha[2]	Suprafaţa culturilor ha	Numărul total de zile muncă[5]
1	2	3	4
Păioase şi altele[3]	36	3 313 210	119 275 560
Porumb şi altele[4]	44	2 050 557	90 235 116
Cartofi	70	10 880	761 600
Sfeclă de zahăr	194	12 029	2 333 626
Tutun	100	7 717	771 700
Zarzavaturi	226	26 304	5 944 690
Fâneţe artificiale	24	55 469	1 331 256
Fâneţe naturale	15	491 126	7 366 890
Vii	152	89 890	13 663 280
Livezi de pomi	54	71 917	3 883 518
TOTAL		6 129 099	245 567 236

SURSA: L. Colescu, *Statistica agricolă a României*, partea I – *Exploatările agricole*, Bucureşti, 1907.

NOTE: [1] Determinarea necesarului de zile de muncă simplă – respectiv cu braţele – s-a bazat – după cum arată autorul sursei – pe informaţii competente: obţinute de la profesori şi practicieni de la Şcoala de agricultură, de la marii proprietari şi oamenii cu experienţă în agricultură etc. Ziua de muncă s-a luat, pentru aprecierea lucrului efectuat, la 14 – 15 ore în timp de vară.

[2] La un ha se cuprind toate lucrările specifice fiecărei culturi „de la ogor până la expedierea recoltei la gară, port sau târg". Explicaţiile la două categorii de culturi: *la păioase:* lucrările pentru „ogor, arătură, grăpat, semănat, plivit, secerat, clăit, întins, cărat la arie, treierat, ciuruit, cărat, făcut şire paiele, înmagazinat, transportat şi încărcat, curăţatul seminţei"; *la porumb:* zilele de lucru pentru „ogor (la marii agricultori), arat, semănat, două praşile şi mușuroit, cules, tăiatul cocenilor, cărat la magazie, bătut, transportat, încărcat".

[3] Aici s-au inclus: grâu, secară, orz, ovăz, mei, hrişcă, rapiţă.

[4] Se cuprind culturile de porumb, fasole, mazăre, bob, linte, in, cânepă; în plus, noi am alăturat şi culturile „diverse" cu 60 de zile la munca unui ha, pe 663 de ha şi 39 780 zile de muncă total.

[5] Autorul raportează totalul zilelor de muncă necesare culturilor agricole din 1905 la populaţia activă din agricultură de 2 680 mii de persoane şi obţine 91 de zile de muncă pe an de producător agricol, în medie pe ţară. De luat în consideraţie că nu s-a calculat şi nu s-a inclus timpul de muncă pentru activităţile forestiere, pentru creşterea animalelor, pentru transporturi de gunoi, combustibil etc., reprezentând 20 – 25% din fondul de timp de muncă consumat.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 166

Necesarul anual[1] de timp de muncă în agricultură pe ramuri consumatoare, în anul 1939

Ramura de activitate	Suprafaţa, mii ha	Zile–om necesare la ha	Total zile–om mii	Total net zile–om mii
1	2	3	4	5
TOTAL GENERAL				521 766,4
Producţia vegetală[2], din care:	15 693,2	26	401 076,2	363 652,1
cereale	9 320,2	27	249 456,4	
plante de nutreţ	730,0	29	21 317,4	
plante alimentare	833,3	59	48 770,2	
plante industriale	664,3	73	48 756,3	
ogoare	273,4	1,5	273,4	
fâneţe şi păşuni naturale	3 872,0	8	32 502,5	
Echivalentul în minus al prestaţiei maşinilor, în zile–om[3]			- 37 424,1	
Producţia viticolă, din care la:	324,4	167,6	54 365,7	53 510,0
vii indigene nealtoite	22,9	230	5 264,0	
vii altoite	124,7	230	28 669,7	
vii hibrizi	174,7	115	20 090,0	
vii portaltoi	2,1	166	342,0	
Diferenţa de muncă în minus pentru viile neroditoare	14,8	58	- 855,7	
Producţia pomicolă[4]	227,5	37,2	8 463,3	8 463,3
Producţia forestieră[5]	5 172	2,73	14 113,5	14 113,5
Creşterea animalelor[6]	–	–	66 590,8	66 590,8
Alte lucrări[7]	–	–	15 300,0	15 300,0
transportul produselor			6 800,0	
transportul gunoiului de grajd			3 000,0	
aprovizionarea cu combustibil			5 500	

SURSE: Calculat după Ioan C. Vasiliu, *Disponibilităţile de muncă omenească şi animală în agricultura României*, Bucureşti, 1945; A. Frunzănescu şi G. Dumitraşcu, *Munca omenească folosită în agricultura noastră*, Bucureşti, 1940.

NOTE: [1] Tabel stabilit după datele expuse în prima sursă privitoare la sfârşitul deceniului patru şi începutul deceniului cinci.

[2] La fiecare plantă s-a calculat numărul de zile – om de muncă cu braţele – ziua de muncă în medie fiind socotită la 10 ore – necesar la operaţiunile agricole pentru un ha de la pregătirea pământului până la obţinerea recoltei. La 1 ha cultivat cu grâu, de pildă, se consumă: 1 zi pentru facerea ogorului, 1 zi arătura pentru semănat, 3 zile semănat şi grăpat, 3 zile plivit, 12 zile secerat şi clăit, 2 zile transportat la maşina de treierat, 4 zile treierat, total 25 de zile; pentru 1 ha de porumb toate muncile agricole întrunesc 29 zile – om; 1 ha de sfeclă de zahăr necesită 86 zile – om etc. Corespunzător fiecărei grupe de culturi vegetale s-a făcut media consumului de zile muncă pentru plantele care o întrunesc: cereale, plante de nutreţ etc.

[3] Autorul sursei a scăzut din totalul zilelor – om necesare pentru cultura plantelor vegetale, munca efectuată de maşinile agricole, care aduc o economie considerabilă de muncă omenească.

De fapt, s-a eliminat sporul de productivitate a muncii datorat mijloacelor de muncă mecanizate – cositoare, secerătoare, greble mecanice, combine etc. – pentru a avea același numitor comun – ziua de muncă manuală la toate operațiunile agricole.

[4] S-au considerat norme diferite de muncă la categorii diferite de plantații: la cele tinere, încă neroditoare, 23 zile – om la ha, la cele pe rod neîngrijite, 20 de zile, la plantații pe rod îngrijite, 52 zile – om la ha.

[5] Producția forestieră a inclus următoarele operațiuni:

	mii zile - om
tăierea materialului lemnos în pădure:	6 712,9
împăduririle	682,5 "
recoltarea semințelor	452 "
pepiniere	2 000 "
transportul (semințelor, puieților, materialului lemnos)	4 256,4 "

[6] S-a calculat necesarul de timp de muncă pentru creșterea vitelor pornind de la consumul de zile muncă în exploatațiile agricole în raport de mărimea suprafeței lor: până la 5 ha, între 5 – 50 ha, peste 50 ha. Pentru categoria de exploatații agricole sub 5 ha și pentru 75% din cele între 5 – 10 ha s-a considerat că îngrijirea vitelor este făcută de populația clasificată ca nelucrătoare – copii până la 14 ani și bătrâni de la 65 ani etc. Se notează că o parte din munca de întreținere a vitelor se face chiar în timpul procesului de muncă – în câmp, la transporturi etc.

Munca necesară îngrijirii animalelor, pentru 25% din gospodăriile cu 5 – 10 ha în exploatare și celelalte categorii de gospodării cu pământ mai mult, a fost apreciată la 66 590,8 mii zile – om. Ca normă de consum, de pildă, în perioada de iarnă – 151 zile – s-a considerat la exploatațiile grupei cu 5 – 10 ha, 4 ore pe zi sau 90,6 zile, iar la cele cu peste 50 ha, jumătate din ele cu 1,5 zile – om pe zi sau 226,5 zile – om de exploatație iar restul, având mai multe vite, cu 3 zile – om pe zi sau 453 zile – om. În sezonul de lucrări agricole – 1 aprilie - 1 noiembrie – norma de consum de zile muncă a fost socotită cu 50% mai puțin.

[7] În vederea evaluării necesarului de muncă la alte lucrări, în special la transporturi, s-au determinat volumul de produse de transportat și distanțele medii aproximative după anumite norme convenționale, detaliate în sursă.

Tabelul 167

Disponibilul anual[1] de timp de muncă în agricultură, în anul 1939

Populația rurală, mii		13 439,4
Populația rurală agricolă, mii		11 638,4
Populația nelucrătoare, mii		4 929,5
copii până la 14 ani și bătrâni peste 65 ani[2]	4 676,5	
persoane infirme, debile, bolnave, cât și cele aparținând exploatărilor de peste 50 ha neparticipante la munca agricolă	253,0	
Populația agricolă utilizabilă în agricultură, mii		6 708,9
Populația agricolă neparticipantă la munci agricole, mii,		891,4
din care:		
tineri în serviciul militar, mii	265,4	
25% din bărbați de 50 - 64 ani și femei de 50 - 64 ani[3]	626,0	
Populația agricolă folosită efectiv în agricultură, în etalon capacitate de muncă, bărbați, mii		4 586,4

astfel[4]:

2 202,4 mii bărbați × 1 = 2 202,4 mii
2 305,8 mii femei × 0,75 = 1 729,3 mii

1 309,4 mii tineri × 0,50 = 654,7 mii		
Zile de muncă agricolă în cursul unui an[5]		227
din care:		
în perioada de activitate intensă agricolă	114 zile	
în perioada de activitate redusă	113 zile	
Capacitatea de muncă a populației agricole folosită efectiv în agricultură (4 586,4 × 227) în zile – om, bărbați,		1 041 112,8
din care:		
în timpul perioadei de activitate intensă agricolă		522 849,3
în timpul perioadei de activitate redusă		518 263,5

SURSE: Calculat după Ioan C. Vasiliu, *Disponibilitățile de muncă omenească și animală în agricultura României*, București, 1945; A. Frunzănescu și G. Dumitrașcu, *Munca omenească folosită în agricultura noastră*, București, 1940.

NOTE: [1] Tabelul stabilit după datele expuse în prima sursă privitoare la sfârșitul deceniului patru și începutul deceniului cinci.

[2] Capacitatea de muncă posibilă a acestor categorii este considerată a fi folosită în gospodărie.

[3] Autorul consideră că față de munca unui bărbat și a unei femei de până la 50 de ani, cei între 50 - 64 ani au capacitatea mai redusă cu 25%.

[4] De asemenea, față de forța de muncă a bărbaților cea a femeilor și copiilor este mai redusă cu 25% și, respectiv, cu 50%.

[5] Zilele de muncă agricolă în cursul unui an au fost determinate în raport de durata iernii, de numărul zilelor cu ploaie și a sărbătorilor ținute de populația rurală. În baza observațiilor asupra perioadei 1896 - 1915, efectuate de 318 stațiuni meteorologice din țară, între prima și ultima zi de ninsoare a anului, cu diferențe însemnate în regiunile țării, media este de 128 zile. Numărul zilelor cu ploaie în timpul activității agricole – 1 aprilie - 1 noiembrie – este apreciat la 47 zile, iar al sărbătorilor legale și religioase la 79 zile din care 46 în intervalul activităților intense agricole.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 168

Necesarul și disponibilul anual de timp de muncă în agricultură, după perioade[1], în zile muncă și unități de forță de muncă

Specificația	Perioada intensivă de muncă 1 aprilie – 1 noiembrie	Perioada extensivă de muncă 1 noiembrie – 1 aprilie	Total anual	Pondere
1	2	3	4	5
Disponibil de timp de muncă, mil. zile muncă	522,9	518,2	1 041,1	100
pondere	50,2	49,8	100	
Necesarul de timp de muncă, mil. zile muncă	469,4	52,4	521,8	50,1
pondere	90,0	10,0	100	
Excedent de timp de muncă, mil. zile muncă	53,5	465,8	519,3	49,9
pondere	10,3	89,7	100	
Disponibil de timp de muncă, în etalon bărbați, mii	4 586,8	4 585,8	9 172,6	100
pondere	50,0	50,0	100	
Necesar de forță de muncă, în etalon bărbați, mii	4 117,5	463,7	4 581,2	49,9
pondere	89,9	10,1	100	
Excedent de forță de muncă, în etalon bărbați, mii	469,3	4 122,1	4 591,4	50,1
pondere	10,2	89,8	100	

SURSE: Calculat pe baza lucrărilor: Ioan C. Vasiliu, *Disponibilitățile de muncă omenească și animală în agricultura României*, București, 1945; A. Frunzărescu și G. Dumitrașcu, *Munca omenească folosită în agricultura noastră*, București, 1940.

NOTĂ: [1] S-a apreciat că în totalul anual de 365 zile, cele efectiv de lucru pot fi 227 din care 114 zile în perioada intensivă de activitate agricolă – 1 aprilie – 1 noiembrie – și 113 zile în perioada de activitate extensivă, de slabă activitate agricolă.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 169

Necesarul și disponibilul de timp de muncă[1] în agricultură, pe categorii de exploatații, în perioada de activitate intensă

Specificația	Total	Categoria de exploatații			
		sub 5 ha	5-10 ha	10-50 ha	peste 50 ha
1	2	3	4	5	6
Exploatațiile, număr, mii	2 718	2 015	490	193	20
Necesarul de timp de muncă, mil. zile muncă	469,4	119,2	99,8	106,7	143,7
Disponibilul de timp de muncă, mil. zile muncă	522,8	390,8	95,0	37,0	–
Excedent (+) sau deficit (-) de zile de muncă, mil.	+ 53,4	+ 271,6	- 4,8	- 69,7	- 143,7
Disponibilul de forță de muncă, în etalon bărbați, mii	4 585,9	3 428	833,3	324,6	–
Necesarul de forță de muncă, în etalon bărbați, mii	4 115,8	1 045,6	875,4	936,0	1 258,8
Excedent (+) sau deficit (-) de forță de muncă, în etalon bărbați, mii	+ 470,1	+ 2 382,4	- 42,1	- 611,4	- 1 258,8

SURSE: Calculat după Ioan C. Vasiliu, *Disponibilitățile de muncă omenească și animală în agricultura României*, București, 1945; A. Frunzănescu și G. Dumitrașcu, *Munca omenească folosită în agricultura noastră*, București, 1940.

NOTĂ: [1] Necesarul și disponibilul de muncă în perioada activității intense de lucru în agricultură – 1 aprilie – 1 noiembrie – s-a evaluat la 114 zile muncă.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a șasea

ÎNVĂȚĂMÂNTUL AGRICOL ȘI CADRELE DE SPECIALIȘTI

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

ÎNVĂȚĂMÂNTUL AGRICOL ȘI CADRELE DE SPECIALIȘTI

Într-o țară agricolă și apoi predominant agricolă ca România, între mijlocul secolului 19 și mijlocul secolului 20, învățământul agricol era o necesitate vitală în prosperarea producției materiale, în dezvoltarea forțelor de producție.

Deși prima școală agricolă datează din deceniul șase al secolului 19 iar învățământul are de atunci o frumoasă tradiție, el nu a satisfăcut în toată perioada necesitatea de cadre pentru agricultură. Se poate afirma că majoritatea producției agricole, îndeosebi a țărănimii, până în deceniul al treilea al secolului 20, se desfășura empiric, îndrumările agronomilor, insuficienți, având influență redusă. Menținerea producției cerealelor, decenii la rând, la un randament mediu de 800-1000 kg la ha se datorește, în mai mare măsură, metodelor și tehnologiilor tradiționale, extensive, de cultură, decât mijloacelor rudimentare de muncă.

După o perioadă de evoluție latentă, până la sfârșitul secolului 19, învățământul agricol cunoaște în următoarele două decenii o extindere semnificativă, pentru ca în perioada interbelică să dobândească proporție largă, de masă.

Situațiile statistice întocmite pe baza a numeroase surse, atestă desfășurarea ascendentă a școlii agricole atât prin numărul de unități, cadre didactice, elevi și studenți, cât și prin structura de nivel și specialitate. Cadrul legislativ și sporirea fondurilor de la bugetul de stat au favorizat progresele evidențiate.

În Transilvania, învățământul agricol ia naștere în deceniul șapte al secolului 19 și până la Unirea sa cu Patria înregistrează funcționarea a 15 școli, față de 10 în anul 1888.

O parte din absolvenții școlilor agricole, în marea lipsă de cadre administrative din țară, trec în alte domenii; cealaltă parte se dedică activității agronomice. Aparatul de stat, respectiv Ministerul Agriculturii și Domeniilor, organele sale județene, alte ministere și instituții, cât și întreprinderile agricole ale statului asigurau locuri de muncă majorității cadrelor de specialiști; în agricultura privată nu lucrau mai mult de 20-25% din totalul cadrelor. Inginerii agronomi și cadrele auxiliare — conductori și administratori — își află prima organizare într-un corp specializat în anul 1921. Ca urmare, dispunem de o evidență a specialiștilor numai după această dată. Situațiile statistice prezintă date asupra corpului agronomilor pentru diferiți ani între anii 1926 și 1943; în aceste aproape două decenii numărul inginerilor sporește de cca 4 ori, de la 444 la 1740 persoane, al conductori-

lor agricoli de la 38 la 470 şi al administratorilor agricoli de la 318 la 1 829. Deficitul de cadre în agricultură rămâne însă considerabil; în anul 1938 unui inginer agronom îi revenea 10 430 ha de teren arabil, unui conductor agricol 38 970 ha şi unui administrator agricol 6 870 ha.

Şcoala agronomică naţională, cu toate stăruinţele şi eforturile promotorilor ei de frunte — profesori şi oameni de ştiinţă de mare prestigiu — nu a reuşit să acopere deficitul mare de cadre din agricultura românească.

Învăţământul agricol, organizat special, datează din 1858 prin înfiinţarea Şcolii de agricutură de la Pantelimon care în 1869 se mută la Herăstrău numindu-se Şcoala centrală de agricutură şi silvicultură; din 1883 se transformă în şcoală de nivel mediu, iar din 1904 devine unitate de învăţământ superior.

Se mai creează şcoli agricole în 1883 la Roman, în 1885 la Strihareţ–Olt, iar în 1889 cea de la Armăşeşti–Ialomiţa.

În 1899 Legea învăţământului profesional prevede trei cicluri de şcoli – elementare de 2 ani, inferioare de 3 ani şi superioare de 4 ani – pentru băieţi şi şcoli elementare de gospodărie rurală pentru fete.

În 1911 şcoala de la Roman este ridicată la nivel mediu, iar în 1912 se creează la Iaşi, la facultatea de ştiinţe a Universităţii, o secţie de ştiinţe agricole transformată în 1933 în facultatea de ştiinţe agricole.

În 1912 erau 2 şcoli superioare de agricultură – Herăstrău şi secţia facultăţii de la Iaşi –, şcoala de nivel mediu de la Roman, 6 şcoli inferioare de agricultură şi una de viticultură (la Huşi), 14 şcoli elementare de agricultură, din care 2 de viticultură şi una de horticultură, 6 şcoli de economie casnică de fete, pe lângă mai multe şcoli particulare.

După Unirea din 1918, la şcolile superioare se alătură Academia de agricultură de la Cluj, creată în 1906 şi apoi se întemeiază facultatea de ştiinţe agricole de la Chişinău.

Legea învăţământului agricol şi casnic din anul 1927 ridică şcoala de la Herăstrău la rang de Academie de înalte studii agronomice cu drept de acordare a titlului de inginer agronom şi doctor în agronomie.

În 1929 învăţământul şcolar se reorganizează pe două grade: I, cu 2–4 ani — pregătire inferioară, şi II cu 4 ani — pregătire medie. În 1938 se renunţă la cele două grade în favoarea altei structuri: şcoli medii de patru ani, şcoli inferioare de 3–4 ani; şcoli de specializare de 1–2 ani şi şcoli de perfecţionare. Academia de înalte studii agronomice se transformă în facultate pe lângă Politehnica din Bucureşti.

BCU IASI

Tabelul 170

Învățământul agricol[1] — școli, cadre didactice, elevi și studenți, în anii 1876–1939

număr

Anul școlar	Școli	Cadre didactice	Elevi	Absolvenți
1	2	3	4	5
1876–1877	2	20	139	—
1877–1878	2	15	66	—
1878–1879	2	14	88	—
1879–1880	2	14	86	—
1880–1881	2	16	85	—
1881–1882	2	17	88	—
1882–1883	2	15	97	—
1898–1899	5[2]	29	262	—
1902–1903	11[3]	16	350	—
1903–1904	12[4]	24	456	—
1904–1905	12[4]	20	526	—
1905–1906	12[4]	16	510	—
1906–1907	14	26	445	—
1907–1908	17[5]	37	532	—
1908–1909	20[6]	45	720	—
1909–1910	21	55	751	205
1910–1911	21	58	821	199
			Elevi și studenți	
1918–1919	21[7]	59	669	181
1919–1920	22[7]	92	611	194
1920–1921	29	167	1 215	—
1922–1923	96	730[8]	3 213	601[9]
1923–1924[10]	111	688[8]	2 242	461
1924–1925	94	879[8]	3 217	610
1925–1926	86	977[8]	3 766	648
1926–1927[11]	119	444	5 072	962
1927–1928	126	463	5 423	1 684
1928–1929	127	480	5 475	1 282
1929–1930	129	488	5 095	1 220
1930–1931	118	533	4 738	1 202
1931–1932	111	469	4 434	1 400
1932–1933	95	441	3 681	1 116
1933–1934	96	447	3 685	929
1934–1935	102	462	3 995	783
1935–1936	108	496	4 664	931
1936–1937	102[12]	492	4 809	879
1937–1938	101	482	5 393	1 185
1938–1939	102	428	4 279	1 080

SURSE: Întocmit după „Statistica din România. Învățământul pe anul școlar 1876–1883"; „Statistica învățământului public, 1908–1909"; „Statistica învățământului public și particular,

1907–1911, 1918–1921"; Ernest Grințescu, *Situația învățământului agricol până la 1924 și roadele ce a dat până acum*, București, 1925; Ernest Grințescu, *Școlile de agricultură din România în anul 1925*, București, 1927; Ernest Grințescu, *Situația școlilor de agricultură din România în anul 1926*, București 1929; „Anuarul statistic al României", 1939–1940; „Breviarul statistic al României", Vol. II, 1939; *Realizări agricole 1930–1940*, București, 1940; *Istoria învățământului din România*, București, 1971.

NOTE: [1] Până la 1876 datele asupra învățământului agricol sunt disparate, fără continuitate, publicate în „Monitorul oficial" sau în unele reviste de agricultură.

[2] Inclusiv una de silvicultură.

[3] Din care, 2 inferioare de agricultură și meserii, 2 inferioare de agricultură, 7 elementare de agricultură.

[4] Inclusiv 2 școli inferioare de agricultură și meserii, 3 școli superioare de agricultură, 7 școli elementare de agricultură.

[5] Din care, 5 școli inferioare elementare de agricultură, viticultură și meserii.

[6] Din acestea, 5 școli elementare de agricultură, viticultură și meserii, 4 școli inferioare de agricultură și 11 școli elementare de agricultură.

[7] Din acestea, 11 școli elementare de agricultură, 7 școli inferioare și medii de agricultură, una elementară și 2 inferioare de viticultură pentru anul 1918–1919 și 13 școli elementare de agricultură, 7 școli inferioare și medii de agricultură și 2 școli de viticultură.

[8] Personal didactic și administrativ împreună.

[9] Sursa Ernest Grințescu, *Școlile de agricultură din România*, București, 1925, arată numărul de absolvenți—diplomați ai diferitelor forme de învățământ de la înființarea școlilor până la 1922, astfel:

1 Școli superioare	– Școala de la Herăstrău	987
	– Academia agricolă Cluj din 1920	35
		1 022
2 Școli medii	– Roman	450
	– Chișinău din 1921	158
		608
3 Școli inferioare		6 892
4 Școli elementare de agricultură		3 325

[10] Datele sunt incomplete ca, de altfel, pentru toți anii 1919–1926.

[11] Între 1926–1939 datele sunt furnizate de „Anuarul statistic al României" 1939–1940, „Breviarul statistic al României", vol. II, 1939 și *Realizări agricole, 1930–1940*. Între aceste surse există mici diferențe; s-au luat cifrele din „Anuarul statistic al României", 1939–1940.

[12] Din acestea, 52 aparțineau Ministerului Agriculturii și Domeniilor, 20 de școli Ministerului Educației Naționale și 1 școală Casei Autonome a Monopolurilor Statului.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 171

Învățământul agricol inferior și superior, pe specialități, după număr de școli și elevi, în perioada 1888–1914

TRANSILVANIA

Anii	Învățământul superior agronomic[1]		Învățământul inferior agronomic				Învățământul inferior viticol[4]		Învățământul horticol[5]		Învățământ de silvicultură[6]	
			De stat[2]		Particular și comunal[3]							
	Număr școli	Număr elevi	Număr școli	Număr elevi	Număr școli	Număr elevi	Număr școli	Număr elevi	Număr școli	Număr elevi	Număr școli	Număr elevi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1888	1	82	2	59	3	42	3	36	–	–	1	19
1889	1	81	2	55	4	52	3	37	–	–	1	21
1890	1	80	2	55	4	52	3	53	–	–	1	18
1891	1	75	2	60	4	67	3	53	–	–	1	20
1892	1	78	3	77	4	69	3	44	–	–	1	17
1893	1	86	3	87	4	66	3	50	–	–	1	22
1894	1	89	3	88	4	68	3	58	–	–	2	47
1895	1	93	3	87	4	69	3	57	–	–	2	47
1896	1	106	4	94	4	60	3	75	–	–	2	82
1897	1	87	4	108	4	75	3	83	–	–	2	77
1898	1	68	4	113	4	87	3	95	2	22	2	77
1899	1	60	4	124	4	101	3	92	2	22	2	82
1900	1	58	4	126	4	102	3	97	2	21	2	80
1901	1	75	4	179	4	96	3	77	2	23	2	84
1902	1	100	4	148	4	100	3	86	2	18	2	90
1903	1	114	5	133	4	96	3	77	2	22	2	88
1904	1	123	6	179	4	102	3	76	2	21	2	89
1905	1	137	6	179	4	91	3	77	2	16	2	89

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 171*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1906	1	102	6	186	4	86	3	69	2	19	2	89
1907	1	146	6	204	4	100	3	69	2	11	2	83
1908	1	121	6	206	3	87	3	73	2	22	2	89
1909	1	77	6	191	3	96	3	66	1	3	2	101
1910	1	88	6	182	3	104	3	72	–	–	2	97
1911	1	51	6	200	3	119	3	59	–	–	2	100
1912	1	61	6	197	3	122	3	51	–	–	2	94
1913	1	67	6	197	3	119	3	52	–	–	2	98
1914	1	68	6	197	3	119	3	52	–	–	2	96

SURSE: „Magyar gazdasagi statisztika" (Statistica economică maghiară), Budapest, 1888–1914.

NOTE: [1] Academia agronomică din Cluj, înființată în 1869, cu trei ani de studii și un corp profesoral de 11–18 cadre.

[2] Școlile au fost create la: Ciacova – în 1885, Sân Nicolau Mare – în 1887, Gioagiu – în 1891, Lugoj – în 1895, Șimleul Silvaniei – în 1902 și Miercurea Ciuc în 1904. Acestea funcționau cu 1–2 clase, respectiv de 1–2 ani. Corpul didactic cuprindea în medie 2–6 profesori pentru fiecare școală.

[3] S-au înființat la Bistrița în 1869, Feldioara și Mediaș în 1871 și Sibiu în 1888, având cursuri de 1–3 ani și câte 7–8 profesori în medie pe școală.

[4] S-au creat la Diosig în 1871, Aiud în 1880 și Miniș în 1881 cu 1–3 clase și 2–5 profesori.

[5] Înființate la Bocicociul Mare în 1897 și Turda în 1897, cu 1 și 2 clase și câte 2 profesori la fiecare școală.

[6] Create în 1885 la Vânători și în 1893 la Ghiurghiu, cu 2 clase și 2 și 4 profesori.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 172

Învățământul agricol de stat, mediu și inferior, după specialitatea școlilor, în perioada 1926–1940

număr

Anii și indicatorii de învățământ	Școli medii (gradul II)				Școli inferioare (gradul I)					
	Total	Agricole	Horticole	Viticole	Total	Agricole	Horticole	Viticole	Meserii agricole	Piscicole
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1926–1927										
Școli	3	1	1	1	35	25	4	6	–	–
Personal didactic	36	12	17	7	168	119	20	29	–	–
Înscriși	215	75	29	111	2 177	1 574	261	342	–	–
Absolvenți	25	8	–	17	384	275	55	54	–	–
1927–1928										
Școli	3	1	1	1	37	27	4	6	–	–
Personal didactic	43	12	10	21	178	128	15	35	–	–
Înscriși	263	83	63	117	2 289	1 683	256	350	–	–
Absolvenți	35	12	–	23	524	382	70	72	–	–
1928–1929										
Școli	3	1	1	1	38	28	4	6	–	–
Personal didactic	42	12	15	15	184	132	16	36	–	–
Înscriși	318	107	80	131	2 276	1 696	264	316	–	–
Absolvenți	45	14	10	21	509	376	56	77	–	–
1929–1930										
Școli	3	1	1	1	42	31	5	6	–	–
Personal didactic	40	11	14	15	211	157	17	37	–	–
Înscriși	326	105	95	126	2 241	1 655	295	291	–	–
Absolvenți	53	25	9	19	507	379	71	57	–	–
1930–1931										
Școli	3	1	1	1	39	28	5	6	–	–
Personal didactic	39	12	13	14	211	157	27	27	–	–
Înscriși	358	132	100	126	2 070	1 513	261	296	–	–
Absolvenți	65	20	21	24	483	353	50	80	–	–
1931–1932										
Școli	3	1	1	1	24	17	2	4	1	–
Personal didactic	32	10	10	12	134	90	11	31	2	–
Înscriși	353	117	101	135	1 478	1 003	169	208	98	–
Absolvenți	101	36	29	36	716	498	84	102	32	–
1932–1933										
Școli	3	1	1	1	25	14	3	6	1	1
Personal didactic	34	11	11	12	131	83	14	24	4	6
Înscriși	332	110	93	129	1 101	605	203	223	34	36
Absolvenți	73	27	18	28	381	207	88	78	–	8

BCU BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

continuare *tabelul 172*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1933–1934										
Școli	3	1	1	1	25	14	3	6	1	1
Personal didactic	37	12	12	13	125	80	14	24	2	5
Înscriși	311	105	93	113	1 166	590	229	269	46	32
Absolvenți	77	27	17	33	287	166	60	42	6	13
1934–1935										
Școli	3	1	1	1	26	15	3	6	1	1
Personal didactic	38	12	12	14	127	81	14	25	2	5
Înscriși	310	100	98	112	1 329	697	247	294	48	43
Absolvenți	69	23	21	25	128	48	38	36	6	–
1935–1936										
Școli	3	1	1	1	26	15	3	6	1	1
Personal didactic	41	12	13	16	130	81	16	26	2	5
Înscriși	295	96	94	105	1 746	936	265	439	50	56
Absolvenți	64	21	19	24	227	116	35	47	10	19
1936–1937										
Școli	3	1	1	1	26	15	3	6	1	1
Personal didactic	40	12	13	15	138	91	14	26	2	5
Înscriși	279	93	88	98	1 741	976	256	403	50	56
Absolvenți	47	13	15	19	301	137	51	90	14	9
1937–1938										
Școli	3	1	1	1	25	15	3	6	1	1
Personal didactic	40	12	13	15	131	93	14	17	3	4
Înscriși	307	107	101	99	1 906	1 106	264	410	55	71
Absolvenți	63	21	23	19	404	222	63	96	11	12
1938–1939										
Școli	3	1	1	1	26	15	3	6	1	1
Personal didactic	41	13	13	15	153	96	18	32	3	4
Înscriși	289	94	96	99	1 734	988	235	390	54	67
Absolvenți	60	21	15	24	405	231	60	84	8	22
1939–1940										
Școli	3	1	1	1	26	15	3	6	1	1
Personal didactic	40	13	13	14	153	96	18	32	3	4
Înscriși	301	97	97	107	1 476	828	181	352	64	51
Absolvenți	52	22	14	16	281	147	51	71	12	–

SURSE: Întocmit după „Anuarul statistic al României", 1939 și 1940; Arhiva C.N.S., „Anuarul statistic al României", 1948.

BCU ASICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 173

Învățământul agricol, de stat și particular, după grade, în perioada 1926–1938

număr

Anii și indicatorii de învățământ	Total general	Școli de stat						Școli particulare total
		Total	Medii	Inferioare	Elementare (de iarnă)	Ucenici agricoli	Economie casnică	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1926–1927								
Școli	119	106	3	35	12	38	18	13
Personal didactic	444	371	36	168	26	45	96	73
Înscriși	5 072	3 984	215	2 177	336	592	664	1 088
Absolvenți	962	764	25	384	122	120	113	198
1927–1928								
Școli	126	113	3	37	12	43	18	13
Personal didactic	463	390	43	178	23	50	96	73
Înscriși	5 423	4 322	263	2 289	333	662	775	1 101
Absolvenți	1 184	984	35	524	121	172	132	200
1928–1929								
Școli	129	113	3	38	11	43	18	14
Personal didactic	477	396	42	184	24	50	96	81
Înscriși	5 475	4 369	318	2 276	304	749	722	1 106
Absolvenți	1 282	1 011	45	509	117	182	158	271
1929–1930								
Școli	129	112	3	42	6	43	18	17
Personal didactic	488	405	40	211	14	50	90	83
Înscriși	5 095	4 062	326	2 241	79	757	659	1 033
Absolvenți	1 210	934	53	507	33	192	149	276
1930–1931								
Școli	118	101	3	39	6	35	18	17
Personal didactic	514	420	39	211	18	42	110	94
Înscriși	4 738	3 619	358	2 070	68	483	640	1 119
Absolvenți	1 202	934	65	483	29	218	139	268
1931–1932								
Școli	111	93	3	24	21	28	17	18
Personal didactic	469	376	32	134	76	35	99	93
Înscriși	4 434	3 331	353	1 478	605	295	600	1 103
Absolvenți	1 400	1 172	101	716	77	167	111	228
1932–1933								
Școli	95	75	3	25	16	14	17	20
Personal didactic	441	333	34	131	51	21	96	108
Înscriși	3 681	2 763	332	1 101	470	200	670	918
Absolvenți	1 117	864	73	381	171	102	137	253

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 173*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1933–1934								
Școli	96	74	3	25	16	13	17	22
Personal didactic	447	328	37	125	51	20	95	119
Înscriși	3 685	2 673	311	1 166	466	113	617	1 012
Absolvenți	324	652	77	287	147	26	115	272
1934–1935								
Școli	102	78	3	26	16	16	17	24
Personal didactic	462	332	38	127	51	23	93	130
Înscriși	3 995	2 939	310	1 329	493	151	656	1 056
Absolvenți	778	502	69	128	155	46	104	276
1935–1936								
Școli	108	78	3	26	16	16	17	30
Personal didactic	496	340	41	130	49	23	97	156
Înscriși	4 667	3 364	295	1 746	442	205	676	1 303
Absolvenți	931	620	64	227	173	42	114	311
1936–1937								
Școli	102	73	3	26	16	11	17	29
Personal didactic	498	338	40	138	47	16	97	160
Înscriși	4 809	3 338	279	1 741	412	123	783	1 471
Absolvenți	1 043	663	47	301	181	28	106	380
1937–1938								
Școli	101	73	3	26	16	11	17	28
Personal didactic	482	325	40	131	43	16	95	157
Înscriși	5 393	3 552	307	1 906	435	154	750	1 841
Absolvenți	1 187	736	63	404	139	34	96	451

SURSA: „Anuarul statistic al României", 1939–1940.

Tabelul 174

Învățământul agricol de stat, mediu și inferior, după specialitatea școlilor, în perioada 1940–1947

număr

Anii și indicatorii de învățământ	Școli medii (gradul II)						Școli inferioare (gradul I)					
	Total	Agricole	Horticole	Viticole	Veterinare	Piscicole	Total	Agricole	Horticole	Viticole	Meserii agricole	Motocultură
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1940–1941												
Școli	3	1	1	1	–	–	17	9	3	3	2	–
Personal didactic	27	9	9	9	–	–	66	36	12	12	6	–
Înscriși	298	91	114	93	–	–	997	447	244	187	119	–
Absolvenți	49	20	22	7	–	–	301	113	65	63	60	–

continuare *tabelul 174*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1941–1942												
Școli	3	1	1	1	–	–	26	15	3	3	3	–
Personal didactic	25	9	7	9	–	–	75	36	12	16	11	–
Înscriși	304	97	114	93	–	–	812	419	151	178	64	–
Absolvenți	43	17	20	6	–	–	322	71	41	40	170	–
1942–1943												
Școli	3	1	1	1	–	–	22	12	4	4	2	–
Personal didactic	35	11	12	12	–	–	130	83	21	18	8	–
Înscriși	288	99	64	65	–	–	1 436	862	300	178	96	–
Absolvenți	57	23	19	15	–	–	205	126	33	32	14	–
1943–1944												
Școli	3	1	1	1	–	–	22	12	4	4	2	–
Personal didactic	35	11	12	12	–	–	163	107	22	26	8	–
Înscriși	222	69	83	70	–	–	1 620	1 049	355	147	119	–
Absolvenți	35	9	10	16	–	–	220	96	79	31	14	–
1944–1945												
Școli	5	2	1	1	–	1	30	17	6	4	1	2
Personal didactic	52	18	12	12	–	10	266	153	36	25	4	8
Înscriși	515	230	105	120	–	60	1 600	945	305	165	105	80
Absolvenți	161	53	40	50	–	18	252	129	42	38	17	26
1945–1946												
Școli	13	3	3	1	5	1	34	21	3	6	1	3
Personal didactic	78	18	18	6	30	6	136	84	12	24	4	12
Înscriși	869	170	242	105	251	101	1 666	1 052	174	214	95	131
Absolvenți	119	23	34	17	45	–	238	156	37	23	22	–
1946–1947												
Școli	13	5	3	1	3	1	34	22	2	6	1	3
Personal didactic	78	30	18	6	18	6	136	88	8	24	4	12
Înscriși	915	268	247	113	180	107	1 652	1 040	165	218	89	140
Absolvenți	162	65	37	26	17	17	248	165	40	25	18	–

SURSA: Întocmit după: Arhiva C.N.S., „ Anuarul statistic al României", 1948.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 175

Învățământul agricol, de stat și particular, după grade, în perioada 1938–1947

număr

Anii și indicatorii de învățământ	Total general	Școli de stat				Școli particulare
		Total	Medii	Inferioare	Elementare	Total
1	2	3	4	5	6	7
1938–1939						
Școli	74	45	3	26	16	29
Personal didactic	409	252	41	153	58	157
Înscriși	4 167	2 408	289	1 734	385	1 759
Absolvenți	1 072	607	60	405	142	465
1939–1940						
Școli	75	46	3	26	17	29
Personal didactic	411	254	40	153	61	157
Înscriși	3 813	2 209	301	1 476	432	1 604
Absolvenți	802	564	52	281	231	238
1940–1941						
Școli	50	33	3	17	13	17
Personal didactic	221	204	27	66	40	88
Înscriși	2 298	1 579	298	997	284	719
Absolvenți	634	473	49	301	123	161
1941–1942						
Școli	64	42	3	26	13	22
Personal didactic	265	134	25	75	34	131
Înscriși	1 894	1 340	304	812	224	554
Absolvenți	628	451	43	322	86	177
1942–1943						
Școli	50	39	3	23	13	11
Personal didactic	285	221	35	130	56	64
Înscriși	2 746	2 120	288	1 436	456	626
Absolvenți	744	572	57	205	310	172
1943–1944						
Școli	50	39	3	22	14	11
Personal didactic	294	252	35	163	42	42
Înscriși	2 859	2 207	222	1 620	315	652
Absolvenți	532	413	35	220	158	119
1944–1945						
Școli	50	40	5	30	5	10
Personal didactic	343	293	52	226	15	50
Înscriși	2 700	2 115	515	1 600	–	585
Absolvenți	535	413	161	252	–	122
1945–1946						
Școli	63	53	13	34	5	10
Personal didactic	266	234	78	136	14	32
Înscriși	3 193	2 608	861	1 666	–	585
Absolvenți	519	384	119	238	–	135
1946–1947						
Școli	63	52	13	34	5	11
Personal didactic	280	236	78	136	15	44
Înscriși	3 227	2 687	915	1 652	40	540
Absolvenți	572	410	162	248	–	162

SURSE: Întocmit după: „ Anuarul statistic al României", 1939 și 1940; Arhiva C.N.S. „Anuarul statistic al României", 1948.

Tabelul 176

Învățământul agricol, de stat, școli elementare (de iarnă), după specialitate, în perioada 1926–1947

număr

Anii și indicatorii de învățământ	Total	Agricole	Horticole	Viticole
1	2	3	4	5
1926–1927				
Școli	12	11	1	1
Personal didactic	26	26	—	—
Înscriși	336	313	23	—
Absolvenți	122	113	9	—
1927–1928				
Școli	12	11	1	–
Personal didactic	23	23	—	–
Înscriși	333	299	34	–
Absolvenți	121	112	9	–
1928–1929				
Școli	11	10	1	–
Personal didactic	24	24	—	–
Înscriși	304	268	36	–
Absolvenți	117	95	22	–
1929–1930				
Școli	6	6	–	–
Personal didactic	14	14	–	–
Înscriși	79	79	–	–
Absolvenți	33	33	–	–
1930–1931				
Școli	6	6	–	–
Personal didactic	18	18	–	–
Înscriși	68	68	–	–
Absolvenți	29	29	–	–
1931–1932				
Școli	21	16	3	2
Personal didactic	76	61	9	6
Înscriși	605	473	77	55
Absolvenți	77	61	3	13
1932–1933				
Școli	16	13	3	–
Personal didactic	51	45	6	–
Înscriși	470	382	88	–
Absolvenți	171	135	36	–
1933–1934				
Școli	16	13	3	–
Personal didactic	51	42	9	–
Înscriși	466	401	65	–
Absolvenți	147	132	15	–

Anii și indicatorii de învățământ	Total	Agricole	Horticole	Viticole / De tractoriști, dogărie
1	2	3	4	5
1934–1935				
Școli	16	13	3	–
Personal didactic	51	42	9	–
Înscriși	493	395	98	–
Absolvenți	155	118	37	–
1935–1936				
Școli	16	13	3	–
Personal didactic	49	40	9	–
Înscriși	442	344	98	–
Absolvenți	173	140	33	–
1936–1937				
Școli	16	13	3	–
Personal didactic	47	38	9	–
Înscriși	412	323	89	–
Absolvenți	181	131	50	–
1937–1938				
Școli	16	13	2	–
Personal didactic	43	35	5	–
Înscriși	435	365	43	–
Absolvenți	139	105	23	–
1938–1939				
Școli	16	13	2	1
Personal didactic	58	47	7	4
Înscriși	385	331	32	22
Absolvenți	142	116	14	12
1939–1940				
Școli	17	13	3	1
Personal didactic	61	47	11	3
Înscriși	432	240	72	120
Absolvenți	231	94	21	116
1940–1941				
Școli	13	9	3	1
Personal didactic	40	27	9	4
Înscriși	284	199	45	40
Absolvenți	123	69	25	29

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

continuarea *tabelului 176*

Anii și indicatorii de învățământ	Total	Agricole	Horticole	Viticole	Anii și indicatorii de învățământ	Total	Agricole	Horticole	Viticole
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1941–1942					1944–1945				
Școli	13	9	3	1	Școli	5	3	–	–
Personal didactic	34	21	9	4	Personal didactic	15	9	–	–
Înscriși	224	116	73	35	Înscriși	—	—	–	–
Absolvenți	86	40	19	27	Absolvenți	–	–	–	–
1942–1943					1945–1946				
Școli	15	8	3	4	Școli	5	5	–	–
Personal didactic	56	22	15	19	Personal didactic	14	14	–	–
Înscriși	456	100	44	312	Înscriși	—	—	–	–
Absolvenți	310	25	15	270	Absolvenți	–	–	–	–
1943–1944					1946–1947				
Școli	14	8	3	3	Școli	5	5	–	–
Personal didactic	42	21	8	13	Personal didactic	15	15	–	–
Înscriși	315	76	62	177	Înscriși	40	40	–	–
Absolvenți	158	10	—	148	Absolvenți	–	–	–	–

SURSE: Întocmit după: „ Anuarul statistic al României", 1939 și 1940; Arhiva C.N.S.,„Anuarul statistic al României", 1948.

Tabelul 177

Învățământul agricol particular, după grade și specialitatea școlilor, în perioada 1926–1947

număr

Anii și indicatorii de învățământ	Total	Școli medii (gradul II) agricole	Școli inferioare (gradul I) agricole	Școli elementare (de iarnă) agricole	Școli horticole pentru fete
1	2	3	4	5	6
1926–1927					
Școli	13	1	10	2	–
Personal didactic	73	23	43	7	–
Înscriși	1 088	242	793	53	–
Absolvenți	198	18	161	19	–
1927–1928					
Școli	13	1	10	2	–
Personal didactic	73	23	43	7	–
Înscriși	1 101	284	764	53	–
Absolvenți	200	14	163	23	–
1928–1929					
Școli	14	1	10	3	–
Personal didactic	81	23	43	15	–
Înscriși	1 106	303	729	74	–
Absolvenți	271	16	218	37	–

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 177*

1	2	3	4	5	6
1929–1930					
Școli	17	1	10	5	1
Personal didactic	83	23	43	17	–
Înscriși	1 033	274	658	101	–
Absolvenți	276	23	168	85	–
1930–1931					
Școli	17	1	10	5	1
Personal didactic	94	23	46	25	–
Înscriși	1 119	270	740	109	–
Absolvenți	268	19	204	45	–
1931–1932					
Școli	18	1	8	8	1
Personal didactic	93	22	44	27	–
Înscriși	1 103	250	612	241	–
Absolvenți	228	12	147	69	–
1932–1933					
Școli	20	1	10	8	1
Personal didactic	108	23	48	34	3
Înscriși	918	122	512	257	27
Absolvenți	253	33	121	85	14
1933–1934					
Școli	22	2	10	9	1
Personal didactic	119	31	53	33	2
Înscriși	1 012	116	551	320	25
Absolvenți	272	22	135	111	4
1934–1935					
Școli	24	3	10	10	1
Personal didactic	130	31	54	40	5
Înscriși	1 056	134	469	418	35
Absolvenți	276	18	103	148	7
1935–1936					
Școli	30	3	11	15	1
Personal didactic	156	31	56	64	5
Înscriși	1 303	163	573	515	52
Absolvenți	311	15	110	174	12
1936–1937					
Școli	29	3	10	15	1
Personal didactic	160	31	57	67	5
Înscriși	1 471	229	603	599	40
Absolvenți	380	29	124	222	5
1937–1938					
Școli	29	3	11	14	1
Personal didactic	157	31	57	66	3
Înscriși	1 841	413	715	642	71
Absolvenți	451	41	162	234	14

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 177*

1	2	3	4	5	6
1938–1939					
Școli	29	3	11	14	1
Personal didactic	157	31	57	66	3
Înscriși	1 759	395	683	613	68
Absolvenți	465	42	167	241	15
1939–1940					
Școli	29	3	11	14	1
Personal didactic	157	31	57	66	3
Înscriși	1 604	489	632	421	62
Absolvenți	238	30	149	55	4
1940–1941					
Școli	17	1	9	6	1
Personal didactic	88	8	45	30	5
Înscriși	719	100	451	129	39
Absolvenți	161	18	78	65	–
1941–1942					
Școli	22	2	8	11	1
Personal didactic	131	25	40	60	6
Înscriși	554	152	240	120	42
Absolvenți	177	13	70	68	26
1942–1943					
Școli	11	2	4	4	1
Personal didactic	64	22	14	25	3
Înscriși	626	144	190	257	35
Absolvenți	172	34	37	96	5
1943–1944					
Școli	11	2	5	4	–
Personal didactic	54	20	9	25	–
Înscriși	652	107	287	258	–
Absolvenți	119	11	16	92	–
1944–1945					
Școli	10	–	6	4	–
Personal didactic	50	–	30	20	–
Înscriși	585	–	305	280	–
Absolvenți	122	–	35	87	–
1945–1946					
Școli	10	–	6	4	–
Personal didactic	32	–	18	14	–
Înscriși	585	–	338	247	–
Absolvenți	135	–	45	90	–
1946–1947					
Școli	11	–	6	5	–
Personal didactic	44	–	24	20	–
Înscriși	540	–	312	228	–
Absolvenți	162	–	53	109	–

SURSE: Întocmit pe baza datelor din: „ Anuarul statistic al României", 1939 și 1940; Arhiva C.N.S., „Anuarul statistic al României", 1948.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 178

Cadrele de specialiști — corp agronomic și auxiliar — pe grade și clase, în anii 1926, 1930, 1932, 1935, 1938 și 1940

număr

Grade și clase		1926	1930	1932	1935	1938	1943
1		2	3	4	5	6	7
INGINERI	Total	444	778	892	1 051	1 330	1 740
Ingineri agronomi consilieri		12	21	18	23	38	46
Ingineri agronomi inspectori generali		42	67	66	70	74	95
Ingineri agronomi inspectori	I	69	97	96	87	90	132
Ingineri agronomi inspectori	II	42	148	52	99	147	108
Ingineri agronomi șefi	I	145	209	226	215	318	535
Ingineri agronomi șefi	II	52		131	156	146	
Ingineri agronomi	I	33	98	106	144	163	376
Ingineri agronomi	II	14	124	138	104	221	384
Ingineri agronomi stagiari		35	14	59	153	133	70
CONDUCTORI AGRICOLI	Total	38	—	224	274	356	470
Conductori agricoli principali	I	–	–	12	10	11	6
Conductori agricoli principali	II	–	–	7	6	6	26
Conductori agricoli principali	III	–	—	–	–	–	12
Conductori agricoli șefi	I	6	—	19	24	43	194
Conductori agricoli șefi	II	11	—	24	31	57	
Conductori agricoli	I	–	—	34	68	89	164
Conductori agricoli	II	21	—	109	89	105	
Conductori agricoli ajutori		–	–	59	46	45	38
ADMINISTRATORI AGRICOLI		318	—	1 844	1 880	2 019	1 829
Administratori agricoli principali		–	—	194	146	133	84
Administratori agricoli șefi	I	–	—	361	375	504	480
Administratori agricoli șefi	II	–	—	295	317	344	338
Administratori agricoli	I	159	—	314	359	545	446
Administratori agricoli	II	159	—	595	596	400	417
Administratori agricoli ajutori		–	—	85	87	93	64

SURSA: Vezi Tabelele 179–184.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 179

Cadrele de specialiști[1] — corp agronomic și auxiliar — după grade și clase, în anul 1926

Specialiști după grade și clase		Număr	Specialiști după grade și clase		Număr
1		2	1		2
INGINERI	Total	444	Ingineri stagiari		35
Ingineri agronomi consilieri		12	CONDUCTORI AGRICOLI	Total	38
Ingineri agronomi inspectori generali		42	Conductori agricoli șefi	I	6
Ingineri agronomi inspectori	I	69	Conductori agricoli șefi	II	11
Ingineri agronomi inspectori	II	42	Conductori agricoli	II	21
Ingineri agronomi șefi	I	145	ADMINISTRATORI AGRICOLI	Total	318
Ingineri agronomi șefi	II	52			
Ingineri agronomi	I	33	Administratori agricoli	I	159
Ingineri agronomi	II	14	Administratori agricoli	II	159

SURSA: „Anuarul Corpului agronomic", 1926, Secția I.

NOTA: [1] Denumirile gradelor și claselor sunt date după Legea pentru organizarea corpului agronomic din 1921.

Tabelul 180

Cadrele de specialiști — corp agronomic și auxiliar — pe grade și clase, după ocupații, în anul 1932

număr

Grade și clase		Total general	Activi[1]	Detașați[2]	Concediu nelimitat[3]
1		2	3	4	5
INGINERI	Total	892	658	104	130
Ingineri agronomi consilieri		18	17	–	1
Ingineri agronomi inspectori generali		66	60	1	5
Ingineri agronomi inspectori	I	96	66	10	20
Ingineri agronomi inspectori	II	52	35	6	11
Ingineri agronomi șefi	I	226	155	30	41
Ingineri agronomi șefi	II	131	99	19	13
Ingineri agronomi	I	106	80	10	16
Ingineri agronomi	II	138	108	19	11
Ingineri agronomi stagiari		59	38	9	12
CONDUCTORI AGRICOLI[4]	Total	224	145	20	59
Conductori agricoli principali	I	12	7	1	4
Conductori agricoli principali	II	7	5	–	2
Conductori agricoli șefi	I	19	12	2	5
Conductori agricoli șefi	II	24	16	2	6
Conductori agricoli	I	34	21	4	9
Conductori agricoli	II	109	75	7	27

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1		2	3	4	5
Conductori agricoli ajutori		19	9	4	6
ADMINISTRATORI AGRICOLI[5] Total		1 844	1 080	91	673
Administratori agricoli principali		194	110	7	77
Administratori agricoli șefi	I	361	204	31	126
Administratori agricoli șefi	II	295	176	17	102
Administratori agricoli	I	314	150	21	143
Administratori agricoli	II	595	382	14	199
Administratori agricoli ajutori		85	58	1	26

SURSA: „Anuarul Corpului agronomic și al secțiilor auxiliare", pe anul 1932.

NOTE: [1] Are în vedere pe toți membrii Corpului agronomic și ai secțiilor auxiliare aflați în servicii cu caracter agricol formând cadrul de stat.

[2] Cei care se află în servicii cu caracter agricol la județe, comune, la persoane juridice cu caracter de utilitate publică.

[3] În concediu nelimitat sunt considerați cei care practică agricultura în exploatări agricole particulare.

[4] Sunt absolvenți ai școlilor medii de agricultură.

[5] Absolvenți ai școlilor medii de agricultură sau ai școlilor inferioare; cei din prima categorie pot trece la gradul de conductori agricoli.

Tabelul 181

Cadrele de specialiști — corp agronomic și auxiliar — pe grade și clase, după ocupații, în anul 1935

număr

Grade și clase		Total general	Activi	Detașați	Concediu nelimitat
1		2	3	4	5
INGINERI	Total	1 051	790	118	143
Ingineri agronomi consilieri		23	22	–	1
Ingineri agronomi inspectori generali		70	60	5	5
Ingineri agronomi inspectori	I	87	61	7	19
Ingineri agronomi inspectori	II	99	78	13	8
Ingineri agronomi șefi	I	215	143	24	48
Ingineri agronomi șefi	II	156	114	25	17
Ingineri agronomi	I	144	117	15	12
Ingineri agronomi	II	104	82	8	14
Ingineri agronomi stagiari		153	113	21	19
CONDUCTORI AGRICOLI	Total	274	193	29	52
Conductori agricoli principali	I	10	8	1	1
Conductori agricoli principali	II	6	4	–	2
Conductori agricoli șefi	I	24	17	3	4
Conductori agricoli șefi	II	31	23	2	6
Conductori agricoli	I	68	57	4	7
Conductori agricoli	II	89	55	10	24

BCU/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 181*

1		2	3	4	5
Conductori agricoli ajutori		46	29	9	8
ADMINISTRATORI AGRICOLI	Total	1 880	1 099	125	656
Administratori agricoli principali		146	95	6	45
Administratori agricoli șefi	I	375	227	39	109
Administratori agricoli șefi	II	317	193	24	100
Administratori agricoli	I	359	207	26	126
Administratori agricoli	II	596	347	28	221
Administratori agricoli ajutori		87	30	2	55

SURSA: „Anuarul Corpului agronomic și al secțiilor auxiliare", pe anul 1935.

Tabelul 182

Cadrele de specialiști — corp agronomic și auxiliar — pe grade și clase, după ocupații, în anul 1938

număr

Grade și clase		Total general	Activi	Detașați	Concediu nelimitat
1		2	3	4	5
INGINERI	Total	1 330	1 136	22	172
Ingineri agronomi consilieri		38	37	–	1
Ingineri agronomi inspectori generali		74	64	1	9
Ingineri agronomi inspectori	I	90	76	1	13
Ingineri agronomi inspectori	II	147	137	1	9
Ingineri agronomi șefi	I	318	267	5	46
Ingineri agronomi șefi	II	146	128	2	16
Ingineri agronomi	I	163	146	2	15
Ingineri agronomi	II	221	195	6	20
Ingineri agronomi stagiari		133	86	4	43
CONDUCTORI AGRICOLI	Total	356	283	8	65
Conductori agricoli principali	I	11	10	–	1
Conductori agricoli principali	II	6	3	–	3
Conductori agricoli șefi	I	43	39	1	3
Conductori agricoli șefi	II	57	52	–	5
Conductori agricoli	I	89	81	2	6
Conductori agricoli	II	105	71	2	32
Conductori agricoli ajutori		45	27	3	15
ADMINISTRATORI AGRICOLI	Total	2 019	1 290	37	692
Administratori agricoli principali		133	95	–	38
Administratori agricoli șefi	I	504	398	4	102
Administratori agricoli șefi	II	344	244	9	91
Administratori agricoli	I	545	403	11	131
Administratori agricoli	II	400	135	10	225
Administratori agricoli ajutori		93	15	3	75

SURSA: Supliment la „Anuarul Corpului agronomic și al secțiunilor auxiliare", ediția 1938.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 183

Ingineri silvici, pe grade și instituții, la 1 ianuarie 1938

număr

Grade de ingineri	Total	Instituțiile la care lucrează		
		Ministerul Agriculturii și Domeniilor	Alte instituții publice	Instituții particulare și liber-profesioniști
1	2	3	4	5
TOTAL	965	743	124	78
Ingineri consilieri silvici	34	29	5	–
Ingineri inspectori generali silvici	96	72	20	4
Ingineri inspectori silvici	91	74	12	5
Ingineri subinspectori silvici	203	175	22	6
Ingineri șefi silvici	330	234	59	37
Ingineri silvici	181	143	19	19
Ingineri stagiari silvici	30	16	7	7

SURSA: „ Anuarul Corpului tehnic silvic pe 1 ianuarie 1938", București, 1938.

Tabelul 184

Cadrele de specialiști — corp agronomic și auxiliar — pe grade și clase, după ocupații, în anul 1943

număr

Grade și clase		Total general[1]	Total activ	Detașați	Concediu nelimitat
1		2	3	4	5
INGINERI[2]	Total	1 740	1 509	14	223
Ingineri agronomi consilieri		46	38	–	8
Ingineri agronomi inspectori generali		95	76	1	18
Ingineri agronomi inspectori	I	132	115	2	15
Ingineri agronomi inspectori	II	108	101	1	6
Ingineri agronomi șefi		535	473	3	59
Ingineri agronomi	I	376	347	1	28
Ingineri agronomi	II	384	312	3	69
Ingineri agronomi stagiari		70	47	3	20
CONDUCTORI AGRICOLI	Total	470	369	14	71
Conductori agricoli principali	I	6	5	–	1
Conductori agricoli principali	II	26	–	–	26
Conductori agricoli principali	III	12	–	–	12
Conductori agricoli șefi		194	187	6	7
Conductori agricoli		164	117	7	47
Conductori agricoli ajutori		38	22	1	16

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 185*

1		2	3	4	5
ADMINISTRATORI AGRICOLI Total		1 829	1 448	36	345
Administratori principali		84	79	–	5
Administratori șefi	I	480	441	1	38
Administratori șefi	II	338	296	9	33
Administratori agricoli	I	446	360	15	91
Administratori agricoli	II	417	248	11	158
Administratori agricoli ajutori		64	44	–	20

SURSA: „Anuarul Corpului agronomic și al secțiunilor auxiliare pe 1 noiembrie 1943", București, 1944.

NOTE: [1] După instituțiile unde activau, se repartizau astfel:

	Ministerul Agriculturii	Alte instituții
Ingineri agronomi	943	566
Administratori locali	755	693

[2] După școlile absolvite în diferite state, inginerii agronomi se repartizau astfel: România–1 620, Germania–48, Austria–8, Cehoslovacia–8, Franța–29, Ungaria–21, Belgia–8, Rusia–8, Elveția–2, Italia și SUA – câte 1.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a șaptea

MAȘINI ȘI UNELTE AGRICOLE

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

MAŞINILE ŞI UNELTELE ÎN AGRICULTURĂ
– Observaţii metodologice

În această parte a lucrării se prezintă situaţii de date asupra evoluţiei structurii, nivelului şi capacităţii tehnico - economice a principalelor mijloace de muncă din agricultură în diferiţi ani din epoca modernă a României. Statisticile din domeniu nu au continuitate şi sistemă; au fost efectuate în anumiţi ani, fără regularitate, lucrările fiind dictate de necesităţi şi posibilităţi de moment, cu metode şi criterii diferite, de multe ori nespecificate şi fără explicaţii asupra datelor. De aceea, depistarea surselor, culegerea şi prelucrarea sau corectarea datelor, încercarea de a pune o minimă ordine şi prezentarea lor într-o sistematizare sumară, au întâmpinat dificultăţi care s-au reflectat şi în rezultatele obţinute.

Procesul principal ce se relevă dintr-o examinare globală a indicatorilor constituiţi şi prezentaţi este introducerea – cu toate obstacolele unei agriculturi iniţial preponderent latifundiare, apoi ţărăneşti fărâmiţate – a maşinilor agricole moderne provenite de pe piaţa occidentală; uzinele aprovizionau piaţa românească cu maşini de nivel şi calitate corespunzătoare stadiului tehnicii contemporane.

Defectul fundamental al acestui proces a constat însă în dimensiunea lui restrânsă; s-a extins numai asupra unei părţi, şi aici inegal, a exploataţiilor mari şi mijlocii; alături, mica gospodărie ţărănească, cuprinzătoare a jumătate din suprafaţa de cultură până la reforma agrară din anul 1921 şi aproape a 70 % până în 1945, în majoritatea ei şi deci a economiei agrare româneşti, a vegetat într-un climat şi mod simplu, manual şi semipatriarhal de reproducţie.

Revoluţia în mijloacele de muncă a cuprins o parte minoră a exploataţiilor agricole, ducându-le la înflorire, dar după ritmul ei de extindere, în condiţiile tehnice şi sociale date, avea în faţă multe decenii de parcurs până la desăvârşire.

Aria cea mai largă a răspândirii maşinilor agricole s-a manifestat nu în fazele de amenajare, de lucrare a pământului şi de întreţinere a culturilor, ci în muncile de strângere şi treierat a culturilor şi mai moderat în operaţiunea de semănat; restul lucrărilor se făceau cu mijloacele tradiţionale ale gospodăriei ţărăneşti.

Într-un anumit sens însă şi aici, în deceniile 6 - 9 ale secolului 19, s-a produs o anume revoluţie, dar fără dezvoltări ulterioare: înlocuirea plugului de lemn, cu

cel de fier, uşor, mobil, tractat de o pereche de trăgători. Aceasta a fost o sursă principală de productivitate care a contribuit, în aproape şase decenii – 1860 - 1916 –, la creşterea de peste 2,5 ori a suprafeţelor arabile, cu aproximativ aceeaşi capacitate generală de lucru a animalelor de tracţiune.

Tot sistemul de mijloace de muncă agricolă şi chiar unele metode şi îmbunătăţiri aplicate culturilor, au fost de natură să producă extensivitatea şi cerealizarea agriculturii, nu intensivitatea ei. Randamentele la ha ale cerealelor de bază – păioase şi porumb – oscilează, în media celor 17 perioade cincinale, în jurul a 10 -11 chintale; a doua jumătate a secolului 19 aduce un spor de 2 - 4 chintale de ha la diferite culturi, faţă de media anilor 1862 - 1866, pe când în perioada interbelică randamentul mediu rămâne mai mic decât la începutul secolului 20. La această evoluţie au contribuit şi mijloacele de muncă, uneltele şi maşinile, în conexiune cu numeroşi factori naturali şi sociali.

Cu certitudine datele demonstrează că masa şi nivelul tehnic al mijloacelor de muncă pe unitate de suprafaţă – 100 ha – a sporit în mod absolut; iar în numitor comun, valoarea investiţiilor de acest fel pe ha, a crescut de câteva ori în intervalul examinat; se manifestă un proces de modernizare însoţit de sporirea cadrelor de specialişti, lărgirea cercetării agronomice etc.

Toate instrumentele şi metodele de progres agricol erau prezente în învăţământul, cercetarea şi experimentarea din acest domeniu; însă scara lor redusă, insuficienţa mijloacelor de investiţie ale gospodăriilor mici, dezacordurile complexe ale stărilor economice, sociale, ale regimului social-agrar şi ale factorilor de interes, au restrâns forţa de transformare tehnico-economică globală a agriculturii. Rămâne cercetării să studieze cauzele slabei eficienţe a îmbunătăţirilor aplicate în decurs de opt decenii, în acest domeniu, asupra producţiei agricole a ţării. Comparaţiile României cu alte ţări în privinţa utilajului agricol relevă atât decalajul existent cât şi progresul în acest cadru.

Atrage atenţia penuria mare de date statistice, mai ales pentru primele cinci decenii ale perioadei 1865 - 1915 când s-au făcut doar cinci înregistrări sumare – la intervale inegale – de maşini şi unelte agricole.

Prelucrarea datelor din surse, aducerea lor în stare de succesiune în timp şi de acceptabilă comparabilitate, ordonarea cifrelor în tabele s-a efectuat cu procedee statistice şi economice care sunt explicate detaliat, atât în introducerile la diferite situaţii statistice cât şi în notele metodologice de la tabele.

BCU IASI/CENTRAL LIBRARY

II

MAŞINILE AGRICOLE – Introducere

Datele ce urmează înfăţişează evoluţia numărului principalelor categorii de maşini agricole în anumiţi ani ai perioadei 1860 - 1947.

Sursele nu precizează capacitatea de lucru, calitatea maşinilor înregistrate şi nici gradul de uzură pentru a se putea aprecia potenţialul parcului de maşini în anii respectivi. Estimarea fenomenului numai după număr conţine deci un grad ridicat de relativitate.

În cele două perioade, distincte după structura proprietăţii pământului şi după mărimea teritoriului ţării – 1860 - 1918 şi 1919 - 1947 – se înfăţişează, schiţat de cifrele statistice existente, procesul de înzestrare maşinistă a agriculturii. El începe cu introducerea maşinilor necesare treierării păioaselor – locomobile şi batoze – în scopul evitării marilor pierderi şi deteriorării calităţii cerealelor destinate pieţei; marea proprietate şi marea exploataţie fac deocamdată aceste investiţii pentru mărirea producţiei comercializate; urmează imediat, în măsură mai mică însă, sporirea maşinilor de secerat, tot pentru păioase, şi a selectoarelor în acelaşi scop.

Prima statistică detaliată de la începutul secolului 20 specifică o cantitate mare de maşini agricole şi de o varietate incomparabil mai largă decât la începutul perioadei; după patru decenii de experienţe şi eşecuri, provocate îndeosebi de lipsa specialiştilor şi serviciilor de întreţinere şi reparaţii, maşinile agricole sunt cunoscute şi recunoscute ca utile. Perfecţionarea lor continuă, scăderea greutăţii, reducerea costului, şi concurenţa fabricilor străine pe piaţa românească au fost factori importanţi, stimulatori, în competiţie cu ieftinătatea forţei de muncă ţărăneşti.

Recoltele de păioase ale marii exploataţii şi parţial ale ţărănimii erau treierate, de acum, cu maşina.

În perioada următoare împroprietăririi din 1921 sporeşte locul şi importanţa exploataţiei capitaliste mijlocii şi mari – principala achizitoare a maşinilor agricole; după încheierea, în general, a mecanizării treieratului păioaselor, se extinde seceratul şi semănatul lor mecanizat, dar şi semănatul porumbului; întrucât cultivarea acestuia rămâne în cea mai mare parte în seama ţărănimii mici, aici continuă să predomine mijloacele manuale, tradiţionale de lucru.

Fenomenul specific noii perioade şi tot exploataţiilor mijlocii şi mari – de peste 10 ha – este introducerea maşinilor de prelucrat pământul – arat, grăpat şi

semănat; numărul tractoarelor ajunge la peste 10 000 în anul 1947 de la câteva sute în 1920. Tractorul este introdus pe măsura creşterii eficienţei sale faţă de tracţiunea animală, la arat; el începe să înlocuiască şi locomobila la treierat şi în morăritul ţărănesc. Deşi investiţia era costisitoare şi timpul de utilizare relativ mic, preţurile avantajoase, la combustibilii petrolieri cu această destinaţie, măreau rentabilitatea utilizării tractorului. Primele zeci de combine de cereale se utilizează în România încă în deceniul al patrulea.

Cu excepţia maşinilor de treierat păioase, celelalte maşini agricole, în covârşitoarea lor majoritate puse în mişcare de forţa animalelor – semănători, secerători etc. – aveau dimensiuni medii reduse, deosebindu-se prin greutate, complexitate şi capacitate de maşinile respective destinate de a fi purtate de maşini de forţă, de tractoare.

De menţionat că introducerea maşinilor în agricultura românească – în primele decenii din a doua jumătate a secolului 19 – a fost neprielnică şi costisitoare; lipsa totală a mecanicilor şi conductorilor autohtoni, a atelierelor de reparat, a surselor locale de piese de schimb, sporeau considerabil costurile lucrărilor, întrerupeau pentru perioade lungi funcţionarea maşinilor.

În prima perioadă, la toate maşinile importate se aduceau meşterii şi mecanicii de peste graniţă – germani, austrieci etc.: piesele pentru înlocuit se comandau în străinătate de fiecare dată când apăreau defecţiuni, iar primirea lor avea loc după 2 - 3 luni.

În multe cazuri, maşinile, mai ales plugurile cu aburi, locomobilele, secerătoarele complicate, funcţionau 1 - 2 ani, se defectau şi, din cauza greutăţilor de reparare şi manevrare, se transformau în fiare vechi.

George Maior – reputat cercetător în domeniu – vizitând, pentru studiile sale agrare, numeroase mari exploataţii din ţară, semnala mormane de maşini agricole stricate, transformate în fierărie ruginită, întâlnite la multe moşii unde se încercase introducerea tehnicilor agricole.

Astfel, că datele asupra maşinilor agricole surprind numai, sau mai ales, maşinile în funcţiune, însă numărul şi valoarea celor defectate şi abandonate, înainte de a fi amortizate, este, probabil, de câteva ori mai mare. Se impun, astfel, a fi evidenţiate în primul rând considerabilele sume cheltuite de marii proprietari pentru introducerea şi experimentarea, în condiţii vitrege, a maşinilor agricole, ceea ce era imposibil pentru mica proprietate, în al doilea rând, de subliniat sacrificiile făcute de economia naţională pentru demarajul mecanizării în agricultură.

Mai târziu, spre sfârşitul secolului 19, situaţia se ameliorează; se pregătesc în ţară mecanici agricoli, se întemeiază în multe judeţe ateliere mari, adevărate fabrici de reparat maşinile, care produc şi variate piese de schimb, ceea ce facilitează răspândirea şi mai buna folosire a maşinilor agricole.

Tabelul 185

Mașinile agricole principale, în perioada 1865 – 1947

Anii	Tractoare[1]	Locomobile[2]	Mașini de semănat	Mașini de secerat	Mașini de cosit	Mașini de treierat (batoze)	Mașini de bătut porumb	Trioare, selectoare, vânturătoare
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1865	8	156[2]	15	102	8	156[4]	127	102
1873	---	494[2]	---	469	31	857[4]	---	---
1888	15[3]	986[2]	1 111	1 024		1 110[4]	2 721[5]	7 073
1891	11	1 081[6]	1 290	1 474	103	1 205[4,6]	---	9 488
1905	55	4 539	12 521	18 451	1 169	5 125[4]	1 798[7]	29 461
1913	144	5 934	---	---	---	5 934	---	---
1927	3 257	8 373[8]	42 428	55 470		12 779	---	---
1937	4 685[9]	8 984[9]	72 533	86 306		19 189[10,11]	151 048[12]	152 850[12]
1938	5 732[14]	8 247[13]	---	---	---	18 828[13]	---	---
1941	8 416	5 823[15]	58 589	39 345		10 318[16]	47 115[16]	59 135[16]
1943	8 340	6 571	67 621	36 832	5 836	12 306	40 317	52 951
1945	8 990	7 061	75 966	36 606	5 684	14 450	51 169	57 951
1946	9 554[17]	7 023	72 803	35 824	4 788	14 162	49 940	57 894
1947	10 745	7 023[18]	74 256	42 489		18 198	---	74 537

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(continuare *tabelul 185*)

SURSE: Calculat după: „Analele statistice ale României", 1865; „Statistica agricolă" pe anii 1871 – 1876; „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor", 1891, nr. 3, 5; „Statistica mașinilor și instrumentelor agricole întrebuințate în anul 1905"; „Monitorul asigurărilor muncitorești", 1915, nr. 24, supliment, *Dare de seamă a Asociației patronale, secția a III-a – mașini agricole*; *Membrii Asociației patronale*, vol. I – II, București, 1913; N.A. Alesandrini, *Statistica României de la Unirea Principatelor până în prezent*, vol. II, Iași, 1898; *L'Agriculture en Roumanie. Album statistique*, București, 1929; „Statistica mașinilor și instrumentelor agricole", 1937; *Enciclopedia României*, vol. III, București, 1939; „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1936, nr.5, 1940, nr.7; „Comunicări statistice", nr.1 și 2, 1945; „Statistica agricolă a României", 1945 – 1946; A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din Republica Populară Română, 25 ianuarie 1948, rezultate provizorii*, București, 1948.

NOTE: [1] Până la primul război mondial predominau plugurile cu aburi; ele sunt înlocuite treptat cu tractoare, astfel că mai târziu funcționau în agricultură numai acestea.

[2] Sursele statistice pentru acești ani furnizează date globale sub titlul „mașini de treier" sau „mașini cu abur". Întrucât în categoria „mașini de treier" erau cuprinse atât locomobilele cât și batozele de păioase, în scopul departajării primelor s-a împărțit la 2 numărul mașinilor de treierat, știind că totdeauna o garnitură de treierat este un cuplu între locomobilă și batoză.

[3] Cifră corectată. „Statistica agricolă" a anului respectiv arată cifra de 65 pluguri cu aburi, din care 50 pentru județul Fălciu; este, evident, o greșeală căci în acest județ nu se semnalează, nici înainte și nici după această dată, până la 1905, nici un plug cu aburi. S-au luat deci în considerare numai plugurile din celelalte județe care dispuneau de asemenea mașini și care posedau, în general, și în 1891 mașini de arat.

[4] În anul 1873 din totalul batozelor, 362 erau acționate de animale; în 1888 și 1891 erau acționate de animale 123; în 1905 din totalul batozelor, 540 erau puse în mișcare de animale, restul de locomobile.

[5] Din acestea, 941 erau acționate cu forța aburului și 1 780 cu tracțiune animală.

[6] Din totalul mașinilor de treier – 2 283 – am considerat că 123, ca și în 1888, sunt acționate de manej (animale), restul de 2 163 sunt mecanizate, din care 1 081 locomobile și 1 082 batoze de păioase.

[7] Din care, 1 258 puse în mișcare de locomobile, iar 540 de mecanisme cu manej.

[8] Datele privind mașinile agricole pentru anul 1927 nu specifică expres numărul de locomobile, din care cauză în diferite studii cifra acestora lipsește. Sursa statistică menționează însă sub titlul „Alți generatori de forță" numărul de 11 885 mașini, care evident cuprinde locomobile, motoare cu explozie etc. Din aceasta putem deduce cu aproximație numărul locomobilelor pornind de la numărul de batoze de treier, știind că locomobilele în lucrările agricole erau folosite aproape numai la treierat. Dacă acceptăm că din totalul batozelor cca 9% erau acționate cu forța animalelor și a brațelor umane, procentul propriu numărului de batoze din 1938, reiese că din cele 12 779 de batoze, 1 150 erau purtate de animale și oameni, iar restul de 11 629 de forță motrice mecanică. Cele 3 257 tractoare, când erau folosite la treierat, puteau pune în mișcare de asemenea un număr egal de batoze și deci rămânea să fie acționate de alți generatori de forță un număr de 8 373 batoze. Cunoscând numărul de locomobile din 1914 și din 1935 putem admite că în 1927 majoritatea celor 8 373 batoze erau puse în mișcare de locomobile și un număr mai mic de motoare. Întrucât nu dispunem de criterii pentru departajare, le includem pe toate în categoria locomobile fără o implicație majoră din punct de vedere al structurii mașinilor agricole.

[9] Datele pentru tractoare și locomobile aparțin evaluării statistice a Ministerului Agriculturii și Domeniilor din anul 1935 care a constatat în întreaga țară existența a 4 685 autotractoare, 8 984 locomobile și 14 664 batoze.

[10] În *Enciclopedia României*, vol. III, p. 306, se menționează 9 217 mașini de treierat; probabil, o greșeală de tipar.

[11] Apar prima oară în statistică combinele de cereale ca mașini de secerat și treierat cu 27 unități.

[12] Probabil că au fost cuprinse la înregistrările statistice și mașini de mână, ceea ce a mărit considerabil numărul. Ulterior, variația numărului este relativ redusă de la un an la altul. În *Enciclopedia României*, vol. III, p. 306, se arată 152 482 mașini de bătut porumb și 154 203 trioare și vânturătoare.

[13] A se vedea detalierea lor după forța motrice utilizată, în tabelele următoare.

[14] În lipsa datelor asupra tractoarelor din acest an, s-a folosit cifra corespunzătoare din 1939 dată de Ioan C. Vasiliu în lucrarea *Problema inventarului agricol în România*, București, 1941, p. 7.

[15] Numărul locomobilelor dedus din datele asupra numărului de batoze acționate de locomobile.

[16] În lipsa datelor corespunzătoare anului 1941, s-au folosit cifrele anului 1940, considerându-se că diferența nu poate fi sensibilă.

[17] Din acestea, 6 930 erau în stare de funcționare, 1 979 reparabile, 520 reformate și 125 nespecificate în sursa statistică.

[18] În lipsa datelor, am acceptat că au existat și în 1947 toate locomobilele înregistrate în 1946. De semnalat că recensămintele mașinilor și uneltelor agricole, în special cele din 1905 și 1937, au înregistrat un număr mai variat de instrumente și mașini agricole decât anchetele din alți ani. În plus, față de tabelul de mai sus specificăm din statistica anului 1905, următoarele mașini: batoze de trifoi (23); mașini de tăiat nutreț (16) și prese de fân (8) acționate cu forța aburului, prășitoare mecanice cu cai (604), mașini de scos cartofi (39), de scos sfeclă (62), de întors fânul (168), greble mecanice cu cai (1 323), mașini de împrăștiat îngrășăminte chimice (57); mașini acționate cu brațele: de treierat (195), de bătut porumb (8 945), de tăiat nutreț (1 733), de tăiat sfeclă (369), de uruială (396), prese de fân (252). De asemenea, s-au înregistrat cu acest prilej 30 783 cazane de țuică, 124 aparate de distilat alcool, 310 mașini de fabricat unt etc.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III

UNELTELE AGRICOLE – Introducere

La începutul celei de-a doua jumătăţi a secolului 19, uneltele agricole tradiţionale şi vitele de tracţiune erau aproape singurele mijloace de muncă în agricultură; maşinile, introduse treptat, nu le-au substituit ci au funcţionat alături de ele lărgind diviziunea muncilor agricole şi sporind productivitatea. Abia din deceniul trei al secolului 20, tractoarele încep să preia funcţiile unor unelte: pluguri, grape etc., fără însă ca până la 1947 să le înlocuiască. Uneltele agricole de bază – plugul, grapa, prăşitoarea şi rariţa, carul şi căruţa – rămân în patrimoniul forţelor de producţie din agricultura românească să asigure, pentru întreaga epocă istorică – 1860 - 1947 – operaţiunile esenţiale ale procesului de muncă agricolă. Acestea evoluează, sporind cantitativ, diversificându-se şi modificându-se tehnic în măsură limitată, mărind, în consecinţă, şi productivitatea muncii în acelaşi cadru.

Mai important şi mai complex este plugul; cel modern, de fier, uşor şi perfecţionat, produs al deceniilor şase – şapte ale secolului 19 în noile industrii de maşini şi unelte create în Occidentul european, el este importat şi răspândit în gospodăria mică şi mare. Plugul de fier substituie pe cel de lemn, greoi şi de randament redus, şi produce o revoluţie în procesul de muncă; în locul unei unelte de arat în greutate mare, trasă de 4 – 6 trăgători; un plug uşor de metal, de 60 – 80 kg, cu 2 trăgători; el va înlocui treptat în lucrările agricole boii cu caii, va mări viteza de arat, va reduce timpul lucrărilor agricole şi le va ieftini. Efecte în acelaşi sens produc şi grapa de fier, prăşitoarea, căruţa cu osii de fier etc.

În anii 1905 şi 1937, pentru care sunt date detaliate privitoare la pluguri, cele de fier depăşesc două treimi din total. Plugurile cu grindeiul de lemn sunt folosite încă în gospodăriile mici cu pământ puţin şi în zonele unde se menţin boii ca trăgători. În marile regiuni agrogeografice de câmpie plugul de fier se generalizează şi, alături de el, şi celelalte unelte de fier.

Cantitativ, uneltele agricole cunosc o creştere mai mare după reforma agrară din 1921, ca răspuns la sporirea numărului şi a suprafeţei gospodăriilor mici ţărăneşti, dar ulterior ele se menţin constant la numărul optim faţă de suprafaţa de cultivat.

Condiţia de la care pornesc unele studii sau raţionamente în judecarea economiei ţărăneşti, după care gospodăriile sătenilor, indiferent de mărime, ar

trebui să posede inventarul de bază al muncilor agricole – plug, grapă, cultivator, car etc. – este discutabilă, când o aşezăm pe tărâmul eficienţei economice. Gospodăria mică, cu 1 - 2 ha de pământ care se ară în 2 - 4 zile, nu găsea eficient să investească o anumită sumă de bani într-o unealtă folosită numai câteva zile pe an; împrumutarea sau închirierea ei erau mult mai avantajoase. Nu se cunosc cazuri în care să fi rămas pământ nearat din lipsă de pluguri. De asemenea, era neeconomic ca aceeaşi gospodărie, pentru lucrările agricole cu vitele, care durau în total în medie 10 - 15 zile, să întreţină o pereche de trăgători 365 de zile pe an. Astfel că gospodăria ţărănească mică, fie că renunţa, fie că nu avea posibilitatea să procure, dar ca regulă, nu dispunea de asemenea mijloace de muncă din motive de eficienţă.

Ştiinţa economică, şi în aceste probleme, este ţinută să aibă în vedere atitudinea şi acţiunea producătorului agricol, bazată pe cunoaşterea empirică a necesităţilor, a legilor economice ale producţiei mici, din îndelungata observaţie şi experienţă proprie.

Se poate aprecia, în general, că necesarul de unelte agricole, la stadiul şi la nivelul dat al producţiei agricole, era satisfăcut de stocul, deşi învechit, acumulat până atunci.

O particularitate a instrumentelor agricole, conservate la acelaşi nivel tehnic, era perioada îndelungată de folosinţă a lor; poate că aceasta constituia o limitare a pieţei uneltelor agricole, care, corelată şi cu capacitatea de cumpărare a ţărănimii, era un motiv al slabului interes al industriei autohtone de a fabrica aceste produse.

Sursele statistice referă, de asemenea, asupra diversificării gamei de unelte agricole odată cu dezvoltarea agriculturii; procesul este însă strict delimitat de caracterul şi specializarea producţiei agricole însăşi. La o proporţie de peste 85% de culturi cerealiere, majoritatea uneltelor va rămâne specifică acestora, după cum şi extensivitatea producţiei va constitui o limită în varietatea lor.

Tabelul 186

Uneltele agricole principale, în perioada 1865 – 1947

mii unităţi

Anii	Pluguri	Grape de fier sau cu dinţii de fier	Rariţe, prăşitoare	Teascuri de struguri	Stropitoare pentru vii	Care şi căruţe
1	2	3	4	5	6	7
1865	150,5 [1]	---	---	---	–	338,9
1873	223,0	---	---	---	–	---
1888 [4]	332,8 [2]	24,8	44,8 [3]	---	–	---
1891 [5]	272,4	54,7	---	---	---	---
1905 [6]	517,5 [7]	130,8	109,2 [8]	6,7	---	614,3 [9]
1927	1 684,4	1 098,9	319,1	---	---	1 660,8
1937	2 265,0 [10]	2 065,5 [11]	582,4 [12]	103,2	---	2 362,9
1941	1 083,0	752,1	458,4	34,0 [13]	---	1 191,3
1943	975,3 [14]	658,5	248,3	25,0	86,8	1 043,0

continuare *tabelul 186*

1	2	3	4	5	6	7
1945	1 130,7[14]	812,6[14]	247,6	29,5	87,7	1 107,8
1946	1 185,6[14]	849,3[15]	252,9	31,6	88,8	1 205,0
1947[16]	1 346,3	858,7	311,8	---	131,8	1 615,6

SURSE: Calculat pe baza surselor de la Tabelul 185.

NOTE: [1] Sunt cuprinse şi cultivatoare.

[2] Din care, 108 353 pluguri cu grindeiul de lemn.

[3] Din care, 42 170 rariţe de lemn.

[4] Statistica acestui an mai menţionează 22 193 cultivatoare, 4 734 tăvălugi, 1 009 greble de strâns fânul, tractate de vite.

[5] Sursa statistică pentru 1891 mai arată 7 097 tăvălugi.

[6] Statistica maşinilor şi instrumentelor agricole întrebuinţate în anul 1905 evidenţiază, în afară de uneltele agricole menţionate în tabel, încă: 11 636 tăvălugi, 314 432 grape de mărăcini etc.

[7] Din care, cu grindeiul de lemn, 167 527 pluguri.

[8] Cuprinde 92 308 rariţe de lemn.

[9] Din acestea, 353 281 care aveau osia de lemn.

[10] În care sunt cuprinse şi 701 026 pluguri cu grindeiul de lemn.

[11] Între acestea, 1 480 507 erau de lemn.

[12] Sunt cuprinse în total şi 239 324 rariţe de lemn.

[13] Priveşte anul 1940.

[14] Numai plugurile de fier în care sunt incluse şi pluguri de tractor; în 1945 numărul acestora era de 8 483 unităţi.

[15] În anii 1945 şi 1946 s-au înregistrat şi 6 437 şi, respectiv, 2 777 grape cu discuri.

[16] Recensământul agricol din 25 I 1948 priveşte stocul de maşini şi unelte agricole. În afară de acestea, statisticile maşinilor şi uneltelor agricole din 1937 şi 1943 au înregistrat şi unelte mici agricole. Deşi gradul de exactitate este scăzut la recenzarea acestora, totuşi, le redăm cu titlu informativ, în mii:

	1937	1943
Coase	3 266	1 756
Seceri	5 436	3 658
Greble	3 695	1 871
Sape	6 875	4 884
Lopeţi	2 742	1 552
Târnăcoape	890	653

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IV

SUPRAFAŢA IPOTETICĂ DE LUCRU A MAŞINILOR AGRICOLE – Introducere

Situaţia statistică următoare oferă o estimare aproximativă, obţinută prin calcule, a suprafeţei care ar fi putut fi lucrată mecanizat cu parcul principalelor maşini agricole existente, în diferite perioade, cât şi gradul de mecanizare a lucrărilor agricole.

Notele asupra modalităţilor de calcul a capacităţii teoretice de lucru a maşinilor agricole sunt o informaţie importantă pentru clarificarea lectorului.

Capacitatea de lucru a maşinilor evaluată de noi, denumită „teoretică", are în vedere funcţionarea lor normală la întreaga capacitate, în tot sezonul de muncă. Condiţiile concrete intervenind cu factori de reducere a timpului şi posibilităţilor de lucru, rezultatele reale, medii, ale maşinilor sunt, firește, mult mai reduse şi deci şi suprafaţa lucrată va fi mai mică decât cea specificată în tabel. Pornind de la criterii comune pentru întreaga perioadă, datele, în special proporţiile suprafeţelor posibile de lucru mecanizat, exprimate în ha, permit, deşi supraevaluat, estimarea posibilităţilor de mecanizare a acestor lucrări.

În anii 70 ai secolului 19, în afară de treieratul cerealelor, celelalte operaţiuni efectuate de maşini sunt nesemnificative. După patru decenii, la începutul secolului 20, progresul cel mai mare revine tot maşinilor de treierat, urmate de cele de secerat, cu posibilitatea de a secera şi treiera peste 50 % din culturile păioase.

În intervalul interbelic se ajunge ca operaţiunile de secerat şi treierat să egalizeze posibilităţile cu necesităţile de lucru; înregistrează o creştere a posibilităţilor până la 50 % maşinile de semănat, în vreme ce tractoarele pot să acopere doar 7 % din necesităţile de arătură ale ţării.

După 1945 sporeşte vădit capacitatea de lucru a parcului de tractoare cât şi a celorlalte maşini agricole, la unele – batoze şi maşini de secerat – apărând chiar un potenţial teoretic excedentar. Reiese astfel că mecanizarea s-a extins prioritar la cultura cerealelor şi aici la operaţiunile de semănat, secerat şi treierat; culturile de porumb, plante industriale şi leguminoase etc. au rămas, în covârşitoare proporţie, la lucrări agricole manuale, efectuate de ţărănime cu mijloacele sale de muncă.

Mecanizarea, deşi încă restrânsă, şi-a produs efectele sale economice pozitive dar, cumulată cu alte împrejurări sociale şi demografice, a sporit suprapopulaţia rurală, ajunsă ca latură principală a problemei agrare interbelice.

Datele tabelului, cu rezervele importante ce sunt de formulat la ele, pun în evidenţă, totuşi, procesul real de mecanizare la câteva lucrări agricole principale, la unele în faza de început, la altele într-una mai avansată. Disproporţiile ce decurg pentru agricultură din sfera muncilor manuale şi a celor mecanizate, inegalităţile pe ramuri şi operaţiuni, îşi au cauze mai adânci care depăşesc forţele de producţie, cantonându-se în sfera raporturilor sociale şi a politicii agrare.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 187

Suprafața ipotetică[1] de lucru cu principalele mașini agricole[2], în anii 1865, 1905, 1927, 1937, 1941, 1946

mii ha

Anii	Mașini de arat[3]		Mașini de semănat[4]		Mașini de secerat[5]		Mașini de treierat[6] (batoze de păioase)	
	mii ha	% din suprafața arată	mii ha	% din suprafața semănată	mii ha	% din suprafața secerată	mii ha	% din suprafața cu păioase
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1865	2,4	0,1	1,6	0,1	9,2	1,1	59,2	6,8
1888	4,2	0,1	116,0	2,8	91,6	3,8	374,8	15,8
1905	15,6	0,3	1 307,0	21,9	1 660,0	54,2	1 742,0	56,9
1927	556,9	4,6	3 818,5	31,8	4 293,4	67,9	4 370,4	69,2
1937	765,2	5,8	6 548,0	49,3	6 680,1	105,2	6 562,8	103,3
1941	1 435,5	17,9	5 273,0	66,0	3 045,3	90,1	3 528,8	104,0
1946	1 626,1	18,5	6 552,3	74,6	3 224,2	77,2	4 844,4	116,1

SURSE: Pentru aprecierea capacității de lucru a diferitelor mașini agricole s-a folosit literatură de specialitate: *Marea enciclopedie agricolă*, 5 vol., București, 1940 – 1943; George Maior, *România agricolă*, București, 1911; George Maior, *Manualul complet de agricultură*, 7 vol., București, 1910 – 1912; Agripa Popescu, *Curs de mașini agricole*, Cluj, 1936; Gh. Drăgan, *Întrebuințarea secerătoarei legători*, București, 1941; I. Bungescu, *Unelte și mașini agricole*, București, 1932; Gh. Cherdivarencu, *Manual de mașini agricole*, București, 1936; Gh. Drăgan, *Mașini de treerat*, București, 1944; diferite cataloage ale firmelor străine exportatoare de mașini agricole în România, articole asupra utilizării capacității de lucru a mașinilor agricole din revistele „Viața agricolă", „Agricultura nouă", „Tehnica agricolă" etc.; vezi și sursele de la Tabelul 185.

NOTE: [1] Suprafața ipotetică lucrată mecanizat de o categorie de mașini a fost determinată pe baza normei medii zilnice de lucru pe mașină înmulțită cu zilele de lucru posibil de efectuat într-un sezon, redate mai jos pentru

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

fiecare gen de maşină, iar întinderea obţinută s-a multiplicat cu numărul maşinilor specificate pe ani în *Tabelul 185*. Aceasta s-a raportat apoi la suprafaţa lucrată, în anii de recenzare a maşinilor, specifică operaţiunilor îndeplinite de acestea. Cifra rezultată reprezintă proporţia posibilă de lucrat cu maşinile din suprafaţa arabilă a ţării destinată acestui scop.

De reţinut că în afară de tractoare şi batoze, celelalte maşini agricole, de semănat, de secerat etc., tractate de animale, erau simple, uşoare; ele nu se pot asimila tipului de maşini agricole complexe şi de randament sporit, specifice tracţiunii mecanice a tractoarelor.

[2]De menţionat că lucrările de publicitate şi reclamă, cataloagele bine înzestrate cu explicaţii tehnice ale uzinelor producătoare, prezentau, de regulă, capacitatea de lucru a maşinilor agricole rezultată din condiţii ideale de lucru, supraevaluând posibilităţile lor reale. De asemenea, la evaluarea capacităţii lor de lucru trebuie avut în vedere gradul lor de uzură şi deci diminuarea posibilităţilor, prelungirea timpului de reparaţie, frecvenţa mai mare a întreruperilor în producţie.

În tabel se expune suprafaţa arabilă posibil de lucrat cu principalele maşini agricole. Între aceasta şi suprafaţa reală lucrată există diferenţe însemnate. Una dintre cauzele acestor diferenţe constă în faptul că maşinile agricole nu puteau fi folosite la întreaga lor capacitate în exploataţiile mici şi mijlocii; reiese că în realitatea agriculturii din perioada luată în calcul, ca de altfel în toate ţările cu proprietate funciară mică, suprafaţa lucrată de maşinile agricole era mult mai mică decât suprafaţa care putea fi lucrată după capacitatea teoretică a maşinilor. Apărea, astfel, o folosire incompletă a maşinilor, pe de o parte, iar, pe de altă parte, nevoia unui număr mai mare de maşini la o suprafaţă arabilă dată, solicitând investiţii mai mari.

Pentru maşinile defecte din parc sau scoase din folosinţă în timpul campaniei, în calculul nostru, s-a scăzut 5% din numărul de tractoare şi batoze şi 10% din celelalte maşini agricole înscrise în statistică.

[3]Capacitatea de lucru a plugului cu aburi – folosit până la primul război mondial – şi a tractorului s-a determinat, pe baza informaţiilor furnizate de specialişti şi prospectele uzinelor, astfel: sezonul anual de lucru fiind de aproximativ 4 luni (s-au scăzut 20 de zile de sărbători primăvara şi 16 toamna, 10 zile ploioase primăvara şi 14 zile ploioase toamna, rezultând un minim de 60 zile de lucru pe an. Plugul cu aburi, calculat la 10 ore de lucru pe zi, în funcţie de puterea lui, putea ara între 5-12 ha; având în vedere întreruperile tehnice din campanie, condiţiile precare de întreţinere specifice perioadei, s-a considerat media minimă de 5 ha arătură pe zi; înmulţită cu 60 zile = 300 ha pe an. Tractorul, de asemenea, în funcţie de capacitatea sa de tracţiune, putea ara între 2-6 ha pe zi. Considerând aceleaşi condiţii ca la plugul cu aburi, s-a luat o medie minimă de 3 ha pe zi înmulţind cu 60 de zile de lucru – 180 ha pe an.

În comparaţie cu aratul mecanic, aratul cu vitele – la doi trăgători şi un plug cu o brazdă – putea realiza, în medie, jumătate de ha pe zi sau 30 de ha pe an.

[4]Semănătoarele erau, în general, de două feluri, după modul de însămânţare: prin împrăştiere şi pe rânduri. Capacitatea de semănare varia, de asemenea, după mărimea – lărgimea maşinilor. După aprecierile specialiştilor, s-a acceptat semănătoarea prin împrăştiere, medie, ca având o lăţime de 2,5-3 m, trasă de 2 boi sau cai. Capacitatea teoretică de semănat în raport de condiţiile de teren varia între 4-5 ha pe zi. Perioada de semănat era mai scurtă decât aceea a aratului, deoarece o parte din arături se făceau pentru pregătirea terenului, cunoscut fiind că unei singure semănări îi corespund, la o serie de culturi, două arături, de toamnă şi de primăvară.

Pe de altă parte, semănătorile pe rânduri erau construite diferit pentru păioase şi pentru porumb. Diferenţierea lor în statistică nu o avem decât pentru anii 1940, 1943, 1945 şi 1946 din care reiese că ponderea medie a celor pentru cereale păioase se situa în jurul a 37-44%, în medie 40%, restul fiind pentru porumb. Întrucât raportul suprafeţelor de semănături între cele două feluri de cereale – păioase şi porumb – s-a menţinut vreme îndelungată aproximativ acelaşi, se poate accepta că raportul dintre cele cele două tipuri de maşini semănători din anii 1940–1946 este valabil şi pentru perioada anterioară. Campania de semănat păioase – toamna şi primăvara – era mai lungă, de vreo 40–50 de zile de lucru, în vreme ce semănatul porumbului se făcea numai primăvara, 20–25 de zile. Având în vedere ponderea celor două tipuri de semănători, timpul diferit al campaniei, se poate aprecia o medie de 35 de zile de lucru efectiv de semănat. Ca urmare, semănătorile prin împrăştiere realizau într-o campanie minimum (35 zile x 4 ha) 140 ha, iar cele pe rânduri (35 zile x 3 ha) 105 ha, rotunjit 100 ha.

Raportul între mașinile de semănat prin împrăștiere și cele pe rânduri se modifică; la început primele erau numeroase; dar la recensământul din 1905 se înregistrează cca 5 000 de semănători prin împrăștiere și 7 500 pe rânduri; în perioada interbelică se poate aprecia că se generalizează ultima categorie care făcea însemnate economii la sămânță și înlesnea prășitul mecanic al porumbului și al altor plante. În consecință, până la 1913 s-a calculat, în medie, ca funcționând 40% din semănători prin împrăștiere și 60% pe rânduri, iar în restul perioadei numai semănători pe rânduri.

[5]Mașinile de secerat erau de două feluri: cu greble, care secerau plantele și le aruncau jos la anumite distanțe, urmând să fie legate manual în snopi, și secerătoare legătoare, prevăzute cu aparat de făcut și legat snopi cu sfoară de Manila. Diferența între ele nu era de randament ci de forță de tracțiune, mult mai mare, 4–6 trăgători la secerătoare legătoare, față de 2 trăgători la cea simplă. Seceratul pe zi varia între 3–5 ha; cu media de 4 ha la un sezon de 25 de zile lucrătoare se secera deci cca 100 ha pe an.

După 1920, o dată cu răspândirea tractorului, tractarea semănătoarelor legători se face și mecanic, viteza de lucru crescând; dar posibilitatea de folosire rămâne minoră, întrucât numărul tractoarelor era încă redus, de 4–10 ori mai mic ca al secerătoarelor.

De menționat că seceratul manual și legatul snopilor necesita 6–10 oameni la ha pe zi.

[6]Mașina de treierat păioase – batoza – nu a suferit modificări mari în privința capacității de treierat; progresele dobândite privesc îndeosebi creșterea gradului de curățire, selectare a bobului, reducerea substanțială a pierderilor și eliminarea cauzelor de strivire a semințelor, toate fiind perfecționări calitative. Sezonul de treierat se aprecia până la 40–45 zile de lucru, din iulie până în septembrie, după ce s-au scăzut sărbătorile și zilele ploioase. La o medie de treierat pe zi de 10 tone la batoze de dimensiuni mijlocii, ceea ce echivala cu recolta în medie de pe 10 hectare, rezulta că într-un sezon o garnitură asigura treieratul pe cca 400 de ha. Calculele tabelului 187 se întemeiază pe ipoteza autorului datelor – Gh. Drăgan, *Mașini de treierat*, *op. cit.* –, după care sezonul de treierat dura numai 25 de zile; ceea ce, evident, în condițiile insuficienței mașinilor de treierat, care se compensa prin prelungirea perioadei de lucru, este o subevaluare a potențialului general al acestor mașini.

Se mai folosea treieratul cu vitele la arie, randamentul fiind de 4–700 kg pe zi de animal; bătutul cerealelor cu mlăciul dădea pentru un om pe zi 100–120 kg. La începutul perioadei, erau răspândite mașini de treierat acționate cu animale (manej), care debitau 2–2,5 tone pe zi, și cu brațele, al căror randament nu depășea 700–1 200 kg pe zi. Astfel de mașini mai funcționau și în perioada interbelică, capacitatea lor reprezentând 1–1,5% din cea a mașinilor acționate de forță motrice, ceea ce nu a fost luat în calcul.

[7]În acest an mașinile de secerat au fost socotite împreună cu cele de cosit; pentru departajare s-a scăzut din numărul total un număr proporțional cu mașinile de cosit din 1873.

[8]Mașinile de secerat au fost calculate împreună cu cele de cosit. În scopul departajării secerătorilor s-a aplicat o medie de 14%, reieșită din datele anilor 1943 și 1945, ca revenind cositoarelor, care au fost scăzute din totalul cumulat.

[9]S-a scăzut din suma mașinilor de treierat 10% ca fiind batoze purtate cu forța animalelor sau a brațelor, procent aproximativ, reieșit din structura felurilor de forță ce acționau batozele în 1938.

Tabelul 188

Maşinile şi uneltele agricole, pe categorii, în anii 1910 şi 1919

Categoria de maşini	1910			1919
	Total	Ale ţăranilor	Ale marilor proprietari	
1	2	3	4	5
Rariţe	4 578	4 229	349	12 311
Pluguri,	231 508	211 432	20 076	237 844
din care:				
- de lemn	34 274	32 369	1 905	---
- de fier şi cu aburi	197 234	179 063	18 171	
Grape,	234 290	207 873	26 417	159 938
din care:				
- de lemn	4 955	4 376	579	---
- cu colţi de fier	222 703	199 736	22 967	---
- de fier	6 632	3 761	2 871	
Semănătoare	3 123[4]	865	2 258	4 904
Maşini de secerat	25 981	23 493	2 488	23 644
Maşini de treierat,	8 076	7 548	528	}
din care:				
- de mână	6 481	6 109	372	} 21 950[1]
- cu cai	1 595	1 439	156	
Vânturători	43 751	40 210	3 541	}
Cositoare	578	155	423	} 33 999[2]
Greble tractate	1 019	171	848	
Unelte de mână	---	---	---	529 585
Care şi căruţe	---	---	---	250 137
Locomobile[3]	---	---	---	884

SURSE: *Istoria Moldavii, Documentî i materialî*, vol. IV; „Buletinul statistic al României", nr. 2, 1919.

NOTE: [1]În sursa din 1919 maşinile de treierat se arată împreună cu vânturătorile.

[2]Cositoarele împreună cu greblele tractate de animale, cu maşinile de răspândit îngrăşăminte şi de presat fân.

[3]Maşinile agricole cu vapori, în special pentru treieratul cerealelor, se folosesc pe scară largă la începutul secolului 20:

Anii	*Număr*	*Anii*	*Număr*	*Anii*	*Număr*	*Anii*	*Număr*
1900	723	1905	1 020	1909	1 154	1913	1 191
1901	774	1906	1 099	1910	1 165	1914	1 198
1902	837	1907	1 105	1911	1 183	1915	1 200
1903	978	1908	1 140	1912	1 169	1917	1 220

(D.E. Semeacov, *Ocerki economicescoi istorii Bessarabii, op. cit.*, p. 25).

[4]În sursă, 3 119.

Tabelul 189

Maşinile şi uneltele agricole principale, pe categorii, simple[1] şi perfecţionate[2], în perioada 1870–1897[3]

BASARABIA

Anii	Pluguri		Grape		Semănători	Maşini de		Maşini de treierat		Vânturători	Tocătoare de paie
	simple	perfecţionate	simple	perfecţionate		secerat	cosit	cu aburi	de cai		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1870	46 784	10 799	48 588	14 261	52	56	9	170	42	547	183
1871	48 380	12 210	48 928	15 829	48	74	15	186	45	805	184
1872	49 333	13 733	51 456	18 726	520	97	56	195	55	536	278
1873	50 370	14 634	51 173	9 927	423	129	79	216	629	485	286
1874	48 888	14 813	50 236	20 351	558	99	65	229	795	814	182
1875	47 644	15 615	49 899	21 056	74	124	77	229	604	1 927	234
1876	49 798	17 793	54 783	22 692	70	112	78	246	1 262	763	240
1877	47 987	18 436	51 167	20 450	91	107	64	232	1 445	826	165
1878	56 633	21 879	61 670	24 532	143	102	103	250	2 255	1 980	189
1880	60 230	26 476	68 029	29 131	224	349	77	295	1 736	934	208
1881	61 516	29 581	71 216	30 398	460	614	225	303	1 245	958	224
1882	66 293	32 168	71 955	32 953	303	656	225	355	1 486	1 067	276
1883	67 113	34 230	72 579	33 262	205	759	205	340	1 482	1 246	301
1885	67 405	39 327	75 878	40 391	418	763	236	407	445	1 533	376
1886	67 169	40 692	74 833	39 189	473	842	174	400	43	1 758	407
1887	61 611	45 176	71 428	42 157	322	801	219	410	41	1 991	564
1888	66 245	48 725	81 049	45 734	428	676	475	441	50	2 732	556
1889	67 961	57 270	78 619	45 702	596	980	285	428	41	3·299	611
1890	72 062	52 960	82 239	46 365	677	1 119	314	459	59	4 049	701
1891	70 272	58 756	82 104	52 846	762	1 308	322	495	58	4 769	808
1892	67 933	58 183	80 780	51 575	589	1 072	318	573	102	4 622	1 259

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 189*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1893	68 924	72 419	82 549	58 497	791	1 047	354	643	47	5 269	1 343
1894	67 811	64 692	79 312	56 105	696	1 009	328	487	109	4 942	1 299
1895	65 858	51 143	80 404	65 939	734	1 013	341	501	138	5 147	---
1896	64 000	59 907	79 913	61 932	741	1 254	545	522	68	5 693	---
1897	68 023	76 017	123 138	59 430	713	2 606	1 353	533	1 116	10 666	---

SURSE: „Obzorî Bessarabscoi gubernii", 1870--1897; Ia.S. Grosul și I.G. Budak, *Ocerki istorii narodnovo hoziaistva Bessarabii (1861--1905)*, Chișinău, 1972.

NOTE: [1]Uneltele simple, de regulă, erau din lemn, de construcție arhaică.
[2]Uneltele perfecționate se considerau cele construite din fier și produse de fabrici.

[3]Importantă este ponderea principalelor lucrări agricole executate cu mașini la sfârșitul secolului: la semănat: 8,33% din totalul suprafeței; 18,5% la seceratul cerealelor; 33,6% la treieratul recoltei de păioase; 68,3% la curățatul cerealelor prin vânturare. Restul lucrărilor se efectua cu mijloace și modalități tradiționale manuale.

Tabelul 190

Maşini şi unelte agricole[1], după categorii, în anul 1902

Felul maşinilor	Număr	Felul maşinilor	Număr
Linie Decovil	1	Maşini de tocat furaje	9049
Plug cu abur	2	Prese de fân	10
Batoze-treierători	778	Tocătoare	2984
Semănători	193	Vânturătoare, trioare	4163
Secerători-cositori	41	Maşini de recoltat	
Maşini de împrăştiat		rădăcinoase	17
îngrăşăminte	13	Maşini de desfăcut	
Maşini de greblat	56	porumb	103

SURSA: *Oesterreichisches Statistisches Handbuch für die im Reichsrate vertrenen königreiche und Länder, 1906–1907.*

NOTA: [1]După forţa motrice utilizată, aceste maşini şi instrumente se distribuiau astfel: acţionate de forţa omenească: 13 365; de forţa animală: 554; de vânt: 4; de apă: 9; cu aburi: 85; cu electricitate şi altele: 2.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

V

FORȚA MOTRICE A PRINCIPALELOR MAȘINI UTILIZATE ÎN AGRICULTURĂ – Introducere

Capacitatea motrice a mașinilor agricole constituie un indicator important al mecanizării agriculturii. Sursele statistice au permis calcularea puterii numai a două categorii de mașini – a tractoarelor și a locomobilelor. La începutul perioadei, acestea erau aproape singurele producătoare de forță; ulterior, se utilizează și motoare cu explozie internă și motoare electrice.

Capacitatea de forță, o dată cu numărul mașinilor agricole producătoare, marchează o tendință continuă de creștere. În primele două decenii și jumătate forța motrice sporește în medie cu circa 1 000 C.P. anual; în următoarele decenii sporul este substanțial mai mare, de circa 5 700 C.P., realizându-se mai ales pe seama mașinilor cu aburi.

În perioada anilor 1920-1947, creșterea forței motrice a mașinilor agricole se obține prin utilizarea motoarelor cu explozie internă, în vreme ce forța mașinilor cu aburi arată o tendință de reducere; se confirmă procesul de modernizare a producătorilor de forță care ar apărea și mai evident dacă s-ar adăuga și alte categorii de motoare, cu combustie internă, pe lângă tractoare și cele electrice.

În 1947 raportul dintre cele două surse – cu aburi și cu combustie internă – devenise net în favoarea celei din urmă: 35:65, în comparație cu două decenii în urmă, în 1927, când era 76:24.

Indicatorul forță motrice la 100 de ha teren arabil oferă o imagine mai exactă a sporului de putere utilizată în agricultură.

Datele statistice prezentate exprimă, totodată, potențialul aproximativ de forță motrice – neluat până acum în calcul – cu care participa agricultura în diferite perioade la economia energetică a țării. În 1947, puterea instalată a agriculturii reprezenta 58% față de totalul forței motrice a industriei prelucrătoare.

Tabelul 191

Forța motrice a principalelor mașini agricole[1], exprimată în CP, în perioada 1865-1947

Anii	Tractoare [2]		Locomobile		Total forță motrice[5,6] CP	Forța motrice la 100 ha arabil CP
	Număr	CP	Număr	CP		
1	2	3	4	5	6	7
1865[3]	8	320	156	3 900	4 220	0,24
1873	---	---	494	12 350	12 350	0,41
1888	15	600	986	24 650	25 250	0,61
1891	11	440	1 081	27 025	27 465	0,46
1905	55	2 200	4 539	113 475	115 675	1,94
1913[4]	144	4 170	5 936	148 400	152 570	2,34
1927	3 257	65 140	8 373	208 125	273 265[5]	2,28
1935	4 685	93 700	8 984	224 600	318 300	2,40
1938	5 732	114 640	8 247	206 175	320 815	2,50
1941	8 416	168 320	5 823	145 575	313 895	3,93
1943	8 340	250 200	6 571	164 275	414 475	5,10
1945	8 990	269 700	7 061	176 525	446 225	4,96
1946	9 554	286 620	7 023	175 575	462 195	5,36
1947	10 745	322 850	7 023	175 575	498 425	5,72

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 185.

NOTE: [1]Până la 1935, în sursele statistice, cu excepția anului 1905, nu se specifică capacitatea motrice a generatorilor de forță – pluguri cu aburi, tractoare, locomobile – decât rareori și numai pe unitate. În vederea stabilirii potențialului motric al tuturor mașinilor producătoare de forță s-a pornit de la informațiile din literatura de specialitate. Plugurile cu aburi, foarte grele, în a doua jumătate a secolului 19 – între 16-20 tone – și mai ușoare – între 8-12 tone, la începutul secolului 20 – erau capabile să are cu 4–8 brazde. Cu toate acestea, puterea lor se aprecia ca fiind în jur de 20 CP. De asemenea și locomobilele pentru batoze de păioase și porumb, cele mai frecvente care se importau, contau ca având 8, 10, 12 CP, în medie, însă, 10 CP. Acestea erau valorile de forță motrice cunoscute și practicate în tranzacțiile interne ale țării la mașinile cu aburi. Cu aceste cifre au fost trecute în statisticile românești. În realitate, forța lor motrice pe unitate –

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(continuare *tabelul 191*)

plug cu aburi sau locomobilă – era mult mai mare; aceasta s-a constatat mai ales când au fost importate motoare cu explozie internă şi s-a putut face comparaţia de putere între acestea şi maşinile cu aburi. Explicaţia o dau revistele de profil şi unii specialişti în perioada interbelică. Ea constă în faptul că plugurile cu aburi şi locomobilele, fabricate la început în Anglia şi exportate de acolo, fiind impuse, la import, la taxe după numărul de „cai vapori", erau declarate, convenţional, cu o capacitate mai redusă: cele de 20 CP ca fiind de 8 CP, cele de 25 CP ca având 10 CP etc. Ulterior, s-a procedat la fel şi cu maşinile cu aburi fabricate în alte ţări.

Însă după apariţia motorului cu combustie internă şi nominalizat pe forţa motrice în CP apare o diferenţă considerabilă, de cca 2,5 ori, între forţa etalon a acestor două feluri de maşini. În literatura tehnică economică circula opinia după care „calul vapor" englez era de 2,5-3 ori mai mare decât calul putere al motoarelor cu combustie internă; în realitate, calul putere are întotdeauna şi oriunde aceeaşi forţă de 75 kilogrametri pe secundă, respectiv 0,736 kw („Buletinul maşinilor", II, 1934, nr. 2-3, p. 3, precum şi Gh. Drăgan, *Maşinile de treierat*, Bucureşti, 1944, p. 90).

În consecinţă, pentru a aduce la nivel real capacitatea motrice a surselor de energie – pluguri cu aburi şi locomobile – produsă de aburi este necesar să se multiplice forţa lor convenţională cu 2,5 ori. Cu acest coeficient s-a recalculat capacitatea motrice la plugurile cu aburi până la 1913 şi la locomobile în toată perioada.

În ceea ce priveşte tractoarele, pentru intervalul 1913-1935, s-a luat media de forţă motrice pe tractor, reieşită din calculul capacităţii tractoarelor conform statisticii din 1935, de 19,2 CP, rotunjit la 20 CP. Ulterior, capacitatea tractoarelor se specifică numai în statisticile anilor 1945 şi 1946; aici ele sunt grupate, ca şi în 1935, pe clase de forţă motrice, de pildă 10-20 CP, 21-30 CP etc.; în vederea calculării potenţialului motric, s-a luat media claselor, respectiv 15 CP, 25 CP etc., pe baza căreia s-a calculat o medie generală de 29,3 CP, rotunjit la 30 CP, care a fost aplicată apoi la numărul tractoarelor din anii 1943, 1945, 1946 şi 1947.

Iată spre exemplificare repartizarea tractoarelor în 1945 după mărimea forţei motrice:

Capacitate în C.P.	Număr tractoare	%
10-20	1 828	20,3
21-30	2 919	32,5
31-40	2 367	26,3
peste 40	1 218	13,6
nespecificate	658	7,3

(„Statistica agricolă a României", 1945, *Inventarul agricol în anul 1945*, p. 19).

Diferenţa de medie generală a capacităţii tractoarelor din perioada anterioară anului 1941 şi posterioară se explică prin faptul că tractoarele importate după 1940 erau de capacitate mai mare ca înainte.

[2]Până la 1916 se cuprind prioritar maşinile de arat cu aburi numite pluguri cu aburi.

[3]După 1865 până la 1869 statistica înregistrează împreună maşinile de treierat, locomobilele şi batozele; o garnitură de treier funcţionează însă cu o locomobilă şi o batoză. Departajând jumătate din acestea ca locomobile, evoluţia aproximativă a acestora ar fi:

1866 – 173 locomobile
1867 – 178 "
1869 – 277 "
1869 – 287 "

După acelaşi procedeu s-a estimat numărul de locomobile în 1893.

[4]Date statistice asupra maşinilor agricole referitoare la perioada 1914–1918 şi până la 1927 nu au fost publicate. La sfârşitul anului 1915 Ministerul Industriei şi Comerţului a întreprins, fără să o termine, o cercetare asupra tuturor maşinilor de forţă din ţară, inclusiv a celor agricole. În fondul de arhivă a Ministerului Industriei şi Comerţului se păstrează o parte din dosarele pe judeţe – restul nefiind încă depistate – cuprinzând o amănunţită anchetă statistică asupra subiectului.

Însă sursa care ne poate furniza unele date pentru perioada scurtă 1912–1916 este Casa centrală a meseriaşilor, a creditului şi asigurărilor muncitoreşti, prin secţia Asociaţiei patronale.

Întrucât întreprinzătorii trebuiau să plătească jumătate din cotizația muncitorilor la Asigurări sociale, ei s-au constituit într-o asociație în scopul ținerii evidenței încasării cotizațiilor. În 1913 se publică lucrarea *Membrii Asociației patronale*, în 2 volume, cu proprietarii de mașini agricole și mașinile deținute. Prin adunarea locomobilelor și plugurilor cu aburi, obținem parcul aceestora în 1913. În 1919 aceeași asociație publică în „Independența economică", nr. 21-24 din 1 XI 1919 – 1 I 1920, p. 11, o situație de bilanț asupra celor patru ani de asigurări sociale, precizând că media anuală a anilor 1912–1916 a fost de 6 450 locomobile cu vapori și 150 de pluguri cu aburi și tractoare, ceea ce înseamnă că după 1913 a continuat creșterea parcului de mașini.

Pentru perioada războiului avem unele informații separate privind teritoriul ocupat și cel liber al țării. Ilie Georgianu, *op. cit.*, relevând exploatarea țării de către ocupanți, arată că pe teritoriul Munteniei și Olteniei în 1917 au fost rechiziționate 69 de pluguri cu aburi și 104 pluguri cu motor, deci în total 173 de unități. În cei doi ani de ocupație, Marele stat major economic german, în vederea efectuării arăturilor ce întârziau din lipsă de animale de muncă, a importat și vândut 75 de tractoare, astfel că în această parte a țării, la sfârșitul lui 1918, puteau exista 248 de pluguri cu aburi și tractoare. Nu se amintește până acum în surse despre celelalte mașini agricole (*România sub ocupație dușmană*, București, 1920, p. 98).

În Moldova, în toamna anului 1917, erau 39 de tractoare și două pluguri cu aburi.

[5]În afară de tractoare și locomobile, ca principale surse generatoare de forță motrice, mai existau și funcționau în agricultură diverse motoare, cu combustie internă, electrice, mașini cu aburi semistabile etc., utilizate la producerea de curent electric, la pompe și la alte instalații, care nu au fost înregistrate, dar care – după unele informații – erau de ordinul miilor. Statistica mașinilor agricole din 1927 confirmă opinia noastră; după ce arată numărul de tractoare, de 3 257, menționează sub titlul „Alți generatori de forță" un număr de 11 885 mașini; dacă din acestea scădem numărul corespunzător de locomobile, de 8 373, reiese că pe lângă locomobile și tractoare mai existau cca 3 500 de alte motoare de forță, fără să fie specificate. În perioada ulterioară, în procesul de mecanizare a unor activități agricole, este evident că numărul acestor motoare a crescut. În 1938 numai pentru punerea în mișcare a mașinilor de treierat, pe lângă cele 3 076 tractoare folosite la treierat și cele 8 247 locomobile erau utilizate 5 586 motoare cu combustie internă și 92 motoare electrice. Cu siguranță că acestea, după sezonul de treierat, își aflau alte întrebuințări în activitățile agricole.

[6]Potențialul de forță motrice al mașinilor din total nu poate fi identificat cu capacitatea în funcțiune a acestora; un număr de mașini neutilizabile, defecte sau defectate în timpul campaniilor, erau prezente în statistică. Datele anului 1946, singurele care relevă starea mașinilor, arată că din cele 9 554 tractoare înregistrate, în stare de funcționare erau 6 930, reparabile 1 979, reformate 520 și nespecificate 125. Reiese că peste un sfert din tractoarele înregistrate nu puteau fi folosite imediat. Situația anului 1946 era, desigur, de excepție datorită urmărilor războiului, greutăților în procurarea pieselor de schimb din străinătate etc., de unde și procentul mare de mașini inactive.

OBSERVAȚII SPECIALE:

Introducerea forței motrice în agricultura României va reprezenta începutul procesului de revoluționare a forțelor de producție, proces ce va continua cu precădere la anumite lucrări – culesul și treieratul păioaselor – și va rămâne vreme de 8 decenii în discrepanță cu caracterul manufacturier al celorlalte lucrări agricole. Dar în acest domeniu, al recoltării păioaselor, importanța și rolul mașinilor cu aburi era mare tocmai datorită caracterului cerealier extensiv și predominant în agricultură. Ritmul de introducere a mașinilor sporește până la începutul secolului 20, când se acoperă, în linii generale, necesitățile, mai ales în marea exploatare.

Sporul anual de mașini cu aburi, fără cele ieșite din funcțiune, este exprimat, pe perioade astfel:

1865 - 1869	31 mașini
1870 - 1873	52 mașini
1874 - 1888	34 mașini
1889 - 1891	50 mașini
1892 - 1905	246 mașini
1906 - 1914	164 mașini

Între 1865 și 1891, respectiv în două decenii și jumătate, înzestrarea mecanică a oscilat între 31-52 mașini pe an; ritmul a fost mai temperat în anii 1874-1888 și datorită crizei agrare mondiale;

din 1892, timp de 14 ani, se înregistrează cea mai mare achiziție anuală de locomobile: 246 mașini pe an, un spor de până la opt ori față de perioada inițială 1865-1869; apoi, deși diminuat, sporul anual se menține totuși ridicat, de 164 unități pe an până la 1914. După 1888 se poate considera o perioadă de generalizare a treieratului cu aburi în agricultura României. Se poate observa o paralelă între creșterea suprafețelor arabile însămânțate cu cereale și a mașinilor de treierat.

Utilizarea forței motrice în domeniul agricol, până la sfârșitul secolului 19, a fost mai întinsă chiar decât în industrie. Când se adoptau măsurile de protecție și încurajare a industriei naționale, în deceniul al nouălea, în agricultură se foloseau peste 25 000 CP. La 1901 industria mare dispunea de 45 000 CP, iar în 1905 agricultura dispunea de peste 115 000 CP.

Locul principal între mașinile de forță l-au ocupat tot timpul locomobilele întrebuințate la treierat și parțial la morărit.

Plugurile cu aburi se introduc încet și se mențin multă vreme în România în stadiu experimental; abia la începutul secolului, odată cu dezvltarea serviciilor de reparații, a forței de muncă specializate, ele devin mai rentabile. Numărul lor, de cca 100-150, în funcțiune la o suprafață arabilă de 6 milioane ha nu ne dă motiv să le considerăm cu eficiență socială la timpul respectiv. Mai repede se introduc autotractoarele, în concurența deschisă cu plugurile cu aburi; combustibilul (petrolul, benzina) ieftin, climatul industrial devenit mai obișnuit, mobilitatea și utilitatea lor mai mare, făceau din ele mașina de arat a viitorului. Dacă în 1913 erau cca 60 de tractoare, peste 10-15 ani se vor număra în România câteva mii. Avantajul constă și în reducerea substanțială a greutății mașinii de arat de la 16-20 tone a unui plug cu aburi, inclusiv apa și combustibilul, la 6-9 tone a unui tractor prin 1912 și la 3-6 tone după război.

Prețul de achiziție al tractorului era mai redus decât al plugului cu aburi; primul costa în 1910-1912, după marcă și mărime, între 24–30 000 lei; iar plugul cu aburi ajungea la 50 000–60 000 lei în condițiile când tona de porumb se vindea cu 120–130 lei.

Plugurile cu aburi proveneau în majoritate din Anglia, renumite fiind fabricile Fowler și Howard. Ele au dominat piața Europei în a doua jumătate a secolului 19. O dată cu inventarea și răspândirea motorului cu combustie internă, autotractorul intră mai ușor în utilizarea muncilor agricole; mari producători și vânzători de tractoare devin America, iar apoi Anglia, Germania, Franța. În prima decadă a secolului 20, mărcile principale de tractoare erau Caterpillar, Twin-City, Hart Parr, Big 4, Lanz etc. cu capacitatea variabilă de arat între 3–5 ha pe zi (*România agricolă*, 1913, 2 iun., p. 177).

Prețul de cost al arăturii, în medie, ajungea la 20–22 lei ha, compus din:

- amortizări, reparații etc.	52 – 55%
- salarii și întreținere	6 – 7%
- combustibil	28 – 35%
- uleiuri, materiale	15 – 18%

Consumul de carburant era diferit în funcție de capacitatea tractorului și adâncimea arăturii; se calcula la adâncimea de 18–20 cm, consum între 28–35 l benzină grea la ha.

Consumul mare de combustibil era provocat de greutatea însemnată a mașinii, 6–9 tone; se considera că 47–49% din forța motrice a tractorului se utiliza numai pentru propria sa tractare.

Folosirea mașinilor de arat în România era stimulată de condiții pozitive ca mari exploatații agricole, moșii ai căror proprietari sau arendași puteau dispune de capital de investiție; notăm că prețul mediu al unui plug cu aburi, la începutul secolului 20, de cca 55 000 lei, era egal cu capitalul minim al unei întreprinderi industriale „mari" care, prin aceasta, îndeplinea o condiție esențială cerută de legea încurajării industriale. Favorabil era și faptul că în România, dezvoltându-se o puternică ramură petrolieră, prețul produselor pentru piața internă, industrială, era relativ avantajos. Aceste condiții stimulatoare erau anihilate însă de raporturile sociale de muncă din agricultură, de relațiile învoielilor agricole în care munca țăranului cu uneltele sale devenea ieftină pentru marea exploatație. În schimb, concurența pe piața mondială a produselor agricole a determinat marea exploatație moșierească din România să introducă mașini în domeniul strânsului și treieratului păioaselor, al bătutului porumbului, operații necesare producerii cerealelor marfă pentru export.

Dacă strânsul recoltei și treieratul în vederea vânzării produselor, din multe cauze, cerea introducerea neapărată a treieratului mecanic pentru a scurta timpul de muncă, aratul nu ridica aceleași exigențe; el se putea efectua uneori treptat, 2 luni primăvara și 2–3 luni toamna până târziu, în raport de însămânțările ce urmau să se facă.

Perioada interbelică, în succesiunea lucrurilor, aduce elemente noi în privința mașinilor agricole și a forței lor motrice. În primul rând, tractorul înlocuiește definitiv plugul cu aburi, despre care nici nu se mai amintește în statistici. În al doilea rând, dintr-o mașină relativ simbolică a ogorului românesc până la 1913, el devine, deși încă mult insuficient, o mașină comună pentru marea exploatație ajungând în 1941 la peste 8 000 unități și în 1947 depășind limita de 10 000 mii, fiind produs de industria națională încă din 1945.

În schimb, principalul generator de energie pentru treieratul păioaselor se menține multă vreme locomobila prin avantajele sale tehnico-economice: instalație simplă și ușor de condus, ușor de întreținut și reparat cu resurse locale, după dezvoltarea atelierelor metalurgice din țară, dar mai ales un cost redus de investiție și producție; în 1905 prețul mediu al unei locomobile era în medie de 7 500 lei aur. Locomobila folosea în timpul sezonului de treierat drept combustibil: cărbuni, lemne, dar și paie care, practic, nu-l costau nimic pe proprietarul garniturii. Toate aceste avantaje economice și tehnice au făcut-o să supraviețuiască în România până în deceniile cinci, șase ale secolului nostru.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VI

MAŞINI AGRICOLE, EVOLUŢIE PE JUDEŢE ŞI ZONE AGROGEOGRAFICE, ÎN PERIOADA 1865-1913 – Introducere

Informaţia statistică asupra maşinilor şi uneltelor agricole la nivelul ţării se completează cu date la aria judeţelor şi zonelor agrogeografice, punându-se în evidenţă diferenţele la acest nivel, evoluţia, prin câteva momente ale înregistrărilor, a maşinilor de semănat, secerat şi treierat păioase în fiecare unitate administrativă.

Datele permit evidenţierea judeţelor şi zonelor care au introdus mai devreme diferite categorii de maşini, perioadele asimilării lor masive; sunt semnificative şi instructive marile inegalităţi, în timp şi spaţiu, de înzestrare a agriculturii cu astfel de maşini; factori diverşi, economici, de tradiţie, care urmează să fie cercetaţi au determinat grade diferite de înzestrare.

Deşi până la sfârşitul secolului 19 se încheie, în linii generale, lărgirea suprafeţei arabile pe seama păşunilor, fâneţelor, achiziţionarea masivă a maşinilor menţionate începe abia de atunci: între 1891–1905, respectiv într-un deceniu şi jumătate, numărul semănătorilor sporeşte de peste 9 ori, al secerătorilor de peste 12 ori, iar al maşinilor de treierat păioase se dublează; este perioada cea mai solicitată în aprovizionarea cu maşini agricole.

Judeţelor de câmpie le revine majoritatea maşinilor agricole: 18 judeţe aveau în 1905 peste 80% din totalul semănăturilor, peste 70% din maşinile de treierat, iar 19 judeţe deţineau 83% din secerători.

În privinţa ultimelor categorii de maşini, este evident fenomenul de substituire, între 1865–1888, a maşinilor de treierat cu manej, cu maşini puse în mişcare de locomobile. Cele mai multe maşini de semănat, secerat şi treierat aparţin judeţelor Ialomiţa, Brăila, Teleorman. Judeţul Constanţa poseda cele mai multe secerători, peste 25% din totalul pe ţară, dar puţine semănători şi relativ puţine maşini de treierat, ceea ce atestă folosirea forţei manuale la operaţiunile de semănat şi secerat păioase.

Numărul cel mai redus de maşini agricole se află în judeţele zonelor subcarpatice: Muscel, Gorj, Vâlcea, Neamţ, Suceava.

Tabelul 192

Maşini de semănat şi secerat, pe judeţe, în perioada 1865–1905

număr

Judeţul	Maşini de semănat[1]				Maşini de secerat[2]				
	1865	1888	1891	1905	1865	1873	1888	1891	1905
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
TOTAL GENERAL	15	1 111	1 283	11 924	72	495	1 024	1 464	18 448
Dorohoi	–	182	94	601	2	8	4	4	151
Botoşani	–	108	125	688	1	7	3	36	192
Iaşi	–	93	111	551	5	2	10	15	142
Roman	2	54	87	383	1	–	4	6	36
Vaslui	–	29	29	311	5	2	11	12	132
Fălciu	2	10	11	205	6	2	3	23	151
Tutova	–	1	13	312	4	1	6	25	269
Covurlui	1	4	23	394	10	12	14	41	577
Tecuci	–	–	14	284	1	2	1	6	285
R. Sărat	–	25	46	580	1	13	19	40	516
Total zona I	5	506	553	4 309	36	49	75	208	2 451
Suceava	–	41	25	161	2	3	–	4	25
Neamţ	–	26	24	217	–	3	1	1	37
Bacău	–	19	28	147	–	–	7	12	32
Putna	–	8	44	255	1	3	4	8	183
Total zona II	–	94	121	780	3	9	12	25	277
Buzău	–	41	52	549	2	9	30	37	455
Prahova	1	52	32	300	4	11	33	15	210
Dâmboviţa	–	34	32	193	1	17	16	23	83
Muscel	–	3	4	16	–	1	3	6	13
Argeş	–	6	11	86	–	1	8	13	106
Vâlcea	–	2	–	27	–	6	4	1	17
Gorj	–	7	4	12	–	7	5	12	28
Mehedinţi	–	5	20	244	–	28	69	72	200
Total zona III	1	150	155	1 427	7	80	168	179	1 112
Dolj	–	20	16	708	–	25	63	66	483
Romanaţi	–	60	37	266	–	51	66	82	569
Olt	–	9	3	269	–	14	14	19	328
Teleorman	–	93	72	623	2	108	250	259	1 483
Vlaşca	–	15	2	458	3	90	122	35	541
Ilfov	8	28	43	740	11	29	33	98	461
Ialomiţa	–	105	173	1 329	6	16	155	282	2 109
Brăila	1	30	97	828	4	24	49	133	2 157
Total zona IV	9	360	443	5 221	26	357	752	974	8 131
Tulcea	–	–	–	10	–	–	9	60	1 692
Constanţa	–	1	11	177	–	–	8	18	4 785
Total zona V	–	1	11	187	–	–	17	78	6 477

SURSE: Calculat pe baza datelor din: „Anale statistice ale României", 1867; „Statistica agricolă", 1871-1876; „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor", nr. 3, 1891, nr. 5, 1891; *„Statistica maşinilor şi instrumentelor agricole întrebuinţate în anul 1905"*, Bucureşti, 1907.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

NOTE: [1]Numai maşinile de semănat păioase.
[2]În cifrele anilor 1865, 1873, 1888 sunt incluse şi maşinile de cosit.

Tabelul 193

Maşinile de treierat păioase – batoze – pe judeţe, în perioada 1865–1913

număr

Judeţul	1865[1]	1873	1888	1873	1888	1891[2]	1905	1913
	Orice fel	Cu manej		Cu aburi				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Total general	323	259	123	971	1 973	2 285	4 585	6 103
Bacău	4	3	1	7	21	50	46	50
Botoşani	10	–	1	41	93	126	122	158
Covurlui	9	–	–	30	54	59	127	130
Dorohoi	14	7	6	60	94	47	150	155
Fălciu	11	–	–	29	56	51	75	82
Iaşi	9	2	2	22	71	69	111	126
Neamţ	1	1	–	9	21	34	36	41
Putna	8	–	–	7	30	37	52	40
Roman	7	2	1	28	46	55	70	73
Suceava	5	2	–	18	24	35	47	63
Total Zona I	78	17	11	251	510	563	836	918
Tecuci	7	–	–	27	54	61	99	97
Tutova	16	1	–	41	64	79	120	132
Vaslui	6	–	2	11	62	66	84	95
R. Sărat	13	–	–	21	53	79	139	119
Total Zona II	42	1	2	100	233	285	442	443
Buzău	10	75	2	44	94	85	156	232
Prahova	18	133	4	15	60	40	118	152
Dâmboviţa	7	–	2	25	54	74	134	164
Muscel	–	–	3	1	5	10	12	7
Argeş	3	1	8	2	19	32	87	126
Vâlcea	–	1	4	21	8	9	13	35
Gorj	–	1	17	3	10	14	34	57
Mehedinţi	10	2	27	37	73	81	139	228
Total Zona III	48	213	67	148	323	345	693	1 101
Dolj	12	2	7	72	127	164	425	686
Romanaţi	14	2	3	55	96	116	253	409
Olt	9	2	5	21	52	55	162	281
Teleorman	29	1	10	77	163	209	451	549

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 193*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vlaşca	24	–	3	64	114	64	320	477
Ilfov	36	16	1	96	124	181	338	400
Ialomiţa	14	2	10	51	138	202	398	420
Brăila	17	3	2	36	86	86	159	190
Total Zona IV	155	28	41	472	900	1 077	2 506	3 412
Constanţa	–	–	2	–	7	15	94	215
Tulcea	–	–	–	–	–	–	14	14
Total Zona V	–	–	2	–	7	15	108	229

SURSE: Calculat pe baza datelor din: „Anale statistice ale României", 1867; „Statistica agricolă", 1871–1876; „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor", 1891, nr. 3, p. 376 –377; nr.5, p. 690–691; „Statistica maşinilor şi instrumentelor agricole întrebuinţate în anul 1905"; Bucureşti, 1907; *Membrii Asociaţiei patronale*, vol. I şi II, Bucureşti, 1913.

NOTE: [1]Pentru anul 1865 nu se poate face separarea maşinilor de treierat cu manej de cele cu aburi.
[2]La unele judeţe în 1891 cifrele privind maşinile de treierat cu aburi apar mai mici decât în 1888; considerăm că scăderea provine din lipsuri la înregistrare.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VII

MAŞINILE AGRICOLE CU ABURI ŞI PROPRIETARII LOR PE CATEGORII ŞI JUDEŢE ÎN ANUL 1905 – Introducere

Cea mai detaliată statistică asupra maşinilor şi uneltelor agricole până în anul 1918, cu variaţi indicatori tehnico-economici şi sociali a fost efectuată în 1905. Câteva tabele pun în valoare o parte din informaţia importantă a acestei statistici: în primul rând, distribuţia maşinilor agricole acţionate cu aburi, pe categorii şi judeţe, apoi proprietarii maşinilor agricole cu aburi, după categorii şi judeţe.

Totalul maşinilor agricole acţionate cu forţa aburului depăşeşte cifra de 10 000 de unităţi; cele mai numeroase sunt locomobilele şi maşinile de treierat – batoze de cereale – la paritate, după care ca importanţă şi număr urmează maşinile de bătut porumb; altele, de treierat trifoi, de tăiat nutreţ, prese etc., sunt doar de ordinul zecilor, ceea ce atestă concentrarea maşinilor puternice pentru cele două categorii de cereale–păioasele şi porumbul.

Dacă treieratul mecanic al păioaselor mai ales în marea exploataţie devenise preponderent, separarea boabelor cu mijloace manuale făcându-se mai ales în gospodăria ţărănească, bătutul mecanic al porumbului era departe de a ajunge la acest nivel; tot marea exploatare, cum se va vedea în alte situaţii statistice, folosea cu precădere maşinile de bătut mecanic porumbul. Slaba mecanizare a procesului de obţinere a boabelor de porumb era dictată şi de faptul că operaţiunea se făcea uşor, practic şi cu instrumente simple, manuale, care foloseau forţa de muncă ţărănească în anotimpurile de slabă solicitare.

Proprietarii de maşini agricole cu aburi se repartizează pe judeţe aproximativ în aceeaşi proporţie cu maşinile, după cum s-a văzut în tabelele anterioare.

Categoriile de proprietari stabilite de sursa statistică privesc moşierii, arendaşii, respectiv exploatatorii de moşii cu peste 100 de ha, apoi cultivatorii mici, antreprenorii, alţi proprietari şi asociaţiile ţărăneşti. Cultivatorii „mici" erau consideraţi cei care aveau sub 100 de ha. Deţineau maşini, în primul rând, ţăranii fruntaşi, înstăriţi; ei reprezentau peste 11 % din totalul proprietarilor de maşini cu aburi.

O categorie semnificativă o constituiau mecanicii antreprenori, de fapt posesori de maşini de treierat – locomobilă şi batoză – uneori câte două sau mai multe garnituri, cu care treierau cu precădere cerealele ţăranilor; pentru treierat se percepea uium, între 6–15 % din cantitatea obţinută, ceea ce aducea venituri însemnate posesorilor de maşini.

Dintre proprietarii de maşini de treier circa 35% erau moşieri, 29% –mari arendaşi şi 34% – aşa-zişii micii cultivatori, antreprenorii şi de alte profesii, confirmând forţa investiţiei capitaliste în acest domeniu.

Tabelul înscrie şi 39 „proprietari de maşini agricole" ca fiind asociaţii ţărăneşti; acestea erau cooperative săteşti care utilizau maşinile, în primul rând, pentru treieratul cerealelor membrilor cooperatori.

Tabelul 194

Maşini agricole acţionate de forţa aburului, după categorii, pe judeţe, în anul 1905

număr

Judeţul	Pluguri cu aburi	Locomobile	Maşini de treierat	Maşini de bătut porumb	Batoze de trifoi	Maşini de tăiat nutreţ	Prese de fân	Altele	Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
TOTAL GENERAL	55	4 539	4 585	1 258	23	16	8	10	10 494
Dorohoi	4	154	150	50	6	-	-	-	364
Botoşani	3	122	122	52	10	3	2	-	314
Iaşi	-	113	111	46	1	-	-	-	271
Roman	1	66	70	23	1	-	-	-	161
Vaslui	2	85	84	32	-	2	-	-	205
Fălciu	-	70	75	35	-	-	-	-	180
Tutova	1	120	120	42	-	-	-	-	283
Covurlui	3	120	127	37	-	2	-	-	289
Tecuci	1	102	99	29	-	2	-	1	234
R. Sărat	1	124	139	50	-	-	-	-	314
Total zona I	16	1 076	1 097	396	18	9	2	1	2 615
Suceava	2	42	47	12	2	-	1	-	106
Neamţ	2	36	36	18	2	-	-	-	94
Bacău	1	50	46	15	-	1	-	-	113
Putna	1	55	52	18	1	-	-	-	127
Total zona II	6	183	181	63	5	1	1	-	440
Buzău	1	148	156	36	-	-	1	-	342
Prahova	-	112	118	33	-	-	-	-	263
Dâmboviţa	-	134	134	36	-	-	1	-	305
Muscel	-	12	12	2	-	-	-	-	26
Argeş	1	85	87	16	-	-	-	-	189
Vâlcea	-	13	13	3	-	-	-	-	29
Gorj	-	34	34	10	-	-	1	-	79
Mehedinţi	1	139	139	59	-	1	-	-	339
Total zona III	3	677	693	195	-	1	3	-	1 572
Dolj	7	412	425	119	-	-	-	-	963
Romanaţi	3	255	252	73	-	-	-	1	584
Olt	3	159	162	40	-	1	1	-	366
Teleorman	6	453	451	72	-	2	-	1	985
Vlaşca	2	317	320	73	-	-	1	-	713
Ilfov	-	342	338	91	-	1	-	3	775
Ialomiţa	7	403	399	80	-	-	-	1	890
Brăila	2	159	159	42	-	1	-	3	366
Total zona IV	30	2 500	2 506	590	-	5	2	9	5 642
Tulcea	-	14	14	2	-	-	-	-	30
Constanţa	-	89	94	12	-	-	-	-	195
Total zona V	-	103	108	14	-	-	-	-	225

SURSA: Calculat pe baza datelor din „Statistica maşinilor şi instrumentelor agricole întrebuinţate în anul 1905".

Tabelul 195

Proprietarii de maşini agricole cu abţri, pe categorii şi judeţe, în anul 1905

număr

Judeţul	Exploatatori de moşii		Cultivatori mici	Mecanici, antreprenori	Alte profesii	Asociaţii ţărăneşti
	Moşieri	Arendaşi				
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL GENERAL	1 086	894	348	438	254	39
Dorohoi	37	52	5	3	1	3
Botoşani	27	58	-	1	2	-
Iaşi	12	55	3	4	-	2
Roman	17	30	1	4	1	-
Vaslui	16	29	2	7	11	1
Fălciu	21	31	2	5	4	-
Tutova	35	30	8	9	6	1
Covurlui	29	26	10	3	8	-
Tecuci	27	22	8	2	1	-
R. Sărat	38	33	2	11	5	1
Total zona I	259	366	41	49	39	8
Suceava	10	18	-	7	2	-
Neamţ	15	11	-	4	1	-
Bacău	18	10	3	6	2	-
Putna	8	16	3	6	-	1
Total zona II	51	55	6	23	5	1
Buzău	46	25	11	16	4	-
Prahova	15	23	12	15	3	3
Dâmboviţa	26	12	18	27	9	2
Muscel	5	1	1	2	-	-
Argeş	25	10	11	8	5	-
Vâlcea	7	3	1	1	-	1
Gorj	16	1	5	3	-	-
Mehedinţi	48	25	11	16	6	3
Total zona III	188	100	70	88	27	9
Dolj	133	47	55	53	34	7
Romanaţi	83	28	42	23	28	4
Olt	56	22	17	17	9	3
Teleorman	61	42	41	73	39	3
Vlaşca	41	55	29	25	26	1
Ilfov	68	68	23	40	19	2
Ialomiţa	60	72	10	34	23	1
Brăila	30	32	2	4	2	-
Total zona IV	532	366	219	269	180	21
Tulcea	5	-	4	3	2	-
Constanţa	51	7	8	6	1	-
Total zona V	56	7	12	9	3	-

SURSA: Calculat pe baza datelor din „Statistica maşinilor şi instrumentelor agricole întrebuinţate în anul 1905".

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VIII

CENTRALIZAREA MAŞINILOR DE TREIERAT ÎN PROPRIETATE ÎN ANUL 1913 – Introducere

Datele provin din surse inedite şi sunt oferite cititorului cu acelaşi caracter.

Maşinile de treierat au fost grupate pe proprietari ceea ce a determinat un anumit grad de centralizare a lor. Este interesant de relevat, prin date statistice, pe exemplul acestor mijloace de producţie, fenomene ale raporturilor industriale, deşi sfera lor de răspândire în agricultura românească este încă redusă.

Datele arată că circa 70 % din proprietari posedând câte o garnitură de treierat – locomobilă şi batoză – aveau în proprietate aproape jumătate din totalul maşinilor; circa 25 %, cu 2–3 garnituri de treierat, posedau 39 % din maşini, iar restul de 5 % din proprietari aveau 11 % din numărul maşinilor; existau proprietari din ultima categorie cu 7 până la 20 garnituri de treierat, ceea ce echivala cu capitalul unor importante întreprinderi industriale. Cu toate că gradul de centralizare a mijloacelor moderne de producţie în agricultură era redus, datele exprimă o tendinţă certă şi specifică în această direcţie.

Tabelul 196

Proprietarii de maşini de treierat şi maşinile[1] în posesie, pe grupe[2], în anul 1913

Grupa de maşini	Proprietari		Maşini în proprietate	
	Număr	%	Număr	%
1	2	3	4	5
Total	4 186	100,0	6 003[3]	100,0
1	2 992	71,5	2 992	49,8
2	859	20,5	1 718	28,6
3	205	4,9	615	10,3
4	68	1,6	272	4,4
5	30	0,7	150	2,5
6	16	0,4	96	1,6
7–10	12	0,3	97	1,6
11–20	4	0,1	63	1,0

SURSE: Calculat după: *Casa centrală a meseriilor şi asigurărilor muncitoreşti*, Secţia III, *Asigurarea în contra accidentelor*, Bucureşti, 1915; *Membrii Asociaţiei patronale*, vol. I, II, Bucureşti, 1913.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

NOTE:[1] Se înțeleg garnituri de treierat formate din două mașini sau una generatoare de forță motrice – locomobilă, tractor, motor cu combustie internă etc. – și mașina de treierat propriu-zis – batoza.

[2] Gruparea s-a făcut de noi după datele nominale din sursă – *Membrii Asociației patronale* – ordonate pe județe; în exemplarul de la Biblioteca Academiei Române, la județul Buzău, lipsesc 4 pagini cu 47 de proprietari; pentru completare s-a calculat cu media pe țară de 1 1/2 mașini de fiecare proprietar.

[3] Sursa datelor – *Membrii Asociației patronale* – a întocmit o listă nominală pe țară a tuturor proprietarilor de mașini cu aburi folosite în agricultură – la mori, la treieratul cerealelor, la arat etc.

Asociația s-a organizat pentru a constitui, conform Legii meseriilor și asigurărilor muncitorești, din 1912, fondul de asistență al patronatului la plata asiguraților – mecanici agricoli – în caz de accident. Legea prevedea formarea fondului prin participarea paritară a salariaților și a patronatului.

Pe baza evidenței nominale a mașinilor cu aburi a fiecărui proprietar, patronii erau obligați, în funcție de numărul mașinilor, să plătească anual o cotizație din care se constituia fondul menționat. Asociația patronală era interesată să nu omită nici un proprietar de mașini cu aburi.

Datele calculate din această lucrare – care are caracter de certitudine – sunt singurele referitoare la numărul mașinilor de treierat din intervalul 1905 și 1927. Ele arată că în țară funcționau în anul 1913, cca 6 000 garnituri de treierat păioase.

Cu atât mai importantă este sursa și cifra cu cât până acum în literatura de istorie agrară se utiliza unica cifră pusă în circulație – fără referire la vreo sursă – de G. Cioriceanu în *La Roumanie économique et ses rapports avec l'entranger de 1860 à 1915;* la p. 331 se arată că între 1905 și 1915 numărul mașinilor de treierat s-a împătrit, trecând de la 4 585 la 20 000.

O analiză atentă a capacității de producție a mașinilor agricole și a cantității de cereale păioase obținută arată că un asemenea număr de mașini depășea de câteva ori necesitățile de treier. Nici în perioada interbelică, când suprafața însămânțată cu cereale păioase era de 2, 3 ori mai mare ca în 1913, nu s-a ajuns la 20 000 de mașini de treierat.

În consecință, rezultă că între 1905 și 1915 numărul mașinilor de treierat a sporit mai puțin decât în perioadele anterioare, de la 4 585 la 6 000, și ajungând să acopere în mare parte necesitățile de treier.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IX

MAŞINILE ŞI UNELTELE AGRICOLE ŞI VALOAREA LOR, DISTRIBUITE ÎNTRE EXPLOATAŢIA MARE ŞI EXPLOATAŢIA MICĂ, ÎN ANUL 1905 – Introducere

Datele recensământului din 1905 permit determinarea, pentru prima oară, a repartiţiei maşinilor şi uneltelor agricole între exploataţia mare – moşierească şi arendăşească – considerată de sursă a fi cea de peste 100 de ha şi gospodăria mică, cea de sub 100 de ha. În acest raport se reflectă, practic, proprietatea moşierească şi cea ţărănească asupra diferitelor feluri de maşini şi unelte agricole. Ele sunt clasate pe trei mari grupe: maşini cu aburi; maşini şi unelte tractate de animale; maşini şi unelte acţionate cu braţele; acestea sunt exprimate într-un tabel prin număr şi în altul prin valoare.

Caracteristic este că majoritatea maşinilor cu aburi – în sursă din eroare, este trecută totalitatea lor – aparţinea exploataţiei mari, iar majoritatea maşinilor şi uneltelor acţionate cu braţele revenea micii exploataţii ţărăneşti.

Cele mai numeroase şi mai utile mijloace de muncă agricole tractate de animale – formând principala bază tehnico-materială a agriculturii – pluguri, grape, secerători, care şi căruţe etc., aparţineau cu prioritate ţărănimii. Marea exploataţie avea însă privilegiul de a poseda şi folosi 97 % din semănători, 95 % din cositori, 56 % din maşinile de bătut porumb, 67 % din maşinile de preparat nutreţ etc.

Datele din 1905 furnizează argumentele statistice de susţinere a tezei după care suprafaţa arabilă a ţării – atât cea moşierească, cât şi cea ţărănească – era cultivată, în principal, cu mijloacele de muncă ale ţărănimii pe cheltuiala căreia se făcea achiziţionarea şi întreţinerea lor.

În tabelul următor, unde maşinile şi uneltele agricole sunt estimate valoric, constatarea de mai sus se confirmă: din valoarea inventarului de maşini şi unelte de 211 mil. lei aur, mica exploataţie ţărănească deţinea 58,7 %, iar cea latifundiară 41,3 % din care, dacă se deduc maşinile cu aburi, celelalte maşini şi unelte în proprietatea marii exploataţii reprezentau 11 % din întreaga valoare a mijloacelor de muncă.

Tabelul 197

Maşini şi unelte agricole, pe categorii, repartizate între exploatația mare şi mică, în anul 1905

Categoria de maşini şi unelte agricole	Marea exploatație [1]		Mica exploatație [2]		Total [3]
	număr	%	număr	%	număr
1	2	3	4	5	6
TOTAL GENERAL	175 176	9,6	1 656 145	90,4	1 831 621
I *Maşini cu vapori* [4]	10 494	100,0	–	–	10 494
II *Maşini şi unelte tractate de animale*					
1 Maşini şi unelte de preparare a terenului:					
a pluguri şi cultivatoare	42 720	8,3	474 743	91,7	517 463
b grape	44 728	10,0	403 532	90,0	448 260
c tăvălugi	8 165	70,2	3 471	29,8	11 636
2 Maşini de semănat	12 151	97,0	370	3,0	12 521
3 Maşini şi unelte de întreținere a semănăturilor	5 288	4,8	104 483	95,2	109 771
4 Maşini de recoltat:					
a de secerat	7 521	40,8	10 930	59,2	18 451
b de cosit	2 622	95,0	139	5,0	2 761
5 Maşini de treierat şi bătut porumb	303	56,1	237	43,9	540
6 Altele, care de transport	24 964	4,1	589 308	95,9	614 272
Total	148 462	8,6	1 587 213	91,4	1 735 675
III *Maşini acționate cu brațele*					
1 Maşini de treierat şi de bătut porumb	1 287	14,1	7 853	85,9	9 140
2 Maşini de curățat semințe	8 801	29,9	20 660	70,1	29 451
3 Maşini de preparat nutreț	1 850	67,2	900	32,8	2 750
4 Alte maşini-unelte	4 282	9,7	39 819	90,3	44 101
Total	16 220	19,0	69 232	81,0	85 452

SURSA: Calculat pe baza datelor din „Statistica maşinilor şi instrumentelor agricole întrebuințate în anul 1905", Bucureşti, 1907.

NOTE: [1] Cuprinde exploatațiile cu suprafețe de peste 100 ha, de regulă ale marilor proprietari funciari şi ale arendaşilor.

[2] Cuprinde exploatațiile cu suprafețe de până la 100 ha; peste 95 % din acestea sunt gospodării țărăneşti de sub 10 ha.

[3] S-au înregistrat toate maşinile şi uneltele agricole indiferent de starea lor şi gradul de uzură; ca urmare, mijloacele de muncă în funcțiune erau mai puține.

[4] În sursă, în mod greşit, toate maşinile cu aburi sunt trecute ca aparținând marii proprietăți. Spre edificare a se vedea Tabelul 195.

Tabelul 198

Valoarea maşinilor şi uneltelor agricole repartizate între exploatația mare şi mică, în anul 1905

Categoria de maşini şi unelte agricole	Marea exploatație [1]		Mica exploatație [2]		Total [3]
	Mii lei	%	Mii lei	%	Mii lei
1	2	3	4	5	6
TOTAL GENERAL	87 115	41,3	123 619	58,7	210 734
I *Maşini cu vapori* [4]	63 128	100,0	-	-	63 128
II *Maşini şi unelte tractate de animale:*					
1 Maşini şi unelte de preparare a terenului :					
a pluguri şi cultivatoare	3 116	12,1	22 550	87,9	25 666
b grape	2 009	35,8	3 600	64,2	5 609
c tăvălugi	463	76,5	142	23,5	605
2 Maşini de semănat	5698	97,1	173	2,9	5 871
3 Maşini şi unelte de întreținere a semănăturilor	220	10,3	1 915	89,7	2 135
4 Maşini de recoltat:					
a de secerat	5 274	49,4	5404	50,6	10 678
b de cosit etc.	619	94,4	37	5,6	656
5 Maşini de treierat şi bătut porumb	227	56,0	178	44,0	405
6 Altele, care de transport	4 145	4,7	83 391	95,3	87 536
Total	21 771	15,6	117 390	84,4	139 161
III *Maşini acționate cu brațele:*					
1 Maşini de treierat şi de bătut porumb	141	14,0	866	86,0	1 007
2 Maşini de curățat semințe	1 524	30,1	3 542	69,9	5 066
3 Maşini de preparat nutreț	214	69,0	96	31,0	310
4 Alte maşini unelte	337	16,3*	1 725	83,7	2 062
Total	2 216	26,2	6 229	73,8	8 445

SURSE: Calculat pe baza datelor din „Statistica maşinilor şi instrumentelor agricole întrebuințate în anul 1905", Bucureşti, 1907.

NOTE: [1] Cuprinde exploatațiile cu suprafețe de peste 100 de ha, de regulă ale marilor proprietari funciari şi arendaşi.

[2] Cuprinde exploatațiile cu suprafețe de sub 100 de ha, din care peste 95 % reprezintă gospodării țărăneşti de până la 10 ha.

[3] Reprezintă valoarea aproximativă inițială de achiziție, deci fără luarea în considerare a uzurii sau defectelor.

[4] În sursă, în mod greşit, toate maşinile cu aburi sunt trecute ca aparținând marii proprietăți. Spre edificare a se vedea Tabelul 195.

X

MAŞINILE AGRICOLE ACŢIONATE MECANIC, PE REGIUNI AGROGEOGRAFICE, DUPĂ SUPRAFAŢA DE LUCRU ŞI GRUPELE DE PUTERE, ÎN ANUL 1935 – Introducere

Statistica maşinilor şi uneltelor agricole din anul 1935, pe lângă specificaţia numerică a acestora, înscrisă în situaţiile cu date generale, mai oferă informaţii referitoare la suprafaţa arabilă ce revine pe un tractor şi suprafaţa de cereale păioase ce revine pe o maşină de treierat, precum şi distribuţia tractoarelor grupate după putere, în cai putere, pe regiuni agrogeografice.

Aceşti indicatori sunt importanţi întrucât ei exprimă densitatea maşinilor respective pe suprafaţa de lucru şi indirect gradul de înzestrare şi de mecanizare în fiecare regiune agrogeografică; mobilurile, cauzele, variatelor diferenţe rămân să fie examinate de cercetători.

Cele trei situaţii de date scot în evidenţă diferenţe mari în suprafaţa ce revine pe un tractor, locomobilă sau batoză în diferite regiuni agrogeografice nu numai între zonele de deal şi de şes dar şi în cadrul fiecărei forme de relief. Cea mai slabă densitate de tractoare şi batoze revenea şesurilor Moldovei, iar cea mai bună şesurilor Tisei. Zonele de deal mai înzestrate erau cele din Muntenia şi Transilvania iar mai sărace în maşini erau cele din Bucovina şi Dobrogea. Locomobilele, ca principale furnizoare de forţă motrice a maşinilor de treierat, apar masate, cum este şi de înţeles, în zonele arabile de şes, cu cereale păioase din abundenţă, care se treierau la arie. Ele reprezentau, în general, aproape dublul tractoarelor dar în unele zone, ca şesul Dunării, depăşeau acest raport.

O interpretare inversă a datelor, pe de altă parte, relevă că acolo unde revenea o suprafaţă mare pe maşină era mai răspândită munca agricolă manuală, fie aratul cu animale în locul tractorului, fie treieratul cu animalele în locul batozei mecanice. Acolo unde suprafaţa de lucru pe maşină era mai mică se dovedeşte un grad sporit de mecanizare la aceste operaţiuni.

Distribuţia tractoarelor pe grupe de putere şi pe regiuni agrogeografice marchează, de asemenea, mari diferenţe între zonele de şes şi de deal în favoarea şesului; o mare parte a tractoarelor se afla concentrată în şesul Dunării şi al Tisei, şesurile Siretului şi al Prutului fiind mai slab înzestrate. Important de observat este faptul că în şesurile

Dunării, Prutului și Siretului, ca și pe platoul Transilvaniei, predominau tractoare cu putere medie de 10–36 CP, în vreme ce în șesul Tisei erau tractoare mai mici, până la 20 CP. În general, la nivelul întregului teritoriu, din cele 5 grupe de putere a tractoarelor, predominau net, cu 66 %, două grupe, de 10–20 și 21–30 CP, ceea ce arată tipul mediu de tractor adecvat cerințelor de atunci.

Tabelul 199

TRANSILVANIA

Mașinile și uneltele agricole principale, în anii 1870, 1895 și 1915

număr

Categoria	1870	1895	1915
1	2	3	4
Pluguri cu aburi, tractoare	---	27	---
Locomobile	---	1 587	3 865[1]
Mașini de treierat, batoze	495	5 807	8 752[2]
Mașini de semănat	277	7 587	---
Mașini de secerat	266	1 569	---
Pluguri	301 301	390 653	---
Grape de fier sau cu dinți de fier	---	354 156	---
Care și căruțe	---	441 074	---

SURSE: Calculat după „Magyar statistikai évkönyv", 1876; „A magyar orszagáinak mezögszdasági statisytikáia", Budapesta, 1895, vol. IV.

NOTE: [1] Numărul locomobilelor în anul 1915 este dedus din repartiția batozelor după sursa de forță motrice: cu aburi – 3 865; cu motor – 1 749; cu manej – 3 145, considerându-se că mașinile cu aburi erau locomobilele clasice ce puneau în mișcare batozele.

[2] Se cuprind și 3 145 purtate de cai.

Tabelul 200

Mașinile agricole acționate mecanic, pe regiuni agrogeografice, în anul 1935[1]

Regiunea	Tractoare		Locomobile		Mașini de treierat	
	număr	pondere	număr	pondere	număr	pondere
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	4 685	100,0	8 984	100,0	14 664	100,0
Carpații Meridionali	139	3,0	134	1,5	295	2,0
Carpații Munteniei	334	7,1	636	7,1	1 025	7,0
Șesurile Siretului și Prutului	370	7,9	774	8,6	1 129	7,7
Șesul Dunării	965	20,6	2 806	31,2	3 184	21,7
Șesul Tisei	1 237	26,4	1 974	22,0	3 050	20,8
Platoul Transilvanici	675	14,4	1 177	13,1	2 663	18,2
Transilvania de Nord	185	4,0	228	2,5	534	3,6
Bucovina	84	1,8	150	1,7	339	2,3
Dobrogea	335	7,1	316	3,5	416	2,8
Basarabia de Nord	181	3,9	672	7,5	1 886	12,9
Basarabia de Sud	180	3,8	117	1,3	143	1,0

SURSA: Calculat pe baza datelor din: „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1936, nr. 5.

NOTA: [1] Numărătoarea maşinilor agricole a fost întreprinsă în noiembrie 1935 de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor prin Serviciul de statistică, publicaţii şi studii, cu ajutorul birourilor statistice de pe lângă prefecturile judeţelor.

Tabelul 201

Maşinile agricole acţionate mecanic, pe regiuni agrogeografice, în raport cu suprafaţa de lucru, în anul 1935

Regiunea	Suprafaţa arabilă la 1 tractor, ha	Suprafaţa de cereale păioase la 1 maşină de treierat, ha
1	2	3
Carpaţii Moldovei	2 800	390
Carpaţii Munteniei	3 100	350
Şesurile Siretului şi Prutului	4 300	525
Şesul Dunării	2 800	375
Şesul Tisei	1 400	260
Platoul Transilvaniei	1 900	200
Transilvania de Nord	2 100	280
Bucovina	3 900	410
Dobrogea	3 700	1 660
Basarabia de Nord	8 500	365
Basarabia de Sud	9 000	6 800

SURSA: Calculat pe baza datelor din: „Buletinul Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1936, nr. 5.

Tabelul 202

Tractoarele pe grupe de forţă motrice şi pe regiuni agrogeografice, în anul 1935[1]

Regiuni	Forţa motrice în CP				
	sub 10	10-20	21-30	31-40	peste 40
1	2	3	4	5	6
TOTAL	1 055	1 689	1 432	343	166
Carpaţii Moldovei	14	45	64	14	2
Carpaţii Munteniei	32	113	124	31	34
Şesurile Siretului şi Prutului	59	127	147	33	4
Şesul Dunării	104	299	350	145	67
Şesul Tisei	423	496	255	50	12
Platoul Transilvaniei	152	201	261	47	14
Transilvania de Nord	54	99	30	3	-
Bucovina	26	26	26	3	3
Dobrogea	117	145	38	12	23
Basarabia de Nord	23	57	92	3	6
Basarabia de Sud	51	81	45	2	1

SURSA: Calculat pe baza datelor din: „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1936, nr. 5.

NOTA: [1] Numărătoarea maşinilor agricole a fost întreprinsă în noiembrie 1935 de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, prin Serviciul de statistică, publicaţii şi studii, cu ajutorul birourilor statistice de pe lângă prefecturile judeţelor.

XI

SURSA DE FORȚĂ MOTRICE ȘI CAPACITATEA DE LUCRU A MAȘINILOR DE TREIERAT, ÎN ANUL 1938 – Introducere

Interesul deosebit al prezentei situații statistice este relevat de cei doi indicatori inediți, specificați numai în această sursă: felurile mașinilor de forță motrice și capacitatea de lucru a mașinilor. Se pun, astfel, în evidență diferitele surse motrice utilizate în acționarea batozelor; prioritate o au forțele mecanice; cele 2 procente care aparțin forțelor naturale – apei, vitelor, brațelor oamenilor – confirmă generalizarea mecanizării treieratului; dar majoritatea motoarelor – determinate de avantaje certe – continuă să fie locomobilele tradiționale alimentate la treier cu paie. Tendințele de modernizare, prin introducerea motoarelor cu combustie internă mai eficiente – autotractoare, motoare stabile și chiar electrice –, sunt vizibile; aceste surse motrice depășeau, prin capacitatea de treier a batozelor pe care le antrenau, mașinile cu aburi. Răspândirea largă a motoarelor cu combustie internă la treierat, mai mici și mai ieftine decât tractoarele și locomobilele, ca și a unor batoze corespunzătoare, sugerează existența unei categorii de întreprinzători mijlocii și a țărănimii înstărite care-și aveau aici un teren avantajos de exploatare.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 203

Maşinile de treierat, după sursa forţei motrice şi capacitatea de lucru[1], în anul 1938

Felul maşinilor care acţionau batozele	Număr	Capacitatea zilnică de treierat pe unitate, tone	Forţa de lucru calculată, CP	Capacitatea zilnică totală de treierat, tone	Pondere în capacitatea totală
1	2	3	4	5	6
Total	18 831	44,7	171 825 (181 953)[2]	161 996	100,0
Tractoare	3 076	9,9	63 202	30 260	18,7
Locomobile	8 247	10,7	73 172	88 553	54,6
Motoare cu combustie internă	5 586	7,0	34 273	39 322	24,3
Motoare electrice	87	8,8	629	763	0.5
Motoare hidro	95	5,4	449	479	0,3
Manej (cu vite)	918	2,2	5 332	2 007	1,2
Cu braţele	822	0,7	4 896	612	0,4

SURSE: Calculat după D. Locusteanu, *Statistica maşinilor de treierat în 1938,* în „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1940, nr. 7, p. 735-763.

NOTE: [1] Pentru perioada interbelică nu există date asupra profesiei şi categoriei sociale a proprietarilor de maşini ca în statistica din 1905. Se poate afirma cu certitudine însă că a crescut numărul antreprenorilor în acest domeniu. Faptul se confirmă indirect din situaţia repartizării tractoarelor în 1945 după întinderea de pământ posedată de proprietarii lor:

	Fără pământ	1 – 5 ha	6 – 25 ha	26 – 100 ha	101 – 300 ha	Peste 300 ha	Total
Număr de tractoare	1 006	1 186	2 285	1 731	1 185	817	8 990[x]
Pondere	11,2	13,2	25,4	19,2	13,2	9,0	100

[x] Intră şi 780, nespecificate.

(„Statistica agricolă a României", 1945, p. 181). Reiese că 24,4% din numărul de tractoare erau în posesia unor proprietari fără pământ sau cu pământ de până la 5 ha, care lucrau pământul altora sau închiriat de la alţii, iar 44,6% sau majoritatea lor, se aflau în proprietatea ţărănimii înstărite şi a întreprinzătorilor din agricultură.

[2] Forţa motrice însumată de noi în paranteză – 181 953 CP – diferă de cea a autorului, de 171 825 CP.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

XII

MAȘINI ȘI UNELTE AGRICOLE PE ȚINUTURI, ÎN ANUL 1937 – Introducere

Statistica cea mai amănunțită a mașinilor și uneltelor agricole din perioada interbelică s-a efectuat în 1937. Rezultatele ei sintetice și selective sunt cuprinse în tabelele generale.

Situația statistică ce urmează prezintă mașinile și uneltele utilizate în agricultură, în cifre absolute, pe cele 10[1] ținuturi ale țării. În prima parte se înfățișează mașinile agricole acționate de motoare mecanice sau de animale; localizarea acestora este funcție de structura suprafețelor de cultură, fiind mai numeroase în zone de șes și mai reduse în cele de deal și munte. Este însă dificil de formulat analize concrete, în acest sens, după împărțirea administrativă adoptată de sursă, ținuturile cumulând, cu unele excepții, zone diferite de relief, în care în mod obiectiv densitatea și compoziția inventarului agricol este diferențiată.

Judecăți mai plauzibile se pot face în legătură cu raportul principalelor unelte de lucrat pământul – plugul, grapa, rariția – după materialul de construcție; față de raportul de 2:1 pe țară la pluguri cu grindei de fier și de lemn, pe ținuturi, raportul este mult diferit, în unele predominând cele de fier, în altele, ca Suceava, Mureș, Someș, Timiș, majoritatea fiind cele cu grindei de lemn.

Relații interesante se pot sesiza între diferite grupe de unelte sau de mașini agricole; la dimensiunea țării exista un raport de paritate la inventarul de bază al gospodăriei țărănești: 2,2 mil. pluguri, 2,0 mil. grape, 2, 3 mil. care și căruțe; abaterile nu sunt mari nici la nivelul ținuturilor, uneori apărând chiar o concordanță aproape perfectă.

La alte unelte, cum sunt de pildă rarițele, utilizate mai ales la întreținerea culturilor de porumb, asupra răspândirii geografice și-a spus mai mult cuvântul tradiția: în Oltenia și Muntenia, unde porumbul se semăna fie după plug, fie în rânduri în arătură, ele erau indispensabile și de randament sporit la prășit; în Transilvania și mai mult în Moldova, unde semănatul porumbului se făcea tradițional, prin împrăștiere cu mâna, rariția își găsea o întrebuințare mai redusă.

[1] Organizarea administrativă, între 1938 –1940, prin care cele 72 județe erau grupate în 10 ținuturi; vezi „Anuarul statitstic al României", 1939 și 1940, p. 16–19.

O relație invers proporțională se poate observa, cu unele excepții, între densitatea mașinilor de treierat de o parte, și trioarele și vânturătorile aceluiași ținut, pe de altă parte; acolo unde treieratul era mecanizat prioritar, deci numărul de batoze de păioase era mare, mașinile de curățat cereale – triorul și vânturătoarea – se aflau în număr mai mic, această operație fiind asigurată de mașina de treierat mecanic; în schimb, în ținuturile Marea, Dunărea de Jos, Nistru, unde numărul acestora este redus, treierându-se mai mult cu mijloace primitive – cu caii, cu mlăciul etc. –, numărul trioarelor și vânturătorilor era cel mai mare. Asemenea raporturi între diferitele mașini sau unelte agricole în cadrul aceluiași ținut sau a unor grupuri de ținuturi pot fi deduse în vederea explicării gradului de înzestrare, a specificului sau generalului în domeniul mijloacelor de muncă agricole.

Tabelul 204

Principalele mașini agricole[1], pe ținuturi, în anul 1937

Ținutul	Mașini de semănat	Mașini de secerat	Mașini[2] de treierat	Mașini de bătut porumb	Trioare și vânturători
1	2	3	4	5	6
ROMÂNIA	72 533	86 306	19 189	151 038[3]	152 860
Olt	2 408	6 855	2 448	9 167	7 983
Bucegi	5 683	18 326	2 676	19 533	6 622
Marea	5 501	19 279	959	15 028	11 226
Dunărea de Jos	3 450	15 056	1 083	30 702	30 923
Nistru	3 308	18 029	626	32 827	37 485
Prut	4 259	1 696	2 691	5 666	5 439
Suceava	1 622	222	1 476	912	18 118
Mureș	18 967	718	2 214	8 559	4 810
Someș	6 128	393	2 578	6 757	7 960
Timiș	21 207	5 732	2 438	21 887	22 294

SURSA: Calculat pe baza datelor din „Statistica mașinilor și uneltelor agricole pe anul 1937".

NOTE: [1] Statistica întocmită pe baza datelor informative comunicate Ministerului Agriculturii și Domeniilor de către serviciile agricole județene în anul 1937.

[2] După numărătoarea din 1938.

[3] Cifră corectată, în sursă 151 048.

Tabelul 205

Principalele unelte agricole, pe ținuturi, în anul 1937

Ținutul	Pluguri		Grape			Rariță			Greble mecanice	Care și căruțe
	de lemn	de fier	Total	de lemn	de fier	Total	de lemn	de fier		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ROMÂNIA	701 026	1 371 284	2 065 542	1 480 507	585 035	582 387	239 324	343 063	13 385	2 362 926
Olt	47 097	183 233	165 042	67 927	97 115	111 777	37 230	74 547	514	233 891
Bucegi	36 376	264 762	291 180	169 205	121 975	165 332	103 450	61 882	2 055	346 651
Mare	8 832	96 732	123 269	71 416	51 853	59 090	15 588	43 502	1 872	135 428
Dunărea de Jos	12 381	169 598	217 147	146 144	71 003	61 816	6 108	55 708	582	260 012
Nistru	4 993	158 242	202 128	173 001	29 127	55 605	8 970	46 635	550	217 082
Prut	46 253	243 984	276 853	221 009	55 844	11 474	3 136	8 338	1 361	290 389
Suceava	75 031	70 091	180 700	156 881	23 819	3 290	1 660	1 630	246	164 181
Mureș	195 998	28 253	199 690	171 695	27 995	36 517	25 205	11 312	2 524	269 242
Someș	153 421	68 392	206 569	171 695	34 874	15 689	8 325	7 364	2 080	223 849
Timiș	120 644	87 997	202 964	131 534	71 430	61 797	29 652	32 145	1 601	222 201

SURSA: Calculat pe baza datelor din „Statistica mașinilor și uneltelor agricole pe anul 1937".

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XIII

MAŞINILE ŞI UNELTELE AGRICOLE, PE ZONE AGROGEOGRAFICE, IANUARIE 1948 – Introducere

Datele statistice provin de la recensământul agricol din ianuarie 1948 şi pot exprima situaţia din ultimul an – 1947 – al perioadei luate în cercetare. Acestea au un grad mai mare de certitudine şi exactitate în comparaţie cu evaluările precedente. În general, datele exprimă nivelul cel mai ridicat de înzestrare de până atunci a agriculturii cu maşini şi unelte agricole. La aceasta trebuie avută în vedere dezvoltarea producţiei interne pe de o parte prin crearea industriei de tractoare şi, pe de altă parte, prin sporirea fabricării celorlalte maşini şi unelte.

Distribuirea principalelor mijloace de muncă, pe regiuni agrogeografice, în indicatori la 100 de exploatări şi la 1 000 de ha teren arabil, oferă o imagine clară a gradului diferit de înzestrare cu tehnică a economiei agricole. Diferenţierea dintre regiunile mai sărace şi cele mai bogate în maşini şi unelte agricole rămâne să-şi găsească explicarea cauzelor în analizele cercetătorilor; este însă de reţinut că judecarea acestui fenomen nu este simplă. Variaţi factori, economici, sociali, pedoclimatici, sunt implicaţi în determinarea acestor proporţii; un grad mai mare sau mai redus de extensivitate sau de intensivitate a culturilor, folosirea mai intensă sau mai slabă a mijloacelor de muncă, mărimea exploataţiilor, rentabilitatea şi veniturile acestora etc., influenţează asupra cantităţii de maşini şi unelte utilizate.

Una din relaţiile importante dintre cei doi indicatori se evidenţiază cu pregnanţă; în zonele cu exploataţii mai întinse, de pildă Dobrogea, numărul de pluguri la 100 de exploataţii este mai mare, suprafaţa mai mare necesitând această unealtă, dar la unitatea de suprafaţă arabilă – 1000 ha – numărul acestora este mai mic, ceea ce atestă şi un grad mai ridicat de utilizare a lor; în raport invers se prezintă situaţia în zonele cu exploataţii mărunte, de pildă în Bucovina care are doar 27 pluguri la 100 de gospodării, multe din ele, sub 1 ha, găsind neeficient să achiziţioneze un plug, dar fiind mici şi deci mai multe pe 1 000 ha, numărul de pluguri este mult mai ridicat decât media pe ţară, ceea ce indică şi un grad de folosire mai scăzut.

Problema esențială, suficiența sau insuficiența inventarului de mijloace de muncă pornește însă de la gospodăria agricolă, de la capacitatea ei de a şi-l asigura iar aceasta este funcție de condiția ei economico-socială care pentru cea mai mare parte a lor este deficitară; datele pe regiuni agrogeografice pot doar reflecta media capacității exploatației, nu însă şi marile discrepanțe din compoziția ei.

Se pot desluşi, de asemenea, sensuri importante în raportul dintre semănători, prăşitori şi secerători din diferite zone.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 206

Maşinile şi uneltele agricole, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948[1]

unităţi

Maşinile şi uneltele agricole	România	Şesul Siretului şi Prutului	Carpaţii Moldovei	Carpaţii Munteniei şi Olteniei	Şesul Dunării	Dobrogea	Bucovina	Platoul Transilvaniei	Şesul Tisei
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Tractoare	10 754	1 011	294	1 077	3 535	392	47	1 726	2 672
Pluguri	1 346 170[2]	166 083	63 174	169 468	322 687	44 245	19 288	318 615	242 610
Semănători	74 256	3 176	1 291	2 783	10 323	2 068	186	27 961	26 468
Prăşitori	311 821	15 338	1 399	36 338	94 770	18 464	401	55 525	89 586
Secerători	42 489	1 640	99	1 958	24 793	6 738	9	2 003	5 249
Batoze	18 198	1 484	482	2 360	4 498	391	247	3 808	4 928
Vânturători	52 064	5 153	958	3 232	10 119	5 097	6 834	2 834	17 837
Trioare	22 473	1 146	269	2 637	7 906	283	110	4 319	5 803
Pompe de stropit	131 826	11 996	11 570	24 551	22 413	2 460	65	28 437	30 334
Tocătoare de nutreţ	41 362	3 915	1 356	1 771	3 127	423	11 317	8 190	11 263
Grape de fier	858 689	90 656	34 968	49 116	185 355	26 289	21 493	254 396	196 416
Care, căruţe	1 615 626	187 093	83 762	229 173	371 551	53 716	28 667	390 310	271 356

SURSA: Calculat pe baza datelor din A. Golopenţia şi P. Onică, *Recensământul agricol din 1948, rezultate provizorii,* Bucureşti, 1948.

NOTE: [1] Datele acestui recensământ agricol, deşi efectuat în ianuarie 1948, sunt valabile şi pentru 1947 când se încheie perioada studiului de faţă.

[2] Cifră corectată, în sursă 1 346 270.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 207

Maşinile şi uneltele agricole, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948[1], proporţia pe exploataţii şi suprafaţă

unităţi

Maşinile şi uneltele agricole	România	Şesul Siretului şi Prutului	Carpaţii Moldovei	Carpaţii Munteniei şi Olteniei	Şesul Dunării	Dobrogea	Bucovina	Platoul Transilvaniei	Şesul Tisei
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
La 100 exploataţii									
Pluguri	43,5	41,13	32,7	29,1	51,4	52,0	27,0	51,2	47,5
Grape de fier	27,7	22,4	18,1	8,4	29,5	30,9	30,1	40,9	38,5
Care, căruţe	52,2	46,3	43,4	39,4	59,2	63,1	40,1	62,7	53,1
La 1 000 ha teren arabil									
Pluguri	153,6	123,9	184,6	169,8	131,0	65,2	190,5	248,7	155,4
Semănători	8,5	2,4	3,8	2,8	4,2	3,0	1,8	21,8	16,9
Prăşitori	35,6	11,4	4,1	36,4	38,5	27,2	4,0	43,3	57,4
Secerători	4,8	1,2	0,3	2,0	10,1	9,9	0,1	1,6	3,4

SURSA: Calculat pe baza datelor din A. Golopenţia şi P. Onică, *Recensământul agricol din 1948, rezultate provizorii,* Bucureşti, 1948.

NOTA: [1]Datele acestui recensământ agricol, deşi efectuat în ianuarie 1948, sunt valabile şi pentru 1947 când se încheie perioada studiului de faţă.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XIV

MAŞINILE AGRICOLE ÎN ROMÂNIA ŞI ÎN ALTE ŢĂRI – Introducere

Statistica înzestrării agriculturii României cu maşini, în comparaţie cu alte ţări, furnizează informaţii asupra nivelului relativ de mecanizare a agriculturii româneşti.

Situaţiile statistice ce urmează pun în evidenţă numărul maşinilor principale utilizate în agricultură, în diferiţi ani, în două perioade: a doua jumătate a secolului 19 şi în deceniul patru al secolului 20; unele date sunt mai greu de comparat din cauza mărimii şi capacităţii diferite a maşinilor agricole, a nespecificării criteriilor de determinare statistică a unităţilor înregistrate şi uneori a cumulării în aceeaşi cifră a mai multor tipuri din aceeaşi categorie de maşini. În consecinţă, comparaţia are un caracter aproximativ furnizând doar o imagine a diferenţei de înzestrare a agriculturii cu unele maşini agricole, fără ca această diferenţă să poată fi comensurată exact.

Tabelul comparativ oglindeşte locul periferic al înzestrării agriculturii româneşti cu maşini agricole, faţă de ţările dezvoltate industrial, în toată perioada; un ritm mai susţinut de introducere a maşinilor agricole în România până la sfârşitul secolului 19 s-a desfăşurat paralel cu un spor considerabil al acestora în ţările dezvoltate. Ca urmare, deşi decalajul relativ se reduce, cel absolut creşte. De pildă, între 1865 şi 1895 numărul de maşini de secerat în România sporeşte faţă de cel din Franţa de la 3,5% la 6,3%, dar în timp ce în România numărul lor a crescut în acest interval de la 102 la 1 474 deci cu 1 372 unităţi, în Franţa a sporit de la 2 883 la 23 432, respectiv cu 20 549 maşini.

În perioada următoare, până în deceniul patru al secolului 20, în România continuă achiziţionarea de maşini agricole, la care se adaugă sporul rezultat din întregirea patrimoniului naţional în 1918; ponderea locomobilelor şi tractoarelor României sporeşte sensibil faţă de totalul acestora din Germania şi Franţa, în schimb decalajul rămâne mare ca şi la celelalte maşini – de semănat, secerat, batoze etc.

Indicatorul suprafaţă arabilă în ha ce revine pe o maşină agricolă în România şi alte ţări, deşi estimările sunt făcute cu rezerve mari, conduce mai uşor la concluzii comparative.

Tabelul 208

Maşini agricole în România şi alte ţări, în anii 1865, 1882, 1895

număr

Felul maşinilor	România	Bulgaria	Franţa	Germania	Ungaria
1	2	3	4	5	6
Pluguri cu aburi					
1865	164[5]	-	2 849[3,5]	---	---
1882	911[5]	-	9 288[5]	836	---
1895	1 092[2,5]	155[7]	12 037[4,5]	1 696	179
Maşini de treierat cu aburi[9]					
1865	156	-	2 849[3]	---	---
1882	987[1]	---	6 793[8]	75 690	---
1895	1 082[2]	155[7]	29 795[4]	259 364	9 509
Maşini de semănat					
1865	15	-	10 853[3]	---	---
1882	1 111[1]	-	29 391	63 862	---
1895	2 090[2]	257[7]	52 375[4]	169 465	45 934
Maşini de secerat					
1865	102	-	2 883[3]	---	---
1882	1 024[1]	---	---	19 634	---
1895	1 474[2]	1 202[7]	23 432[4]	35 084	7 234

SURSE: Calculat după: „Statistique internationale de l'agriculture", Nancy, 1876; „Statistique agricole de la France", Nancy, 1882, 1892; Michel Angé-Laribe, *L'évolution de la France agricole.* Paris, 1912; Karl Kautschi, *La question agraire,* Paris, 1900; „Statistica maşinilor şi instrumentelor agricole", 1905; „Annuaire statistique du Royaume de Bulgarie", Sofia, 1909.

NOTE: [1] Anul 1888.
[2] Anul 1891.
[3] Anul 1862.
[4] Anul 1892.
[5] Inclusiv locomobile.
[6] Datele reprezintă numărul exploataţiilor agricole care folosesc asemenea maşini.
[7] Anul 1900.
[8] Anul 1873.
[9] Exclusiv locomobilele care sunt incluse la pluguri cu aburi pentru România, Bulgaria şi Franţa.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 209

Maşini agricole în România şi în alte ţări, între anii 1929 – 1935

număr

Ţara	Anul	Suprafaţa arabilă, mii ha	Locomobile cu vapori	Tractoare	Maşini fixe cu combustie internă	Semănători	Cositori, secerători	Batoze
1	2	3	4	5	6	7	8	9
România	1935	13 867	8 984	4 685	---	72 533 [1]	86 300 [1]	18 189 [1]
Bulgaria	1931	3 491	---	1 617	---	7 137	8 302	3 365
Cehoslovacia	1930	5 912	4 266	4 321	39 008	223 361	161 892	362 402 [3]
Franţa	1929	22 737	21 842	26 792	150 586	322 119	1 388 659	203 505 [3]
Germania	1933	20 478	15 565	24 118	73 380	614 200	1 308 013	999 771 [3]
Italia	1934	13 258	16 986	30 210	16 003	100 000 [2]	80 000 [2]	27 145 [3]

SURSE: Calculat după: „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1936, nr. 5; Mitiţă Constantinescu, *Politica economică aplicată,* Vol. 2, anexa IV, Bucureşti, 1943.

NOTE: [1] Datele privesc anul 1937 fiind reproduse după Tabelul 185.
[2] Date aproximative.
[3] Inclusiv cele acţionate cu forţă animală.

Tabelul 210

Suprafaţa arabilă pe maşină agricolă, în România şi alte ţări, în deceniul patru

ha

Ţara	Locomobile	Tractoare	Maşini fixe	Semănători	Cositori, secerători	Batoze	Anul
1	2	3	4	5	6	7	8
România	1 543	2 960	---	189	161	762	1935
Bulgaria	---	2 159	---	489	421	1 037	1931
Cehoslovacia	1 386	1 368	152	26	37	16	1930
Franţa	1 041	849	151	71	16	112	1929
Germania	1 316	849	279	33	16	20	1933
Italia	781	439	828	133	82	488	1934

SURSA: Vezi sursele de Tabelul 208.

NOTE: Vezi notele de la Tabelul 208.

BCU IAŞI CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a opta

ANIMALELE ŞI PRODUCȚIA ANIMALIERĂ

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

ANIMALELE ŞI PRODUCŢIA ANIMALIERĂ – Observaţii metodologice

Animalele domestice au constituit una din bogăţiile agricole principale ale ţării mai ales la începutul perioadei. Creşterea animalelor într-o ţară agrară avea funcţii multiple, de importanţă determinantă în reproducţia produsului social, în asigurarea mijloacelor de muncă, de tracţiune, a bunurilor alimentare de calitate superioară, în valorificarea mai intensivă a surselor furajere şi a forţei de muncă, în sporirea diviziunii sociale a muncii şi a producţiei marfare etc.

Principalul fond animalier al ţării a fost şi a rămas, în toată perioada studiată, în gospodăria ţărănească; animalele constituiau, alături de pământ şi de uneltele agricole, mijloacele de producţie şi de existenţă esenţiale ale economiei ţărăneşti; bunăstarea gospodăriei era condiţionată de posesiunea şi folosirea animalelor, în raport de zona agrogeografică.

Situaţiile statistice ale acestei secţiuni se întemeiază pe sursele vremii şi pe calculele noastre estimative.

Numărul animalelor în sursele statistice ale vremii este arătat pentru zece ani situaţi la intervale diferite din perioada 1860-1916 şi în date anuale, cu unele excepţii, pentru perioada 1920-1947.

Seria anuală a numărului animalelor pentru intervalul 1862-1915 s-a calculat şi reconstituit de noi pe baza statisticilor şi a unor studii de la cele zece înregistrări efectuate în perioadă. A fost necesară stabilirea seriei statistice anuale a şeptelului pentru calcularea producţiei animaliere în vederea estimării valorii produsului total agricol.

Întrucât înregistrările de la care s-a pornit în calcularea seriei s-au efectuat în perioade diferite ale anului, cu criterii diferite, mai precise sau mai puţin precise, datele în surse se prezintă cu diferenţe însemnate de număr, structură şi caracteristici ale şeptelului. Într-o analiză retrospectivă din 1900, relativ la aceasta, se menţiona: „ toate cercetările din trecut asupra numărului vitelor trebuiesc considerate ca simple evaluaţiuni aproximative, întemeiate de cele mai multe ori pe apreciaţiunile şi pe impresiunile funcţionarilor comunali, chemaţi să comunice „în bloc" numărul vitelor ce aparţin locuitorilor" (L. Colescu, *Statistica animalelor domestice din România,* Bucureşti, 1903).

În scopul calculării seriei a fost necesară asigurarea caracterului de posibilă comparabilitate între datele oferite de surse. În notele de la Tabelul 211 se fac precizări asupra modului de înregistrare a animalelor, la anii de recenzare și se menționează ajustările făcute datelor din sursele statistice pentru a le aduce la un nivel plauzibil de comparabilitate. După realizarea acestor operațiuni s-a efectuat interpolarea constituindu-se astfel seria anuală întreagă a numărului de animale pe specii pentru perioada 1862-1915, continuată cu seria anilor 1920-1947, publicată în surse.

O altă ramură a agriculturii, care a necesitat calcule de reconstituire privitoare la număr și producție, a fost cea a păsărilor.

Păsările de curte reprezentau, în condițiile economiei românești din perioada studiată, când patru cincimi din populație era ocupată în agricultură, una din principalele surse de produse alimentare și de venituri bănești ale gospodăriei. Creșterea păsărilor în gospodăria rurală și într-o mare parte din gospodăriile urbane – având în vedere caracterul semirural al multor orașe și târguri din țara noastră – constituia o ocupație secundară, anexă, dar permanentă.

Gospodăriile țărănești, în proporție de 90-95 %, creșteau un anumit număr de păsări pentru nevoi alimentare și bănești. Importanța produselor avicole în balanța comerțului exterior, în perioada modernă, reiese și din faptul că în perioada de 15 ani – 1921-1935 – față de exportul de grâu – cereala principală a României pe piața externă – în valoare medie de 12 miliarde lei, produsele avicole trimise peste graniță au contat cu 9 miliarde lei (*Enciclopedia României,* vol. III, p. 513).

Pe lângă seriile completate asupra numărului de animale după specii și asupra numărului de păsări în perioada 1862-1947 prima parte a secțiunii cuprinde situații statistice de la recensămintele animalelor și păsărilor, aspecte particulare ale șeptelului precum și date statistice privitoare la șeptelul din Transilvania, Bucovina și Basarabia până la 1918.

În a doua parte a secțiunii se expun tabele cu serii statistice referitoare la producția animalieră de carne, lapte, brânză de oi, piele, lână etc., însoțite de explicații asupra modalităților de estimare.

Notăm că producția animalieră în sursele vremii este exprimată numai pentru unii ani interbelici, sporadic, și în estimațiuni sumare: seria întreagă a fost estimată prin calcule care se explică în detaliu în notele la tabelele respective.

Un grup de situații statistice cuprinde detalierea unor indicatori și indici complecși de la unele recensăminte și anchete asupra animalelor.

Secțiunea se încheie cu date statistice referitoare la efectivul de animale pe specii în România și alte țări.

Datele statistice, grupate și completate prin calcule, urmăresc să furnizeze cititorului un tablou cât mai bogat în informații asupra evoluției principalilor indicatori ai sectorului animalier și al unor aspecte particulare ale sale, necesare cercetărilor economice și sociale ale domeniului; pe baza acestora pot fi studiate potențialul zootehnic al țării în diferite perioade, capacitatea sa de producție ca sursă de materii prime și alimentare, randamentul de producție pe unitate de animal și pe locuitor, tendințele de lungă durată ale acestora; în corelație cu indicatorii altor secțiuni, de furaje, prețuri etc., se pot calcula efecte de rentabilitate și eficiență în domeniu.

II

EFECTIVUL DE ANIMALE ŞI STRUCTURA LUI ÎN PERIOADA 1860-1947 – Introducere

Situaţiile statistice înfăţişează evoluţia şeptelului pe marile specii şi în total, în vite etalon, structura efectivului exprimată în vite mari, precum şi evoluţia fiecărei specii detaliată pe categorii. După tabelul cu serii întregi completate prin calcul asupra numărului de animale şi păsări se prezintă datele celor zece înregistrări efectuate în intervalul 1860–1916 şi cele anuale dintre 1920–1947, după număr, specie şi categorii în cadrul fiecărei specii.

Datele statistice, judecate pe intervalele comparabile, pun în evidenţă câteva tendinţe generale: sporirea cu oscilaţii a şeptelului între 1862–1916 şi reducerea lui uşoară în anii interbelici, cele două războaie mondiale pricinuind însemnate pierderi, recuperabile în câţiva ani posteriori.

Pe specii, tendinţele sunt mai diversificate şi mai accentuate: numărul cabalinelor urmează continuu toată perioada o linie ascendentă, legată de înnoirea mijloacelor de muncă agricole şi de transport mai uşoare şi de nevoia de mărire a vitezei lucrărilor agricole şi a transporturilor; caii substituie, treptat dar ferm, boii ca trăgători. Bovinele, ca număr, prin oscilaţii însemnate, sporesc până la 1910 faţă de nivelul anului 1860; dar în perioada interbelică, raportat la anii refacerii 1922–1923, numărul lor se înscrie pe o tendinţă de reducere absolută ce ajunge la 20–25% din efectiv. Ovinele sporesc uşor până la 1915, însă marchează tendinţa de scădere până la 1939. Prin oscilaţii însemnate de la o perioadă la alta trece şi numărul porcinelor care, de altfel, în media mai multor ani, rămâne constant.

Cel mai scăzut nivel al şeptelului se relevă în anii războiului al doilea mondial şi imediat următori.

În raport cu sporirea suprafeţelor arabile şi a populaţiei, şeptelul manifestă după 1890 o tendinţă constantă de reducere.

O serie de concluzii de mai sus pot fi confirmate într-un mod specific şi de structura şeptelului, exprimată pentru fiecare specie, în etalon vite mari: dublarea ponderii cailor, uşoare creşteri la oi şi porci şi o scădere la boi.

Cu toate prefacerile în proprietatea asupra pământului, în mijloacele de muncă, predominanţa agriculturii, manufacturiere şi fărâmiţate, în economia naţională, şi a populaţiei rurale în totalul populaţiei, a culturilor vegetale şi cerealiere în

economia agricolă, au determinat și menținerea, în anumite limite, a structurii relativ stabile a șeptelului, datorită funcțiilor pe care le realiza în gospodăria țărănească: de la începutul până aproape de mijlocul secolului 20, cca o cincime cabaline, trei cincimi bovine și restul, de o cincime, ovine și porcine, în raport de cca 3:1.

Cercetarea factorilor și împrejurărilor care au determinat o perioadă atât de îndelungată păstrarea acestor raporturi cantitative, revine studiilor de specialitate.

Aspecte inedite relevă datele privitoare la evoluția și raporturile dintre categoriile de animale din cadrul fiecărei specii: dintre animalele pentru muncă și cele pentru produse, dintre cele mature și tineret etc; faptul cel mai relevant se cantonează la specia bovină: în primele cinci decenii, până la 1915, numărul boilor ca trăgători manifestă o creștere, sfârșind printr-o ușoară reducere în ultimii ani, în vreme ce numărul vacilor, după o sporire de două decenii, diminuează încet dar continuu; acestea explică criza de lapte în alimentația rurală și preferința gospodăriei țărănești, în condițiile lipsei tot mai acute de pășuni, să dea prioritate vitelor de muncă pe seama celor pentru produse.

În perioada interbelică, tendințele se plasează invers o dată cu accelerarea procesului de substituire a boilor cu cai: reducerea absolută a numărului boilor dar creșterea ușoară, după o scădere însemnată, în timpul crizei agrare, a numărului vacilor. Cercul reproducției animalelor fiind deschis – o parte destinate sacrificării și exportului –, nu se poate urmări o relație constantă între tineret și vitele mature; o parte din tineret ca și din animalele mature – funcție de împrejurări economice diferite – abundența sau sărăcia de furaje, de cereale, prețuri ridicate sau scăzute, politică de export etc. – ieșeau din șeptel.

Un fenomen sesizabil, însă, în afara zonei de creștere, dar semnificativ tipului simplu, chiar restrâns în anumiți ani, a reproducției bovinelor, este sporirea ponderii animalelor tinere –viței – în sacrificările de animale. În primele decenii ale perioadei – 1860-1880 – se tăiau preponderent animale mature, viței, tineretul constituind 15–18% din total; în anii interbelici se ajunge până la 40-50% viței din numărul animalelor sacrificate în abatoare. Scumpirea furajelor ca urmare a restrângerii pășunilor și fânețelor și de aici prețul de cost mai ridicat al producției animaliere, reduceau capacitatea de export, majoritatea produselor rămânând pieței interne limitate. Prăsila, în proporție însemnată, nu mai era crescută ci sacrificată; la aceasta concura și reducerea necesității de trăgători bovini prin înlocuirea lor cu cai.

Natura și caracteristica șeptelului în România reieșeau din destinația sa pentru muncă și pentru produse în măsură diferită după specii, consumate însă cu prioritate, cu excepția cărnii de bovine, în gospodăria țărănească; pentru piață, atât serviciile animalelor de muncă cât și produsele animalelor erau mai reduse.

Din această cauză se stabilea o relație specifică între tendințele șeptelului, vînzărilor și nivelului recoltelor; în țările cu agricultură dezvoltată, anii cu recolte bogate se manifestau în scăderea prețului furajelor și respectiv al animalelor și produselor animaliere când celelalte condiții rămâneau constante. În România, ca și în alte țări cu economie preponderent agricolă țărănească, recoltele abundente, dimpotrivă, reduceau tensiunea economică a gospodăriilor, creau posibilitatea acumulărilor, fie prin recuperarea animalelor pierdute în anii deficitari, fie în creșterea unui număr mai mare de vite; astfel prețul animalelor nu scădea în perioadele de sporire a capacității de cumpărare a țărănimii. Recoltele slabe produceau efecte inverse: măreau deficitul gospodăriei țărănești care impunea vânzarea de animale pentru produse sau pentru muncă, iar prețul acestora se reducea pe piață. Se

constituia astfel un anume tip de raporturi între mișcările celor două ramuri, vegetală și animală, în relație cu piața în cadrul reproducției sociale în agricultură.

Tabelul 211

Numărul de animale și păsări, după specii, în perioada 1860 – 1947

mii

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Anii	Cabaline	Asini	Bovine	Buvaline	Ovine	Caprine	Porcine	Păsări[18]
1860[1]	382	8	1 723	36	4 825	374	674	
1861	388	8	1 738	37	4 829	361	688	7 400
1862	394	7	1 754	38	4 834	348	703	7 570
1863	400	8	1 769	36	4 839	335	717	7 620
1864	406	7	1 785	40	4 843	322	732	7 710
1865	413	8	1 800	41	4 847	309	746	7 790
1866	419	8	1 816	39	4 852	296	761	7 750
1867	425	6	1 831	44	4 856	283	775	7 830
1868	431	8	1 846	45	4 860	270	790	7 910
1869	437	7	1 861	47	4 865	257	804	8 010
1870	444	8	1 877	48	4 869	244	819	8 090
1871	450	7	1 892	49	4 873	231	833	8 160
1872	456	6	1 907	50	4 878	218	848	8 190
1873[2]	462	8	1 924	51	4 882	204	862	8 210
1874	469	6	1 966	–[16]	4 862	208	865	8 220
1875	476	7	2 007	–	4 842	211	868	8 290
1876	483	8	2 049	–	4 822	215	871	8 380
1877	495	6	2 090	–	4 802	219	874	8 440
1878	502	5	2 132	–	4 783	223	877	8 540
1879	509	7	2 174	–	4 763	227	879	8 510
1880	517	6	2 215	–	4 743	231	882	8 560
1881	524	4	2 257	–	4 723	235	884	8 710
1882	531	5	2 299	–	4 702	239	887	8 830
1883[3]	538	6	2 340	–	4 682	243	890	9 000
1884	542	4	2 382	–	4 660	247	892	9 160
1885	550	5	2 390	–	4 740	227	870	9 350
1886	558	6	2 397	–	4 818	206	847	9 510
1887	566	7	2 404	–	4 898	186	825	9 510
1888[4]	579	6	2 412	–	4 978	166	808	9 760
1889[5]	660	5	2 618	–	5 115	216	1 008	9 900
1890	658	6	2 521	–	5 067	212	970	10 020
1891	656	5	2 425	–	5 019	207	931	10 160
1892	657	4	2 328	–	4 970	203	893	10 220
1893	650	5	2 232	–	4 922	198	854	10 340
1894	648	6	2 135	–	4 874	194	815	10 450
1895	646	6	2 038	–	4 826	189	776	10 620
1896[6]	644	5	1 941	–	4 778	184	738	10 760
1897	699	6	2 092	–	4 997	196	829	10 920
1898	754	7	2 243	–	5 217	208	920	11 050
1899	809	7	2 394	–	5 436	220	1 011	10 980
1900[7]	864	8	2 545	–	5 655	233	1 102	11 160
1901	856	6	2 544	–	5 576	227	1 119	11 300
1902	848	7	2 544	–	5 498	221	1 137	11 430
1903	840	6	2 543	–	5 419	215	1 154	11 610
1904	832	7	2 543	–	5 341	209	1 171	11 980
1905	826	5	2 541	–	5 262	203	1 189	11 950

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 211*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1906	816	6	2 541	–	5 194	197	1 207	12 160
1907[8]	808	5	2 540	–	5 101	191	1 224	12 360
1908	813	6	2 582	–	5 157	190	1 157	12 520
1909	819	7	2 625	–	5 213	188	1 090	12 700
1910[9]	825	6	2 667	–	5 269	187	1 021	12 890
1911	886	4	2 630		5 308	188	1 032	13 130
1912	948	5	2 593	–	5 347	189	1 043	13 420
1913	1 009	7	2 557	–	5 387	190	1 055	13 670
1914	1 071	9	2 520	–	5 426	192	1 066	14 480
1915[10]	1 133	11	2 473	–	5 465	193	1 077	14 750
1916	1 219	13	2 873	65	7 811	301	1 382	–
1917[11]	413	6	1 627	–	2 416	103	508	–
1918[11]	425	–[17]	1 793	–	1 929	113	557	–
1919	1 380	2	4 634	–	6 739	355	2 290	36 330
1920	1 485	12	4 730	146	8 690	500	2 514	38 458
1921	1 687	13	5 521	200	11 194	574	3 132	39 018
1922	1 802	13	5 745	186	12 321	552	3 147	39 718
1923	1 828	14	5 554	185	12 481	585	2 925	40 418
1924	1 845	13	5 399	185	13 612	531	3 133	41 118
1925	1 815	12	5 049	170	12 950	494	3 088	41 832
1926	1 877	13	4 798	193	13 582	477	3 168	42 532
1927	1 941	14	4 553	192	12 941	419	3 076	56 870
1928	1 945	13	4 436	190	12 801	386	2 837	56 466
1929	1 958	13	4 334	186	12 406	373	2 412	57 384
1930[12]	1 909	12	4 025	181	12 307	365	2 478	65 500
1931	1 988	13	4 079	189	12 356	425	3 221	41 295
1932	2 033	13	4 189	193	12 293	421	2 964	61 002
1933[13]	1 972	13	4 157	188	12 341	396	2 769	65 581
1934[13]	2 103	–	4 214	174	12 196	403	3 084	80 335
1935[14]	2 163	15	4 326	193	11 837	409	2 969	49 311
1936	2 025	19	4 184	142	11 808	398	3 030	44 588
1937	2 065	18	4 184	185	12 372	408	3 170	42 795
1938	2 158	16	4 161	175	12 768	398	3 165	38 500
1939	2 042	15	4 254	189	12 850	382	2 926	39 106
1940	1 128	8	2 651	92	8 320	234	1 776	24 377
1941	1 103	9	2 765	–	8 003	211	1 655	25 275
1942	1 113	–	3 087	–	8 093	209	2 001	24 557
1943	977	11	3 314	–	7 478	231	1 906	22 561
1944[15]	864	10	2 899	–	6 553	208	1 463	24 030
1945	748	9	2 484	84	5 628	186	1 020	13 240
1946	857	8	3 193	135	6 799	201	1 389	15 952
1947	787	10	2 975	139	7 100	238	1 384	13 573

SURSE : „Analele statistice pentru cunoscinţia României", 1865; „ Statistica agricolă ", 1870 – 1940; *Rapoarte economice ale legaţiilor şi consulatelor României,* Bucureşti, 1888; „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor ", 1890 – 1915; „Buletinul statistic al României ", 1892 – 1945; „ Anuarul statistic al oraşului Bucureşti pe anii 1898 şi 1899 "; Leonida Colescu, *Statistica animalelor domestice din România precedată de o introducere cu explicaţiuni şi date retrospective,* Bucureşti, 1903; „ Anuarul statistic al României" , 1904 – 1940; Gh. Manolescu, *Statistica animalelor domestice în România ...,* Bucureşti, 1911; Gh. Ionescu–Brăila, *Ultima statistică a animalelor domestice,* Bucureşti, 1913; „ Statistica animalelor domestice

din aprilie 1916" ; Ilie Georgianu, *România sub ocupaţiune duşmană*, vol. II, Bucureşti, 1920; „Statistica animalelor domestice ", 1919 – 1938; „ Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor " , 1930 – 1947; „Statistica agricolă a României " , 1938 – 1947; „Comunicări statistice ", 1945 – 1948; A. Golopenţia şi P. Onică, *Recensământul agricol din Republica Populară Română, 25 ianuarie 1948*, Bucureşti, 1948.

NOTE: [1] După informaţiile vremii, recensământul s-a efectuat separat în Moldova şi Muntenia de cele două Direcţii de statistică într-o perioadă de câteva luni din toamna anului 1859 şi până în primăvara anului 1860. L. Colescu în *Statistica animalelor, op. cit.*, precizează că cercetarea animalelor din 1859 – 1860 „s-a săvârşit de pe 15 noiembrie până la 15 martie" . Datele au fost centralizate pe judeţe şi pe ţară şi publicate în „ Analele statistice " din 1865; nu se menţionează dacă s-au cuprins sau nu porcinele sacrificate de Crăciun, dacă s-a cuprins prăsila din primăvara anului 1860. De altfel, oricum ar fi fost aceste date, care acuză o supraevaluare a şeptelului, ele au fost ajustate conform notei 2.

[2] Înregistrarea din anul 1873 s-a efectuat între 20–31 decembrie în cadrul recensământului agricol din acelaşi an, pentru a procura date necesare Serviciului de statistică generală a Franţei în vederea elaborării unei statistici internaţionale de agricultură, în spiritul cerinţelor Congresului internaţional de statistică de la Haga din 1869. Lucrarea rezultată este *Statistique Internationale de l'Agriculture* rédigéé par le Service de la Statistique Générale de la France, Nancy, 1876, în care este cuprinsă, cu datele despre agricultură, şi România.

Datele şeptelului din anul 1873 s-au publicat, detaliat pe judeţe, specii şi categorii, în „Statistica agricolă " pe anii 1871, 1872, 1873.

Înregistrarea animalelor din 1873 a avut în vedere numai mediul rural. Pentru a avea datele asupra întregului şeptel şi a facilita comparaţia cu alţi ani, s-a adăugat fiecărei specii un coeficient corespunzător al animalelor din mediul urban, după ponderea acestora în 1860, şi care reprezenta: 8,2% la cabaline, 3% la bovine, 2% la ovine, 5% la caprine şi 3% la porcine.

Datele referitoare la şeptel din anul 1873 mai ridică şi o altă problemă: ele arată, pe ţară, o scădere însemnată a numărului de animale, cu excepţia ovinelor, faţă de nivelul din 1860 şi de la alte recensăminte ulterioare.

Iată datele, în mii unităţi, aşa cum le prezintă sursele :

	Cabaline	Bovine	Ovine	Porcine
1860	506	2 660	4 825	1 089
1873	427	1 843	4 752	837

În legătură cu scăderea excepţională a numărului de animale în 1873 faţă de 1860 şi de tendinţa ulterioară de creştere s-au purtat, în perioadă, discuţii şi s-au emis diferite ipoteze şi motivaţii ale acestei scăderi; s-a susţinut că aceasta s-ar datora neluării în calcul a animalelor din localităţile urbane; dar adăugând la totalul animalelor menţionat în sursă, la anul 1873, numărul celor din mediul urban – arătat mai sus – cifrele rămân tot mult sub nivelul anului 1860.

O serie de alte scrieri, dintre care câteva articole ale lui P. S. Aurelian, menţionează că, de fapt,cauza ar fi o mortalitate crescută la animale în anii din preajma lui 1873, datorită epidemiilor ce au bântuit atunci. Statisticile care au consemnat mortalitatea arată că în şapte ani anteriori au pierit de epidemii cca 116 mii de animale, cifră însă nesemnificativă atât pentru şeptel în totalitate, care număra 6–7 milioane de capete, cât şi pentru capacitatea lui de reproducere anuală. Alteori scăderea menţionată este motivată de reducerea cererii pentru export care nu ar fi stimulat creşterea vitelor pentru vânzare, argument fără temei, întrucât, de pildă mai târziu, în anii 1888 şi 1889, în timpul unei puternice crize de export datorită războiului vamal cu Austro-Ungaria, numărul animalelor principale sporeşte, nu se reduce; apoi exportul nu avea o influenţă importantă asupra unui şeptel crescut – cu excepţia oilor – pentru trebuinţele gospodăriei, nu pentru scopuri comerciale. Între 1860–1868, în comparaţie cu cel existent în ţară, numărul animalelor exportate era mic: 30–60 mii bovine, 150–250 mii ovine, 60–100 mii porcine.

În judecarea datelor statistice asupra evoluţiei şeptelului până la 1916 se porneşte de la tendinţa necesară, impusă obiectiv, de sporire a numărului, motivată de factori determinanţi: creşterea suprafeţei arabile de aproape trei ori, a populaţiei rurale, de peste două ori, dar mai ales

creşterea numărului de gospodării şi a interesului acestora pentru dezvoltare, impulsionat de efectele majore ale reformei agrare din 1864, ale înlăturării relaţiilor feudale şi ale împroprietăririi ţărănimii.

În scopul descifrării împrejurărilor care au produs modificarea tendinţei şeptelului vom supune analizei evoluţia animalelor pe specii şi pe judeţe în anii 1860, 1873, 1884, 1888 şi 1889 pentru ca, dintr-o perspectivă mai îndelungată, să desprindem defecţiunile sau neconcordanţele eventuale ale surselor.

Tabelul ce urmează înfăţişează, pe anii menţionaţi, evoluţia unei singure specii: numărul de bovine în 30 de judeţe care au figurat în toată perioada în compoziţia administrativă a ţării.

Judeţul	1860	1873	1884	1888	1889
Argeş	128,2	58,0	86,7	79,6	84,0
Bacău	45,7	56,8	79,4	68,6	82,6
Botoşani	45,6	54,8	90,5	51,1	67,4
Brăila	108,2	71,2	75,8	80,8	86,9
Buzău	137,7	87,9	84,0	81,0	92,8
Covurlui	36,3	52,5	65,4	50,1	54,2
Dâmboviţa	100,8	66,1	79,0	85,5	83,2
Dolj	177,2	110,5	131,6	140,8	135,2
Dorohoi	52,1	55,3	93,4	64,3	63,6
Fălciu	33,2	30,6	54,6	46,0	51,9
Gorj	105,8	54,1	82,5	64,4	93,4
Ialomiţa	164,9	93,5	92,9	122,9	113,0
Iaşi	44,6	57,8	82,1	63,0	74,1
Ilfov	134,3	94,5	82,1	82,6	98,2
Mehedinţi	139,1	76,8	82,4	109,4	103,8
Muscel	71,3	37,0	44,1	47,1	50,1
Neamţ	37,8	48,7	69,6	52,8	66,8
Olt	88,0	42,9	58,2	75,7	59,4
Prahova	133,5	89,3	98,6	106,3	103,7
Putna	40,7	37,3	54,3	48,0	59,6
Râmnicu Sărat	90,2	62,6	60,5	69,4	77,8
Roman	31,5	35,7	54,5	34,8	49,2
Romanaţi	120,3	69,3	82,9	84,0	79,2
Suceava	43,6	46,4	57,2	56,5	60,4
Tecuci	48,2	40,1	48,5	51,1	59,0
Teleorman	153,1	83,6	18,1	115,5	95,7
Tutova	36,7	39,0	56,6	48,4	58,1
Vaslui	32,9	42,4	62,2	44,0	53,2
Vâlcea	100,4	56,8	63,4	70,1	85,8
Vlaşca	129,4	76,0	77,4	90,7	81,5

(„ Buletinul statistic general al României " , II, 1893).

Examinarea evoluţiei datelor pe judeţe pune în evidenţă frapant un fenomen specific: în timp ce în judeţele din Moldova , cu unele excepţii, numărul bovinelor creşte în 1873 faţă de 1860 şi această creştere se observă în continuare şi în 1884, în aproape toate judeţele din Muntenia, din contră, numărul acestora scade drastic, aproape la jumătate, în 1873 faţă de 1860, însă manifestând o creştere în anii următori. Mai mult chiar, cu toată creşterea următoare, până la 1889, nu se mai ajunge, în majoritatea judeţelor din Muntenia, la nivelul anului 1860. De menţionat că la judeţele din Muntenia situaţia de supraevaluare şi aceleaşi tendinţe se remarcă şi la cabaline, porcine şi ovine.

Analiza evoluţiei numărului de animale pe un interval mai mare ne conduce la concluzia că problema constă nu în scăderea şeptelului în 1873 ci în supraevaluarea lui în anul 1860 faţă de care nivelul anului 1873 apare mult diminuat.

Ipoteza noastră este că în această parte de țară – Muntenia – criteriile sau perioada de recenzare au fost diferite de cele din Moldova ; de reținut că din toamna anului 1859 și până în primăvara anului 1860, când s-a făcut înregistrarea, cele două Principate Române Unite încă nu aveau o administrație unică; recensământul general agricol din această perioadă s-a efectuat de către cele două Direcții de statistică, din Moldova de la Iași și din Muntenia de la București, având conduceri diferite, aparat statistic și slab pregătit și instrucțiuni de recenzare diferite. Deci condițiile fiind diferite în cele două principate, și modalitățile de investigație și rezultatele recenzării s-au dovedit a fi diferite.

În incursiunea istorică pe care o face asupra surselor în statistica animalelor din anul 1900, L. Colescu, referindu-se la scăderea numărului de bovine, pune și el sub semnul întrebării datele din 1860 :„Această colosală scădere a boilor din Muntenia [în 1873, *n.n.*] aruncă oarecare îndoială asupra veracității cifrelor adunate în 1860 " .

Prin urmare, „ reducerea" drastică din 1873 este doar aparentă și cauza diferenței dintre numărul de animale din 1873 și 1860 rezidă nu în numărul mai mic din 1873 care pare să fie normal în raport cu tendința evoluției din anii următori, ci în supraestimarea stocului din anul 1860.

Datele supraevaluate ale șeptelului în 1860 au implicații importante; ele deformează tendința evoluției șeptelului și creează imaginea falsă a scăderii puternice a numărului animalelor în anul 1873 numai pentru că în 1860 acesta a fost supraestimat. Problema dobândește însemnătate mult mai mare atunci când, așa cum încercăm să procedăm noi, se urmărește să se reconstituie, din necesitatea de a calcula producția animalieră, seria întreagă a evoluției anuale a șeptelului pentru perioada 1860–1915.

Procedându-se prin interpolare în serie liniară, altă soluție deocamdată nefiind, și pornind de la datele surselor, cu puternica „reducere" din 1873, s-ar afecta, prin diminuare, toată seria 1860–1873, adică numărul animalelor pe un interval de peste un deceniu.

În consecință, se impune ajustarea datelor anului 1860, în speță ale județelor din Muntenia. Criteriul are în vedere tendința de creștere mai mult sáu mai puțin fermă a șeptelului, confirmată de datele județelor din Moldova pentru intervalul 1860–1890 cât și de datele județelor din Muntenia în intervalul 1873–1890. De aici reiese că cifrele privitoare la animale, din 1860, la județele din Muntenia se impun a fi diminuate astfel încât să se situeze la nivelul de creștere al celor din Moldova. Nivelul din 1860 față de cel din 1873 se poate stabili după nivelul relativ al șeptelului din Moldova unde, așa cum s-a menționat, numărul animalelor din 1860 este mai mic decât în 1873 și mai mare în anii următori, ceea ce marchează creșterea în 1873 față de 1860 și în continuare în ceilalți ani. Efectuând calculele respective am ajuns la următoarele date privind efectivul animalelor, pentru anul 1860, exprimat în mii de capete:

	Cabaline	*Bovine*	*Ovine*	*Caprine*	*Porcine*
Date după sursă	506	2 660	4 825	423	1 089
Date ajustate	382	1 723	4 825	374	674

La ovine, majoritatea județelor din Muntenia – vezi sursa de la tabel – arată, de asemenea, supraevaluări; totuși, am lăsat datele fără ajustări întrucât o parte din numărul de oi, estimat de recenzanți, aparținea mocanilor de la munte, din Transilvania, deplasați în diferite județe din țară; neexistând informații asupra mișcării turmelor acestora în anii respctivi nu se poate proceda la corecturi.

[3] Înregistrarea din 1884 nu a cuprins și animalele din comuna București; pentru completare, s-a operat cu proporția orașului București la recensământul animalelor din anul 1900 în mărimea următoare: 1,6% bovine, 2,1% cabaline, 0,25% porcine, 0,1% caprine și 0,01% ovine care s-au adăugat la stocul anului 1884. Sursa nu menționează în ce lună a anului s-a făcut înregistrarea; raportul asupra recenzării poartă data de 5 III 1885, ceea ce se poate presupune că evidența s-a efectuat la sfârșitul lui decembrie sau în luna ianuarie, căci la specia porcină numărul este apropiat de cel din 1873 înregistrat la sfârșitul lui decembrie după sacrificările de la Crăciun; șeptelul nu cuprinde nici prăsila din primăvară, raportul fiind întocmit înainte de începutul lunii martie. Mai menționăm că datele cuprind numai numărul speciei nu și categorii interioare ca, de pildă, la bovine: boi, tauri, vaci, mânzați, viței etc. De reținut și observația din referatul de prezentare al Direcției Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor: „Aceste științe [se au în vedere datele asupra șeptelului , *n.n.*], suntem datori a o spune, nu sunt rezultatul

unui recensământ propriu-zis al vitelor, ci ele s-au procurat prin mijlocirea organelor administrative ..." ; prin aceasta, referentul avertizează implicit asupra subevaluării datelor în aceste situații când primarul estimează cifra aimalelor din comună fără să le recenzeze cât și asupra relativității în general a acestui mod de culegere a datelor („Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor", I, 1885, nr. 5).

[4] Înregistrarea din anul 1888 nu cuprinde datele din comuna București. S-au completat cifrele conform criteriilor de la nota 3. Sursa prezintă datele pe specii, dar categoriile din interiorul speciilor se arată numai la cabaline și bovine; la ovine se exprimă numai numărul mieilor și oilor împreună și separat al berbecilor. Nu avem informația datei, a lunii efectuării înregistrării animalelor; dar, observând o ușoară scădere a porcilor și o sporire nesemnificativă a oilor, reiese că evidența animalelor s-a făcut tot la sfârșitul lui decembrie sau în luna ianuarie 1889. Datele se prezintă pe județe (*Raporturi economice ale legațiilor și consulatelor României*, București, 1888).

[5] Statistica animalelor din 1890 se referă la stocul din ianuarie 1890, deci el aparține anului 1889 și, în consecință, noi le-am trecut la acest an, considerându-le valabile pentru sfârșitul lunii decembrie ca la alte înregistrări cu aceleași caracteristici asupra șeptelului.

Investigația a cuprins numai animalele din comunele rurale. Pentru completarea datelor cu numărul animalelor din mediul urban s-a adăugat la fiecare specie un număr egal de animale înregistrat pentru comunele urbane la recesământul din anul 1900. Datele prezintă speciile și categoriile din cadrul speciilor („Buletinul statistic general al României", 1893, nr. 3).

[6] Evidența animalelor din anul 1897 a fost făcută în luna aprilie; datele s-au trecut la anul 1896 în sensul argumentelor de la nota 5. Datele nu cuprind și animalele din comuna București; s-a adăugat, pentru completare, numărul de animale de la recensământul din anul 1899 din comuna București („Anuarul statistic al orașului București pe anii 1898 și 1899"). Datele totale au fost ajustate, conform notei 11 de mai jos, pentru a le aduce la nivelul sfârșitului lunii decembrie, în scopul facilitării comparației cu datele celorlalți ani. Statistica din 1897 arată numărul animalelor pe specii și pe categorii („Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor", 1897, nr. 7).

[7] Statistica animalelor din anul 1900 s-a efectuat la 6 decembrie; a fost, de fapt, un recensământ pregătit minuțios și realizat cu rezultate bune. Este cea mai bună și detaliată evidență a șeptelului, cu numeroși indicatori și largă informație asupra animalelor, producției animaliere și a comerțului exterior cu animale, din istoria statisticii economice a perioadei 1860-1947. Introducerea – un studiu temeinic – aparține statisticianului Leonida Colescu, directorul de atunci al statisticii oficiale a statului (Leonida Colescu, *Statistica animalelor domestice din România, precedată de o introducțiune cu explicațiuni și date retrospective*, București, 1903).

[8] Datele asupra animalelor din anul 1907 provin din lucrarea efectuată la Direcția generală a Serviciului sanitar de Gh. Manolescu prin centralizarea cifrelor din rapoartele medicilor veterinari din serviciile de statistică de la județe. Datele nu sunt rezultatul unei cercetări speciale, ci la fel ca și cele din 1911, au fost extrase din evidențele primăriilor. „Administrațiile comunelor – se spune în sursa din 1911 – au datoria să înscrie într-un registru special, în fiecare an, numărul și felul vitelor ce are fiecare locuitor, și de cele mai multe ori notarii, cu ajutorul consilierilor comunali, alcătuiesc la sfârșitul lui decembrie catagrafia animalelor domestice din comună". Medicii veterinari au verificat aceste date, le-au centralizat la județ și le-au raportat la Direcția generală a Serviciului sanitar unde s-a făcut centralizarea (Gh. Ionescu-Brăila, *Ultima statistică a animalelor domestice*, București, 1913). În sursă – Gh. Manolescu, *Statistica animelelor domestice în România* (la începutul anului 1908), București, 1910 – se arată numărul animalelor pe specii și categorii; însă în explicațiile din text, în dezacord cu afirmația din titlu, se precizează că „datele culese de noi sunt de la sfârșitul lunii decembrie, adică după Crăciun". În consecință, cum s-a procedat și în celelalte cazuri, statistica animalelor se atribuie anului 1907 nu anului 1908 cum se menționează pe coperta lucrării.

[9] Sursa specifică evidența animalelor la 1 ianuarie 1911, ceea ce ne determină să o consemnăm sfârșitului anului 1910. Datele s-au cules de medicii veterinari după modul arătat la nota 8. Statistica, însă, nu se mai prezintă detaliat ci numai pe specii, în mod sumar.

[10] Statistica animalelor din anul 1916 s-a efectuat în luna aprilie de organele de statistică ale statului. Ea se prezintă detaliat pe specii, categorii și județe; sursa conține date retrospective de la înregistrările anterioare și o introducere sumară. În spiritul criteriului adoptat, datele se atribuie, după ce s-au efectuat ajustările necesare, explicate în nota 11 de mai jos, anului 1915.

De menționat, în plus, că intrarea României în război în august 1916 și ocuparea până la sfârșitul lui octombrie a Munteniei și Dobrogei de către trupele inamice, precum și starea generală de război au întrerupt procesul normal de producție a șeptelului. Astfel că stocul de animale a suferit puternice deteriorări în a doua jumătate a anului 1916 și în anii următori ai războiului. Anul 1915 poate fi luat ca an normal de creștere a animalelor și producției animaliere.

[11] Datele asupra șeptelului, în sursele statistice ale vremii, din anii de recenzare, prezintă diferențe și neconcordanțe generate de perioada de efectuare a evidenței. În ceea ce privește modificarea suprafeței țării prin Tratatul de la Berlin din 1878 – atribuirea celor trei județe românești din sudul Basarabiei, Rusiei și integrarea Dobrogei în statul național – considerăm că numărul de animale din aceste teritorii se compensează în totalul pe țară.

În scopul aducerii datelor la un nivel de comparabilitate, în vederea calculării prin interpolare a seriei anuale a numărului animalelor, s-au efectuat unele corecturi și ajustări.

În primul rând, s-a optat pentru stabilirea datei de comparabilitate la sfârșitul lui decembrie și luna ianuarie a anului următor, când stocul de animale este cel mai stabil. Notăm că înregistrările animalelor au avut loc, de regulă, la sfârșitul anului – în luna decembrie – și la începutul anului – în ianuarie-aprilie. La aceste date s-a făcut evidența animalelor în anii 1873, 1890, 1907, 1911 și probabil în 1884 și 1888; la începutul lui decembrie s-a efectuat recensământul din anul 1900 iar în luna aprilie recenzările din anii 1897 și 1916. Momentul efectuării evidenței este important întrucât datele obținute sunt diferite datorită situațiilor care se produc în această perioadă. Dintre cele mai importante menționăm: după prima decadă a lui decembrie, până la Crăciun, se sacrifică cea mai mare parte a porcilor în gospodăriile rurale ceea ce înseamnă diminuarea substanțială a stocului; dacă recenzarea se face la începutul lui decembrie se ia în evidență această parte a stocului; dacă se face la sfârșitul lui decembrie, în ianuarie sau în lunile următoare ea nu mai apare în statistică. Pe de altă parte, dacă înregistrarea are loc în luna aprilie, pe lângă stocul de la sfârșitul anului, se ia în evidență și majoritatea prăsilei – la aproape toate speciile – ceea ce mărește considerabil numărul animalelor.

Evidența făcută la sfârșitul anului prezintă stocul de animale, pe specii, compus astfel:

a. la cabaline: stocul de la sfârșitul anului trecut plus prăsila din anul curent, la care s-a adăugat, eventual, importul, minus mortalitatea; stocul de la sfârșitul anului reprezintă nivelul cel mai ridicat din cursul anului;

b. la bovine: stocul se constituie din soldul de la sfârșitul anului trecut plus prăsila anului curent, minus mortalitatea, exportul și sacrificările în abatoare și în gospodăriile țărănești în cursul anului;

c. la ovine și caprine se cuprinde stocul de la sfârșitul anului trecut plus prăsila din primăvara anului curent, minus mortalitatea, sacrificările de miei din primăvară, exporturile și sacrificările din timpul anului din abatoare și gospodării; la sfârșitul anului se atinge numărul cel mai redus;

d. la porcine se constituie din stocul de scroafe și vieri de reproducție de la sfârșitul anului trecut, porcii maturi rămași nesacrificați la sfârșitul anului – care constituie rezerva de export și sacrificare până la sfârșitul anului când prăsila se maturizează – plus prăsila din primăvara anului curent, minus mortalitatea, exportul și sacrificările din abatoare și gospodării din timpul anului; la sfârșitul anului se ajunge la nivelul cel mai redus al stocului de porcine.

Este de reținut că înregistrările de la sfârșitul anului nu pot cuprinde majoritatea prăsilei porcine, existentă în fiecare an, dintre martie – decembrie când aceasta este crescută, îngrășată și sacrificată până la Crăciun, până la recenzare.

Dacă evidența animalelor se face primăvara, în aprilie ca, de pildă, în anii 1897 și 1916, ea cuprinde, pe lângă stocul de la sfârșitul anului trecut, și prăsila sau cea mai mare parte a ei la toate speciile – în funcție de momentul recenzării în primăvară.

În consecință, pentru a aduce stocul de animale la nivelul sfârșitului de an s-au făcut ajustări astfel:

a) când datele se referă la începutul lui decembrie – de pildă în anul 1900 – problema se pune numai la porcine, al căror număr trebuie diminuat cu masivele sacrificări din preajma Crăciunului; astfel, numărul porcinelor a fost micșorat la un coeficient aproximativ egal în totalul efectivului cu al anilor când recenzarea s-a făcut după sacrificările de Crăciun;

b) când datele asupra animalelor au în vedere evidența întocmită în luna aprilie, deci cuprinzând, la toate speciile și prăsila, s-a procedat prin operația de reducere a prăsilei cu numărul

de purcei, de miei și iezi, de viței produși în primăvara respectivă. Aceștia vor intra în calculul anului curent. Desigur însă că în lunile ianuarie – martie, până la recenzare, din stocul de animale s-au făcut sacrificări curente în abatoare și gospodării, s-a exportat în anumită măsură și numărul șeptelului astfel adus la nivelul lunii decembrie a anului trecut apare mai redus decât în realitate; ca urmare, s-a ținut seama de aceasta în calculele efectuate.

[11] Datele statistice asupra șeptelului există numai pentru teritoriul Munteniei și Olteniei după înregistrările din 15 februarie 1917 și 20 februarie 1918 făcute de autoritățile germane de ocupație și publicate în „Monatsbericht des Wirtshaftsstabs", März, 1918, p.5, citată de Ilie Georgianu, în lucrarea *România sub ocupația dușmană*. Fascicola II. *Exploatarea economică a țării*, București, 1920, p. 91 și 94. Pentru a avea o imagine chiar și aproximativă asupra stării generale a șeptelului, la teritoriul țării din 1916, s-a calculat prin extrapolare șeptelul Moldovei în 1917 și 1918, pornindu-se de la ponderea fiecărei specii în anul 1916 din Moldova în șeptelul Munteniei și Olteniei. Cu această pondere s-a operat asupra datelor acestor două provincii din februarie 1917 și februarie 1918 apoi s-a făcut suma animalelor celor 5 specii la tot teritoriul.

Se poate face rezerva că pierderile de animale nu au fost proporționale în acești ani în teritoriul ocupat și în cel liber, precum și faptul că o parte din animale a putut fi evacuată în toamna anului 1916 din Muntenia în Moldova; de asemenea, lipsesc datele asupra animalelor din Dobrogea. De aceea cifrele celor doi ani – 1917 și 1918 – au doar caracter orientativ în a sublinia gradul de pierdere, de diminuare, a șeptelului în perioada războiului.

[12] Întrucât statistica din 1930 nu a înregistrat decât animalele din mediul rural, pentru completare, s-a adăugat, la fiecare specie și categorie, o cifră reprezentând media anuală a animalelor din anii 1926–1929 din mediul urban.

[13] În anii 1933 și 1934 nu s-a făcut înregistrarea statistică a animalelor, motivându-se aceasta și prin faptul că nivelul constant al șeptelului din anii anteriori nu reclama stringent o asemenea evaluare. În scopul suplinirii datelor lipsă din acești ani, s-a considerat pentru anul 1933 o cifră egală cu media anilor 1929-1932, iar pentru anul 1934, media anilor 1935-1938.

[14] În „Statistica animalelor domestice" pe anul 1935 se fac aprecieri asupra metodelor de înregistrare a șeptelului și a datei acestei operațiuni: „Un interval de doi ani și trei luni desparte statistica de față, care se referă la situația numerică a vitelor din România la începutul anului 1935, de ultima lucrare de același fel, făcută la sfârșitul anului 1932. Întreruperea întocmirii anuale a evaluărilor numărului animalelor domestice se justifică, pe de o parte, de constanța efectivului numeric, căci, cu excepția porcinelor, acest efectiv nu prezintă decât variațiuni foarte puțin însemnate, iar pe de altă parte și de sistemul folosit pentru evaluările anuale care se reducea la o simplă apreciere făcută de organele administrative din fiecare comună și care nu poate fi echivalat cu acele ale unei numărători sistematice.

În alcătuirea statisticii animalelor domestice din 1935 s-au introdus următoarele modificări comparativ cu anii precedenți: data evaluării a fost strămutată de la 31 decembrie la 15 februarie, menționându-se prin urmare tot perioada de iarnă, cu numărul minim al tineretului; formularul a fost amplificat de la un tablou la patru ...".

[15] Lipsind date asupra animalelor domestice pentru anul 1944, s-a acceptat cifra reprezentând media anilor 1943 și 1945.

[16] În anii în care lipsesc date privitoare la bivoli, aceștia au fost cuprinși la bovine.

[17] În anii în care lipsesc date privitoare la asini și măgari, aceștia au fost cuprinși în datele referitoare la cabaline.

[18] Cu toată importanța păsărilor în economia rurală, evidența numărului lor începe să se efectueze abia din anul 1927.

Creșterea păsărilor până la începutul secolului 20, în majoritate covârșitoare, avea loc în gospodăriile țărănești, unde numărul acestora varia de la minimum 8 – 10 capete la 80 – 100 capete, după starea gospodăriei, gradul ei de implicare în producția pentru piață și zona economico-geografică. Fermele de creștere a păsărilor erau puține și cu pondere redusă în producția generală; erau mai răspândite în Transilvania, Banat și Bucovina.

Din perioada interbelică, când agricultura comercială ia amploare mai mare, apar întreprinderi moderne, ferme de producție avicolă; acestea asimilează rase de păsări cu randament sporit de carne și ouă; statul sprijină avicultura prin crearea și dezvoltarea de stațiuni și ferme model și furnizarea de material selecționat de reproducere; se importă păsări

de rasă pentru prăsilă, se utilizează clocitoare şi crescătorii artificiale, baterii de încălzire centrală în crescătorii şi alte instalaţii de producţie, în serie şi continuă, a păsărilor. Iau fiinţă abatoare speciale de sacrificat şi pregătit păsări pentru export, îngrăşătorii de păsări, într-un cuvânt, se creează o industrie avicolă modernă.

Crescătorii de păsări din zeci de centre din ţară se constituie în sindicate de întreprinzători, organizează expoziţii şi difuzează material avicol selecţionat. Institutul Naţional Zootehnic organizează staţiunile şi fermele statului şi sprijină sindicatele de crescători de păsări.

Din anul 1927 până la 1947 se întreprinde estimarea anuală a numărului de păsări din ţară, iar pe baza datelor obţinute specialiştii zootehnicieni apreciază pentru unii ani producţia avicolă. În vederea completării seriei de date până la 1927 şi pentru a putea calcula producţia avicolă, ca o componentă însemnată a producţiei agricole, s-a procedat la estimarea acestor indicatori pornindu-se de la informaţiile statistice ale perioadei interbelice şi din cele ale altor surse în perioada anterioară.

O serie de cercetări, prin anchete, au obţinut date suplimentare, foarte utile asupra stării aviculturii (Una din cele mai detaliate şi mai bogate în informaţii este lucrarea: Tiberiu Nistor, *Cercetări statistice asupra păsărilor în România*, Bucureşti, 1935. Pentru perioada până la 1915 utile au fost lucrările unor specialişti zootehnicieni ca N. Filip, vezi *Creşterea păsărilor de curte în gospodăriile rurale*, Bucureşti, 1913). Pentru perioade mai vechi, de folos ne-au fost diferite monografii de comune, de moşii exploatate în regie, conţinând informaţii bune asupra subiectului.

Considerându-se că cvasitotalitatea gospodăriilor ţărăneşti erau crescătoare de păsări, prima operaţiune a fost determinarea numărului acestora. Recensământurile asupra populaţiei furnizează date asupra numărului de menaje, de familii sau chiar gospodării. Pentru calcularea seriei anuale a gospodăriilor rurale s-a considerat un menaj egal cu o familie sau o gospodărie, ipoteza având însă un anumit grad de elasticitate. Recensământurile populaţiei au arătat însă constanţa numărului membrilor: la o familie până la 1914: 4,5 membri pe ţară, iar după 1920: 4,4 membri de familie.

Având numărul populaţiei rurale anuale a ţării s-a obţinut numărul ipotetic de familii, de gospodării rurale, pentru toată perioada studiată, abaterile calculului de la realitate fiind mici, sub 2-3 %.

S-a determinat apoi numărul mediu de păsări, în etalon găini, pentru o gospodărie; după ancheta din ianuarie-februarie 1935 a lui Tiberiu Nistor reiese că pe o gospodărie rurală reveneau, în medie pe ţară, 13,9 găini, rotunjit 14 unităţi. De notat că în perioada de efectuare a anchetei – ianuarie-februarie – gospodăriile aveau numărul cel mai scăzut de păsări din tot timpul anului, ceea ce denotă că datele anchetei, mult mai precise decât ale estimărilor oficiale anuale, se situau şi ele la nivelul stocului minim. Transformarea celorlalte păsări în etalon găini s-a făcut după relaţia minimă, acceptată de specialişti: 1 găină = 1 raţă, 1 gâscă = 2 găini; 1 curcă = 4 găini.

Pe de altă parte, pentru verificare s-a calculat o medie ponderată a numărului de păsări pe gospodărie din intervalul 1927-1947 după datele înregistrărilor anuale ale păsărilor şi numărul de gospodării rurale; această medie este de 15,6 găini de gospodărie (De menţionat că numitele recensământuri ale păsărilor constau în centralizarea datelor furnizate de autorităţile locale – primării – care, la rândul lor, nu le obţineau printr-o numărare efectivă a păsărilor ci prin aprecieri aproximative, necesare completării formularelor, aprecieri care totdeauna erau mai reduse decât realitatea, datorate motivaţiilor subiective ale celor care le făceau). Menţionăm că nu s-au luat în calcul păsările din gospodăriile urbane care pot să reprezinte – în condiţiile când majoritatea populaţiei urbane din România de atunci trăia în locuinţe la curte şi grădină – cel puţin încă 10 % din totalul păsărilor pe ţară; aceasta o considerăm o rezervă de calcul.

Numărul anual de păsări – în etalon găini – s-a estimat pentru anii 1920-1926, deci până când apar – din 1927 – date oficiale, câte 14 păsări la o gospodărie rurală; pentru perioada anterioară, 1862-1915, s-a socotit un minim de numai 10 păsări pe gospodărie apreciindu-se mai mică cererea pentru piaţă. Limitele mai reduse ale numărului de păsări la o gospodărie s-au acceptat şi pentru a compensa situaţiile în care într-o gospodărie erau mai mult de o familie sau un menaj cum se prezentau lucrurile uneori la sate.

Înmulţind astfel numărul mediu de păsări pe o gospodărie cu totalul anual al gospodăriilor săteşti din perioada studiată s-a obţinut seria numărului de păsări; s-a considerat că în intervalul menţionat nu s-au produs modificări sensibile în specificul gospodăriei şi ocupaţiei ţărăneşti, a gradului de marfarizare a producţiei agricole precum şi a consumului de produse agroalimentare la sate.

Tabelul 212

Numărul de cabaline, pe categorii, în perioada 1860 – 1947

mii capete

Anii	Cabaline					Asini și catâri
	Total	Armăsari	Cai	Iepe	Tineret	
1	2	3	4	5	6	7
1860[1]	382	–	–	–	–	8
1873[2]	462	7	210	164	81	7
1884[3]	542	–	–	–	–	3
1888[4]	573	–	–	–	–	6
1890[5]	660	32	302	265	61	6
1897[6]	685	25	347	250	63	6
1900[7]	864	47	388	338	91	8
1907[8]	808	20	386	287	115	5
1911[9]	825	–	---	---	---	4
1916[10]	219	58	472	429	260	13
1917[11]	413	–	–	–	–	–
1918[11]	425	–	–	–	–	–
1919	1 380	35	571	499	275	2
1920	1 485	45	662	496	282	12
1921	1 687	46	682	605	354	13
1922	1 802	52	725	647	378	13
1923	1 828	55	744	628	401	14
1924	1 845	63	741	664	377	13
1925	1 815	53	726	673	363	12
1926	1 877	56	767	701	353	13
1927	1 941	63	788	736	354	14
1928	1 945	61	799	748	337	13
1929	1 958	65	801	769	323	13
1930[12]	1 909	57	792	755	305	12
1931	1 988	64	838	789	297	13
1932	2 033	66	860	815	292	13
1933[13]	1 972	63	823	782	304	13
1934[13]	2 103	71	823	861	348	–
1935[14]	2 163	62	906	857	338	15
1936	2 025	69	774	833	349	19
1937	2 065	71	807	840	347	18
1938	2 158	84	805	913	356	16
1939	2 042	89	876	834	243	15
1940	1 128	39	448	453	188	8
1941	1 103	43	443	437	180	9
1942	1 113	42	451	426	194	–
1943	977	38	372	372	195	11
1944[15]	864	34	337	324	169	10
1945	748	30	301	275	142	9
1946	857	33	328	326	170	8
1947	787	30	299	304	154	10

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 211.
NOTE: Vezi notele 1 -15 de la Tabelul 211.

BCU ASE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 213

Numărul de bovine, pe categorii, în perioada 1860 – 1947

mii capete

Anii	Bovine				
	Total	Tauri	Boi	Vaci	Tineret
1	2	3	4	5	6
1860[1]	1 727	–	---	–	–
1873[2]	1 924	32	864	575	453
1884[3]	2 382	–	–	–	–
1888[4]	2 412	–	–	–	–
1890[5]	2 618	73	1 319	865	361
1897[6]	2 100	36	1 087	651	326
1900[7]	2 545	24	1 124	752	645
1907[8]	2 540	15	1 022	739	764
1911[9]	2 667	–	–	–	–
1916[10]	2 873	12	1 026	821	1 014
1917[11]	1 627	–	–	–	–
1918[11]	1 793	–	–	–	–
1919	4 634	62	1 141	1 959	1 472
1920	4 730	40	1 165	2 040	1 485
1921	5 521	35	1 319	2 335	1 832
1922	5 746	47	1 408	2 438	1 853
1923	5 554	39	1 420	2 426	1 669
1924	5 399	38	1 494	2 360	1 507
1925	5 049	40	1 460	2 236	1 313
1926	4 798	37	1 352	2 193[16]	1 216
1927	4 553	36	1 300	2 094	1 123
1928	4 436	33	1 254	2 026	1 123
1929	4 334	36	1 191	2 047	1 060
1930[12]	4 025	31	1 086	1 970	938
1931	4 079	32	993	2 035	1 019
1932	4 189	34	994	2 105	1 056
1933[13]	4 157	33	1 066	2 039	1 019
1934[13]	4 214	43	963	2 114	1 094
1935[14]	4 326	29	1 074	2 255	968
1936	4 184	46	942	2 061	1 135
1937	4 184	44	917	2 111	1 112
1938	4 161	54	920	2 030	1 157
1939	4 254	50	924	2 041	1 239
1940	2 651	30	678	1 205	738
1941	2 765	32	705	1 235	793
1942	3 087	32	735	1 379	941
1943	3 314	29	764	1 413	1 108
1944[15]	2 899	21	722	1 296	860
1945	2 484	13	680	1 178	613
1946	3 193	20	822	1 544	807
1947	2 975	21	744	1 422	788

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 211.

NOTE: Vezi notele 1 – 15 de la Tabelul 211.

[16] Cifră corectată, în sursă 2 153.

BCU "ASIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 214

Numărul de buvaline, pe categorii, în perioada 1860 – 1947

mii

Anii	Total	Tauri	Bivoli	Bivolițe	Tineret
1	2	3	4	5	6
1860[1]	36	–	–	–	–
1873[2]	51	–	19	25	7
1884[3]	înregistrați la bovine				
1888[4]	înregistrați la bovine				
1890[5]	înregistrați la bovine				
1897[6]	40	–	–	–	–
1900[7]	43	–	–	–	–
1907[8]	45	1	6	30	8
1911[9]	înregistrați la bovine				
1916[10]	65	13	38		14
1917[11]	înregistrați la bovine				
1918[11]	înregistrați la bovine				
1919	înregistrați la bovine				
1920	146	5	24	77	40
1921	200	3	25	112	60
1922	187	5	26	102	54
1923	185	3	28	107	47
1924	185	2	20	115	48
1925	170	3	20	105	42
1926	193	3	25	114	51
1927	192	3	22	123	44
1928	190	3	25	118	44
1929	187	2	19	125	41
1930[12]	181	2	23	118	38
1931	189	2	18	129	40
1932	193	2	22	128	41
1933[13]	188	2	21	125	40
1934[13]	174	2	17	121	34
1935[14]	193	2	17	138	36
1936	142	2	10	97	33
1937	185	2	30	122	31
1938	175	2	12	127	34
1939	189	2	13	165	9
1940	92	1	4	72	15
1941	înregistrați la bovine				
1942	înregistrați la bovine				
1943	înregistrați la bovine				
1944[15]	înregistrați la bovine				
1945	84	–	7	63	14
1946	135	–	14	92	29
1947	139	–	16	93	30

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 211.

NOTE: Vezi notele 1 - 15 de la Tabelul 211.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 215

Numărul de ovine și caprine, pe categorii, în perioada 1860 – 1947

mii capete

Anii	Ovine				Caprine			
	Total	Berbeci	Oi	Tineret	Total	Țapi	Capre	Tineret
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1860[1]	4 825	---	---	---	374	---	---	---
1873[2]	4 882	501	3 575	806	204	26	134	44
1884[3]	4 660	---	---	---	247	---	---	
1888[4]	4 978	---	---	---	166	---	---	
1890[5]	5 115	---	---	---	216	16	174	---
1897[6]	6 848	---	---	---	287	16	168	---
1900[7]	5 655	346	4 398	911	233	14	219	26
1907[8]	5 105	277	4 316	512	191	---	---	103
1911[9]	5 269	---	---	---	187	---	---	
1916[10]	7 811	298	4 373	3 140	301	7	185	109
1917[11]	2 416	---	---	---	103	---	---	---
1918[11]	1 929	---	---	---	113	---	---	---
1919	6 739	454	4 295	1 990	355	20	244	91
1920	8 690	421	6 233	2 036	500	30	340	130
1921	11 194	522	7 954	2 718	574	32	397	145
1922	12 321	589	8 924	2 808	552	33	379	140
1923	12 481	563	9 273	2 645	585	31	374	180
1924	13 612	654	9 894	3 064	531	29	380	122
1925	12 950	603	9 461	2 886	494	27	347	120
1926	13 582	599	10 019	2 964	477	23	340	114
1927	12 941	560	9 780	2 601	419	20	306	93
1928	12 801	561	9 764	2 476	386	19	286	81
1929	12 406	491	9 832	2 083	373	16	287	70
1930[12]	12 307	455	9 726	2 126	365	16	278	71
1931	12 356	488	9 760	2 108	425	19	323	83
1932	12 293	501	9 752	2 040	421	18	325	78
1933[13]	12 341	484	9 768	2 089	396	17	303	76
1934[13]	12 196	573	10 023	1 600	403	343		60
1935[14]	11 837[16]	444	9 783	1 610	409	17	332	60
1936	11 808	804	9 479	1 525	398	344		54
1937	12 372	525	10 232	1 615	408	342		66
1938	12 768	520	10 598	1 650	398	338		60
1939	12 850	564	10 794	1 492	382	324		58

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1940	8 320	351	6 979	990	234	204		30
1941	8 003	249	6 940	814	211	190		21
1942	8 093	317	7 053	723	209	190		19
1943	7 478	316	6 366	796	231	201		30
1944[15]	6 553	297	5 504	752	208	179		29
1945	5 628	278	4 642	708	186	158		28
1946	6 799	310	5 378	1 111	201	166		35
1947	7 100	336	6 749	1 015	238	195		43

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 211.

NOTE: Vezi notele 1 - 15 de la Tabelul 211.
[16] Cifră corectată, în sursă 11 828.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 216

Numărul de porcine, pe categorii, în perioada 1860 – 1947

mii capete

Anii	Porcine				
	Total	Vieri	Scroafe	Tineret	Porci
1	2	3	4	5	6
1860[1]	674	–	–	–	–
1873[2]	862	62	287	220	293
1884[3]	892	–	–	–	–
1888[4]	802	–	–	–	–
1890[5]	1 008	93	321	317	277
1897[6]	1 089	–	–	–	–
1900[7]	1 709	69	584	273	783
1907[8]	1 124	26	309	270	519
1911[9]	1 021	–	–	–	–
1916[10]	1 382	77	382	611	312
1917[11]	508	–	–	–	–
1918[11]	557	–	–	–	–
1919	2 290	126	704	1 460	–[16]
1920	2 514	128	863	1 523	–
1921	3 132	150	1 024	1 958	–
1922	3 147	226	1 108	1 813	–
1923	2 925	349	1 003	1 573	–
1924	3 133	191	1 042	1 900	–
1925	3 088	169	1 017	1 902	–
1926	3 168	155	1 086	1 927	–
1927	3 076	148	1 066	1 862	–
1928	2 831	118	975	1 738	–
1929	2 412	119	852	1 441	–
1930[12]	2 478	90	844	1 544	–
1931	3 221	89	1 025	2 107	–
1932	2 964	85	984	1 894	–
1933[13]	2 769	96	926	1 747	–
1934[13]	3 084	77	1 302	1 705	–
1935[14]	2 969	48	618	1 556	747
1936	3 030	87	710	1 384	849
1937	3 170	89	788	1 866	427
1938	3 165	83	706	2 013	363
1939	2 926	82	623	1 887	334
1940	1 776	53	382	1 139	202
1941	1 655	48	325	1 098	184
1942	2 001	52	380	651	918
1943	1 906	50	366	1 201	289
1944[15]	1 463	32	268	973	190
1945	1 020	14	170	745	91
1946	1 389	16	225	1 027	121
1947	1 384	16	237	961	170

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 211.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

NOTE: Vezi notele 1 – 15 de la Tabelul 211.

[16] Între 1919–1935 statistica nu face deosebirea între tineretul porcin și porci. Din 1935 porcinele de până la un an sunt cuprinse la tineret, iar peste un an la celelalte categorii, inclusiv porci.

Tabelul 217

Structura efectivelor de animale, pe specii, în perioada 1860-1947

procente, în etalon vită mare[16]

Anii	Total	Cai	Asini	Boi	Bivoli	Oi	Capre	Porci
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1860[1]	100,0	19,5	0,2	48,0	1,8	13,8	1,2	15.5
1873[2]	100,0	20,6	0,2	48,0	–	17,0	0,6	13.6
1884[3]	100,0	23,3	0,1	48,3	–	14,8	0,9	12.6
1888[4]	100,0	23,8	0,2	49,7	–	15,2	0,4	10.7
1890[5]	100,0	24,4	0,1	48,5	–	14,2	0,6	12.2
1897[6]	100,0	25,7	0,2	40,4	–	19,3	0,8	13.6
1900[7]	100,0	26,1	0,1	41,2	–	13,2	0,5	18.9
1907[8]	100,0	27,6	0,1	45,7	–	13,1	0,5	13.0
1911[9]	100,0	28,0	0,1	46,8	–	13,2	0,5	11.4
1916[10]	100,0	33,0	0,2	42,4	–	11,8	0,6	12.0
1917[11]	100,0	25,3	–	51,7	–	11,0	0,5	11.5
1918[11]	100,0	24,8	–	54,3	–	8,3	0,5	12,1
1919	100,0	29,0		46,3	–	10,8	0,6	13.3
1920	100,0	28,4	0,1	43,1	1,4	12,8	0,7	13.5
1921	100,0	27,1	0,1	42,3	1,6	14,0	0,7	14.2
1922	100,0	27,4	0,1	41,9	1,4	14,6	0,7	13.9
1923	100,0	27,9	0,1	41,5	1,4	15,0	0,7	13.4
1924	100,0	28,1	0,1	40,2	1,4	16,1	0,6	13,5
1925	100,0	28,7	0,1	39,6	1,3	15,9	0,6	13,8
1926	100,0	29,6	0,1	37,5	1,5	16,6	0,6	14,1
1927	100,0	31,3	0,1	36,4	1,6	16,2	0,5	13,9
1928	100,0	32,2	0,1	36,1	1,6	16,4	0,5	13,1
1929	100,0	33,4	0,1	36,4	1,6	16,4	0,5	11.6
1930[12]	100,0	33,8	0,1	35,1	1,6	16,8	0,5	12.1
1931	100,0	33,7	0,1	33,5	1,6	16,0	0,6	14.5
1932	100,0	34,3	0,1	34,2	1,6	15,8	0,5	13.5
1933[13]	100,0	33,8	0,1	34,8	1,6	16,3	0,5	12.9
1934[13]	100,0	34,7	–	34,9	1,4	15,7	0,5	12.8
1935[14]	100,0	34,7	0,1	34,4	1,6	14,7	0,5	14.0
1936	100,0	33,1	0,2	34,6	1,2	15,0	0,5	15.4
1937	100,0	33,6	0,2	34,4	1,5	15,1	0,5	14.7
1938	100,0	35,1	0,2	32,6	1,4	16,2	0,5	14.0
1939	100,0	33,8	0,1	34,9	1,7	16,2	0,5	12.8
1940	100,0	30,8	0,1	36,4	1,3	17,7	0,5	13.2
1941	100,0	31,3	0,2	37,6	–	17,8	0,5	12.6
1942	100,0	28,1	–	38,5	–	16,1	0,4	16,9
1943	100,0	25,9	0,2	43,5	–	15,8	0,5	14.1
1944[15]	100,0	26,7	0,2	44,4	–	16,0	0,5	12,2
1945	100,0	27,2	0,2	44,8	1,6	16,2	0,5	9.5
1946	100,0	25,2	0,1	46,0	2,0	15,7	0,5	10.5
1947	100,0	24,0	0,2	44,7	2,2	17,1	0,6	11,2

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 211.

NOTE: Vezi notele 1-15 de la Tabelul 211.

[16] Calculul în etalon vită mare s-a făcut după următoarele echivalenţe : vaci, boi, bivoli = 0,70; viţei sub 1 an = 0,35; cabaline, peste 3 ani = 1,35; cabaline, sub 3 ani = 0,75; porci = 0,5; purcei = 0,25; ovine şi caprine, peste 1 an = 0,1; ovine şi caprine, sub 1 an = 0,08.
În unii ani, sursele au inclus asinele la cabaline iar buvalinele la bovine.

Tabelul 218

Numărul animalelor de muncă[16], în perioada 1860 – 1947

mii capete

Anii	Total	Cai	Boi	Proporţie	
				Cai	Boi
1	2	3	4	5	6
1860[1]	1 553	383	1 170	24,7	75,3
1873[2]	2 048	358	1 690	17,5	82,5
1884[3]	1 697	407	1 290	24,0	76,0
1888[4]	1 500	444	1 056	29,6	70,4
1890[5]	1 565	507	1 058	32,4	67,6
1897[6]	1 377	525	852	38,1	61,9
1900[7]	1 600	663	937	41,4	58,6
1907[8]	1 481	614	867	41,5	58,5
1911[9]	1 664	630	1 034	37,9	62,1
1916[10]	1 645	908	737	55,2	44,8
1919	2 327	1 027	1 300	44,1	55,9
1920	2 443	1 112	1 331	45,5	54,5
1921[11]	2 817	1 236	1 581	43,9	56,1
1922	2 769	1 316	1 453	47,5	52,5
1923	2 993	1 317	1 676	44,0	56,0
1924	3 080	1 409	1 671	45,7	54,3
1925	3 062	1 343	1 719	43,9	56,1
1926	3 064	1 409	1 655	46,0	54,0
1927	3 021	1 464	1 557	48,5	51,5
1928	2 938	1 485	1 453	50,5	49,5
1929	2 915	1 508	1 407	51,7	48,3
1930[12]	2 757	1 485	1 272	53,9	46,1
1931	2 886	1 561	1 325	54,1	45,9
1932	3 027	1 608	1 419	53,1	46,9
1933[13]	2 936	1 541	1 395	52,5	47,5
1934[13]	2 672	1 614	1 058	60,4	39,6
1935[14]	3 037	1 687	1 350	55,5	44,5
1936	2 753	1 537	1 216	55,8	44,2
1937	2 837	1 574	1 263	55,5	44,5
1938	2 883	1 645	1 238	57,1	42,9
1939	2 695	1 641	1 054	60,9	39,1
1940	1 573	865	708	55,0	45,0
1941	1 718	845	873	49,2	50,8
1942	1 731	840	891	48,5	51,5
1943	1 594	714	880	44,8	55,2
1944[15]	1 522	633	889	41,6	58,4
1945	1 450	546	904	37,7	62,3
1946	1 928	621	1 307	32,2	67,8
1947	1 812	571	1 241	31,5	68,5

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 211.

NOTE: Vezi notele 1-15 de la Tabelul 211.

[16] Ca animale de muncă, s-au considerat la cabaline : cai, armăsari şi iepe; la bovine: boi, bivoli şi vaci sterpe sau un procent corespunzător acolo unde sursa nu arată speciile pe categorii. Din totalul datelor de la înregistrarea animalelor s-a scăzut numărul celor tăiate, al celor exportate în cursul unui an şi 5% în medie al celor moarte la bovine şi 4% la cabaline.

Tabelul 219

Suprafețele arabile, de pășuni și fânețe și agricole ce revin la 100 animale, etalon VM, în perioada 1860 - 1947

ha

Anii	Suprafața arabilă la 100 vite mari	Suprafața de pășuni și fânețe la 100 vite mari	Suprafața agricolă la 100 vite mari	Suprafața arabilă la 100 vite de muncă	Suprafața de pășuni și fânețe la 100 vite de muncă
1	2	3	4	5	6
1860	81,8	118,9	203,8	176,2	256,3
1873	135,0	105,6	245,0	359,2	281,0
1884	165,9	69,8	240,4	387,9	163,2
1888	168,0	56,7	229,8	354,3	119,6
1890	151,0	51,8	206,4	337,9	116,0
1897	157,5	54,1	215,4	391,1	134,4
1900	132,9	38,5	174,5	345,4	100,1
1907	156,6	41,7	199,3	403,3	107,4
1911	155,6	45,5	201,0	357,6	104,6
1916	138,1	37,8	176,8	378,7	103,5
1919	187,2	79,0	269,2	459,3	193,9
1920	165,0	69,2	237,2	437,5	183,6
1921	140,4	60,5	201,8	379,4	163,5
1922	132,8	57,5	190,9	386,0	167,2
1923	138,4	59,5	198,1	368,7	158,6
1924	145,2	59,3	204,1	388,5	158,6
1925	157,8	61,4	218,9	400,7	155,9
1926	156,8	62,5	218,6	400,6	159,7
1927	161,9	61,6	222,9	412,4	156,8
1928	169,7	62,6	232,0	434,0	160,0
1929	177,8	64,3	241,6	446,4	161,4
1930	181,6	66,6	247,5	466,3	170,9
1931	181,0	63,7	243,6	456,9	164,5
1932	168,8	62,0	229,3	418,3	153,7
1933	179,7	64,3	241,1	449,3	160,7
1934	177,1	61,4	235,8	502,1	174,1
1935	177,1	59,2	233,6	456,6	152,5
1936	183,1	60,9	241,1	506,2	168,5
1937	181,1	60,8	239,9	489,8	164,4
1938	172,7	65,5	237,0	466,4	176,9
1939	173,0	62,2	234,5	496,6	178,7
1940	182,1	82,5	262,3	530,0	240,2
1941	188,6	85,6	272,0	483,7	219,4
1942	171,6	75,8	246,2	487,4	233,2
1943	180,1	75,6	259,6	524,2	236,7
1944	186,5	90,2	298,2	635,0	236,7
1945	284,1	154,1	430,2	665,9	361,7
1946	229,1	115,9	340,1	500,8	253,2
1947	225,2	124,2	348,1	501,9	276,9

SURSE: Calculat pe baza datelor din Secțiunile II și IX.

III

ANIMALELE, PE SPECII RAPORTATE PE PROPRIETARI, DUPĂ CATEGORII DE PROFESII, ÎN ANUL 1900 – Introducere

Recensământul animalelor domestice din anul 1900 este singura sursă statistică din perioada care a înregistrat nu numai animalele dar și proprietarii de animale, pe profesiuni, după numărul de animale în posesiune.

Pe baza datelor din sursă s-a calculat numărul de animale, pe grupe și ponderea lor în total, ce revin proprietarilor după profesii.

Faptul de notorietate după care fondul de bază al șeptelului se află în proprietatea țărănimii deși aceasta deținea mai puțin de jumătate din pământul arabil și o suprafață restrânsă de pășuni și fânețe, dobândește, prin datele statistice din tabelele următoare, demonstrație convingătoare.

Datele pun în evidență disproporțiile, cu adânci consecințe, existente în raporturile agrare în acea perioadă între mijloacele de muncă–animale și unelte – aflate în majoritate în proprietatea țărănimii și pământul –ca obiect al muncii – în majoritate aflat în posesia marii proprietăți, între vitele de muncă aparținând țărănimii și sursa principală de furaje – pășunile și fânețele, în proprietatea moșierilor; acestea generau tensiuni economice, sociale, piedici în procesul dezvoltării agriculturii.

Urmărind animalele, după specii, aflate în posesia diferitelor categorii de proprietari, se relevă funcția predominantă a șeptelului – asigurarea nevoilor de muncă și de consum intern al gospodăriilor ; crescătorii de vite pentru comerț precum și vitele în acest scop erau în număr nesemnificativ.

Comercianții, meseriașii, cărăușii posedau un număr însemnat de animale, ceea ce confirmă caracterul mixt al activității acestora când dispuneau și de pământ.

La două specii mai importante de animale – cabaline și bovine – s-au făcut grupări după numărul de animale – 1, 2, 3 - 4, 5, și peste 5 unități – în scopul cunoașterii gradului de concentrare a acestor mijloace de muncă la fiecare categorie de profesie. Diferențierea pe grupe a numărului de animale în proprietate, nu atât de mare ca aceea a pământului, arată totuși că peste o cincime din cabaline și o treime din bovine aparțineau proprietarilor care aveau mai mult de 4 capete de animale mari. Sintetic, situația arată astfel:

	grupa 1 animale	grupa 2 animale	grupa 3–4 animale	grupa peste 4 animale
Cabaline				
ponderea proprietarilor	28,1	40,8	23,7	6,8
ponderea animalelor	11,7	33,5	34,0	20,8
Bovine				
ponderea proprietarilor	10,3	39,2	34,0	16,5
ponderea animalelor	3,2	24,6	37,3	34,9

Coroborate cu statistica repartiției proprietății, datele din aceste tabele pot complini judecățile asupra categoriilor sociale ale țărănimii.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 220

Proprietarii de animale după profesie și animalele în proprietate, în anul 1900[1]

Proprietarii de animale	Cabaline[2]		Bovine		Ovine[3]		Porcine		Total			
									Vite mari		Vite mici	
	număr	%	număr	%	număr	%	număr	%	număr	%	număr	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
TOTAL	872 023	100,0	2 588 526	100,0	5 887 959	100,0	1 709 205	100,0	3 460 549	100,0	7 597 164	100,0
Proprietari și arendași de moșii[4]	42 900	4,9	202 056	7,8	629 767	10,7	143 832	8,4	244 956	7,1	773 599	10,2
Crescători și negustori de vite[5]	8 636	1,0	25 698	1,0	617 114	10,5	14 948	0,9	34 334	1,0	632 062	8,3
Țărani cu pământ[6]	665 645	76,3	2 079 472	80,3	4 191 086	71,2	1 314 195	76,9	2 745 117	79,3	5 505 281	72,5
Țărani fără pământ[7]	70 421	8,1	173 705	6,7	307 485	5,2	111 295	6,5	244 126	7,1	418 780	5,5
Comercianți, meseriași și cărăuși	48 343	5,6	53 120	2,1	83 046	1,4	70 566	4,1	101 463	2,9	153 612	2,0
Alte profesii, instituții publice[8]	36 078	4,1	54 475	2,1	59 461	1,0	54 369	3,2	90 553	2,6	113 830	1,5

SURSA: Calculat după L. Colescu, *Statistica animalelor domestice din România, în anul 1900...*, București, 1903.

NOTE: [1] Cuprinde toți proprietarii de animale din mediul urban și rural și animalele recenzate ca proprietate, între 3 - 6 decembrie 1900.

[2] La cabaline sunt trecuți și asinii și catârii, în număr total de 7 701 unități.

[3] La ovine sunt incluse și caprele, în total de 232 515 unități.

[4] S-au mai cuprins în această grupă, la despuierea materialului, exploatatorii de păduri, de bălți, administratorii de moșii care posedă animale.

[5] Privește pe acei ce au ca ocupație principală creșterea și comerțul de vite, deci și mocanii cu turme de oi, ciobanii, dar și gealabașii, negustorii din târgurile de vite.

[6] S-au inclus, de asemenea, grădinarii, viticultorii etc. cu același profil.

[7] În această categorie s-au cuprins și argații, pândarii, pădurarii fără pământ.

[8] Instituțiile publice, în cadrul grupei, dispuneau de 13,2 mii cabaline, 2 mii bovine, 2,2 mii ovine și 0,5 mii porcine.

BCU IASI CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 221

Proprietarii de cai, după profesie și număr de animale, în proprietate, în anul 1900

Grupa de animale în proprietate	Total	Proprietari și arendași	Crescători și negustori de vite	Țărani cu pământ	Țărani fără pământ	Comercianți, meseriași și cărăuși	Alte profesii și instituții publice
1	2	3	4	5	6	7	8
1 cal							
Număr de proprietari	101 444	698	426	75 962	9 488	10 191	4 679
% din total	28,6	11,4	27,9	27,0	29,9	45,5	40,6
Număr de animale	101 444	698	426	75 962	9 488	10 191	4 679
% din total	11,7	1,7	5,9	11,5	13,6	21,4	13,1
2 cai							
Număr de proprietari	144 632	1 595	426	116 996	13 487	7 572	4 556
% din total	40,7	26,2	27,9	41,5	42,5	33,8	39,4
Număr de animale	289 264	3 190	852	233 992	26 974	15 144	9 112
% din total	33,5	7,7	11,9	35,3	38,6	31,8	25,5
3–4 cai							
Număr de proprietari	83 892	1 713	344	69 433	7 228	3 393	1 781
% din total	23,6	28,1	22,5	24,6	22,8	15,2	15,4
Număr de animale	293 626	5 996	1 204	243 016	25 298	11 876	6 236
% din total	34,0	14,6	16,5	36,6	36,2	25,0	17,4
5 și peste 5 cai							
Număr de proprietari	25 053	2 088	332	19 364	507	1 222	540
% din total	7,1	34,3	21,7	6,9	4,8	5,5	4,6
Număr de animale	179 990	31 295	4 745	109 733	8 135	10 374	15 708
% din total	20,8	76,0	65,7	16,6	11,6	21,8	44,0
TOTAL							
Număr de proprietari	355 021[1]	6 094	1 528	281 755	31 710	22 378	11 556
% din categorie	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% din total proprietari	100,0	1,7	0,4	79,4	8,9	6,3	3,3
Număr de animale	864 324	41 179	7 227	662 703	69 895	47 585	35 735
% din categorie	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% din totalul animalelor după proprietari	100,0	4,7	0,8	76,7	8,1	5,6	4,1

SURSA: Calculat după L. Colescu, *Statistica animalelor domestice din România din anul 1900*, București, 1903.

NOTĂ: [1] Cifră corectată, în sursă 355 026.

Tabelul 222

Proprietarii de bovine, după profesie și număr de animale, în anul 1900

Grupa de animale în proprietate	Total	Proprietari și arendași	Crescători și negustori de vite	Țărani cu pământ	Țărani fără pământ	Comercianți, meseriași, cărăuși	Alte profesii și instituții publice
1	2	3	4	5	6	7	8
1 bovină							
Număr de proprietari	77 309	193	132	59 778	9 312	4 148	3 746
% din total	10,2	3,1	7,6	9,2	15,2	23,4	21,6
Număr de animale	77 309	193	132	59 778	9 312	4 148	3 746
% din total	3,0	0,1	0,5	2,9	5,4	7,8	6,9
2 bovine							
Număr de proprietari	296 286	751	347	253 986	28 102	6 741	6 359
% din total	39,3	12,1	20,1	39,1	45,7	38,1	36,6
Număr de animale	592 572	1 502	694	507 972	56 204	13 482	12 718
% din total	22,9	0,7	2,7	24,4	32,4	25,4	23,3
3-4 bovine							
Număr de proprietari	256 511	858	353	229 321	17 181	4 394	4 404
% din total	34,0	13,8	20,4	35,3	28,0	24,8	25,4
Număr de animale	897 789	3 003	1 236	802 623	60 134	15 379	15 414
% din total	34,7	1,5	4,8	38,6	34,6	29,0	28,3
Peste 4 bovine							
Număr de proprietari	124 394	4 405	897	106 977	6 834	2 429	2 852
% din total	16,5	71,0	51,9	16,4	11,1	13,7	16,4
Număr de animale	1 020 859	197 358	23 639	709 099	48 055	20 111	22 597
% din total	39,4	97,7	92,0	34,1	27,6	37,8	41,5
TOTAL							
Număr de proprietari	754 500	6 207	1 729	650 062	61 429	17 712	17 361
% din categorie	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% din total proprietari	100,0	0,8	0,2	86,2	8,1	2,4	2,3
Număr de animale	2 588 529	202 056	25 701	2 079 472	173 705	53 120	54 475
% din categorie	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% din totalul animalelor după proprietari	100,0	7,8	1,0	80,3	6,7	2,1	2,1

SURSA: Calculat după L. Colescu, *Statistica animalelor domestice din România, în anul 1900*, București, 1903.

IV

DENSITATEA ANIMALELOR LA SUPRAFAȚA DE PĂȘUNE – Introducere

Asigurarea animalelor cu pășuni devenea o problemă grea pentru țărănime pe măsură ce izlazurile și locurile de pășuni și fânețe erau arate în favoarea culturilor cerealiere.

Insuficiența pășunilor era evidentă și gravă la începutul secolului 20; aceasta se manifesta însă inegal în diferite județe și zone agrogeografice ale țării.

Tabelul următor expune date privitoare la animalele domestice pe specii ce revin la 100 ha de pășuni în fiecare județ; de asemenea, se arată numărul de animale, exprimate în unități bovine, repartizate la 1 ha de pășune precum și suprafața de pășune ce revine la o unitate vită mare. Acești indicatori înfățișează o imagine mai bogată asupra raportului dintre animalele domestice și suprafața de pășuni – principala bază furajeră – în fiecare județ.

Prima constatare generală relevă diferențe importante între județe și zone agrogeografice în privința numărului de animale pe unitatea de suprafață de pășuni. Densitatea cea mai mare revine, ca regulă, în județele de șes unde numărul de animale este mai mare, necesitat de suprafețele întinse de cultură și de abundența de produse pentru creșterea porcilor, însă unde pășunile apar mai restrânse. Diferențele sunt însemnate; estimate prin etalon de unități bovine, sub 1,5 animale pe ha pășune se aflau în 7 județe, între 1,5 - 2 animale în 8 județe, de la 2 - 3 animale se aflau în 9 județe, restul de 5 județe aveau densitatea de 5 - 6 animale pe ha ; ultimele se situau în zona șesurilor Dunării.

Pentru condițiile specifice ale României de creștere a animalelor, a căror bază de furajare erau pășunile, fânețele naturale și produsele secundare ale cerealelor – paie, coceni etc. – era importantă categoria de pășuni „accesorii" – denumită astfel în sursa de referință de către L. Colescu.

Pășunile „accesorii" erau reprezentate de terenurile de mirișteă – după seceratul păioaselor – de porumbiște – după culesul porumbului și după alte plante. Pentru înțelegerea valorii de nutreț a acestor suprafețe menționăm că în urma seceratului și culesului porumbului rămâneau pe teren mari cantități de buruiană, resturi de culturi ce formau un foarte bun nutreț pentru animale. Astfel că aceste suprafețe se pășunau până toamna când se arau sau până cădea zăpada, un interval de 2 - 4 luni,

ceea ce asigura o parte însemnată din hrana animalelor. Cu cât suprafețele de pășuni erau mai mici și cele sub culturi cerealiere mai întinse, cum apărea situația în județele de șes, cu atât pășunile „accesorii" aveau un rol mai mare în asigurarea hranei vitelor, în special a bovinelor și ovinelor – în perioada de după secerat până la sfârșitul anului.

La anul 1900, data recensământului animalelor, pășunile permanente și temporare – respectiv suprafețele de iarbă permanentă dar și ogoarele lăsate spre odihnă 1 - 2 ani ca urmare a rotației bienale sau trienale a culturilor – se întindeau pe 1781 mii de ha; de ele beneficiau animalele 6 - 8 luni pe an; pășunile „accesorii" se constituiau din suprafețele cultivate cu păioase și porumb, de cca 4 650 mii de ha.

Firește că nu toată întinderea se putea pășuna, multe ogoare și moșii erau depărtate de sate, dar ele constituiau o sursă însemnată de furajare și o rezervă importantă în anii cu deficit de nutrețuri.

Instructive sunt, pentru formarea unei imagini globale asupra cantităților de furaje disponibile, datele și calculele lui Leonida Colescu:

	Fânuri cultivate și naturale	Coceni de porumb	Paie de grâu, secară și ovăz	Total
Total mii t	1 420	4 754	3 790	9 964
pe unitate vită mare, kg	383	1 283	1 023	2 689

(L. Colescu, *op. cit.*, p. XXXI).

Atrage atenția proporția între furajele superioare nutritiv – fânuri – și cele inferioare – coceni și paie. Considerând șase luni de furajare uscată, revin pe animal cca 15 kg de nutrețuri pe zi, bineînțeles în afară de pășunile „accesorii" și de unele furaje concentrate date unor categorii de animale – vacilor cu lapte, cailor de transporturi etc. – și în unele gospodării – cele care aveau.

Problema pășunilor, insuficiența lor, constituia nu numai o chestiune economică, ci și una socială, implicată adânc în raporturile agrare dintre țărani, lipsiți de pășuni, și moșieri – proprietari ai pășunilor – un deziderat de independență a gospodăriei țărănești.

BCU IASI/CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 223

Densitatea animalelor la suprafețele de pășune, pe județe și zone agrogeografice, în anul 1900

Județul	Suprafața pășunilor în ha[1]	Animale la 100 ha				Animale în unități bovine[3]		
		Cabaline	Bovine	Ovine[2]	Porcine	Total mii	La 1 ha pășuni	Pășuni pe unitate vită în ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Total	1 781 381	49	145	330	96	3 703,5	2,1	0,48
Dorohoi	45 056	49	194	294	112	106,1	2,4	0,42
Botoșani	52 395	38	145	265	85	98,4	1,9	0,53
Iași	73 805	22	113	223	60	102,7	1,4	0,72
Roman	26 296	62	212	279	129	69,9	2,7	0,38
Vaslui	28 874	31	201	325	97	68,4	2,4	0,42
Fălciu	33 131	32	163	272	75	65,2	2,0	0,51
Tutova	37 110	28	162	234	68	71,4	1,9	0,52
Covurlui	41 371	41	131	205	44	71,7	1,7	0,58
Tecuci	26 560	53	208	297	97	69,7	2,6	0,38
Râmnicu Sărat	45 310	59	146	322	63	97,6	2,2	0,47
Șesurile Siretului și Prutului	409 908	40	159	266	79	821,1	2,0	0,50
Suceava	65 351	22	116	179	52	86,0	1,3	0,76
Neamț	82 507	17	91	147	44	87,0	1,1	0,95
Bacău	74 557	18	116	129	68	95,9	1,3	0,78
Putna	53 855	28	112	229	61	80,2	1,5	0,67
Carpații Moldovei	276 270	20	107	166	50	349,1	1,3	0,76
Buzău	57 629	50	158	475	90	136,2	2,4	0,42
Prahova	82 895	24	131	246	96	139,3	1,7	0,60
Dâmbovița	33 390	72	250	395	221	112,4	3,4	0,30
Muscel	75 296	7	87	164	56	73,8	1,0	1,02
Argeș	52 204	29	201	449	167	133,0	2,5	0,39
Vâlcea	54 715	22	206	256	165	123,2	2,3	0,45
Gorj	73 436	18	166	196	125	131,9	1,8	0,56
Mehedinți	38 134	72	339	780	298	174,7	4,6	0,22
Carpații Munteniei	467 699	32	175	331	135	1 024,5	2,8	0,46
Dolj	42 851	159	332	751	305	231,2	5,4	0,19
Romanați	20 136	179	371	975	387	127,7	6,3	0,16
Olt	19 999	80	291	971	269	90,9	4,5	0,22
Teleorman	27 847	162	269	1 063	244	148,7	5,3	0,19
Vlașca	35 396	105	193	595	149	122,8	3,5	0,29
Ilfov	51 507	141	169	366	161	172,0	3,3	0,30
Ialomița	118 459	75	81	352	56	209,7	1,8	0,57
Brăila	105 268	43	67	197	28	123,3	1,2	0,86
Șesurile Dunării	421 463	97	159	483	133	1 226,3	2,9	0,34
Tulcea	64 656	57	82	350	22	100,0	1,6	0,65
Constanța	141 385	36	69	385	16	182,5	1,3	0,78
Dobrogea	206 041	42	73	368	18	282,5	1,4	0,73

SURSA: L. Colescu, *Statistica animalelor domestice din România în anul 1900*, Bucureşti, 1903.

NOTE: [1] Priveşte suprafaţa păşunilor permanente şi a celor temporare. Ultima categorie este reprezentată de suprafeţele de ogoare nesemănate, locuri de bătătură etc., lăsate de obicei spre odihnă un an în sistemul de rotaţiune, bienală sau trienală, a culturilor.

[2] S-au inclus şi caprele.

[3] Sursa a calculat vitele mari ca unitate bovină = 1, iar cele mici – oile, caprele şi porcii = 1/10.

Tabelul 224

Animalele de muncă, în raport de suprafaţa arabilă, pe judeţe, în anul 1900

Judeţele	Suprafaţa arabilă	Animalele de muncă	Animale la 100 ha			Suprafaţa de lucru pe un animal
			Total	Cai	Boi	
	mii ha	număr	număr			ha
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	5 193	1 829 221	36	14	22	2,83
Argeş	117	57 564	49	11	38	2,03
Bacău	82	40 809	50	13	37	2,00
Botoşani	118	46 694	40	13	27	2,52
Brăila	223	65 834	30	17	13	3,38
Buzău	180	70 756	39	13	26	2,54
Constanţa	347	81 991	24	13	11	4,23
Covurlui	151	37 337	25	9	16	4,04
Dâmboviţa	123	57 880	47	17	30	2,12
Dolj	364	135 874	37	16	21	2,67
Dorohoi	126	47 638	38	14	24	2,64
Fălciu	86	32 352	38	10	28	2,65
Gorj	67	54 716	82	15	67	1,22
Ialomiţa	437	115 338	26	18	8	3,78
Iaşi	106	41 750	39	10	29	2,53
Ilfov	325	98 061	30	16	14	3,31
Mehedinţi	196	56 210	44	13	31	3,48
Muscel	21	26 618	126	20	106	0,78
Neamţ	69	34 193	51	16	35	2,01
Olt	160	50 510	32	9	23	3,16
Prahova	126	66 698	53	12	41	1,88
Putna	57	39 720	70	21	49	1,43
R. Sărat	161	53 224	33	15	18	3,02
Roman	72	31 690	44	17	27	2,27
Romanaţi	245	81 352	33	13	20	3,01
Suceava	60	32 727	54	18	36	1,84
Tecuci	118	35 371	30	9	21	3,32
Teleorman	320	92 960	29	12	17	3,44
Tulcea	178	44 129	25	16	9	4,04
Tutova	121	35 131	29	6	23	3,45
Vaslui	90	33 858	38	8	30	2,65
Vâlcea	69	50 197	73	15	58	1,38
Vlaşca	278	80 039	29	12	17	3,47

SURSA: Calculat după L. Colescu, *Statistica animalelor domestice din România, în anul 1900*, Bucureşti, 1903.

V

ŞEPTELUL ÎN TRANSILVANIA PÂNĂ LA 1918 – Introducere

Evoluţia efectivului de animale a fost consemnată în surse, în perioade diferite, şi mai ales prin indicatori în mare parte necomparabili.

Recensământul agricol din 1895 reconstituie evoluţia, după anumite momente, a şeptelului şi structura sa în perioada 1870 - 1895 şi furnizează numeroase date referitoare la distribuirea animalelor după specii, pe gospodării, după mărime, la 100 ha pământ, după zone agrogeografice, precum şi greutatea şi valoarea animalelor, suprafaţa de teren, pe categorii utilizate de 100 unităţi animale şi furajele principale care reveneau la unitatea de greutate vie a animalelor, toate estimate pentru anul 1895.

Datele recensământului contribuie la formarea unei imagini, constituită din mai mulţi indicatori, asupra potenţialului animalier, a repartizării lui pe zone agrogeografice şi grupe de gospodării, a unor elemente calitative, la sfârşitul secolului 19 în Transilvania.

Efectuată după alte criterii şi metode decât recensământurile din România, înregistrarea din 1895 are totuşi şi o serie de elemente de comparabilitate, ceea ce permite aprecieri cantitative şi calitative între cele două părţi de ţară românească până la 1918.

Se evidenţiază, între fenomenele specifice domeniului, o sporire a şeptelului în cele patru decenii – 1870 - 1911 –, mai însemnată la bovine, de unde şi ponderea acestora, în unităţi vite mari, ce ajunge la o jumătate din total, fiind mai redusă la celelalte specii. O pondere mai mare dobândeşte creşterea animalelor pentru comercializare, îndeosebi în zonele vestice ale Transilvaniei, unde capitalismul în agricultură se dezvoltase mai repede.

Ca şi în România, efectivul cel mai mare de animale aparţinea gospodăriilor ţărăneşti ceea ce confirmă, în general, prioritatea creşterii animalelor pentru muncă şi nevoi gospodăreşti. De asemenea, densitatea cea mai mare de animale la suprafaţă se găseşte în gospodăriile mici şi foarte mici. Cu toate acestea, marea exploataţie agricolă poseda un număr însemnat de animale pentru muncă şi comerţ.

Distribuirea şeptelului după zone agrogeografice remarcă mai multe bovine în gospodăria ţărănească la deal şi munte decât la şes şi invers, mai multe la şes în gospodăria moşierească – capitalistă.

În aceeași relație se găsesc și ovinele. Dar cabalinele și porcinele sunt mai numeroase în zona de șes la toate categoriile de gospodării. Judecăți interesante se pot, de asemenea, formula referitor la valoarea animalelor pe grupe de gospodării la suprafețele de teren și cantitățile de furaje ce revin animalelor pe zone agrogeografice.

Tabelul 225

TRANSILVANIA

Efectivul de animale, pe specii, în anii 1870, 1884, 1895, 1911

mii

Specii	1870	1884	1895	1911
1	2	3	4	5
Total, etalon[1] vită mare	2 629	3 040	3 539	3 728
Cai	483	469	522	527
Asini – catâri	4	5	5	6
Bovine	1 499	2 092	2 385	2 701
Bivoli	61	110	131	150
Ovine	3 125	2 837	2 646	3 590
Caprine	386	200	201	238
Porcine	1 055	1 389	1 951	1 581

SURSA: „A Magyar Korona orszagainak mezögardaságy statisztikaja" (Statistica agrară în țările coroanei maghiare), Budapesta, 1900, vol. IV.

NOTE: [1] Vezi nota de la Tabelul 217.

Tabelul 226

TRANSILVANIA

Structura efectivului de animale calculat în etalon vită mare, în anii 1870, 1884, 1895, 1911

Specii	1870	1884	1895	1911
1	2	3	4	5
Total, etalon vită mare	100,0	100,0	100,0	100,0
Cai	24,8	20,8	19,9	19,1
Asini – catâri	0,2	0,2	0,2	0,2
Bovine	39,9	48,2	47,2	50,7
Bivoli	1,6	2,5	2,5	2,8
Ovine	11,9	9,3	7,5	9,7
Caprine	1,5	0,7	0,6	0,6
Porcine	20,1	18,3	22,1	16,9

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 225.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 227

TRANSILVANIA

Animalele în etalon vită mare[1], pe gospodării, după grupe de mărime și la 100 ha arabil, în anul 1895

număr

Specificația	Total	Grupa de mărime a gospodăriilor			
		0–2,87 ha	2,87–57,5 ha	57,5–575,6 ha	Peste 575,6 ha
1	2	3	4	5	6
Animale, mii	3 101	594	2 093	192	222
Pondere	100,0	19,1	67,5	6,2	7,2
Animale la 100 ha	429,4	240,9	89,4	44,3	54,8

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 225.

NOTĂ: [1] Sursa a considerat unitatea de vită mare = 1 bovină = 1 cabalină = 5 porcine = 10 ovine = 15 caprine.

Tabelul 228

TRANSILVANIA

Animalele după specii, la 100 gospodării, după grupe de mărime[1], în anul 1895

număr mediu

Specia	Grupa de mărime a gospodăriilor			
	0–2,87 ha	2,87–57,5 ha	57,5–575 ha	Peste 575 ha
1	2	3	4	5
Bovine	84	271	2 232	1 881
Cabaline	28	141	726	4 381
Porcine	111	292	3 457	37 346
Ovine	52	328	3 012	48 014

SURSA: „A Magyar Korona", *op. cit.*, 1900, vol. V.

NOTĂ: [1] Datele medii pentru întreaga Transilvanie egalizează mari diferențieri existente pe zonele agrogeografice; contrastul principal îl relevă zona câmpiei Tisei cu pământ de calitate superioară, o dezvoltare avansată a agriculturii comerciale și cu predominarea marilor exploatări de tip capitalist unde în gospodăriile mari cu peste 575 ha și în cele așa-zise mijlocii – între 57,5 ha - 575 ha – numărul animalelor ce reveneau pe o gospodărie era mult mai mare decât în restul Transilvaniei. Aici se afla masată marea parte a cailor, tracțiunea făcându-se, în principal, cu aceștia; bovinele și porcinele, de asemenea în număr mare, erau crescute pentru comercializare pe piețele occidentale ale imperiului austro-ungar. În județele din această zonă, la gospodăriile mari se creșteau peste 700-800 oi, 500-600 porci, în vreme ce în județele sărace, de deal și munte, numărul acestora era de 10-20 ori mai redus.

Tabelul 229

TRANSILVANIA

Bovinele la 100 gospodării, pe grupe de mărime, după zone agrogeografice, în anul 1895

număr mediu

Zona agrogeografică[1]	Grupa de mărime a gospodăriilor			
	0–2,87 ha	2,87–57,5 ha	57,5–575 ha	Peste 575 ha
1	2	3	4	5
Zona muntoasă și deluroasă	110	347	1 874	4 570
Zona de platou și dealuri	97	305	2 077	11 828
Zona de șes	72	250	2 608	26 270

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 225.

NOTĂ: [1] În zona muntoasă s-au inclus județele Bistrița-Năsăud, Ciuc, Maramureș, Făgăraș, Hunedoara, Caraș-Severin, Odorhei, Sibiu, Brașov, Trei Scaune.
În zona de platou s-au cuprins județele Sălaj, Alba, Târnava Mică, Târnava Mare, Cluj, Mureș, Solnok-Dobâca (Dej), Turda.
În zona de șes s-au socotit județele Timiș, Torontal, Arad, Bihor, Satu Mare.

Tabelul 230

TRANSILVANIA

Cabaline la 100 gospodării, pe grupe de mărime, după zone agrogeografice, în anul 1895

număr mediu

Zona agrogeografică[1]	Grupa de mărime a gospodăriei			
	0–2,87 ha	2,87–57,5 ha	57,5–575 ha	Peste 575 ha
1	2	3	4	5
Zona muntoasă și deluroasă	17	82	389	905
Zona de platou și dealuri	9	42	337	1 648
Zona de șes	37	203	853	6 353

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 225.

NOTĂ: Vezi nota de la Tabelul 229.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 231

TRANSILVANIA

Ovine la 100 gospodării, pe grupe de mărime, după zone agrogeografice, în anul 1895

număr mediu

Zona agrogeografică[1]	Grupa de mărime a gospodăriilor			
	0–2,87 ha	2,87–57,5 ha	57,5–575 ha	Peste 575 ha
1	2	3	4	5
Zona muntoasă și deluroasă	113	483	1 696	3 915
Zona de platou și dealuri	125	458	3 221	20 214
Zona de șes	27	237	3 183	68 748

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 225.

NOTĂ: [1] Vezi nota de la Tabelul 229.

Tabelul 232

TRANSILVANIA

Porcine la 100 gospodării, pe grupe de mărime, după zone agrogeografice, în anul 1895

număr mediu

Zone agrogeografice[1]	Grupa de mărime a gospodăriilor			
	0–2,87 ha	2,87–57,5 ha	57,5–575 ha	Peste 575 ha
1	2	3	4	5
Zona muntoasă și deluroasă	76	200	871	3 124
Zona de platou și dealuri	87	178	1 786	11 972
Zona de șes	128	376	4 351	52 681

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 225.

NOTĂ: [1] Vezi nota de la Tabelul 229.

Tabelul 233

TRANSILVANIA

Greutatea animalelor[1], pe specii și pondere, în anul 1895

Specia	Greutatea[2] mii chintale	Ponderea[3]
1	2	3
TOTAL	7 945	100,0
Bovine	4 617	58,1
Cabaline	1 756	22,1
Porcine	878	11,0
Ovine și caprine	648	8,2
Caprine	46	0,6

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 225.

NOTE: [1] Stabilirea greutății aproximative a animalelor s-a făcut de comisii constituite pentru fiecare clasă, formate din gospodari pricepuți și medici veterinari care au vizitat fiecare gospodărie și au

apreciat greutatea animalelor. Datele au, totuşi, un caracter aproximativ.

[2] După criteriul greutăţii totale, judeţele cele mai bine înzestrate cu animale erau: Timiş cu 892,2 mii chintale, Bihor cu 764 mii chintale, Arad cu 616 mii chintale, Satu Mare cu 653,7 mii chintale. Între judeţele cu greutatea totală mai mică a animalelor se numărau: Sălajul cu 327,6 mii chintale, Maramureşul cu 332,7 mii chintale etc.

[3] Faţă de mediile greutăţii totale a animalelor pe specii, diferite judeţe aveau abateri mari: la bovine, Maramureşul deţinea 73,4 % din total greutate, Sălaj 70,2 % ,-Caraş-Severin 62%; la porcine: Bihorul 18,5 %, Aradul 15,7%, în vreme ce cabalinele deţineau pondere mare în Timiş şi Torontal, cu 47 %.

Tabelul 234

TRANSILVANIA

Valoarea animalelor[1], pe specii[2] şi grupe de gospodării[3], în anul 1895

mil. coroane şi ponderi

Grupa de gospodărie[4]	Total		Bovine		Cabaline	
	mii coroane	pondere	mii coroane	pondere	mii coroane	pondere
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	418,2	100,0	233,3	100,0	92,9	100,0
Mici	338,8	81,0	190,0	81,4	78,5	84,4
Mijlocii	33,2	7,9	18,9	8,1	7,2	7,8
Mari	46,2	11,1	24,4	10,5	7,2	7,8

Grupa de gospodărie	Porcine		Ovine, caprine	
	mil. coroane	pondere	mil. coroane	pondere
1	2	3	4	5
TOTAL	63,1	100,0	28,9	100,0
Mici	47,1	74,6	23,1	79,9
Mijlocii	5,2	8,2	1,9	6,6
Mari	10,8	17,2	3,9	13,5

SURSA: „A Magyar Korona", *op.cit.*, 1900, vol. V.

NOTE: [1] Valoarea animalelor a fost stabilită pentru fiecare localitate de comisiile speciale de recensământ, cu participarea medicilor veterinari şi a altor specialişti.

Judeţele cele mai bogate erau : Timiş cu animale în valoare de 47,9 mil. coroane, Bihor – cu 40,9 mil. coroane, Arad – cu 31,6 mil. coroane, Caraş-Severin– cu 30,9 mil. coroane, Arad– cu 31,6 mil. coroane, Satu Mare– cu 24,1 mil. coroane.

Judeţele mai sărace erau Maramureşul şi altele, având animale a căror valoare se situa între 10–20 mil. coroane.

[2] La cabaline se cuprind şi măgarii şi asinii.

[3] Atragem atenţia că în tabel nu este cuprinsă – nefiind menţionată în sursă– valoarea animalelor – de altfel însemnată – aparţinând gospodăriilor considerate foarte mici (0-2,75 ha).

[4] Se considera gospodărie *mică* aceea cu suprafaţa între 2,87-57,5 ha, gospodărie *mijlocie* între 57,5– 575 ha şi gospodărie *mare* de peste 575 ha.

Tabelul 235

TRANSILVANIA

Valoarea animalelor, pe specii și grupe de gospodării[1], după ponderea speciilor, în anul 1895

Grupa de gospodării[2]	TOTAL	Bovine	Cabaline	Porcine	Ovine și caprine
1	2	3	4	5	6
TOTAL	100,0	55,8	22,2	15,1	6,9
Mici	100,0	56,1	23,2	13,9	6,8
Mijlocii	100,0	59,9	21,7	15,7	5,7
Mari	100,0	52,7	15,6	23,3	8,4

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 234.

NOTE: [1] Vezi nota 3 de la Tabelul 234.
[2] Vezi nota 4 de la Tabelul 234.

Tabelul 236

TRANSILVANIA

Suprafața de teren în ha, pe categorii, la 100 animale unități vită mare[1], în anul 1895

Zona agrogeografică[2]	Arabil	Fânețe	Pășuni	Total
1	2	3	4	5
Zona muntoasă și deluroasă	114,0	95,3	31,7	241,0
Zona de platou și dealuri	203,5	84,1	43,1	330,7
Zona de șes	298,8	24,3	29,8	352,9

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 225.

NOTE: [1] Unitatea de vită mare, calculată de sursă astfel:
1 UVM = 1 bovină = 1 cabalină = 5 porcine = 10 ovine = 15 caprine.
[2] În zona muntoasă s-au cuprins județele : Bistrița-Năsăud, Ciuc, Maramureș, Făgăraș, Hunedoara, Caraș-Severin, Odorhei, Sibiu, Brașov, Trei Scaune. În zona de platou s-au încadrat județele: Sălaj, Alba,Târnava Mică, Solnok-Dobâca (Dej), Turda. În zona de șes s-au cuprins județele: Timiș, Torontal, Arad, Bihor, Satu Mare.

Tabelul 237

TRANSILVANIA

Cantitatea unor furaje principale[1] care revin la 1000 kg greutate animal viu, pe zone agrogeografice, în anul 1895

chintale

Zona agrogeografică	Fân	Trifoi	Grosiere fân, trifoi	Porumb siloz	Sfeclă furajeră
1	2	3	4	5	6
Zona montană și deluroasă	83,3	3,3	86,6	1,0	4,6
Zona de platou și dealuri	52,7	4,6	57,3	1,7	5,1
Zona de șes	19,8	6,8	26,6	8,0	7,7

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 228.

NOTA: [1]Structura furajelor ce revin la 1 000 kg greutate vie a animalelor exprimă și caracterul

creșterii vitelor–intensiv sau extensiv; diferențele sunt însă mari pe județe : în cele de șes – Bihor, Satu Mare, Țorontal, Arad– unde pășunile erau mai reduse, se foloseau mai mult furaje mai concentrate – porumb siloz, sfeclă furajeră etc. – până la 6-16 chintale de 1 000 kg greutate vie. În schimb, în județele de deal și munte, în Maramureș, Caraș-Severin, cu pășuni și fânețe mai întinse, furajele mai concentrate nu se cultivau. Creșterea vitelor era aici, în general, extensivă.

Tabelul 238

BASARABIA

Animalele[1] după specii, în perioada 1888 – 1916

mii unități

Anii	Cabaline	Bovine	Ovine	Porcine
1	2	3	4	5
1862[2]	122,0	467,7	1 488,2	175,1
1863	129,8	492,1	1 316,9	208,3
1864	132,7	481,6	1 270,8	214,9
1865	134,9	468,0	1 381,0	223,7
1866	118,1	421,1	1 400,3	201,6
1867	109,8	385,3	1 212,9	184,5
1868	104,4	354,1	1 007,0	157,3
1869	106,3	379,2	841,1	172,1
1870[2]	122,7	378,0	1 133,7	–
1875	142,4	338,0	1 174,3	–
1876–1881	265,9	540,3	2 315,6	–
1880	265,2	541,3	2 315,2	213,8
1882	299,9	544,7	1 895,9	292,0
1886[3]	190,0	540,0	1 530,0	–
1887[3]	192,0	540,0	1 900,0	143,0
1888	311,9	735,4	1 900,0	143,0
1889	203,0	735,6	1 900,0	–
1890	312,4	691,7	1 762	143,0
1891	318,9	675,0	–	–
1892	–	668,8	–	–
1893	–	545,7	–	–
1894	–	506,7	–	–
1895	321,3	513,8	1 699,6	317,2
1896	352,4	558,5	1 662,6	385,6
1897	364,2	564,1	1 722,5	453,3
1898	382,4	575,3	1 729,1	338,0
1899	341,7	646,6	1 413,5	293,0
1900	365,9	593,8	1 642,9	309,4
1901	386,4	549,1	1 706,8	325,2
1902	408,8	536,6	1 627,6	362,2
1903	457,5	551,6	1 688,8	378,1
1904	383,7	591,0	1 435,9	377,1
1905	377,4	504,4	1 471,6	303,3
1906	–	442,0	–	357,0
1907	–	430,4	–	334,9
1908	–	447,2	–	364,0
1909	415,4	444,2	1 334,7	403,2
1910	–	423,7	–	474,9
1911	448,4	405,1	1 381,0	465,2
1912	477,1	427,4	1 517,1	544,2
1913	502,8	455,6	1 573,9	629,8
1916[4]	504,0	725,0	2 214,0	507,0

SURSE: Ia. S. Grosul și I. G. Budak, *Ocerki istorii narodnovo hoziaistva Bessarabii (1861-1905),*

Chişinău, 1972; „Obzorî Bessarabscoi gubernii", 1875-1881, 1911-1913; „Otciot Bessarabscoi gubernscoi zemscoi upravî po veterinarscoi ciasti" za 1913; N. N. Moghilenschii, *Materialî dlea gheografii i statistichi Bessarabii*, Chişinău, 1913; *Istoria Moldavii: Documentî i materialî. Polojenie crestianstva, 1812-1915*, vol. IV, V, Chişinău, 1968.

NOTE: [1] Diferitele surse prezintă date diferite pentru acelaşi an referitor la numărul speciilor de animale ; publicaţiile Ministerului de Finanţe asupra recenzărilor de animale în vederea stabilirii impozitelor arată cifre mai reduse pe când cele ale instituţiilor agricole şi de statistică menţionează un număr mai mare de animale. Diferenţele sunt uneori sensibile: astfel, pentru anii 1911-1913 sursa Ministerului de Finanţe dă cifrele de: 405,1 mii, 427,4 mii şi 455,6 mii bovine în vreme ce sursa Direcţiunii de statistică a statului indică, pentru aceiaşi ani: 500,6 mii, 562,4 mii, 619,4 mii bovine.

[2] Până la 1878 nu se cuprind vitele din sudul Basarabiei, aflată în componenţa României.

[3] Din 1870 până la 1887 nu se cuprinde numărul vitelor coloniştilor, armatei şi ale unităţilor de cazaci. În 1869 acestea reprezentau 24,5% din total.

[4] Majoritatea şeptelului se afla în posesia ţărănimii. În 1916 marea proprietate deţinea în total: 8,4 % din cabaline, 7,9 % din bovine, 13,5% din ovine şi 8% din porcine.

Tabelul 239

BUCOVINA

Animalele[1], după specii[2], în perioada 1863-1910

Anii	Cabaline	Bovine	Ovine[3]	Porcine	Păsări mii
1	2	3	4	5	6
1863[4]	33 915	215 166	161 250	87 993	–
1869	42 649	224 424	236 699	133 385	–
1880	52 715	268 389	164 152	127 034	–
1890	50 923	242 400	182 981	131 783	–
1900	60 791	291 422	150 519	183 344	1 017,6
1902	56 053	238 288	193 146	132 911	–
1910	70 041	227 906	192 847	219 298	1 396,0

SURSE: „Statistisches Jahrbuch des K. K. Ackerbau Ministerums", Wien, 1874 –1899, 1904-1906; „Oestereichisehe Statistisches Handbuch für die im Reichsrale vertreten Könlgreiche und Länder", Wien, 1882-1915.

NOTE: [1] Date după recensământurile efectuate la intervale mai mari de timp. Anuarul statistic în anii dintre recensăminturi reproduce cifrele ultimei recenzări.

[2] Variaţiile mari la numărul de ovine şi porcine pot proveni şi din cauza datei de efectuare a recensământului; când acesta are loc primăvara, se înregistrează şi prăsila; porcinele vor fi mai numeroase înainte de luna decembrie şi mult mai puţine după sacrificările din preajma Crăciunului. În sursă nu se menţionează perioada de recenzare a animalelor.

[3] Se cuprind şi caprinele.

[4] După recensământul din 1858.

VI

DISTRIBUIREA ANIMALELOR ÎN EXPLOATAȚII AGRICOLE – Introducere

O anchetă a Ministerului Agriculturii și Domeniilor din anul 1935 asupra gospodăriilor țărănești a făcut clasificarea acestora pe categorii după suprafață – de până la 1 ha , între 1-3 ha, 3-5 ha și peste 10 ha – și după animale – bovine, ovine, porcine – deținute de fiecare categorie de gospodării, după număr: fără vite, cu 1, cu 2, cu 3-5 și peste 5 vite mari, iar la porci și oi pe grupe mai mari. Datele sunt exprimate de sursă în ponderi și le reproducem astfel în tabelele ce urmează.

Atenția este atrasă de ponderea mare a gospodăriilor țărănești, peste o treime la nivelul țării, fără vite trăgătoare și cca o șeptime – 14,4% –fără nici un fel de vite mari. Pe de altă parte, datele confirmă situația după care gospodăriile agricole cu cât erau mai mici cu atât aveau vite mai puține și cu cât sporeau în suprafață, crește ponderea celor cu vite mai multe. Totuși existau și exploatații cu întinderi mai mari, de 5-10 ha și peste 10 ha, care în proporție de 18,5 % și respectiv 10,4% nu aveau vite trăgătoare sau în procent de 22,9 % și 13,3 % nu aveau vite de lapte.

În privința animalelor mici – porci și oi – diferențierile sunt la fel de mari pe categorii de gospodării ca și la celelalte animale. Ancheta, fiind făcută în februarie, a înregistrat numărul cel mai redus de porci– întrucât majoritatea lor au fost sacrificați în decembrie. De aceea apare și un număr mare de gospodării fără porcine.

Indiferent însă de specia de animale în proprietate, gospodăriile mici, cu pământ până la 3 ha, dădeau procentul cel mai mare de unități fără animale: între 49-65 % trăgătoare, 36-52 % vaci de lapte , 53-65 % oi. După publicarea anchetei, unii cercetători și-au exprimat opinia că datele au subevaluat numărul de animale în gospodării.

BCU IAȘI

Tabelul 240

Repartizarea vitelor mari în exploatațiile agricole[1], după mărimea terenului și numărul de animale[2] în proprietate, în anul 1935

ponderi

Numărul de animale	Total pe țară	Mărimea exploatației				
		0-1 ha	1-3 ha	3-5 ha	5-10 ha	Peste 10 ha
1	2	3	4	5	6	7
Vite trăgătoare						
0	36,9	65,2	48,5	27,9	18,5	10,4
1	10,9	11,9	13,2	12,0	8,5	5,3
2	40,6	20,6	34,4	51,5	56,2	38,6
3 - 5	10,2	2,1	3,6	8,3	16,1	35,1
Peste 5	1,4	0,2	0,3	0,3	0,7	16,0
Vaci						
0	32,5	51,5	36,1	30,1	22,9	13,3
1	41,1	36,8	40,4	44,3	45,5	34,8
2	20,1	10,2	20,3	20,7	23,3	28,9
3 - 5	5,5	1,3	2,9	4,5	7,7	18,2
Peste 5	0,8	0,2	0,3	0,4	0,6	4,8
Total vite mari						
0	14,4	35,2	33,3	20,4	4,9	2,8
1	15,1	27,6	25,3	19,8	7,0	3,7
2	27,4	22,5	22,1	24,1	23,3	10,7
3 - 5	40,0	14,2	18,9	34,9	62,0	62,5
Peste 5	3,1	0,5	0,4	0,8	2,8	20,3

SURSA: „Statistica animalelor domestice pe anul 1935", București, 1936.

NOTE: [1] Datele provin din recensământul anchetă al Ministerului Agriculturii și Domeniilor de la 15 februarie 1935, fiind obținute prin recenzarea a 20 de gospodării țărănești din fiecare comună. În suprafața exploatației a fost inclus terenul total – de cultură, pădure, loc de casă etc. – aflat în gestiunea gospodăriei.

[2] Fiind făcută în februarie, înregistrarea porcilor arată un număr redus de animale, apărut în urma sacrificării din decembrie și înaintea fătărilor din primăvară.

BCU IASI/CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

Tabelul 241

Repartizarea porcilor și oilor în exploatațiile agricole[1], după mărimea terenului și numărul de animale[2] în proprietate, în anul 1935

ponderi

Numărul de animale	Total pe țară	Mărimea exploatației				
		0-1 ha	1-3 ha	3-5 ha	5-10 ha	Peste 10 ha
1	2	3	4	5	6	7
Porci						
0	48,1	60,2	53,8	46,6	39,8	30,8
1 - 2	42,4	36,0	40,7	45,6	46,6	43,1
3 - 5	7,2	3,1	4,6	6,5	10,7	16,5
6 - 20	2,1	0,7	0,9	1,3	2,8	8,5
Peste 20	0,2	–	–	0,3	0,1	1,1
Oi						
0	46,2	64,8	52,8	42,3	35,4	30,8
1 - 2	7,5	10,2	8,6	6,3	4,4	2,8
3 - 5	15,6	13,6	18,6	18,4	13,8	7,5
6 - 20	26,2	10,7	18,5	30,0	40,2	39,1
Peste 20	4,5	0,7	1,5	3,0	6,2	19,8

SURSA: „Statistica animalelor domestice pe anul 1935", București, 1936, p. 32.

NOTĂ: Vezi notele de la Tabelul 240.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VII

ANIMALELE DE MUNCĂ ŞI RENTĂ REPARTIZATE PE GRUPE DE GOSPODĂRII – Introducere

Datele provin din ancheta sociologică efectuată în anul 1938 de echipele studenţeşti în 33 de sate cu 11 677 gospodării, distribuite în toate zonele agrogeografice ale ţării.

În măsură însemnată, cifrele statistice se apropie de realitate fiind confirmate de ancheta anului 1935, privind repartizarea animalelor pe grupe de gospodării, întreprinsă de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

Situaţiile statistice, calculate după ancheta din 1938, pun în evidenţă rezultatele şi poziţia gospodăriilor cercetate după numărul de animale în proprietate; un procent însemnat de exploataţii agricole, cum arată ancheta din 1935, de la cele fără pământ până la cele cu suprafeţe mai întinse, era lipsit de animale: 36,9 % nu aveau nici o vită de tracţiune şi 32,5 % nu aveau nici o vacă de lapte.

Gospodăriile anchetate în 1938 posedau la 100 de unităţi 61 de cai şi 20 de boi; respectiv, 30 perechi de cai şi 10 perechi de boi. Cel mai mic număr de trăgători îl aveau gospodăriile fără pământ; numărul vitelor de muncă creşte o dată cu mărirea suprafeţei de pământ a grupelor de gospodării. Caii se dovedesc a fi în medie de trei ori mai numeroşi decât boii, însă gospodăriile puternice realizează o predominanţă mai mare. Dar abia celor cu peste 25 ha le revine în medie o pereche de cai.

Distribuţia trăgătorilor pe suprafaţă arată o tendinţă inversă după mărimea gospodăriei ceea ce poate semnifica fie mai buna utilizare a lor sau modificarea structurii după folosinţă a pământului la grupele superioare, deţinătoare a unor întinderi mai mari de teren nearabil şi deci nevoi mai reduse de animale de muncă.

Animalele de rentă cunosc aceleaşi tendinţe; doar 57 de vaci de lapte la 100 de gospodării în medie, ceea ce înseamnă că cel puţin 43 % din exploataţii erau lipsite de vaci; la cele fără pământ procentul ajunge la 88 % şi abia în gospodării mari, cu peste 10–25 ha, revenea cel puţin o vacă.

Judecarea repartiţiei pe grupe de gospodării se poate face pe fiecare specie dar şi în ansamblu; în acest caz, tabloul este mai edificator, mai complet, compensându-se lipsa unor animale cu prezenţa altora. Astfel, de pildă, la grupa

cu 3,1-5 ha la 100 de gospodării în medie reveneau: 68 cai, 22 boi, 66 vaci, 331 oi, 140 porci și 2 817 păsări; situația se prezintă radical diferită la gospodăriile mici, care sunt sărace în animale, și la gospodăriile mari, bogate în animale.

Tabelul 242

Repartiția animalelor de muncă, după specii, pe grupe de gospodării[1], în anul 1938

Suprafața grupelor de gospodării	Cai		Boi	
	la 100 gospodării	la 100 ha	la 100 gospodării	la 100 ha
1	2	3	4	5
TOTAL	61	14	20	5
0 ha	9	–	1	–
0,1 - 1 ha	15	43	9	27
1,1 - 3 ha	32	17	16	9
3,1 - 5 ha	68	20	22	6
5,1 - 10 ha	109	17	28	4
10,1 - 25 ha	163	13	28	2
25,1 - și peste	232	3	89	1

SURSA: Calculat după: *60 de sate*, Vol. II, *Situația economică*. București, 1941.

NOTE: [1] Semnificativă este repartiția animalelor de muncă – o pereche de boi sau cai – care revin gospodăriilor și suprafețelor exploatate în raport de zonele de relief:

	La câte gospodării revine o pereche de trăgători	La câte ha de teren revine o pereche de trăgători
În zone de câmpie	1,6 – 2	8,6 – 10,9
În zone de deal	2,6 – 3,4	9,7 – 10,0
În zone de munte	3,4 – 6,4	13,7 – 23,9

Peste diferențele economico-sociale existente între gospodării în ceea ce privește posesia animalelor, se suprapun diferențieri generate de condițiile naturale.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 243

Repartiția animalelor de rentă, după specii, pe grupe de gospodării, în anul 1938

Suprafața grupei de gospodării	Vaci cu lapte		Oi		Porci		Păsări	
	la 100 gospodării	la 100 ha	la 100 gospodării	la 100 ha	la 100 gospodării	la 100 ha	la 100 gospodării	la 100 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	57	13	364	85	133	31	2 662	625
0 ha	12	–	57	–	50	–	1 312	–
0,1 – 1 ha	29	86	124	364	81	238	1 581	4 505
1,1 – 3 ha	52	28	264	144	111	61	2 111	1 147
3,1 – 5 ha	66	18	331	92	140	39	2 817	786
5,1 – 10 ha	74	11	500	76	155	24	3 585	551
10,1 – 25 ha	84	6	1 049	81	248	19	4 802	370
25,1 și peste	173	2	2 300	27	691	8	9 711	116

SURSA: Calculat după *60 de sate*, vol. II, *Situația economică*, București, 1941.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VIII

DENSITATEA ANIMALELOR PE EXPLOATAȚII – Introducere

Recensământul agricol din anul 1941 oferă date privind animalele pe specii, anume cele de muncă, precum și păsările de curte și stupii de albine, distribuiți la exploatații și la 100 ha, pe zone agrogeografice. Cele două tablouri înfățișează diferențele mari față de media pe țară a densității diferitelor animale pe zonele menționate.

Raportarea animalelor la 100 de exploatații poate pune în relief nu numai gradul de asimilare a creșterii animalelor în gospodării sau zonele mai bogate sau mai sărace în diferite animale dar și o anumită relație dintre acestea în funcție de formele de relief – șes, deal, munte; cabalinele predomină în gospodăriile din Dobrogea, Șesul Dunării și Vestul Transilvaniei, iar bovinele apar cu cifre mai mari în platoul Transilvaniei, în Moldova și Bucovina. Animalele de muncă sunt de trei ori mai numeroase la o exploatație în Dobrogea, de două ori și jumătate în Șesul Dunării și de două ori în Șesul Siretului și Prutului și Vestul Transilvaniei față de Bucovina; aici exploatația are puțin pământ arabil și, în general, este de dimensiuni medii mult mai mici ca la șes.

Varietatea mărimii exploatației și a felului pământului de folosință influențează decisiv asupra numărului de animale crescute și folosite într-o gospodărie.

Densitatea animalelor pe 100 ha modifică imaginea anterioară, modelând disparitățile mari; aici se exprimă mai mult capacitatea de producție a animalelor și de utilizare a lor la unitatea de suprafață. Discrepanțele la animale de muncă sunt aproape de la 1:2; în Dobrogea 18,5 capete de trăgători la 100 ha, iar în Carpații Munteniei și Olteniei 34,2 animale de muncă, ceea ce arată fie insuficiența acestora în unele zone, fie slaba utilizare a lor în altele.

Variația distribuirii animalelor pe unitatea de suprafață, pe zone, mai poate semnifica posibilitățile mai mari sau mai mici de furajare, mai avantajoase pentru unele specii și mai puțin avantajoase pentru altele; cu o pondere însemnată, contează și tradiția creșterii animalelor dar și gradul de dezvoltare a agriculturii comerciale.

Cea mai mare inegalitate, legată de tradiție în acest caz, o prezintă distribuirea stupilor de albine.

Animalele de rentă, prin excelență porcii, sunt mai numeroase în zonele de deal decât în cele de șes unde și-ar avea o bază furajeră mai bună; 37,6 porci la 100 ha în Carpații Moldovei, 47,3 în Carpații Munteniei și Olteniei, 42,1 în Bucovina, dar mai numeroși în Transilvania, cu 53,5-64,9 capete la 100 ha.

Tabelele sugerează posibilitatea unor analize asupra subiectului pe fiecare zonă agrogeografică.

Tabelul 244

Animalele, după specii, pe zone agrogeografice, la 100 exploatații, în anul 1941

Zona agrogeografică	Animale de muncă	Cabaline	Bovine	Ovine[1]	Porcine	Găini	Alte păsări	Stupi
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	92,3	56,2	150,0	515,4	108,8	884,6	119,3	17,8
Șesul Siretului și Prutului	95,2	50,7	166,1	489,0	69,6	1 023,9	110,2	18,4
Carpații Moldovei	59,2	39,0	146,2	486,0	73,4	737,6	74,9	15,1
Carpații Munteniei și Olteniei	65,8	29,8	130,6	438,9	90,3	742,0	133,7	17,4
Șesul Dunării	116,6	71,8	121,1	547,0	90,6	1 021,7	166,7	15,5
Dobrogea	152,0	139,7	120,3	1 560,4	124,5	1 156,0	181,8	13,3
Bucovina	46,1	46,4	168,7	374,1	67,6	598,5	51,2	12,6
Platoul Transilvaniei	98,1	39,7	222,0	621,4	163,7	858,1	54,2	20,9
Vestul Transilvaniei	101,6	89,2	149,7	313,0	196,4	829,0	111,9	22,9

SURSA: Calculat după *Recensământul agricol al României din 1941, date provizorii,* Vol. I, București, 1945.

NOTĂ: [1] Sunt cuprinse și caprinele.

Tabelul 245

Animalele, după specii, pe zone agrogeografice la 100 ha arate, în anul 1941

Zona agrogeografică	Animale de muncă	Cabaline	Bovine	Ovine	Porcine	Găini	Alte păsări	Stupi
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	27,9	17,0	45,2	155,5	32,8	266,9	36,0	5,4
Șesul Siretului și Prutului	24,4	12,9	42,3	124,5	17,7	260,6	28,0	4,7
Carpații Moldovei	30,4	20,0	75,0	249,4	37,6	378,4	38,4	7,8
Carpații Munteniei și Olteniei	34,4	15,6	68,4	229,8	47,3	388,4	70,0	9,1
Șesul Dunării	25,9	16,0	26,9	121,4	20,1	226,8	37,0	3,4
Dobrogea	18,6	17,1	14,7	190,8	15,2	141,3	22,2	1,6
Bucovina	28,7	28,8	104,9	232,7	42,1	372,2	31,9	7,8
Platoul Transilvaniei	38,9	15,7	88,0	246,3	64,9	340,1	21,5	8,3
Vestul Transilvaniei	27,7	24,3	40,8	85,3	53,5	225,8	30,5	6,2

SURSA: Calculat după *Recensământul agricol al României din 1941, date provizorii.* Vol. I, București, 1945.

NOTĂ: [1] Sunt cuprinse și caprinele.

IX

DISTRIBUIREA ANIMALELOR DUPĂ SPECII PE ZONE AGROGEOGRAFICE – Introducere

Recensământul întreprins în ianuarie 1948 a luat în evidență șeptelul după principalele specii de animale, păsările de curte și stupii de albine. Două tabele consacrate acestei situații arată, pe de o parte, efectivul animalelor în cifre absolute, iar pe de altă parte, raportarea lor la 100 ha și împreună distribuite pe zone agrogeografice.

În 1947 se simțeau încă adânc distrugerile, pierderile și consumul enorm din substanța materială a economiei în urma războiului; agricultura și respectiv șeptelul suferiseră mari degradări și din cauza celor doi ani consecutivi de secetă. Fondul de animale la începutul anului 1948 apărea astfel puternic deteriorat în comparație cu o perioadă normală; cifrele statistice reflectă pregnant această situație când sunt comparate pe aceeași indicatori – la 100 de exploatații – chiar cu anul 1941.

Informația statistică arată potențialul șeptelului în fiecare zonă agrogeografică din care se pot deduce diferite relații între zone.

Instructiv este tabelul următor în care animalele sunt raportate la 100 de exploatații, ceea ce permite analize asupra calității și capacității de producție a animalelor în exploatații precum și diferite relații dintre specii în aceeași zonă pe exploatație.

Este de luat în considerare faptul că numărul de animale la 100 de exploatații nu mai oglindește integral posibilitățile și necesitățile normale ale zonelor ci, în anumită măsură, și pierderile de șeptel în anii 1940-1946, din motivele arătate, inegale în diferite zone. Niveluri mai reduse, în medie, înregistrează la unele categorii de animale, zonele din Moldova, iar mai ridicate cele din Dobrogea și Transilvania.

BCU IAȘI

Tabelul 246

Animalele după specii, pe zone agrogeografice, în anul 1948[1]

mii

Zona agrogeografică	Cabaline	Bovine	Ovine	Caprine	Porcine	Stupi	Păsări
1	2	3	4	5	6	7	8
TOTAL	939	4 277	10 935	1 571	1 459	472	15 918
Șesul Siretului și Prutului	71	526	1 107	22	110	61	2 047
Carpații Moldovei	29	240	584	26	51	26	764
Carpații Munteniei și Olteniei	108	661	1 818	180	284	69	2 690
Șesul Dunării	291	776	2 624	79	302	71	3 762
Dobrogea	80	134	901	26	44	14	541
Bucovina	21	98	184	2	21	11	273
Platoul Transilvaniei	129	1 079	2 622	124	304	132	2 982
Șesul Tisei	210	764	1 095	112	343	88	2 859

SURSA: A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948, rezultate provizorii*, București, 1948.

NOTĂ: [1] Datele acestui recensământ agricol, deși efectuat în ianuarie 1948, sunt valabile și pentru 1947 când se încheie perioada studiului de față.

Tabelul 247

Animalele după specii, pe zone agrogeografice, în ianuarie 1948[1]

Zona agrogeografică	La 100 de exploatații						Vite muncă la 100 ha
	Cabaline	Bovine	Ovine Caprine	Porcine	Stupi	Păsări	
1	2	3	4	5	6	7	8
TOTAL	30,3	138,2	371,8	47,1	15,2	514,1	20,9
Șesul Siretului și Prutului	17,5	130,1	279,3	27,2	15,2	506,6	15,3
Carpații Moldovei	15,0	124,4	316,0	26,2	13,3	395,8	18,2
Carpații Munteniei și Olteniei	18,5	113,5	343,4	48,8	11,9	462,4	29,7
Șesul Dunării	46,3	123,5	430,6	48,1	11,3	599,1	22,0
Dobrogea	94,4	158,2	1 089,3	51,8	16,7	635,5	14,1
Bucovina	28,8	136,7	260,3	29,9	15,7	381,7	23,4
Platoul Transilvaniei	20,7	173,4	441,6	48,9	21,1	479,4	22,0
Șesul Tisei	41,2	149,6	236,3	67,0	17,2	559,8	21,0

SURSA: A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948, rezultate provizorii*, București, 1948.

NOTĂ: [1] Datele acestui recensământ agricol, deși efectuat în ianuarie 1948, sunt valabile și pentru 1947 când se încheie perioada studiului de față.

X

EVALUĂRI ASUPRA STOCULUI PĂSĂRILOR DE CURTE, A STRUCTURII PE SPECII – Introducere

Evidența păsărilor din gospodării începe să se țină cu regularitate din anul 1927 și apare în publicații ale Ministerului Agriculturii și Domeniilor; alte date mai amănunțite, asupra repartizării pe gospodării, la unitate de teren cultivabil etc., provin din ancheta aceluiași minister din anul 1935.

Păsările au reprezentat un important factor economic în agricultură, în sporirea cantităților de carne, în producția de ouă, fulgi etc. Carnea de pasăre produsă anual echivala, în perioada interbelică, uneori cu până la cca 50% din producția de carne de porc. Produsele păsărilor contau cu o pondere importantă în consumul gospodăriilor, în acoperirea necesarului de carne, ouă, fulgi al pieței interne cât și la export.

Prima estimare asupra numărului păsărilor este făcută de Ministerul Agriculturii și Domeniilor în anul 1927; din 1930 până în 1947 evaluarea fondului de păsări se efectuează anual. Cu excepția anchetei din 1935, datele privitoare la efectivul de păsări pe specii erau aproximative, provenind, de regulă, din estimări ale organelor comunale, care mai totdeauna subestimau realitatea.

În perioada războiului–1941-1945–și în anii următori, numărul păsărilor este mult mai redus decât în condiții normale, datorită mai ales deficitului de furaje.

Majoritatea păsărilor o constituiau găinile a căror pondere sporește în cele două decenii(1927-1947) în mod absolut prin reducerea substanțială, de câteva ori, a numărului de rațe, gâște și curci; creșterea acestora era mai dificilă și se preta la vremuri cu cerințe mai pretențioase ale consumatorilor.

Concomitent cu reducerea drastică a stocului de păsări, scade și producția de carne și ouă, în 1947 situându-se sub jumătatea nivelului din 1938.

Informații instructive furnizează situațiile statistice întocmite din datele anchetei anului 1935 asupra efectivului de păsări; din gruparea gospodăriilor după numărul de găini în proprietate, reiese că ponderea cea mai mare o reprezentau cele cu 6-10 capete.

Interes deosebit prezintă tabelul referitor la repartizarea găinilor în gospodării pe forme de relief; reiese că exploatațiile cele mai numeroase, la câmpie–53%–aveau între 6-15 capete, la deal–48%–câte 6-10 păsări și la munte –57%–numai 1-5 păsări.

Ancheta amintită arată că exploatațiile cu pământ până la 5 ha dețineau între 72-78% din efectivul tuturor speciilor, cele cu 5 până la 10 ha între 12-16%, iar la gospodăriile mari numărul de păsări era neînsemnat. Explicația concentrării a cca trei pătrimi din fondul de păsări în gospodăriile mici o poate da specificul însuși al creșterii păsărilor: înmulțirea și ajungerea la maturitate în anotimpurile calde când cheltuielile sunt minime; mobilitatea mare în opțiunea asupra numărului păsărilor de crescut, în raport de posibilitățile oricărei gospodării; mijloacele materiale minime în vederea reproducției; posibilitatea de valorificare cu amănuntul și în orice timp etc.

În gospodăriile sărace creșterea păsărilor era soluția cea mai eficientă pentru a asigura o parte din propria hrană și a comercializa, pentru nevoile curente de bani, producția : găini, pui, ouă.

Creșterea păsărilor în România, în măsură covârșitoare, era destinată consumului intern, iar piața principală a produselor avicole o constituiau orașele și târgurile.

Un tabel comparativ cu numărul găinilor la 1 000 de locuitori și la 100 de ha teren, la începutul deceniului patru, în România și alte țări, scoate în evidență faptul că în Cehoslovacia, Austria, Germania etc. reveneau de 1,5–3 ori mai multe găini decât în țara noastră, în timp ce Bulgaria și Iugoslavia se situau sub nivelul României.

Tabelul 248

Păsările de curte, după specii, în etalon găini, în perioada 1927–1947

mii capete

Anii	Total în etalon găini	Găini	Rațe	Gâște	Curcani
1	2	3	4	5	6
1927	56 870	32 450	4 200	6 730	1 690
1930	65 500	40 500	5 000	6 000	2 000
1931	41 295	31 090	2 675	2 479	643
1933	65 581	53 444	3 037	2 938	806
1934	80 335	51 387	5 500	7 396	2 164
1935	49 311	37 001	2 688	3 447	682
1936	44 588	33 567	2 770	2 626	751
1937	42 795	32 294	2 759	2 589	641
1938	38 500	29 703	2 157	2 292	514
1939	39 106	30 660	2 014	2 244	486
1940	24 377	18 252	1 501	1 716	298
1941	25 275	19 571	1 510	1 497	300
1942	24 557	19 040	1 209	1 650	252
1943	22 561	17 594	1 127	1 404	258
1945	13 240	10 044	796	912	144
1946	15 952	11 362	1 112	1 335	202
1947	13 573	9 697	954	1 101	180

SURSE: *Enciclopedia României*, vol.IV, Bucureşti, 1943; „Anuarul statistic al României", 1939 şi 1940; „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1947; Justin Braghină, *Capitalul animal şi producţia lui în România în anul 1933*, în: „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", nr. 5, 1934; Mihail Vaida, *Valoarea producţiei animale pe anul 1939*, în: „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", nr.5, 1940.

NOTA: [1] Transformarea păsărilor în etalon găini s-a făcut – după indicaţia surselor – în următoarea proporţie: 1 raţă =1 găină; 1 gâscă =2 găini; 1 curcă = 4 găini.

Tabelul 249

Repartizarea găinilor pe grupe de gospodării[1], în anul 1935

Grupa de gospodării	Gospodării		Găini	
	mii	%	mii[2]	%
1	2	3	4	5
TOTAL	3 454	100,0	35 193	100
fără găini	254	7,4	–	–
1 - 5 găini	882	25,5	2 868	8,2
6 - 10 găini	1 256	36,4	11 169	31,7
11- 15 găini	542	15,7	7 878	22,4
16 - 20 găini	302	8,7	5 965	16,9
21 - 30 găini	131	3,8	3 724	10,6
peste 30 găini	87	2,5	3 589	10,2

SURSA: Tiberiu Nistor, *Cercetări statistice asupra păsărilor în România*, Bucureşti, 1935.

NOTE: [1] Datele se bazează pe ancheta întreprinsă de Tiberiu Nistor în ianuarie–februarie 1935. S-au completat chestionare în una sau două comune, în funcţie de relief, din fiecare judeţ unde s-a făcut recenzarea completă a păsărilor pe gospodării; s-a făcut apoi o medie pe gospodărie în comunele recenzate care a fost înmulţită cu numărul de gospodării din judeţul respectiv, iar suma s-a totalizat pe ţară. La bază a stat recenzarea a 141 de comune (Tiberiu Nistor, *op. cit.*, p.24).

[2] Reiese din calcul că o gospodărie ţărănească are, în medie, 10 găini, 0,8 raţe, 0,7 gâşte, 0,2 curci etc. De avut în vedere că estimarea s-a făcut într-o perioadă a anului cu minimum de păsări.

Tabelul 250

Repartizarea găinilor, pe grupe de gospodării, după zone de relief, în anul 1935

procente

Grupa de gospodării	Câmpie	Deal	Munte
1	2	3	4
fără găini	1,6	5,6	11,3
1 - 5 găini	3,3	15,8	57,4
6 - 10 găini	21,9	48,3	26,6
11- 15 găini	31,3	18,1	2,8
16 - 20 găini	21,1	9,0	1,2
21 - 30 găini	13,4	2,6	0,6
peste 30 găini	7,4	0,6	0,1

SURSA: Vezi sursa de la Tabelul 249.

NOTĂ: Vezi notele de la Tabelul 249.

Tabelul 251

Repartizarea păsărilor, după speciile principale, pe grupe de gospodării[1], în anul 1935

Grupa de gospodării	Găini la o gospodărie	Găini		Rațe		Gâște		Curci	
		mii	%	mii	%	mii	%	mii	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Total	11,2	36 738	100,0	3 143	100,0	2 667	100,0	672	100,0
0 - 5 ha	11,6	28 648	78,0	2 397	76,3	2 043	76,6	486	72,1
5 - 10 ha	9,6	5 364	14,6	514	16,3	410	15,4	84	12,4
10 - 20 ha	10,8	1 940	5,3	149	4,7	124	4,6	49	7,3
20 - 50 ha	8,3	459	1,2	43	1,4	32	1,2	22	3,3
peste 50 ha	13,1	327	0,9	40	1,3	58	2,2	31	4,9

SURSA: Tiberiu Nistor, *Cercetări statistice asupra păsărilor din România,* București, 1935.
NOTE: [1] Vezi notele de la Tabelul 249.

Tabelul 252

Repartizarea păsărilor, pe specii principale, pe grupe de gospodării, în anul 1935

număr la 100 ha cu cereale

Grupa de gospodării	Găini	Rațe	Gâște	Curci
1	2	3	4	5
0 - 5 ha	623	52	44	10
5 - 10 ha	172	16	13	2,6
10 - 20 ha	113	9	7,2	2,8
20 - 50 ha	45	4	3,1	2,1
peste 50 ha	13	1,6	2,4	1,3

SURSA: Tiberiu Nistor, *Cercetări statistice asupra păsărilor din România,* București, 1935.
NOTE: Vezi notele de la Tabelul 249.

Tabelul 253

Repartizarea găinilor la 1 000 locuitori și 100 ha cultivate cu cereale, în diferite țări, în anul 1935

Țara	Numărul găinilor			
	la 1 000 locuitori	România = 100	la 100 ha	România = 100
1	2	3	4	5
România	4 592	100,0	3 321	100,0
Anglia	67 205	1 463,5	48 032	1 446,3
Germania	8 949	194,9	5 215	157,0
Cehoslovacia	16 118	351,0	7 526	226,6
Austria	6 042	131,6	6 120	184,3
Bulgaria	3 707	80,7	3 406	102,6
Iugoslavia	3 515	76,5	2 860	86,1
Ungaria	13 502	294,0	6 906	207,9

SURSA: Vezi sursa la Tabelul 252.
NOTE: Vezi notele de la Tabelul 249.

XI

PRODUCȚIA ANIMALIERĂ
– Observații metodologice

Șeptelul în România își marca importanța în economia națională prin producția sa variată de bunuri alimentare de calitate superioară – carne, lapte, unt, brânză, ouă – ce asigurau în întregime consumul intern și cantități însemnate pentru export; animalele constituiau, de asemenea, o sursă importantă de materii prime pentru industrie – piei, blănuri, lână, carne etc.

Statistica perioadei 1860-1947 nu a estimat sistematic, cantitativ sau valoric, bunurile animaliere, deși ele reprezentau cca o treime din producția globală a agriculturii. Din această lipsă, cele mai multe lucrări economice prezentau producția agriculturii numai prin aceea a culturilor vegetale.

Situațiile statistice seriale din această secțiune referitoare la producția animalieră sunt rezultatul cercetărilor și estimațiunilor noastre ale căror metode de calcul sunt explicate amănunțit în notele fiecărui produs.

A fost estimată producția de carne de bovine, ovine, porcine și păsări, de lapte de vacă și capră, de brânză de oi, de lână, de piei de cabaline, bovine, ovine și caprine: s-a evaluat, de asemenea, producția de tacâmuri – intestine ale animalelor sacrificate –, de ouă și fulgi de pasăre, precum și gunoiul de animale și păsări. Nu s-a cuantificat părul, coarnele și copitele, pielea de porc etc.; majoritatea porcilor sacrificați în abatoare nu se jupuiau; în schimb, la sate pieile de porc se foloseau pentru încălțăminte – opinci.

Calculele de estimare a producției animaliere s-au efectuat pornind de la cifrele privitoare la numărul anual al animalelor și păsărilor din secțiunea respectivă din lucrarea de față.

Numărul animalelor și păsărilor provenit de la înregistrările organelor comunale s-a aflat, de regulă, sensibil sub nivelul realității; confruntarea datelor unor anchete și recensământuri efectuate pe teren a evidențiat un plus de 10–30% la unele specii în favoarea anchetelor ceea ce confirmă fenomenul subaprecierii numărului animalelor și păsărilor în datele organelor locale. Ca urmare, și producția animalieră, bazată pe aceste date, va suferi aceleași carențe de subevaluare.

Menționăm, totodată, că estimările cantitative rezultate din calculele noastre se situează la limita minimă a normelor de producție pentru a asigura o acoperire

certă a realității istorice chiar și în cazuri de scăderi ale producției animaliere datorate epidemiilor sau altor calamități naturale.

În linii generale, producția animalieră urmează direcția și tendințele de evoluție ale șeptelului, dar variind de la un an la altul sub influența diferiților factori conjuncturali. În acest sens, subliniem că la o serie de produse pentru care s-au luat în calcul norme fixe de producție anual – lână, brânză de oi, ouă – producția medie anuală obținută a fost ajustată ținîndu-se seamă de variația cantitativă a hranei datorate variației recoltelor. Pentru ajustare s-a folosit seria producției medii anuale la ha a pășunilor, întrucât aceasta este rezultatul gradului de umiditate a solului și deci a cantității precipitațiilor pentru întreaga perioadă de vegetație dintr-un an calendaristic, mai ales că ovinele sunt beneficiarele principale ale pășunilor; studiile de specialitate au arătat că producția anuală de lapte și lână, pe unitate, poate varia în raport de starea precipitațiilor atmosferice – de ploi sau secete – de la simplu la dublu.

Dintre produsele animaliere, desigur, cel mai important este carnea; în practica statistică actuală, producția anuală de carne se stabilește prin două elemente, sporul în greutate al stocului și prăsila din anul în curs, existând date sau posibilități de apreciere. În condițiile perioadei pe care o investigăm, un asemenea mod de evaluare nu se poate întreprinde din cauza lipsei datelor respective; la animalele și păsările crescute în gospodării individuale în condițiile diferite agrogeografice, de furajare și mai ales de rase variate și corcituri, era riscant să se aplice unele norme comune, generale, de producție.

De aceea s-a urmat o altă cale cumulând, în general, sacrificările din timpul anului și exportul, exprimate în carne abator, după ce s-au scăzut procentele de mortalitate. În acest fel s-au obținut date nu asupra producției de carne din șeptel ci referitoare la diminuarea lui prin consum și export; pe termen lung, însă, aceasta are semnificația producției medii anuale de carne.

Deși nu au intervenit, în perioada studiată, modificări radicale în creșterea animalelor, totuși, s-a înregistrat un proces de îmbunătățire a raselor prin import de exemplare de rasă, de randament sporit, prin organizarea de stații de reproducători, la unele animale, în comune, și mai ales prin dezvoltarea fermelor speciale de stat pentru selecționarea și diseminarea speciilor valoroase.

În consecință, normele de randamente pe animal la unele produse – lapte, brânză etc. – în perioada interbelică, au fost ușor sporite (vezi notele tabelelor) cu atât mai mult cu cât și în unele zone din Transilvania, Banat, Bucovina creșterea animalelor era mai dezvoltată, fapt reflectat după unirea acestor provincii la patrie, în media pe țară.

Datele obținute prin cercetarea lucrărilor de specialitate și din calcul în această secțiune se deosebesc de estimările diferiților autori ai vremii precum se deosebesc și între ele aceste evaluări.

Metodele de evaluare aveau la bază o mare aproximație; spre exemplu, într-o lucrare din 1928, producția de carne se estima adunându-se cantitatea obținută din sacrificările în abatoare, cu 100 de mii tone apreciată ca reprezentând tăierile în gospodării a 1 mill. de porci a 100 de kg, la care se adăugau 50 mii de tone de carne de pasăre (Gh. Ionescu Brăila și M. Vaida,

Valoarea capitalului animal și a producției animale, București, 1928, p. 7). Tot în acest fel s-au calculat produsele animaliere pentru anii 1929 și 1939 de către Ministerul Agriculturii.

Considerăm că din punctul de vedere al metodelor de estimare, cele folosite de noi au un grad mai mare de certitudine și se apropie mai mult de nivelurile de producție reale ale perioadei chiar dacă se situează cu siguranță, din motivele arătate, sub aceste niveluri.

Estimarea, după calculele noastre detaliat expuse, a producției animaliere în indicatori cantitativi oferă informația necesară comensurării participării zootehniei la crearea bunurilor materiale în agricultură și în economia națională; totodată, este astfel posibilă urmărirea, în intervalul celor aproape nouă decenii – 1862-1947 – a dimensiunilor producției animaliere și, împreună cu cea vegetală, evaluată în secțiunile anterioare, a producției globale a agriculturii, în determinarea mai precisă a locului său în evoluția produsului social al țării.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITARA

XII

PRODUCȚIA ANIMALIERĂ – Introducere

Alături de producția vegetală cea animalieră a avut o importanță deosebită pentru economia agricolă, pentru economia națională; în producția materială a agriculturii aceasta contribuia în medie cu 30-40% fiind și rezultatul unei activități cu caracter mai intensiv decât în sectorul vegetal; ea constituia și sursa principală de venituri curente a producătorilor agricoli.

Ca producție animalieră principală s-au estimat: carnea, laptele de vacă și capră, brânza de oi, ouăle, tacâmurile, pieile și blănurile, lâna, fulgii și puful, gunoiul animal. S-a evaluat carnea de bovine, ovine și caprine, porcine și de pasăre. Nu s-au luat în calcul produsele secundare – coarne, copite, oase, sânge, picioare și capete, precum și pielea de porc, părul de capră, zerul de la brânză etc.

Ca principiu, s-a estimat acea parte a producției animaliere care-și realiza valoarea de întrebuințare fie în gospodărie fie pe piață; astfel, pe lângă produsele rămase în afara calculului, din cantitatea de fulgi și puf, de gunoi de grajd, ce revine pe unitate – pasăre, animal – s-a luat în calcul numai o fracțiune din producție, respectiv cea considerată că se valorifică în economie.

Activitatea de evaluare a pornit de la numărul de animale, de la normele medii de producție folosite în literatura de specialitate, ajustate în raport de unele împrejurări particulare ale fiecărui produs.

Ca comportament de apreciere s-au utilizat totdeauna limitele minime ale mediei de producție pentru a asigura certitudinea de acoperire a dimensiunilor fenomenelor din realitatea istorică; s-au făcut rezerve la operațiuni succesive de calcul pentru a ne feri de supraevaluări.

Modul de calcul la estimarea produselor fiecărei specii animale este expus detaliat în notele fiecărui tabel.

BCU IAȘI

Tabelul 254

Producția de carne[1], după specii animale, în perioada 1862–1947

Anii	Total	Bovine[2]	Caprine[3]	Ovine[4]	Porcine[5]	Păsări[6]
1	2	3	4	5	6	7
1862	126 316	44 507	1 056	27 340	35 100	18 313
1863	127 627	44 330	1 008	27 292	36 544	18 453
1864	133 654	48 725	978	28 554	36 394	19 003
1865	122 534	42 733	930	24 874	37 338	16 659
1866	121 585	45 002	900	25 848	36 722	13 113
1867	137 830	53 689	852	26 766	37 806	18 717
1868	126 385	42 345	818	26 990	37 020	19 212
1869	122 470	37 987	770	26 580	36 044	21 089
1870	131 152	42 455	740	27 348	41 038	19 571
1871	126 991	35 726	692	28 008	42 452	20 113
1872	136 564	42 779	662	28 632	44 992	19 499
1873	125 765	37 869	614	25 734	43 066	18 482
1874	120 317	33 970	632	25 466	42 592	17 657
1875	125 068	33 265	636	25 834	43 208	22 125
1876	138 164	42 887	640	25 806	46 198	22 633
1877	148 509	51 399	662	26 936	49 094	20 418
1878	137 600	45 402	684	26 150	46 260	19 104
1879	129 354	38 392	688	26 996	47 286	15 992
1880	130 111	36 733	692	26 532	44 336	21 818
1881	128 722	37 318	714	25 666	48 842	16 182
1882	130 711	34 324	718	26 250	46 828	22 591
1883	132 234	35 108	740	26 772	47 344	22 270
1884	127 910	35 649	744	27 006	43 714	20 797
1885	131 912	38 079	688	26 440	43 301	23 404
1886	135 492	39 839	628	25 486	42 812	26 727
1887	128 533	40 117	562	26 240	40 730	20 884
1888	129 530	39 311	502	26 702	39 310	23 705
1889	117 448	38 773	658	26 942	28 432	22 643
1890	140 873	40 608	640	26 900	47 642	25 083
1891	139 646	41 266	632	27 182	46 280	24 286
1892	143 821	45 725	614	27 274	44 454	25 754
1893	148 651	47 523	602	28 996	43 538	27 992
1894	138 644	46 584	584	24 062	43 688	23 726
1895	148 554	55 192	576	26 874	38 436	27 476
1896	149 731	50 964	558	32 614	39 280	26 315
1897	142 456	51 945	588	30 696	30 686	28 541
1898	138 665	45 970	632	25 594	35 732	30 737
1899	132 450	47 001	666	25 404	38 218	21 161
1900	141 801	45 013	710	25 330	41 794	28 954
1901	152 694	44 841	688	25 650	49 866	31 649
1902	151 212	43 662	666	25 956	49 354	31 574
1903	152 878	43 228	640	25 870	50 734	32 406
1904	158 669	63 763	636	22 146	51 394	20 730

continuare *tabelul 254*

1	2	3	4	5	6	7
1905	154 192	49 623	614	19 580	52 024	32 351
1906	153 986	41 276	588	23 364	53 124	35 634
1907	143 399	38 573	584	21 544	53 954	28 744
1908	153 762	45 339	576	24 428	58 840	24 579
1909	158 787	47 611	562	24 000	55 646	30 968
1910	170 396	55 678	562	25 986	52 686	35 484
1911	172 184	60 135	562	26 368	50 078	35 041
1912	150 760	52 033	576	24 764	38 570	34 817
1913	160 792	57 340	576	25 318	41 568	35 990
1914	174 455	63 633	580	25 850	44 670	39 722
1915	179 882	69 297	584	25 308	47 098	37 595
1919	363 173	90 348	1 341	20 592	141 466	109 426
1920	391 393	134 139	1 985	30 822	109 073	115 374
1921	493 050	148 033	2 310	39 360	183 718	119 629
1922	635 800	217 801	2 417	43 560	255 132	116 890
1923	620 531	174 450	2 358	44 562	274 754	124 407
1924	618 250	191 718	2 262	48 192	254 574	121 504
1925	604 161	165 294	1 404	56 838	256 007	124 618
1926	600 392	140 555	1 380	54 294	261 383	142 780
1927	627 311	128 230	1 236	53 041	288 555	156 249
1928	665 675	148 519	1 158	55 565	290 505	169 928
1929	669 964	149 645	1 164	55 180	277 018	186 957
1930	624 348	141 051	1 128	52 303	214 754	215 112
1931	477 520	116 270	1 308	50 316	181 938	127 688
1932	616 811	98 809	1 314	50 143	274 572	191 973
1933	680 816	169 526	1 230	49 637	267 064	193 359
1934	727 351	147 420	1 302	50 130	290 213	238 286
1935	628 903	159 555	1 344	48 419	272 553	147 032
1936	607 765	144 374	1 302	47 088	283 673	131 328
1937	590 545	122 933	1 296	47 521	311 376	107 419
1938	628 522	133 986	1 290	51 227	320 035	121 984
1939	606 826	154 617	1 224	52 230	281 986	116 769
1940	389 954	106 656	774	36 133	177 648	68 743
1941	276 751	39 152	720	30 905	127 902	78 072
1942	347 510	55 991	720	31 793	187 999	71 007
1943	374 553	78 856	762	28 491	201 326	65 118
1944	272 893	48 420	678	25 594	125 606	72 595
1945	141 507	25 458	594	21 204	60 330	33 921
1946	196 146	26 265	624	22 680	112 312	34 265
1947	199 297	23 651	762	24 666	111 006	39 212

SURSE: „ Analele economice pentru cunoscinţia României", V, 1864, nr. 17 – 20 ; Seria II, VI,

1866, partea a II-a; „Anale statistice ale României", 1867 – 1869; „Statistica agricolă" 1872 – 1876; Gh. Manolescu, *Statistica animalelor tăiate pentru consumaţiune publică în România în 1908*, Bucureşti, 1909; „Anuarul statistic al României", 1912; 1915 – 1916; 1920 – 1940; G.K. Constantinescu, *Le cheptel roumain et sa valeur*, „Correspondance économique roumaine", 1926, nr. 1; Justin Braghină, *Capitalul animal şi producţia lui în România în anul 1933*, „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1934, nr. 5; Gh.Ionescu-Brăila şi M. Vaida, *Valoarea capitalului animal şi a producţiei animale*, Bucureşti, 1936; *L'Agriculture en Roumanie 1938*, Bucarest, 1938; Mihail Vaida, *Valoarea producţiei animale pe anul 1939*, „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1940, nr. 5; Constantin Bologa, *Intensitatea creşterii porcului şi consumul cărnii de porc în România*, Bucureşti, 1937; Enciclopedia României, vol. III. Bucureşti, 1939; *Cantitatea de carne obţinută din tăieri pe baza mediei statistice a anilor 1936 – 1939*, „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1946, nr. 7 – 9;

NOTE: [1] Estimarea producţiei de carne, în lipsa datelor statistice adecvate, nu s-a putut face în mod direct prin cumularea greutăţii prăsilei şi a sporului în greutate a şeptelului; s-au utilizat metode specifice, indirecte, în funcţie de datele disponibile. Soluţiile noastre în această situaţie nu pot avea gradul de certitudine al metodei directe; ele însă se întemeiază pe cercetarea metodelor de estimare ale autorilor interbelici, pe însuşirea unora din cele considerate plauzibile şi pe elaborarea criteriilor şi modalităţilor de calcul furnizoare de rezultate cât mai apropiate de realitate; metodele de estimare a producţiei de carne, la fiecare specie, sunt explicate în notele de mai jos.

Carnea produsă anual a fost calculată după datele sacrificărilor de animale în abatoarele urbane şi rurale, ale sacrificărilor în gospodăriile particulare, la care s-a adăugat exportul de carne şi cel de animale redus la carne de abator.

Întreaga cantitate de carne de la toate speciile, este exprimată în carne abator, respectiv carne carcasă fără măruntaie, capete, picioare şi piele; în studiile vremii se aprecia că, în medie, carnea abator reprezenta cca 50% din greutatea animalelor vii.

După calculele noastre – detaliate la punctele 2-6 mai jos – producţia de carne, sub formă netă carne abator, apare în total mai mare decât unele evaluări existente în diferite publicaţii ale vremii. Astfel, după calculele noastre, total carne – bovine, ovine, porcine şi păsări – în anul 1938 este de 609 000 tone. Faţă de acestea, *Enciclopedia României*, vol. IV, p. 948, arată pentru anul 1938 un consum de carne de animale de 424,4 mii tone şi carne de pasăre (25 900 mii păsări sacrificate – găini, curci, raţe etc. ×2 kg în medie) 51 800 tone, respectiv în total 476,2 mii tone, la care se adaugă şi animalele vii exportate – ce reprezintă surplus peste stocul de la sfârşitul anului 1938 – în greutate de cca 50 mii tone, deci în total 526, 2 mii tone.

Un alt calcul referitor la consumul de carne, se face în 1940 în *Conjunctura economiei româneşti* (mai - iunie 1940, p. 22 - 25); reiese că în mediul rural şi urban se consumau cca 453 mii tone carne de animale; dacă la această cantitate se adaugă exportul – cca 50 mii tone – şi carnea de pasăre, de cca 52 mii tone, se ajunge la cifra de 555 mii tone.

Cea mai competentă sursă actuală, *Anuarul Statistic al României*, 1992, referă pentru anul 1938 o producţie de carne de 763 mii tone greutate vie. Dacă adăugăm încă cca 15 % pentru aducerea datelor la mărimea teritoriului din 1938, obţinem 877 mii tone greutate vie. Coeficientul mediu de transformare în greutate carne abator utilizat astăzi fiind în medie 65 %, reiese că pentru 1938 revenea o producţie de aproximativ 570 mii tone de carne.

[2] Cantitatea de carne de bovine s-a calculat după datele privitoare la tăierile în abatoare urbane, rurale, şi în zahanale până la 1875; din anul 1876 până la 1891, în lipsa statisticii sacrificărilor în abatoare, s-a estimat o creştere a tăierilor proporţională cu creşterea populaţiei, pornindu-se de la media anuală a intervalului 1871 – 1875. Pentru anii 1877 şi 1878, s-a adăugat, la cifra sacrificărilor de animale, 25% şi respectiv 15% din total, în plus pentru consumul suplimentar al armatei române în timpul războiului de independenţă şi pentru vânzările interne către armata rusă; în perioada 1892 – 1915 statistica abatoarelor arată, în diferiţi ani, tăierile de animale în unităţi bovine, nu în greutate; s-a considerat, în medie, minimum 160 kg greutate carne abator la animale mari – boi, vaci, bivoli – şi 40 kg la viţei; dar statistica furnizează date numai pentru oraşele reşedinţă de judeţ; în scopul completării datelor s-a adăugat 30% din cantitatea atribuită tăierilor din oraşele nereşedinţă de judeţ, 10% pentru tăierile în abatoare rurale şi 20% pentru sacrificări în gospodăriile particulare. Pentru unii ani, fără date, asupra sacrificărilor în abatoare, cantităţile de carne s-au calculat prin metode statistice.

La toată seria, până la 1918, referitoare la cantitatea de carne obținută prin sacrificări în diferite forme, s-a adăugat exportul anual de bovine, ultimul fiind evaluat în carne abator după etaloanele: boi și vaci – 190 kg, juninci – 100 kg, viței – 40 kg; acestea sunt mai mici decât media greutății reale a cărnii obținută în abatoare; după statistica anilor 1936 – 1939, carnea netă abator a fost: tauri – 281 kg; boi – 227 kg; vaci – 193 kg; junci – 110 kg; viței – 48 kg; bivoli – 220 kg; bivolițe – 218 kg ("Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1946, nr. 7 – 12, p.162).

În perioada interbelică, statistica abatoarelor arată date asupra sacrificărilor în abatoarele din orașe și din comunele rurale; pentru tăierile în gospodăriile particulare s-a adăugat 10% în plus; adaosul este mai redus decât până la 1915 (20%) întrucât în anii interbelici s-au înființat mai multe abatoare în mediul rural unde se sacrificau animalele sătenilor și prin urmare mai multe animale tăiate la sate se sacrificau acum în abatoare; la aceasta s-a adăugat cantitatea de carne exportată și bovinele exportate, transformate în carne abator după normele menționate.

[3] La producția de carne de porcine calculul nu s-a mai efectuat pornindu-se de la tăierile în abatoare întrucât, după cum este cunoscut, cea mai mare parte a porcilor se sacrificau în gospodării la Crăciun și în timpul anului. În acest caz, după mai multe variante de soluții, pe baza studiilor de specialitate privitoare la creșterea porcinelor și modul lor de folosire, s-a acceptat următoarea modalitate de calcul: s-a pornit de la stocul minim existent la sfârșitul anului anterior, după tăierile de Crăciun, și s-a calculat prăsila, exportul, sacrificările din timpul anului și de Crăciun ajungându-se la stocul minim de la sfârșitul anului în curs. Astfel, din stocul anului anterior s-a scăzut mortalitatea medie anuală de 5% (societățile de asigurare acordau 4%) a anului în curs; la cifra rămasă s-a determinat numărul de scroafe de reproducere, care varia între 26% – 34% din totalul porcinelor, din care s-a dedus 10%, până la 1918, considerate sterpe și 5% sterpe în perioada de după 1918. S-a făcut această deosebire întrucât din cercetările de zootehnie ale vremii reiese că până la începutul secolului 20 rasele de porci, ca de altfel și de alte animale domestice, erau de randamente mai slabe și cu posibilități mai reduse de reproducție.

La stocul anual de scroafe rezultat s-au calculat câte 5 purcei în medie până la 1918 și, din motivele expuse mai sus, 6 purcei după 1918; după studiile de specialitate, s-a apreciat ca mortalitate 1 purcel, sacrificări ca purcel de lapte – unul, iar restul de 3 sau 4 purcei vor mări stocul din anul în curs.

Din efectivul total al anului se scade exportul exprimat în număr de porci, sacrificările în abatoarele publice, urbane și rurale; din restul efectivului, se deduce stocul înregistrat la sfârșitul anului și rezultă sacrificările în afara abatoarelor – în gospodăriile particulare, în diferite colectivități cu amenajări proprii de sacrificare, armată și alte organizări sociale.

Astfel, cantitatea de carne probabilă estimată anual se constituie din: purcei de lapte, apreciați în medie la 6 kg de unitate, exportul de porci, estimați în medie la 100 kg per unitate, sacrificările în abatoare, urbane și rurale, precum și tăierile în gospodării în timpul anului și îndeosebi la Crăciun. În calculele noastre asupra tăierilor în gospodării s-a pornit de la greutatea netă abator de 60 kg în medie, la 1 porc, constatată de dr. Constantin Bologa în ancheta întreprinsă în 1936; cifra de 60 kg carne abator pe unitate a fost estimată avându-se în vedere că majoritatea porcilor sacrificați în gospodării sunt prăsilă apărută în martie–aprilie care este crescută și îngrășată și sacrificată în decembrie a aceluiași an, deci cu o viață de 8–9 luni. De aici, faptul că majoritatea prăsilei porcine nu apare înregistrată la recenzările anuale de la sfârșitul lui decembrie, după sacrificările de la Crăciun.

Greutatea medie de carne abator a porcilor sacrificați în gospodării, în perioada de până la 1915, s-a considerat numai de 50 kg având în vedere rasele inferioare de porci crescute atunci în țară. Firește că un număr mare de porci erau crescuți în gospodării de la un an pe altul și greutatea lor în carne abator depășea 100–140 kg; aceștia se creșteau îndeosebi pentru grăsimea pe care o dădeau, știut fiind că atunci carnea grasă și grăsimea erau mult mai cerute la consum și ca atare mai scumpe cu 20–60% decât carnea slabă.

Menționăm că în 1936 s-a efectuat, prin medicii veterinari de la sate, o anchetă asupra numărului de porci sacrificați în gospodăriile rurale. Rezultatele au fost publicate în lucrarea d-rului Constantin Bologa, *Intensitatea creșterii porcului și consumul cărnii de porc în România*, București, 1937. A reieșit astfel că în timp de un an, 1 aprilie 1935–1 aprilie 1936, s-au tăiat, în gospodăriile rurale, 2 745 mii porci, revenind 77,1 porci la 100 de gospodării. Autorul menționează, în mod special, că „în satele noastre se taie un număr de porci care se apropie de diferența dintre cifra șeptelului porcin și

ceea ce revine tăierilor în abatoare și exportului" (C. Bologa, *op. cit.*, p. 76). Din anchetă se mai desprinde că din totalul gospodăriilor rurale în 63% se taie porci. La acestea sunt de adăugat tăierile particulare și din orașe și orășele în timpul anului și la Crăciun. Aceasta este unica anchetă la nivelul țării care arată imaginea globală a sacrificărilor de porcine în gospodării.

Subliniem că din calculele efectuate de noi reiese că în anul 1935 și 1936 sacrificările în gospodăriile rurale erau de 2 814 mii de porci și respectiv 2 621 mii de porci; datele se apropie mult de cifra obținută de dr. C. Bologa, din ancheta intervalului 1 aprilie 1935–1 aprilie 1936, de 2 745 mii de porci, ceea ce, chiar și pentru un an, confirmă relativa justețe a metodei de calcul indirecte utilizată în lucrare.

Notăm că în multe studii ale vremii datele privitoare la producția de carne sau consumul de carne de porc luau în considerare numai sacrificările în abatoare, lipsind o evidență a tăierilor în gospodăriile particulare. Lucrarea oficială a Ministerului Agriculturii și Domeniilor, *L'Agriculture en Roumanie*, 1938, p.72, arată că producția de carne de porc în anul 1935 era de 80 867 tone; iar „Anuarul statistic al României", 1939 și 1940, p. 454, pornind de la animalele sacrificate în abatoare publice și deci de la cifra de mai sus, menționează consumul pe locuitor de carne de porc, în același an, ca fiind de 4,2 kg. Datele nu au în vedere cantitatea cea mai mare rezultată din tăierile în gospodării care oscila între 10–12 kg pe an de locuitor.

[4] Carnea de ovine a cuprins cantitățile rezultate din tăierile în abatoare și în gospodării, din exportul de ovine calculat în carne abator, în medie 20 kg de ovină, din sacrificările de miei, la greutate medie abator de 6 kg de miel. Tăierile din evidența statistică în perioada 1862–1875 cuprind sacrificările de berbeci, oi și miei, în abatoare urbane, rurale și în zahanale; pentru intervalul 1876–1891 numărul animalelor sacrificate în abatoare s-a calculat ca la Nota 1; în perioada 1892–1915 statistica arată tăierile în abatoare reședință de județ; la aceste date s-au adăugat încă 120% reprezentând sacrificări neînregistrate în abatoarele din orașe, orășele și sate.

După 1918, datele statistice furnizează informația completă a tăierilor de ovine în abatoarele urbane și rurale. La acestea s-au adăugat, în proporția stabilită, sacrificările de oi în gospodării și cele de miei primăvara, după calculul menționat. La seria cantității de carne de ovină astfel reconstituită ca tăieri în abatoare, urbane și rurale, s-a adăugat în medie încă 100% sacrificări în gospodării, la locurile de pășunat etc., în total obținându-se datele asupra cantității de carne de ovine. Primăvara însă se sacrifică un număr mare de miei; acesta s-a calculat astfel: s-a considerat, după verificările pe perioade mai lungi, că din totalul de ovine înregistrate la sfârșitul anului anterior, în medie 78% erau oi; din acestea s-a dedus 5% mortalitatea în cursul anului curent precum și 8% oi sterpe; restul sunt oi fătătoare care fac câte un miel; deși 10 – 15% dintre oile de reproducție fată câte doi miei, acest surplus nu s-a luat în considerație; din totalul mieilor se reținea 1/4 pentru prăsilă și 3/4 se sacrifica la greutatea de 6 kg carne abator. Prin înmulțirea numărului de miei cu greutatea medie abator pe unitate a rezultat cantitatea de carne de miel.

La cantitatea de carne de oi și de miel astfel obținută s-a adăugat cantitatea exportată; în statistica exportului, evidența se făcea după număr de capete; acestea s-au înmulțit cu media de 20 kg de carne abator pe unitate, în final estimându-se seria cantității de carne de ovine produsă în perioada cercetată.

[5] S-a calculat la fel ca la Nota 4.

[6] Carnea de pasăre s-a estimat la numărul de păsări anual, în etalon găini în greutate medie, la limită minimă, de 1,5 kg pe unitate. Pe baza estimărilor specialiștilor – M. Vaida, J. Braghină, N. Filip etc.– s-a apreciat că în timpul unui an, în urma înmulțirii și creșterii prăsilei, se sacrifica un număr de păsări mature – în etalon de 1,5 kg – cel puțin egal cu stocul inițial, de la începutul anului, și de patru ori mai mulți pui, ceea ce ar echivala, în medie, cu o cantitate anuală de carne de pasăre de două ori în plus față de greutatea inițială a stocului, respectiv 3 kg carne pentru fiecare pasăre vie în stoc.

Având în vedere că în perioada 1862 – 1915 rasele de păsări autohtone aveau performanțe mai reduse ca cele îmbunătățite din perioada interbelică, greutatea per unitate s-a considerat de numai 1,2 kg și cantitatea de carne produsă de 2,4 kg.

Tabelul 255

Producția de piei, după specii animale, în perioada 1862–1947

Anii	Bovine[1] tone	Cabaline[4]		Caprine[3]		Ovine[2]	
		Cai mii buc.	Mânji mii buc.	Capre mii buc.	Iezi mii buc.	Ovine mii buc.	Miei mii buc.
1	2	3	4	5	6	7	8
1862	10 050	16	–	57	124	644	2 429
1863	9 900	16	–	55	119	639	2 431
1864	10 710	17	–	53	115	652	2 434
1865	9 960	17	–	50	110	605	2 435
1866	10 230	17	–	49	106	652	2 438
1867	11 430	17	–	46	101	678	2 440
1868	9 390	18	–	45	96	670	2 442
1869	8 880	18	–	42	91	666	2 445
1870	10 320	18	–	40	87	707	2 446
1871	8 850	18	–	38	82	717	2 449
1872	9 990	19	–	36	78	739	2 451
1873	8 490	19	–	33	73	592	2 453
1874	11 100	19	–	34	74	596	2 443
1875	8 820	19	–	35	75	680	2 433
1876	9 810	20	–	35	76	681	2 423
1877	11 100	20	–	36	78	684	2 413
1878	10 530	20	–	37	80	683	2 404
1879	9 690	21	–	37	81	670	2 393
1880	9 780	21	–	38	82	685	2 384
1881	9 960	21	–	39	84	693	2 373
1882	10 110	22	–	39	85	700	2 362
1883	10 290	22	–	40	87	707	2 353
1884	10 500	22	–	40	88	710	2 341
1885	10 650	22	–	37	81	727	2 382
1886	10 770	23	–	34	73	739	2 421
1887	10 860	23	–	30	67	743	2 461
1888	11 130	23	–	27	59	759	2 501
1889	11 490	27	–	36	77	775	2 570
1890	11 430	27	–	35	76	788	2 546
1891	11 610	27	–	34	74	782	2 522
1892	12 870	26	–	33	73	808	2 497
1893	13 110	26	–	33	70	928	2 473
1894	12 270	26	–	32	69	666	2 449
1895	13 170	26	–	31	67	800	2 425
1896	12 690	26	–	30	66	1 119	2 401
1897	13 110	28	–	32	70	1 020	2 511
1898	12 630	30	–	34	74	719	2 621
1899	12 870	33	–	36	79	699	2 731
1900	13 260	35	–	39	83	675	2 842
1901	12 930	35	–	37	81	697	2 802

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 255*

1	2	3	4	5	6	7	8
1902	12 600	34	—	36	79	724	2 763
1903	12 570	34	–	35	76	729	2 723
1904	16 770	34	–	34	75	557	2 683
1905	13 380	33	–	33	73	437	2 644
1906	12 900	33	–	32	70	630	2 610
1907	12 360	33	–	32	69	559	2 563
1908	13 260	33	–	32	67	698	2 591
1909	14 190	33	–	30	67	666	2 620
1910	15 090	33	–	30	67	756	2 647
1911	14 970	36	–	30	67	779	2 667
1912	15 930	38	–	31	67	697	2 686
1913	15 060	41	–	32	67	711	2 707
1914	14 910	43	–	32	68	743	2 726
1915	18 780	46	–	32	69	713	2 746
1919	25 160	30	20	34	155	431	2 804
1920	30 820	48	28	40	229	627	4 247
1921	37 270	53	35	59	268	800	5 402
1922	46 640	57	38	67	256	866	6 082
1923	45 470	57	40	67	252	739	6 320
1924	42 990	58	38	68	257	956	6 743
1925	38 020	58	36	47	234	1 093	6 447
1926	34 455	61	35	44	230	1 122	6 830
1927	31 110	64	35	41	206	1 015	6 666
1928	34 455	64	34	35	193	1 103	6 655
1929	34 310	65	32	35	194	1 083	6 702
1930	30 085	64	30	27	188	1 019	6 628
1931	27 235	68	30	35	218	956	6 652
1932	35 770	70	29	35	219	936	6 647
1933	30 360	67	30	31	205	904	6 657
1934	34 735	70	35	34	217	931	6 832
1935	37 225	73	34	33	224	895	6 668
1936	33 750	67	35	31	218	892	6 460
1937	31 730	68	35	29	216	823	6 974
1938	30 330	72	36	36	215	910	7 223
1939	38 760	72	24	33	204	950	7 356
1940	25 570	37	19	27	129	814	4 745
1941	12 170	37	18	17	120	505	4 729
1942	14 180	37	20	18	120	548	4 807
1943	19 280	31	20	16	127	457	4 267
1944	13 920	28	17	9	113	448	3 759
1945	8 560	24	14	8	99	360	3 164
1946	9 610	27	17	8	104	327	3 665
1947	8 780	25	15	10	124	370	3 919

SURSA: Calculat pe baza datelor asupra șeptelului și sursele de la Tabelul 254.

NOTE: [1] S-a calculat numărul pieilor provenind de la bovinele sacrificate în abatoare, în gospodării și în colectivități de consum precum și cele moarte în cursul unui an. Pieile de la bovine mature s-au înmulțit cu 40 de kg, iar de la viței cu 20 de kg.

[2] După numărul de oi și miei sacrificați plus 5% mortalitate la stocul de bază (Vezi Nota 4, Tabelul 254).

[3] Calculat ca la Nota 2.

[4] Reprezintă 4% din mărimea stocului ca mortalitate anuală.

Tabelul 256

Producția de brânză, lână, lapte, tacâmuri, ouă, fulgi și puf, în perioada 1862–1947

Anii	Brânză[2] tone	Lână[4] tone	Lapte[1] mii hl	Tacâmuri[6] mii buc		Ouă[3] mil. buc.	Fulgi[5] tone
				bovine	porcine		
1	2	3	4	5	6	7	8
1862	29 384	7 590	3 534	245	483	382	151
1863	29 441	7 608	3 541	240	490	384	152
1864	29 994	7 750	3 618	266	510	396	154
1865	26 038	6 729	3 155	240	519	347	156
1866	20 628	5 328	2 509	248	554	274	155
1867	29 169	7 526	3 543	287	562	390	157
1868	29 656	7 663	3 602	218	593	401	158
1869	32 186	8 315	3 914	201	503	440	160
1870	29 593	7 645	3 608	248	572	408	162
1871	30 178	7 797	3 689	198	570	419	163
1872	29 177	7 539	3 572	235	543	407	164
1873	27 614	7 134	3 394	184	614	386	164
1874	26 331	6 803	3 243	272	657	369	164
1875	32 466	8 389	4 061	194	657	461	166
1876	32 685	8 443	4 181	225	604	471	168
1877	29 185	7 542	3 852	265	545	425	169
1878	27 172	7 020	3 702	244	609	402	171
1879	22 487	5 811	3 219	214	596	334	170
1880	30 375	7 848	4 267	215	657	455	171
1881	22 069	5 702	3 339	219	574	338	174
1882	30 221	7 810	4 437	222	617	471	177
1883	29 108	7 520	4 385	226	614	464	180
1884	26 581	6 868	4 165	231	681	433	183
1885	29 813	7 702	4 491	235	748	488	187
1886	34 020	8 790	4 918	239	718	557	190
1887	27 027	6 981	4 009	242	724	436	190
1888	30 375	7 849	4 335	250	703	494	195
1889	29 393	7 593	4 544	252	486	472	198
1890	31 869	8 233	4 686	255	893	523	200
1891	30 146	7 789	4 355	266	864	506	103
1892	31 469	8 129	4 378	313	821	537	104
1893	33 481	8 650	4 483	325	783	583	107
1894	27 807	7 184	3 671	302	772	495	109
1895	31 367	8 104	3 967	337	690	572	212
1896	29 356	7 585	3 595	326	660	548	215
1897	32 814	8 479	4 103	332	528	595	218
1898	36 456	9 379	4 622	309	582	641	221
1899	26 321	6 800	3 648	309	694	441	220
1900	36 863	9 524	4 889	315	775	603	223
1901	39 239	10 139	5 182	304	932	659	226
1902	38 163	9 859	5 116	293	923	658	229
1903	38 006	9 818	5 149	292	955	676	232

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 256*

1	2	3	4	5	6	7	8
1904	23 218	6 000	3 594	432	969	432	240
1905	35 796	9 247	5 012	319	989	675	239
1906	38 242	9 880	5 329	303	997	742	243
1907	29 808	7 702	4 439	285	1 016	599	247
1908	25 436	6 572	3 968	313	1 111	512	250
1909	31 940	8 252	4 734	342	1 053	645	254
1910	36 440	9 417	5 262	370	997	740	258
1911	35 588	9 196	5 079	367	942	731	263
1912	34 849	9 007	4 914	401	699	725	268
1913	35 632	9 208	4 906	374	753	750	273
1914	37 393	9 663	5 006	371	805	828	290
1915	35 001	9 042	4 645	502	856	784	295
1919	29 111	8 600	16 111	–	–	1 824	727
1920	42 075	12 056	17 944	20	1 459	1 923	769
1921	54 874	15 651	19 582	93	2 419	1 994	780
1922	59 095	16 914	20 571	839	3 417	1 948	794
1923	64 222	18 359	20 095	844	4 211	2 074	808
1924	65 786	18 884	18 926	842	3 663	2 025	822
1925	63 416	17 719	18 215	892	3 519	2 077	837
1926	75 676	21 406	18 374	793	3 310	2 380	851
1927	66 741	18 851	17 350	717	3 603	2 875	1 137
1928	65 646	18 370	16 798	848	3 792	2 833	1 137
1929	72 076	20 050	17 445	847	3 784	3 116	1 148
1930	73 001	20 321	16 895	747	2 896	3 642	1 310
1931	72 007	20 352	16 935	649	2 342	2 257	826
1932	69 054	19 591	17 141	659	3 715	3 199	1 220
1933	67 449	19 140	16 882	733	3 618	3 354	1 312
1934	69 958	19 745	17 954	877	3 956	3 123	1 607
1935	70 198	19 655	19 105	940	3 550	2 267	986
1936	66 862	19 587	17 427	858	3 414	2 034	892
1937	60 849	17 479	17 336	796	3 752	1 674	856
1938	77 973	22 171	17 505	781	3 960	1 958	770
1939	74 466	21 106	17 480	863	3 398	1 908	782
1940	44 282	12 348	9.991	544	2 257	1 081	488
1941	48 250	13 763	10.094	189	1 777	1 269	506
1942	45 896	13 151	10.889	228	2 634	1 156	491
1943	41 378	11 987	11 125	371	2 844	1 066	451
1944	37 415	10 859	10 390	484	1 862	1 210	481
1945	26 760	7 788	9 133	415	949	541	265
1946	25 990	7 677	9 646	533	1 773	513	319
1947	37 369	10 996	9 504	497	1 764	588	271

SURSA: Calculat pe baza datelor asupra șeptelului și sursele de la Tabelul 254.

NOTE: [1] Cuprinde cantitatea de lapte de la vaci, bivolițe și capre mulgătoare; s-a considerat, după

aprecierile lucrărilor de specialitate, că trei pătrimi din numărul vacilor, bivolițelor și caprelor mature sunt în lactație, celelalte fiind sterpe. Cantitatea medie anuală s-a estimat la 800 litri de la o vacă sau o bivoliță și 300 litri de la o capră până la 1914, iar după 1919 la 1 000 litri și respectiv 400 litri pe unitate. Se include și laptele viţelului.

Alte surse evaluează la 1 400–1 500 litri, în medie pe an, pentru o vacă în lactație (*Enciclopedia României* vol.III, p. 509; „Buletinul Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1940, nr. 5, p. 516; de asemenea și specialiștii J.Braghină, M.Vaida, Gh.Ionescu-Brăila etc.).

Am luat limita minimă, apreciată de renumitul zootehnist român N.Filip, care considera producția de 900–1 000 l lapte rezonabilă pentru vacile autohtone.

[2] Laptele de oaie s-a calculat în etalon brânză la o normă medie de 4 kg lapte=1 kg brânză; s-a considerat o producție anuală medie de 9 kg brânză pe an până la 1914 și 10 kg în perioada de după 1919. Producția de brânză s-a estimat pentru oile în lactație, al căror număr s-a calculat scăzând din totalul celor mature 5% pe cele sterpe și 5% reprezentând mortalitatea.

Menționăm că diferite surse apreciază cantitatea de lapte de oaie sau de brânză la cifre diferite: *Enciclopedia României,* vol.III, p. 510, consideră, în medie pe sezon, 50 de litri lapte pentru o oaie; M.Vaida, în „Buletinul Ministerului Agriculturii și Domeniilor" din 1940, nr. 5, estimează cantitatea medie de brânză pe an de la o oaie la 15 kg (p. 518). Interesantă este informația referitoare la producția de lapte de oaie sau de brânză pe un animal, în perioada 1923–1932, la o fermă cu o turmă de 500 de oi (ferma Botârlău-Putna a lui C.Garoflid):

	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
lapte, l	47,6	61,8	57,3	78,6	66,7	70,7	58,8	55,7	49,8	42,2
brânză, kg	11,9	14,5	14,1	17,9	15,0	15,9	14,0	13,2	12,1	12,2

Media pe 10 ani este de 59,5 l lapte și 14,1 kg brânză.

(„Agricultura nouă", 1938, p.118).

[3] Producția de ouă, în lucrările de specialitate, se estimează pentru diferite rase la un număr între 70–210 bucăți pe an; ținând seamă de faptul că o parte din păsări deveneau cloște și întrerupeau ouatul o perioadă, că cca 10% erau masculi etc., s-a acceptat limita minimă a producției de 70 de ouă pe an de unitate.

Numărul de păsări estimat anual de noi, în etalon găini, cuprinde însă și rațele, gâștele și curcile, care făceau anual un număr mai mic de ouă, ele fiind crescute cu precădere pentru carne. Ca urmare, s-a apreciat că ouăle celor trei specii echivalează cu necesarul de ouă pentru clocit și trebuie deduse din numărul total. În acest scop, s-a calculat structura în etalon găini a numărului de păsări pe specii, în perioada 1927–1939, din care a reieșit că rațele, gâștele și curcile aveau o pondere de 29%, rotunjit 30%; astfel că păsările ouătoare s-au evaluat a reprezenta 70% din total, cifră cu care s-a calculat producția anuală de ouă.

Menționăm spre edificare unele aprecieri competente asupra numărului mediu anual de ouă produs de păsări; de pildă, Institutul de zootehnie al României considera media anuală la rasele autohtonă țărănească de 133 ouă anual iar cea transilvăneană–crescută și pentru carne– de 84 ouă pe an („Annales de l'Institut national zootechnique de Roumanie", Tome III, 1939, p.163). *Marea enciclopedie agricolă* apreciază că producția medie a găinilor de orice rasă variază între 120–200 ouă pe an. *Enciclopedia României,* vol.III, p. 518, estimează producția anuală medie pe o găină la 70 de ouă.

[4] Producția de lână nespălată este arătată, în diferite surse, în cantități care variază de la 1,5 kg–3 kg în medie pe oaie. Am acceptat o medie, de certitudine, de 2 kg. *Enciclopedia României,* vol.III, p. 521, estimează, după rase, cantitatea medie anuală: țurcană 1,5–2 kg, țigae 2–3.5 kg, merinos cca 5 kg; oile țurcane reprezentau cca 60% din stoc, iar cele țigae și merinos cca 30% din șeptelul ovin.

[5] Specialiștii apreciau producția anuală de fulgi și puf pe unitate de pasăre în medie la 200–400 grame. Efectiv, însă, pentru nevoi proprii și comerț, se valorifica mai puțin decât producția naturală; s-a acceptat cifra minimă de 50 gr în medie pentru o pasăre cu care s-a calculat numai pentru exemplarele mature din stoc.

[6] Tacâmurile – intestinele animale – s-au calculat după numărul de animale sacrificate în abatoare și gospodării.

Tabelul 257

Producţia de gunoi animal, după speciile şeptelului, în perioada 1862–1947

mii tone

Anii	Total	Cabaline[1]	Bovine[2]	Ovine[3]	Caprine[3]	Porcine[4]	Păsări[5]
1	2	3	4	5	6	7	8
1862	6 835	802	3 763	967	70	232	606
1863	6 883	816	3 791	968	67	237	610
1864	6 954	826	3 833	969	64	242	617
1865	7 019	842	3 866	969	62	246	623
1866	7 058	854	3 896	970	59	251	620
1867	7 126	862	3 938	971	57	256	626
1868	7 194	878	3 971	972	54	261	633
1869	7 255	888	4 007	973	51	265	641
1870	7 322	904	4 043	974	49	270	647
1871	7 377	914	4 076	975	46	275	653
1872	7 428	924	4 110	976	44	280	655
1873	7 494	940	4 148	976	41	284	657
1874	7 375	950	4 129	972	42	285	658
1875	7 484	966	4 215	968	42	286	663
1876	7 597	982	4 303	964	43	287	670
1877	7 703	1 002	4 389	960	44	288	675
1878	7 809	1 014	4 477	957	45	289	683
1879	7 916	1 032	4 565	953	45	290	681
1880	8 017	1 046	4 652	949	46	291	685
1881	8 123	1 056	4 740	945	47	292	697
1882	8 238	1 072	4 828	940	48	293	706
1883	8 355	1 088	4 914	936	49	294	720
1884	8 455	1 092	5 002	932	49	294	733
1885	8 500	1 110	5 019	948	45	287	748
1886	8 540	1 128	5 034	964	41	280	761
1887	8 568	1 146	5 048	980	37	272	761
1888	8 623	1 170	5 065	996	33	267	781
1889	9 404	1 330	5 498	1 023	43	333	792
1890	9 174	1 328	5 294	1 013	42	320	802
1891	8 938	1 322	5 093	1 004	41	307	813
1892	8 701	1 322	4 889	994	41	295	818
1893	8 462	1 310	4 687	984	40	282	827
1894	8 230	1 308	4 484	975	39	269	836
1895	7 998	1 304	4 280	965	38	256	850
1896	7 761	1 298	4 076	956	37	244	861
1897	8 314	1 410	4 393	999	39	274	874
1898	8 864	1 522	4 710	1 043	42	304	884
1899	9 394	1 632	5 027	1 087	44	334	878
1900	9 949	1 744	5 345	1 131	47	364	893

BCU IASI BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

continuare *tabelul 257*

1	2	3	4	5	6	7	8
1901	9 927	1 724	5 342	1 115	45	369	904
1902	9 919	1 710	5 342	1 100	44	375	914
1903	9 905	1 692	5 340	1 084	43	381	929
1904	9 915	1 678	5 340	1 068	42	386	958
1905	9 882	1 662	5 336	1 052	41	392	956
1906	9 879	1 644	5 336	1 039	39	398	973
1907	9 863	1 626	5 334	1 020	38	404	989
1908	9 945	1 638	5 422	1 031	38	382	1 002
1909	10 032	1 652	5 513	1 043	38	360	1 016
1910	10 108	1 662	5 601	1 054	37	337	1 031
1911	10 179	1 780	5 523	1 062	38	341	1 050
1912	10 268	1 906	5 445	1 069	38	344	1 074
1913	10 359	2 032	5 370	1 077	38	348	1 094
1914	10 494	2 160	5 292	1 085	38	352	1 158
1915	10 564	2 288	5 193	1 093	39	355	1 180
1919	18 911	2 764	9 731	1 348	71	1 008	2 906
1920	20 791	2 994	10 240	1 738	100	1 106	3 077
1921	24 206	3 400	12 014	2 239	115	1 378	3 121
1922	25 134	3 630	12 455	2 464	110	1 385	3 177
1923	24 690	3 684	12 052	2 496	117	1 287	3 233
1924	24 838	3 716	11 726	2 722	106	1 379	3 289
1925	23 847	3 654	10 960	2 590	99	1 359	3 347
1926	23 790	3 780	10 481	2 716	95	1 394	3 403
1927	24 318	3 910	9 965	2 588	84	1 353	4 550
1928	23 784	3 916	9 715	2 560	77	1 248	4 517
1929	23 194	3 942	9 492	2 481	75	1 061	4 591
1930	23 107	3 842	8 833	2 461	73	1 090	5 240
1931	22 167	4 002	8 963	2 471	85	1 417	3 304
1932	23 841	4 092	9 202	2 459	84	1 304	4 880
1933	23 825	3 970	9 125	2 468	79	1 218	5 246
1934	25 527	4 206	9 215	2 439	81	1 357	6 427
1935	23 370	4 356	9 490	2 367	82	1 306	3 945
1936	22 263	4 088	9 085	2 362	80	1 333	3 567
1937	22 616	4 166	9 175	2 474	82	1 395	3 424
1938	22 431	4 348	9 106	2 554	80	1 393	3 080
1939	22 297	4 114	9 330	2 570	76	1 287	3 128
1940	13 512	2 272	5 760	1 664	47	781	1 950
1941	13 212	2 224	5 807	1 601	42	728	2 022
1942	14 136	2 226	6 483	1 619	42	880	1 965
1943	14 028	1 976	6 959	1 496	46	839	1 805
1944	12 460	1 748	6 088	1 311	42	644	1 922
1945	10 258	1 514	5 393	1 126	37	449	1 059
1946	12 957	1 730	6 989	1 360	40	611	1 276
1947	12 264	1 594	6 539	1 420	48	609	1 086

SURSA: Calculat pe baza datelor asupra șeptelului.

NOTE: [1] S-a calculat la mărimea stocului minus 4% mortalitate, revenind, în medie, 2 tone pentru 1 cabalină.

[2] S-a calculat la mărimea stocului minus 5% mortalitate, în medie, 4 tone gunoi de grajd pentru 1 bovină.

[3] La numărul animalelor de la sfârșitul anului minus 5% mortalitate, s-a calculat 0,5 tone gunoi pentru 1 ovină și caprină.

[4] La stocul de la sfârșitul anului plus prăsila (vezi calculul de la Nota 3, Tabelul 254) minus mortalitate 5%, în medie, 0,3 tone gunoi anual pentru 1 unitate.

[5] La un număr de păsări egal cu de două ori mărimea stocului câte 40 kg gunoi pentru 1 pasăre.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XIII

PESCUITUL ŞI PRODUCŢIA DE PEŞTE – Introducere

Principalele surse de peşte ale României au fost totdeauna apele dulci şi nu apele marine pe cei 460 km de coastă marină ai Mării Negre.

Domeniul pescăresc cel mai vast este reprezentat în proporţie de 80% de bălţile din lungimea Dunării şi până în delta sa; el este şi cel mai bogat în peşte local şi peşte migrator care intră pe fluviu primăvara în scopul reproducerii. Restul de 20% din zona pescuibilă formează apele râurilor ţării şi diferite heleştee, iazuri etc., până în secolul 20 numeroase şi întinse ca suprafaţă. Se considera că în această privinţă România are o suprafaţă de ape interioare cu mult mai mare decât oricare din ţările din centrul şi apusul Europei, iar pescăriile ei de apă dulce sunt cele mai importante, după cele de la gurile Volgăi, în Europa (*Enciclopedia României,* vol.III, p. 168).

În urma reformelor agrare, mai ales din anii 1921 şi 1945, numeroase eleştee şi iazuri, de mii şi zeci de mii de ha, existente pe marile moşii şi amenajate special pentru peşte – ca hrană a sătenilor în perioadele de post – au fost, în mare parte, secate şi transformate în stufărişuri sau pământ cultivabil.

Din numeroase motive, producţia de peşte pe termen lung a înregistrat o tendinţă fermă de reducere; date asupra cantităţii de peşte de pescuit există însă abia de la sfârşitul secolului 19; şi toate datele sunt estimate sau calcule asupra părţii cuantificate de peşte. În fapt, sursele statistice pun în evidenţă nu producţia de peşte ci cantitatea înregistrată ca pescuită pornindu-se, în primul rând, de la accea exploatată în regie de stat căreia îi aparţinea cea mai mare parte a domeniului piscicol, de peste 1 000 mii ha de lacuri, bălţi, terenuri inundabile şi cursuri de apă.

Exploatarea în regie a zonelor pescuibile nu se făcea direct de către stat ci în dijmă cu colectivităţile de pescari; statul primea, de exemplu, din cantitatea pescuită de aceştia 15% din peştele marin, 25% din sturioni, 30% din icrele negre şi 25–60% din peştele de ape dulci. Cantităţile pescuite, la rândul lor, se declarau la cherhanale în termeni relativi şi, ca regulă, se aflau mult sub cifrele reale.

Din suprafaţa pescuibilă, sigură de 600–700 mii de ha, cca 500–550 mii de ha era exploatată de stat, din care 85–90% în regie, – în sistemul de dijmă cu pescarii, iar restul erau arendate particularilor.

În perioada interbelică, din cele 16–32 mii de tone de pește, în medie anual, pescuite din bălțile statului, 4 000–5 000 de tone erau pești migratori și de mare, între care 500–600 tone de sturioni, 500–600 tone scrumbii de Dunăre etc. De asemenea, se obțineau anual 15–25 000 kg de icre negre.

Specialiștii în piscicultură au apreciat producția teoretică de pește pe unitatea de suprafață a apelor –kg la ha –în funcție de capacitatea lor productivă, însă fără să evalueze, pe această bază, cantitatea totală, în dinamică, de pește produs de bazinele piscicole pe o perioadă mai lungă. Singurele date cu grad mai mare de certitudine sunt cele referitoare la cantitățile de pește prins în apele statului. Prin analogie cu peștele pescuit în apele statului, P. Popescu-Daia, unul din marii specialiști români în piscicultură și ale cărui calcule sunt utilizate în situațiile statistice următoare, stabilește, până în 1928, cantitatea aproximativă de pește pescuit în apele particulare și apoi în total pe țară. Aceste estimări sunt minime și subevaluează practic cantitatea de pește obținută.

Între 1920–1938 aceasta a oscilat între 16–32 mii de tone, cantitate care acoperea numai o parte din necesarul consumului intern. Urmărind cifrele pescuitului între 1895 și 1944, se observă în unele perioade o sporire a cantităților până în primul deceniu al secolului 20, după care, cu variate oscilații, se înscrie o tendință de ușoară reducere, dacă se ține seama de sporirea însemnată a suprafețelor de ape pescuibile după anul 1918.

Înainte de secolul 19, când apele erau mai întinse și exploatate mai moderat, peștele constituia una din bogățiile țării care asigura consumul intern, solicitat îndeosebi în perioadele de post, precum și un export regulat. Creșterea populației, a consumului, a condus la un deficit permanent, acoperit în perioada interbelică prin import de pește în cantități aproape egale cu producția internă.

BCU IAȘI CENTRAL

Tabelul 258

Producția estimată de pește, în perioada 1895–1944

mii tone

Anii	Total[1]	Apele statului în regie[2]	Apele particulare[3]
1	2	3	4
1895	10,0	7,9	2,1
1896	13,8	10,9	2,9
1897	16,6	13,1	3,5
1898	14,6	11,5	3,1
1899	16,6	13,4	3,2
1900	15,0	12,0	3,0
1901	18,4	14,5	3,9
1902	19,1	15,0	4,1
1903	19,4	15,3	4,1
1904	18,3	14,4	3,9
1905	20,7	16,3	4,4
1906	24,1	19,0	5,1
1907	40,3	31,7	8,6
1908	33,7	26,5	7,2
1909	30,1	23,7	6,4
1910	21,5	16,9	4,6
1911	25,8	20,3	5,5
1912	20,7	16,3	4,4
1913	25,9	20,4	5,5
1914	27,9	22,0	5,9
1915	27,3	21,5	5,8
1916	8,1	6,4	1,7
1917	14,7	11,6	3,1
1918	9,0	7,1	1,9
1919	12,1	9,5	2,6
1920	30,5	24,0	6,5
1921	25,8	20,3	5,5
1922	22,4	17,6	4,8
1923	32,1	25,3	6,8
1924	32,5	25,6	6,9
1925	21,0	16,5	4,5
1926	22,2	17,6	4,6
1927	38,7	30,5	8,2
1928	18,8	14,8	4,0
1929	18,6	14,6	4,0
1930	16,5	13,0	3,5
1931	19,2	15,1	4,1
1932	31,2	24,6	6,6
1933	22,7	17,9	4,8
1934	24,0	18,9	5,1
1935	20,2	15,9	4,3
1936	18,4	14,5	3,9
1937[4]	25,0	19,7	5,3
1938[5]	31,7	25,0	6,7
1939	20,7	16,3	4,4
1940	23,1	18,2	4,9
1941	28,7	22,6	6,1
1942	51,7	40,7	11,0
1943	20,4	16,1	4,3
1944	10,2	8,0	2,2

SURSE: P. Popescu-Daia, *Exploatarea pescăriilor statului,* București, 1926; „Anuarul statistic al României", 1934, 1939–1940; *Enciclopedia României,* vol.III, București, 1939; *Realizări agricole 1930-1940,* București, 1940; „Comunicări statistice", nr. 17, 1946; „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1946, nr. 1–6.

NOTE: [1] Cantitatea de pește prins în toate suprafețele de apă ale țării era mult mai mare decât cea înregistrată. P. Popescu-Daia, unul din cei mai mari specialiști în materie, aprecia în 1925 consumul neînregistrat, contrabanda și braconajul, producția bălților și heleșteelor particulare, la cca 21,9 mii de tone (deci mult peste producția în regie a statului în acel an) sau cca 42 mii de tone în total. Aceasta revenea la aproximativ 60 kg pește la ha, în vreme ce în heleșteele moderne din alte țări se obținea o producție medie de 300 kg la ha. În lucrarea sa, P.Popescu-Daia evalua suprafața totală a terenurilor de pescuit ale statului la cca 1 190 mii ha, din care suprafață pescuibilă cca 600 mii ha. În afară de bazinul și bălțile Dunării, mai existau în țară 1 200 heleștee naturale în suprafață de 49,7 mii ha și 12 heleștee artificiale de 300 ha, în total 50 mii ha care produceau 500

tone sau 10 kg de peşte pe ha (P. Popescu-Daia, *Exploatarea pescăriilor statului,* Bucureşti, 1926, p.10).

[2] Cu certitudine mai mare se cunoaşte, după evaluări şi înregistrări, producţia de peşte din apele statului; dar şi aceasta are aprecieri care diferă faţă de cele din „Anuarul statistic"; diferenţa nu este mare, dar autorii nu o explică. Credem că ea se datoreşte faptului că în unele cazuri se adaugă şi producţia de peşte din Marea Neagră.

[3] Pentru perioada 1929–1944, când există date numai pentru peştele obţinut din pescuitul în regie în apele statului, producţia de peşte în apele particulare s-a calculat pe baza mediei producţiei particulare din perioada anterioară de 27% faţă de producţia în regie.

[4] Producţia totală de peşte pescuit, în regie şi în arendă, din apele statului, după datele Ministerului Agriculturii şi Domeniilor publicate în 1946, a fost între 1937–1945 următoarea:

Anii	mii tone	Anii	mii tone
1937/38	24,5	1941/42	27,4
1938/39	31,3	1942/43	52,3
1939/40	19,8	1943/44	19,9
1940/41	22,1	1944/45	9,6

(„Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1946, nr. 1–6, p. 57).

[5] Distribuirea orientativă a producţiei medii anuale de peşte, după categoriile de ape pescuibile, era, în perioada interbelică, următoarea:

	tone	%
Total	29 370	100,0
Râuri de munte	20	0,1
Râuri mici de şes	150	0,5
Iazuri naturale şi sistematice	1 000	3,4
Râuri mari de şes – Prut, Siret, Olt etc.	500	1,7
Nistrul şi limanul Nistrului	700	2,4
Dunărea şi bălţile sale	24 000	81,7
Marea şi lacurile litorale	3 000	10,2

(*Enciclopedia României,* vol.III, p.578).

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 259

Suprafața de ape pescuibilă și producția de pește obținută în perioada 1929–1939

Anii	Total		Apele statului				Apele particularilor	
	Suprafața pescuibilă	Producția	Exploatări în regie[2]		Exploatări arendate		Suprafața exploatată	Producția
			Suprafața	Producția	Suprafața	Producția		
	mii ha	mii t[1]	mii ha	mii t	mii ha	mii t	mii ha	mii t
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1929/30	567	22,4	434	16,0	42	2,0	91	4,4
1930/31	566	18,3	433	12,2	43	2,0	91	4,1
1931/32	566	26,9	434	20,4	42	2,0	90	4,5
1932/33	566	35,2	439	26,7	37	2,3	90	6,2
1933/34	575	26,0	433	18,1	52	2,9	90	5,0
1934/35	567	22,5	443	17,3	34	0,2	90	5,0
1935/36	566	21,0	445	15,2	31	1,5	90	4,3
1936/37	566	20,6	433	14,5	43	2,0	90	4,1
1937/38	566	28,6	408	19,6	68	3,9	90	5,1
1938/39	566	36,7	400	25,0	76	4,5	90	7,2

SURSA: *Realizări agricole 1930–1940*, București, 1940.

NOTE: [1] Producția iazurilor, eleșteelor sistematice, râurilor de șes și de munte, evaluată la aproximativ 2 mii de tone anual, nu este cuprinsă.

[2] Este inclusă și producția de pește de mare, între 2,4 mii tone și 4 mii tone anual în această perioadă.

XIV

APICULTURA – Introducere

Creşterea albinelor este una din cele mai vechi îndeletniciri pe teritoriul ţării noastre atât pentru mierea folosită în alimentaţie cât şi pentru ceara utilizată la fabricarea lumânărilor necesare iluminatului; ca atare, albinăritul era răspândit în masa locuitorilor, aproape fiecare gospodărie posedând stupi. Dezvoltarea mare a creşterii albinelor o dovedeşte şi exportul însemnat în secolele trecute, de miere şi ceară, peste consumul intern.

O dată cu apariţia zahărului din plante şi a unor noi surse de iluminat apicultura înregistrează o tendinţă de limitare şi declin.

La începutul perioadei moderne, s-a continuat interesul administraţiei de a cunoaşte numărul de stupi pentru a fi supuşi impozitului, în vechime acesta purtând numele de deseatina albinăritului.

Statistica inaugurată de D.P.Marţian la 1859, de evidenţă a stupilor şi producţiei de miere şi de ceară, a continuat câţiva ani, după care informaţiile devin mai rare, la intervale mari, aşa cum se poate constata din situaţia ce urmează.

Şi în această ramură se observă interesul producătorilor de a perfecţiona mijloacele de producţie; stupii primitivi care în mare parte presupuneau, pentru extragerea mierii şi cerii, distrugerea roiurilor sunt treptat înlocuiţi cu stupi sistematici cu rame mobile, ceea ce evita pierderea albinelor; ei încep să fie folosiţi la sfârşitul secolului trecut şi ajung să reprezinte majoritatea în totalul stupilor la mijlocul secolului 20. O dată cu aceasta sporeşte şi randamentul de câteva ori compensând diminuarea numărului de stupi.

La începutul secolului, preocupările pentru mărirea producţiei de miere s-au materializat în importul unor rase de albine mai productive, italiene – *apis ligustica* – recunoscute ca având calităţi superioare faţă de cele autohtone – *apis germanica* – cu care s-au obţinut hibrizi de valoare.

În perioada interbelică, pe lângă Institutul Naţional de Zootehnie se creează secţia de apicultură având ca scop asistenţa apicultorilor, îmbunătăţirea rasei albinelor, cercetarea paraziţilor şi bolilor şi difuzarea remediilor, propaganda apicolă. În deceniul patru, în România erau peste 25 mii stupării cu 5–100 de stupi; fiinţa, cu rezultate bune, Societatea Centrală de Apicultură.

Tabelul 260

Stupii de albine, numărul și producția lor[1], în perioada 1860–1947

Anii	Total	Numărul stupilor		Producția, în chintale	
		Primitivi	Sistematici	Miere	Ceară
1	2	3	4	5	6
1860	301 615	301 615	–	–	–
1865	149 543	149 543	–	3 323[2]	617[2]
1866	62 503	62 503	–	506[2]	204[2]
1867	47 262	47 262	–	572[2]	217[2]
1868	63 585	63 585	–	964[2]	268[2]
1869	78 553	78 553	–	1 810[2]	348[2]
1873	305 316	305 316	–	–	–
1875	115 630	115 630	–	1 260	389
1876	215 720	215 720	–	5 350	961
1887	233 468	233 468	–	4 123	1 193
1888	179 857	179 857	–	3 217	969
1889	175 437	175 437	–	3 409	1 096
1890	195 745	195 745	–	4 865	1 231
1891	200 789	200 789	–	4 107	1 154
1892	240 859	240 859	–	2 359	486
1900	310 180	302 962	7 218	–	–
1901	245 713	–	–	3 854	949
1916	311 572	278 601	32 971	–	–
1935	551 159	288 044	263 115	43 080	7 020
1937	578 513	286 802	291 711	46 520	7 210
1938	588 298	257 210	331 088	–	–
1939	562 371	282 996	279 375	44 845	7 050
1942	422 000	–	–	–	–
1945	279 000	91 000	188 000	26 200	2 960
1946	317 000	111 000	206 000	29 160	3 440
1947	333 000	108 000	225 000	31 320	3 520

SURSE: „Anale statistice pentru cunoscința României", 1865–1872; „Statistica agricolă", 1870–1876; 1920–1940; *Raporturi economice ale legațiunilor și consulatelor României*, București, 1888; „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor", II, 1891, nr. 12, apr. 15; III, 1891, nr. 7, nov. 15; „Buletinul statistic general al României", III, 1895, nr. 1–2; „Statistica recoltelor din toamna anului 1901 și cultura albinelor", 1902; „Statistica animalelor domestice din România", 1903, 1916, 1935, 1937–1938; Leonida Colescu, *Statistica agricolă a României. Studiu analitic bazat pe cercetările făcute în anii 1904 și 1905*, București, 1907; *Enciclopedia României*. Vol. III, București, 1939; „Viața agricolă", 1944, nr. 6–8; „Comunicări statistice", nr. 19, 1948.

NOTE: [1] Statistica stupilor de albine o făcea, după deceniul șapte, Ministerul Agriculturii; ea nu cuprindea decât o parte din numărul lor, iar producția se estima de asemenea mult sub realitate. Dovada o face statistica specială a Institutului Național de Zootehnie, întreprinsă în anul 1932, care recenzează aproximativ 1 milion de stupi cu o producție de peste 7 500 tone de miere.

Astfel că, în general, datele din tabel, pentru a exprima realitatea istorică, trebuie dublate sau chiar triplate uneori.

[2] Sursa „Anale statistice"..., indică pentru anii 1865–1869 mierea şi ceara în ocale; s-au efectuat transformările pe baza etalonului: 1 oca muntenească = 1,271 kg; 1 oca moldovenească =1,291 kg.

Tabelul 261

TRANSILVANIA

Producţia apicolă, în anii 1895, 1900, 1905, 1911

Anii	Numărul stupilor	Miere chintale	Ceară chintale	Producţia pe stup, kg	
				miere	ceară
1	2	3	4	5	6
1895	227 089	10 025	1 090	4,4	0,5
1900	244 151	16 095	1 359	6,6	0,6
1905	179 564	10 002	777	5,6	0,4
1911	209 717	8 589	927	4,1	0,4

SURSA: Calculat pe baza datelor din „Magyar statisztikai evkönyv" (Anuarul statistic maghiar), 1895, 1900, 1905, 1911.

Tabelul 262

TRANSILVANIA

Producţia gogoşilor de mătase, în anii 1895, 1900, 1905, 1910, 1915

Anii	Numărul localităţilor	Numărul familiilor producătorilor	Producţia kg	Cantitatea pe producător kg
1	2	3	4	5
1895	493	19 310	315 129	16,3
1900	518	19 461	327 258	16,8
1905	606	28 385	523 758	18,5
1910	622	20 795	418 311	20,1
1915	627	12 312	185 016	15,1

SURSA: Calculat pe baza datelor din „Magyar statisztikai evkönyv" (Anuarul statistic maghiar), 1895, 1900, 1905, 1911, 1915.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XV

SERICICULTURA – Introducere

Creşterea gândacilor de mătase este semnalată în ţările române de prin secolul 18; ocupaţia aceasta a pătruns din două direcţii: în Moldova şi Muntenia din Turcia, borangic fiind, la origine, cuvânt turcesc pentru mătase; în Banat din Italia, prin Tirol, şi Austro-Ungaria.

Mătasea fiind căutată la preţuri mari, în secolul 19 creşterea gândacilor de mătase era în floare; ea a intrat şi în preocupările administraţiei prin încurajarea producţiei şi răspândirii dudului pentru hrana gândacilor.

La începutul perioadei moderne, prin deceniul şase-şapte, în România, datorită marilor cereri la export, se dezvoltă semnificativ cultura gândacilor; statul importă seminţe din Franţa şi se îngrijeşte de exportul gogoşilor; în scurt timp însă culturile sunt infestate de seminţe importate, producând o reducere bruscă a producţiei.

În toată perioada, această îndeletnicire a fost, pe diferite căi, în atenţia şi preocuparea statului; se importa sămânţa, care se distribuia gratuit producătorilor, se colectau şi pregăteau gogoşile; organisme speciale – inspectorate şi staţiuni de cultură şi selecţionare a gândacilor de mătase – sprijineau pe cultivatori; regiunea cu dezvoltarea cea mai puternică era Banatul unde statul avea centre de colectare şi uscare a gogoşilor şi de unde acestea se exportau sau se prelucrau; la Lugoj funcţiona o filatură de mătase. De fapt, statul avea un monopol al producerii şi importului seminţei de gândaci, al colectării gogoşilor de la producători pe preţuri la nivelul celor mondiale. Pe lângă rasele galbene, tradiţionale, statul a importat şi răspândit rase de gogoşi albe din Orient.

Încă din secolul trecut creşterea gândacilor de mătase, ca şi producţia, importul de seminţe erau reglementate de legi speciale atestând importanţa care se acorda acestei ocupaţii menită să valorifice munca gospodăriilor ţărăneşti.

După deceniul al şaptelea urmează o lungă perioadă de stagnare, până la sfârşitul secolului, când începe o nouă repriză de dezvoltare, până la 1913; primul deceniu interbelic cunoaşte un proces de redresare urmat însă de cea mai mare criză, consecinţă a crizei mondiale a mătăsii naturale, datorate supraproducţiei dar şi inventării şi producerii firelor artificiale de mătase, viscoză, mult mai ieftine ca cele naturale.Preţul acestora se reduce de câteva ori descurajând producătorii.

Datele statistice, deşi cu mari goluri, dau o imagine orientativă a evoluţiei acestei culturi secundare a gospodăriei ţărăneşti.

Tabelul 263

Creșterea viermilor de mătase, producția, în perioada 1862–1934

Anii	Cultivatori număr	Semințe folosite kg	Gogoși de mătase obținute kg
1	2	3	4
1862[1,2]	–	1 150,2[3]	81 256
1863	–	4 907,8[3]	155 906
1864	–	945,0	50 763
1865	–	195,7	11 460
1866	–	19,5	8 679
1867	–	76,3	18 457
1868	–	145,2	18 405
1869	–	77,6	15 777
1875	–	448,8	29 739
1892	20 655	---	73 086
1900	55 101	382,8	438 058
1901	1 953	18,0	12 113
1902	7 336	56,3	24 275
1903	9 717	40,7	28 037
1904	16 160	160,5	53 265
1905	33 917	150,3	123 042
1906	52 659	338,7	332 323
1907	55 101	382,8	436 058
1908	43 776	240,8	252 054
1909	43 765	254,3	314 889
1910	35 176	198,6	215 120
1911	34 651	204,2	190 993
1912	31 228	207,9	121 126
1913	39 320	279,7	219 335
1921	4 632	95,7	86 765
1922	–	150,8	–
1923	–	191,0	–
1924	–	268,0	257 000
1925	–	303,0	279 000
1926	–	323,0	270 000
1927	–	390,3	377 000
1928	11 667	423,4	480 147
1929	–	–	524 000
1930[4]	–	–	513 000
1931	–	–	243 000
1932	–	–	185 000
1933	–	–	132 000
1934	–	–	123 000

SURSE: „Anale economice pentru cunoscința României", 1863–1864; „Statistica agricolă" pe anul 1874–1875, 1877; „Buletinul statistic general al României", 1895, 1909, 1911–1915, 1929; Leonida

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Colescu, *Statistica agricolă a României. Studiu analitic bazat pe cercetările făcute în anii 1904 şi 1905, I. Exploatările agricole,* Bucureşti, 1907; „Anuarul statistic al României", Bucureşti, 1909; *La Roumanie agricole,* 1929; *Enciclopedia României,* vol. III, 1939.

NOTE:[1] Sămânţa de viermi de mătase este dată în sursă pentru anii 1862–1869 în dramuri. Transformarea în kg s-a făcut pe baza etalonului: un dram muntenesc = 3,1797 g, un dram moldovenesc= 3,2275 g.

[2] Producţia de gogoşi de mătase este dată în sursă pentru anii 1862–1869 în ocale. Transformările în kg s-au făcut pe baza etalonului: una oca muntenească= 1,271 kg, una oca moldovenească= 1,291 kg.

[3] Cifre evident exagerate, astfel prezentate în „Analele economice pentru cunoscinţia României", 1863–1869.

[4] Pentru deceniul patru o altă sursă arată următoarele date:

Anii	Număr de cultivatori	Sămânţă distribuită kg	Gogoşi crude obţinute kg	Preţul în lei/kg
1930	13 078	237	272 641	70
1931	4 021	124	65 288	25
1932	5 083	129	114 224	25
1933	2 118	71	31 352	15
1934	3 438	84	42 309	15
1935	1 358	75	13 271	15
1936	2 686	64	55 788	40
1937	3 555	99	68 091	60

(*Contribuţii la problema materiilor prime în România,* vol. V, *Textilele,* Bucureşti, 1941, p. 260.)

Scăderea activităţii sericicole în această perioadă este cauzată de reducerea preţului gogoşilor de mătase de la 70 lei în 1930 la 15 lei/kg în 1933–1935.

Secțiunea a noua

CULTURI ȘI PRODUCȚII AGRICOLE VEGETALE

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. *CEREALE*

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

PRODUCȚIA AGRICOLĂ VEGETALĂ – Observații metodologice

În agricultura României, în toată perioada cercetată, sectorul de cultivare a plantelor a predominat asupra celui de creștere a animalelor. În a doua jumătate a secolului 19 și până la 1914 a avut loc o expansiune, de peste trei ori, a suprafețelor cultivate în special cu cereale, agricultura devenind dintr-o ramură pastoral-cerealieră una preponderent cerealieră, înscriind țara noastră la începutul secolului 20 ca unul din exportatorii de grâne ai Europei.

Suprafețele arabile s-au lărgit pe seama preriilor, a pășunilor și fânețelor; acestea restrângându-se substanțial, s-a redus și masa furajelor naturale, baza de hrană a animalelor; aceasta a produs o gravă criză în domeniu, manifestată atât economic – prin reducerea drastică pe unitate de pășune a animalelor – cât și socială – prin sporirea nemulțumirilor țăranilor din cauza insuficienței izlazurilor și pășunilor.

Alături de expansiunea cerealelor, se introduc în cultură noi plante, în special oleaginoase, tehnice etc., numite în statistica vremii plante industriale, în care se cuprindeau pe lângă in, cânepă, ca tradiționale, și tutun, rapiță, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, iar mai târziu ricin, muștar, soia etc. De asemenea, ca plante alimentare pe lângă mazăre, fasole, bob, linte se răspândesc mult cartoful, dovlecii, pepenii verzi și galbeni etc.

În ramura plante furajere iau amploare, de la sfârșitul secolului, culturile de lucernă, trifoi, dughie, mai ales și după 1918, ca o compensare minoră a reducerii pășunilor și fânețelor naturale.

După infiltrarea filoxerei, în deceniul nouă al secolului trecut, și distrugerea masivă a viilor autohtone acestea sunt înlocuite treptat, dar în proporție de masă, cu vițe altoite pe varietăți americane, cu hibrizi rezistenți ce ajung în perioada interbelică să depășească, prin suprafețele cultivate în gospodăriile țărănești, perimetrul viilor nobile.

De altfel trecerea exploatării agricole de la marea proprietate, preponderentă până la 1921, la mica gospodărie țărănească, precumpănitoare în agricultură după reforma agrară, a atras după sine nu numai lărgirea suprafețelor cu plantații de vițe hibride, dar și înmulțirea pomilor fructiferi, a culturii legumelor și zarzavaturilor.

Toate culturile necerealiere, deși sporite și mai variate față de începutul perioadei, nu au detronat prioritatea absolută a cerealelor în totalul suprafețelor cultivate. În anul 1938 cerealele ocupau 78,4% față de 94% în deceniul șapte al secolului 19, în suprafața arabilă a țării.

Fiind mai intensive, culturile necerealiere aveau o pondere mult mai mare în valoarea producției ajungând, la sfârșitul deceniului patru, la aproape 2/5 din total.

Pe baza extinderii culturilor de plante industriale și alimentare s-a dezvoltat, de la sfârșitul secolului 19, o industrie alimentară dominantă între ramurile prelucrătoare: a zahărului, alcoolului, berei, tutunului, uleiurilor vegetale, conservelor etc., asigurându-se, până în anii interbelici, întreg consumul intern și renunțându-se la importul acestor categorii de produse.

Recolta de cereale a sporit, cum s-a menționat, contribuind, pe lângă acoperirea consumului intern, și la 70–75% din exportul țării, la începutul scolului 20 și asigurând, în aceeași proporție cu valuta necesară, importul de mijloace de producție și bunuri de consum necesare economiei naționale.

În perioada interbelică, din cauza restructurării producției și consumului în noua configurație național-statală a țării, dar și ca urmare a sporirii la export a petrolului și lemnului, contribuția cerealelor se reduce mult, oscilând între 30–50% din valoarea exportului.

Menținerea îndelungată a caracterului cerealier al agriculturii românești – ca expresie certă a extensivității sale – se cere explicată, mai ales că în toată perioada diferite instituții agricole, oameni de știință, agronomi dar și oameni politici, în scopul ridicării agriculturii și a situației materiale a țărănimii, au pledat cu insistență pentru trecerea la agricultură intensivă. Toate argumentele economice și sociale demonstrau avantajele incontestabile ale extinderii culturilor de plante industriale; cu toate acestea, progresul a fost slab în domeniu, agricultorii preferând în continuare cultura cu precădere a cerealelor.

Cauzele acestei atitudini și situații sunt mai multe și ele rezidă în interesul economic. Este falsă aserțiunea după care țăranul român nu cultiva plante industriale pentru că era conservator; dovada cea mai elocventă o face introducerea culturilor de soia la cererea pieței germane în deceniul patru; în 1934 cultura ei în România era nesemnificativă, dar din 1935 până în 1937, în numai trei ani, suprafețele cultivate s-au extins rapid ajungând în ultimul an la 95 000 ha cu o producție de 67 000 de tone. Mobilul l-a constituit prețul foarte bun și desfacerea garantată prin contracte cu firmele germane.

Încercările de a lărgi culturile de plante industriale pentru comercializare s-au lovit, în toată perioada, de o cerere redusă, atât internă cât și externă. Piața internă la începutul perioadei era puțin receptivă la oferta de produse tradiționale – in și cânepă, sămânță și fuior – întrucât majoritatea agricultorilor le puteau cultiva singuri pentru nevoile industriei lor casnice.

Mai multe șanse au avut culturile pentru industrializare; tutunul se cultiva de țărani, prin contracte cu statul, dar era limitat la nevoile de materie primă pentru fabricarea produselor destinate pieței interne; de regulă, se exporta puțin tutun brut și prelucrat în țigări din cauza calității produselor și a formelor slabe de comercializare pe piața externă.

Sfecla de zahăr a fost introdusă în țară și cultivată din primii ani ai deceniului opt, o dată cu intrarea în funcție a primelor fabrici de zahăr; ea se cultiva, tot pe bază de contract, dar acestea având cartelată producția și desfacerea zahărului pe piața internă, prețurile de vânzare impuse erau de 3–4 ori mai mari ca cel de cost; astfel, în consecință, consumul pe locuitor rămâne, peste șase decenii, la nivel scăzut – de 4–5 kg – din cauza prețului menținut în afara concurenței libere; export nu se făcea decât accidental, fabricile din România neputând susține concurența acerbă europeană.

O anumită dezvoltare cunoaște cultura rapiței în România până la începutul secolului 20, aceasta fiind solicitată la export pentru uleiul folosit mai ales la iluminatul vagoanelor și instalațiilor de cale ferată din țările europene importatoare; după introducerea iluminatului electric, cererea rapiței la export se reduce.

În ceea ce privește culturile de in și cânepă pentru fibre, ele și-au menținut importanța majoră pentru industria casnică până la mijlocul secolului 19. Oferta pe piața mondială, ca urmare a creșterii spectaculoase[1] a producției unei fibre mai fine și mai ușor de lucrat – a bumbacului –, devenită în câteva decenii deosebit de ieftină, a condus la înlocuirea treptată a consumului intern de țesături de cânepă și in cu țesături de bumbac importate sau produse în țară din fibre importate; mai mult chiar, cea mai mare parte a industriei casnice trece la prelucrarea bumbacului importat – puf sau fire.

Astfel, culturile de fibre autohtone – in și cânepă – au ieșit din competiția pieței interne și externe. Ele se mențin pe suprafețe reduse pentru economia casnică și trebuințe marginale ale industriei și gospodăriei; chiar industriile mari de țesături de in și cânepă din țară importă fuiorul din statele occidentale sau central-europene fiind mai ieftin și mai bine pregătit pentru filat decât producția internă țărănească.

Fenomenul general cel mai important manifestat în țările occidentale și central-europene, cu urmări de lungă durată asupra exporturilor românești de produse agricole – cu excepția cerealelor –, a fost modernizarea agriculturii, impusă îndeosebi de criza agrară mondială din ultima treime a secolului 19. S-a grăbit astfel introducerea mașinilor agricole, descoperirea și producerea îngrășămintelor chimice, dezvoltarea cercetărilor științifice etc. – ceea ce a condus la intensificarea producției agricole, cu consecințe însemnate în creșterea randamentelor și a calității producției.

În condițiile în care în agricultura României tehnica și tehnologiile de producție au rămas tradiționale, decalajul retardării de randament și calitate a crescut continuu față de țările occidentale creând greutăți tot mai mari exportului de produse agricole românești. Acest decalaj a fost parțial recuperat o vreme, de forța de muncă de 2–3 ori mai ieftină din agricultura noastră, dar a grevat cel mai mult produsele culturilor necerealiere și cele animaliere.

[1] Revoluția produsă în substituirea fibrelor de in și cânepă cu cele de bumbac pe plan mondial se exprimă și în următoarele: producția de bumbac a SUA crește de la 4,6 mil. q în 1850 la 18,6 q în 1890 și 30,7 mil. q în 1913; exportul de textile de bumbac al Angliei sporește de la 1 100 mil. yarzi în 1848 la 7 075 mil. yarzi în 1913; consumul de bumbac puf în industria Germaniei s-a mărit de la 18 mii t în 1850 la 654 mii t în 1913.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

După primul război mondial, singura cultură de plante industriale în continuă extindere, pentru piața internă și externă, a fost floarea-soarelui cu întinse suprafețe, preponderent în Basarabia.

Uleiul de floarea-soarelui a fost principalul înlocuitor al uleiului de măsline înainte consumat curent la orașe. Floarea-soarelui a fost introdusă în agricultura României la începutul secolului 20 și s-a extins mai repede decât orice altă cultură.

Rentabilitatea ei s-a datorat și exportului susținut de turte către țările care furajau animale pentru carne; în România furajarea cu turte a animalelor de rentă nu era avantajoasă întrucât produsele obținute – în principal carnea – reveneau mai scumpe la export și necompetitive, astfel că șrotul de la extracția uleiurilor vegetale se exporta în întregime.

Unii autori prezentau fenomenul exportului de turte – la care România era pe primul loc în Europa – ca o virtute a comerțului românesc ignorând faptul că ceilalți producători europeni le foloseau în zootehnie pentru a exporta carne.

Un factor de importanță covârșitoare în judecățile de rentabilitate a culturilor de plante în agricultura românească este raportul de prețuri cu piața externă.

Deși România avea o participare notorie la exportul european de produse agricole, prețul acestora pe piața mondială se determina de marii exportatori din alte continente – SUA, Brazilia, Argentina, mai târziu Canada, India etc. Astfel că prețul produselor agricole românești care participau la export nu avea legătură directă cu prețul de cost al producătorului român; prețul acestora – cereale, animaliere, de plante industriale etc., atât pe piața internă, cât și la export – era determinat de nivelul și conjunctura pieței mondiale.

Producătorul român – marele proprietar și arendaș până la 1920 și țărănimea după reforma agrară din 1921 — în ceea ce privește rentabilitatea culturilor depindea de condițiile climatice – secetă, ploi – din țară și de prețul pieței mondiale. Dar pe termen lung, diferența dintre prețul de cost intern și cel de export (prețul pieței mondiale minus costul transportului și câștigul exportatorului) care constituia venitul marii exploatații agricole, se realiza pe seama țărănimii; dacă țărănimea ar fi obținut un preț ridicat pentru munca sa, exportul nu ar mai fi fost posibil în condițiile date de cultură.

Atâta timp cât nu se puneau îngrădiri de taxe la export prețul intern de vânzare oscila în jurul prețului extern nu al prețului de cost, ceea ce era simțit de consumatorul român, indiferent de oferta producției naționale.

În acest mecanism se încadrează și problemele de eficiență sau noneficiență a diferitelor culturi, de extindere sau nu a producției lor; numai când ele puteau realiza, în raport cu condițiile interne, o rentabilitate mai ridicată decât a partenerilor mondiali devenea avantajoasă expansiunea culturilor, în afară de cazul unei încurajări speciale din partea statului.

În concluzie, culturile de plante industriale, cu o cerere limitată pe piața internă și slabă competitivitate pe cea externă, din cauza calității și prețului, aveau o arie strict determinată economic de extindere; randamentele scăzute la ha, de 2–3 ori mai mici în perioada interbelică ca în Europa Occidentală, sunt o dovadă concludentă: 3–400 kg sămânță de in, 2–400 kg sămânță de cânepă, 100–300 kg fuior de in și 4–500 kg fuior de cânepă, 500–700 kg tutun, 700–1 150 kg floarea-soarelui, 15–17 tone de sfeclă de zahăr.

În aceleași condiții de determinare de preț și randament se aflau și culturile de leguminoase, legume și zarzavaturi, de fructe etc. O acuză se poate aduce – exprimată de numeroși autori ai perioadei – statului, pentru slaba încurajare a culturilor intensive.

Toate acestea încearcă să explice de ce agricultorul mare și mic prefera să cultive cu prioritate cereale – cu tehnică și tehnologie dar și cu randamente tradiționale – cu cerințe minime de producție, fără pretenții deosebite de depozitare, conservare și transport, și mai ales cu piață universală de desfacere, deci cu mai multe avantaje – în condițiile date de producție – față de culturile tehnice. În ultimă instanță, pentru producătorul român culturile cerealelor erau mai puțin riscante decât celelalte.

La aceste argumente este de adăugat un fapt, specific structurii sociale a agriculturii românești, foarte importante pentru micii producători, furnizorii, în perioada interbelică, a majorității producției agricole a țării; produsele destinate comercializării pentru cei mai mulți reprezentau doar un surplus al produselor cultivate pentru propria gospodărie și familie, întemeiate în principal, pe economie naturală, de autoconsum. Majoritatea gospodăriilor țărănești, cărora le aparținea peste 60% din suprafața însămânțată, nu erau profilate pentru producția agricolă pentru piață.

Cu excepția culturilor contractate, în diferite zone ale țării, la tutun, sfeclă de zahăr etc., țărănimea prefera, ca regulă, să semene din culturile necesare gospodăriei o suprafață în plus decât să întreprindă, pe suprafețele lor restrânse, culturi speciale de plante cu tehnologii noi. Culturile speciale pentru comercializare, în afara celor prin contract, erau apanajul gospodăriilor mijlocii și mari.

Una din consecințele pozitive ale inaccesului sau accesului slab pe piața externă a produselor menționate – de plante industriale, legumicole, de fructe, ca și de produse animaliere – a fost o ofertă abundentă pe piața internă și la prețuri relativ reduse; mai mici de altfel decât pe piața externă, cu diferență însemnată de cost pentru: pregătire, transport, înmagazinare, profit pentru colector, pentru exportator, taxe de export etc., care toate ajungeau aproape la jumătatea prețului de vânzare.

Cercetarea statistică a culturii plantelor degajă importanța acestora pentru asigurarea deplină a necesarului de hrană a populației, pentru securitatea aprovizionării permanente a țării cu produse agroalimentare, inclusiv pentru export. România nu a avut, în această lungă perioadă, probleme cu alimentația populației decât în timpuri de mare secetă – o dată la 8–10 ani, și mai ales pentru țărănime; atunci statul acorda uneori împrumuturi pentru cumpărări de porumb sau import de cereale; însă recolte proaste s-au produs în anii: 1865 și 1866, 1872 și 1873, 1881, 1890, 1894, 1897, 1899, 1904, 1907, 1918 și 1919, 1924, 1932, 1942, 1945 și 1946.

Într-o țară agrară în care 80–85% din populație se ocupa direct și indirect cu agricultura și creșterea vitelor și majoritatea teritoriului era sub culturi, era de înțeles că nu putea fi deficit de produse agroalimentare chiar dacă randamentele la ha, în medie de 800–1 100 kg, se aflau mult mai reduse ca în țările europene dezvoltate. Oricât de scăzute erau producțiile medii, când din 10 locuitori activi 8 erau producători de produse agroalimentare care-și satisfăceau necesitățile consumului, în general, din propria producție, se putea ușor să se asigure pentru ceilalți 2 locuitori – de regulă, orășeni și populație de la munte – necesarul de hrană și să rămână și disponibilități pentru export.

La această secțiune s-a impus a fi estimată cultura plantelor pentru intervalul 1877–1885; sursele statistice ale vremii nu oferă date la nivelul țării pentru această perioadă, întrucât desființându-se instituția centrală de statistică nu s-au mai colectat datele de la județe. Din rapoartele județelor reiese că multe organe locale au continuat să culeagă date pe formulare tip asupra agriculturii și după 1876.

În consecință, informațiile statistice privitoare la culturile vegetale pentru această perioadă au fost calculate și estimate de noi. Sursele le-au constituit, în primul rând, rapoartele anuale ale Consiliilor permanente județene, expuse, conform legii, la sfârșitul anului în fața sesiunii ordinare a Consiliului general, și publicate, obligatoriu, sub titulatura tipică „Expunerea situațiunii județului ... pe anul ..." sau, în cazuri mai rare, „Raportul asupra situațiunii județului ...". Acestea s-au publicat în broșuri separate și/sau în „Monitorul oficial".

Expunerile prezintă o analiză, cu date statistice asupra situației din județ din anul respectiv după o anumită schemă, privind: mișcarea populației, cultele, instrucțiunea publică, agricultura, serviciul veterinar, serviciul sanitar, finanțele comunelor și județului, căile de comunicație.

În privința agriculturii, se arată, de regulă, date referitoare la însămânțări, la mersul lucrărilor agricole, randamente la ha, producția culturilor, aprecieri asupra stării recoltelor și cauzele ei, evoluția condițiilor climatice, posibilități de export și consum, prețuri etc. Din aceste publicații s-au cules informații numeroase la nivelul județelor și în special pentru cei trei indicatori: suprafața însămânțată, producția medie la ha și producția culturilor.

O altă sursă importantă de date necesare este statistica comerțului exterior al României; aici se menționează cifrele anuale asupra exportului, cantitativ, la produsele agricole principale care treceau frontiera țării.

Datele culese la nivelul județelor, parțiale, pentru cei mai mulți ani din interval și pentru cele mai multe culturi, au fost corelate cu seria de date asupra exportului principalelor produse.

Este cunoscut că exportul se afla într-o proporție directă cu producția; în condițiile în care consumul populației, animalelor, sămânța și rezervele pentru termen scurt au rămas constante, surplusul mergea la export.

În calcule s-a avut însă în vedere că din recolta anuală – la cereale păioase – cea mai mare parte din cantitatea destinată exportului – 60–70% – se expedia pe piața externă în anul recoltării; producția de porumb pentru export din contră, în marea ei majoritate, se trimitea în străinătate în primul semestru al anului următor, întrucât în timpul iernii se desfăcea de pe coceni. La celelalte produse s-a considerat că exportul se făcea în anul recoltei.

Pe baza unui program adecvat, informațiile statistice de mai sus au fost prelucrate cu ajutorul calculatorului ținându-se seama de tendințele indicatorilor cercetați pentru o perioadă de 25 ani — 1871–1896.

Datele obținute astfel pentru anii 1877–1885 au o bază credibilă atât în documentare, cât și în calcul și considerăm că ele pot fi folosite la întregirea seriei statistice a indicatorilor urmăriți.

„Citirea" datelor statistice asupra evoluției culturilor vegetale are în vedere și un aspect socio-economic important: că activitatea de producție, de transport etc. au angajat participarea a patru cincimi din populația activă a țării, că acest sector

mai larg din sfera productivă națională, prin timpul de muncă și valoarea produsă, contribuia prioritar la produsul social. Prin importanța sa istorică și locul său în viața economico-socială, el determina caracterul însuși al economiei României – preponderent agrar și extensiv cerealier –, cu consecințele sale pozitive și negative asupra țării.

Notăm pentru cititori că datele statistice din această secțiune au caracter estimativ atât datorită modului cum s-a făcut culegerea lor cât și modului de centralizare, de la verigile intermediare până la minister sau instituția centrală de statistică.

Cu cât coborâm mai jos în timp cu atât este mai mare gradul de aproximație. Puținele referiri la istoria statisticii agrare pun în evidență metodele și mijloacele precare prin care se făcea culegerea datelor până la 1904.

Cât se poate cunoaște, în ultimul deceniu al secolului 19, informațiile despre suprafețele însămânțate și producția lor proveneau de la subprefecții de județ; ei aveau în răspundere o plasă – 10–20 comune – și completau anual un formular trimis de minister cu datele cerute pentru plasa respectivă, după informațiile pe care și le procurau. Formularele de la plase se centralizau pe un tabel la prefectură, care era trimis la Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

După 1904 se organizează completarea datelor la primăriile comunale, care cunoșteau, evident, mai aproape de realitate, situația culturilor. Din perioada interbelică serviciul statisticii agricole se perfecționează, primarii și notarii fiind instruiți special pentru lucrările statistice, iar la prefecturi funcționează oficii de statistică cu sarcini pentru mai multe domenii.

De observat însă că în toate înregistrările statistice agricole indicatorii de suprafață cultivată și producție reprezintă estimări, ele nefiind niciodată măsurate; producția are în vedere cantitatea evaluată în lan. În orice caz, după cum menționează o serie de lucrări, datele statistice agricole, de regulă, subestimează mărimea culturilor, la producție ele fiind de 10–15% mai mici; deci se pot considera, cu deplin temei, ca minime sigure.

Producția vegetală este estimată, până la sfârșitul deceniului patru din secolul 20, la suprafața însămânțată nu la cea recoltată; nu sunt luate în calcul, deci, pierderile din calamități, din transport și deci de la treierat etc.

Secțiunea prezentă se distribuie pe șase părți – culturi de cereale, de plante industriale, de plante alimentare, de plante de nutreț, de livezi și vii; ultima parte – pădurile – deși nu constituie o componentă a agriculturii, a fost atașată ei fiind mai aproape de culturile vegetale. Primele trei părți sunt prezentate după trei indicatori: suprafața însămânțată, producția și producția medie la ha, în serii anuale ale perioadei 1862–1947 și pe medii cincinale.

Toate unitățile de măsură, diferite în surse, au fost transformate în etaloane ale sistemului metric. În introducerile fiecărei părți se dau explicații mai detaliate asupra culturii respective.

II

CULTURILE DE CEREALE
– Introducere

Agricultura României în toată perioada modernă s-a exprimat în măsură determinantă în culturile de cereale; acestea constituiau 80–90% din producția agricolă vegetală a țării.

Datele statistice referitoare la aceste culturi provin din estimările Ministerului Agriculturii și ale instituțiilor de statistică ale statului, publicate în principal în periodicele de specialitate, buletine și anuare, cât și în unele studii agrare.

Sursele prezintă în decursul vremii situațiile în unități de măsură diferite: pogoane, fălci, ha pentru suprafață; chile, ocale, hectolitri, chintale pentru volume și greutate; toate s-au recalculat în etaloane comune: ha și chintale.

Datele referitoare la suprafața cultivată în Transilvania au fost transformate din iugăre în ha; cele referitoare la Basarabia au rămas exprimate în deseatine (1, 09 ha).

De asemenea, când s-au depistat cifre greșite s-au operat corecturi, făcându-se mențiuni în note.

Volumul producției este rezultatul înmulțirii suprafeței cultivate cu producția medie la ha, această ecuație simplă stând la baza calculelor; totdeauna când lipsea un termen sau când existau dubii asupra mărimii lui, datele s-au verificat în acest fel. În sursele statistice, uneori, cifrele producției nu corespund cu rezultatele înmulțirii suprafeței cu producția la ha; în acest caz s-a considerat plauzibilă cifra suprafeței și s-a corectat, după caz, cifra producției la ha sau a producției totale.

Din datele asupra producției nu s-au dedus pierderi din calamități etc.; sursele statistice numai din anul 1942 fac deosebirea între suprafețele cultivate și cele recoltate; din acest an producția s-a calculat la suprafața recoltată.

Culturile cerealiere sunt expuse în situațiile statistice privitoare la: suprafața cultivată, în mii ha, producția de cereale, în mii chintale și producția la ha în chintale; acești indicatori se prezintă în date anuale și în medii anuale ale unor perioade; se înfățișează, de asemenea, în tabele, structura cerealelor pe culturi, după suprafață și după producție.

Partea a doua expune producția principalelor cereale la ha, pe medii ale perioadelor, în câteva țări europene, pentru comparație cu România, în intervalul 1862–1947; în același scop, se oferă date privind producția de cereale pe locuitor la principalele produse, în trei momente: anii 1873, 1909–1913 și 1934–1938.

Procesul esențial pe care-l înregistrează suprafețele cultivate este extinderea lor de circa 2,5 ori din 1862 până în 1914, creșterea mai mare producându-se până la sfârșitul secolului 19. Pe de altă parte, caracteristica principală a structurii semănăturilor constă în predominarea între cele opt culturi, a grâului și porumbului, în medie cu 70–80% în suprafața totală; tot atât de importantă este menținerea, în decursul celor opt decenii, a unui raport relativ apropiat între cele două culturi de bază; nici extinderea caracterului comercial al agriculturii și dezvoltarea capitalismului, nici transformarea marii proprietăți în proprietate mică țărănească, prin reformele agrare, nici alți factori economici și geografici nu au schimbat substanțial acest raport care, până la al doilea război mondial, a oscilat în medie, pe cincinale, cu 40–50% pentru grâu și 50–60% pentru porumb.

Cercetarea va descifra factorii cauză ai acestui fenomen secular, deosebit de interesant în viața economică a țărănimii, în agricultura României.

O primă ipoteză ar avea la bază practica întemeiată pe experiența îndelungată a cultivării în proporții relativ egale a păioaselor, respectiv a grâului, și a prășitoarelor – porumbul; acestea au perioade de maturizare și recoltare în anotimpuri diferite – grâul, primăvara și vara, iar porumbul, vara și toamna –; cultivarea lor concomitentă reducea riscul pagubelor totale datorate secetelor de primăvară ori de vară, precum și unor sezoane agricole foarte ploioase. De regulă, în afară de anii rari de secetă totală, una din culturi era mai bună și cealaltă mai slabă. De asemenea, se poate lua în considerație în explicarea dualității, relativ paritare, îndelungate, a acestor culturi în agricultura țării, destinația alimentară a grâului și parțial furajeră a porumbului, precum și caracterul prioritar comercial al grâului și prioritar de consum în gospodărie al porumbului. În același sens a acționat și distribuirea pe parcursul anotimpurilor a cantității de muncă disponibile știind că fazele muncilor agricole la păioase și la prășitoare nu se suprapun, ci se desfășoară succesiv și intercalat.

În alt plan atrage atenția sporirea randamentelor în perioadele de început, 1862–1871, pentru ca după oscilații mari datorită condițiilor de climă până la sfârșitul secolului, în cele trei cincinale (1901–1915) să se obțină, sub influența îmbunătățirii condițiilor materiale de cultură, cea mai ridicată producție la ha pe care a avut-o agricultura până la 1947. În perioada interbelică, producțiile medii la ha pe cincinale se mențin între 9–10 chintale la grâu și 10–11 chintale la porumb. Anii 1944–1947 marchează o reducere fără precedent a producției medii la ha.

Celelalte culturi – de orz, ovăz, secară, mei, hrișcă etc. – ocupau între 18–25% din suprafața arabilă și producție; din acestea, orzul deținea peste jumătate până în anul 1947; meiul și hrișca își pierd total din importanță, secara își reduce ponderea în cultură, iar ovăzul, dependent de creșterea stocului de cabaline, își sporește de 2–3 ori ponderea în suprafața cultivată și producție.

Menționăm că la începutul secolului nostru s-au încercat culturi de orez, dar abia după 1935 se însămânțează frecvent, anual, câteva mii ha.

În Transilvania, până la Unire, cerealele cultivate, se urmăresc, datorită existenței informației, în situațiile statistice pe aceiași indicatori: suprafața cultivată, producție și producție medie la ha pentru perioada anilor 1869–1918. Se remarcă și aici expansiunea întinderilor cultivate care se dublează până în 1910 la grâu, sporesc cu circa 60% la porumb, cu circa 80% la ovăz, cu 42% la orz, dar se

reduc cu 16% la secară. După anul 1910 și până în anul 1918, la toate culturile, în afară de orz, se constată o reducere între 12–23%.

Extinderea mai mică a suprafețelor cultivate a fost însă compensată printr-o sporire a producției medii la ha: între anii 1869–1871 și 1911–1915 la grâu cu 3,4 chintale, la porumb cu 5,8 chintale, la orz cu 4,6 chintale etc. Creșterile mai importante le-au furnizat marile exploatații capitaliste din vestul și sud-vestul Transilvaniei, acestea asigurând în mare parte și exportul.

Producția totală pe culturi, în urma măririi randamentelor, crește, dar cu însemnate oscilații, din cauza precipitațiilor, ajungând să fie de 2-3 ori mai mare față de perioada inițială. În linii generale, principalele culturi cerealiere ale Transilvaniei reprezentau, în anii premergători Unirii, între 1/3–1/2 din producția de cereale a statului român.

În Basarabia, până la 1918, suprafața însămânțată cu cereale sporește, între 1870–1915, de peste trei ori, iar producția, datorită creșterii randamentului la ha, de aproape patru ori; predomină în cultură grâul și porumbul în proporție relativ egală, urmate de secară, care depășește uneori grâul în cantitate, de orz și de ovăz; cu o pondere relativ însemnată se menține hrișca și meiul. În perioada 1911–1915 media anuală a producției de cereale în Basarabia se ridica la 2,3 milioane tone.

Bucovina dispunea de suprafețe arabile reduse, în comparație cu fânețele și pădurile; se cultiva mai ales secară, uneori grâu, porumb, mei, ovăz; pentru consum se mai aduceau uneori cereale din alte părți – Moldova, Basarabia.

Tabelul 264

Suprafața cultivată cu cereale[1], pe culturi, în perioada 1862 — 1947

mii ha

Anii	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Alte cereale[2]
1	2	3	4	5	6	7	8
1862[3]	2 145	698	996	242	62	60	87
1863	2 453	786	1 142	295	62	77	91
1864[4]	2 488	829	1 143	271	68	88	89
1865	1 753	435[5]	886	226	61	44	101
1866	2 269	777	1 000	266	57	91	78
1867	2 480	877	1 058	283	66	122	74
1868	2 482	903	1 070	251	59	119	80
1869	2 518	897	1 094	259	61	125	82
1870	2 466	870	1 102	233	59	128	70
1871	2 509	853	1 115	262	72	122	85
1872[6]	2 416	730	1 083	298	92	120	93
1873	2 923	992	1 278	354	99	104	96
1874	3 310	1 171[7]	1 366	458	112	108	95
1875	3 566	1 345[7]	1 425	462	108	132	94
1876[6]	3 327	1 064[7]	1 385	513	110	144	111
1877[9]	3 211	966	1 462	439	132	115	97

continuare *tabelul 264*

1	2	3	4	5	6	7	8
1878[9]	3 524	1 066	1 576	497	163	120	102
1879[9]	3 581	1 151	1 596	451	152	137	94
1880[9]	3 579	1 077	1 585	475	211	140	91
1881[9]	3 694	1 024	1 781	490	169	120	106
1882[9]	3 862	1 084	1 727	576	212	148	115
1883[9]	3 736	1 138	1 659	495	179	143	122
1884[9]	3 518	1 077	1 622	434	126	147	112
1885[9]	3 798	1 085	1 720	493	231	152	117
1886	3 928	1 134[7]	1 704[8]	525	208	216	141
1887[6]	4 188	1 1307	1 846	609	236	237	130
1888	4 199	1 310[7]	1 750	514	222	302	101
1889	4 122	1 340	1 795	512	196	172	107
1890	4 262	1 510	1 782	518	179	167	106
1891	4 172	1 541	1 693	526	185	122	105
1892	4 357	1 496	1 822	560	226	133	120
1893	4 313	1 285	1 939	592	248	143	106
1894	4 236	1 393	1 768	559	263	160	93
1895	4 389	1 438	1 846	553	271	218	63
1896	4 648	1 505	1 939	608	282	243	71
1897	4 708	1 595	1 855	677	288	226	67
1898	4 823	1 454	2 120	655	306	193	95
1899	4 967	1 661	2 017	639	310	189	153
1900	4 652	1 590	2 035	440	255	164	168
1901	4 855	1 637	2 128	504	265	211	110
1902	4 777	1 486	2 182	508	321	173	107
1903	4 880	1 606	2 072	531	427	158	86
1904	4 988	1 722	2 094	534	426	134	78
1905	5 038	1 958	1 976	529	373	161	41
1906	5 285	2 023	2 082	559	382	184	55
1907	4 783	1 714	1 929	510	352	147	131
1908	5 132	1 802	2 020	620	490	147	53
1909	5 045	1 689	2 123	549	485	137	62
1910	5 132	1 948	1 986	549	447	174	28
1911	5 095	1 930	2 085	507	401	132	40
1912	5 182	2 069	2 079	500	382	107	45
1913	5 002	1 623	2 147	563	522	91	56
1914	5 297	2 112	2 066	568	428	84	39
1915	5 125	1 904	2 107	555	431	76	52
1916	5 150	1 960	2 046	588	432	81	44
1917[10]	3 345	1 235	1 538	198	279	42	53
1918[11]	6 223	2 300	2 318	858	439	253	55
1919	7 948	2 445	3 434	935	643	413	78

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 264*

1	2	3	4	5	6	7	8
1920	8 073	2 023	3 295	1 400	966	316	73
1921	9 146	2 488	3 444	1 569	1 239	327	79
1922	9 445	2 650	3 404	1 727	1 334	267	63
1923	9 615	2 650	3 404	1 878	1 345	270	68
1924	10 210	3 172	3 621	1 851	1 237	271	58
1925	10 472	3 301	3 931	1 704	1 185	270	81
1926	10 405	3 327	4 059	1 552	1 078	296	93
1927	10 539	3 101	4 219	1 764	1 084	281	90
1928	10 909	3 206	4 455	1 749	1 116	296	87
1929	11 223	2 737	4 795	2 054	1 213	313	111
1930	11 036	3 056	4 427	1 975	1 087	392	99
1931	11 504	3 466	4 755	1 919	871	407	86
1932	10 664	2 870	4 776	1 787	792	348	91
1933	11 060	3 116	4 827	1 815	830	388	84
1934	11 120	3 079	5 005	1 753	827	369	87
1935	11 525	3 438	5 169	1 651	797	389	81
1936	11 609	3 432	5 260	1 611	804	421	81
1937	11 514	3 552	5 159	1 513	785	438	66
1938	11 272	3 818	4 997	1 278	651	482	46
1939	11 181	4 079	4 932	1 096	589	448	37
1940	6 809	2 078	3 567	588	433	92	51
1941	6 630	2 283	3 251	522	438	88	48
1942	6 364	1 652	3 422	613	512	66	99
1943	6 637	2 184	3 158	599	537	86	73
1944[12]	5 873	2 259	2 523	492	457	102	40
1945	7 117	2 081	3 415	698	698	118	37
1946	7 531	2 739	3 357	619	619	140	38
1947	7 029	1 661	4 310	413[13]	513	87	45

SURSE: „Anale economice pentru cunoscința României", 1863–1864; „Anale statistice pentru cunoscința României", 1865–1869; „Statistica agricolă", 1870–1876, 1901–1940; „Comerțul exterior al României", 1871–1898; „Expunerea situațiunii județului"...Argeș; Bacău, Botoșani, Brăila, Buzău, Covurlui, Constanța, Dâmbovița, Dolj, Dorohoi, Fălciu, Gorj, Ialomița, Iași, Ilfov, Mehedinți, Muscel, Neamț, Olt, Prahova, Putna, Roman, Romanați, Râmnicul Sărat, Suceava, Tecuci, Teleorman, Tulcea, Tutova, Vaslui, Vâlcea, Vlașca, pe diferiți ani în perioada 1875-1886; „Economia rurală", 1876–1877, 1881–1883; „Expunerea despre situațiunea județelor", pe anul ... 1879–1881; „Statistica tutunurilor", 1879–1885, 1892, 1895, 1900–1916, 1919–1920; „Monitorul agricol, viticol", 1880–1883; „Gazeta săteanului", 1884–1887; N.A. Alessandrini, *Studiu asupra agriculturii județului Iași, 1874-1883*, Iași, 1884; *Raporturi economice ale legațiunilor și consulatelor României pe anul 1888*, București, 1888; „Buletinul statistic general al României", 1892, 1895, 1900–1916–1945; C.E. Crupenski și G. Turburi, *Asupra agriculturii României, Studiu statistic*, București, 1895; „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor", 1896–1916; N.A. Alessandrini, *Statistica României de la Unirea Principatelor până în prezent*, vol. I–II, Iași, 1898; „Monitorul oficial", 1901, sept. 5; 1917, nov. 4/17; 1918, apr. 20/mai 12; „Anuarul statistic al României", 1904–1916, 1922–1940; Leonida Colescu, *Statistica agricolă a*

României, Studiu analitic bazat pe cercetările făcute în anii 1904 și 1905. I. Exploatările agricole, București, 1907; Leonida Colescu, *Progresele economice ale României îndeplinite sub domnia m.s. regelui Carol I, (1866–1906)*, București, 1907; *„Annuaire international de statistique agricole"*, Rome, 1909-1942; George Maior, *România agricolă*, București, 1911; *Greutatea hectolitrică și corpurile străine*, București, 1912–1915; *Muncile agricole în 1917*, Iași, 1918; *„Analele statistice și economice", 1918-1924;* Ilie Georgianu, *România sub ocupațiune dușmană. Fasc. II, Exploatarea economică a țării*, București, 1920; *"Agricultura nouă"*, 1920-1956; *„Buletinul agriculturii"*, 1920–1931; *„Annuaire statistique international"*, Genève, 1926–1942; *L' Agriculture en Roumanie. Album statistique*, Bucarest, 1929; *„Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1930–1947;* D.O. Hașiganu, *Statistica agricolă, producția agricolă a României de la 1906 la 1928*, București, 1930; *Marea enciclopedie agricolă*. Director C. Filipescu. vol. I–V, București, 1937-1943; *L' Agriculture en Roumanie. Atlas statistique*, Bucarest, 1938; *Aspecte ale economiei românești. Material documentar pentru cunoașterea unor probleme în cadrul planului economic*, București, 1939; *Enciclopedia României*, vol. III, București, 1939; *Realizări agricole, 1930–1940*, București, 1940; Virgil N. Madgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, București, 1940; *„Comunicări statistice", 1945–1948*, nr. 1–20; *„Expunere de motive la bugetul general al statului pe exercițiul 1946 / 1947"*; A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol în Republica Populară Română din 25 ianuarie 1948*, București, 1948; *„Buletin informativ pentru departamente economice"*, 1948, ian–apr.; *„Evoluția economiei românești"*, 1948, nr. 1; I. Adam și N. Marcu, *Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura României*. Vol. I–II, București, 1956; *Dezvoltarea agriculturii Republicii Populare Române, 1938–1956*, Vol. I–II, 1960–1961 (Direcția Centrală de Statistică); Damian Hurezeanu, *Problema agrară și lupta țărănimii din România la începutul secolului al XX-lea (1904-1906)*, București, 1961; O. Parpală, *Aspecte din agricultura României 1920-1939*, București, 1966; Vasile Bozga, *Criza agrară în România între cele două războaie mondiale*, București, 1975; *Studii de istorie a economiei României 1945–1948*, sub redacția dr. Gh. Dobre, București, 1982 (Caiet de studiu nr. 84); *Economia României 1938–1944. Contribuții istorico-economice*. Sub redacția dr. Gh. Dobre, București, 1983 (Caiet de studiu nr. 93).

NOTE: [1] În urma recalculărilor efectuate, datele din tabelele de față se deosebesc, în anumită măsură, de cele publicate în „Buletinul statistic general al României" , III, 1895, nr. 1 și 2, care au intrat în circuitul statistic și în lucrările de istorie economică. Le reproducem pentru a da posibilitatea cititorilor să constate diferențele:

mii ha

Anii	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Mei
1	2	3	4	5	6	7
1862	698	60	242	62	996	87
1863	786	77	295	62	1 142	91
1864	894	125	250	88	1 215	130
1865	435	44	226	61	887	101
1866	777	91	266	57	1 000	78
1867	877	122	283	66	1 068	57
1868	903	119	251	59	1 070	74
1869	897	125	259	61	1 094	77
1870	870	128	233	59	1 101	68
1871	853	122	262	72	1 115	79
1872	730	120	298	92	1 083	84
1873	992	104	354	99	1 278	91
1874	1 170	108	458	112	1 366	89
1875	1 345	132	462	118	1 425	90
1876	1 064	144	513	110	1 385	105

1	2	3	4	5	6	7
1886	1 175	231	555	227	2 317	152
1887	1 130	237	609	236	1 846	125
1888	1 256	301	506	214	1 698	97
1889	1 340	172	512	196	1 795	103
1890	1 510	167	518	179	1 782	103
1891	1 541	122	526	185	1 693	103
1892	1 496	133	560	226	1 822	118

Prezentăm mai jos și datele publicate în „Buletinul statistic general al României", 1904, nr. 1, p. 5–9:

Anii	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Mei
1	2	3	4	5	6	7
1862	698	60	242	62	962	87
1863	795	77	295	62	1 023	91
1864	823	125	274	88	1 056	130
1865	420	44	226	61	892	101
1866	751	91	266	58	969	78
1867	874	122	283	66	1 053	57
1868	894	119	251	59	1 075	74
1869	897	125	259	61	1 099	77
1870	865	128	233	59	1 088	68
1871	855	122	262	72	1 113	79
1872	731	120	298	92	1 083	84
1873	992	104	354	99	1 278	91
1874	1 170	108	458	112	1 366	89
1875	1 345	132	462	118	1 425	90
1876	1 065	148	513	110	1 385	105
1886	1 175	231	555	227	1 714	152
1887	1 130	237	609	236	1 846	125
1888	1 256	301	507	214	1 734	97
1889	1 340	172	512	196	1 795	103
1890	1 510	167	518	179	1 743	103
1891	1 543	122	526	185	1 693	103
1892	1 496	133	560	226	1 822	118
1893	1 304	143	594	252	1 839	106
1894	1 393	160	559	263	1 768	93
1895	1 438	218	553	271	1 846	63
1896	1 505	243	608	282	1 939	71
1897	1 595	226	677	288	1 855	67
1898	1 454	193	655	306	2 120	94
1899	1 662	189	639	310	2 017	153
1900	1 590	164	439	255	2 035	167
1901	1 637	211	504	265	2 128	108
1902	1 487	173	508	321	2 182	99
1903	1 606	154	531	427	2 072	82

[2] Se cuprind: mei, hrișcă, măturі și orez. De la 1862 până la 1890 suprafețele însămânțate cu hrișcă s-au redus de la media 8–10 mii ha la 2–3 mii ha; după 1900 până la 1918 suprafața a variat

BCU ASSISTENTAL UNIVERSITY LIBRARY

între 1–2 mii ha; în perioada interbelică acestea se extind în unii ani până la 7 mii ha, dar scad substanțial, sub 1 000 ha, în intervalul 1940–1947. Suprafețele însămânțate cu măturoi, până la 1918, sunt reduse în medie sub 1 000 ha, dar urcă în perioada interbelică între 3–16 mii ha ca apoi, între 1941–1946, să diminueze la 6–10 mii ha. Suprafețele cultivate cu orez, după unele încercări pe câteva zeci de ha, între 1906 – 1910, fără a da rezultate favorabile, după 1938 se măresc până la 5 mii ha în 1947, procesul luând ulterior amploare prin amenajări agricole speciale în scopul reducerii importului acestui produs.

[3] Pentru anii 1862–1869, în sursă, suprafața este prezentată în pogoane și fălci; transformările în ha s-au făcut pe baza etalonului:1 pogon = 0,5011 ha; 1 falce = 1,4322 ha.

[4] Date recalculate. În sursă – „Analele statistice ...", 1864 – suprafața însămânțată a județului Ialomița este supraevaluată: 428 280 ha pentru 1864 când în 1863 s-au însămânțat 119 650 ha, în 1865 = 97 642 ha, în 1866 = 116 456 ha și în 1867 = 129 017 ha. Cifra recalculată, de 109 042 ha, s-a luat ca medie simplă a anilor 1863, 1865 și 1866 pentru suprafețele tuturor culturilor, în scopul apropierii datelor de realitate.

[5] Pentru anul 1865, C.E. Crupenski și Gr. G. Turburi, în lucrarea *Asupra agriculturii României. Studiu statistic*, București, 1895, p. 32, menționează: „Mica întindere a culturii grâului din 1865, față cu aceea din anii anteriori și următori se datorește, probabil, aplicării Legii rurale, care s-a pus în vigoare în acest an. Această deosebire în minus se constată și la porumb". Anul 1865 a fost și un an secetos și de holeră.

[6] C.E. Crupenski și Gr. G. Turburi afirmă că datele din unii ani, privind suprafețele cultivate, conțin greșeli de subevaluare – 1872–1876 – și de supraevaluare – 1887.

[7] În anii 1874–1876 și 1886–1888 sursele indică și suprafețele ocupate cu grâu alac, care au fost trecute la grâu. În statistica anului 1888 lipsesc date pentru suprafața însămânțată a județului Olt. S-au completat cu cifre, la toate culturile, reprezentând media suprafețelor ocupate de cereale în județul Olt în anii 1886, 1887, 1889.

[8] Date recalculate pentru porumb în 1886. În *Raporturi economice ale legațiilor și consulatelor României*, București, 1888, suprafața însămânțată a județului Teleorman este supraevaluată: întinderea cultivată cu porumb apare cu 723 262 ha în vreme ce întreaga suprafață a județului este doar de 476 000 de ha. Ca cifre probabile pentru toate culturile s-au acceptat mediile anilor 1887 și 1888 (C.E. Crupenski și Gr. G. Turburi, *Asupra agriculturii României. Studiu statistic*, București, 1895, p.93).

[9] În intervalul 1877-1885 nu s-au centralizat, la nivelul țării, datele statistice referitoare la culturile vegetale–suprafață însămânțată, producție medie la ha, producție anuală. În parte, datele s-au centralizat la nivel județean și uneori s-au publicat în lucrări de specialitate.

În vederea completării seriilor statistice cu date asupra acestor indicatori la diferitele culturi am efectuat calcule de estimare pe baza rapoartelor anuale ale Consiliilor permanente județene publicate în „Monitorul oficial" și / sau în broșuri separate. În aceste lucrări, intitulate *Expunerea situațiunii județului ... pe anul ...*, un capitol este destinat, de regulă, agriculturii; se prezintă informații asupra situației culturilor vegetale sub aspectul semănăturilor și producției, a timpului și condițiilor de ploaie, a consumului și disponibilităților de vânzare etc. Datele culese din aceste rapoarte s-au corelat cu cifrele privitoare la exportul anual cantitativ al produselor agricole. S-a ținut seama de faptul că recoltele bune creau disponibil de export și se poate stabili o relație între producție–consum–export; de asemenea, și de faptul că 70–80% din export, la cerealele păioase, se efectua în anul de recoltare, în timp ce la porumb majoritatea exportului se făcea în anul următor. La celelalte produse agricole s-a considerat că exportul aparține producției din anul respectiv. Toate aceste informații, la cei trei indicatori: suprafață cultivată, producție medie la ha și producție anuală, ai perioadei 1877–1885, au fost incluse într-un program adecvat, în contextul seriei mai lungi de date, 1871–1896, și au fost prelucrate cu ajutorul calculatorului, obținându-se cifrele estimative pentru completarea perioadei 1877–1885.

[10] Întinderea semănată cu cereale în 1917 s-a calculat după surse: pentru Moldova — Ministerul Agriculturii și Domeniilor, *Muncile agricole* ... (grâu, porumb, orz, ovăz, secară și hrișcă) și „Analele statistice și economice", Iași, 1918 (mei); pentru Muntenia – Ilie Georgianu, *România sub ocupațiunea dușmană*. Fasc.II. *Exploatarea economică a țării*, București, 1920 (grâu, porumb, orz, ovăz, secară și mei).

[11] Se cuprind suprafețele cultivate din Moldova, Muntenia și Basarabia.

[12] Suprafața se referă numai la 39 de județe, din cauza operațiunilor militare care au împiedicat culegerea materialului necesar și din celelalte.

[13] Numai suprafața productivă de primăvară.

Tabelul 265

Suprafața cultivată cu cereale, pe culturi principale, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii ha

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1862–1866	2 221	705	1 033	260	62	72	89
1867–1871	2 491	880	1 088	258	63	123	79
1872–1876	3 108	1 060	1 307	417	104	122	98
1877–1880	3 474	1 065	1 554	466	165	128	96
1881–1885	3 721	1 082	1 702	498	183	142	114
1886–1890	4 140	1 285	1 775	536	208	219	117
1891–1895	4 296	1 431	1 814	558	239	155	99
1896–1900	4 760	1 561	1 993	604	288	203	111
1901–1905	4 906	1 682	2 090	521	362	167	84
1906–1910	5 075	1 835	2 028	557	431	158	66
1911–1915	5 142	1 928	2 097	539	433	98	47
1919–1924	9 076	2 571	3 434	1 560	1 127	125	73
1925–1929	10 711	3 134	4 292	1 765	1 135	291	94
1930–1934	11 071	3 117	4 758	1 850	881	381	90
1935–1939	11 420	3 664	5 103	1 430	725	436	62
1940–1944	6 465	2 091	3 184	563	475	87	65
1945–1947	7 226	2 160	3 694	577	640	115	40

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 264.

Tabelul 266

Structura pe culturi a suprafeței însămânțate cu cereale, în perioada 1862–1947

Media anilor

ponderi

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1862–1866	100,0	31,8	46,5	11,7	2,8	3,2	4,0
1867–1871	100,0	35,3	43,7	10,4	2,5	4,9	3,2
1872–1876	100,0	34,1	42,1	13,4	3,3	3,9	3,2
1877–1880	100,0	30,7	44,7	13,4	4,7	3,7	2,8
1881–1885	100,0	29,1	45,7	13,4	4,9	3,8	3,1
1886–1890	100,0	31,0	42,9	13,0	5,0	5,3	2,8
1891–1895	100,0	33,3	42,2	13,0	5,6	3,6	2,3
1896–1900	100,0	32,8	41,9	12,7	6,0	4,3	2,3
1901–1905	100,0	34,3	42,6	10,6	7,4	3,4	1,7
1906–1910	100,0	36,1	40,0	11,0	8,5	3,1	1,3

continuare *tabelul 266*

1	2	3	4	5	6	7	8
1911–1915	100,0	37,5	40,8	10,5	8,4	1,9	0,9
1916–1918	100,0	37,3	40,1	11,2	7,8	2,6	1,0
1919–1924	100,0	28,3	37,8	17,2	12,5	3,4	0,8
1925–1929	100,0	29,2	40,0	16,5	10,6	2,7	0,9
1930–1934	100,0	28,1	43,0	16,7	8,0	3,4	0,8
1935–1939	100,0	32,1	44,7	12,5	6,3	3,8	0,6
1940–1944	100,0	32,4	49,2	8,7	7,4	1,3	1,0
1945–1947	100,0	29,9	51,5	8,0	8,9	1,6	0,5

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 265.

Tabelul 267

TRANSILVANIA

Suprafața cultivată[1] cu principalele cereale, în perioada 1869–1918

mii ha

Anii	Total	Grâu	Porumb	Secară[2]	Orz	Ovăz	Mei
1	2	3	4	5	6	7	8
1869	1 680	587	583	242	80	185	3
1870	1 603	497	598	215	83	203	7
1871	1 501	490	577	125	84	220	5
1872	1 685	509	614	199	118	238	7
1873	1 320	521	560	121	80	227	11
1874	1 856	636	671	220	92	233	4
1875	1 848	606	713	219	104	202	4
1876	2 175	735	796	257	104	268	15
1886	2 317	775	974	208	102	255	3
1887	1 992	739	729	179	95	247	3
1888	2 225	837	764	185	180	256	3
1889	2 229	813	808	256	96	252	4
1890	2 019	784	741	145	110	236	3
1891	2 278	856	834	234	95	256	3
1892	2 333	872	868	239	91	260	3
1893	2 386	929	818	285	96	254	4
1894	2 327	906	830	234	95	256	6
1895	2 373	942	916	159	96	256	4
1896	2 291	919	882	156	92	239	3
1897	1 980	755	790	139	78	218	---
1898	2 231	825	896	184	90	236	---
1899	2 470	981	944	208	94	243	---
1900	2 427	958	936	188	96	249	---
1901	2 273	928	850	176	88	231	---
1902	2 493	1 004	961	181	103	244	---
1903	2 388	1 006	845	183	99	253	2[3]
1904	2 639	1 376	712	182	111	258	---
1905	2 678	1 064	1 065	179	101	269	---
1906	2 728	1 037	902	167	101	521	---
1907	2 772	1 069	1 088	165	124	326	---

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 267*

1	2	3	4	5	6	7	8
1908	2 714	1 079	964	163	113	392	3[3]
1909	2 499	1 031	898	167	118	285	---
1910	2 602	1 056	953	155	127	311	---
1911	2 462	974	939	138	119	292	---
1912	2 444	1 021	904	150	108	258	3[3]
1913	2 370	782	975	114	158	341	---
1914	2 344	885	917	113	141	288	---
1915	2 332	895	913	101	138	285	---
1916	2 402	892	962	97	148	303	---
1917	2 099	780	829	74	141	275	---
1918	2 267	890	854	97	148	278	---

SURSE: Calculat pe baza datelor din: „Hivatalos Statisztikai Közlemenyek" [Buletin statistic oficial], 1876–1890. „Magyar Statisztikai Közlemenyek", [Buletin statistic maghiar], 1890–1918. „Magyar Statisztikai Evkönyv", [Anuarul statistic maghiar], 1872–1918. „Gazdasagi es Statisztikai Evkönyv", [Anuarul statistic și economic], 1884–1889. „A Magyar Szent Korona orszagáinak mezögazdásagi statiszkaia", [Statistica agricolă a țărilor Coroanei maghiare], *Magyarorszak 1889–1894 Evi öszes termesémek eredménye.* [Rezultatele întregii producții a Ungariei], 1901–1915.

NOTE:[1] Cuprinde numai suprafețele recoltate. Sursele arată numai uneori suprafața însămânțată, dar permanent cea recoltată.

[2] Până la sfârșitul secolului se includ și suprafețe cu semănături mixte, grâu și secară împreună; se cultivau mai mult în zone de deal și premontane cu scopul de a asigura un minimum de producție din cele două cereale. Ulterior se renunță la asemenea culturi.

[3] Cifrele suprafețelor cultivate cu mei au în vedere mediile cincinale ale perioadelor 1906–1910 și 1911–1915 prezentate astfel în sursă.

Tabelul 268

TRANSILVANIA

Suprafața cultivată cu principalele cereale în perioada 1869–1918

Media anilor

mii ha

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz	Mei
1	2	3	4	5	6	7	8
1869–1871	1 595	525	586	194	82	203	5
1872–1876	1 817	601	671	203	100	234	8
1886–1890	2 156	790	803	194	117	249	3
1891–1895	2 339	901	853	230	95	256	4
1896–1900	2 283	888	890	175	90	237	3
1901–1905	2 494	1 076	887	180	100	251	2
1906–1910	2 665	1 054	961	163	117	367	3
1911–1915	2 393	911	930	123	133	292	3
1916–1918	2 256	854	882	89	146	285	---

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 267.

Tabelul 269

TRANSILVANIA

Structura pe culturi a suprafeței însămânțate cu principalele cereale, în perioada 1869–1918

Media anilor

ponderi

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz	Mei
1	2	3	4	5	6	7	8
1869–1871	100,0	32,9	36,8	12,2	5,1	12,7	0,3
1872–1876	100,0	33,1	36,9	11,2	5,5	12,9	0,4
1886–1890	100,0	36,7	37,3	9,0	5,4	11,5	0,1
1891–1895	100,0	38,5	36,5	9,8	4,1	10,9	0,2
1896–1900	100,0	38,9	39,0	7,7	3,9	10,4	0,1
1901–1905	100,0	43,1	35,6	7,2	4,0	10,0	0,1
1906–1910	100,0	39,5	36,1	6,1	4,4	13,8	0,1
1911–1915	100,0	38,1	38,9	5,1	5,6	12,2	0,1
1916–1918	100,0	37,8	39,1	3,9	6,5	12,6	---

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 268.

Tabelul 270

Producția[1] anuală de cereale, pe culturi, în perioada 1862–1947

mii chintale

Anii	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1862[2]	16 571	5 584	8 167	1 573	273	426	548
1863	23 518	7 388	12 219	2 360	329	685	537
1864[3]	26 224	8 787	12 002	2 873	428	924	1 210
1865	8 368	1 740	5 227	791	140	106	364
1866	8 717	3 108	3 900	1 117	160	346	86
1867	20 764	7 805	9 734	1 755	304	720	446
1868[4]	22 984	8 217	10 486	2 108	336	1 035	802
1869	21 910	6 279	12 034	1 658	329	913	697
1870	22 688	8 526	10 689	1 701	301	922	549
1871	22 067	6 995	11 262	1 991	418	878	523
1872	17 793	4 745	9 314	2 116	460	588	570
1873	20 989	7 738	8 690[6]	2 974	644	510	433
1874	21 008	8 900	8 333	2 061	706	767	241
1875	29 516	9 012	16 958	2 079	378	660	429
1876	29 321	5 852	17 590	3 950	605	821	503
1877[5]	24 337	6 472	13 450	2 678	541	575	621
1878	28 603	8 421	14 026	3 777	962	744	673
1879	25 900	11 625	9 416	2 390	806	1 014	649
1880	46 082	13 570	22 983	5 368	1 794	1 512	855

BCU "LUCIAN BLAGA" CLUJ-NAPOCA UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7	8
1881	22 333	5 939	11 577	2 303	1 031	624	859
1882	48 223	13 116	22 796	7 546	1 823	1 746	1 196
1883	31 385	9 559	15 097	3 515	1 199	1 015	1 000
1884	22 029	5 816	12 652	1 866	454	838	403
1885	38 775	12 261	18 740	3 698	1 964	1 398	714
1886[7]	47 721	11 794[6]	27 775	2 993	1 685	1 534	1 940
1887	38 322	16 159	13 291	4 080	2 572	1 943	277
1888[8]	44 216	15 851	17 150	5 089	1 621	3 745	760
1889	41 135	13 668	21 181	3 430	1 000	1 462	394
1890	37 626	14 647	16 751	3 626	1 146	1 202	254
1891	37 091	13 253	16 253	4 839	1 166	988	592
1892	49 977	16 905	24 779	4 368	1 537	1 170	1 218
1893	48 839	16 320	19 778	7 755	2 306	1 959	721
1894	37 809	11 841	19 271	3 689	1 499	1 472	37
1895	47 093	18 694	19 383	4 922	1 545	2 354	195
1896	49 864	19 415	17 839	6 931	2 228	3 110	341
1897	40 343	10 049	21 704	4 604	1 469	1 740	777
1898	55 313	15 994	27 560	6 485	2 632	1 930	712
1899	17 432	7 142	7 463	959	930	510	428
1900	45 129	15 582	22 996	3 168	1 301	1 525	557
1901	62 366	19 480	31 707	5 292	2 491	2 448	948
1902	51 075	21 547	18 547	5 486	3 306	1 782	407
1903	56 077	20 557	21 756	6 584	4 782	1 833	565
1904	25 451	15 154	5 235	2 563	1 917	563	19
1905	55 484	28 587	16 203	5 660	3 059	1 868	107
1906	80 329	30 547	35 394	7 435	3 973	2 245	735
1907	35 702	11 655	15 625	4 437	2 710	647	628
1908	42 768	15 137	21 412	2 790	2 499	676	254
1909	44 773	16 046	19 107	4 502	4 074	795	249
1910	71 549	30 194	28 201	6 423	4 470	2 018	243
1911	67 443	26 055	30 024	5 678	4 010	1 280	396
1912	61 584	24 414	28 274	4 550	3 056	910	380
1913	66 959	22 884	31 132	6 024	5 533	956	430
1914	50 405	12 672	27 891	5 339	3 681	496	326
1915	61 293	24 371	25 073	6 327	4 353	745	424
1916[9]	54 874	21 364	21 688	6 527	4 190	737	368
1917[10]	30 167	10 621	15 534	1 485	2 009	328	190
1918[12]	16 000[11]	5 750	7 881	1 030	834	430	75
1919	91 842	26 895	44 642	10 098	5 530	4 047	630
1920	90 573	16 589	46 460	14 700	9 950	2 402	472
1921	71 527	21 397	27 896	9 885	9 664	2 322	363
1922	92 005	25 175	30 296	20 379	13 473	2 323	359
1923	91 176	27 295	38 465	13 334	9 012	2 457	613
1924	73 392	19 349	39 469	6 664	6 061	1 518	331
1925	89 693	28 389	41 276	10 054	7 347	2 025	602
1926	120 992	30 276	58 450	16 917	11 535	2 842	972

continuare *tabelul 270*

1	2	3	4	5	6	7	8
1927	86 039	26 359	35 440	12 524	8 672	2 360	684
1928	87 358	31 419	27 621	15 041	9 821	2 930	526
1929	136 481	27 096	63 774	27 318	13 586	3 380	1 327
1930	121 410	35 450	45 155	23 700	11 522	4 665	918
1931	122 599	36 740	60 389	14 201	6 707	3 541	1 021
1932	98 977	14 637	59 700	14 653	6 415	2 645	927
1933	110 011	32 406	45 374	18 876	8 051	4 462	842
1934	85 703	20 629	48 048	8 590	5 624	2 103	709
1935	98 939	26 129	53 758	9 246	5 978	3 229	599
1936	121 180	35 006	56 282	16 110	8 442	4 505	835
1937	109 650	37 651	53 138	9 229	5 103	4 030	499
1938	117 695	48 107	50 969	8 307	4 622	5 157	533
1939	122 970	44 461	60 664	8 110	4 889	4 301	545
1940	60 893	13 715	37 454	4 938	3 724	534	527
1941	61 565	19 862	33 485	3 915	3 332	553	418
1942[13]	37 720	8 549	21 816	3 323	3 372	252	408
1943	64 062	23 186	28 835	5 864	5 000	681	496
1944	57 640	22 396	27 949	3 244	2 952	721	378
1945	27 500	10 656	10 985	2 673	2 579	439	168
1946	25 276	13 221	7 722	1 714	1 985	470	164
1947	68 916	12 291	52 582	1 487	1 796	400	360

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 264.

NOTE: [1]Producția de cereale, în perioada 1862–1918, a impus două rânduri de calcule: *a*) determinarea într-o serie de cazuri a producției medii la ha dată în unități de capacitate în hl; *b*) transformarea producției medii la ha, exprimată în hl, în unități de greutate, în chintale, pe baza greutății hectolitrice.

Sursele statistice, până în primul deceniu al secolului 20, arată în unități de capacitate (hl) producția de cereale și producția medie la ha. Verificând datele înscrise în lucrările statistice respective, ca și în cele curente, respectiv împărțind producția totală anuală la suprafața însămânțată a unei culturi, cifra producției medii obținută este diferită de cea arătată de statistică; uneori, diferența este însemnată. Întrucât neconcordanța poate proveni din greșeli de calcul (dar uneori și din greșeli de tipar), s-au recalculat datele pornindu-se de la criteriul identității ecuației producția/suprafața = producția medie la hectar, după cum și producția medie la ha x suprafață trebuie să fie egală cu producția. În caz de neconcordanță mai mare, am considerat ca factori cu certitudine mai mare suprafața și producția medie la ha, modificând corespunzător producția. În notele ce urmează se vor menționa la locul respectiv aceste modificări. A doua operațiune a fost transformarea producției medii la ha din hl în chintale.

În unii ani de după 1900 sursele statistice au indicat producția direct în chintale: la grâu în 1901–1915, la orz și ovăz în 1909–1915. În plus, „Annuaire International de Statistique agricole", 1917–1918, Rome, 1920, menționează, relativ la România, producția medie la ha cereale și alte produse vegetale, în chintale pentru perioada 1901–1916. Sursa precizează că transformarea din unități de capacitate, hl, în unități de capacitate, chintale, s-a efectuat pe baza informațiilor din sursele românești, cât și a coeficienților de greutate hectolitrică trimiși de guvernul român Institutului Internațional de agricultură de la Roma, pentru publicația de mai sus.

S-au folosit datele acestei publicații privitoare nu la producția medie la ha dată în chintale ci pentru obținerea coeficientului de transformare cu care s-a calculat producția medie la ha rezultată din datele statistice ale surselor românești, întrucât există diferențe între acestea și publicația internațională.

În ceea ce privește transformarea producției medii la ha din unități de capacitate în unități de greutate, pentru perioada 1862–1900, s-a calculat cu media coeficientului de greutate hectolitrică al anilor

1906–1915 la grâu, 1909–1915 la orz și ovăz, iar la celelalte culturi după medii de coeficient 1901–1906 trimise de guvernul român Institutului internațional de agricultură de la Roma.

În scopul informării, reproducem unele date asupra greutății hectolitrice utilizate în transformarea producției medii la ha în chintale: C.E. Crupenski, G. Turburi, în lucrarea *Asupra agriculturii în România*, București, 1895, menționează pentru anul 1892 per hl: grâu 73,3–75 kg, secară 68,8–69,3 kg, orz 60,1–60,6 kg, ovăz 39,6 kg, porumb 76,2 kg, mei 71,4 kg, hrișcă 64,7 kg; aceasta evidențiază o calitate mai scăzută a recoltelor. Față de media generală, abaterile mediilor locale sunt însemnate; de pildă, la grâu, din cele 32 de județe, greutatea hectolitrică prezintă următoarele variații: 3 județe cu 72–73 kg la hl, 13 județe cu 74–75 kg, 14 județe între 75–76 kg, 2 județe 76–77 kg și un singur județ cu 79,1 kg.

A doua sursă este cea din 1905. Leonida Colescu, în lucrarea *Statistica agricolă a României ... în anii 1904-1905*, partea I. *Exploatările agricole*, București, 1907, arată o greutate hectolitrică medie mai ridicată: grâu 78,5 kg, porumb 77 kg, orz 60 kg, ovăz 46 kg, secară 72 kg, mei 72 kg, hrișcă 65 kg.

Publicațiile Ministerului Agriculturii – „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor" și buletinul „Greutatea hectolitrică și corpurile străine" din 1912 – arată greutatea hectolitrică determinată de Stațiunile experimentale ale Ministerului, după probele trimise din județe. Publicația periodică „Greutatea hectolitrică și corpurile străine" din anii 1912–1915 arată greutatea hectolitrică medie anuală la grâu, pentru 1902–1915: 80 kg, 77 kg, 79,7 kg, 78,2 kg, 76,8 kg, 78,1 kg, 80 kg, 77,3 kg, 78,8 kg, 77,5 kg, 77,9 kg, 72,8 kg, 78 kg; la orz în anii 1911–1915: 61,7 kg, 60,7 kg, 60 kg, 63,2 kg; la ovăz în anii 1911–1915: 43,5 kg, 41,1 kg, 44,5 kg, 42,3 kg, 42,1 kg.

În anii 1919–1947 producția este exprimată de surse direct în chintale.

[2] Sursa pentru 1862–1869 arată producția în chile și ocale muntenești și moldovenești. S-au transformat în hl pe baza etalonului 1 chilă muntenească = 679 l , una chilă moldovenească = 430 l.

[3] Datele din sursă, la județul Ialomița, privind producția de cereale, sunt neverosimil de mari, de cca opt ori față de cea normală. S-au corectat, prin media producției anilor 1863, 1865, 1866, modificându-se corespunzător și producția pe țară.

[4] Datele pentru anul 1868, din sursă, la județul Dolj, referitoare la producția de grâu și porumb sunt exagerate, de opt, nouă ori mai mari decât producția normală. În anul următor, 1869, producția la ha fiind medie cu alți ani, s-a înlocuit cifra producției celor două culturi cu cea din 1869. S-a operat o corectare a producției totale pe țară.

[5] Asupra datelor perioadei 1877–1885 vezi nota 9 Tabelul 264.

[6] La producția de grâu a anilor 1874–1876, 1886–1888, s-a adunat și cea a alacului–varietate perenă de grâu de mic randament.

[7] În sursă, suprafața însămânțată în 1886, la toate culturile județului Teleorman, este exagerată; depășește de două ori întreaga întindere a județului. S-a corectat atât suprafața cât și producția rezultată prin substituire cu cifrele medii ale anilor 1887 și 1888; s-au operat corecturi în datele pe țară.

[8] Din sursa *Raporturi economice ale legațiunilor și consulatelor României, pe anul 1888*, București, 1888, unde au fost publicate datele privitoare la suprafața și producția de cereale, lipsesc cifrele referitoare la județul Olt. S-au completat cu date reprezentând media anilor 1886, 1887 și 1889, modificându-se corespunzător și datele pe țară.

[9] Recolta de toamnă în anul 1916, din cauza războiului purtat pe teritoriul țării, nu a fost strânsă decât parțial.

[10] Suprafața și producția de cereale, în anul 1917, provin din surse separate pentru cele două părți ale teritoriului, Moldova și Muntenia. Producția medie la hectar și deci și producția totală, la teritoriul dat, s-au obținut prin indicatori ponderați.

La calcularea producției de secară, mei și hrișcă, în lipsa datelor asupra producției medii la ha din Muntenia, s-au utilizat date privind producția medie la hectar din Moldova.

[11] Se poate considera, deși anul agricol a fost deficitar, că producția medie la hectar și producția totală în 1918 sunt mult subevaluate.

[12] Este inclus în statistica anului 1918 și teritoriul Basarabiei, dar lipsesc date pentru Dobrogea.

[13] Pentru anii 1942 – 1946 producția este calculată la suprafața recoltată.

Tabelul 271

Producția de cereale pe principalele culturi în perioada 1862–1947

Media anilor

mii chintale

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1862–1866	16 679	5 321	8 303	1 743	266	497	549
1867–1871	22 084	7 564	10 841	1 843	338	894	604
1872–1876	23 725	7 249	12 177	2 636	559	669	435
1877–1880	31 231	10 022	14 969	3 553	1 026	961	700
1881–1885	32 548	9 338	16 172	3 786	1 294	1 124	834
1886–1890	41 805	14 424	19 230	3 844	1 605	1 977	725
1891–1895	44 173	15 403	19 893	5 115	1 611	1 589	562
1896–1900	41 619	13 636	19 512	4 429	1 712	1 763	567
1901–1905	50 091	21 065	18 690	5 117	3 111	1 699	409
1906–1910	55 025	20 716	23 948	5 117	3 545	1 276	423
1911–1915	61 543	22 079	28 479	5 584	4 127	877	397
1919–1924	85 092	22 783	37 871	12 510	8 948	2 512	468
1925–1929	104 112	28 708	45 312	16 371	10 192	2 707	822
1930–1934	107 739	27 972	51 733	16 004	7 664	3 483	883
1935–1939	114 091	38 271	54 962	10 200	5 807	4 244	607
1940–1944	56 410	17 542	29 908	4 257	3 676	548	479
1945–1947	40 564	12 056	23 763	1 985	2 120	436	231

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 270.

Tabelul 272

Structura producției de cereale, în perioada 1862–1947

Media anilor

ponderi

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1862–1866	100,0	31,9	49,8	10,4	1,6	3,0	3,3
1867–1871	100,0	34,3	49,1	8,3	1,5	4,0	2,8
1872–1876	100,0	30,6	51,3	11,1	2,3	2,8	1,9
1877–1880	100,0	32,1	47,9	11,4	3,3	3,1	2,2
1881–1885	100,0	28,7	49,6	11,6	4,0	3,5	2,6
1886–1890	100,0	34,5	46,0	9,2	3,8	4,7	1,8
1891–1895	100,0	34,9	45,0	11,6	3,6	3,6	1,3
1896–1900	100,0	32,8	46,9	10,6	4,1	4,2	1,4
1901–1905	100,0	42,0	37,3	10,2	6,2	3,4	0,9

continuare *tabelul 272*

1	2	3	4	5	6	7	8
1906–1910	100,0	37,6	43,5	9,3	6,4	2,3	0,9
1911–1915	100,0	35,9	46,3	9,1	6,7	1,4	0,6
1916–1918	100,0	37,3	44,6	8,9	7,0	1,5	0,7
1919–1924	100,0	26,8	44,5	14,7	10,5	3,0	0,5
1925–1929	100,0	27,6	43,5	15,7	9,8	2,6	0,8
1930–1934	100,0	26,0	48,0	14,9	7,1	3,2	0,8
1935–1939	100,0	33,5	48,2	9,0	5,1	3,7	0,5
1940–1944	100,0	31,1	53,0	7,5	6,5	1,0	0,9
1945–1947	100,0	29,7	58,6	4,8	5,2	1,1	0,6

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 271.

Tabelul 273

TRANSILVANIA

Producția anuală a principalelor cereale, în perioada 1869–1918

mii chintale

Anii	Total	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz	Mei
1	2	3	4	5	6	7	8
1869	14 698	4 158	6 738	2 098	571	1 109	24
1870	12 755	3 275	5 433	2 086	758	1 142	61
1871	10 925	3 091	3 751	2 040	688	1 327	28
1872	11 659	2 902	5 224	1 120	756	1 608	49
1873	10 179	3 020	3 970	1 257	534	1 333	65
1874	16 030	5 765	5 833	1 958	902	1 555	17
1875	17 130	3 788	9 914	2 171	488	737	32
1876	12 427	2 799	6 823	1 286	459	1 041	19
1886	21 013	7 456	8 590	1 832	920	2 181	34
1887	21 125	8 897	6 735	2 030	1 055	2 371	37
1888	23 869	10 196	8 551	1 929	879	2 282	32
1889	21 549	6 701	10 652	1 888	756	1 510	42
1890	20 902	7 840	8 507	1 579	1 002	1 945	29
1891	31 817	10 299	14 977	2 855	1 119	2 532	35
1892	30 607	11 140	12 894	2 859	1 091	2 590	33
1893	32 858	11 526	13 459	3 486	1 349	2 994	44
1894	26 851	11 012	8 247	3 082	1 247	3 218	45
1895	29 858	11 402	12 760	1 714	1 225	2 724	32
1896	30 762	11 662	12 843	2 011	1 253	2 959	33
1897	23 700	6 583	11 479	1 093	959	3 586	---
1898	27 744	8 749	13 068	1 797	1 205	2 925	---
1899	30 194	11 363	12 145	2 400	1 251	3 035	---
1900	28 992	10 648	12 636	2 030	1 065	2 613	---

continuare *tabelul 273*

1	2	3	4	5	6	7	8
1901	26 328	9 178	11 796	1 818	963	2 573	---
1902	29 092	12 169	10 470	2 159	1 287	3 007	---
1903	30 147	11 460	12 021	2 020	1 338	3 285	23[1]
1904	25 959	15 207	4 940	2 053	1 213	2 546	---
1905	28 178	12 092	9 911	2 074	1 228	2 873	---
1906	41 582	15 157	15 537	2 418	1 564	6 906	---
1907	27 885	7 594	13 608	1 421	1 628	3 634	---
1908	35 389	12 685	15 221	1 866	1 413	4 180	24[1]
1909	30 205	9 375	13 903	1 701	1 507	3 719	---
1910	38 168	13 876	17 840	1 939	1 368	3 145	---
1911	32 186	11 363	14 062	1 472	1 661	3 628	---
1912	31 987	12 155	14 578	1 455	1 311	2 488	---
1913	29 470	8 397	13 250	1 216	2 267	4 340	22[1]
1914	27 556	7 107	14 655	998	1 613	3 161	---
1915	30 858	10 914	13 897	1 215	1 591	3 241	---
1916	22 077	7 916	8 649	894	1 437	3 181	---
1917	21 151	7 405	9 407	722	1 270	2 347	---
1918	16 298	6 049	6 758	700	985	1 806	---

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTE: Vezi notele de la Tabelul 267.

[1] Medii cincinale ale perioadelor 1901–1905, 1906–1910, 1911–1915.

Tabelul 274

TRANSILVANIA

Producția principalelor cereale, în perioada 1869–1918
Media anilor

mii chintale

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz	Mei
1	2	3	4	5	6	7	8
1869–1871	12 794	3 508	5 308	2 075	672	1 193	38
1872–1876	13 485	3 655	6 353	1 558	628	1 255	36
1886–1890	21 692	8 218	8 607	1 852	922	2 058	35
1891–1895	30 398	11 076	12 467	2 799	1 206	2 812	38
1896–1900	28 306	9 801	12 434	1 866	1 147	3 024	34
1901–1905	27 960	12 021	9 828	2 025	1 206	2 857	23
1906–1910	34 665	11 737	15 222	1 869	1 496	4 317	24
1911–1915	30 429	9 987	14 088	1 271	1 689	3 372	22
1916–1918	19 842	7 123	8 271	772	1 231	2 445	---

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 273.

Tabelul 275

Structura producției principalelor cereale, în perioada 1869–1918

Media anilor

ponderi

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz	Mei
1	2	3	4	5	6	7	8
1869–1871	100,0	27,4	41,5	16,2	5,3	9,3	0,3
1872–1876	100,0	27,1	47,1	11,6	4,6	9,3	0,3
1886–1890	100,0	37,9	39,6	8,5	4,3	9,5	0,2
1891–1895	100,0	36,4	41,0	9,2	4,1	9,2	0,1
1896–1900	100,0	34,6	43,9	6,6	4,0	10,8	0,1
1901–1905	100,0	43,0	35,2	7,2	4,3	10,2	0,1
1906–1910	100,0	33,9	43,8	5,4	4,3	12,5	0,1
1911–1915	100,0	32,8	46,3	4,2	5,5	11,1	0,1
1916–1918	100,0	35,9	41,7	3,9	6,2	12,3	---

SURSA: Calculat pe baza Tabelului 274.

Tabelul 276

Producția medie la hectar, la principalele culturi cerealiere[1,3], în perioada 1862–1947

chintale/ha

Anii	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Mei	Hrișcă
1	2	3	4	5	6	7	8
1862	8,0	8,2	6,5	4,4	7,1	6,3	6,1
1863	9,4	10,7	8,0	5,3	8,9	5,9	5,6
1864[2]	10,6	10,5	10,6	6,3	10,5	13,6	7,2
1865	4,0	5,9	3,5	2,3	2,4	3,6	3,0
1866	4,0	3,9	4,2	2,8	3,8	1,1	2,3
1867[2]	8,9	9,2	6,2	4,6	5,9	6,0	6,4
1868[2]	9,1	9,8	8,4	5,7	8,7	10,3	6,6
1869[2]	7,0	11,0	6,4	5,4	7,3	8,6	6,9
1870[2]	9,8	9,7	7,3	5,1	7,2	7,5	6,5
1871[2]	8,2	10,1	7,6	5,8	7,2	6,1	6,8
1872[2]	6,5	8,6	7,1	5,0	4,9	6,2	5,4
1873[2]	7,8	6,8	8,4	6,5	4,9	4,2	10,1
1874[2]	7,6	6,1	4,5	6,3	7,1	2,4	4,5
1875[2]	6,7	11,9	4,5	3,5	5,0	4,4	8,2
1876[2]	5,5	12,7	7,7	5,5	5,7	4,4	6,8
1877[2,3]	6,7	9,2	6,1	4,1	5,0	6,3	6,4
1878	7,9	8,9	7,6	5,9	6,2	7,5	6,6
1879	10,1	5,9	5,3	5,3	7,4	6,7	6,9
1880	12,6	14,5	11,3	8,5	10,8	13,6	9,4

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 276*

1	2	3	4	5	6	7	8
1881	5,8	6,5	4,7	6,1	5,2	5,1	8,1
1882	12,1	13,2	13,1	8,6	11,8	12,9	10,4
1883	8,4	9,1	7,1	6,7	7,1	6,9	8,2
1884	5,4	7,8	4,3	3,6	5,7	5,4	3,6
1885	11,3	10,9	7,5	8,5	9,2	8,2	6,1
1886	10,4	16,3	5,7	8,1	7,1	13,9	7,2
1887	14,3	7,2	6,7	10,9	8,2	2,1	2,7
1888	12,1	9,8	9,9	7,3	12,4	7,5	8,3
1889	10,2	11,8	6,7	5,1	8,5	3,6	5,7
1890	9,7	9,4	7,0	6,4	7,2	2,3	5,5
1891	8,6	9,6	9,2	6,3	8,1	5,6	7,5
1892	11,3	13,6	7,8	6,8	8,8	10,2	7,1
1893	12,7	10,2	13,1	9,3	13,7	6,8	8,1
1894	8,5	10,9	6,6	5,7	9,2	0,4	5,4
1895	13,0	10,5	8,9	5,7	10,8	3,1	8,6
1896	12,9	9,2	11,4	7,9	12,8	4,8	7,8
1897	6,3	11,7	6,8	5,1	7,7	11,6	4,4
1898	11,0	13,0	9,9	8,6	10,0	7,5	6,5
1899	4,3	3,7	1,5	3,0	2,7	2,8	2,8
1900	9,8	11,3	7,2	5,1	9,3	3,3	5,8
1901	11,9	14,9	10,5	9,4	11,6	8,7	3,8
1902	14,5	8,5	10,8	10,3	10,3	3,8	4,2
1903	12,8	10,5	12,4	11,2	11,6	6,6	4,1
1904	8,8	2,5	4,8	4,5	4,2	0,2	4,2
1905	14,6	8,2	10,7	8,2	11,6	2,6	3,3
1906	15,1	17,0	13,3	10,4	12,2	13,5	5,9
1907	6,8	8,1	8,7	7,7	4,4	4,8	3,8
1908	8,4	10,6	4,5	5,1	4,6	4,8	4,9
1909	9,5	9,0	8,2	8,4	5,8	4,0	4,6
1910	15,5	14,2	11,7	10,0	11,6	8,7	7,5
1911	13,5	14,4	11,2	10,0	9,7	10,0	6,2
1912	11,8	13,6	9,1	8,0	8,5	8,5	6,3
1913	14,1	14,5	10,7	10,6	10,5	7,7	5,8
1914	6,0	13,5	9,4	8,6	5,9	8,5	2,7
1915	12,8	11,9	11,4	10,1	9,8	8,2	6,2
1916	10,9	10,6	11,1	9,7	9,1	8,6	5,5
1917	8,6	10,1	7,5	7,2	7,8	3,6	2,6
1918	2,5	3,4	1,2	1,9	1,7	1,3	3,0
1919	11,0	13,0	10,8	8,6	9,8	8,2	5,1
1920	8,2	14,1	10,3	10,2	7,6	6,4	7,5
1921	8,6	8,1	6,3	7,8	7,1	4,6	7,8
1922	9,5	8,9	11,8	10,1	8,7	5,6	7,0

BCU IASI/BENT KLEIN UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 276*

1	2	3	4	5	6	7	8
1923	10,3	11,3	7,1	6,7	9,1	9,2	9,1
1924	6,1	10,9	3,6	4,9	5,6	5,7	5,7
1925	8,6	10,5	5,9	6,2	7,5	7,3	8,6
1926	9,1	14,4	10,9	10,7	9,6	10,1	9,8
1927	8,5	8,4	7,1	8,0	8,4	7,1	7,2
1928	9,8	6,2	8,6	8,8	9,9	4,9	5,3
1929	9,9	13,3	13,3	11,2	10,8	11,6	5,5
1930	11,6	10,2	12,0	10,6	11,9	8,7	6,5
1931	10,6	12,7	7,4	7,7	8,7	10,1	6,8
1932	5,1	12,5	8,2	8,1	7,6	10,2	7,0
1933	10,4	9,4	10,4	9,7	11,5	9,0	6,1
1934	6,7	9,6	4,9	6,8	5,7	7,2	6,8
1935	7,6	10,4	5,6	7,5	8,3	6,3	6,5
1936	10,2	10,7	10,0	10,5	10,7	7,5	6,1
1937	10,6	10,3	6,1	6,5	9,2	5,5	6,6
1938[4]	12,6	10,2	6,5	7,1	10,7	7,1	6,7
1939	10,9	12,3	7,4	8,3	9,6	9,3	6,7
1940	6,6	10,5	8,4	8,6	5,8	8,7	5,4
1941	8,7	10,3	7,5	7,6	6,3	6,0	5,1
1942	5,8	7,0	5,7	6,7	4,3	4,1	6,2
1943	10,8	9,6	10,0	9,5	8,1	5,9	8,8
1944	10,8	11,3	7,4	7,8	8,0	4,7	4,2
1945	5,6	4,1	4,5	4,1	4,1	3,5	3,2
1946	6,0	3,6	3,9	4,2	4,1	3,2	2,9
1947	7,4	12,2	3,6	3,5	4,6	3,6	4,8

SURSA: Vezi sursele de la Tabelele 264 și 270.

NOTE: [1]Vezi notele de la Tabelele 264 și 270.

[2] La anii 1864, 1867–1876 producția medie la ha s-a calculat prin raportarea producției la suprafața însămânțată.

[3] Asupra datelor perioadei 1877–1885 vezi nota 9 Tabel 264.

[4] La orez, randamentul mediu la ha între 1938–1947 a fost următorul: 25,6 q, 18,6 q, 14,3 q, 22,8 q, 20,3 q, 25,5 q, 25,5 q, 13,7 q, 15,9 q, 13 q.

BCU IASI/CLUJ NAPOCA UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 277

Producția medie la hectar, la principalele cereale, în perioada 1862–1947

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Mei	Hrișcă
1	2	3	4	5	6	7	8
1862–1866	7,5	8,0	6,7	4,3	6,9	6,2	4,8
1867–1871	8,6	10,0	7,1	5,4	7,3	7,7	6,7
1872–1876	6,8	9,3	6,3	5,4	5,5	4,3	6,7
1877–1880	9,4	9,6	7,6	6,2	7,5	8,5	7,3
1881–1885	8,6	9,5	7,6	7,1	7,9	7,7	7,3
1886–1890	11,2	10,8	7,2	7,7	9,0	6,2	5,6
1891–1895	10,8	11,0	9,2	6,7	10,3	5,7	7,3
1896–1900	8,7	9,8	7,3	5,9	8,7	5,1	5,5
1901–1905	12,5	8,9	9,8	8,6	10,1	4,9	3,9
1906–1910	11,3	11,8	9,2	8,2	8,1	6,4	5,3
1911–1915	11,5	13,6	10,4	9,5	8,9	8,5	5,4
1919–1924	8,9	11,0	8,0	7,9	8,1	6,6	7,0
1925–1929	9,2	10,6	9,3	9,0	9,3	8,4	7,5
1930–1934	9,0	10,9	8,7	8,7	9,1	9,1	6,7
1935–1939	10,4	10,8	7,1	8,0	9,7	6,9	6,5
1940–1944	8,4	9,4	7,6	7,7	6,3	5,3	5,9
1945–1947	5,6	6,4	3,4	3,3	3,8	2,7	2,3

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelele 265 și 271.

Tabelul 278

TRANSILVANIA

Producția medie la hectar[1] a principalelor culturi cerealiere, în perioada 1869–1918

chintale/ha

Anii	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz	Mei
1	2	3	4	5	6	7
1869	7,1	11,6	8,7	7,1	6,0	8,0
1870	6,6	9,1	9,7	9,2	5,6	8,7
1871	6,3	6,5	16,3	8,2	6,0	5,6
1872	5,7	8,5	5,6	6,4	6,8	7,0
1873	5,8	7,1	10,4	6,7	5,9	5,9
1874	9,1	8,7	8,9	9,9	6,7	4,3
1875	6,3	13,9	9,9	4,7	3,6	7,8
1876	3,8	8,6	5,0	4,4	3,9	1,3
1886	9,6	8,8	8,8	9,0	8,6	11,3
1887	12,0	9,2	11,4	11,1	9,6	12,3
1888	12,2	11,2	10,5	4,9	8,9	10,7
1889	8,2	13,2	7,4	7,9	6,0	10,5
1890	10,0	11,5	10,9	9,1	8,3	9,7
1891	12,0	18,0	12,2	11,8	9,9	11,7
1892	12,8	14,9	12,0	12,0	10,0	11,0
1893	12,4	16,5	12,2	14,0	11,8	11,0
1894	12,2	9,9	13,2	13,1	12,6	7,5
1895	12,1	13,9	10,8	12,8	10,7	8,3

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 278*

1	2	3	4	5	6	7
1896	12,7	14,6	12,9	13,6	12,4	---
1897	8,7	14,5	7,9	12,2	16,5	---
1898	10,6	14,6	9,8	13,4	12,4	11,3[2]
1899	11,6	12,9	11,5	13,4	12,5	---
1900	11,1	13,5	10,8	11,1	10,5	---
1901	9,9	13,9	10,3	11,0	11,1	---
1902	12,1	10,9	11,9	12,5	12,3	---
1903	11,4	14,2	11,1	13,5	13,0	11,5[2]
1904	11,1	6,9	11,3	11,0	9,9	---
1905	11,4	9,3	11,6	12,1	10,7	---
1906	14,6	17,2	14,5	15,5	13,2	---
1907	7,1	12,5	8,6	13,2	11,2	---
1908	11,8	15,8	11,4	12,5	10,7	8,0[2]
1909	9,1	15,5	10,2	12,7	13,1	---
1910	13,1	18,7	12,5	10,7	10,1	---
1911	11,7	15,0	10,7	14,0	12,4	---
1912	11,9	16,1	9,7	12,1	9,6	---
1913	10,7	13,6	10,6	14,4	12,7	7,3[2]
1914	8,0	16,0	8,8	11,4	11,0	---
1915	12,2	15,2	12,1	11,6	11,4	---
1916	8,9	9,0	9,2	9,7	10,5	---
1917	9,5	11,4	9,7	9,0	8,5	---
1918	6,8	7,9	7,2	6,7	6,5	---

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTE: [1] În sursă producția la ha cu două zecimale a fost întregită la o zecimală și, în consecință, prin calculare cu suprafața, rezultă mici diferențe la producție.

[2] Reprezintă medii ale perioadelor 1896–1900, 1900–1905, 1906–1910 și 1911–1915.

Tabelul 279

TRANSILVANIA

Producția medie la hectar[1] a principalelor culturi cerealiere, în perioada 1869–1918

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz	Mei
1	2	3	4	5	6	7
1869–1871	6,7	9,1	10,7	8,2	5,9	7,6
1872–1876	6,1	9,5	7,7	6,3	5,4	4,5
1886–1890	10,4	10,7	9,5	7,9	8,3	11,7
1891–1895	12,3	14,6	12,2	12,8	11,0	9,5
1896–1900	11,0	14,0	10,7	12,7	12,8	11,3
1901–1905	11,2	11,1	11,2	12,0	11,4	11,5
1906–1910	11,1	15,8	11,4	12,8	11,8	8,0
1911–1915	11,0	15,2	10,3	12,7	11,5	7,3
1916–1918	8,3	9,4	8,6	8,4	8,6	---

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTĂ: [1]Calculat pe baza datelor din Tabelul 278.

III

CULTURA PRINCIPALELOR CEREALE PE JUDEȚE – Introducere

Datele urmăresc să înfățișeze, între anii 1870–1915, evoluția celor patru culturi principale de cereale – grâul, porumbul, orzul și ovăzul, – pe județe. S-a optat pentru perioadele 1870–1874 , 1901–1904 și 1911–1915 ca fiind marcante ale întregului interval; din 1870 a început așezarea căilor ferate, ceea ce a accelerat lărgirea suprafețelor cultivate de marea proprietate în scopul producerii de cereale pentru export; perioada 1901–1904 a încheiat procesul de desțelenire, iar anii 1911–1915 termină epoca antebelică.

Se scoate în relief, în primul rând, expansiunea generală, în toate județele, a culturilor de cereale; ritmul și dimensiunea procesului au fost inegale, de la un județ la altul și de la o cultură la alta, în funcție de posibilitățile de teren arabil, de tradiție.

Este interesant de observat că în vreme ce în județele din Muntenia și Dobrogea creșterea suprafețelor avea loc concomitent la grâu și la porumb, în județele Moldovei cultura grâului manifesta sporuri reduse, dar suprafețele se extindeau substanțial la porumb; aceiași indicatori la orz arată o expansiune considerabilă în Moldova și o restrângere a suprafețelor în Muntenia. Câmpia Dunării, în cele patru decenii și jumătate, 1870–1915, dintr-o zonă modestă de cereale a devenit și s-a impus ca principalul bazin cerealier al țării; județele Dolj, Ialomița, Ilfov, Mehedinți, Olt, Romanați, Teleorman și Vlașca furnizau majoritatea producției de grâu a țării, cât și o parte a celei de porumb; Dobrogea producea prioritar grâu și orz, iar Moldova porumb.

BCU IAȘI

Tabelul 280

Suprafaţa însămânţată cu grâu, pe judeţe, în perioada 1870-1915

Media anilor

mii ha

Judeţul	1870/1874	1900/1904	1911/1915	1911/1915 / 1870/1874 %
1	2	3	4	5
Argeş	8,2	27,9	30,8	375,6
Bacău	9,2	11,6	12,3	133,7
Botoşani	23,3	24,1	29,5	126,6
Brăila	23,9	66,1	75,7	316,7
Buzău	29,3	60,6	71,2	243,0
Constanţa	–	41,9	92,0	219,6
Covurlui	31,6	25,9	36,9	116,8
Dâmboviţa	12,7	34,6	34,7	273,2
Dolj	26,7	164,5	191,4	716,9
Dorohoi	22,1	23,4	26,6	120,4
Fălciu	23,6	15,1	26,1	110,6
Gorj	5,6	8,4	15,1	269,6
Ialomiţa	30,7	155,5	183,0	596,1
Iaşi	17,6	21,8	27,8	158,0
Ilfov	66,8	132,3	142,8	213,8
Mehedinţi	52,8 [1]	77,1	100,4	190,2
Muscel	0,5	1,4	0,9	180,0
Neamţ	9,9	7,5	9,3	93,9
Olt	34,2	65,3	75,2	219,9
Prahova	12,4	32,2	34,0	274,2
Putna	6,5	12,0	13,1	201,5
R. Sărat	21,2	48,9	55,2	260,4
Roman	13,0	14,2	16,3	125,4
Romanaţi	56,8	113,9	125,1	220,2
Suceava	8,8	5,4	7,4	84,1
Tecuci	25,9	30,7	31,8	122,8
Teleorman	59,1	153,2	162,4	274,8
Tulcea	–	45,8	27,7	60,5
Tutova	37,5	29,2	35,9	95,7
Vâlcea	3,6	10,3	13,4	372,2
Vaslui	25,3	19,7	26,5	104,7
Vlaşca	59,7 [1]	127,5	136,2	228,1

SURSE: „Statistica agricolă", 1870–1915; C. Jormescu şi I. Popa-Burcă, *Harta agronomică a României*, Bucureşti, 1907.

NOTĂ: [1] Pentru judeţele Mehedinţi şi Vlaşca cifrele producţiei de grâu şi porumb pe anii 1870 şi 1871 nu s-au luat în considerare, fiind exagerate; s-a făcut media pe trei ani 1872–1874.

Tabelul 281

Suprafața însămânțată cu porumb, pe județe, în perioada 1870–1915

Media anilor

mii ha

Județul	1870/1874	1900/1904	1911/1915	1911/1915 / 1870/1874 %
1	2	3	4	5
Argeș	33,6	59,6	60,9	181,3
Bacău	77,8	56,9	55,3	71,1
Botoșani	33,2	56,6	59,1	178,0
Brăila	23,7	57,1	58,1	245,1
Buzău	42,8	76,4	79,2	185,0
Constanța	–	56,1	59,7	106,4
Covurlui	24,6	50,4	60,8	247,2
Dâmbovița	41,4	61,0	58,0	140,1
Dolj	88,3	167,4	163,6	185,3
Dorohoi	31,5	57,4	58,5	185,7
Fălciu	25,2	30,0	42,2	167,5
Gorj	34,8	66,2	57,9	166,4
Ialomița	38,2	120,4	105,7	276,7
Iași	30,6	58,2	63,9	208,8
Ilfov	57,7	112,3	98,9	171,4
Mehedinți	56,2[1]	97,2	100,0	177,9
Muscel	14,3	17,7	17,6	123,1
Neamț	26,3	34,5	30,7	116,7
Olt	33,9	66,9	68,1	200,9
Prahova	41,1	69,3	60,4	147,0
Putna	27,2	35,1	37,8	139,0
R. Sărat	36,0	65,4	71,5	198,6
Roman	30,0	35,5	32,5	108,3
Romanați	47,8	97,9	91,5	191,4
Suceava	12,2	28,5	29,4	241,0
Tecuci	36,9	52,1	54,8	148,5
Teleorman	59,7	129,2	123,9	207,5
Tulcea	–	25,5	33,8	132,5
Tutova	30,0	48,4	48,9	163,0
Vâlcea	34,0	54,9	53,3	156,8
Vaslui	29,5	44,4	46,9	159,0
Vlașca	66,5[1]	116,6	103,2	155,2

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 280.

NOTĂ: [1]Vezi nota de la Tabelul 280.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 282

Suprafața însămânțată cu orz, pe județe, în perioada 1870-1915

Media anilor

mii ha

Județul	1870/1874	1900/1904	1911/1915	1911/1915 / 1870/1874 %
1	2	3	4	5
Argeș	2,4	3,5	2,9	120,8
Bacău	2,4	3,4	4,0	166,7
Botoșani	9,3	19,2	24,0	258,1
Brăila	44,1	53,2	51,4	116,6
Buzău	23,8	14,8	10,7	45,0
Constanța	–	127,3	144,8	113,7
Covurlui	6,7	18,2	17,9	267,2
Dâmbovița	1,7	1,1	0,9	52,9
Dolj	10,8	5,4	4,4	40,7
Dorohoi	12,1	16,6	29,1	240,5
Fălciu	5,0	9,7	10,7	214,0
Gorj	1,0	0,6	0,8	80,0
Ialomița	49,2	51,2	30,3	61,6
Iași	4,9	11,7	13,0	265,3
Ilfov	18,2	5,0	5,6	30,8
Mehedinți	3,6	2,3	0,9	25,0
Muscel	0,0	0,0	0,0	0,0
Neamț	4,0	3,7	6,0	150,0
Olt	4,1	3,7	2,2	53,7
Prahova	6,5	1,7	2,0	30,8
Putna	3,1	4,5	4,9	158,1
R. Sărat	17,1	24,5	22,3	130,4
Roman	4,3	5,9	8,4	195,3
Romanați	11,6	3,5	2,3	19,8
Suceava	5,1	5,6	8,8	172,5
Tecuci	6,7	13,0	11,9	177,6
Teleorman	10,3	3,4	1,9	18,4
Tulcea	–	57,7	66,6	115,4
Tutova	4,7	14,6	15,3	325,5
Vâlcea	1,0	0,9	0,6	60,0
Vaslui	5,9	12,8	11,9	201,7
Vlașca	11,1	4,3	2,4	21,6

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 280.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 283

Suprafața însămânțată cu ovăz, pe județe, în perioada 1870–1915

Media anilor

mii ha

Județul	1870/1874	1900/1904	1911/1915	1911/1915 / 1870/1874 %
1	2	3	4	5
Argeș	1,3	18,3	22,2	1 707,7
Bacău	5,1	9,0	11,6	227,5
Botoșani	4,9	10,6	10,2	208,2
Brăila	4,4	14,7	22,3	506,8
Buzău	0,8	4,5	6,8	850,0
Constanța	–	51,3	82,8	161,4
Covurlui	2,6	8,3	16,8	646,2
Dâmbovița	2,6	15,2	15,0	576,9
Dolj	0,7	4,8	5,6	800,0
Dorohoi	6,0	17,4	15,9	265,0
Fălciu	0,9	3,2	5,9	655,6
Gorj	0,3	0,4	1,5	500,0
Ialomița	7,0	22,5	31,5	450,0
Iași	2,0	5,8	5,5	275,0
Ilfov	6,5	19,6	16,0	246,2
Mehedinți	0,3	4,2	3,3	1 100,0
Muscel	0,2	0,5	1,1	550,0
Neamț	5,1	15,7	15,8	309,8
Olt	1,2	10,9	12,8	1 066,7
Prahova	5,6	14,0	14,6	260,7
Putna	0,2	2,4	3,6	1 800,0
R. Sărat	0,2	2,3	3,4	1 700,0
Roman	4,6	10,3	9,8	213,0
Romanați	2,6	4,2	3,9	150,0
Suceava	6,6	16,5	14,4	218,2
Tecuci	2,3	12,6	16,1	700,0
Teleorman	3,0	8,9	10,3	343,3
Tulcea	–	10,3	18,2	176,7
Tutova	1,0	6,7	11,8	1 180,0
Vâlcea	0,2	0,9	2,3	1 150,0
Vaslui	1,4	5,6	6,8	485,7
Vlașca	0,8	7,3	9,0	1 125,0

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 280.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 284

Producția de grâu, pe județe, în perioada 1870–1915

Media anilor

mii hl

Județul	1870/1874	1900/1904	1911/1915	1911/1915 / 1870/1874 %
1	2	3	4	5
Argeș	91	291	343	376,9
Bacău	95	167	190	200,0
Botoșani	299	429	474	158,5
Brăila	182	1 024	1 102	605,5
Buzău	276	912	1 039	376,4
Constanța	–	552	1 118	202,5
Covurlui	251	411	560	223,1
Dâmbovița	185	518	497	268,6
Dolj	944	2 464	2 962	313,8
Dorohoi	264	389	426	161,4
Fălciu	180	253	417	231,7
Gorj	76	86	146	192,1
Ialomița	226	2 156	2 142	947,8
Iași	203	402	494	243,3
Ilfov	895	2 140	2 453	274,1
Mehedinți	524[1]	908	1 342	256,1
Muscel	1	27	14	1 400,0
Neamț	101	138	165	163,4
Olt	305	715	897	294,1
Prahova	154	532	574	372,7
Putna	47	209	219	466,0
R. Sărat	192	792	804	418,8
Roman	148	265	293	198,0
Romanați	570	1 344	1 771	310,7
Suceava	89	90	126	141,6
Tecuci	213	571	488	229,1
Teleorman	880	2 266	2 480	281,8
Tulcea	–	421	248	58,9
Tutova	282	513	574	203,5
Vâlcea	37	101	161	435,1
Vaslui	243	324	412	169,5
Vlașca	590[1]	2 035	2 150	364,4

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 280.

NOTĂ: [1] Vezi nota de la Tabelul 280.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 285

Producția de porumb, pe județe, în perioada 1870-1915

Media anilor

mii hl

Județul	1870/1874	1900/1904	1911/1915	1911/1915 / 1870/1874 %
1	2	3	4	5
Argeș	378	501	594	157,1
Bacău	482	524	678	140,7
Botoșani	452	816	848	187,6
Brăila	166	789	1 424	857,8
Buzău	478	897	1 523	318,6
Constanța	–	528	829	157,0
Covurlui	210	615	1 387	660,5
Dâmbovița	668	825	948	141,9
Dolj	641	2 388	3 004	468,6
Dorohoi	393	781	779	198,2
Fălciu	234	518	731	312,4
Gorj	441	470	547	124,0
Ialomița	336	1 618	2 411	717,6
Iași	341	865	1 192	349,6
Ilfov	782	1 571	2 425	310,1
Mehedinți	349[1]	1 112	1 416	405,7
Muscel	196	146	193	98,5
Neamț	267	385	384	143,8
Olt	311	600	1 018	327,3
Prahova	622	903	1 077	173,2
Putna	250	375	579	231,6
R. Sărat	427	830	1 445	338,4
Roman	333	398	462	138,7
Romanați	412	1 225	1 708	414,6
Suceava	275	312	361	131,3
Tecuci	310	670	990	319,4
Teleorman	620	1 860	2 662	429,4
Tulcea	–	207	438	211,6
Tutova	273	664	781	286,1
Vâlcea	447	407	651	145,6
Vaslui	290	561	723	249,3
Vlașca	447[1]	1 739	2 137	478,1

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 280.

NOTĂ: [1] Vezi nota de la Tabelul 280.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 286

Producția de orz, pe județe, în perioada 1870–1915

Media anilor

mii hl

Județul	1870/1874	1900/1904	1911/1915	1911/1915 / 1870/1874 %
1	2	3	4	5
Argeș	27	50	40	148,1
Bacău	33	38	59	178,8
Botoșani	144	325	404	280,6
Brăila	507	774	1 005	198,2
Buzău	339	191	208	61,4
Constanța	–	1 851	2 202	119,0
Covurlui	95	288	368	387,4
Dâmbovița	20	20	28	140,0
Dolj	113	92	87	77,0
Dorohoi	163	282	486	298,2
Fălciu	51	149	193	378,4
Gorj	1	9	9	900,0
Ialomița	638	708	605	94,8
Iași	61	194	227	372,1
Ilfov	261	93	131	50,2
Mehedinți	41	27	11	26,8
Muscel	0,0	1	1	–
Neamț	41	55	106	258,5
Olt	45	48	31	68,9
Prahova	91	28	40	44,0
Putna	34	65	84	247,1
R. Sărat	248	350	385	155,2
Roman	43	87	159	369,8
Romanați	95	59	42	44,2
Suceava	68	80	151	222,1
Tecuci	78	226	236	302,6
Teleorman	113	65	35	31,0
Tulcea	–	709	885	124,8
Tutova	73	229	290	397,3
Vâlcea	1	9	8	800,0
Vaslui	57	185	187	328,1
Vlașca	93	98	53	57,0

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 280.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 287

Producția de ovăz, pe județe, în perioada 1870-1915

Media anilor

mii hl

Județul	1870/1874	1900/1904	1911/1915	1911/1915 / 1870/1874 %
1	2	3	4	5
Argeș	18	292	350	1 944,4
Bacău	62	119	218	351,6
Botoșani	83	257	250	301,2
Brăila	53	253	575	1 084,9
Buzău	14	73	185	1 321,4
Constanța	–	858	1 515	176,6
Covurlui	34	144	484	1 423,5
Dâmbovița	63	326	357	566,7
Dolj	11	76	117	1 063,6
Dorohoi	83	461	442	532,5
Fălciu	7	60	141	2 014,3
Gorj	0,0	5	18	–
Ialomița	99	427	841	849,5
Iași	30	124	126	420,0
Ilfov	94	502	452	480,9
Mehedinți	6	53	48	800,0
Muscel	0,0	9	14	–
Neamț	58	315	348	600,0
Olt	14	159	208	1 485,7
Prahova	87	286	335	385,1
Putna	9	48	86	955,6
R. Sărat	4	34	82	2 050,0
Roman	60	181	227	378,3
Romanați	37	60	76	205,4
Suceava	76	300	302	397,4
Tecuci	26	283	462	1 776,9
Teleorman	31	193	242	780,6
Tulcea	–	122	257	210,7
Tutova	21	138	300	1 428,6
Vâlcea	0,0	9	38	–
Vaslui	16	100	159	993,8
Vlașca	39	156	230	589,7

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 280.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 288

Producția medie la hectar a principalelor cereale, în România și alte țări europene, în perioada 1862-1947

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	România[1]	Bulgaria	Iugoslavia[2]	Franța	Germania
1	2	3	4	5	6
			GRÂU		
			Serbia		
1862–1866	7,5	–	–	11,0[3]	13,1[4]
1867–1871	8,6	–	–	9,5[5,6]	12,0
1872–1876	6,8	–	–	11,8	---
1886–1890	11,2	–	–	11,9	15,0
1891–1895	10,8	–	7,6[7]	12,0	16,1
1896–1900	8,7	7,9[8]	9,1[9]	11,1	17,6
1901–1906	12,5	11,4[10]	8,4	13,6	19,0
1906–1910	11,3	9,2	8,9	13,6	20,1
1911–1915	11,5	10,1	10,8[11]	13,0[12]	20,4
1916–1919	6,9	8,0	–	11,1	16,2
			Iugoslavia		
1920–1924	8,9	9,7	9,1	13,8	17,6
1925–1929	9,2	10,2	11,6	14,8	21,7
1930–1934	9,0	11,6	10,5	15,5	23,2
1935–1939	10,4	13,7	12,2	15,3[13]	25,0
1940–1944	8,4	9,6	10,1	13,6	22,0
1945–1947	5,6	8,8	–	7,3	---
			PORUMB		
			Serbia		
1862–1866	8,0	–	–	10,4[3]	–
1867–1871	10,0	–	–	12,8[5,6]	–
1872–1876	9,3	–	–	10,1	–
1886–1890	10,8	–	–	12,0	–
1891–1895	11,0	–	8,6[7]	11,9	–
1896–1900	9,8	11,4[8]	9,1[9]	10,8	–
1901–1906	8,9	9,4[10]	8,4	12,1	–
1906–1910	11,8	10,1	11,6	11,9	–
1911–1915	13,6	12,1	11,6[11]	9,7[12]	–
1916–1919	7,6	7,7	–	10,0	–
			Iugoslavia		
1920–1924	11,0	9,3	13,5	10,5	–
1925–1929	10,6	9,8	14,6	12,5	–
1930–1934	10,9	12,2	13,8	15,0	–
1935–1939	10,8	12,2	16,9	16,5[13]	–
1940–1944	9,4	9,2	15,5	11,4	–
1945–1947	6,4	6,5	–	7,7	–

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ LIBRARY

continuare *tabelul 288*

1	2	3	4	5	6
			ORZ		
			Serbia		
1862–1866	6,7	–	–	12,2[3]	13,1[4]
1867–1871	7,1	–	–	12,9[5,6]	13,1[5]
1872–1876	6,3	–	–	11,3	---
1886–1890	7,2	–	–	11,5	15,3
1891–1895	9,2	–	5,9[7]	11,7	16,4
1896–1900	7,3	9,1[8]	8,7[9]	12,0	17,4
1901–1905	9,8	11,6[10]	7,4	12,8	18,5
1906–1910	9,2	9,5	8,7	13,0	19,6
1911–1915	10,4	10,5	9,3[11]	13,3[12]	17,8
1916–1919	5,5	7,5	–	11,1	14,9
			Iugoslavia		
1920–1924	8,0	9,2	8,0	13,4	16,9
1925–1929	9,3	11,6	9,0	15,4	21,6
1930–1934	8,7	13,1	7,1	14,3	21,9
1935–1939	7,1	15,2	7,5	15,0[13]	23,9
1940–1944	7,6	9,7	7,1	11,6	17,6
1945–1947	3,4	7,6	–	11,9	–
			OVĂZ		
			Serbia		
1862–1866	4,3	–	–	10,0[3]	12,4[4]
1867–1871	5,4	–	–	11,9[5,6]	11,3[5]
1872–1876	5,4	–	–	10,1	–
1886–1890	7,7	–	–	10,8	14,4
1891–1895	6,7	–	4,3[7]	8,3	14,6
1896–1900	5,9	6,6[8]	9,1[9]	10,8	16,1
1901–1906	8,6	8,9[10]	5,3	11,4	16,9
1906–1910	8,2	7,4	5,8	12,6	19,7
1911–1915	9,5	7,6	6,8[11]	12,5[12]	18,5
1916–1919	6,1	5,9	–	12,6	14,6
			Iugoslavia		
1920–1924	7,9	7,4	6,8	12,4	16,3
1925–1929	9,0	7,7	8,6	14,6	21,0
1930–1934	8,7	8,1	11,1	13,9	20,7
1935–1939	8,0	9,1	11,3	14,6[13]	22,8
1940–1944	7,7	7,7	10,5	11,9	20,3
1945–1947	3,3	5,3	–	10,7	–

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SURSA: Calculat după B. R. Mitchell, *European Historical Statistics 1750 – 1970,* London, 1975.

NOTE: [1] Datele privitoare la România au fost calculate după tabelele din prezenta secțiune.
[2] Până la 1920 – Serbia.
[3] Numai anul 1863.
[4] Numai anul 1860.
[5] Anii 1870 – 1871.
[6] Între 1870 – 1919, fără Alsacia și Lorena.
[7] Media calculată raportând producția din 1894 la suprafața din același an.
[8] Anii 1899 – 1900.
[9] Anii 1897 – 1900.
[10] Anii 1903 – 1905.
[11] Producția la ha calculată raportând producția din 1910 la suprafața din 1911.
[12] Excluse departamentele cedate, între anii 1917 – 1919.
[13] Între anii 1938 – 1947, excluse Alsacia și Lorena.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 289

Producția medie, pe locuitor, a principalelor cereale, în România[1] și alte țări europene, în anii 1873[2], 1909–1913, 1934–1938

chintale[3]

Țara	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară
1	2	3	4	5	6	7
			1873			
România	4,79	1,80	2,03	0,69	0,15	0,12
Austria[4]	1,92	0,49	0,15	0,49	0,67	0,12
Franța	3,65	1,77	0,21	0,34	0,81	0,52
Italia[5]	2,99	1,09	1,36	0,18	0,28	0,08
Marea Britanie[6]	2,95	1,25	–	0,87	0,81	0,02
Prusia[7]	4,71	0,82	–	0,73	1,37	1,79
Rusia[8]	4,56	0,78	–	0,37	1,22	2,19
Serbia[9]	2,49	0,83	1,03	0,49	0,05	0,09
Ungaria[10]	4,55	1,22	1,32	0,47	0,32	1,22
			1909–1913[11]			
România	8,42	3,25	3,71	0,73	0,57	0,16
Austria	3,12	0,58	0,13	0,61	0,83	0,97
Franța	4,09	2,17	0,12	0,26	1,30	0,24
Germania	4,12	0,61	–	0,50	1,32	1,69
Italia	2,38	1,42	0,72	0,06	0,15	0,03
Marea Britanie	1,30	0,35	–	0,30	0,65	–
Rusia	5,25	1,55	0,12	0,71	1,08	1,79
Ungaria	7,51	2,53	2,70	0,86	0,72	0,70
Bulgaria	4,97	1,06	1,13	1,07	0,77	0,94
Serbia	5,26	1,25	1,48	0,70	1,13	0,85
			1934–1938[12]			
România	5,37	1,70	2,66	0,52	0,30	0,19
Austria	2,73	0,59	0,25	0,43	0,65	0,81
Franța	3,61	1,94	0,13	0,26	1,10	0,18
Germania	3,14	0,67	–	0,52	0,84	1,11
Italia	2,09	1,70	0,18	0,05	0,13	0,03
Marea Britanie	0,95	0,36	–	0,17	0,42	–
URSS	5,25	2,04	0,21	0,50	1,15	1,35
Ungaria	6,42	2,25	2,48	0,65	0,29	0,75
Bulgaria	5,45	1,27	1,18	1,35	0,63	1,02
Iugoslavia	5,59	1,14	1,77	0,75	1,11	0,82

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SURSE: Calculat după „Statistique internationale de l'agriculture", Nancy, 1873, „Annuaire international de statistique agricole", 1913 – 1914 și 1938; B. R. Mitchell, *European Historical Statistics 1750 – 1970*, London, 1974.

NOTE: [1] Datele pentru România sunt calculate pe baza tabelelor din prezenta secțiune.

[2] În sursă, considerat an mediu.

[3] În sursă datele sunt arătate în hl; pentru a crea posibilitatea de comparație cu perioadele următoare, cantitățile exprimate în unitate de volum – hl – s-au transformat în cantități exprimate în unități de greutate – chintal – după următoarea greutate hectolitrică medie: grâu: 77 kg, porumb: 76 kg, orz: 61 kg, ovăz: 42 kg, secară: 72 kg, estimată pe baza studiilor de specialitate.

[4] Producția din anul 1873 raportată la populația din anul 1871.

[5] Producția din anul 1865 raportată la populația din anul 1870.

[6] Producția din anul 1873 raportată la populația din anul 1871.

[7] Producția și populația din anul 1871.

[8] Producția și populația din anul 1870.

[9] Producția din anul 1873 și populația din anul 1872.

[10] Producția din anul 1873 și populația din anul 1870.

[11] Media producției pe anii 1909 – 1913 s-a raportat la numărul de locuitori, din anul 1913 pentru România, Italia, Rusia și Germania, din anul 1912 pentru Franța, din anul 1911 pentru Austria, din anul 1910 pentru Marea Britanie și din anul 1910 pentru Ungaria.

[12] Media producției din anii 1934 – 1938 s-a raportat la numărul de locuitori, din anul 1938 pentru România, Franța și Germania; din anul 1936 pentru Italia; din anul 1939 pentru URSS; din anul 1934 pentru Austria; din anul 1931 pentru Marea Britanie și din anul 1941 pentru Ungaria.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. *PLANTE INDUSTRIALE*

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

CULTURILE DE PLANTE INDUSTRIALE – Introducere

Noţiunea de plante industriale este utilizată în lucrare după terminologia şi gruparea statisticii economice din perioada interbelică. Sub aceasta se grupau plantele destinate industrializării: plante textile: in, cânepă, bumbac; pentru uleiuri – rapiţă, in, cânepă, floarea-soarelui, soia, ricin etc.; pentru alte industrializări: sfeclă de zahăr, tutun, cicoare, mac, anason etc.

Înregistrarea culturilor de plante industriale în statisticile oficiale de la 1862 până la sfârşitul secolului 19, s-a făcut cu o serie de omisiuni atât în privinţa unor culturi cât şi a indicatorilor urmăriţi; datele s-au completat prin estimaţii şi calcule explicate în nota 5 Tabelul 290. În perioadă s-a manifestat un proces real de adaptare a noi plante industriale, concomitent cu lărgirea suprafeţelor cultivate. La început, statistica lua în evidenţă rapiţa, cânepa şi tutunul; rapiţa era solicitată la export îndeosebi pentru uleiul necesar iluminării vagoanelor de cale ferată; ulterior, din deceniul opt, o dată cu înfiinţarea fabricilor de zahăr din sfeclă, se extinde cultura sfeclei de zahăr; după începutul secolului 20 se cultivă mai mult floarea-soarelui al cărui ulei substituie treptat, în consumul intern, uleiul de cânepă, dovleci şi cel de măsline, importat. Până la 1918 se mai cultivă şi muştar, ricin, cicoare, mac, anason, hamei etc.; se încearcă culturi de bumbac şi soia, dar toate pe suprafeţe de zeci sau sute de hectare. În perioada 1919 – 1947, suprafeţele acestora se lărgesc.

Cu toată utilitatea deosebită şi caracterul intensiv al acestor culturi, în comparaţie cu răspândirea lor în alte ţări, ele ocupau un loc minor în suprafaţa arabilă a României. Majoritatea producţiei lor era destinată prelucrării industriale pentru consumul intern: rapiţa, sămânţa de in şi de cânepă făceau, de regulă, obiectul exportului.

Între motivaţiile frânării răspândirii culturilor industriale trebuie luate în considerare următoarele: ramurile industriale consumatoare a acestora, slab dezvoltate; monopolul de stat sau privat asupra unor produse – tutun, zahăr etc.; prin preţuri ridicate, acesta limita piaţa internă, deci şi lărgirea culturilor; concurenţa textilelor coloniale – bumbacul, iuta etc. – făceau slab rentabile culturile pentru fuior ale cânepii şi inului; preţurile neconvenabile ale pieţei externe pentru producţia românească a plantelor industriale din cauza randamentului slab la ha, a calităţii

semințelor etc. Cu un consum mediu pe locuitor de 4 – 5 kg de zahăr în decursul a cinci decenii și monopolul trustului zahărului, suprafețele cu sfeclă de zahăr se plafonează la o arie strict limitată. Cultura cu răspândirea cea mai mare după 1919 devine floarea-soarelui, ocupând 30 – 50% din totalul suprafeței plantelor industriale. Rapița, pe primul plan până la anul 1915, cu 50 – 70% din suprafața totală a culturilor industriale, își reduce substanțial ponderea după 1919.

În Transilvania, până la Unire, principalele culturi industriale erau, de asemenea: rapița, cânepa, inul, tutunul, sfecla de zahăr, cu excepția florii-soarelui. Fabricarea zahărului aici este semnalată mai devreme, determinând lărgirea suprafețelor cultivate cu sfeclă. Cânepa predomină între aceste culturi urmând însă, alături de in, tendința vizibilă de reducere a suprafețelor ca și la rapiță.

În Basarabia dobândesc o dezvoltare mai mare până la Unirea din 1918 culturile de plante textile – in și cânepă –, de tutun și de sfeclă de zahăr; în perioada interbelică se extinde cultivarea florii soarelui care devine preponderentă asupra celorlalte plante industriale; de altfel, Basarabia furniza majoritatea cantităților de ulei de floarea-soarelui ale țării.

Bucovina, la rândul său, cultivă cânepă, in, dovleci etc., dar pe suprafețe restrânse.

De remarcat că plantele texile, oleaginoase etc. și în epoca modernă a României alimentau o întinsă industrie casnică. Dar tutunul, sfecla de zahăr și apoi semințele oleaginoase devin materii prime ale industriei de fabrică.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITARA

Tabelul 290

Suprafața cultivată cu plante industriale, pe culturi, în perioada 1862–1947

mii ha

Anii	Total	Rapiță	Tutun	Cânepă[1]	In[1]	Sfeclă de zahăr	Floarea-soarelui	Alte plante[2]
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1862	37,0	8,6	3,0	16,2	9,2	–	–	–
1863	33,1	7,4	5,7	12,4	7,6	–	–	–
1864	35,3	6,2	4,6	15,1	9,4	–	–	–
1865	29,9	7,6	2,9	11,3	8,1	–	–	–
1866	27,5	7,9	1,9	9,5	8,2	–	–	–
1867	30,4	12,8	2,0	6,4	9,2	–	–	–
1868	32,3	17,6	2,3	8,4	4,0	–	–	–
1869	33,3	19,3	1,1	8,0	4,9	–	–	–
1870	53,7	33,1	2,1	16,7	1,8	–	–	–
1871	77,3	61,0	3,1	11,1	2,1	–	–	–
1872	73,5	56,4	3,2	10,6	3,3	–	–	–
1873	109,5	88,2	3,7	12,9	4,7	–	–	–
1874	78,3	50,5	3,7	17,2	6,9	–[4]	–	–
1875	63,3	42,6	3,4	12,4	4,7	0,2	–	–
1876[4]	65,1	40,3	4,6	13,3	6,6	0,3	–	–
1877	70,7	44,1	4,0	14,3	7,1	1,2	–	–
1878	97,8	72,8	3,1	12,6	8,4	0,9	–	–
1879	106,5	80,4	2,3	11,4	11,7	0,7	–	–
1880	83,0	51,0	4,6	17,1	9,3	1,0	–	–
1881	98,3	64,0	5,0	15,9	12,6	0,8	–	–
1882	102,1	69,3	4,8	14,3	13,1	0,6	–	–
1883	83,6	58,9	3,3	11,6	9,6	0,2	–	–
1884[4]	79,6	47,3	5,1	12,7	14,4	0,1	–	–
1885	101,6	68,2	5,6	12,0	15,2	0,6	–	–
1886	100,3	70,0	3,3	11,8	14,7	0,5	–	–
1887	72,3	26,1[5]	4,2	14,4	27,2	0,4	–	–
1888	101,7	47,0	6,1	11,5	36,6	0,5	–	–
1889	107,4	44,4	7,8	11,6	43,0	0,6	–	–
1890	198,0	119,0[6]	4,6	10,8	63,1	0,5[4]	–	–
1891	270,4	183,3	4,3	9,5	72,0	1,3	–	–
1892	146,4	85,3	6,1	8,2	45,8	1,0[7]	–	–
1893	68,0	18,6	5,4	8,6	34,4	1,0	–	–
1894	62,0	23,4	5,5	6,3	25,2	1,6	–	–
1895	154,5	93,9	7,3	10,1	40,4	2,8	–	–
1896	71,6	31,8	6,8	5,5	26,1	2,2	–	–
1897	101,9	58,0	4,4	6,8	29,9	2,8	–	–
1898	53,9	13,6	2,3	6,6	25,4	6,0	–	–

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 290*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1899	72,1	38,2	2,1	4,9	20,8[8]	6,1	–	–
1900	285,7	248,6[9]	4,6[10]	6,1[11]	13,3	13,0	–	0,1
1901	180,6	135,7	4,3	7,1	20,9	12,6	x	–
1902	282,9	223,8	4,0	7,6	41,3	6,2	x	–
1903	171,8	67,3	5,7	7,9	80,0	10,6	x	0,3
1904	106,9	18,3	6,2	6,6	65,7	8,9	–	1,2[12]
1905	310,0	251,5	7,7	4,8	33,4	12,0	–	0,6[13]
1906	75,8	30,6	6,2	4,1	23,5	9,7	0,3	1,4
1907	51,8	16,7	8,8	4,8	12,8	6,6	0,7	1,4
1908	54,7	13,0	9,2	4,9	18,1	9,0	0,5	–
1909	107,8	69,1	8,2	6,4	12,1	11,4	0,6	–
1910	139,7	95,9	9,5	5,8	13,4	13,7	0,7	0,7
1911	118,5	63,8	9,9	6,1	21,1	13,6	4,0	–
1912	131,4	64,5	9,2	6,4	31,7	14,3	5,3	–
1913	142,3	80,3	10,9	4,8	27,2	13,0	6,1	–
1914	117,4	72,9	10,9	4,4	8,3	14,7	6,2	–
1915	85,9	38,1	13,0	4,1	5,8	13,8	11,1	–
1916	85,8	25,6	9,6	6,1	7,9	12,3	24,3	–
1917[14]	82,3	21,6	x	5,0	19,5	3,1	33,1	–
1918	222,3	9,4	12,7	13,5	75,3	7,2	100,2	4,0
1919	220	87	18	32	21	9	34	19
1920	152	56	17	20	13	6	39	1
1921	166	42	17	41	11	23	29	3
1922	168	42	21	36	11	22	34	2
1923	228	46	18	31	13	37	75	8
1924	267	39	31	32	20	54	88	3
1925	400	65	37	36	25	64	169	4
1926	432	49	30	55	20	82	189	7
1927	380	37	31	40	20	85	159	8
1928	373	63	28	37	19	57	160	9
1929	367	58	31	37	17	49	161	14
1930	400	78	34	34	18	46	184	6
1931	355	67	16	49	28	20	162	13
1932	315	46	10	48	22	18	163	8
1933	334	39	10	48	19	43	163	12
1934	393	58	10	46	26	37	201	15
1935	496	127	18	46	31	37	191	46
1936	491	92	18	50	29	29	204	69
1937	510	79	14	51	22	30	200	114
1938	487	83	17	51	15	48	201	72
1939	486	61	22	58	12	53	164	116
1940	306	28	13	33	13	37	144	38
1941	504	25	14	47	37	55	276	50
1942	497	22	18	66	38	37	180	136
1943	457	11	16[15]	64	33	61	169	103
1944	461	12	22	87	33	34	201	72
1945	610	11	24	98	30	44	346	57
1946	554	6	25	84	20	47	326	46
1947	711	6	24	50	13	57	519	42

BCU TIMIȘOARA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

NOTE: [1] La cânepă și in, pentru anii din intervalul de până la 1876, în surse lipsesc datele pe țară referitoare la suprafața cultivată; au fost estimate, pe baza informațiilor parțiale, din publicații periodice, în special lucrarea anuală editată de fiecare județ „Expunerea situațiunii județului... pe anul...", date coroborate și cu cele obținute prin metoda interpolării. Notăm că instituțiile statistice ale vremii au calculat la aceeași suprafață cultivată de cânepă și de in producția de sămânță și de fuior.

[2] Întrucât în perioada 1862–1947 se cultivau pe suprafețe mici, sub 500 ha, multe alte plante industriale, ele nu au fost trecute în tabel. Între acestea: mac, anason, hamei, cicoare, ricin, muștar, soia, bumbac, a căror cultură apare ca experiment sau încercări încă la sfârșitul secolului 19 sau la începutul secolului 20. După 1920 suprafețele acestor plante se lărgesc, după cum se poate vedea din datele prezentate mai jos. Aceste plante industriale au fost incluse în tabel la „Alte plante industriale";

Anii	Bumbac	Muștar	Soia	Mac	Ricin	Cicoare	Anason	Hamei	Cocsacâz
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1918	–	3	–	---	---	---	---	---	–
1919	–	–	–	---	---	---	---	---	–
1920	–	–	–	---	---	---	---	---	–
1921	–	2	–	x	---	0,1	---	---	–
1922	–	x	–	x	---	0,1	---	---	–
1923	–	---	–	x	---	---	4	---	–
1924	–	x	–	1	---	0,1	1	---	–
1925	–	x	–	1	---	0,1	---	---	–
1926	x	x	–	2	---	x	0,1	---	–
1927	x	x	–	5	---	0,1	0,1	---	–
1928	x	x	–	2	---	1	1	0,1	–
1929	x	1	–	1	---	1	1	0,1	–
1930	x	x	–	1	---	1	0,2	0,1	–
1931	x	2	–	4	x	1	0,1	0,1	–
1932	x	1	---	4	x	0,4	0,1	x	–
1933	2	1	---	4	x	0,4	0,1	x	–
1934	1	4	---	5	1	0,4	1	x	–
1935	1	12	20	3	2	1	1	x	–
1936	1	10	48	3	2	0,1	0,2	x	–
1937	2	4	97	3	2	0,4	0,3	x	–
1938	5	2	56	2	1	1	0,2	x	–
1939	7	1	103	2	0,3	0,4	0,2	x	–
1940	18	2	16	1	0,1	0,4	x	x	–
1941	18	2	13	2	1	0,4	x	x	–
1942	15	---	8	---	3	---	---	---	–
1943	35	---	5	---	2	---	---	---	–
1944	49	0,1	1	1	1	0,3	x	0,1	–
1945	52	0,1	0,3	1	1	0,2	x	x	2
1946	42	0,2	0,2	1	1	0,2	x	0,1	0,2
1947	38	0,2	0,2	1	1,3	0,2	x	x	x

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

[3] Suprafeţele însămânţate cu plante industriale în perioada 1862–1869 în surse sunt exprimate în pogoane şi fălci; transformarea lor în ha s-a făcut pe baza etaloanelor: 1 pogon = 0,5011 ha; 1 falce = 1,4322 ha.

[4] Asupra datelor privind perioada 1877–1885 vezi nota 9 de la Tabelul 264. Suprafaţa însămânţată cu sfeclă de zahăr între 1875–1890 s-a calculat după producţia de zahăr a celor 2 fabrici admiţându-se un randament minim de 14% zahăr în sfeclă şi o recoltă medie între 160–240 chintale de sfeclă la ha, funcţie de regimul de ploi. Producţia de zahăr – după C. Cassasovici, *Trustul zahărului* ..., Bucureşti, 1915.

[5] Din sursă, *Raporturi economice ale legaţiunilor şi consulatelor României pe 1888*, Bucureşti, 1888, unde au fost publicate datele privitoare la suprafaţa şi producţia de cereale, lipsesc cifrele referitoare la judeţul Olt; lipsesc cifrele şi pentru rapiţă, care, de obicei, în surse, figurează alături de cereale. Suprafaţa rapiţei s-a completat cu date reprezentând media anilor 1886, 1887 şi 1889, modificându-se corespunzător datele generale pe ţară.

[6] „Monitorul oficial", nr. 72 din 3 iulie 1891, p. 1824 - 1825, arată la rapiţă 118 540 ha pentru 1890.

[7] În lucrarea C. E. Crupenski şi Gr. G. Turburi, *Asupra agriculturii României. Studiu statistic*, Bucureşti, 1895, la p. 52, se menţionează că sfecla de zahăr s-a cultivat în 1892 numai în două judeţe: Putna şi Bacău.

[8] La anul 1899 „Statistica recoltelor din toamna anului 1901", p. 11, menţionează 20 860 ha.

[9] În tabel s-au trecut datele din „Statistica agricolă pentru 1902", p. 8. de 248 640 ha.

[10] La anul 1900 „Statistica recoltelor din toamna anului 1901", p. 11, indică suprafaţa însămânţată cu tutun de 4 580 ha.

[11] În tabel au fost trecute datele din „Statistica recoltelor", 1902, p. 11, de 6 080 ha.

[12] „Statistica agricolă pentru anul 1904" menţionează la „Diverse" 1 265 ha, care cuprind: muştar, chimion, mături, floarea-soarelui, hamei, soia, cicoare, năut, bumbac etc.

[13] „Statistica recoltelor pentru anul 1905", p. 19, nu menţionează ce culturi au fost incluse în 663 ha.

[14] Pentru anul 1917 s-au adunat, pentru toate culturile, suprafeţele date pentru Muntenia de Ilie Georgianu, *România sub ocupaţiune duşmană*, Fasc.II, *Exploatarea economică a ţării*, Bucureşti, 1920 (14 judeţe – Mehedinţi, Gorj, Dolj, R. Vâlcea, Romanaţi, Argeş, Olt, Teleorman, Muscel, Dâmboviţa, Vlaşca, Prahova, Ilfov, Ialomiţa, fără judeţele Putna, Râmnicu Sărat, Buzău şi Brăila, aflate în zona operaţiilor militare) şi cele date pentru Moldova – în *Muncile agricole în 1917*, Iaşi, 1918, „Monitorul oficial" din 14 noiembrie 1917 şi 29 aprilie 1918.

[15] În sursă lipsesc datele. S-a estimat ca medie a anilor 1940–1942 şi 1944.

BCU IASI CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 291

Suprafața cultivată cu plante industriale, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii ha

Media anilor	Total	Rapiță	Tutun	Cânepă	In	Sfeclă de zahăr	Floarea-soarelui	Alte plante
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1862–1866	32,5	7,5	3,6	12,9	8,5	–	–	---
1867–1871	45,4	28,8	2,1	10,1	4,4	– [1]	–	---
1872–1876	78,1	55,6	3,7	13,3	5,2	0,3	–	---
1877–1880	89,6	62,1	3,5	13,9	9,1	1,0	–	---
1881–1885	93,1	61,5	4,8	13,3	13,0	0,5	–	---
1886–1890	115,9	61,3	5,2	12,0	36,9	0,5	–	---
1891–1895	140,2	80,9	5,7	8,5	43,6	1,5	–	---
1896–1900	117,1	78,0	3,9	6,0	23,1	6,0	–	0,1 [2]
1901–1905	210,8	139,3	5,6	6,8	48,3	10,1	x	0,7 [3]
1906–1910	86,6	45,1	8,4	5,2	16,0	10,1	0,6	1,2 [3]
1911–1915	119,1	63,9	10,8	5,2	18,8	13,9	6,5	---
1916–1918	136,5	18,9	11,2 [1]	8,2	34,2	7,5	52,5	4,0 [2]
1919–1924	200	52	20	32	15	25	50	6
1925–1929	389	54	31	41	20	67	168	8
1930–1934	361	58	16	45	23	33	175	11
1935–1939	493	88	18	51	22	39	192	83
1940–1944	446	20	17	59	31	45	194	80
1945–1947	624	8	24	77	21	49	397	48

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 290.

NOTE: [1] Media pe doi ani.
[2] Un an.
[3] Media pe trei ani.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 292

TRANSILVANIA

Suprafaţa cultivată[1] cu principalele[2] plante industriale, în perioada 1869–1915[3]

mii ha

Anii	Rapiţă	Cânepă	In	Sfeclă de zahăr	Tutun
1	2	3	4	5	6
1869	14	30	3	3	8
1870	18	27	4	3	7
1871	21	30	8	3	6
1872	14	31	4	3	9
1873	35	21	4	3	10
1874	4	16	2	2	11
1875	23	20	2	1	13
1876	22	32	3	1	14
1886	23	24	2	3	10
1887	7	24	3	2	9
1888	10	26	3	3	9
1889	10	46	3	5	11
1890	18	22	3	11	5
1891	7	25	3	---	6
1892	7	23	3	6	6
1893	18	23	3	6	6
1894	16	23	2	7	5
1895	11	21	2	6	5
1896	5	20	2	7	5
1901–1905[3]	6	20	2	6	7
1906–1910[3]	6	20	2	8	8
1911–1915[3]	10	15	2	12	6

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTE: [1] Se au în vedere suprafeţele recoltate.

[2] În afară de culturile din tabel, sursele mai arată şi suprafeţele cultivate cu mac şi hamei, pe medii cincinale, între 1900 - 1915, exprimate la 200 - 250 ha.

[3] Pentru intervalul 1901 - 1915 sursa prezintă suprafeţele numai pe medii cincinale.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 293

Suprafaţa cultivată[1] cu principalele[2] plante industriale, în perioada 1869-1915[3]

Media anilor

mii ha

Media anilor	Rapiţă	Cânepă	In	Sfeclă de zahăr	Tutun
1	2	3	4	5	6
1869–1871	18	29	5	3	7
1872–1876	20	24	3	2	11
1886–1890	13	28	3	5	9
1891–1895	12	23	3	6[4]	5
1901–1905	6	20	2	6	7
1906–1910	6	20	2	8	8
1911–1915	10	15	2	12	6

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTE: Vezi notele 1 – 3 de la Tabelul 267.

[4] Media pe patru ani.

Tabelul 294

Producţia[1] culturilor de plante industriale, în perioada 1862–1947

mii chintale

Anii	Rapiţă[2]	Tutun	Cânepă-sămânţă	Cânepă-fuior	In-sămânţă	In-fuior	Sfeclă de zahăr	Floarea-soarelui	Alte plante industriale
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862[3]	77	14[4]	66	52	17	28	-	-	-
1863	44	31	47	41	17	21	-	-	-
1864	48	18	54[5]	29	24[6]	21	-	-	-
1865	27	6	22	12	11	11	-	-	-
1866	21	2	8	6	3	8	-	-	-
1867	127	6	13	24	24	24	-	-	-
1868	176	5	10	34	10	12	-	-	-
1869[3]	188	6[4]	17	28	12	13	-	-	-
1870	302[7]	7[8]	30[9]	57	3[10]	5	-	-	-
1871	592	10[8]	20[9]	31	3[10]	3	-	-	-
1872	378	10[8]	19[9]	23	3[10]	7	-	-	-
1873	723	11	25	26	12	8	-	-	-
1874	36	8	38	14	22	7	-	-	-
1875	196	18	48	24	12	8	32	-	2
1876	85	21	55	48	47	22	55	-	3
1877	137	18	57	49	23	16	204	-	-
1878	459	16	39	34	12	17	152	-	-
1879	354	8[11]	33	25	15	20	120	-	-
1880	418	51	130	101	28	32	236	-	-
1881	371	35	41	29	34	10	78	-	-
1882	499	43	63	51	51	41	113	-	-
1883	342	19	49	32	30	28	33	-	-
1884	151	36	47	28	29	23	13	-	-
1885	416	34	67	62	52	37	106	-	-
1886	455	19	38	39	47[10]	43	91	-	-
1887	125	29	59	56	117[10]	90	58	-	-
1888	389	44	32	48	143	154	102	-	-

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1889	156	55	19	20	181	90	83	–	x
1890	988	26	21	24	246	170	76[12]	–	x
1891	807	31	46	29	173	187	237	–	2
1892[13]	307	54	34	30	78	73	182	–	3
1893[13]	145	33	31	20	86	107	168[12]	–	–
1894[13]	148	22	32	14	48	50	138[12]	–	–
1895[13]	789	44	44	32	133	137	320	–	–
1896[13]	254	41[14]	9	19	160	86	408	–	–
1897[13]	314	34	25	21	162	84	486	–	–
1898[13]	82	24	32	26	109	99	1 620	–	–
1899	107	12	13	11	8	23	745	–	–
1900	1 790	40	21	20	61	3	2 461	–	–
1901	1 005	29	19	21	130	6	2 548	x	4
1902	1 366	28	24	24	240	21	1 308	x	4
1903	263	46	29	25	488	56	2 081	1	4
1904	61	18	18	17	39	13	1 451	–	6
1905	1 837	39	14	14	80	13	2 170	–	8
1906	144	46	16	13	134	33	1 920	2	25
1907	35	71	13	21	37	23	1 092	5	15
1908	60	73	13	16	42	11	1 668	3[15]	4
1909	346	55	15	17	49	7	2 079	3	1
1910	911	71	17	24	86	20	3 162	9	7
1911	421	93	19	24	142	21	2 631	28	8
1912	362	59	20	19	181	41	2 922	36	22
1913	514	95	20	16	134	22	2 824	42	12
1914	387	77	15	14	39	10	2 250	43	16
1915	187	85	10	15	32	5	1 854	70	12
1916	102	73[16]	21[17]	22[18]	44[19]	9[20]	2 194[12]	160[21]	3
1917	88	2	9[22]	14[23]	65[24]	24[25]	540[12]	133[21]	–
1918	8	61[26]	15	15	75	23	493	140	2
1919	435	164	77	102	57	63	1 301	313	7
1920	235	119	66	82	42	36	897	335	7
1921	118	102	135	205	31	25	3 501	157	12
1922	197	122	155	133	44	35	3 340	381	17
1923	175	97	118	121	61	46	6 390	825	45
1924	82	211	141	138	54	62	8 780	598	8
1925	345	163	101	130	83	33	9830	439	15
1926	172	180	143	176	60	20	12 784	1 323	91
1927	141	202	64	172	60	24	12 623	1 081	39
1928	265	140	56	163	59	17	10 528	1 296	55
1929	412	264	78	192	70	27	8 869	1 481	80
1930	499	235	112	173	101	27	8 528	1 527	18
1931	261	112	230	274	134	73	3 084	1 474	83

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 294*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1932	193	69	216	259	95	55	2 966	1 565	34
1933	269	62	187	259	108	63	6 764	1 646	73
1934	168	59	189	248	94	75	6 453	1 688	47
1935	495	130	193	225	112	93	6 305	1 604	63
1936	506	148	230	290	136	119	4 234	1 897	50
1937	395	101	235	270	75	88	5 040	1 720	38
1938	523	122	250	301	54	62	7 382	1 970	64
1939	354	147	238	389	52	56	8 491	1 427	26
1940	146	105	46	185	48	40	5 228	1 267	39
1941	115	105	207	230	170	148	5 770	1 794	281
1942[27]	65	108	244	284	121	118	3 315	1 195	284
1943[27]	54	112	249	304	119	113	7 394	1 256	304
1944[27]	54	146	312	383	82	85	4 043	1 378	383
1945	27	107	190	306	59	73	2 014	1 388	5
1946	8	70	124	197	34	41	1 950	763	4
1947[28]	18	161	145	220	34	38	5 438	2 439	19

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 264.

NOTE: [1] Datele referitoare la producţia culturilor industriale s-au calculat ca relaţie dintre suprafaţa însămânţată şi producţia medie la ha; în cazurile în care sursele furnizau date privitoare numai la suprafaţa cultivată şi producţia obţinută, cu ajutorul lor s-a calculat producţia medie la ha. Întotdeauna când relaţia dintre suprafaţa cultivată, producţia medie la ha şi producţia obţinută nu concorda s-a corectat cifra producţiei astfel ca ecuaţia să corespundă; din acest motiv, unele date din primii ani din tabel referitoare la producţie sunt uşor modificate faţă de cele din surse.

Pentru perioada 1862–1900, ca regulă, în surse, producţia este exprimată în unităţi de capacitate; datele s-au transformat în unităţi de greutate – chintale – după greutatea specifică hectolitrică medie la produsele respective, arătată în unele surse: C.E. Crupenski şi Gh. Turburi, *Asupra agriculturii României, Studiu statistic,* Bucureşti, 1895; Leonida Colescu, *Statistica agricolă a României...*, Bucureşti, 1907 şi „Annuaire international de statistique agricole", Rome, 1920. Ultima sursă a primit de la guvernul român datele asupra producţiei agricole vegetale pentru perioada 1900–1915 exprimată în unităţi de greutate. S-a folosit media greutăţii hectolitrice a anilor 1900–1915 ca medie pentru anii când în surse producţia diferitelor produse era arătată în hl. În acelaşi scop, al cunoaşterii şi utilizării greutăţii hectolitrice la diferite produse, s-au folosit coeficienţii din: P. Onică, *Tehnica statisticii agricole,* Bucureşti, 1945.

[2] Transformarea producţiei de rapiţă, exprimată în hl în chintale, s-a făcut pe baza greutăţii hectolitrice de 66,3 kg obţinută în raport de randamentele medii la ha în chintale indicate de „Annuaire international"...*op.cit.*, referitor la 1903– 1916. La anul 1892 producţia s-a calculat pe baza greutăţii hectolitrice 64,8 dată de C. E. Crupenski şi G. Turburi, *Asupra agriculturii României, Studiu statistic,* Bucureşti, 1895, iar la anul 1905, cu greutatea hectolitrică 65 dată de Leonida Colescu, *Statistica agricolă a României...,* Bucureşti, 1907.

[3] Pentru anii 1862 – 1869 sursele prezintă datele în unităţi de măsură vechi, chile şi ocale. În aceste cazuri şi în oricare altele asemănătoare, unităţile vechi de măsură au fost transformate în unităţi zecimale pe baza etaloanelor : 1 chilă moldovenească = 243 ocale, 1 oca moldovenească = 1,52 l; 1 chilă muntenească = 400 ocale; 1 oca muntenească = 1,29 l, 1 chilă muntenească = 6,76 hl, 1 chilă moldovenească = 4,30 hl.

[4] La anii 1862 – 1869 sursa prezintă datele referitoare la producţia de tutun în ocale. S-au efectuat transformările în chintale pe baza etalonului : 1 oca muntenească = 1,271 kg; 1 oca moldovenească = 1,291 kg.

[5] Totalul producției la cânepă-sămânță în anul 1864 a fost modificat prin corectarea datelor – prezentate supraestimat – referitor la județul Ialomița; s-a folosit producția medie a anilor 1863 și 1865.

[6] Datele producției anului 1864, fiind exagerate, s-au diminuat cu cifrele recalculate asupra județului Ialomița.

[7] În anul 1870, în sursă, producția medie la hectar la rapiță, de 25,23 hl, este supraevaluată. S-a efectuat corectarea producției ținând seama de mențiunea din „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor", XII, 1900, nr. 4, iulie, p. 229 – nota de subsol: „Producția medie la ha de 25,3 hl, ce se vede la anul 1870 este greșită. În adevăr, consultând publicațiunile din acel an („Statistica agicolă" pe anii 1870, 1871, 1872 publicată de Ministerul de interne în 1875) se vede că la județul Ialomița producțiunea totală a rapiței din 1870 ar fi fost de 25 550 chile, recoltate pe o întindere de 4 099 pogoane, cu o producțiune mijlocie de mai bine de 6 chile la pogon sau 84,5 hl la ha; iar la județul Ilfov s-ar fi recoltat 37 290 chile de pe 1 572 pogoane, cu o producțiune mijlocie de 14 și 1/2 chile la pogon sau 196,4 hl la ha. O asemenea producțiune exagerată nu este posibilă și ea nu poate proveni decât dintr-o eroare de calcul. Reducând cifrele acestor date la ceva probabil, adică evaluând recoltele acestor județe ca fiind aproximativ egale cu acele din celelalte județe, în 1870 producțiunea totală ar fi pentru acel an în toată țara de 456 800 hl în loc de 837 403 hl, iar mijlocia la ha de 13,8 hl în loc de 25,3 hl".

[8] La anii 1870 – 1872 se indică numai suprafața cultivată cu tutun. Producția s-a calculat cu media la ha din anii 1867 –1869.

[9] Pentru anii 1870 – 1872, sursele indică numai suprafața cultivată cu cânepă. Producția s-a calculat cu media la ha din anii 1867 –1869.

[10] Sursele indică numai suprafața cultivată cu in în 1870, 1871, 1872, 1886, 1887. S-a calculat producția în 1870 – 1872 cu producția medie la ha din 1867 – 1869 și pentru 1886 –1889 producția medie la ha din următorii 5 ani.

[11] „Statistica tutunurilor. Partea I. Cultura tutunurilor în anii 1879 –1885", București, 1887, p. 4 – 5 prezintă următoarele date, rotunjite de noi:

Anii	Întinderea plantată–ha	Media la 1 ha–kg
1879	2 250	339
1880	4 642	1 111
1881	4 982	692
1882	4 820	896
1883	3 319	582
1884	5 048	710
1885	5 610	609

[12] „Buletinul Ministerului Agriculturii", XIII, 1901, nr. 3 –4, iunie –iulie , p. 141, arată: „Cifrele aci însemnate [1890 – 1900, n.n.] sunt luate după evaluările fabricei de zahăr din Sascut pentru anii 1890, 1893 și 1894, iar cele pentru anii 1892, 1895 și următorii sunt trecute după datele culese de autoritățile comunale, concentrate de Serviciul statisticii generale". Pentru anii 1916 și 1917 producția de sfeclă de zahăr s-a calculat pe baza producției medii la ha din 1911 –1915.

[13] În privința perioadei 1892 –1898, s-a calculat producția de rapiță cu producția medie la hectar arătată de „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor", VII, 1895, nr. 8 și 9, tabel anexat ;„Buletinul Ministerului ..." 1898–1899, p. 384 –385; pentru anii 1899–1915 și 1918, cu producția medie la ha dată de „Statistica agricolă"; pentru 1916, producția medie la ha este cea dată de „Annuaire international de statistique agricole", Rome, 1920.

[14] Pentru producția anului 1896, la tutun, s-a corectat producția medie la ha, 7,1 chintale, greșit calculată cu 6,7 chintale ; la fel și pentru 1898, cu 10,6 chintale față de 10,5 chintale .

[15] La transformarea producției de floarea-soarelui din hl în chintale în 1908 –1917 s-a folosit greutatea hectolitrică 39,0 kg reprezentând media gr – hl 36–42 (P. Onică, *Tehnica statisticii agricole*, București, 1945, p. 79).

[16] Producția de tutun a anului 1916 s-a calculat pe baza mediei la ha din 1911– 1915 (7,6 chintale/ha).

[17] În anul 1916 producția s-a calculat pe baza mediei la ha 1911–1915.

[18] Producția la cânepă-fuior în 1916 s-a calculat cu ajutorul mediei la ha a anilor 1911–1915 (3,5 chintale).

[19] La anul 1916 producția la in-sămânță s-a calculat pe baza mediei la ha a anilor 1911–1915 (5,6 chintale/ha).

[20] Pentru anul 1916 producția de in-fuior s-a calculat cu ajutorul mediei la ha a anilor 1911–1915.

[21] Pentru anul 1916 producția de floarea-soarelui s-a calculat pe baza producției medii la ha a anilor 1911–1915; producția anului 1917 s-a calculat pe baza datelor din Moldova de 11,9 hl și 400 kg la ha din Muntenia (Ilie Georgianu, *op. cit.*).

[22] Pentru anul 1917 producția la cânepă-sămânță s-a calculat cu media la ha din Moldova (3,8 hl).

[23] Producția anului 1917 pe întreaga țară la cânepă-fuior s-a socotit cu media la ha din Moldova de 2,9 chintale/ha („Monitorul oficial", nr. 24 din 20 apr./12 mai 1918).

[24] Producția anului 1917 la in-sămânță s-a calculat pe baza mediei la ha socotită din Moldova de 4,7 hl și din Muntenia de 350 kg la ha arătată de Ilie Georgianu, *op. cit.*

[25] Producția anului 1917, la in-fuior, s-a calculat la întreaga suprafață cu media la ha 1,3 chintale arătată pentru Moldova în „Monitorul oficial", nr. 24 din 20 aprilie / 12 mai 1918, p. 304–305.

[26] Sursa (Ministerul Agriculturii și Domeniilor, *Muncile agricole în anul 1917*, București, 1918) indică, la anul 1917, 247 ha cultivate cu tutun în Moldova. Pentru Muntenia lipsesc datele. Producția s-a calculat pe baza mediei la ha din 1911–1915 (7,6 chintale/ha).

[27] Din anul 1942 până în anul 1947 producția este calculată numai la suprafața recoltată.

[28] În afară de rapiță, in-sămânță și fuior, producția celorlalte culturi s-a calculat cu ajutorul mediei la ha din anii 1941–1945.

Tabelul 295

Producția de plante industriale, în perioada 1862–1847

Media anilor

mii chintale

Media anilor	Rapiță	Tutun	Cânepă		In		Sfeclă de zahăr	Floarea-soarelui	Alte plante
			săm.	fuior	săm.	fuior			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862–1866	43	14	39	28	14	18	–	–	–
1867–1871	277	7	18	35	10	11	– [1]	–	– [1]
1872–1876	284	14	37	27	19	10	44	–	3
1877–1880	342	23	65	52	20	21	178	–	–
1881–1885	356	33	53	40	39	28	69	–	–
1886–1890	422	35	34	37	147	109	82	–	x [1]
1891–1895	439	37	37	25	104	111	209	–	3
1896–1900	509	30	20	19	100	59	1 144	– [2]	–
1901–1905	906	32	21	20	195	22	1 912	1	5
1906–1910	299	63	15	18	70	19	1 984	4	10
1911–1915	374	82	17	18	106	20	2 496	44	14
1916–1918	66	45	15	17	61	19	1 076	145	2 [1]
1919–1924	207	136	115	156	48	53	4 035	435	17 [3]
1925–1929	267	190	88	167	66	24	10 927	1 124	56
1930–1934	278	107	187	243	106	59	5 559	1 580	51
1935–1939	455	130	229	295	86	84	6 290	1 724	48
1940–1944	87	115	212	277	108	101	5 150	1 378	258
1945–1947	18	113	153	241	42	51	3 134	1 530	9

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 294.

NOTE: [1] Media pentru doi ani.
[2] Un an.
[3] Media pentru cinci ani.

Tabelul 296

Producţia[1] medie la hectar, de plante industriale[2], în perioada 1862–1947

Media anilor

chintale/ha

Anii	Rapiţă	Tutun	Cânepă		In		Sfeclă de zahăr	Floarea-soarelui	Alte plante
			săm.	fuior	săm.	fuior			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862	8,9	4,7	4,1	3,2	1,8	3,0	–	–	–
1863	5,9	5,5	3,8	3,3	2,3	2,7	–	–	–
1864	7,6	3,9	3,6	1,9	2,5	2,2	–	–	–
1865	3,5	2,1	1,9	1,1	1,4	1,3	–	–	–
1866	2,7	1,2	0,8	0,6	0,4	1,0	–	–	–
1867	9,9	2,8	2,1	3,7	2,6	2,6	–	–	–
1868	10,0	2,2	1,2	4,1	2,4	3,1	–	–	–
1869	9,7	4,3	2,1	3,5	2,4	2,7	–	–	–
1870	9,1	3,1	1,8	3,4	1,6	2,5	–	–	–
1871	9,7	3,1	1,8	2,8	1,5	1,4	–	–	–
1872	6,7	3,1	1,8	2,2	0,8	2,2	–	–	–
1873	8,2	3,1	1,9	2,0	2,5	1,8	–	–	–
1874	0,7	2,2	2,2	0,8	3,2	1,0	–	–	–
1875	4,6	5,2	3,9	1,9	2,6	1,7	162	–	–
1876	2,1	4,4	4,1	3,6	7,1	3,3	182	–	–
1877[4]	3,1	4,4	4,0	3,4	3,2	2,2	170	–	–
1878	6,3	5,2	3,1	2,7	1,4	2,0	169	–	–
1879	4,4	3,4	2,9	2,2	1,3	1,7	172	–	–
1880	8,2	11,1	7,6	5,9	3,0	3,4	236	–	–
1881	5,8	6,9	2,6	1,8	2,7	0,8	98	–	–
1882	7,2	9,0	4,4	3,6	3,9	3,1	188	–	–
1883	5,8	5,8	4,2	2,8	3,1	2,9	165	–	–
1884	3,2	7,1	3,7	2,2	2,0	1,6	132	–	–
1885[4]	6,1	6,1	5,6	5,2	3,4	2,4	177	–	–
1886	6,5	5,6	3,2	3,3	3,2	2,9	182	–	–
1887	4,8	6,7	4,1	3,9	4,2	3,3	146	–	–
1888	8,2	7,2	2,8	4,2	3,9	4,2	204	–	–
1889	3,5	7,0	1,6	1,7	4,2	2,1	138	–	–
1890	8,3	5,5	1,9	2,2	3,9	2,7	151	–	–
1891	4,4	7,1	4,8	3,1	2,4	2,6	1 82,0	–	–
1892	3,6	8,9	4,2	3,6	1,7	1,6	1 82,1	–	–
1893	7,8	6,1	3,6	2,3	2,5	3,1	1 68,2	–	–
1894	6,3	4,0	5,1	2,2	1,9	2,0	86,4	–	–
1895	8,4	6,0	4,4	3,2	3,3	3,4	1 77,9	–	–
1896	8,0	6,7	1,7	3,4	6,1	3,3	1 79,7	–	–
1897	5,4	7,8	3,7	3,0	5,4	2,8	1 71,1	–	–
1898	6,0	10,5	4,8	4,0	4,3	3,9	2 66,8	–	–
1899	2,8	5,5	2,7	2,2	0,4	1,1	1 20,8	–	–
1900	7,2	8,8	3,6	3.3	4.6	0.2	1 89.3	–	–

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1901	7,3	6,8	2,6	2,9	6,2	0,3	200,8	7,0	–
1902	6,1	6,8	3,1	3,1	5,8	0,5	210,6	2,2	–
1903	3,9	8,0	3,7	3,2	6,1	0,7	194,8	11,7	12,2
1904	3,3	2,9	2,7	2,6	0,6	0,2	162,2	6,3	4,1
1905	7,4	5,1	3,0	3,0	2,4	0,4	180,4	8,5	10,7
1906	4,7	7,3	3,9	3,2	5,7	1,4	198,4	6,9	17,6
1907	2,1	8,1	2,7	4,3	2,9	1,8	164,4	6,9	10,8
1908	4,6	7,9	2,6	3,2	2,3	0,6	185,0	5,9	–
1909	5,0	6,7	2,3	2,6	4,0	0,6	182,2	4,6	–
1910	9,5	7,4	3,0	4,2	6,4	1,5	231,4	12,7	–
1911	6,6	9,3	3,1	3,9	6,7	1,0	193,4	7,1	–
1912	5,6	6,4	3,1	3,0	5,7	1,3	203,5	6,8	–
1913	6,4	8,7	4,0	3,3	4,9	0,8	217,0	6,9	–
1914	5,3	7,0	3,4	3,2	4,7	1,2	152,2	6,8	–
1915	4,9	6,5	2,3	3,5	5,4	0,9	134,1	6,3	–
1916	4,0	7,6	3,4	3,5	5,6	1,1	178,3	6,8	–
1917	4,1	7,6	1,9	2,9	3,5	1,3	180,0	4,1	–
1918	0,9	4,8	1,1	1,1	1,0	0,3	67,8	1,4	1,0
1919	5,0	9,1	2,4	3,2	2,7	3,0	144,6	9,2	7,1
1920	4,2	7,0	3,3	4,1	3,2	2,8	149,5	8,6	7,1
1921	2,8	6,0	3,3	5,0	2,8	2,3	152,2	5,4	4,0
1922	4,7	5,8	4,3	3,7	4,0	3,2	151,8	11,2	9,4
1923	3,8	5,4	3,8	3,9	4,7	3,5	172,7	11,0	6,7
1924	2,1	6,8	4,4	4,3	2,7	3,1	162,6	6,8	8,1
1925	5,3	4,4	2,8	3,6	3,3	1,3	153,6	2,6	5,0
1926	3,5	6,0	2,6	3,2	3,0	1,0	155,9	7,0	18,2
1927	3,8	6,5	1,6	4,3	3,0	1,2	148,5	6,8	12,6
1928	4,2	5,0	1,5	4,4	3,1	0,9	184,7	8,1	9,6
1929	7,1	8,5	2,1	5,2	4,1	1,6	181,0	9,2	7,5
1930	6,4	6,9	3,3	5,1	5,6	1,5	185,4	8,3	6,8
1931	3,9	7,0	4,7	5,6	4,8	2,6	154,2	9,1	13,6
1932	4,2	6,9	4,5	5,4	4,3	2,5	164,8	9,6	10,9
1933	6,9	6,2	3,9	5,4	5,7	3,3	157,3	10,1	14,5
1934	2,9	5,9	4,1	5,4	3,6	2,9	174,4	8,4	14,2
1935	3,9	7,2	4,2	4,9	3,6	3,0	170,4	8,4	9,9
1936	5,5	8,2	4,6	5,8	4,7	4,1	146,0	9,3	9,6
1937	5,0	7,2	4,6	5,3	3,4	4,0	168,0	8,6	7,2
1938	6,3	7,2	4,9	5,9	3,6	4,1	153,8	9,8	14,9
1939	5,8	6,7	4,1	6,7	4,3	4,7	160,2	8,7	8,3
1940	5,2	8,1	4,1	5,6	3,7	3,1	141,3	8,8	53,9
1941	4,6	7,5	4,4	4,9	4,6	4,0	104,9	6,5	20,1
1942	3,1	5,9	3,7	4,3	3,3	3,2	90,4	6,7	–
1943	5,5	7,0	4,1	5,0	4,0	3,8	123,1	7,6	7,3
1944	4,9	6,7	3,7	4,5	3,2	3,4	120,9	7,1	6,9
1945	3,0	5,0	2,2	3,5	2,5	3,1	55,0	4,5	4,6
1946	2,7	3,5	2,0	3,2	2,3	2,7	52,3	3,3	17,8
1947	3,0	6,7	2,9	4,4	2,6	2,9	95,4	4,7	9,7

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 264.

NOTE: [1] Producția medie la ha a stat la baza calculului producției prin înmulțirea randamentului la

ha cu suprafaţa. În cazurile când datele producţiei din surse nu au corespuns cu datele obţinute prin înmulţirea randamentului la ha cu suprafaţa, am corectat corespunzător cifrele producţiei. Din această cauză, între datele referitoare la producţia diferitelor produse ale plantelor industriale din tabelele din lucrarea noastră şi datele privitoare la producţie din surse există unele deosebiri.

[2] Nu s-au trecut în tabele datele referitoare la o serie de plante industriale cu pondere redusă în producţie. Pentru informare, prezentăm tabelul de mai jos:

Producţia medie la ha la alte plante industriale se prezintă în perioada 1901–1947 astfel:

chintale/ha

Anii	Bumbac	Muştar	Soia	Mac	Ricin	Cicoare	Anason	Hamei
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1901	–	x	–	1,6	–	17,5	9,8	7,7
1902	–	6,4	–	2,8	–	17,9	12,8	8,6
1903	5,0	5,2	–	2,8	–	15,4	9,4	8,7
1904	–	2,4	–	3,4	–	17,5	7,0	4,1
1905	–	6,9	–	4,0	–	---	9,8	5,3
1906	–	4,7	–	3,9	–	17,5	9,8	7,7
1907	–	3,9	–	0,9	–	17,5	9,8	3,6
1908	–	5,8	–	1,5	–	94,5	0,1	3,8
1909	–	6,1	–	3,2	–	54,2	9,8	4,7
1910	–	7,0	–	5,8	–	159,4	9,8	6,6
1911	–	5,8	–	2,8	–	85,1	3,6	8,2
1912	–	6,6	–	5,3	–	148,2	2,2	5,9
1913	–	6,1	–	3,6	–	165,5	5,6	7,1
1914	–	4,2	–	8,2	–	163,3	2,0	4,1
1915	–	2,9	–	3,3	–	165,8	7,9	6,1
1916	–	6,0	–	4,6	–	142,9	6,4	5,4
1917	–	3,1	–	2,2	–	126,0	2,7	4,1
1918	–	0,9	–	5,9	–	160,0	2,1	2,3
1919	–	4,1	–	–	–	–	–	–
1920	–	2,6	–	–	–	–	–	–
1921	–	3,0	–	–	–	1,3	–	–
1922	–	1,8	–	4,4	–	11,0	–	–
1923	–	6,1	–	5,3	–	–	5,1	–
1924	–	2,6	–	3,4	–	129,1	6,4	–
1925	–	5,2	–	5,1	–	1,2	–	–
1926	0,4	4,0	–	7,0	–	55,0	1,3	–
1927	1,9	0,8	–	4,9	–	140,2	5,9	–
1928	1,5	4,5	–	4,3	–	100,1	6,5	4,3
1929	3,0	5,1	–	5,0	–	163,5	5,0	5,2
1930	2,2	9,7	–	4,5	–	135,7	5,8	4,2
1931	2,8	3,4	–	6,0	5,0	132,2	6,1	5,7
1932	6,9	4,1	–	4,5	6,9	111,0	7,0	5,2

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1933	1,7	6,6	–	5,3	7,9	101,1	5,4	4,5
1934	3,6	4,4	–	5,5	5,7	159,5	6,8	4,8
1935	4,6	3,4	5,6	4,5	3,8	164,3	6,5	5,4
1936	6,6	5,1	7,7	5,4	5,7	84,6	6,4	5,4
1937	9,5	3,1	7,2	5,0	4,5	132,3	5,1	4,7
1938	4,3	3,0	8,7	5,4	4,8	153,1	7,4	13,0
1939	5,6	3,9	8,3	5,8	4,4	138,5	5,1	7,2
1940	1,9	4,2	7,6	4,4	7,0	140,4	6,7	6,9
1941	3,6	4,8	7,2	5,3	7,5	84,9	6,3	5,2
1942	3,4	–	6,5	–	5,7	–	–	–
1943	2,9	–	7,2	–	8,4	–	–	–
1944	3,8	3,1	7,0	3,8	9,1	145,4	5,0	3,4
1945	3,2	1,4	14,4	2,9	2,9	87,1	–	3,0
1946	2,3	1,7	4,3	2,1	5,4	42,2	–	7,7
1947	2,0	3,1	8,5	2,5	6,7	105,8	–	3,7

[3] Pentru unii ani și unele culturi până la anul 1898, producția medie la ha a fost estimată pe baza informațiilor culese din publicațiile de specialitate și calculate după metode statistice.

[4] Vezi nota 8 de la Tabelul 264.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 297

Producția medie la hectar a culturilor principale de plante industriale, în perioada 1862–1947

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	Rapiță	Tutun	Cânepă		In		Sfeclă de zahăr	Floarea-soarelui	Alte plante industriale
			sămânță	fuior	sămânță	fuior			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862–1866	5,7	3,9	3,0	2,2	1,6	2,1	---	---	---
1867–1871	9,6	3,3	1,8	3,5	2,3	2,5	---	---	---
1872–1876	5,1	3,8	2,8	2,0	3,7	1,9	146,7[1]	---	---
1877–1880	5,5	6,6	4,7	3,7	2,2	2,3	178,0	---	---
1881–1885	5,8	6,9	4,0	3,0	3,0	2,2	138,0	---	---
1886–1890	5,7	6,7	2,8	3,1	4,0	3,0	164,0	---	---
1891–1895	5,4	6,5	4,4	2,9	2,4	2,5	139,3	---	---
1896–1900	6,5	7,7	3,3	3,2	4,3	2,6	190,7	x	---
1901–1905	6,5	5,7	3,1	2,9	4,0	4,6	189,3	7,0	9,0[2]
1906–1910	6,6	7,5	2,9	3,5	4,4	1,2	196,4	6,7	14,2[1]
1911–1915	5,9	7,6	3,3	3,5	5,6	1,1	179,6	6,8	---
1916–1918	2,4	4,0	1,8	2,1	1,8	0,6	143,5	2,8	1,0[3]
1919–1924	4,0	6,8	3,6	4,9	3,2	3,5	161,4	8,7	2,8
1925–1929	4,9	6,1	2,1	4,1	3,3	1,2	163,1	7,4	7,0
1930–1934	4,8	6,7	4,2	5,4	4,6	2,6	168,5	9,0	4,6
1935–1939	5,2	7,2	4,5	5,8	3,9	3,8	161,3	9,0	5,0
1940–1944	4,4	6,8	3,6	4,7	3,5	3,3	114,4	7,1	32,3
1945–1947	2,3	4,7	2,0	3,1	2,0	2,4	64,0	3,9	1,9

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelele 292 și 295.

NOTE : [1] Media pe doi ani
[2] Media pe trei ani.
[3] Un an.

BCU IASI/CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Tabelul 298

TRANSILVANIA

Producţia principalelor culturi de plante industriale, în perioada 1869 –1915

mii chintale

Anii	Rapiţă	Cânepă		In		Sfeclă de zahăr	Tutun
		sămânţă	fuior	sămânţă	fuior		
1	2	3	4	5	6	7	8
1869	68	---	---	---	---	348	56
1870	122	39	194	10	4	469	141
1871	117	16	88	24	1	343	76
1872	66	29	299	13	8	404	109
1873	200	16	246	6	24	280	80
1874	22	40	407	5	22	422	138
1875	111	29	359	3	11	133	167
1876	66	26	296	4	17	49	87
1886	94	135	167	12	11	450	89
1887	56	95	134	13	9	470	90
1888	91	170	170	19	9	575	101
1889	53	156	164	12	11	1 152	79
1890	164	140	165	22	11	1 042	56
1891	50	151	211	17	18	---	92
1892	53	136	172	19	12	1 250	76
1893	109	204	169	21	14	1 276	81
1894	131	163	186	12	21	1 588	55
1895	64	146	141	14	10	1 390	70
1896	99	148	132	11	9	1 374	61
1901–1905	41	79	179	11	19	1 273	67
1906–1910	32	77	183	8	15	2 145	94
1911–1915	31	56	132	10	17	3 113	69

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

Tabelul 299

TRANSILVANIA

Producţia principalelor culturi de plante industriale, în perioada 1869–1915

Media anilor

mii chintale

Media anilor	Rapiţă	Cânepă		In		Sfeclă de zahăr	Tutun
		sămânţă	fuior	sămânţă	fuior		
1	2	3	4	5	6	7	8
1869–1871	103	27[1]	141[1]	17[1]	3[1]	387	91
1872–1876	93	28	321	6	16	257	116
1886–1890	91	139	160	16	10	738	83
1891–1895	81	160	176	17	15	1 376[2]	75
1901–1905	41	79	179	11	19	1 273	67
1906–1910	32	77	183	8	15	2 145	94
1911–1915	31	56	132	10	17	3 113	69

SURSA: Calculat pe baza Tabelului 298.

NOTE: [1] Media pe doi ani.

[2] Media pe patru ani.

Tabelul 300

TRANSILVANIA

Producţia medie la hectar [1] a principalelor culturi de plante industriale, în perioada 1869–1915

chintale/ha

Anii	Rapiţă	Cânepă		In		Sfeclă de zahăr	Tutun
		sămânţă	fuior	sămânţă	fuior		
1	2	3	4	5	6	7	8
1869	4,8	---	---	---	---	124,4	7,2
1870	6,6	2,9	6,4	3,0	4,7	142,2	20,4
1871	5,5	1,9	6,7	2,0	2,8	110,5	12,1
1872	4,7	2,4	9,6	2,9	4,1	161,5	12,9
1873	5,7	2,2	11,9[2]	2,5	5,9	96,5	8,4
1874	5,9	2,6	24,9[2]	4,1	11,3	234,2	12,9
1875	4,8	3,1	18,1[2]	2,5	7,6	147,7	12,5
1876	3,0	3,5	9,2	3,0	6,5	98,6	6,4
1886	4,1	5,1	6,1	4,9	4,8	140,1	8,8
1887	7,8	5,0	6,1	5,5	4,6	195,8	10,0
1888	9,6	7,1	7,5	6,1	4,4	212,9	11,8
1889	5,5	2,7	3,7	3,2	2,3	250,4	7,3
1890	8,9	5,8	7,2	9,3	5,3	98,3	10,8
1891	7,5	4,5	4,0	4,7	3,2	---	14,8
1892	7,7	3,5	4,5	4,1	2,8	223,2	12,8
1893	6,1	5,0	5,6	4,2	3,0	209,5	14,8
1894	8,5	3,4	4,5	2,9	4,4	220,1	11,3
1895	5,8	7,0	---	---	---	217,2	14,4
1896	18,7	7,5	6,7	6,2	4,8	208,2	13,2
1901–1905	7,3	2,9	8,8	4,9	8,6	202,7	9,5
1906–1910	7,6	3,8	9,0	4,9	8,9	255,0	12,0
1911–1915	3,2	3,7	8,7	5,0	8,9	261,6	10,8

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTE: [1] Producţia medie la ha pentru rapiţă, sfeclă de zahăr şi tutun s-a obţinut prin raportarea producţiei totale la suprafaţa totală recoltată în anul respectiv.

Producţia medie la ha la cânepă şi in, întrucât în sursă suprafaţa apare global, nedepartajată pentru sămânţă şi fuior, s-a calculat pe baza producţiei şi suprafeţei recoltate ca medie aritmetică a producţiei la ha a celor 24 de judeţe ale Transilvaniei.

[2] Probabil fuior brut.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 301

TRANSILVANIA

Producția medie la ha a principalelor culturi de plante industriale, în perioada 1869–1915

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	Rapiță	Cânepă		In		Sfeclă de zahăr	Tutun
		sămânță	fuior	sămânță	fuior		
1	2	3	4	5	6	7	8
1869-1871	5,7	0,9[1]	4,9[1]	3,4[1]	0,6[1]	129,0	13,0
1872-1876	4,7	1,2	13,4	2,0	5,3	128,5	10,5
1886-1890	7,0	5,0	5,7	5,3	3,3	147,6	9,2
1891-1895	6,8	7,0	7,7[2]	5,7[2]	5,0[2]	229,3[2]	15,0
1901-1905	7,3	2,9	8,8	4,9	8,6	202,7	9,5
1906-1910	7,6	3,8	9,0	4,9	8,9	255,0	12,0
1911-1915	3,2	3,7	8,7	5,0	8,9	261,6	10,8

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelele 293 și 299.

NOTE: [1] Media pe doi ani.
[2] Media pe patru ani.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C. *PLANTE ALIMENTARE*

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

CULTURA PLANTELOR ALIMENTARE
– Introducere

Noțiunea de plante alimentare este folosită în lucrare după terminologia și gruparea statisticii economice din perioada interbelică care a făcut grupările componente pe culturi. Aceasta cuprinde plantele: leguminoase boabe: fasole, mazăre, linte, bob, năut etc.; legume și pepeni: cartofi, ceapă, varză, pepeni verzi și galbeni și altele.

Suprafețele însămânțate și producția apar diminuate pentru că se referă numai la culturile în ogor și intercalate nu și la cele din grădini, curți etc.; lipsesc, ca urmare, și multe rădăcinoase, zarzavaturi, produse în cantități însemnate în gospodării, în grădini.

Până la începutul secolului, statistica agricolă prezintă date numai pentru câteva culturi mai importante: fasole, cartofi, mazăre etc. Pentru unii ani seria de date s-a constituit după modalitățile menționate la culturile cerealiere. Sursele statistice din secolul 20 sunt mai complete și mai certe.

În toată perioada o serie din aceste culturi se făceau intercalate cu altele, mai ales în ogorul de porumb. O notă specială prezintă date asupra a două plante importante, fasole și cartofi, cultivate în cele două moduri: în ogor propriu și intercalate; cantitatea de fasole și dovleci, în măsură preponderentă, se obținea în culturi combinate, ceea ce dovedea o folosire mai intensivă a terenurilor cultivate cu porumb, în principal.

Situațiile statistice evidențiază în general creșterea însemnată a suprafețelor și producției totale de plante alimentare, pe fondul cărora culturile de fasole, mazăre și cartofi manifestă extinderea cea mai rapidă până la 1916.

Se observă, totodată, la unele culturi, sporuri ușoare, dar inegale, ale producției medii la ha.

Plantele alimentare, cu excepția unor cantități de fasole și mazăre destinate exportului, erau folosite pentru nevoile consumului intern al țării. Acesta, dacă se ia în considerare și producția din grădini, urmează o linie ascendentă continuă care marchează o creștere însemnată pe locuitor. În special în perioadele de austeritate, de scădere a capacității de cumpărare a populației, se extinde cultura unor plante

substitute ale alimentelor superioare: fasole, mazăre, cartofi. Produsele acestor culturi se consumau și se conservau până la recolta următoare fără prelucrări industriale însemnate; industria conservelor era slab dezvoltată. Exportul era alimentat îndeosebi de fasole și mazăre. Datele statistice până la 1918 arată că aceleași principale plante alimentare se cultivau și în Transilvania și Bucovina și în Basarabia unde atât suprafața folosită ca și producția obținută manifestau tendințe certe de creștere stimulate de aceiași factori ai agriculturii comerciale și ai urbanizării.

Tabelul 302

Suprafața cultivată cu plante alimentare, în perioada 1862–1947

mii ha

Anii	Total	Fasole[1]	Mazăre	Linte	Cartofi[1]	Ceapă	Varză	Pepeni[2]	Alte plante[3]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862[4]	51,00	26,00[5]	1,10	- - -	8,50	1,60	4,40	6,30	3,10
1863	55,10	31,00[5]	1,40	- - -	7,60	1,50	4,90	5,20	4,30
1864	41,60	21,40[5]	1,30	- - -	6,00	2,00	4,20	3,80	2,90
1865	44,70	23,10	1,50	1,40	5,40	1,70	3,50	6,10	2,00
1866	45,30	25,30	1,60	1,50	4,90	1,90	3,20	4,40	2,50
1867	53,50	31,20	1,80	2,10	3,60	2,20	3,90	6,20	2,50
1868	49,80	27,50	2,10	1,90	6,30	0,90	4,20	3,60	3,30
1869	47,20	22,70	1,90	2,30	6,90	1,70	4,00	5,00	2,70
1870	51,00	29,60	1,50	1,70	6,70	1,80	3,90	4,20	1,60
1871	58,60	34,10	1,40	1,80	6,30	2,00	4,60	6,60	1,80
1872	61,50	36,20	1,00	2,30	6,90	1,60	4,20	4,90	4,40
1873	55,50	29,30	1,70	2,50	7,20	2,40	4,30	6,80	1,30
1874	59,00	31,70	1,10	3,40	5,80	2,30	4,90	6,60	3,20
1875	59,80	29,40	1,00	2,30	9,70	3,10	4,70	5,30	4,30
1876	61,10	32,60	1,10	3,30	9,70	2,20	5,10	4,40	2,70
1877[6]	77,90	41,20	2,50	3,40	11,80	1,60	4,30	6,60	6,50
1878	76,70	48,10	1,80	3,30	10,10	2,30	3,40	4,60	3,10
1879	66,50	37,20	2,10	3,30	9,60	1,90	3,40	5,40	3,60
1880	64,90	36,50	2,10	1,00	9,90	2,20	5,20	5,90	2,10
1881	73,40	42,50	1,70	3,10	7,20	3,20	3,20	7,40	5,10
1882	71,40	39,80	2,50	2,00	12,10	3,60	4,50	3,90	3,00
1883	66,20	32,30	1,80	3,10	10,70	1,90	3,70	6,60	6,10
1884	68,60	40,90	1,50	2,00	9,40	2,40	3,10	7,10	2,20
1885	67,40	36,70	1,90	2,70	11,20	2,70	3,90	5,20	3,10
1886	68,60	39,50	1,90	3,30	9,50	2,30	5,20	3,80	3,10
1887	70,20	36,20	2,20	2,80	10,30	3,10	5,10	6,30	4,20
1888	68,90	39,30	2,50	2,20	8,80	2,50	4,70	5,20	3,70
1889	72,90	41,50	3,10	2,50	9,60	2,10	4,40	6,40	3,30
1890	78,70	46,70	2,10	2,20	11,70	2,30	5,20	4,40	4,10
1891	92,30	61,00	1,70	1,80	11,40	1,90	5,10	6,50	2,90
1892	71,00	42,20	1,40	1,50	8,60	2,70	4,90	5,10	4,60
1893	75,40	45,40	2,70	1,80	9,60	1,80	5,60	7,50	4,00
1894	80,20	50,10	2,50	1,90	9,30	2,00	3,90	6,60	3,90
1895	70,80	36,30	1,90	2,10	8,50	3,40	5,40	7,20	6,00
1896	64,10	33,80	1,70	1,90	11,40	1,60	4,70	6,90	2,10
1897	67,40	36,70	1,60	1,30	12,80	2,60	5,90	5,10	1,40

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1898	93,30	54,20	2,50	2,10	16,60	2,30	6,60	4,80	4,20
1899	80,30	36,20	3,60	1,10	13,20	3,80	6,90	10,30	5,20
1900	67,60	26,20	3,10	0,50	11,60	4,20	7,40	9,70	4,90
1901	74,60	29,50	3,20	0,60	11,30	4,70	7,30	13,40	4,60
1902	78,60	34,00	4,20	0,70	11,50	4,70	7,10	11,10	5,30
1903	77,40	29,70	8,60	0,70	11,00	4,40	7,10	11,10	4,80
1904	95,30	40,40	12,40	0,00	12,00	4,20	6,80	11,90	7,60
1905	72,60	22,40	12,20	0,50	10,80	4,00	6,10	9,70	6,90
1906	90,60	33,50	13,80	0,90	10,90	4,10	6,70	12,10	8,60
1907	77,60	34,50	9,80	0,90	9,70	2,90	5,30	7,50	7,00
1908	91,40	35,80	14,40	2,80	9,80	3,00	5,70	11,90	8,00
1909	80,50	30,90	13,20	2,50	8,60	3,70	6,40	8,00	7,20
1910	74,40	28,30	9,40	2,30	10,20	3,50	5,60	8,40	6,70
1911	85,30	37,20	12,90	0,80	12,00	3,60	5,40	7,10	6,30
1912	95,20	41,30	18,10	0,60	11,90	3,80	5,40	8,10	6,00
1913	101,60	43,30	23,80	0,70	10,10	3,60	5,30	8,80	6,00
1914	124,40	64,80	22,20	0,50	11,50	3,80	5,70	8,10	7,80
1915	129,60	75,00	17,80	–	11,20	4,10	5,60	8,70	7,20
1916	148,20	76,10	31,30	–	14,00	4,00	5,70	9,70	7,40
1917[7]	75,40	30,60	29,20	–	12,70	0,00	0,50	2,40	0,00
1918	154,20	43,10	29,90	–	31,40	8,10	10,60	17,80	13,30
1919	227,00	45,00	9,00	4,00	123,00	14,00	19,00	17,00	46,00
1920	229,00	62,00	10,00	3,00	120,00	3,00	2,00	19,00	10,00
1921	343,00	82,00	11,00	5,00	165,00	9,00	10,00	29,00	32,00
1922	322,00	69,00	11,00	13,00	143,00	15,00	17,00	27,00	27,00
1923	354,00	68,00	12,00	8,00	174,00	16,00	19,00	32,00	25,00
1924	395,00	92,00	12,00	9,00	189,00	15,00	19,00	35,00	24,00
1925	429,00	112,00	11,00	31,00	186,00	15,00	22,00	29,00	23,00
1926	409,00	107,00	8,00	17,00	179,00	17,00	23,00	28,00	30,00
1927	428,00	100,00	12,00	18,00	198,00	18,00	23,00	31,00	28,00
1928	410,00	77,00	12,00	15,00	206,00	19,00	22,00	32,00	27,00
1929	417,00	80,00	17,00	8,00	208,00	20,00	22,00	32,00	30,00
1930	410,00	89,00	17,00	16,00	190,00	17,00	20,00	31,00	30,00
1931	475,00	115,00	14,00	16,00	192,00	20,00	29,00	54,00	35,00
1932	460,00	120,00	14,00	13,00	191,00	19,00	26,00	46,00	31,00
1933	469,00	103,00	17,00	15,00	198,00	21,00	27,00	57,00	31,00
1934	487,00	112,00	30,00	16,00	204,00	20,00	28,00	46,00	31,00
1935	480,00	99,00	38,00	13,00	207,00	21,00	27,00	43,00	32,00
1936	524,00	105,00	52,00	16,00	216,00	26,00	28,00	45,00	36,00
1937	519,00	100,00	44,00	20,00	216,00	25,00	30,00	43,00	41,00
1938	482,00	84,00	49,00	22,00	193,00	22,00	27,00	41,00	44,00
1939	480,00	64,00	52,00	19,00	207,00	25,00	27,00	42,00	44,00

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1940	328,00	42,00	61,00	13,00	110,00	12,00	15,00	25,00	50,00
1941	392,00	64,00	117,00	15,00	112,00	14,00	19,00	18,00	33,00
1942	593,00	93,00	203,00	16,00	155,00	19,00	17,00	17,00	73,00
1943	634,00	76,00	264,00	12,00	174,00	16,00	13,00	21,00	58,00
1944	461,00	68,00	179,00	3,00	130,00	16,00	11,00	18,00	36,00
1945	564,00	73,00	151,00	7,00	216,00	22,00	18,00	24,00	53,00
1946	534,00	69,00	109,00	7,00	206,00	23,00	21,00	36,00	63,00
1947	459,00	40,00	38,00	2,00	185,00	25,00	22,00	60,00	87,00

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 264.

NOTE: [1] O suprafață însemnată de plante era semănată în culturi combinate cu porumb: fasole, cartofi etc. Statistica din 1902 - 1947 a înregistrat aceste culturi. Reproducem cifrele suprafețelor atât anual, cât și medii ale anilor:

mii ha

Anii	Fasole în porumb	Cartofi în porumb	Anii	Fasole în porumb	Cartofi în porumb
1	2	3	1	2	3
1902	461	36	1925	759	65
1903	433	43	1926	836	58
1904	436	17	1927	775	52
1905	465	34	1928	853	59
1902–1905	449	33	1929	857	93
1906	432	23	1925–1929	816	65
1907	405	21	1930	766	66
1908	439	25	1931	924	84
1909	487	21	1932	924	73
1910	456	20	1933	1 010	88
1906–1910	444	22	1934	924	85
1911	507	25	1930–1934	910	79
1912	533	24	1935	986	90
1913	553	24	1936	1 061	98
1914	570	23	1937	1 026	98
1915	589	21	1938	992	91
1911–1915	550	23	1939	974	99
1916	479	25	1935–1939	1 008	95
1917	197	6	1940	679	32
1918	424	15	1941	764	53
1916–1918	367	15	1942	800	47
1919	- - -	- - -	1943	651	31
1920	239	8	1944	450	26
1921	310	34	1940–1944	669	38
1922	563	60	1945	690	47
1923	601	61	1946	663	49
1924	715	71	1947	472	38
1919–1924	486	47	1945–1947	608	45

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

[2] La „pepeni", până la sfârșitul secolului 19, se trecea uneori și suprafața cultivată cu dovleci.

[3] S-au inclus zarzavaturi diferite înregistrate numai uneori în sursele statistice și numai pe suprafețele mari – grădinării – în mare parte cultivate de bulgari și sârbi veniți în România anual, în perioada de cultivare, ca profesioniști în cultura legumelor și zarzavaturilor; de unde și denumirea grădinăriei – bulgărie. Bobul și năutul semănat pe suprafețe mai mari, de 1 - 4 mii de ha, în perioada interbelică, s-a cuprins la această rubrică.

[4] Pentru anii 1862 - 1869 în sursă, suprafața este dată în pogoane și fălci; transformarea acestora în hectare s-a făcut pe baza etaloanelor: 1 pogon = 0,5011 ha, 1 falce = 1,4322 ha.

[5] În sursă, fasolea și lintea împreună s-au socotit la „fasole".

[6] Datele pentru intervalul 1877–1885 – estimate conform notei 9 de la Tabelul 264.

[7] Suprafața cultivată cu plante alimentare în 1917 a fost stabilită pe baza datelor prezentate de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, *Muncile agricole în 1917*, Iași, 1918, pentru Moldova, și Ilie Georgianu, *România sub ocupațiune dușmană*, fasc. II, *Exploatarea economică a țării*, București, 1920, pentru Muntenia (pentru 14 județe fără cele 4 județe – Putna, Râmnicu Sărat, Buzău și Brăila – aflate în zona operațiilor militare). Pentru bob, date numai pentru Moldova, 99 ha; ceapă, date numai pentru Muntenia, 343 ha, varză numai pentru Muntenia, 531 ha.

Tabelul 303

Suprafața cultivată cu plante alimentare, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii ha

Media anilor	Total	Fasole	Mazăre	Linte	Cartofi	Ceapă	Varză	Pepeni	Alte plante
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862-1866	48,6	25,4	1,4	1,5[1]	6,5	1,7	3,9	5,2	3,0
1867-1871	52,0	29,0	1,7	2,0	6,0	1,7	4,1	5,1	2,4
1872-1876	58,9	31,8	1,2	2,8	7,9	2,3	4,6	5,1	3,2
1877-1880	71,6	40,8	2,1	2,8	10,4	2,0	4,1	5,6	3,8
1881-1885	69,4	38,4	1,9	2,6	10,1	2,8	3,7	6,0	3,9
1886-1890	71,7	39,9	2,4	2,6	10,0	2,5	4,9	5,7	3,7
1891-1895	78,0	47,0	2,0	1,8	9,5	2,4	5,0	6,0	4,3
1896-1900	74,6	37,4	2,5	1,4	13,1	2,9	6,3	7,4	3,6
1901-1905	79,7	31,2	8,1	0,6[2]	11,3	4,4	6,9	11,4	5,8
1906-1910	82,8	32,6	12,1	1,9	9,8	3,4	5,9	9,6	7,5
1911-1915	107,5	52,3	19,0	0,7[2]	11,3	3,8	5,5	8,2	6,7
1916-1918	131,6	50,0	30,1	x	19,4	6,1	5,6	10,0	10,4
1919-1924	320	70	11	7	152	12	14	27	27
1925-1929	418	95	12	18	195	18	22	30	28
1930-1934	460	108	18	15	195	19	26	47	32
1935-1939	497	90	47	18	208	24	28	43	39
1940-1944	482	69	165	12	136	15	15	20	50
1945-1947	519	61	99	6	202	23	20	40	68

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 302.

NOTE: [1] Media pentru doi ani.

[2] Media pentru patru ani.

Tabelul 304

Suprafaţa cultivată[1] cu plante alimentare în perioada 1869–1915

Media anilor

mii ha

Media anilor	Fasole	Mazăre[2]	Linte	Cartofi	Varză	Pepeni
1	2	3	4	5	6	7
1869-1871	- - -	9	- - -	36	- - -	- - -
1872-1876	- - -	8	- - -	39	- - -	- - -
1886-1890	- - -	9	- - -	47	- - -	- - -
1891-1895	- - -	10	- - -	55	- - -	- - -
1896-1900	2	2	3	- - -	9	3
1901-1905[3]	3	2	2	67	22	7
1906-1910	3	2	2	80	19	7
1911-1915	3	2	1	77	16	6

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTE:[1] Se are în vedere suprafaţa recoltată.

[2] Datele privitoare la mazăre, fasole şi linte, în perioada 1869–1895, se dau împreună; s-au trecut la „mazăre".

[3] Datele referitoare la plantele alimentare între anii 1901–1915, cu excepţia cartofilor, se prezintă în surse numai pentru perioade cincinale, astfel:

	Fasole	Mazăre	Linte	Varză	Pepeni
1896–1900	2	2	3	9	3
1901–1905	3	2	2	22	7
1906–1910	3	2	2	19	7
1911–1915	3	3	1	16	6

Tabelul 305

Producţia culturilor de plante alimentare, în perioada 1862–1947

mii chintale

Anii	Fasole[1,2]	Mazăre	Linte[2]	Cartofi[1]	Ceapă	Varză	Pepeni	Alte plante
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1862[3]	415	9	- - -[4]	173	84	642	340	130
1863	711	11	- - -[4]	237	85	693	265	271
1864[5]	541	9	- - -[4]	160	142	697	198	116
1865	851	6	3	72	72	392	134	62
1866	337	3	2	41	76	294	79	75
1867	490	13	11	435	144	581	304	108
1868	546	13	8	383	51	697	191	201
1869	670	12	10	305	113	728	285	186

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1870	571	9	5	461	127	573	176	64
1871	726	10	6	439	147	690	416	139
1872	481	5	9	472	102	580	240	273
1873	634	12	10	398	139	731	299	68
1874	632	7	14	375	144	843	317	250
1875	498	8	3	297	186	827	270	284
1876	454	7	5	237	146	755	185	165
1877	620	11	14	411	88	611	422	397
1878	627	8	11	413	113	466	359	143
1879	682	10	14	412	104	452	243	198
1880	1 001	15	6	819	159	978	454	141
1881	885	9	19	419	132	442	311	204
1882	829	17	15	1 015	230	743	269	195
1883	737	9	14	569	96	592	396	323
1884	552	7	12	563	118	484	391	88
1885	563	10	11	561	152	550	291	118
1886	509	10	8	403	74	790	141	171
1887	998	22	17	535	225	903	410	298
1888	915	18	7	503	165	841	317	218
1889	681[6]	16[6]	8[6]	517	159	748	371	205
1890	860[6]	13[6]	9[6]	415	169	941	246	262
1891	667	22	6	559	110	898	299	157
1892	472	16[7]	9	476	211	931	281	271
1893	967	21	7	575	132	969	225	244
1894	312	8	4	151	102	378	205	105
1895	1 284	16	10	370	275	1 075	490	348
1896	478	7	4	686	103	641	484	80
1897	541	14	8	691	188	1 034	340	73
1898	1 442	20	11	1 346	175	1 063	366	206
1899	111	4	1	602	192	842	461	208
1900	454	18[8]	1	947	260	1 143	566	274
1901	1 431	24[9]	3	1 039	312	1 467	920[10]	284
1902	823	30	3	1 267	338	1 515	761	653
1903	1 106	91	4	1 427	307	1 081	764	468
1904	258	30	1	926	218	976	630	328
1905	546	85	3	1 016	257	935	663	395
1906	1 061	147	7	1 262	274	1 111	833	502
1907	964	86	6	1 050	187	746	694	427
1908	1113	78	9	1 173	214	962	862	485
1909	799	96	16	1 036	309	1 147	578	450
1910	1 028	123	17	1 320	280	657	616	473
1911	1 308	142	3	1544	337	994	570	495
1912	1 269	167	3	1 314	312	1 038	621	452
1913	1 581	260	4	976	269	950	502	391
1914	1 624	211	3	1 016	314	952	477	463
1915	1 556	186	1	1 262	269	1 036	613	428
1916	617[11]	320	1	1 147	317	1 043	667	470
1917[12]	622[11]	122	1	1 117	27	96	167	1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1918	1 512	99	2	804	251	1 247	448	339
1919	1 180	97	31	6 282	717	1 864	880	1 509
1920	893	100	20	8 212	194	305	408	338
1921	1 014	81	24	13 835	517	1 340	1 088	1 222
1922	1 864	129	95	11 110	1 287	3 827	1 250	1 374
1923	2 329	130	74	19 545	1 142	3 114	1 331	1 105
1924	3 121	78	15	16 714	893	2 877	2 002	2 025
1925	2 443	66	198	16 964	857	3 333	1 093	1 094
1926	2 496	79	92	19 423	947	3 190	2 204	592
1927	1 675	110	128	21 529	941	3 659	2 567	578
1928	1 200	100	107	20 521	977	3 023	1 990	730
1929	2 584	201	57	24 835	1 212	2 994	3 050	886
1930	1 978	218	130	19 495	1 210	2 910	3 128	1 015
1931	3 334	148	109	20 080	1 162	3 028	5 589	1 098
1932	3 238	120	85	17 273	1 030	2 889	4 158	942
1933	3 312	211	93	15 015	1 166	2 811	3 927	915
1934	2 338	213	104	20 652	872	2 842	2 507	812
1935	2 804	346	91	20 251	995	2 093	2 640	773
1936	2 678	614	104	21 102	1 570	2 727	3 371	923
1937	2 072	387	106	21 070	1 080	2 739	2 473	1 065
1938	1 752	480	156	18 067	1 049	2 789	2 431	1 685
1939	1 710	577	148	19860	1 360	2 940	2 344	1 448
1940	901	702	69	7 405	492	1 355	1 300	1 910
1941	2 671	1 451	80	8 506	742	1 999	1 258	1 282
1942	2 400	1 681	85	18 040	788	1 071	727	2 555
1943	2 263	3 369	68	16 292	917	961	1 663	1 477
1944	1 594	1 258	18	10 303	836	1 013	1 454	1 328
1945	958	549	16	8 929	445	740	1 093	1 245
1946	314	304	6	5 044	409	598	1 266	1 110
1947	1 142	167	7	11 990	1 143	1 742	4 326	2 322

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 264.

NOTE: [1] Producția de fasole și cartofi cuprinde atât cantitățile obținute din cultura în ogor propriu cât și cea obținută din culturile combinate. Producția acestor plante cultivate în ogor propriu și în culturi combinate, în mii chintale, poate fi urmărită cu ajutorul tabelului de mai jos pe anii 1892, 1899 – 1947. Pentru intervalul 1862 – 1891, 1893 – 1898 pentru care în surse nu sunt date referitoare la producția de fasole și cartofi în culturi combinate, s-a calculat această producție considerându-se suprafața lor.

mii chintale

Anii	Fasole		Cartofi	
	în ogor propriu	în culturi combinate	în ogor propriu	în culturi combinate
1	2	3	4	5
1892	296	176	456	20
1899	65	---	598	4
1900	173	281	868	79
1923	646	1 683	18 496	1 049
1924	690	2 431	15 479	1 235
1925	773	1 670	16 145	819

1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1901	322	1 109	830	209	1926	824	1 672	17 811	1 612
1902	177	646	896	371	1927	590	1 085	20 572	957
1903	327	779	789	638	1928	347	853	19 199	1 322
1904	40	218	816	110	1929	784	1 800	22 901	1 934
1905	81	465	808	208	1930	676	1 302	18 069	1 426
1906	369	692	1 057	205	1931	1 116	2 218	18 509	1 571
1907	235	729	817	233	1932	1 020	2 218	16 120	1 153
1908	147	966	805	368	1933	989	2 323	13 642	1 373
1909	118	681	667	369	1934	582	1 756	19 156	1 496
1910	207	821	1 047	273	1935	733	2 071	18 982	1 269
1911	294	1 014	1 154	390	1936	662	2 016	19 397	1 705
1912	310	959	1 020	294	1937	430	1 642	19 267	1 803
1913	365	1 216	687	289	1938	462	1 290	16 675	1 392
1914	597	1 027	722	294	1939	346	1 364	18 464	1 396
1915	555	1 001	1 025	237	1940	290	611	7 095	310
1916	617	---	1 147	---	1941	608	2 063	7 515	991
1917	248	374	1 038	79	1942*	608	1 792	16 642	1 398
1918	69	1 443	736	68	1943*	640	1 623	15 362	930
1919	369	811	6 282	---	1944*	574	1 020	9 670	633
1920	391	502	8 214	88	1945*	200	758	8 484	445
1921	394	620	13 464	371	1946*	55	259	4 707	337
1922	400	1 464	10 210	900	1947	104	1 038	11 211	779

(* la suprafaţa recoltată)

[2] Producţia plantelor alimentare s-a calculat la întreaga suprafaţă. Producţia la fasole, linte, bob este prezentată în surse în hectolitri, de la 1896–1918. Transformarea hectolitrilor în chintale s-a făcut pe baza următoarelor greutăţi hectolitrice: fasole – 80,0 kg/hl, linte – 70,0 kg/hl, bob - 70,0 kg/hl, indicate de Leonida Colescu, *Statistica agricolă a României. Studiu analitic bazat pe cercetările făcute în anii 1904 şi 1905*, Bucureşti, 1907.

[3] Producţia la fasole şi linte în anii 1862 - 1869 este dată în sursă în ocale; transformarea ocalelor în chintale s-a făcut pe baza etaloanelor: 1 oca muntenească = 1,27 kg; o oca moldovenească = 1,29 kg. Pentru anii 1862–1864 sursa indică fasolea şi lintea împreună; s-au calculat la „fasole".

[4] Producţia este trecută la „fasole".

[5] Producţia la fasole şi linte în anul 1864 la judeţul Ialomiţa este exagerată; corectarea s-a făcut cu ajutorul mediei anilor 1863 - 1865 de la 163 mii chintale la 140 mii chintale. A fost corectată şi producţia pe întreaga ţară.

[6] Sursa indică pentru anii 1889 - 1890 mazărea, fasolea, lintea împreună; s-au calculat la fiecare produs pe baza producţiilor medii la ha din anii anteriori.

[7] La 1892 s-au adăugat la producţia de mazăre 15 687 chintale, 778 chintale mazăre cultivată în porumb.

[8] Producţia la mazăre în anul 1900 s-a calculat cu media la hectar din anii 1901 - 1906 – 7,5 chintale.

[9] Sursa indică la 1901 mazărea, lintea şi bobul împreună; s-au socotit separat după producţia medie din anul 1902.

[10] Sursa indică, pentru anii 1901 - 1915, cantitatea la pepeni verzi şi galbeni în sute de bucăţi. Calcularea producţiei s-a făcut estimând un pepene, în medie, la 3 kg.

[11] La fasole cultivată în porumb pentru anul 1916, în sursă, lipsesc datele; s-a apreciat după producţia medie la ha din anii anteriori; pentru 1917 sursa prezintă date numai pentru Muntenia; pentru Moldova s-a calculat după producţia medie la ha din Muntenia.

[12] Producţia anului 1917 la fasole, fasole în porumb, mazăre, linte, bob, cartofi, pepeni, alte plante alimentare s-a calculat cu ajutorul producţiei medii la ha din 1911 - 1915.

Tabelul 306

Producția culturilor de plante alimentare, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii chintale

Media anilor	Fasole	Mazăre	Linte	Cartofi	Ceapă	Varză	Pepeni	Alte plante
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1862 – 1866	571	8	3[1]	137	92	544	203	131
1867 – 1871	601	11	8	405	116	654	274	140
1872 – 1876	540	8	8	356	143	747	262	208
1877 –1880	733	11	11	514	116	627	370	220
1881 – 1885	713	10	14	625	146	562	332	186
1886 – 1890	793	16	10	438	158	845	297	231
1891 – 1895	740	17	7	426	166	850	300	225
1896 – 1900	605	13	5	854	184	945	443	168
1901 – 1905	833	52	3	1 135	286	1 195	748	369
1906 – 1910	993	106	11	1 168	253	925	717	467
1911 – 1915	1468	193	3	1 222	300	994	557	446
1916 – 1918	917	180	1	1 023	198	795	427	405[1]
1919 – 1924	1 734	103	51	12 616	792	2 222	1 160	1 262
1925 – 1929	2 080	111	116	20 654	987	3 240	2 181	776
1930 – 1934	2 840	182	104	18 503	1 088	2 896	3 862	956
1935 – 1939	2 203	481	121	20 070	1 211	2 658	2 652	1 179
1940 – 1944	1 966	1 692	64	12 109	755	1 280	1 280	1 710
1945 – 1947	805	340	10	8 654	666	1 027	2 228	1 559

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 305.

NOTĂ: [1] Media pe doi ani.

Tabelul 307

Producția principalelor plante alimentare, în perioada 1869-1915

Media anilor

mii chintale

Media anilor	Fasole[1]	Mazăre	Linte	Cartofi	Varză	Pepeni
1	2	3	4	5	6	7
1869 – 1871	- - -	55	- - -	1 610	- - -	- - -
1872 – 1876	- - -	37	- - -	639	- - -	- - -
1886 – 1890	- - -	82	- - -	2 626	- - -	- - -
1891 – 1895	- - -	109	- - -	3 696	- - -	- - -
1896 – 1910	211	20	24	?	1 315	354
1901 – 1905	673	16	13	4 144	2 007	374
1906– 1910	759	18	18	5 546	2 400	563
1911 – 1915	995	13	11	5 868	2 099	359

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTĂ: [1] Se cuprinde și producția de pe culturi intercalate care era mult mai mare decât cea în ogor propriu.

Tabelul 308

Producția medie la hectar a culturilor de plante alimentare, în perioada 1862-1947

chintale / ha[1]

Anii	Fasole		Mazăre	Linte	Cartofi		Ceapă	Varză	Pepeni	Alte plante
	în ogor propriu	în porumb[2]			în ogor propriu	în porumb[2]				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1862	5,2	1,2	8,3	5,7	16,9	2,5	52,3	146,0	54,0	42,0
1863	7,4	1,8	8,2	4,6	24,6	3,6	56,7	169,0	51,0	63,0
1864	6,5	1,5	7,1	6,1	19,8	2,9	71,0	166,0	62,0	40,0
1865	3,7	0,9	4,0	2,3	10,2	1,5	42,1	112,0	22,0	31,0
1866	1,3	0,3	1,6	1,4	6,1	0,9	40,2	92,0	18,0	30,0
1867	5,4	1,3	7,1	5,2	78,9	11,6	65,3	149,0	49,0	43,0
1868	6,2	1,5	6,0	4,0	46,6	6,9	57,1	166,0	53,0	61,0
1869	8,1	1,9	6,2	4,3	34,7	5,1	66,5	152,0	57,0	69,0
1870	6,2	1,5	5,8	3,0	53,4	7,9	70,4	147,0	42,0	40,0
1871	7,5	1,8	7,1	3,5	53,4	7,9	73,3	150,0	63,0	77,0
1872	4,9	1,2	5,2	4,1	53,4	7,9	63,7	138,0	49,0	62,0
1873	6,3	1,5	7,0	3,8	42,3	6,2	57,9	170,0	44,0	52,0
1874	5,8	1,4	6,8	4,2	46,1	5,9	62,8	172,0	48,0	78,0
1875	4,5	1,1	7,8	1,5	24,3	3,6	59,9	156,0	51,0	66,0
1876	4,0	1,0	6,6	1,6	19,4	2,9	66,3	148,0	42,0	61,0
1877	5,1	1,2	4,4	4,1	28,4	4,2	55,2	142,0	64,0	61,0
1878	4,6	1,1	4,2	3,3	32,1	4,7	49,3	137,0	78,0	46,0
1879	5,3	1,3	4,9	4,3	33,2	4,9	54,6	133,0	45,0	55,0
1880	8,1	1,9	7,3	5,7	64,4	9,5	72,3	188,0	77,0	67,0
1881	6,1	1,5	5,2	6,2	40,7	6,0	41,1	138,0	42,0	40,0
1882	7,3	1,7	6,6	7,6	66,9	9,8	64,0	165,0	69,0	65,0
1883	6,0	1,4	5,1	4,6	41,8	6,1	50,6	160,0	60,0	53,0
1884	4,2	1,0	4,7	5,9	45,6	6,7	49,3	156,0	55,0	40,0
1885	4,4	1,0	5,0	4,0	39,2	5,8	56,4	141,0	56,0	38,0
1886	3,8	0,9	5,2	2,4	32,3	4,8	52,8	152,0	37,0	55,0
1887	7,3	1,7	9,9	6,1	39,5	5,8	72,6	177,0	65,0	71,0
1888	6,6	1,6	7,1	3,4	42,4	6,2	66,0	179,0	61,0	59,0
1889	4,7	1,1	5,2	3,2	40,3	5,9	75,5	170,0	58,0	62,0
1890	5,9	1,4	6,3	4,1	28,1	4,1	73,4	181,0	56,0	64,0
1891	4,4	1,0	13,0	3,4	39,0	5,7	58,0	176,0	46,0	54,0
1892	7,0	1,7	10,5	6,2	53,0	7,8	78,3	190,0	55,0	59,0
1893	6,3	1,5	7,8	4,0	44,3	6,5	75,3	173,0	50,0	61,0
1894	2,1	0,5	3,3	2,0	12,1	1,8	51,1	97,0	31,0	27,0
1895	9,2	2,2	8,5	4,6	31,6	4,6	81,0	199,0	68,0	58,0
1896	3,4	0,8	4,3	2,0	46,5	6,8	64,4	136,3	70,2	38,0
1897	9,0	2,1	8,9	6,3	43,1	6,3	72,4	175,2	66,7	52,0
1898	8,3	2,0	8,1	5,1	66,3	9,8	76,0	161,0	76,3	49,0
1899	1,8	0,4	1,2	0,6	45,2	6,6	50,5	122,1	44,8	40,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1900	6,6	1,6	5,8	2,4	74,8	11,0	61,8	154,4	58,3	56,0
1901	10,9	2,6	7,5	5,3	73,3	10,8	65,9	200,2	68,3	40,5
1902	5,2	1,4	6,9	4,7	77,3	10,2	70,8	210,8	68,3	81,2
1903	11,0	1,8	10,6	6,4	71,4	14,9	68,5	150,6	68,3	77,4
1904	1,0	0,5	2,4	2,2	67,6	6,5	51,8	142,2	52,8	42,7
1905	3,6	1,0	6,9	5,7	74,3	6,1	62,9	152,0	68,3	61,6
1906	11,0	1,6	10,6	7,2	96,2	8,8	65,8	164,4	68,3	62,0
1907	6,8	1,8	8,7	6,4	83,5	11,2	62,4	138,4	92,1	60,7
1908	4,1	2,2	5,4	3,3	81,4	14,5	70,6	168,4	72,3	60,4
1909	3,8	1,4	7,2	6,2	77,1	17,9	82,1	177,4	71,7	62,2
1910	7,3	1,8	13,0	7,3	101,7	13,5	79,6	117,4	72,9	69,9
1911	7,9	2,0	11,0	2,9	95,9	15,8	93,6	183,0	79,8	78,1
1912	7,5	1,8	9,2	5,1	85,0	12,2	80,3	190,4	76,2	73,9
1913	8,4	2,2	10,9	5,7	67,7	11,9	72,9	178,2	57,3	64,9
1914	9,2	1,8	9,5	4,6	68,4	13,0	81,0	167,0	58,5	59,1
1915	7,4	1,7	10,4	5,7	90,8	11,3	64,1	182,6	69,9	59,1
1916	8,1	1,9	10,2	4,8	81,6	12,0	78,4	180,2	68,3	67,0
1917	8,1	1,9	4,1	4,8	81,6	12,8	78,4	180,2	68,3	31,0
1918	1,6	3,4	3,6	2,5	20,9	4,5	30,7	116,8	25,1	25,3
1919	8,2	1,7	10,8	7,8	50,2	7,1	51,2	98,1	27,5	34,7
1920	6,3	2,1	10,0	6,6	67,7	11,0	64,8	152,4	37,1	45,6
1921	4,8	2,0	7,4	4,8	81,6	10,9	57,4	134,0	37,5	49,5
1922	5,8	2,6	11,7	7,3	71,4	15,0	85,8	225,1	46,3	52,5
1923	9,5	2,8	10,8	9,2	106,3	17,2	71,4	163,9	41,6	51,2
1924	7,5	3,4	6,5	6,7	81,9	17,4	59,5	151,4	57,2	41,3
1925	6,9	2,2	6,0	6,4	86,8	12,6	57,7	151,5	37,7	51,4
1926	7,7	2,0	9,9	5,4	99,5	27,8	55,7	138,7	78,7	22,2
1927	5,9	1,4	9,2	7,1	103,9	18,4	52,3	159,1	82,8	23,4
1928	4,5	1,0	8,3	7,1	93,2	22,4	51,4	137,4	62,2	33,4
1929	9,8	2,1	11,8	7,1	110,1	20,8	60,6	136,1	95,3	32,7
1930	7,6	1,7	12,8	8,1	95,1	21,6	71,2	145,5	100,9	36,6
1931	9,7	2,4	10,6	6,8	96,4	18,7	58,1	104,4	103,5	35,0
1932	8,5	2,4	8,6	6,5	84,4	15,8	54,2	111,1	90,4	32,7
1933	9,6	2,3	12,4	6,2	68,9	15,6	55,5	104,1	68,9	31,8
1934	5,2	1,9	7,1	6,5	93,9	17,6	43,6	101,5	54,5	29,1
1935	7,4	2,1	9,1	7,0	91,7	14,1	47,4	77,5	61,4	26,5
1936	6,3	1,9	11,8	6,5	89,8	17,4	60,4	97,4	74,9	30,6
1937	4,3	1,6	8,8	5,3	89,2	18,4	43,2	91,3	57,5	29,3
1938	5,5	1,3	9,8	7,1	86,4	15,3	47,7	103,3	59,3	38,3
1939	5,4	1,4	11,1	7,8	89,2	14,1	54,4	108,9	55,8	34,1
1940	6,9	0,9	11,5	5,3	64,5	9,7	41,0	90,3	52,0	39,5
1941	9,5	2,7	12,4	5,3	67,1	18,7	53,0	105,2	69,9	40,9
1942	6,5	2,2	8,3	5,3	72,0	18,2	42,3	65,0	40,4	35,1
1943	8,6	2,6	13,0	5,7	89,5	30,5	57,5	81,9	72,2	26,5
1944	8,5	2,3	8,7	6,1	75,6	24,6	52,0	95,7	81,4	36,9
1945	3,3	1,3	4,2	2,8	44,3	10,3	23,8	48,5	51,3	26,2
1946	1,6	0,7	4,5	2,7	29,5	9,0	21,3	36,7	46,6	22,6
1947	2,6	2,2	4,4	3,6	60,6	20,5	45,7	79,2	72,1	33,1

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 264.

NOTE: [1]Pentru unii ani la diferite culturi sursele nu arată producția medie la ha; s-a estimat după informații, conform notei 7 de la Tabelul 264; în alte cazuri, când existau date privind suprafața cultivată și producția medie, s-a calculat producția medie la ha; s-a folosit de asemenea și metoda interpolării, datele obținute fiind ajustate printr-un coeficient trimestrial al precipitațiilor atmosferice.

[2] Sursele nu arată producția medie la ha la fasole și cartofi în culturi combinate; acestea se semănau, în principal, în porumb. Făcând media anilor pentru perioada când se dau cifre în surse referitoare la producția de fasole și cartofi în culturi combinate am determinat o producție medie la ha la fasole egală cu 1/4,2 din producția în ogor propriu, iar la cartofi o producție medie la ha egală cu 1/6,8 din producția în ogor propriu. Cu aceste date am operat apoi la calcularea producției de fasole și cartofi din culturi combinate înmulțind randamentele calculate cu suprafețele cultivate în culturi combinate.

Tabelul 309

Producția medie la hectar a culturilor de plante alimentare, în perioada 1862-1947

Media anilor

chintale / ha

Media anilor	Fasole	Mazăre	Linte	Cartofi	Ceapă	Varză	Pepeni	Alte plante
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1862-1866	4,8	5,7	2,0[1]	15,5	54,1	139,5	39,0	43,7
1867-1871	6,7	6,5	4,0	53,4	68,2	159,5	53,7	58,3
1872-1876	5,1	6,7	2,9	37,1	62,2	162,4	46,8	65,0
1877-1880	5,8	5,2	3,9	39,5	58,0	152,9	66,1	57,9
1881-1885	5,6	5,3	5,4	46,8	52,7	151,9	55,3	47,7
1886-1890	5,7	6,7	3,8	36,5	63,2	172,4	52,1	62,4
1891-1895	5,8	8,5	3,9	36,0	69,2	170,0	50,0	52,3
1896-1900	5,8	5,2	3,6	55,2	63,4	150,0	59,9	46,7
1901-1905	6,3	6,4	5,0	72,8	65,0	173,2	65,6	63,6
1906-1910	6,6	8,8	5,8	88,0	74,4	156,8	74,7	62,3
1911-1915	8,1	10,2	4,3	81,6	78,9	180,7	67,9	66,6
1916-1918	5,9	6,0	4,4	61,4	32,5	142,0	42,7	38,9
1919-1924	7,0	9,4	7,3	78,2	66,0	158,7	43,0	46,7
1925-1929	7,0	9,3	6,4	98,7	54,8	147,3	72,3	27,7
1930-1934	8,1	10,1	6,9	87,7	57,3	113,4	82,2	29,9
1935-1939	5,3	10,2	6,7	88,5	50,5	94,9	61,7	30,2
1940-1944	8,0	10,3	5,3	73,7	50,3	85,3	64,0	34,2
1945-1947	2,5	3,4	1,7	44,8	29,9	51,4	55,7	22,9

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelele 303 și 306.

NOTĂ: [1] Media pe doi ani.

Producția la hectar a principalelor plante alimentare, în perioada 1869-1915

Media anilor

chintale / ha

Media anilor	Fasole	Mazăre	Linte	Cartofi	Varză	Pepeni
1	2	3	4	5	6	7
1896-1871	- - -	6,1	- - -	44,7	- - -	- - -
1872-1876	- - -	4,6	- - -	16,4	- - -	- - -
1886-1890	- - -	9,1	- - -	55,9	- - -	- - -
1891-1895	- - -	10,9	- - -	67,2	- - -	- - -
1896-1900	11,5	10,7	8,1	- - -	149,1	122,0
1901-1905	7,5	8,8	7,4	61,8	89,6	56,7
1906-1910	9,7	7,8	8,4	69,0	124,4	81,5
1911-1915	8,9	7,6	7,9	76,3	132,8	65,3

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelele 304 și 307.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

D. *PLANTE DE NUTREȚ*

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

PLANTELE DE NUTREȚ
– Observații metodologice

Pășunile și fânețele naturale au avut o importanță primordială în istoria economică a românilor; ele au constituit baza furajeră, aproape exclusivă, pentru creșterea vitelor ca ocupație principală vreme îndelungată a populației țării. Erau produsul vegetației spontane, nu necesitau preocupări și îngrijire, ci puțină muncă pentru cositul și strânsul fânului, de unde și prețul de cost redus al creșterii animalelor.

Până la mijlocul secolului 19 pășunile și fânețele ocupau cea mai mare parte a suprafeței agricole din teritoriile locuite de români și asigurau o dezvoltare însemnată a creșterii vitelor.

Importanța și rolul pășunilor și fânețelor au constituit o preocupare redusă din partea cercetării economice a vremii care a acordat mult mai multă atenție culturilor comerciale – cereale, vii, pomi fructiferi etc.; în schimb, cercetătorii și inginerii agronomi, din a doua jumătate a secolului 19 și prima jumătate a secolului 20, aidoma cercetătorilor și inginerilor forestieri în fața despăduririlor în masă ale fondului forestier, au semnalat și criticat restrângerea periculoasă a pășunilor, sursa principală de furajare a vitelor, și consecințele ce au rezultat asupra șeptelului.

Extinderea economiei marfare și o dată cu ea a culturilor cerealiere cu rentabilitate imediată și mai eficiente decât pășunile declanșează cunoscutul proces al desțelenirilor și transformării în mai puțin de un secol a câteva milioane de ha de pășuni și fânețe în pământ arabil.

Fânețele, pășunile și izlazurile se îngustează mereu și din această cauză creșterea vitelor întâmpină în gospodăria țărănească greutăți tot mai mari. Dar sporirea suprafețelor de arătură cerea mai multe vite trăgătoare care, la rândul lor, necesitau o bază furajeră mai largă. Era evident, în a doua jumătate a secolului 19, că se rupsese echilibrul normal, tradițional, pentru condițiile date ale agriculturii românești, al reproducției agricole a economiei agrare – cerealiere–animaliere.

Evoluția agriculturii României, din perioada cercetată, s-a desfășurat în așa mod că din cauze obiective nu a putut fi substituită baza furajeră extensivă spontană, în drastică reducere, cu una intensivă de cultură, ca în Anglia, Olanda sau Danemarca.

De aici apare, la sfârșitul secolului 19, o criză tot mai adâncă de pășuni, de furajare a șeptelului, potențată, dar nu determinată, de proprietatea mare, pose-

soare a majorității suprafețelor interbelice, criza ce se va manifesta și în plan social; sub aspect economic, prin descreșterea șeptelului, îndeosebi a bovinelor și trăgătorilor în raport cu suprafețele arabile și de pășuni, prin trecerea la furajare inferioară – coceni, paie – și îngrijire precară, situații fără precedent în istoria secolelor anterioare, se produce decăderea valorii șeptelului, a raselor de animale, și reducerea produselor animaliere, diminuarea contribuției șeptelului la export și la consumul intern.

În plan social, problema pășunilor nu a mai rămas o simplă problemă agricolă ca înainte; ea a devenit o problemă gravă; țărănimea, în marea ei majoritate posesoarea vitelor de muncă, nedispunând de suficiente pășuni și izlazuri – aflate în cea mai mare parte în proprietatea moșierimii, instituțiilor publice etc. – se agită, se ridică în răscoale.

O analiză mai atentă și corelată a condițiilor economice cu cele sociale ale țărănimii ar releva, pentru anumite perioade, o incidență a crizei pășunilor cu crizele sociale rurale; mai mult chiar, pentru o mare parte a țărănimii – fie săracă sau înstărită – ceea ce îi apărea ca insuficient în realizarea procesului de reproducție, de existență a gospodăriei, nu era atât pământul de cultură cât pământul de pășuni și fânețe, sursa de întreținere a principalului mijloc de muncă al plugarului – vitele; pășunile deveniseră până în 1907 un mijloc eficient de constrângere a țărănimii pentru acceptarea învoielilor agricole, arendarea unui ha de pășuni fiind mai scumpă decât a unui ha de arătură.

Dacă pășunile și fânețele constituie numai o problemă agricolă, ca bază a creșterii vitelor, până la începutul secolului 19, ulterior, în a doua jumătate a secolului 19, ele devin o problemă socială conflictuală dintre țărani și marii proprietari; la începutul secolului 20, pășunile ajung, datorită gravității chestiunii țărănești, o preocupare a statului, administrației, care intervine, mai ales după 1907, prin măsuri și soluții de formare a izlazurilor comunale, și masiv, la reforma agrară din 1921, în vederea ameliorării tensiunilor rurale.

Pășunile și fânețele, din punct de vedere economic, ca bunuri datorate nu activității omului ci naturii, sunt privite nu numai ca surse de furajare a animalelor ci și ca bogăție națională.

După cercetările Institutului Național de Zootehnie și ale Institutului de Cercetări Forestiere din perioada interbelică reiese că producția anuală a pășunilor în decurs de 50 – 60 ani, comparativ cu producția lemnului pășunilor, egalează și chiar întrece valoarea produsului lemnos, dat de păduri. Dacă însă se ține seama că pășunea se transformă în produse animaliere vegetația ierboasă se valorifică de două până la patru ori față de valoarea inițială.

Producția pășunilor și fânețelor, ca și a pădurilor, nu era folosită în întregime ca a culturilor semănate și recoltate de om; întinse suprafețe, unele mai greu accesibile, altele în surplus local față de necesități rămâneau neutilizate, ceea ce este necesar de avut în vedere la aprecierea valorificării recoltei.

Cu toată importanța considerabilă a pășunilor și fânețelor pentru economia națională, abundența lor peste necesitățile creșterii vitelor până la începutul secolului 19 și greutățile foarte mari de recenzare a suprafețelor și apreciere a producției, ulterior, chiar când apar ca deficit față de nevoile zootehniei, precum și datorită insuficientei preocupări și înțelegeri a administrației și organelor statistice ale vremii pentru această bogăție, ea nu a fost, până la începutul secolului 20, decât rar

și incomplet cuantificată; astfel că pentru această perioadă, cum se explică în notele de la partea respectivă a secțiunii, s-a estimat, prin metodele statistice specifice, atât suprafața cât și producția pășunilor și fânețelor.

Plantele furajere obținute prin cultură – fânețe artificiale – trifoi, lucernă, dughie etc., și rădăcinoasele de nutreț, deși cunosc de la începutul secolului 20 un progres evident, ocupă, totuși, un loc redus în cantitățile de producție a furajelor.

Situațiile statistice pun în lumină dinamica suprafețelor de plante furajere în perioada 1860–1947, fenomenul de reducere a suprafețelor de pajiști naturale, mult mai puternic și mai întins decât creșterea celor de fânețe cultivate și a altor furaje de cultură.

De notat că, la începutul perioadei, fânețele artificiale ca și rădăcinoasele de nutreț ocupau suprafețe mici, întrucât agricultura dispunea de întinderi mari și bogate de pășuni și fânețe naturale.

Pe la sfârșitul secolului 19, după ce suprafața acestora fusese redusă la jumătate prin desțeleniri în favoarea cerealelor, se observă o creștere sensibilă a fânețelor artificiale mai ales pentru marea exploatare care creștea vite de rentă.

Dovlecii furajeri, cu largă răspândire în culturile de nutreț, se cultivau prioritar și în cantitățile cele mai mari în porumb; abia de la începutul secolului 20 apar în culturi în ogor propriu. Cultivarea pe scară largă a dovlecilor, îndeosebi până la începutul secolului 20, avea ca scop principal și producerea uleiului comestibil din seminţele de dovleac, rămas tradițional în alimentația populației până la răspândirea florii-soarelui, după 1900.

În perioada interbelică, desțelenirile de pășuni și respectiv extinderea arăturilor se reduc sensibil; sporesc culturile de lucernă, trifoi, dughie etc., care substituie numai parțial marele deficit furajer al șeptelului.

Se observă, de asemenea, o ușoară tendință de reducere a producției medii la ha a pajiștilor naturale, explicată și prin „tăierile", din suprafața pășunilor, a pământurilor de calitate și reducerea deci a calității terenurilor înierbate; de asemenea, practica îngrijirii și îngrășării acestora era, în perioadă, puțin utilizată.

În Transilvania, statistica arată un randament mai mare la ha la unele grupe de plante de nutreț ca și la pajiștile naturale, provenind din culturi mai bine realizate, dintr-o compoziție mai eficientă a acestora sau/și datorat uneori metodelor de înregistrare statistică. Transilvania până la 1918, nu evidențiază, după situațiile statistice, procesul sever de reducere a fânețelor naturale în favoarea arabilului, ca în statul român independent; din contră, în unele perioade, suprafețele de pajiști naturale sporesc; fenomenul se datorează și faptului că o mai mare parte din terenul pajiștilor naturale nu se preta la culturi arabile.

Situațiile statistice referitoare la producția de plante de nutreț cuprind, calculate de noi, date estimative asupra evoluției produselor secundare ale cerealelor, paie și coceni, folosite în mare măsură pentru furajarea animalelor.

O serie de tabele prezintă aspecte particulare ale culturilor de plante furajere menite să îmbogățească informația: proprietatea și folosința pășunilor, compoziția pășunilor după calitate și categorii de proprietate, distribuția pe județe a izlazurilor comunale constituite după anul 1907, pășunile comunale și comune după zonele de teren etc.

Baza naturală furajeră furnizează date pentru calcularea, în corelare cu efectivul șeptelului, a cantităților de nutreț consemnate pe unitate, a gradului de acoperire a necesităților de nutreț ale acestuia etc.

Pentru perioada de la 1862 până la începutul secolului 20 când se adoptă un sistem mai precis de colectare și înscriere a datelor, datorită marelui statistician Leonida Colescu, sursele statistice asupra pășunilor și fânețelor naturale și ale celor din culturi sunt sărace în date; în perioada 1861 – 1898 informațiile apar numai parțial la nivelul județelor.

În scopul estimării suprafețelor plantelor de nutreț s-a pornit de la ipoteza – plauzibilă – că lărgirea suprafețelor arabile a avut loc pe seama pășunilor și fânețelor de la șes și de la deal, care au fost desțelenite treptat, pe măsura necesităților de terenuri arabile. În consecință, creșterea arăturilor a echivalat cu reducerea relativ proporțională a fânețelor și pășunilor; suprafața acestora, față de cifra inițială constatată la recensământul din 1859–1860, a descrescut anual o dată cu lărgirea pământului arabil.

Datele asupra pășunilor și fânețelor au fost însă ajustate și în raport cu descreșterea suprafeței pădurilor; se cunoaște din practica istorică procesul de despădurire prin tăiere și incendiere a pădurilor pentru a face loc terenurilor de pășuni și fânețe, iar după o perioadă, prin curățirea pământului de cioate și rădăcini, se făcea loc arăturilor.

Acest proces a continuat în țara noastră și după 1860; astfel că din suprafețele de reducere a fondului forestier o parte – convențional, două treimi – au fost considerate ca transformate în pășuni și fânețe, iar alta – cca o treime a pământului sterp, accidentat – a trecut la categoria de pământ neproductiv.

Firește, după decenii, pășunile și fânețele care luaseră locul pădurilor, treptat, pe măsură accesibilității și necesității au fost supuse desțelenirii pentru arături; aceasta a avut loc însă ca urmare a deplasărilor de la suprafețele de pășuni la cele arabile. În notele de la tabelele respective se arată modalitățile concrete de calcul.

Tabelul 311

Suprafața ocupată cu plante de nutreț, în perioada 1862-1947

mii hectare

Anii	Total (3-7)	Lucernă[1]	Trifoi[1]	Dughie[1]	Alte fânețe cultivate[3]	Fânețe naturale[2]	Total pășuni[2]
1	2	3	4	5	6	7	8
1862	997	---	---	---	2	995	2 985
1863	899	---	---	---	2	897	2 701
1864	894	---	---	---	3	891	2 689
1865	893	---	---	---	3	890	2 696
1866	892	---	---	---	2	890	2 705
1867	894	---	---	---	4	890	2 714
1868	893	---	---	---	3	890	2 723
1869	894	---	---	---	4	890	2 738
1870	893	---	---	---	3	890	2 747
1871	892	---	---	---	5	887	2 683
1872	894	---	---	---	7	887	2 692
1873	742	---	---	---	6	736	2 308
1874	625	---	---	---	5	620	2 017
1875	554	---	---	---	4	550	1 807

1	2	3	4	5	6	7	8
1876	556	---	---	---	5	550	1 816
1877	555	---	---	---	5	550	1 825
1878	538	---	---	---	8	530	1 814
1879	537	---	---	---	7	530	1 823
1880[4]	588	---	---	---	8	580[3]	2 034[3]
1881	584	---	---	---	9	575	1 873
1882	561	---	---	---	11	550	1 681
1883	560	---	---	---	10	550	1 690
1884	562	---	---	---	12	550	1 699
1885	564	---	---	---	14	550	1 708
1886	538	---	---	---	12	526	1 795
1887	474	---	---	---	15	459	1 602
1888	462	---	---	---	14	448	1 580
1889	440	---	---	---	17	423	1 614
1890	464	---	---	---	21	443	1 603
1891	515	---	---	---	20	495	1 550
1892	607	---	---	---	56	551	1 490
1893	713	---	---	---	76	637	1413
1894	614	---	---	---	55	559	1 500
1895	601	---	---	---	39	562	1 506
1896	594	---	---	---	65	529	1 548
1897	655	---	---	---	80	575	1511
1898	637	---	---	---	74	563	1 463
1899	644	---	---	---	97	547	1472
1900	631	---	---	---	91	540	1480
1901	623	---	---	---	73	550	1496
1902	623	---	---	---	82	541	1505
1903	571	---	---	---	67	504	1514
1904	544	---	---	---	78	466	1523
1905	546	---	---	---	55	491	1504
1906	563	---	---	---	70	493	1513
1907	576	---	---	---	113	463	1522
1908	538	---	---	---	110	428	1531
1909	564	---	43	---	112	409	1540
1910	530	---	48	---	86	396	1549
1911	560	---	58	---	103	399	1558
1912	552	---	69	---	102	381	1567
1913	589	---	75	---	114	400	1576
1914	575	---	72	---	121	382	1803

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7	8
1915	587	- - -	68	- - -	122	397	1 803
1916	524	- - -	52	- - -	75	397	1 803
1917	485	- - -	41	- - -	47	397	1 803
1918	500	- - -	35	- - -	68	397	1 803
1919	1 673	- - -	44	- - - [5]	221	1 408 [6]	3 549
1920	1 697	28	31	47	183	1 408	3 549
1921	1 767	55	79	91	134	1 408	3 549
1922	1 888	80	93	98	209	1 408	3 549
1923	2 000	99	85	105	269	1 442	3 561
1924	1 918	84	86	114	213	1 421	3 582
1925	1 902	105	97	153	200	1 347	3 580
1926	2 048	102	99	186	198	1 463	3 549
1927	1 962	113	110	229	179	1 331	3 471
1928	1 936	110	123	229	156	1 318	3 466
1929	1 933	114	126	213	167	1 313	3 428
1930	1 939	116	137	195	178	1 313	3 428
1931	1 969	126	152	157	221	1 313	3 428
1932	2 106	122	144	203	168	1 469	3 198
1933	2 173	126	157	218	203	1 469	3 192
1934	2 144	122	164	206	229	1 423	3 154
1935	2 143	126	171	225	212	1 409	3 134
1936	2 145	139	185	203	209	1 409	3 134
1937	2 076	149	182	175	192	1 378	3 228
1938	2 173	149	191	167	173	1 493	3 566
1939	2 109	156	200	149	148	1 456	3 350
1940	1 550	111	122	148	95	1 074	2 734
1941	1 540	108	136	132	90	1 074	2 734
1942	1 488	96	122	117	84	1 069	2 734
1943	1 477	81	104	98	124	1 070	2 734
1944	1 369	78	100	118	147	926	2 734
1945	2 392	110	184	127	254	1 717	3 540
1946	2 029	95	136	139	250	1 409	3 540
1947	2 164	98	101	108	161	1 696	3 540

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 264.

NOTE: [1] Suprafeţele şi prin urmare şi producţia de lucernă, trifoi şi dughie au fost cuprinse la „Alte fâneţe cultivate" până la 1908. Din 1909 până la 1918 s-au trecut la „trifoi".

[2] Suprafaţa şi producţia păşunilor şi fâneţelor, între anii 1862 - 1916, au fost, în parte, estimate de noi, întrucât sursele vremii nu oferă serii complete de date pentru întreaga perioadă. Prima evaluare a terenurilor înierbate s-a făcut la recensământul din 1860, organizat de D. P. Marţian. Luând în considerare condiţiile de recenzare de atunci, se poate afirma că datele rezultate poartă un pronunţat caracter de relativitate. Neavând însă altă informaţie generală, la nivelul ţării, le utilizăm cu rezervele ce decurg de aici. Nu numai la 1860 datele referitoare la suprafaţa păşunilor aveau caracter relativ dar şi mai târziu. L. Colescu aprecia că pentru „stabilirea întinderii acestor păşuni se întâmpină cele mai multe greutăţi din cauzele următoare: *1.* lipseşte cadastrul, care neapărat ar cuprinde măsurătoarea exactă a acestor locuri; *2.* în lipsa cadastrului şi planurilor economice (ale marilor moşii, *n.n.*), evaluarea întinderii unor asemenea locuri este greu de făcut, fiindcă ele nu s-au măsurat niciodată, fiindcă de obicei sunt departe în munţi, pe dealuri, pe malurile

râurilor, de multe ori prin bălți etc. și fiindcă pe alocurea pe unde sunt terenuri mlăștinoase, întinderea pășunilor variază după cum e anul, secetos sau ploios" (L. Colescu, *Statistica agricolă a României. Studiu analitic bazat pe cercetările făcute în anii 1904 și 1905* ... București, 1907, p. 38).

Suprafața fânețelor – a celor de iarbă pentru cosit – a fost estimată la 1860 la 1 047 mii de ha („Statistica pășunilor din România în anul 1910", în: „Buletinul statistic al României", 1912, nr. 24 -25, p. 556); următoarea apreciere credibilă se face în 1889 când întinderea de fânețe se estimează la 423 mii de ha; din acest an statistica agricolă consemnează anual datele privind fânețele. Pășunile – terenul de iarbă pentru păscut, imașul, izlazul – s-au evaluat la 1860 la 3 043 mii de ha („Statistica pășunilor din România în anul 1910" în: „Buletinul statistic al României", 1912, nr. 24-25, p. 556); apoi alte estimări se fac la 1899 și în anii următori. Aceste repere relevă o tendință puternică de reducere a întinderilor înierbate pe cale naturală; era rezultatul defrișărilor urmate în cele patru decenii în favoarea culturilor cerealiere. În consecința deficitului de date, pentru toți anii când acestea lipsesc s-au făcut estimări de completare a seriei. În scopul acesta, s-au încercat mai multe metode; interpolarea în serie dinamică descrescătoare nu a dat rezultate satisfăcătoare întrucât, deși exprima tendința reală de reducere a suprafețelor de pășuni și fânețe, seria avea un ritm egal, ceea ce nu corespundea realității. La aplicarea metodei pe care, în lipsa alteia mai bune, o găsim plauzibilă, s-a pornit de la premisa certă după care defrișările s-au făcut aproape exclusiv pentru a obține pământ arabil pentru culturile de cereale, care iau un avânt fără precedent. Evident că în practica istorică era mai eficientă, mai puțin costisitoare, această cale pentru agricultură decât pe seama suprafeței păduroase sau a amenajării pământurilor necultivabile – mlaștini, râpe, sărături etc. Ca urmare, estimarea s-a întemeiat pe ipoteza, confirmată de datele de la începutul secolului 20, a unei relații cu sensuri inverse în evoluția întinderii pășunilor și fânețelor în continuă reducere – și a suprafețelor arabile – în rapidă expansiune; respectiv, terenul primelor, prin defrișare, s-a redus în măsura și proporția lărgirii arabilului. Raportul în diminuarea celor două categorii – pășuni și fânețe – s-a considerat cel inițial, de 3 părți și o parte. Cifra de reducere în fiecare an s-a considerat egală cu aceea de creștere a suprafețelor arabile; pentru pășuni, estimarea după această metodă s-a efectuat pentru anii 1862 - 1899; în acest an, 1899, se face prima evaluare a suprafețelor lor, după cea din 1860; la fânețe s-a calculat pentru perioada 1862 - 1888, după care s-au utilizat datele anuale din sursele oficiale; menționăm că întinderea pășunilor după 1898 a fost evaluată în anii: 1899 – 1 059 mii ha , 1900 – 970 mii ha , 1901 – 1 495,6 mii ha , 1910 – 1 179 mii ha etc. Referitor la suprafața din anul 1901, de 1 495,6 mii ha, sursa („Statistica pășunilor", *op.cit.*, p. 555) precizează că primăriile, înțelegând greșit instrucțiunile de recenzare, au cuprins și datele asupra „pășunilor și locurilor din munții cu păduri care se obișnuiesc a se pășuna". De aici reiese că la celelalte înregistrări statistice nu s-au avut în vedere toate pășunile, ci numai cele de la șes și deal fără cele de la munte; și astfel, în scopul pe care-l urmărim – să reconstituim datele asupra întinderii integrale și reale a pășunilor țării – o greșeală a organelor locale se dovedește în fapt un act pozitiv, pentru că aflăm prima oară suprafața pășunilor de munte care „se obișnuiesc a se pășuna", respectiv care erau valorificate pentru creșterea animalelor și, completăm noi, nu numai pentru păscut ci și pentru fân. Această cifră – 1 495,6 mii ha de pășuni – (în 1901 – menționa L. Colescu – statistica s-a făcut cu mai multe amănunte și a dat 1 495 560 hectare ..., L. Colescu, *op. cit.*, p. 40) a reprezentat și cifra de sprijin în estimările noastre, întrucât seria de date asupra întinderii pășunilor obținută de noi a fost în continuare ajustată, adăugându-se și suprafața pășunilor și golurilor din păduri.

„Statistica agricolă", „Statistica pădurilor" a înregistrat la categoria păduri și pășunile și golurile din masivele păduroase. După destinație, însă, poienile și golurile din păduri și deci și din munți aparțin suprafețelor de pășuni fiind folositoare pentru păscut și fânaț (L.Colescu, *op. cit.*), și chiar, uneori, pentru culturi arabile. Astfel că, în suprafața pășunilor de la 1862 la 1847 s-a cuprins și întinderea poienilor și golurilor din păduri, detașată din statistica fondului forestier după datele statisticii pădurilor.

Seria statistică asupra întinderii pășunilor și fânețelor descrește sensibil până la sfârșitul secolului 19, după care, până la 1916, rămâne relativ stabilă; explicația constă în faptul că procesul de defrișare a pășunilor și fânețelor se oprește la sfârșitul secolului 19, îngustarea acestora producând mari mișcări de nemulțumire a țăranilor din lipsa de suprafețe furajere necesare pentru creșterea vitelor. Întinderea arabilă însă continuă să crească ușor, dar nu pe seama noilor defrișări, ci prin reducerea ogoarelor – a pământului lăsat la odihnă – care, la începutul perioadei – 1860 –, reprezintă cca 1/3 din arături; în 1916 aceasta ajunge doar la 4 - 5 %.

În afară de poienile și golurile din păduri trecute la suprafața pășunilor și fânețelor, o sursă de terenuri înierbate au constituit-o întinderile rămase, în prima perioadă, din defrișarea pădurilor;

în intervalul 1862 - 1916 s-au tăiat, fără a mai fi reîmpădurite, peste 500 mii de ha; s-a acceptat că din suprafaţa medie anuală, ieşită din terenul forestier, două treimi s-au prefăcut în păşuni şi fâneţe o vreme, lărgind întinderea acestora; cealaltă treime s-a transformat în teren necultivat – râpe, văi, pământ pietros, fără vegetaţie etc. O parte din suprafaţa devenită păşuni după tăierea pădurilor, mai târziu, prin scoaterea cioatelor, curăţirea terenului, s-a prefăcut în pământ arabil. Este simplistă afirmaţia transformării directe în teren arabil a unor întinderi rămase după despădurire; operaţiunea cerea muncă multă şi vreme de decenii pentru a dobândi, în urma fostei păduri, pământ arabil.

[3] Plantele furajere cultivate, în afară de rădăcinoasele de nutreţ, sunt prezentate în surse, de la 1899 - 1908 şi în 1918, cu denumirea de „fâneţe artificiale".

[4] Prin modificările teritoriale din 1878, cuprinderea Dobrogei în statul naţional român şi răpirea sudului Basarabiei, a sporit suprafaţa de fâneţe cu cca 50 mii de ha şi cea de păşuni cu cca 220 mii de ha.

[5] Pentru anul 1919 dughia este arătată împreună cu „alte fâneţe cultivate"; s-a socotit la „alte fâneţe cultivate".

[6] Întrucât cifrele furnizate de sursă sunt incomplete, iar păşunile sunt plante perene, s-a extins cifra de la păşuni din 1922 la anii 1919 - 1921. De altfel, după cum se poate observa din datele perioadei 1922 - 1947, în practica statisticii agricole pentru culturile perene: fâneţe naturale, păşuni, păduri, vii, livezi de pomi etc., nu se mai făcea înregistrarea anuală a suprafeţelor ci la intervale de 3 - 5 ani se efectua o anchetă ale cărei cifre se înscriau în tabele pentru perioada dintre vechea şi noua recenzare.

[7] Pe lângă plantele de nutreţ arătate în tabel se mai cultivau rădăcinoase de nutreţ, dovleci în porumb, borceag, mohor, sorg, porumb de nutreţ etc. în suprafeţe însă reduse, fără mare importanţă. Rădăcinoasele de nutreţ şi dovlecii în ogor propriu se cultivă pe suprafeţe mai mari după începutul secolului 20, astfel:

mii ha

Anii	Rădăcinoase de nutreţ	Dovleci	
		în ogor	în porumb
1	2	3	4
1906	- - -	x	317
1907	- - -	x	319
1908	1	x	348
1909	x	x	411
1910	1	x	395
1911	1	x	446
1912	1	x	471
1913	1	x	496
1914	1	0,5	516
1915	1	x	532
1916	- - -	x	- - -
1917	- - -	x	169
1918	2	1,2	378
1919	14	32	- - -
1920	10	11	160
1921	15	13	234
1922	15	4	582
1923	16	5	586
1924	15	5	714
1925	17	5	764
1926	21	9	888

Anii	Rădăcinoase de nutreţ	Dovleci	
		în ogor	în porumb
1	2	3	4
1927	24	6	930
1928	23	6	928
1929	29	7	952
1930	32	6	845
1931	36	8	1 020
1932	33	6	1 039
1933	35	6	1 164
1934	40	7	1 032
1935	41	7	1 164
1936	47	7	1 250
1937	46	6	1 195
1938	46	6	1 133
1939	42	6	1 112
1940	19	9	606
1941	20	2	792
1942	30	4	- - -
1943	32	4	- - -
1944	24	3	395
1945	32	4	587
1946	33	5	581
1947	33	6	478

Tabelul 312

Suprafaţa ocupată cu plante de nutreţ, în perioada 1862-1947

Media anilor

mii ha

Media anilor	Total [3] (3-7)	Lucernă	Trifoi	Dughie	Fâneţe cultivate	Fâneţe naturale	Păşuni
1	2	3	4	5	6	7	8
1862-1866	915	- - -	- - -	- - -	2	913	2 755
1867-1871	893	- - -	- - -	- - -	4	889	2 721
1872-1876	674	- - -	- - -	- - -	6	669	2 128
1877-1880	555	- - -	- - -	- - -	7	548	1 874
1881-1885	566	- - -	- - -	- - -	11	555	1 730
1886-1890	476	- - -	- - -	- - -	16	460	1 639
1891-1895	610	- - -	- - -	- - -	49	561	1 492
1896-1900	632	- - -	- - -	- - -	81	551	1 495
1901-1905	581	- - -	- - -	- - -	71	510	1 508
1906-1910	582	- - -	46 [1]	- - -	98	438	1 531
1911-1915	572	- - -	68	- - -	112	392	1 661
1919-1924	1 850	69 [2]	70	91 [2]	205	1 415	3 557
1925-1929	1 956	109	111	202	180	1 354	3 499
1930-1934	2 066	122	151	196	200	1 397	3 280
1935-1939	2 130	144	186	184	187	1 429	3 282
1940-1944	1 486	95	117	123	108	1 043	2 734
1945-1947	2 195	101	140	125	222	1 607	3 540

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 311.

NOTE: [1] Media pe doi ani.
[2] Media pe cinci ani.
[3] Vezi notele de la Tabelul 311.

Tabelul 313

TRANSILVANIA

Suprafaţa cultivată cu plante de nutreţ, în perioada 1870-1915

Media anilor

mii ha

Media anilor	Lucernă	Trifoi [3]	Borceag	Porumb pentru furaj	Rădăcinoase pentru nutreţ	Dovleci	Fâneţe naturale [4]
1	2	3	4	5	6	7	8
1870-1871	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	940
1872-1876	14 [1]	- - -	- - -	- - -	5 [1]	- - -	1 091
1886-1890	48	- - -	- - -	- - -	11	- - -	1 132
1891-1895	63	- - -	- - -	- - -	17 [2]	- - -	1 146
1901-1905	23	49	64	8	22	20	1 364
1906-1910	35	65	81	10	29	13	1 361
1911-1915	44	77	85	13	30	10	1 294

(continuare *tabelul 313*)

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTE: [1] Media pe trei ani.
[2] Media pe patru ani.
[3] Până la 1895 datele privitoare la trifoi se cuprind în cele privitoare la lucernă.
[4] La acestea mai trebuie adăugată, pentru a avea imaginea mai completă, suprafața de păşuni; statistica vremii recenza păşunile, ca şi fânețele de altfel, la recensământurile generale sau agricole. Amintim că întinderea de păşuni înregistrată la aceste recenzări a fost următoarea:

	mii ha
1872	1 258,3
1886	1 350,1
1895	1 434,3
1905	1 407,1

Tabelul 314

Producția de plante de nutreț[1], în perioada 1862-1947

mii chintale

Anii	Total fân (3-7)	Lucernă	Trifoi	Dughie	Alte fânețe cultivate	Fânețe naturale	Păşuni	Paie[2]	Coceni[2]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862	16 157	---	---	---	38	16 119	39 104	6 757	11 189
1863	15 561	---	---	---	43	15 518	36 193	9 098	16 740
1864	15 300	---	---	---	64	15 236	35 482	11 446	16 443
1865	10 992	---	---	---	45	10 947	27 230	2 551	7 161
1866	6 068	---	---	---	16	6 052	14 337	3 893	5 343
1867	14 408	---	---	---	79	14 329	34 739	8 799	13 336
1868	14 923	---	---	---	60	14 863	35 944	9 981	14 366
1869	17 006	---	---	---	96	16 910	42 042	7 897	16 487
1870	14 564	---	---	---	57	14 507	35 986	9 548	14 644
1871	15 274	---	---	---	106	15 168	36 489	8 667	15 429
1872	14 863	---	---	---	139	14 724	34 188	6 867	12 760
1873	9 957	---	---	---	95	9 862	26 080	9 602	11 905
1874	8 201	---	---	---	79	8 122	20 573	10 206	11 416
1875	11 207	---	---	---	97	11 110	28 551	10 040	23 232
1876	11 732	---	---	---	127	11 605	29 238	9 607	24 098
1877	5 219	---	---	---	96	5 123	23 908	8 816	18 427
1878	8 255	---	---	---	146	8 109	20 680	11 879	19 216
1879	4 887	---	---	---	64	4 823	13 308	13 201	12 900
1880	11 616	---	---	---	190	11 426	29 493	18 824	31 487
1881	5 155	---	---	---	95	5 060	13 298	8 779	15 860
1882	10 195	---	---	---	240	9 955	24 543	20 825	31 231
1883	9 551	---	---	---	201	9 350	23 153	13 224	20 683
1884	8 691	---	---	---	221	8 470	19 539	7 544	17 333
1885	9 809	---	---	---	294	9 515	23 912	16 330	25 674
1886	12 074	---	---	---	317	11 730	31 054	16 181	38 052
1887	6 708	---	---	---	236	6 472	17 141	20 447	18 209
1888	7 857	---	---	---	286	7 571	20 856	21 906	23 496

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1889	6 399	---	---	---	223[3]	6 176	18 860	16 075	29 018
1890	8 125	---	---	---	372[3]	7 753	22 442	16 848	22 949
1891	8 302	---	---	---	382[3]	7 920	19 840	16 920	22 267
1892	10 963	---	---	---	1 210	9 753	21 158	20 375	33 947
1893	14 440	---	---	---	1 573	12 867	22 891	23 873	27 096
1894	8 452	---	---	---	402	8 050	17 250	15 121	26 401
1895	11 124	---	---	---	671	10 453	22 439	22 397	26 555
1896	10 004	---	---	---	1 170	8 834	20 743	26 093	24 439
1897	13 061	---	---	---	2 136	10 925	22 967	15 275	29 734
1898	13 956	---	---	---	2 020	11 936	24 871	22 805	37 757
1899	6 447	---	---	---	1 086	5 361	11 482	8 066	10 224
1900	11 636	---	---	---	1 538	10 098	22 200	17 830	31 505
1901	14 161	---	---	---	2 336	11 825	25 731	24 987	43 439
1902	13 673	---	---	---	2 312[4]	11 361	25 284	26 587	25 409
1903	12 850	---	---	---	2 064[4]	10 786	25 889	28 412	29 806
1904	4 027	---	---	---	718[4]	3 309	8 681	16 418	7 172
1905	11 508	---	---	---	1 590[4]	9 918	24 365	30 819	22 198
1906	14 231	---	---	---	2 744[4]	11 487	28 142	36 587	48 490
1907	9 737	---	---	---	2 746[4]	6 991	18 416	16 652	21 406
1908	7 246	---	---	---	2 838	4 408	12 554	17 458	29 334
1909	10 733	---	1 570	---	2 374	6 789	20 482	21 317	26 177
1910	12 796	---	1 992	---	2 528	8 276	25 868	35 367	38 635
1911	13 419	---	2 459	---	3 100	7 860	24 616	30 576	41 133
1912	12 257	---	2 735	---	2 397	7 125	23 505	27 059	38 735
1913	13 633	---	3 023	---	2 930	7 680	24 270	29 700	42 651
1914	14 122	---	2 945	---	3 231	7 946	29 930	18 849	38 211
1915	13 047	---	2 530	---	3 331	7 186	26 144	29 774	34 350
1916	10 874	---	2 122[5]	---	2 003[6]	6 749	24 521	27 388	29 713
1917	9 677	---	1 673[9]	---	1 255	6 749	---	11 987	21 282
1918[10]	4 880	---	525	---	822[7,8]	3 533	---	6 604	10 797
1919	29 835	---[11]	1 311[11]	---[11]	4 729	23 795	47 912	38 929	61 160
1920	30 192	983	834	---	4 721	23 654	47 557	37 897	63 650
1921	34 068	1 964	2 196	2 466	3 631	24 640	49 686	37 030	38 218
1922	34 897	3 176	2 204	---	6 019	22 669	45 782	52 913	41 506
1923	39 876	3 792	3 307	---	7 398	25 379	50 210	44 257	52 697
1924	37 039	3 528	3 062	2 303	4 984	23 162	46 566	28 376	54 073
1925	38 134	4 074	3 405	4 269	4 160	22 226	47 256	40 238	56 548
1926	48 247	3 968	3 792	4 817	5 386	30 284	58 913	52 739	80 077
1927	38 131	4 079	3 850	3 343	4 099	22 760	47 553	42 406	48 553
1928	34 549	3 333	3 137	3 298	2 902	21 879	46 098	49 982	37 841
1929	43 439	4 013	4 095	5 538	4 058	25 735	53 830	62 020	87 370

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1930	43 702	4 083	4 137	4 524	4 041	26 917	56 219	64 041	61 862
1931	44 243	4 032	5 062	3 517	5 503	26 129	54 505	51 040	82 733
1932	42 922	3 672	4 147	4 243	3 830	27 030	47 011	33 255	81 789
1933	41 959	3 629	4 051	4 186	4 385	25 708	44 688	53 686	62 162
1934	41 904	3 770	4 838	3 358	4 466	25 472	45 102	31 198	65 826
1935	43 033	3 919	4 549	3 780	4 155	26 630	47 323	37 270	73 648
1936	43 198	4 240	5 051	3 918	4 347	25 642	45 756	53 639	77 106
1937	43 267	5 319	5 624	2 363	3 917	26 044	22 726	45 854	72 799
1938	51 029	5 275	6 704	2 822	3 979	32 249	56 343	53 567	69 828
1939	43 712	5 273	6 320	3 546	3 093	25 480	46 900	50 174	83 110
1940	27 623	3 508	3 196	3 019	2 005	15 895	32 261	19 386	51 312
1941	31 327	3 402	3 699	3 155	2 061	19 010	38 823	22 836	45 874
1942[12]	28 721	---	12 188[13]	---	---	16 533	34 175	13 428	29 888
1943[12]	25 729	---	4 777[14]	---[15]	4 782	16 170	33 902	28 960	39 504
1944[12]	25 365	2 260	2 319	2 247	2 931	15 608	37 182	23 911	38 290
1945[12]	27 268	1 491	2 906	2 231	2 259[16]	18 381[17]	33 630	13 619	15 049
1946[12]	14 685	915	1 007	674	1 802[16]	10 287[17]	20 532	14 186	10 579
1947	30 890	1 205	939	961	1 497	26 288	43 896	13 059	16 839

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 264.

NOTE: [1] În afară de producţia plantelor de nutreţ din tabel, sursele relevă producţia de rădăcinoase, dovleci în ogor propriu şi dovleci în porumb:

Anii	Dovleci în ogor propriu	Dovleci în porumb	Total dovleci	Rădăcinoase	Anii	Dovleci în ogor propriu	Dovleci în porumb	Total dovleci	Rădăcinoase
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1862	---	2 091	2 091	---	1905	x	2 243	2 243	---
1863	---	2 538	2 538	---	1906	x	3 516	3 516	---
1864	---	2 468	2 468	---	1907	x	2 676	2 676	---
1865	---	1 409	1 409	---	1908	x	3 545	3 545	86
1866	---	989	989	---	1909	x	5 050	5 050	77
1867	---	2 202	2 202	---	1910	6	3 552	3 558	168
1868	---	2 266	2 266	---	1911	13	4 954	4 967	159
1869	---	2 790	2 790	---	1912	3	4 805	4 808	111
1870	---	2 315	2 315	---	1913	6	5 055	5 061	135
1871	---	2 415	2 415	---	1914	24	4 177	4 211	118
1872	---	2 342	2 342	---	1915	23	4 628	4 651	62
1873	---	2 209	2 209	---	1916	19	---	19	---
1874	---	2 332	2 332	---	1917	20	1 621	1 641	---
1875	---	3 940	3 940	---	1918	6	2 269	2 275	66
1876	---	3 933	3 933	---	1919	---	2 361	2 361	1 596
1877	---	3 100	3 100	---	1920	389	1 533	1 922	1 350
1878	---	2 893	2 893	---	1921	339	2 551	2 890	1 650

1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1879	---	1 974	1 974	---	1922	199	5 180	5 379	2 666
1880	---	4 022	4 022	---	1923	159	7 559	7 718	2 723
1881	---	2 129	2 129	---	1924	163	8 639	8 802	2 154
1882	---	4 058	4 058	---	1925	184	6 265	6 449	2 119
1883	---	3 454	3 454	---	1926	396	15 007	15 403	3 528
1884	---	3 206	3 206	---	1927	363	12 555	12 918	3 598
1885	---	3 682	3 682	---	1928	367	11 786	12 153	3 328
1886	---	4 949	4 949	---	1929	447	15 042	15 489	4 234
1887	---	3 382	3 382	---	1930	412	13 098	13 510	4 883
1888	---	3 863	3 863	---	1931	519	19 992	20 511	4 687
1889	---	3 441	3 441	---	1932	383	22 131	22 514	4 066
1890	---	3 964	3 964	---	1933	335	20 137	20 472	3 504
1891	---	3 490	3 490	---	1934	456	20 124	20 580	4 468
1892	---	4 163	4 163	---	1935	326	20 021	20 347	4 305
1893	---	5 227	5 227	---	1936	529	23 750	24 279	5 588
1894	---	2 912	2 912	---	1937	368	18 762	19 130	6 067
1895	---	4 294	4 294	---	1938	371	17 222	17 593	5 966
1896	---	3 671	3 671	---	1939	283	14 790	15 073	5 191
1897	---	3 820	3 820	---	1940	140	5 454	5 594	2 761
1898	---	4 851	4 851	---	1941	102	15 206	15 308	2 004
1899	---	1 789	1 789	---	1942	/155/	---	5 887	2 489
1900	---	2 598	2 598	---	1943	/184/	---	7 323	2 976
1901	---	5 606	5 606	---	1944	153	7 305	7 452	2 262
1902	---	4 310	4 310	---	1945	52	5 772	5 824	1 677
1903	---	5 167	5 167	---	1946	98	2 887	2 985	1 099
1904	--	1 767	1 767	--	1947	238	7 744	7 982	1 383

[2] După etaloanele Institutului de Economie Agrară, coeficienții produselor secundare față de cantitatea de boabe erau următorii: paie de grâu = 0,78 kg; de secară = 0,75 kg; de orz = 0,87 kg; de ovăz = 1,00 kg; coceni de porumb = 1,37 kg; mei = 0,78 kg.

[3] Sursele nu prezintă date pentru producția medie la hectar la „fânețe cultivate" pentru anii 1889 - 1891; a fost estimată de noi.

[4] La „fânețe cultivate" pentru anii 1902 - 1907 s-au cuprins și rădăcinoase furajere.

[5] Producția de trifoi s-a calculat pentru anii 1916 - 1917 cu media producției la hectar din anii 1911 - 1915.

[6] Producția la „alte fânețe cultivate" s-a calculat pentru anii 1916 -1917 cu media producției la hectar 1911 - 1915.

[7] Producția la „fânețe cultivate" pentru anul 1918 s-a calculat cu media producției la hectar a anilor 1906 - 1908.

[8] Sursa indică, pentru anul 1918, la „fânețe cultivate": borceag, mohor, sorg și porumb de nutreț.

[9] Se cuprind datele pentru Muntenia, Moldova, dar fără cele privind Basarabia.

[10] Se cuprind datele referitoare la Moldova, Muntenia, Oltenia, Basarabia; fără cele pentru Dobrogea.

[11] Sursa indică lucerna, trifoiul și dughia fân împreună; s-au calculat la „trifoi fân".

[12] S-a calculat producția la suprafața recoltată.

[13] Sursa indică lucerna, trifoiul, dughia, alte fânețe cultivate împreună; s-au calculat la „trifoi".

[14] Sursa indică lucerna și trifoiul împreună; s-au calculat la „trifoi".

[15] Sursa indică dughia și alte fânețe cultivate împreună; s-au calculat la „alte fânețe cultivate".

[16] Din sursele statistice consultate reiese că în anii 1946 și 1947 „alte plante" au dat o producție de 263 mii chintale în anul 1946 și 124 mii chintale în anul 1947. Cifrele au fost incluse la „alte fânețe cultivate" la anii respectivi.

[17] La „fânețele naturale" producția pentru anii 1945 - 1946 s-a calculat la suprafața stabilită pentru 48 de județe după ancheta agricolă a Institutului de Statistică din anul 1942, iar pentru județele din Ardealul de Nord după evaluările din anul 1945.

Tabelul 315

Producția de plante de nutreț, în perioada 1862-1947

Media anilor

mii chintale

Media anilor	Total fân (3–7)	Lucernă fân	Trifoi fân	Dughie fân	Alte fânețe cultivate	Fânețe naturale	Păşuni	Paie	Coceni
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862–1866	12 815	---	---	---	41	12 774	30 469	6 749	11 375
1867–1871	15 235	---	---	---	80	15 155	37 040	8 978	14 852
1872–1876	11 192	---	---	---	107	11 085	27 726	9 264	16 682
1877–1880	7 494	---	---	---	124	7 370	21 847	13 180	20 508
1881–1885	8 680	---	---	---	210	8 470	20 889	13 340	22 156
1886–1890	8 227	---	---	---	287	7 940	22 071	18 291	26 345
1891–1895	10 657	---	---	---	848	9 809	20 716	19 737	27 253
1896–1900	11 021	---	---	---	1 590	9 431	20 453	18 014	26 732
1901–1905	11 244	---	---	---	1 804	9 440	21 990	25 445	25 605
1906–1910	12 017	---	1 781[1]	---	2 646	7 590	21 092	25 476	32 808
1911–1915	13 295	---	2 738	---	2 998	7 559	25 693	27 192	39 016
1919–1924	36 356	2 689[2]	2 152	2 385[1]	5 247	23 883	42 952	39 901	51 884
1925–1929	40 500	3 893	3 656	4 253	4 121	24 577	50 728	49 477	62 078
1930–1934	42 946	3 837	4 447	3 966	4 445	26 251	40 484	46 644	70 874
1935–1939	44 848	4 805	5 650	3 286	3 898	27 209	43 810	48 101	75 298
1940–1944	30 569	3 057[3]	5 236	3 301[3]	2 332[3]	16 643	35 269	21 704	40 974
1945–1947	24 282	1 204	1 617	1 289	1 853	18 319	32 686	13 621	14 156

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 314.

NOTE: Vezi notele de la Tabelul 314

[1] Media pe doi ani.

[2] Media pe cinci ani.

[3] Media pe trei ani.

Tabelul 316

TRANSILVANIA

Producția de plante de nutreț, în perioada 1870-1915

Media anilor

mii chintale

Media anilor	Lucernă	Trifoi	Borceag	Porumb pentru furaj	Rădăcinoase pentru nutreț	Dovleci	Fânețe naturale
1	2	3	4	5	6	7	8
1870-71	---	---	---	---	---	---	24 918
1872-76	544[1]	---	---	---	455[1]	---	23 952
1886-90	1 632	---	---	---	2 297	---	23 883
1891-95	2 710	---	---	---	4 454[2]	---	31 213
1901-5	1 357	1 752	1 995	1 903	6 315	6 079	39 182
1906-10	2 147	2 471	2 711	3 001	9 573	6 392	43 444
1911-15	2 533	2 949	2 947	3 927	10 098	9 120	44 526

SURSA: Calculat pe baza surselor din Tabelul 267.

NOTE: [1] Media pe trei ani.

[2] Media pe patru ani.

Tabelul 317

Producția medie la hectar a plantelor de nutreț[1], în perioada 1862–1947

chintale/ha

Anii	Lucernă[2]	Trifoi[2]	Dughie[2]	Alte fânețe cultivate	Fânețe naturale[3]	Pășuni[4]
1	2	3	4	5	6	7
1862	---	---	---	19,9	16,2	13,1
1863	---	---	---	21,4	17,3	13,4
1864	---	---	---	21,2	17,1	13,6
1865	---	---	---	14,9	12,3	10,1
1866	---	---	---	8,1	6,8	5,3
1867	---	---	---	19,8	16,1	12,8
1868	---	---	---	20,1	16,7	13,2
1869	---	---	---	23,9	19,0	15,4
1870	---	---	---	19,0	16,3	13,1
1871	---	---	---	21,2	17,1	13,6
1872	---	---	---	19,8	16,6	12,7
1873	---	---	---	15,9	13,4	11,3
1874	---	---	---	15,8	13,1	10,2
1875	---	---	---	24,2	20,2	15,8
1876	---	---	---	25,4	21,1	16,1
1877	---	---	---	19,1	16,2	13,1
1878	---	---	---	18,2	15,3	11,4
1879	---	---	---	10,9	9,1	7,3
1880	---	---	---	23,8	19,7	14,5
1881	---	---	---	10,6	8,8	7,1
1882	---	---	---	21,8	18,1	4,6
1883	---	---	---	20,1	17,0	13,7
1884	---	---	---	18,4	15,4	11,5
1885	---	---	---	21,0	17,3	14,0
1886	---	---	---	26,4	22,3	17,3
1887	---	---	---	15,7	14,1	10,7
1888	---	---	---	20,4	16,9	13,2
1889	---	---	---	13,1	14,6	11,7
1890	---	---	---	17,7	17,5	14,0
1891	---	---	---	19,1	16,0	12,8
1892	---	---	---	21,6	17,7	14,2
1893	---	---	---	20,7	20,2	16,2
1894	---	---	---	7,3	14,4	11,5
1895	---	---	---	17,2	18,6	14,9
1896	---	---	---	18,0	16,7	13,4
1897	---	---	---	26,7	19,0	15,2
1898	---	---	---	27,3	21,2	17,0
1899	---	---	---	11,2	9,8	7,8
1900	---	---	---	16,9	18,7	15,0
1901	---	---	---	32,0	21,5	17,2
1902	---	---	---	28,2	21,0	16,8
1903	---	---	---	30,8	21,4	17,1
1904	---	---	---	9,2	7,1	5,7
1905	---	---	---	28,9	20,2	16,2
1906	---	---	---	39,2	23,3	18,6
1907	---	---	---	24,3	15,1	12,1
1908	---	---	---	25,8	10,3	8,2
1909[5]	36,5	36,5	---	21,2	16,6	13,3
1910	41,5	41,5	---	29,4	20,9	16,7
1911	42,4	42,4	---	30,1	19,7	15,8
1912	39,9	39,9	---	23,5	18,7	15,0
1913	40,3	40,3	---	25,7	19,2	15,4
1914	40,9	40,9	---	26,7	20,8	16,6
1915	37,2	37,2	---	27,3	18,1	14,5

BCU INSTITUTUL DE ISTORIE

continuare *tabelul 317*

1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
1916	40,8	40,8	---	26,7	17,0	13,6	1932	30,1	28,8	20,9	22,8	18,4	14,7
1917	40,8	40,8	---	26,7	17,0	13,6	1933	28,8	25,8	19,2	21,6	17,5	14,0
1918	15,0	15,0	---	9,6	8,9	7,1	1934	30,9	29,5	16,3	19,5	17,9	14,3
1919	29,8	29,8	29,8	21,4	16,9	13,5	1935	31,1	26,6	16,8	19,6	18,9	15,1
1920	35,1	26,9	---	25,8	16,8	13,4	1936	30,5	27,3	19,3	20,8	18,2	14,6
1921	35,1	27,8	27,1	27,1	17,5	14,0	1937	35,7	30,9	13,5	20,4	18,9	10,2
1922	39,7	23,7	---	28,8	16,1	12,9	1938	35,4	35,1	16,9	23,0	21,6	15,8
1923	38,3	38,9	---	27,5	17,6	14,1	1939	33,8	31,6	23,8	20,9	17,5	14,0
1924	42,0	35,6	20,2	23,4	16,3	13,0	1940	31,6	26,2	20,4	21,1	14,8	11,8
1925	38,8	35,1	27,9	20,8	16,5	13,2	1941	31,5	27,2	23,9	22,9	17,7	14,2
1926	38,9	38,3	25,9	27,2	20,7	16,6	1942	29,4	29,4	29,4	29,4	15,6	12,5
1927	36,1	35,0	14,6	22,9	17,1	13,7	1943	27,0	27,0	22,1	22,1	15,5	12,4
1928	30,3	25,5	14,4	18,6	16,6	13,3	1944	29,5	23,7	19,4	20,1	17,0	13,6
1929	35,2	32,5	26,0	24,3	19,6	15,7	1945	16,6	17,4	22,8	10,1	11,9	9,5
1930	35,2	30,2	23,2	22,7	20,5	16,4	1946	12,3	9,3	8,9	9,3	7,3	5,8
1931	32,0	33,3	22,4	24,9	19,9	15 9	1947	12,3	9,3	11,2	10,8	15,5	12,4

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 264.

NOTE: [1] În afară de plantele din tabel, statistica a mai consemnat și producțiile medii la ha, la rădăcinoase, dovleci în ogor propriu și dovleci în porumb. Ele se prezintă mai jos; menționăm că randamentul la ha al dovlecilor în porumb, după informațiile publicațiilor de specialitate, s-a calculat cu 25% din cel în ogor propriu.

[2] Producția medie la ha de la lucernă, trifoi, dughie și alte fânețe cultivate pentru perioada 1862–1888 s-a calculat la „Alte fânețe cultivate"; s-a estimat după informații parțiale și conform notei 9 de la Tabelul 264.

[3] În surse nu se arată producția medie anuală pentru intervalul 1862–1888; s-au calculat, față de media anilor 1889–1913, abaterile anuale, exprimate în chintale/ha, după evoluția randamentelor la porumb care, evident oscila, în primul rând, în funcție de nivelul precipitațiilor atmosferice.

[4] În perioada 1862–1947 sursele statistice de specialitate nu estimează producția pășunilor. Importanța lor pentru economia agricolă este însă considerabilă, ceea ce impune aprecierea lor cantitativă și valorică. Evaluarea producției pășunilor pe categorii de teren se face în *Enciclopedia României*, vol.III, p. 444–445. Reiese că pășunile de șes produceau în medie 1 500–2 500 kg iarbă verde sau 500–800 kg fân, cele de câmpie 3 000–5 000 kg iarbă sau 1 000–1 500 kg fân, pășunile de deal, de platou și alpine, între 8 000–10 000 kg iarbă și respectiv 2 000–3 000 kg fân, iar cele de luncă și baltă între 15 000–25 000 kg iarbă verde sau 4 000–5 000 kg fân. În perioada de până la 1918, un interval compact de 12 ani (1889–1900) arată o producție medie de 1 700 kg fân, ceea ce ar corespunde, în linii generale, cu minimul randamentului mediu al terenurilor care predomină în structura fânețelor și pășunilor – de câmpie, deal și montane. Astfel că pentru anii în care nu au existat date asupra producției medii la hectar a fânețelor, s-a pornit de la randamentul mediu de 1 700 kg. Cunoscând că pășunile se comportă la fel ca și fânețele în raport de regimul precipitațiilor atmosferice s-a considerat că randamentul la ha al pășunilor variază în paralel cu randamentul fânețelor–iarbă; pe de altă parte, s-a acceptat că nivelul producției medii la ha a pășunilor este mai redus ca al fânețelor care se cultivă pe terenuri mai bune. Astfel, s-a calculat randamentul cu 80% din acela al fânețelor.

[5] Din 1909 până în 1919 producția medie la ha este exprimată în surse, comună pentru lucernă și trifoi.

Tabelul 318

Producția medie la hectar a plantelor de nutreț[1], în perioada 1862–1947

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	Lucernă	Trifoi	Dughie	Alte fânețe cultivate	Fânețe naturale	Pășuni
1	2	3	4	5	6	7
1862–1866	---	---	---	20,5	14,0	11,1
1867–1871	---	---	---	20,0	17,0	13,6
1972–1876	---	---	---	17,8	16,6	13,0
1877–1880	---	---	---	17,7	13,4	11,7
1881–1885	---	---	---	19,1	15,3	12,1
1886–1890	---	---	---	17,9	17,3	13,5
1891–1895	---	---	---	17,3	17,5	13,9
1896–1900	---	---	---	19,6	17,1	13,7
1901–1905	---	---	---	25,4	18,5	14,6
1906–1910	---	38,7	---	27,0	17,3	13,8
1911–1915	---	40,3	---	26,8	19,3	15,5
1919–1924	39,0	30,7	26,2	25,6	16,9	12,1
1925–1929	35,7	32,9	21,1	22,9	18,2	14,5
1930–1934	31,5	29,5	20,2	22,3	18,8	12,3
1935–1939	33,4	30,4	17,9	20,8	19,0	13,3
1940–1944	32,2	44,8	26,8	21,6	16,0	12,9
1945–1947	11,9	11,6	10,3	8,3	11,4	9,2

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelele 312 și 315.

NOTĂ: [1]Vezi notele de la Tabelul 317.

Tabelul 319

TRANSILVANIA

Producția medie la ha de plante de nutreț, în perioada 1870–1915

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	Lucernă	Trifoi	Borceag	Porumb pentru furaj	Rădăcinoase pentru nutreț	Dovleci	Fânețe naturale
1	2	3	4	5	6	7	8
1870–1871	---	---	---	---	---	---	26,5
1872–1876	38,8[1]	---	---	---	98,9[1]	---	22,0
1886–1890	34,3	---	---	---	206,6	---	21,1
1891–1895	43,3	---	---	---	258,6[2]	---	27,2
1901–1905	58,2	35,9	31,4	232,9	285,7	300,3	28,5
1906–1910	60,8	38,2	33,5	298,4	331,3	506,1	31,9
1911–1915	58,2	38,3	34,5	300,5	338,9	910,0	34,4

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelele 313 și 316.

NOTE: [1] Media pe trei ani.

[2] Media pe patru ani.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

Tabelul 320

Producția de paie și coceni[1], în perioada 1869–1918

mii chintale

Anii	Paie	Coceni	Anii	Paie	Coceni
1	2	3	1	2	3
1869	6 504	9 231	1899	14 858	16 639
1870	6 030	7 443	1900	13 127	17 311
1871	5 990	6 291	1901	11 988	16 161
1872	5 441	7 157	1902	15 303	14 344
1873	5 185	5 439	1903	14 963	16 469
1874	8 377	7 991	1904	17 064	6 768
1875	5 835	13 582	1905	14 862	13 464
1876	5 896	8 703	1906	21 976	21 286
1886	10 252	11 768	1907	12 082	18 643
1887	11 841	9 227	1908	16 759	20 853
1888	12 529	11 715	1909	13 669	19 047
1889	8 901	14 593	1910	16 231	20 854
1890	10 742	11 792	1911	15 080	19 265
1891	13 793	20 518	1912	14 245	19 972
1892	14 484	17 665	1913	13 810	18 153
1893	15 912	18 439	1914	10 886	20 077
1894	15 331	11 298	1915	13 621	19 301
1895	14 713	17 080	1916	11 303	11 849
1896	14 740	17 595	1917	9 791	12 888
1897	10 407	15 726	1918	8 641	9 258
1898	12 199	17 903			

SURSA: Calculat după tabelele de la cereale.

NOTĂ: [1] S-a calculat după aceleași norme ca în tabelul de la cereale.

Tabelul 321

Exploatarea pășunilor[1] de peste 100 ha, pe forme și grupe de suprafețe, în anul 1904

Grupa de suprafață ha	Total		Exploatări pe teren propriu			Exploatări pe teren luat în arendă		
	mii ha	%	mii ha	%	%	mii ha	%	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Total	694,2	100,0	241,2	34,7	100,0	404,2	58,2	100,0
100–199	85,2	100,0	44,9	52,7	18,6	33,3	39,1	8,2
200–499	165,1	100,0	61,9	37,5	25,6	92,3	55,9	22,8
500–999	201,9	100,0	56,9	28,2	23,6	134,0	66,4	33,2
Peste 1 000	242,0	100,0	77,4	32,0	32,2	144,5	58,8	35,8

continuarea *tabelului 321*

Grupa de suprafață ha	Exploatări pe teren propriu și arendat		
	mii ha	%	%
1	10	11	12
Total	48,8	7,1	100,0
100–199	7,0	8,2	14,3
200–499	10,9	6,6	22,3
500–999	11,0	5,4	22,4
Peste 1 000	20,0	8,2	40,8

SURSA: L. Colescu, *Statistica agricolă a României. Studiu analitic bazat pe cercetările făcute în anii 1904 și 1905.* Partea I. *Exploatările agricole*, București, 1907.

NOTĂ: [1] Interesul pe care-l prezintă acest tabel cu datele sale asupra proprietății pășunilor și a folosirii pășunilor în 1904 vizează latura socială a raporturilor din agricultură. Cele două elemente nu se suprapun și nu se confundă, în mare parte ele sunt despărțite: în vreme ce proprietatea în majoritate aparținea altor proprietari decât țărănimea, mai ales celor mari funciari, folosința pășunilor era necesară în proporție determinantă țărănimii, căreia îi aparținea cca 4/5 din totalul șeptelului.

Datele din tabel se referă la exploatarea suprafețelor de izlaz mai mari de 100 de ha, deci care erau utilizate de moșieri și arendași fie direct–ceea ce constituia o arie restrânsă întrucât aveau vite puține–fie cu preponderență arendate sau subarendate țăranilor sau asociațiilor țărănești–obștilor.

Din suprafața de aproape 700 mii de ha, care erau exploatate pe terenuri mai mari de 100 de ha, cca 400 mii de ha sau 58,2% din total erau făcute pe teren arendat, respectiv de către marii arendași prin subarendare, în diferite forme, țărănimii. O întindere de cca o treime, 34,7%, era exploatată direct de proprietarii lor; cea mai redusă pondere, doar 7,1%, o aveau exploatările mixte pe pășuni proprii și arendate.

În aceste forme de exploatare, de la 100 de ha și peste 1 000 de ha, precumpăneau moșiile–izlazuri de peste 500 de ha, o caracteristică, ca de altfel, a întregii mari proprietăți și exploatări agricole, în România.

Tabelul 322

Întinderea pășunilor în anul 1910[1] după situația terenului

Situația pășunilor după teren	Suprafața în ha	Ponderea în total
1	2	3
Pe șesuri și coaste	522 925	44,3
În poienile din pădure	101 586	8,6
În luncă	86 447	7,3
Pe locuri ponorâte și râpoase	80 007	6,8
În prundișuri, bălți, mlaștini și păduri de baltă	236 929	20,1
În munți fără păduri	151 495	12,9
TOTAL	1 179 389	100,0

SURSA: „Statistica pășunilor din România, în anul 1910", București, 1910.

NOTĂ: [1] Statistica pășunilor, cea mai cuprinzătoare, a fost făcută în anul 1910. Din tabelele publicate am prelucrat și adaptat necesităților acestei lucrări indicatorii cei mai reprezentativi ai acestui sector al agriculturii.

Tabelul prezintă întinderea pășunilor permanente, cum a fost ea înregistrată în anul 1910, repartizată după situația terenului. De fapt, se poate deduce din acesta calitatea pășunilor și, prin urmare, capacitatea de asigurare cu furaje a vitelor. Din suprafața totală de 1 179 mii de ha, ponderea mai mare o dețin pășunile de șesuri și coaste – 44,3% –, respectiv o întindere de 523 mii de ha. Ele au o calitate mediocră și sunt supuse adesea secetelor, afectând hrana animalelor.

Din categoria pășunilor bune și foarte bune fac parte cele din luncă, din poienile pădurilor și mai ales cele din munți, împreună reprezentând aproape 29% din total. Cele mai slabe–pe locuri ponorâte și râpoase și în prundișuri și bălți–ajung la cca 27% din suprafață.

Folosirea acestor pășuni este inegală: în unele zone, prea intensă–ca la șesuri și pe coaste, în apropierea marilor suprafețe arate și cu mare densitate de animale; în alte zone, mult mai slab – în poienile și pășunile de munte–locul preferat al turmelor de vite mari și mici, dar într-un interval de timp scurt, de câteva luni pe an.

Structura pășunilor permanente s-a schimbat esențial față de anul 1860–data recensământului lui D. P. Marțian. Categoriile de teren supuse desțelenirii în lungul timpului au fost luncile–fertile și umede–, câmpiile, șesurile și apoi dealurile.

Din câmpiile mari de pășuni ale țării, ca Bărăganul, nu au mai rămas decât petece de pășuni; șesurile și coastele pe care mai cresc pășuni nu au fost atacate de plug din cauza calității solului încă nerentabile ca arabile. Dar acestea, împreună cu luncile, reprezintă partea ce va fi mereu micșorată prin arături noi. După reforma agrară din 1921 va urma ultimul val de desțeleniri de izlazuri pentru lărgirea terenurilor arate.

Tabelul 323

Suprafața pășunilor, după categorii de proprietate[1] și ponderea lor, în diferite forme de teren, în anul 1910

Categoria de proprietari ai izlazurilor	Suprafața pășunilor, mii ha	Ponderea suprafeței totale în proprietate	Pășuni pe șesuri și coaste %	Pășuni în poieni de pădure %	Pășuni în luncă %	Pășuni pe ponoare și râpe %	Pășuni pe prundișuri, bălți %	Pășuni în munți fără păduri %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TOTAL	1 179,4	100	100	100	100	100	100	100
Țărani individuali	27,7	2,4	3,2	4,4	1,2	5,0	0,5	0,2
Obștii ale țăranilor (foști clăcași)	134,0	11,4	19,0	3,8	6,6	17,5	4,0	0,9
Obștii ale moșnenilor și răzeșilor	86,4	7,3	3,9	8,9	1,3	23,7	0,5	23,7
Izlazuri comunale existente înainte de 1907	41,0	3,5	5,5	3,2	1,2	3,2	1,3	1,6
Izlazuri comunale create prin legea din 1907	69,8	5,9	11,0	0,4	11,0	1,2	0,6	0,0
Instituții sociale	65,4	5,5	5,4	5,2	6,5	2,9	5,5	7,3
Statul	220,2	18,7	6,4	11,7	13,5	10,2	54,5	17,0
Marii proprietari și arendași	534,8	45,3	45,6	62,4	58,7	36,3	33,1	49,3

SURSA: Calculat după „Statistica pășunilor din România în anul 1910", București, 1910.

NOTĂ:[1] Este importantă și instructivă cercetarea proprietății, după categorii și suprafețe, asupra pământului și respectiv și a pășunilor. Prima clasificare a pășunilor după felul proprietății a făcut-o statistica din 1860 și numai pentru Muntenia. Dăm, cu titlu informativ, această statistică:

Pășuni, în mii ha

Apartenența pășunilor	Proprietărești (folosite de moșieri și arendași)	Clăcășești (folosite de țăranii clăcași)	Total
Pășunile statului	60,4	19,0	79,4
Pășunile comunelor	5,7	0,2	5,9
Pășunile așezămintelor publice	26,0	35,0	61,0
Pășunile mănăstirești	249,9	294,9	544,8
Pășunile particularilor	392,5	508,3	900,8
Pășunile devălmașilor	209,9	77,8	287,7
TOTAL	944,4	935,2	1 879,6

Statistica din 1910 este mai detaliată și mai exactă; este prima și ultima statistică mai completă asupra pășunilor; ea face 8 categorii de proprietari asupra terenurilor de pășune din care, conform tabelului, trei categorii sunt pășuni ce aparțin țărănimii, două, izlazuri comunale, două reprezentând statul și diferite instituții sociale, și ultima fiind marii proprietari și arendași.

Suprafețele de pășuni posedate de fiecare categorie, după felul terenului permit aprecierea valorii, calității pășunilor și deci un supliment de informație și o sursă de concluzii sociale.

Referindu-ne, în primul rând, la formele de proprietate asupra pășunilor, constatăm că acestea pun în evidență marele decalaj între proprietate și folosință; țărănimea sub primele 3 categorii–individuali, obști de împroprietăriți și obști de moșneni și răzeși–dispunea în total de 21,1% din suprafață; izlazurile comunale, existente înainte de 1907 cât și cele formate după legea din 1907, nu reprezentau decât 9,4%. Pășunile marii proprietăți însă, fie că aparțineau statului sau diferitelor instituții sociale, fie moșierilor și arendașilor, cumulau cca 70% din suprafața de izlaz. Ea intra în folosința țărănimii posesoare a vitelor numai prin arendare sau învoieli agricole. În mare decalaj se găsea și calitatea pășunilor. Merită o observație specială structura după teren a pășunilor marii proprietăți a moșierilor și arendașilor: pe lângă faptul că era proprietatea cea mai întinsă dintre toate categoriile, aproape jumătate din izlazurile țării, ea avea și ponderea mai mare a pășunilor bune și foarte bune. Structura favorabilă a pășunilor moșierești determina și prețuri urcate ale acestora. Cifrele absolute ale suprafețelor sunt date pentru categoriile de proprietari; structura după teren a pășunilor, în cadrul fiecărei categorii de proprietate, este dată în cifre relative, ca pondere, în procente față de suprafața categoriei respective de teren.

BCU IAȘI/CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 324

Izlazurile comunale, proiectate și constituite[1], după forme de proprietate[2], pe județe, în anul 1913

Județul	Izlazurile constituite	Izlazurile ce trebuiau constituite	Izlazurile constituite față de necesar pe moșii	
			particulare %	ale instituțiilor %
1	2	3	4	5
TOTAL	125 723	372 545	26,1	72,8
Argeș	2 528	7 447	23,8	77,4
Bacău	2 132	7 906	23,6	65,0
Botoșani	2 359	12 989	14,5	54,4
Brăila	5 446	14 812	23,5	94,1
Buzău	6 113	15 639	32,7	66,4
Covurlui	2 870	9 667	25,0	64,5
Dâmbovița	3 527	9 313	31,6	84,4
Dolj	10 660	27 027	29,2	77,4
Dorohoi	5 537	17 326	10,8	81,6
Fălciu	2 660	10 207	10,0	66,9
Gorj	363	1 990	8,1	81,5
Ialomița	6 389	23 301	20,6	54,6
Iași	2 984	11 825	6,3	74,8
Ilfov	9 204	17 697	41,1	86,2
Mehedinți	2 682	15 882	14,6	53,4
Muscel	113	920	12,3	–
Neamț	1 525	6 183	19,0	70,3
Olt	3 944	11 121	31,8	68,9
Prahova	4 601	13 282	30,9	55,3
Putna	2 077	6 954	30,3	24,8
Râmnicu-Sărat	3 772	15 127	20,4	68,0
Roman	1 590	7 848	14,2	56,7
Romanați	2 158	14 533	12,0	28,4
Suceava	1 963	8 554	20,0	83,9
Tecuci	4 147	11 606	24,5	81,3
Teleorman	10 424	23 548	36,6	85,1
Tutova	6 449	14 352	38,5	75,6
Vaslui	6 264	13 946	40,9	88,4
Vâlcea	1 097	2 158	35,0	100,0
Vlașca	10 145	19 387	45,8	91,5

SURSA: *Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoieli agricole în anii 1912 și 1913*, București, 1914.

NOTE: [1] Conform legii învoielilor agricole din anul 1907, pentru asigurarea pășunilor necesare țărănimii se constituiau izlazuri comunale din suprafețele pe care le ofereau de bunăvoie,contra plată, proprietarii de moșii. Existau patru feluri de proprietari de izlazuri ce puteau face oferta: moșierii, statul, instituții morale și juridice, și societăți posesoare de pământ (societăți de asigurare, bănci etc.). Ofertele de izlazuri ale acestor categorii de proprietari se făceau Comisiilor regionale, care cercetau calitatea, întinderea terenurilor

oferite și prețurile cerute; apoi ofertele acceptate erau înaintate Consiliului Superior al Agriculturii care, la rândul său, examina și aproba sau respingea propunerile Comisiilor regionale, autorizând comunele să cumpere terenurile aprobate de Consiliu. Între 1908 și 1913, pe categorii de proprietate, situația ofertelor și suprafețelor de izlazuri era următoarea:

Proprietatea	Oferte făcute		Oferte admise definitiv	
	număr	suprafața în ha	număr	suprafața în ha
Particulară	1 408	168 424	609	81 079
A statului	379	46 339	363	44 809
Alte instituții	361	49 622	322	44 645
A societăților particulare	19	3 371	10	1 670
TOTAL	2 167	267 756	1 304	172 203

De notat că o parte din oferte erau respinse la diferite niveluri din cauze variate: prețuri prea ridicate, terenuri improprii de pășunat, distanțe inaccesibile pentru vitele locuitorilor satelor solicitante etc.

[2] Consiliul Superior al Agriculturii, în baza legii învoielilor agricole din 1907, a stabilit în funcție de numărul capilor de familie și de numărul vitelor suprafața ce era necesară pentru izlazurile comunale și respectiv cât revenea de cedat fiecăreia din cele patru forme de proprietate. În ceea ce privește proprietatea statului, care nu mai apare în tabel, ea este scoasă din cauză întrucât ofertele statului au satisfăcut aproape complet cerințele legii învoielilor; în tabel nu este trecută nici ultima categorie, a societăților capitaliste, din cauza suprafeței extrem de reduse cu care erau angajate. Însă cele două categorii de proprietate–particulară și a instituțiilor morale și juridice–arată variații mari după județe în asigurarea necesarului de izlaz.

Tabelul 325

Păşunile comunale şi comune, după zone de teren, în perioada 1931–1934

Zona de teren	Total[1]		Păşuni comunale[2]		Păşuni comune[3]	
	mii ha	pondere	mii ha	pondere	mii ha	pondere
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL[4,5]	2 675,0[6]	100,0	1 615,0[7]	100,0	1 060,0[8]	100,0
Păşuni de şes	766,5	28,7	501,6	31,1	264,9	25,0
Păşuni de deal	1 266,8	47,4	681,9	42,2	584,9	55,2
Păşuni de munte	434,3	16,2	291,3	18,0	143,0	13,5
Păşuni de goluri de munte	150,5	5,6	84,3	5,2	66,2	6,2
Păşuni de baltă	56,9	2,1	55,9	3,5	1,0	0,1

SURSA: Calculat după *Enciclopedia României,* vol. III, București, 1939.

NOTE: [1]Păşunile comunale şi comune prezentau o mare varietate de calitate după terenul şi modul de cultură. În acest sens, păşunile se distribuiau astfel:

mii ha

	Comunale	Comune
Total	1 615,0[a]	1 067,6[b]
Pășune propriu-zisă	1 239,7	826,0
Fânețe naturale	15,7	10,5
Fânețe artificiale	1,3	0,4
Culturi de nutreț	69,2	15,5
Grădinărie	0,1	11,7
Pădure	194,3	132,5
Teren mocirlos	2,5	2,5
Teren inundabil	35,7	17,7
Teren neproductiv	44,5	39,2
Teren erodabil	7,5	6,8
Cariere	1,4	1,8
Iazuri și bălți	3,0	2,9
Pepiniere etc.	0,1	0,1

[a] Cifră corectată, în sursă 1645,5.
[b] Cifră corectată, în sursă 1068,1.

SURSA: *Enciclopedia României*, vol. III, p. 447.

[2] Se considerau pășunile proprietatea comunelor urbane și rurale cumpărate sau dobândite cu alt titlu, în decursul vremii.

[3] Erau considerate terenurile de pășune ale obștilor sau asociațiilor de locuitori dintr-o comună sau mai multe ce se stăpâneau și foloseau în comun ca proprietatea indivizibilă obștească.

[4] În afară de cele două categorii de pășuni, în hotarele pășunilor comunale se mai aflau și 89,6 mii de ha ale statului și 325,3 mii de ha ale particularilor. O altă categorie întinsă, de cca 2 000 mii de ha era formată din pășunea de rezervă din munți și bălți; ea cuprindea suprafețele de pășunat din golurile de munte, pășunea alpină, pădurile pășunabile, pășunea din bălțile Dunării și ale râurilor țării. Acestea aparțineau statului, județelor și particularilor.

[5] Producția pășunilor și fânețelor în anul 1935 era apreciată de specialiști, astfel:

Categoria de cultură	Suprafața mii ha	Producția mii tone	Producția medie chintale/ha
Pășuni propriu-zise	2 447,6	2 080	11,7
Fânețe naturale	1 409,5	2 674	18,9
Fânețe artificiale	211,7	415	19,6
Lucernă	125,6	391	31,1
Trifoi	171,2	456	26,6
Dughie	224,6	378	16,9
Rădăcini de nutreț	41,4	435	105,0

SURSA: *Enciclopedia României*, vol. III, p. 447.

[6] Cifră corectată, în sursă 2 713,6.

[7] Cifră corectată, în sursă 1 645,5.

[8] Cifră corectată, în sursă 1 068,1.

OBSERVAȚII:

Sezonul de pășunat era considerat în medie de 95–120 de zile, din care la munte cca 100 de zile și la șes și deal 150–180 de zile pe an.

Capacitatea pășunilor se măsura după numărul de vite, în unitate vită mare, care se puteau pășuna pe un ha fără să compromită fertilitatea terenului. Regulamentul din 1928 al Legii pentru organizarea și exploatarea pășunilor considera capacitatea de nutriție a pășunilor astfel: la șes, câmpie și deal, 3 vite mari la un ha; la munte, 2 vite mari la ha, iar în zonele inundabile, 4 vite mari la ha. În privința etalonului, o unitate vită mare avea, față de celelalte animale, următoarea corespondență: viței peste 6 luni până la 2 ani și porc = 0,50 VM; oaie sau berbec = 0,20 VM; vacă, bou, mânz până la 6 luni și catâr = 1 VM; mânz și cal 1,5 VM, iapă și mânz = 2 VM.

În această perioadă, după capacitatea de consum, în etalon vită mare, șeptelul se estima la cca 9,9 mil unități. Raportând la posibilitatea de producție a pășunilor și fânețelor, apare un deficit sensibil care era acoperit din alte surse–fânețe cultivate, rădăcinoase de nutreț, concentrate, paie și coceni.

E. *VII ŞI LIVEZI*

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

PLANTAȚIILE DE VII ȘI POMI FRUCTIFERI - Observații metodologice

Viticultura și pomicultura, prin tradiție, au fost ocupații importante în activitatea agricolă, iar produsele lor au constituit o bogăție națională. În epoca modernă, din a doua jumătate a secolului 19, deși se manifestă preocupări deosebite din partea statului pentru încurajarea introducerii soiurilor mai productive și de calitate cât și tehnologii moderne de cultură, recoltare și păstrare, această ramură nu a cunoscut o dezvoltare pe măsura condițiilor naturale deosebit de prielnice.

De la început, problematica celor două categorii de plantații diferă mult de la cultivare și până la consum.

Viticultura are tradiții istorice în viața economică a poporului român. Vițele autohtone din podgorii renumite în țară și peste granițe, asigurau consumul intern și un export regulat de vin de calitate; vița de vie s-a cultivat în România, în primul rând, pentru vin și numai în subsidiar pentru struguri de masă.

Tendința pe termen lung a fost extinderea, în perimetrul podgoriilor, a suprafețelor cultivate, în raport cu sporirea populației și a consumului de vin. Cum zona viilor era limitată, asupra prețului vinului și-a spus cuvântul renta de monopol; de aici, și prețul vinului, la începutul intervalului, era relativ ridicat în raport cu celelalte băuturi (alcoolice).

Din deceniul șapte, în viticultura românească se produc o serie de procese fundamentale ce vor modifica cursul său în viitor. Între împrejurările-cauze se situează, în primul rând, împroprietăririle țăranilor, la diferite intervale, până la dispariția marii proprietăți. Aceasta a atras după sine răspândirea culturii viței de vie în mica exploatare, pe de o parte, și depășirea zonelor tradiționale de cultură, pe de altă parte; într-un secol, vița de vie nu mai are hotar natural de proliferare decât în zona submontană.

Fenomenul transformării culturii viei din ocupație de „monopol", dictată de zonele restrânse tradiționale, în fenomen de masă și de răspândire în toate regiunile de deal, apoi de șes, a fost favorizat și de o împrejurare externă: infestarea viilor europene cu filoxeră, apărută în occidentul continentului prin deceniile șase-șapte,

și care a ajuns în România în deceniul nouă al secolului 19; atacarea viilor autohtone determină aducerea viţelor americane, rezistente la filoxeră, ca portaltoi pentru cele autohtone cât şi cultivarea lor ca producători direcţi. În ultima situaţie, cultura acestora era foarte avantajoasă–viţa era rezistentă la ger şi nu se îngropa, rezistentă la diferite boli şi nu se stropea şi, în consecinţă, nu necesita nici cheltuieli mari şi nici grijă deosebită pentru cultivare.

În România, filoxera este semnalată pe la 1884 şi, către sfârşitul deceniului, statul, pentru a salva viile, aduce din Franţa câteva varietăţi de viţă americană, folosită la început în marile podgorii pentru portaltoi; ulterior, aceasta dobândeşte o extindere ca direct producătoare atât de mare că, în perioada interbelică, depăşeşte suprafaţa viilor nobile, altoite.

O dată cu aceasta însă scade şi valoarea calitativă a vinurilor de viţă direct producătoare şi se desfăşoară o aprigă concurenţă între vinurile nobile, superioare dar scumpe, şi cele provenite din viţe nealtoite, inferioare, dar ieftine.

Problema va ajunge frecvent în guvern, în parlament, susţinătorii podgoriilor cerând desfiinţarea sau limitarea culturilor de hibrizi ceea ce ar fi afectat o mare parte a ţărănimii. Disputa a continuat însă decenii fără să poată fi oprită proliferarea viţelor direct producătoare, capabile să se adapteze treptat şi la zone de altitudine mai înaltă.

Primele rezultate ale acestor prefaceri au fost, deci, sporirea suprafeţelor de viţe inferioare, reducerea, datorită filoxerei, a suprafeţelor şi producţiei viilor nobile, răspândirea în proporţie de masă, în cele mai multe gospodării ţărăneşti, a culturii viţei de vie, ieftinirea vinului, dar şi creşterea de câteva ori a consumului de vin şi alcool pe locuitor.

Extinderea filoxerei în Europa Occidentală şi Centrală prin deceniile şapte–nouă a provocat o reducere sensibilă a producţiei proprii de vin şi cereri sporite de import; România, care până la mijlocul deceniului nouă importa mai mult vin–în special vinuri franţuzeşti, şampanie–decât exporta, în anii următori sporeşte substanţial exportul, acesta devenind un capitol însemnat până în 1914 în comerţul exterior al ţării.

Preocuparea statului în domeniu apare mai puternic după descoperirea filoxerei în podgoriile româneşti; se organizează un serviciu special viticol şi filoxeric cu sarcina de a sprijini soluţiile de salvare a podgoriilor; se creează staţiuni de stat, pepiniere de portaltoi, viţe nobile, hibrizi, care au jucat un rol major în viticultura românească.

Pomicultura era, de asemenea, răspândită în cultura vegetală, dar nu se bucura de atenţia acordată viilor. Viile îşi aveau zone de podgorii, care implicau procese de producţie speciale şi calificare ridicată a producătorilor pentru selectarea viţelor, lucratul pământului, îngrijitul plantaţiilor – tăiat, stropit etc.– şi deopotrivă pentru prepararea, depozitarea şi urmărirea proceselor biologice ale vinului; acestea necesitau inventar–unelte, butoaie, pivniţe–crame etc.– de importanţă deosebită pentru cultivatori.

Cultura pomilor pentru fructe se afla pe o treaptă inferioară; până la începutul secolului 20, ca regulă, majoritatea pomilor fructiferi, cu excepţia prunilor, creşteau răzleţi prin grădini, curţi şi chiar ogoare; livezile de pomi erau rare, mai ales pe

lângă gospodăriile bune ale marilor proprietari funciari și ale mănăstirilor, fiind îngrijite de specialiști, iar fructele se utilizau în forme variate–proaspete și conservate–pentru necesitățile proprii.

În gospodăriile țărănești, pomii fructiferi creșteau în mod primitiv, selecționarea lor nu se urmărea, cea mai mare parte însămânțându-se întâmplător; fructele se consumau proaspete sau uscate; o parte redusă se destina comercializării.

Abia în perioada interbelică, sub impulsul și cu sprijinul material al statului–stațiuni pomicole, pepiniere, cadre de agronomi pomicoli etc.–, se produce un reviriment, dar încă slab; se înființează multe ferme particulare pomicole, industrii de prelucrare a fructelor, sisteme de aprovizionare a orașelor cu fructe, are loc o dezvoltare a exportului cu asemenea produse.

Zonele deluroase, prin excelență, erau dominate atât de plantații de vii, cât și de pomi fructiferi; se cunoșteau câteva mari bazine pomicole; multă vreme, surplusul de fructe din aceste regiuni era deplasat cu carele la șes și schimbat în natură cu cereale și leguminoase, prin sate, măsură pe măsură, sau vândut la târguri și iarmaroace.

La sate, consumul de fructe era scăzut și neregulat, constituind mai mult un apanaj al copiilor și al alimentației în zilele de post. La orașe, doar unele categorii–mai culte și înstărite–consumau fructe permanent, restul populației nu le acorda mare importanță.

Este de adăugat că, spre deosebire de vii, cu randamente ridicate, soiuri selecționate pentru masă și vin, mult mai variate și calitativ superioare celor de astăzi, pomii fructiferi erau din varietățile autohtone moștenite prin tradiție, dar de randamente reduse; pomii răzleți sau în grupuri nu se curățau de omizi și uscături, nu se săpau la rădăcină, fiind lăsați după expresia unui mare specialist al vremii „la voia întâmplării"; de aici, recolta mediocră, foarte neregulată mai ales din cauza atacurilor omizilor, iar producția slab valorificată comercial.

În consecință, în economia prioritar naturală a gospodăriei țărănești pomii fructiferi dacă nu aduceau venituri bănești erau considerați puțin folositori și nu se manifesta o preocupare deosebită pentru cultura lor; în plus, atunci când se valorificau prin vânzare, fructele erau plătite producătorilor cu abia 10–15% din prețul de detaliu al pieței, mai mult venit obținând atât engrosistul cât și negustorul detailist decât cultivatorul.

De aceea, puțini gospodari găseau avantajoasă o asemenea ocupație de pomicultor. Cheltuieli mari solicitau ambalarea și transportul fructelor, la care se adăugau pierderi mari din cauza lipsei condițiilor adecvate de păstrare–nu existau sisteme de răcire sau ambalare specială.

O situație deosebită o aveau prunii, cultivați nu pentru cunsumul de fructe ci pentru fabricarea alcoolului sub formă de țuică; ca regulă, creșteau în livezi, dar tot în sistem primitiv, fără îngrijire, operațiunea de bază fiind cea de culegere a prunelor; faptul că se aprecia că producția medie pe un prun era de 11 kg fructe, respectiv doar o găleată, demonstrează cu prisosință, chiar dacă datele exagerează în minus, din interese de impozabilitate, mediocritatea acestei culturi. Specialiștii apreciau cultura prunului cea mai puțin productivă, dar cererea și obișnuința de

consum a țuicii îi dădeau prioritate. De notat că după apariția filoxerei, care a distrus zeci de mii de ha de vii, a sporit interesul pentru plantațiile de pruni a căror suprafață este în creștere evidentă de la sfârșitul secolului 19.

De altfel, industrializarea prunelor sub formă de alcool era cea mai bună soluție în condițiile date pentru pomicultura românească. O mică cantitate de prune se folosea pentru prepararea prunelor uscate și afumate, parte destinată exportului, și mai puțin pentru marmelade sau dulcețuri. Conservarea cea mai frecventă a celorlalte fructe–mere, pere, gutui etc.–se făcea prin uscare sau păstrare în pătule, în pivnițe, în fân și paie.

O bogăție atât de importantă ca pomicultura nu a putut fi pusă în valoare la nivelul posibilităților din cauza insuficienței verigilor unei rețele necesare pentru colectare, ambalare, transport, păstrare, desfacere, deosebit de costisitoare în acea perioadă și nerentabilă pentru asemenea investiții de capital.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II

CULTURA VIȚEI DE VIE – Introducere

Plantațiile de vii au urmat, în perioada studiată, tendințe variabile: de la 1862 până la sfârșitul secolului, de extindere a suprafețelor de vii autohtone, datorate factorilor menționați în *Observațiile metodologice,* apoi de reducere a terenurilor plantate în urma masivului atac al filoxerei; la 1913, întinderea viilor pe rod se afla sub mărimea anului 1862; fuseseră devastate peste 60 mii ha de vii autohtone. Concomitent, se produce fenomenul de substituire treptată, dar parțială a viilor autohtone cu cele importate pentru portaltoi, vițe americane, direct producătoare și hibrizi.

În perioada interbelică, suprafața plantată sporește de peste 2,5 ori în două decenii, din care cea a viilor direct producătoare se răspândește mult mai repede ajungând să ocupe, la sfârșitul intervalului, peste 52% din total: era un proces de deteriorare a calității viilor românești, deși a sporit cantitatea de struguri și respectiv de vin.

Perioada următoare stă sub semnul reducerii – prin măsuri legislative – a suprafețelor de vițe inferioare.

Într-o notă la Tabelul 326 se poate urmări procesul de substituire a vițelor autohtone cu cele americane direct producătoare și creșterea suprafețelor viilor atacate de filoxeră până în 1918.

Datorită acestor modificări de structură a vițelor și scăderii, în unele perioade, a suprafeței, a oscilat și producția de vin; notam că statistica agricolă nu furnizează date asupra producției de struguri ci exprimă recolta direct în vin, fără a se menționa metoda de calcul; dar variațiile cele mai mari de recolte le determină condițiile atmosferice și cu prioritate anii ploioși însoțiți de mană asupra frunzelor și strugurilor. Producția era neregulată și recoltele foarte nesigure; în intervalul când predomină vițele autohtone diferențele în producția de vin ajungeau de la un an la altul la raportul extraordinar de 1:18 ori. În anii interbelici, când încep să predomine în suprafață vițele direct producătoare, rezistente la filoxeră și la diferite boli criptogamice, producția globală înregistrează variații mult mai reduse.

Datele statistice asupra viilor și a producției de vin provin, în prima parte a perioadei, din registrele fiscale, viile fiind impuse la un impozit special; după apariția filoxerei se introduce, în scopul constituirii unui fond de sprijinire a refacerii viilor,

o taxă filoxerică. Înregistrările fiscului erau, de regulă, relative și nu exprimau suprafața exactă pe rod. Abia din anul 1904 statistica viilor s-a făcut împreună cu statistica generală agricolă, în același mod ca la celelalte culturi, adică direct prin notarul fiecărei comune.

Totuși, atât suprafața cât și producția probabilă de vin din recoltă erau estimate și nu măsurate, și ca totdeauna, din numeroase cauze, subevaluate.

În perioada interbelică, organele statisticii fiscale au recenzat suprafețele de vii și pomi la intervale mai mari, de 4–6 ani, fapt confirmat de date statistice identice pe aceste intervale, chiar dacă între timp se produceau modificări.

Statistica din Transilvania a urmărit suprafața viticolă, producția de must la ha și producția totală între 1861–1918; se manisfestă și aici același fenomen, de reducere sub jumătate a suprafețelor viilor de la 1886 până la sfârșitul secolului, datorită atacului filoxerei, urmat de refacerea treptată la începutul secolului, până în 1918, însă fără să se ajungă la suprafața cea mai mare din deceniul nouă.

În Basarabia, până la 1918, plantațiile de vii cunosc o extindere continuă, deși filoxera a atacat și aici vițele autohtone; ca urmare, producția de vin aproape se triplează în trei decenii: de la 375 mii hl, media anilor 1875–1879, la 1 067 mii hl, media anilor 1905–1909.

Prin modul cum s-a desfășurat plantarea viilor în perioada modernă a României, în mica proprietate țărănească, ele apar puternic difuzate și fărâmițate. La 1892, după o statistică a Ministerului Agriculturii și Domeniilor, cele 139 mii ha de vii aparțineau la 217 mii de cultivatori; în 1935, deci după patru decenii, numai în 60 de județe ale țării, 326 292 ha de vii aveau 1 127 971 de proprietari; la 1892 revenea câte 0,52 ha în medie de proprietar, iar la 1935 numai câte 0,25 ha de gospodărie, subliniindu-se caracterul mai mult de economie naturală, pentru consum propriu, al majorității producătorilor.

Totuși, în 1927 existau podgorii și podgoreni cu suprafețe de peste 5 ha până la câteva sute de ha; aceștia depășeau cifra de 2 500 proprietari de vii și lucrau aproape 30 mii ha de vițe nobile, unde se localizau varietățile cele mai bune de vii și se produceau cele mai bune vinuri românești.

Majoritatea gospodăriilor țărănești cu suprafețe mici de vii–sub 0,5 ha–posedau plantații de hibrizi producători direcți. În 1935 din 726,5 mii proprietari de vii, 591,5 mii aveau sub 0,5 ha.

Plantațiile de vii, producția, desfacerea vinului, antrenau o parte însemnată a populației active a țării. Mai semnificativ apare patrimoniul viticol al țării, estimat în 1935 de prof. C. Teodorescu la 56,5 mild lei. Acesta era constituit astfel:

1. Plantații de vii, teren, împrejmuiri, instalații, spalieri, aragi	24,8 mild lei
2. Construcții: crame, pivnițe, locuințe, instalații la vii și la negustorii de vin	20,3 mild lei
3. Inventar: unelte, instrumente, aparate, piese, pompe, zdrobitoare, cazane de distilat, furtunuri, veselă	6,6 mild lei
4. Vase: de cramă, de transport, cisterne, damigene, sticlărie etc.	4,8 mild lei
Total	56,5 mild lei

(*Enciclopedia României*, vol. III, p. 406).

Valoarea unei recolte în anii crizei agrare (1928–1936) se ridica la 7,94 mild lei, iar cheltuielile se estimau la 7,33 mild lei, rezultând un venit de numai 612 mil lei sau 1 650 lei pe ha, considerat de specialiști ca modest în comparație cu alte culturi.

Una din cauze, permanent susținută de marii podgoreni, care submina temelia viticulturii nobile, superioare românești, o constituia răspândirea vițelor direct producătoare, a vinurilor inferioare și ieftine vândute în toată țara și exercitând o concurență puternică, alături de alcoolurile industriale, asupra vinurilor superioare obținute cu costuri relativ ridicate.

În această situație, statul intervine în 1936 prin Legea pentru apărarea viticulturii, cu scopul de a îngrădi și a reduce producția vinului din hibrizi.

Tabelul 326

Suprafața plantațiilor de vii și producția de struguri, în perioada 1862–1947

Anii	Plantațiile de vii			Producția de struguri[4]
	Total[1]	Vii fără rod[2]	Vii pe rod[3]	
1	2	3	4	5
1862	95,9	14,3	81,6	1 903
1863[5]	95,9	14,3	81,6	1 360[6]
1864	95,9	14,3	81,6	802[7]
1865	95,9	14,3	81,6	844
1866	95,9	14,3	81,6	2 664
1867	96,2	14,4	81,8	1 580
1868	96,2	14,4	81,8	2 284
1869	96,0	14,4	81,8	1 572
1870	104,6	15,7	88,9	1 318
1871	113,0	17,0	96,0	1 447
1872	121,5	18,2	103,3	1 755
1873	121,5	18,2	103,3	3 197
1874	121,5	18,2	103,3	3 180
1875	121,5	18,2	103,3	2 035
1876	121,5	18,2	103,3	998
1877	121,5	18,2	103,3	1 659
1878	121,5	18,2	103,3	1 173
1879	121,5	18,2	103,3	3 589
1880	121,5	18,2	103,3	3 233
1881	121,5	18,2	103,3	1 273
1882	116,2	17,4	98,8	1 679[8]
1883	120,4	18,1	102,3	3 456
1884	124,6	18,7	105,9	1 600
1885[9]	128,9[10]	19,3[10]	109,6[10]	1 862
1886	142,9	21,4	121,5	1 064
1887	154,9	23,2	131,7	1 040
1888[11]	156,7	23,5	133,2	1 932
1889	146,1	21,9	124,2	3 448
1890	145,7	21,8	123,9	1 420
1891	152,0	22,8	129,2	3 260
1892	148,4	22,3	126,1	4 464
1893	146,2	21,9	124,3	1 171
1894	144,8	21,7	123,1	5 640
1895	144,8	21,7	123,1	4 823
1896	145,7	21,9	123,8	6 618
1897	153,8	23,1	130,7	358
1898[12]	139,2	20,9	118,3	739
1899	148,1	22,2	125,9	2 947
1900	145,6	21,8	123,8	5 002
1901	133,1	11,6	121,5	1 274
1902	130,2	10,7	119,5	1 491
1903	120,5	10,0	110,5	2 651
1904	102,8	6,9	95,9	1 195
1905	89,9	13,2	76,7	2 517
1906	87,1	16,3	70,8	2 518
1907	83,0	16,8	66,2	1 384
1908	88,0	8,5	79,5	3 269
1909	86,8	12,8	74,0	1 816
1910	88,1	14,1	74,0	2 450
1911	86,0	14,4	71,6	1 421
1912	87,4	16,9	70,5	2 274
1913	90,0	17,4	72,6	2 172
1914	88,1	16,6	71,5	945
1915	83,6	14,3	69,3	2 856
1916	86,9	11,6	75,3	2 046
1917[13]	70,2	---	---	1 908[14]
1918[15]	106,1	22,9	83,2	2 462[16]
1919[17]	201,2	30,2	171,0	5 834[18]
1920	209,4	31,4	178,0	8 022
1921	218,0	32,7	185,3	8 478

continuare *tabelul 326*

Anii	Plantațiile de vii			Producția de struguri[4]	Anii	Plantațiile de vii			Producția de struguri[4]
	Total[1]	Vii fără rod[2]	Vii pe rod[3]			Total[1]	Vii fără rod[2]	Vii pe rod[3]	
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1922	226,4	34,0	192,4	3 884	1935	328,4	55,2	273,2	14 923
1923	234,8	35,2	199,6	6 482	1936	328,4	55,2	273,2	9 571
1924	243,2	33,0	210,2	8 919	1937	369,0	63,2	305,8	15 218
1925	280,2	45,2	235,0	10 821	1938	369,0	63,2	305,8	14 168
1926	258,0	38,2	219,8	7 229	1939	369,0	63,2	305,8	16 388
1927	271,7	31,9	239,8	10 150	1940	238,4	5,4	233,0	10 961
1928	271,7	31,9	239,8	10 184	1941[19]	206,2	1,2	205,0	10 712
1929	271,7	31,9	239,8	7 201	1942	208,5	2,5	206,0	8 476
1930	271,7	31,9	239,8	11 968	1943	208,5	1,5	209,0	9 653
1931	271,7	31,9	239,8	12 517	1944	176,8	7,8	169,0	7 934
1932	328,4	55,2	273,2	11 174	1945	220,8	---	---	9 089
1933	328,4	55,2	273,2	10 744	1946	223,5	---	---	5 016
1934	328,4	55,2	273,2	12 424	1947	247,1[20]	35,1	212,0	11 590

SURSE: Calculat pe baza datelor din: „Anale economice pentru cunoscința României" 1863, 1864; „Anale statistice pentru cunoscința României", 1865–1869; „Statistica agricolă", 1870–1876, 1902–1916, 1919–1940; *Studiu statistic asupra viilor și gândacilor de mătase pe anul 1882*, București, 1883; *Raporturi economice ale legațiunilor și consulatelor României*, București, 1888; „Buletinul statistic general al României", 1893, 1895; C.E. Crupenski și G. Turburi, *Asupra agriculturii României. Studiu statistic*, București, 1895; N.A. Alesandrini, *Statistica României de la Unirea Principatelor până în prezent*, vol.II, Iași, 1898; G.N. Nicoleanu, *Lucrările serviciului filoxeric și viticol până la finele anului 1895*, București, 1898; „Buletinul Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor ", X, 1898, nr. 8; 1900, nr. 11–12; 1903; G.N.Nicoleano et V. S. Brezeano, *État de l'arboriculture en Roumanie*, Bucarest, 1900; „Anuarul statistic al României", 1904, 1909, 1912–1916, 1922–1940; George Nicoleanu și Gr. Mărunțeanu-Sfinx, *Avem arbori roditori, n-avem fructe*, București, 1908; Leonida Colescu, *Statistica agricolă a României. Studiu analitic bazat pe cercetările făcute în anii 1904 și 1905*, București, 1907; *Statistica viilor din România*, București, 1909; G. Nicoleanu, *Pomicultura în România*, București, 1913; Ilie Georgianu, *România sub ocupațiune dușmană*, Fasc. II, *Exploatarea economică a țării*, București, 1920; A. Scarlat, *Industrializarea fructelor în vederea exportului*, București, 1928; „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1930–1947;I.C. Teodorescu, *Un program pomicol pentru România*, București, 1932; I. C. Teodorescu, *Patrimoniul viticol al României*, București, 1934; N. Constantinescu-Ismail, *Producția și valorificarea fructelor în România*, București, 1937; „Statistica agricolă a României", 1938–1946; *Enciclopedia României*, vol. III, București, 1939; N. Constantinescu-Ismail, *Noi contribuțiuni la stabilirea numărului de pomi și a producțiunii noastre de fructe*, București, 1940; *Dezvoltarea agriculturii în Republica Populară Română*, 1938–1959, București, 1961.

NOTE: [1] În scopul obținerii seriei complete, când datele lipsesc din surse, îndeosebi în unii ani ai primelor decenii ale perioadei, datele s-au estimat pe baza informațiilor din județe (vezi publicația anuală „Expunerea situațiunii județului .... pe anul ....") coroborate cu producția medie de vin din statistica agricolă și alte surse oficiale, sau calculate prin interpolare. Menționăm că unele publicații arată date diferite de cele prezentate din sursele de bază și menționate la tabel; aceste date au variații foarte mari, de 20–40 000 ha de la un an la altul, ceea ce le face neverosimile: 1865: 123,3 mii ha; 1867: 67,3 mii ha; 1868: 96,2 mii ha; 1869: 59,7 mii ha etc (menționate de N.A. Alesandrini în *Statistica României de la Unirea principatelor până în prezent*, vol. II, Iași, 1898, p. 285).

[2] Suprafața viilor fără rod nu se arată în toți anii; pentru anii fără cifre în sursă am estimat după datele existente, viile fără rod în medie la 15% din total (ponderea lor în surse variază între 4 - 22%).

[3] Vii pe rod s-au considerat numai acele plantații viabile, neatacate după 1884 de filoxeră.

[4] Producția viticolă, în surse, se exprimă direct în vin cuprinzându-se în același rezultat și

activitatea agricolă–cultura viței de vie și producția sa, strugurii– și cea industrială, de transformare a strugurilor în vin; ultima activitate, de prelucrare industrială, aparținea în cea mai mare parte gospodăriei țărănești, economiei casnice. În acest sens, s-a despărțit activitatea agricolă de cea industrială, producția plantațiilor de vii fiind exprimată în cantități de struguri. Transformarea datelor referitoare la vin în date privitoare la struguri s-a efectuat pe baza coeficienților calculați în lucrările de specialitate; astfel, pentru 1 hl de must sunt necesare, în funcție de calitatea strugurilor, între 125–145 kg de struguri; la rândul său, din must se obține o cantitate mai redusă de vin. Pentru calcul am acceptat, în medie, 143 kg de struguri pentru 100 l de vin.

[5] Sursele prezintă, pentru intervalul 1862–1869, suprafața ocupată de vii în pogoane și fălci; transformarea acestora în ha s-a făcut pe baza etaloanelor: 1 pogon = 0,5011 ha, 1 falce= 1,4322 ha.

[6] Producția de vin din anii 1862–1869 este arătată în vedre; transformarea în hl s-a făcut pe baza etalonului: 1 vadră muntenească= 12,9 l, 1 vadră moldovenească= 15,2 l. Vezi nota 4.

[7] Dată recalculată; în sursă a fost inclusă plasa Marginea din jud. Hușl cu o producție neverosimil de mare: 25 813 mii hl, desigur cifră greșită cuprinsă și în totalul pentru Moldova; s-a scăzut această cifră din suma totală a producției de vin din Moldova și a rezultat 549,9, mii hl la care s-a adăugat cifra producției de vin pentru restul țării de 401,2 mii hl obținându-se, astfel, în total 951 mii hl, dată considerată de noi plauzibilă. Vezi și observația în N. A. Alesandrini, *op.cit.*, vol.II, p. 285.

[8] În perioada 1862–1882, în medie, importul de vin a fost mai mare decât exportul, cu un puseu al acestuia în anii 1876–1879. De la 1882, când discrepanța dintre import și export este cea mai mare, exportul urmează o tendință de creștere, ca urmare a cererii mari de vin în Occident, în vreme ce importul se reduce drastic (mii lei):

	Import	Export		Import	Export
1882	1 858	174	1888	271	4 697
1884	1 021	228	1890	387	2 139
1886	293	4 154			

(N. A. Alesandrini, *op.cit.*, p 286)

[9] Pentru anii 1885–1887 datele provin din arhivă după informațiile adunate de la județe de G.N. Nicoleanu, directorul serviciului viticol și filoxeric din Ministerul Agriculturii, Domeniilor, ... (Arhiva Istorică Centrală, Fond: Direcția generală a statisticii, dosar 1608 din 1891, fila 2).

[10] După 1884 apare filoxera în plantațiile de vii autohtone și decimează mari suprafețe; ca urmare, începe altoirea viților autohtone pe portaltoi american și se răspândesc vițele americane direct producătoare. Evoluția în sensuri opuse a viilor direct producătoare, a celor altoite și a celor atacate de filoxeră se poate constata din datele ce urmează (mii ha):

Anii	Vii indigene	Vii direct producătoare	Vii altoite	Vii atacate de filoxeră
1886	142,9	–	---	6,5
1890	145,7	–	---	30,5
1895	144,3	---	0,5	44,3
1900	144,2	---	1,4	65,1
1905	83,7	---	6,2	105,0
1910	65,6	---	22,5	---
1915	33,5	---	50,1	---
1925	137,2	109,0	143,0	–
1930	45,3	109,0	117,4	–
1935	36,4	167,6	124,4	–
1939	40,2	191,6	137,2	–
1944	15,6	74,1	87,1	–
1947	15,2	128,0	119,1	–

[11] Pentru intervalul 1888–1895, G.N. Nicoleanu în cartea *Lucrările serviciului filoxeric și viticol până la finele anului 1895*, București, 1898, arată suprafața totală a plantațiilor de vii astfel, în mii ha:

1888: 163,7	1892: 181,6
1889: 163,2	1893: 181,2
1890: 163,2	1894: 185,6
1891: 183,9	1895: 189,1

cifre care diferă de cele din tabel. Diferența provine din faptul că autorul a inclus în suprafața totală și suprafața viilor filoxerate, în întindere de la 24,9 mii ha până la 44,3 mii ha. Noi nu am inclus în suprafața totală viile filoxerate, în primul rând, pentru că ele erau în dispariție, iar în al doilea rând pentru că „Statistica agricolă" din anul 1905 și în continuare le scoate din evidență. Acestea erau vii pe rod, dar cu randamente deficitare, în scădere până la dispariție. Soluția adoptată a fost scoaterea lor din pământ și arderea completă pentru limitarea răspândirii filoxerei.

Menționăm că statistica viilor se făcea după registrele fiscale pe baza cărora se plătea impozitul respectiv; după 1892, pentru a finanța cheltuielile necesitate de lupta împotriva filoxerei, de dezvoltare a plantațiilor de portaltoi etc., se introduce asupra tuturor suprafețelor de vii taxa filoxerică. Din anul 1904, serviciul statistic privitor la cultura viilor renunță la metoda registrelor fiscale și efectuează culegerea datelor în același mod ca la celelalte culturi, adică direct prin notarul fiecărei comune (*Statistica viilor din România*, București, 1909, p. 4–5).

[12] G. Nicoleanu, în *Notice sur la viticulture en Roumanie*, Paris, 1889, p. 6, estima pentru anii de la sfârșitul deceniului nouă, la suprafața de 163,7 mii ha, o producție anuală medie de 6 223,2 mii hl vin, ceea ce apare ca mult exagerată, mai ales că socotește întreaga suprafață, inclusiv cea atacată de filoxeră, cu randament normal mediu.

[13] Datele numai pentru Muntenia (Ilie Georgianu, *România sub ocupația dușmană*, Fasc.II, *Exploatarea economică a țării*, București, 1920) și se referă numai la 14 județe, fără Putna, R. Sărat, Buzău și Brăila, aflate în zona operațiunilor militare. Suprafața s-a considerat vii pe rod.

[14] La suprafața de la nota 13.

[15] Datele se referă la Moldova, Muntenia, Oltenia și Basarabia.

[16] La suprafața de la nota 15.

[17] Pentru anii 1919–1923 „Statistica agricolă" nu arată suprafața cultivată cu vii; ea s-a estimat pornindu-se de la cifra de 442,5 mii ha vii și livezi pentru România întregită („Anuarul statistic al României", 1915–1916, p. 343), din care s-a dedus cifra de 241,3 mii ha atribuite livezilor. Cifra de 201,2 mii ha vii din1919 s-a interpolat cu suprafața viilor din 1924 pentru a estima întinderea plantațiilor de vii din anii 1920–1923; datele arată astfel o suprafață în creștere, ceea ce corespunde cu tendința generală manifestată după reforma agrară când împroprietăririi, ca și la reforma agrară din 1864, au plantat pe loturile primite și parcele cu vie, lărgind sensibil terenul de vii al țării.

[18] Estimat pe baza informațiilor asupra randamentului mediu la ha din „Buletinul agriculturii" și „Agricultura nouă", din anii 1919–1924.

[19] Între 1941–1946 numai suprafața recoltată, deci fără viile neproducătoare.

[20] În lipsa datelor pentru anul 1947, s-a trecut suprafața din 1948 după *Dezvoltarea agriculturii în R.P.R., 1938–1959*, vol. I.

Tabelul 327

Suprafaţa plantaţiilor de vii şi producţia de struguri, în perioada 1862–1947

Media anilor[1]

Media anilor	Plantaţiile de vii – mii ha			Producţia de struguri – mii chintale
	Total	Vii fără rod	Vii cu rod	
1	2	3	4	5
1862-1866	95,9	14,3	81,6	1 515
1867-1871	101,2	15,2	86,1	1 640
1872-1876	121,5	18,2	103,3	2 233
1877-1880	121,5	18,2	103,3	2 414
1881-1885	122,3	18,3	104,0	1 974
1886-1890	149,3	22,4	126,9	1 781
1891-1895	147,2	22,1	125,1	3 872
1896-1900	146,5	11,0	124,5	3 133
1901-1905	115,3	10,5	104,8	1 826
1906-1910	86,6	13,7	72,9	2 287
1911-1915	87,0	15,9	71,1	1 934
1919-1924	222,2	32,8	189,4	6 937
1925-1929	270,6	35,8	234,8	9 117
1930-1934	305,7	45,9	259,8	11 765
1935-1939	352,8	60,5	292,8	14 054
1940-1944	207,7	3,3	204,4	9 547
1945-1947	230,5	---	---	8 565

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 326.

NOTĂ: [1]Vezi notele de la Tabelul 326.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III

SUPRAFAȚA VIILOR PE JUDEȚE – Introducere

Suprafața viticolă a țării între 1882–1897 este în extindere deși filoxera își face apariția pe la 1884; intensificarea distrugerilor se produce după 1897 până la 1916 când suprafața totală plantată diminuează sub jumătate. În unele județe, în special în cele de câmpie a rămas doar 10 – 15% din suprafața anului 1897.

Plantațiile inegale cu vie ca și suprafețele distruse inegal au modificat, în anumită măsură, distribuirea teritorială a viticulturii, deplasând-o spre zonele de deal unde și ponderea viților altoite devine mai mare.

Urmărirea proceselor menționate pe județe și zone degajă concluzii particulare acestora.

Tabelul 328

Plantațiile de vii pe rod în anii 1882, 1897, 1908 și 1915, pe județe

ha

Județul Zona	1882	1897		1908		1915		1915[1]/1897	Pondere viță altoită în 1915
		total	din care altoită	total	din care altoită	total	din care altoită		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Total	116 171	153 808	933	87 790	10 280	68 167	35 738	44,3	52,4
Zona I	24 986	44 134	38	33 166	1 992	19 395	7 173	44,0	37,0
Dorohoi	159	194	–	201	2	29	4	15,0	13,0
Botoșani	604	722	16	585	60	291	76	40,3	26,2
Iași	5 158	6 175	8	2 371	344	1 935	1 734	31,3	89,6
Roman	435	744	–	584	33	132	86	17,7	65,2
Vaslui	1 648	3 558	–	3 837	17	331	74	9,3	22,4
Fălciu	2 721	3 880	–	5 562	5	2 192	190	56,5	8,7
Tutova	2 343	5 632	–	5 038	58	1 995	403	35,4	20,7
Covurlui	2 385	5 550	10	3 880	59	2 728	321	49,2	11,8
Tecuci	3 149	6 812	–	5 297	339	3 346	1 773	49,1	52,9
R. Sărat	6 384	10 867	4	5 811	1 075	6 416	2 512	59,0	39,2

continuare *tabelul 328*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Zona II	10 778	18 639	16	13 628	2 663	14 041	7 457	75,3	53,1
Suceava	230	210	–	39	1	23	12	11,0	52,2
Neamț	61	93	–	64	4	36	4	38,7	11,1
Bacău	2 579	4 608	–	4 474	-	2 430	101	52,7	4,2
Putna	7 908	13 737	16	9 051	2 658	11 552	7 340	84,1	63,5
Zona III	44 347	34 834	852	16 763	4 690	21 250	17 682	61,1	83,1
Buzău	9 015	2 945	199	2 635	544	5 422	3 417	184	65,0
Prahova	14 617	5 696	422	2 920	1 506	5 668	5 214	100	92,0
Dâmbovița	1 223	1 291	58	233	141	758	578	58,7	76,3
Muscel	1 186	1 655	31	888	598	1 439	1 432	87,0	99,5
Argeș	314	954	–	630	16	253	152	26,5	60,1
Vâlcea	5 686	9 069	12	3 341	1 442	5 786	5 651	63,8	97,7
Gorj	3 614	6 371	–	4 440	16	415	209	6,5	50,4
Mehedinți	9 092	6 853	130	1 676	427	1 551	1 029	22,6	66,3
Zona IV	33 088	48 522	27	18 316	882	9 531	2 875	19,6	30,2
Dolj	12 110	17 300	12	2 966	519	3 145	1 146	18,2	36,4
Romanați	5 964	9 152	15	3 247	66	2 743	405	30,0	14,8
Olt	2 005	2 958	–	1 660	88	437	374	14,8	85,6
Teleorman	4 161	7 827	–	5 841	3	1 114	71	14,2	6,4
Vlașca	4 181	5 402	–	2 214	11	543	115	10,0	21,2
Ilfov	3 567	4 368	–	1 574	152	770	594	17,6	17,1
Ialomița	817	784	–	408	34	231	99	29,5	42,9
Brăila	283	731	–	406	9	548	69	75,0	12,6
Zona V	2 572	7 679	–	5 917	53	3 908	553	50,1	14,2
Tulcea	1 950	5 681	–	3 822	36	2 467	494	43,4	20,0
Constanța	622	1 998	–	2 095	17	1 441	59	72,1	4,1

SURSA : „Anuarul statistic al României", 1912, 1915 –1916.

NOTĂ: [1] S-a raportat anul 1915 la anul 1897, când viile ajunseseră la suprafața cea mai întinsă.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Suprafaţa viilor, producţia medie la ha şi producţia totală de must[1], în perioada 1861–1918

Anii	Suprafaţa viilor mii ha	Producţia medie de must hl/ha	Producţia totală de must mii hl
1	2	3	4
1861–1872[2]	56,9	21,4	1 217,1
1872	72,7	10,4	756,1
1873	60,6	10,2	618,1
1874	74,7	10,4	776,9
1875	75,9	12,6	956,4
1876	76,3	6,7	511,2
1886	80,3	5,8	465,7
1887	77,0	10,5	808,5
1888	72,7	10,0	727,0
1889	70,9	13,5	957,2
1890	59,3	7,5	445,8
1892	41,3	7,4	305,6
1893	38,6	4,4	169,8
1894	37,5	5,6	210,0
1895	34,7	11,8	409,5
1896	36,1	13,1	472,9
1897	36,1	3,0	108,3
1898	35,8	3,8	136,0
1899	36,3	12,3	446,5
1900	37,0	10,3	381,4
1901	38,2	13,3	508,1
1902	35,1	9,6	323,9
1903	38,9	10,3	400,7
1904	40,1	14,6	585,5
1905	41,1	15,0	616,5
1906	43,2	13,0	561,6
1907	42,6	15,2	643,0
1908	44,6	25,9	1 155,1
1909	45,8	10,2	467,2
1910	46,8	11,0	514,8
1911	47,2	13,8	651,4
1912	47,6	8,6	409,4
1913	47,8	12,5	597,5
1914	46,1	11,0	507,1
1915	45,8	16,3	746,5
1916	54,7	11,1	607,2
1917	45,7	23,2	1 060,2
1918	42,9	24,3	1 042,5

SURSA : Vezi sursele de la Tabelul 267.

NOTE: [1] Tendinţa de scădere a suprafeţelor plantate cu vii şi a producţiei se datoreşte atacului de filoxeră şi al ciupercilor peronospore. Introducerea altoiului şi a stropitului viilor cu sulfat de cupru opreşte, la începutul secolului, procesul de deteriorare a plantaţiilor şi permite ameliorarea lor treptată.

[2] Suprafaţa se referă la anul 1867, iar producţia reprezintă media anilor 1861–1872.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 330

TRANSILVANIA

Suprafaţa viilor, producţia medie la ha şi producţia totală de must[1], în perioada 1861–1918

Media anilor

Media anilor	Suprafaţa viilor	Producţia medie	Producţia totală
	mii ha	hl / ha	mii hl
1	2	3	4
1861–1872[2]	56,9	21,4	1 217,1
1873–1876	71,9	9,0	715,7
1886–1890	72,0	9,5	680,8
1891–1895	38,0	7,3	273,7
1896–1900	36,2	8,5	309,0
1901–1905	38,7	12,6	486,9
1906–1910	44,6	15,1	668,3
1911–1915	46,9	12,4	582,4
1916–1918	47,8	19,5	903,3

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 329.

NOTE: [1] Vezi nota 1 Tabelul 329.

[2] Suprafaţa se referă la anul 1867, iar producţia reprezintă media anilor 1871–1872.

Tabelul 331

Plantaţiile de vii altoite, după suprafaţă, pe grupe de mărime şi număr de proprietari, în anul 1927

Grupa de suprafaţă	Proprietari		Suprafaţă	
	număr	pondere	număr	pondere
1	2	3	4	5
Total	151 522	100,0	119 190	100,0
până la 1 ha	128 630	84,9	55 007	46,1
1–2 ha	14 255	9,4	18 484	15,5
2–5 ha	5 955	3,9	16 480	13,8
5–20 ha	2 162	1,4	15 696	13,2
20–50 ha	445	0,3	7 839	6,6
peste 50 ha	75	0,1	5 684	4,8

SURSA: *Enciclopedia României*, vol. III.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 332

Plantaţiile de vii pe categorii[1], după mărimea suprafeţelor în proprietate, în anul 1935

Categoria	Total proprietari	Total suprafaţă	Numărul proprietarilor având			
	număr	ha	sub 0,5 ha	0,5 – 1 ha	1 – 5 ha	peste 5 ha
1	2	3	4	5	6	7
Total	726 504	331 763	591 510	96 158	32 401	6 435
Vii altoite	217 723	122 286	161 314	35 327	16 728	4 354
Vii indigene nealtoite	101 490	39 640	83 834	11 563	4 234	1 859
Vii hibrizi producători direcţi	407 291	169 837	346 362	49 268	11 439	222

SURSA: *Enciclopedia României,* vol. III.

NOTĂ: [1] Datele provin din ancheta fiscală întreprinsă în 1935 de Direcţia Monopolului Alcoolului.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IV

CULTURA POMILOR FRUCTIFERI –Introducere

Producția și varietatea fructelor se găseau în raport de suprafața plantată, de numărul pomilor, de soiul acestora și de randamentul pe unitate.

Sursele statistice sunt sărace în privința acestor indicatori; ele au urmărit, datorită necesităților fiscale de impozabilitate, cu prioritate, suprafața și producția prunilor supuse la taxă; în afară de aceste date, Ministerul Agriculturii și Domeniilor a efectuat, la anumite intervale, în special în perioada interbelică, câteva recensământuri asupra pomilor fructiferi din țară; pe baza acestora, specialiștii au calculat o serie mai lungă – 1927 –1938 – de date cu privire la numărul și producția pomilor fructiferi, cum se poate constata în tabelele ce urmează.

În ceea ce privește producția de fructe până la întregirea statului național – 1918, singurele date, culese de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, sunt cele publicate în 1906; ele provin din estimări făcute de administrația județelor în anii 1902, 1905 și 1906. Autorii apreciază că „deși nu reprezintă cifre de rigoare matematică totuși [ele, *n.n.*] ne permit să ne dăm seama de totalitatea arborilor și modul lor de repartiție" (George Nicoleanu, Gr. Mărunțeanu - Sfinx, *Avem arbori roditori , n-avem fructe*, București, 1908).

Cu excepția prunilor, ceilalți pomi fructiferi creșteau răzleți în curți și grădini, marea lor majoritate nefiind îngrijiți, selecționați, de unde și randamente reduse și valorificare slabă.

Din suprafața totală estimată pentru pomii fructiferi, de 130 627 ha, prunii ocupau 106 295 ha, respectiv peste 80%; numărul total al pomilor pe această suprafață era evaluat la 48 370 mii de unități.

Prunul, ca regulă, cultivat cu prioritate pe brâul dealurilor carpatice din Oltenia și Muntenia, era utilizat în scopul fabricării alcoolului – țuicii. Situația acestui pom este specială întrucât era urmărită de organele fiscale pentru taxa de suprafață cultivată sau taxa pe grade decalitru ca venituri la bugetul general al statului; ceilalți pomi fructiferi nu se impuneau la taxă.

Pe baza statisticii din 1906, s-a estimat – retrospectiv –suprafaţa de pomi fructiferi, alţii în afară de pruni, la proporţia constatată – deşi subevaluată, cum remarcă unii specialişti – de aproximativ patru cincimi pruni şi o cincime alţi pomi roditori. Având cunoscută din surse suprafaţa de pruni, calculul a fost simplu.

Pornind de la această bază, s-a estimat şi producţia de fructe apreciindu-se, aşa cum rezultă dintr-o anchetă a Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, că recolta medie pe un pom, altul decât prun, este de 2,2 ori mai mare decât a unui prun.

De notat că încă până la 1918, ca urmare a acţiunilor de stimulare, încurajare a statului prin pepiniere, îndrumări practice, pe lângă livezile tradiţionale de la marile moşii şi mănăstiri, încep să se dezvolte plantaţii cu scop comercial de producere şi export al fructelor. În primii ani ai secolului, se exportau între 1 000 – 4 000 tone fructe proaspete, până la 200 tone prune uscate şi 2 000 – 6 000 tone nuci. Covârşitoarea parte a producţiei se consuma însă în ţară, prunele pentru alcool, iar celelalte fructe – proaspete sau conservate.

Către sfârşitul perioadei interbelice, funcţionau în ţară câteva fabrici de industrializare a fructelor, în bazinele pomicole, care produceau compoturi, gemuri, marmelade, geleuri în ambalaje de sticlă, metalice şi de lemn, din care o parte se exporta.

Cu toate acestea, valorificarea superioară a fructelor nu cuprindea nici o zecime din producţia anuală de fructe.

La formele de valorificare se adaugă şi lemnul de arbori de nuc, din livezile marilor moşii, exploatat îndeosebi pentru export; încă la sfârşitul secolului trecut două companii străine achiziţionau din Oltenia mii de pomi– nuci, cu tot cu rădăcină la 20 – 60 lei aur bucata.

În perioada interbelică, sursele, cum s-a menţionat, permit calcularea producţiei de fructe şi de ţuică.

La datele sumare asupra producţiei pomicole din statul român se adaugă o serie de tabele cu suprafaţa plantaţiilor şi producţia de fructe din Transilvania, Basarabia şi Bucovina.

Tabelul 333

Suprafaţa şi producţia pomilor fructiferi, în perioada 1862–1947

Anii	Plantaţii de pomi fructiferi			Producţia de fructe	
	Total	Pruni [1] mii ha	Alţi pomi [2] mii ha	Prune [3] mii q	Alte fructe [4] mii q
1	2	3	4	5	6
1862 [5]	26,4	21,1	5,3	647	202
1863	26,4	21,1	5,3	311	113
1864	26,4	21,1	5,3	539	181
1865	26,4	21,1	5,3	1 001	469
1866	26,4	21,1	5,3	463	126
1867	26,4	21,1	5,3	144	104
1868	26,4	21,1	5,3	133	202
1869	26,4	21,1	5,3	22	118
1870	26,3	21,0	5,3	1 302	525
1871	27,4	22,0	5,4	264	243
1872	27,4	22,0	5,4	746	410
1873	28,5	23,0	5,5	343	282
1874	28,6	23,0	5,6	345	222
1875	29,7	24,0	5,7	1 560	815
1876	29,7	24,0	5,7	576	301
1877	30,9	25,0	5,9	709	493
1878	30,9	25,0	5,9	275	243
1879	32,2	26,0	6,2	520	273
1880	33,9	27,0	6,9	1 134	638
1881	37,1	30,0	7,1	180	194
1882	40,0	32,0	8,0	832	458
1883	32,2	24,0	8,2	645	343
1884	43,9	35,0	8,9	910	509
1885	45,0	36,0	9,0	183	199
1886	48,8	39,0	9,8	2 925	1 117
1887	53,1	43,0	10,1	516	266
1888	58,2	47,0	11,2	1 222	641
1889	61,1	49,0	12,1	1 078	586
1890	63,1	50,0	13,1	1 700	979
1891	66,0	53,0	13,0	612	343
1892	66,0	53,0	13,0	1 505 [6]	805
1893	66,0	53,0	13,0	488	390
1894	67,0	54,0	13,0	723	405
1895	66,0	53,0	13,0	1 881	1 050
1896	65,0	52,0	13,0	1 085	620
1897	72,0	58,0	14,0	514	412
1898	70,0	56,0	14,0	1 020	610
1899	88,0	70,0	18,0	2 279	1 260
1900	90,0	72,0	18,0	3 929	1 420
1901	87,0	69,0	18,0	306	384
1902	97,0	78,0	19,0	1 561	822
1903	101,0	81,0	20,0	1 614	915

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 333*

1	2	3	4	5	6
1904	89,0	71,0	18,0	2 852	1 241
1905	89,0	72,0	17,0	3 150	1 432
1906	90,0	72,0	18,0	1 508	887
1907	90,0	72,0	18,0	661	485
1908	88,0	70,0	18,0	2 334	1 260
1909	87,0	69,0	18,0	367	490
1910	88,0	70,0	18,0	2 964	1 355
1911	92,0	73,0	19,0	1 048	678
1912	92,0	74,0	18,0	749	485
1913	97,0	77,0	20,0	1 846	990
1914	98,0	78,0	20,0	1 654	827
1915	108,0	78,0	30,0	471	435
1916	106,0	77,0	29,0	1 352	606
1917	–	71,0	–	1 119	501
1918	–	77,0	–	1 997	1 806
1919[7]	241,3[8]	147,2[8]	94,1[8]	3 150	2 657
1920[9]	251,2	153,2	98,0	1 914	806
1921	261,1	159,3	101,8	893	644
1922	271,1	165,4	105,7	4 629	2 127
1923	281,1	171,5	109,6	3 795	1 715
1924	241,3	147,2	94,1	2 830	2 736
1925	265,0	161,7	103,3	4 952	4 149
1926	298,0	199,4	98,6	3 007	2 536
1927	342,0	209,3	132,7	5 516	5 953
1928	342,0	209,3	132,7	5 956	6 023
1929	342,0	209,3	132,7	1 994	5 690
1930	342,0	209,3	132,7	3 055	5 288
1931	342,0	209,3	132,7	7 457	5 574
1932	224,9	143,0	81,9	3 392	7 065
1933	196,7	90,9	105,8	2 010	6 224
1934	234,3	144,1	90,2	4 796	7 187
1935	234,3	144,1	90,2	3 770	7 379
1936	233,3	144,1	89,2	3 202	7 455
1937	229,0	142,0	87,0	5 555	7 573
1938	264,0	163,7	100,3	3 982	5 323
1939	273,3	169,4	103,9	5 819	6 954
1940	185,7	135,3	50,4	2 633	3 011
1941	181,0	117,4	63,6	3 581	2 664
1942	195,0	117,4	77,6	3 188	2 019
1943	195,0	187,7	7,3	3 076	2 906
1944[10]	147,1	98,2	48,9	2 898	1 923
1945	213,6	132,4	81,2	3 656	2 204
1946	230,0	142,6	87,4	2 441	1 376
1947	230,0	142,6	87,4[11]	4 211	2 621

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 326.

NOTE: [1] Până la anul 1890 datele privitoare la suprafaţa plantaţiilor de pruni sunt sporadice; s-au folosit pentru estimaţie şi datele pe judeţe din publicaţia anuală „Expunerea situaţiunii judeţului ... pe anul ...", publicată în broşură sau în „Monitorul Oficial", iar pentru anii fără date în surse s-a estimat prin interpolare. În alte cazuri, când se arată numărul de pomi, s-au luat ca etalon, până la 1918, pentru suprafaţă, datele lui G. Nicoleanu; 1 prun = 25 m², 1 măr = 36m², 1 cireş = 36 m², 1 vişin = 25 m², 1 piersic = 16 m², 1 nuc = 100 m², alţi pomi = 20 m².

[2] Pentru anii când în surse nu se arată date asupra întinderii plantaţiilor de pomi fructiferi, alţii decât pruni, s-a calculat suprafaţa acestora ca reprezentând cca o cincime din total după relaţia din statistica lui G. Nicoleanu („Anuarul statistic al României", 1912, p. 84 –87).

[3] Până la 1918 doar în unii ani se arată producţia totală de prune, iar în perioada interbelică există cifre pentru producţia celor mai mulţi ani ; în lipsa datelor asupra producţiei din unii ani, s-a calculat producţia de prune la ha, acceptându-se cca 400 pruni la ha. Menţionăm că sistemul de impozabilitate avea în vedere o medie de 600 pruni la ha, apreciată de specialişti ca exagerată; calculele noastre au folosit media de 400 pruni la ha, ca cifră minimă cu mai mare certitudine, iar producţia medie pe un pom de 11 kg; s-a avut în vedere că, din totalul pomilor, pe rod sunt 85%; înainte de 1918, se aprecia randamentul pe un pom de 30–35 kg de prune (G.N. Nicoleano, V.S. Brezeano, *État de l'arboriculture en Roumanie*, Bucarest, 1900, p. 17). Pe de altă parte, din raportarea producţiei de prune la suprafaţa plantaţiilor din anii 1927–1938, reiese că randamentul de 1 prun oscila între 2,4 kg minima şi 9 kg maxima de producţie („Anuarul statistic al României", 1939 şi 1940, p. 428). De ţinut cont că datele se bazează pe declaraţiile producătorilor care, evident, subapreciau producţia cu scopul de a plăti impozite mai mici sau a arăta rentabilitatea scăzută.

[4] În studiile de specialitate se apreciază următoarea producţie medie anuală pe unitate: 1 măr = 33 kg, 1 păr = 21 kg, 1 cireş = 34 kg, 1 vişin = 29 kg, 1 cais = 20 kg, 1 piersic = 12 kg, 1 nuc = 22 kg, 1 gutui = 15 kg, 1 prun = 11 kg; nu s-a luat în calcul producţia duzilor, a diferitelor categorii de arbuşti – coacăze, zmeură etc. (N. Constantinescu-Ismail, *Noi contribuţii la stabilirea numărului de pomi şi a producţiunii noastre de fructe*, Bucureşti, 1940). Autorul arată că aceste producţii medii pe unitate s-au obţinut prin anchete la 150 de producători de fructe din diferite judeţe care au completat formulare anuale cu randamentele minime, maxime şi normale.

Când au lipsit datele asupra producţiei de fructe, altele decât prune, cât şi datele asupra compoziţiei livezilor de pomi fructiferi s-a estimat, cum au procedat şi specialiştii în domeniu, o medie generală a producţiei de fructe, la un pom, egală cu 2,2 ori randamentul de prune la un pom şi 32,5 m² suprafaţa ocupată de aceşti pomi în afară de nuci cu suprafaţa de 49 m² („ Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", nr. 15, 1933).

[5] În sursă, pentru anii 1862–1869, se arată suprafaţa medie anuală a livezilor de pruni de 21,1 mii ha. Producţia de prune este exprimată în vedre, separat pentru Muntenia şi Moldova. Pentru calcul, datele producţiei au fost transformate din vedre în hl (12,9 l vadra de Muntenia şi 15,2 l vadra de Moldova); cifrele obţinute s-au transformat în chintale la greutatea hectolitrică medie de 110 kg. Iată producţia de prune , după, sursă, în mii vedre (G. N. Nicoleano, V.S. Brezeano, *État de l'arboriculture en Roumanie*, Bucarest, 1900, p. 24–27):

	Muntenia	Moldova
1862	4 379,6	150,0
1864	2 493,0	1 108,2
1865	6 882,0	147,3
1866	5 152,8	189,3
1867	1 002,1	8,6
1868	894,8	36,5
1869	135,0	13,4

Cea mai mare parte a producţiei o furniza Muntenia; însă nu se explică cauzele scăderii atât de mari în ultimii ani. S-ar putea datora declaraţiilor subevaluate ale producătorilor pentru eludarea impozabilităţii.

[6] Pentru perioada 1892–1903 producţia livezilor de pruni este arătată în hl, iar ulterior, până în 1947, în chintale; pentru continuitatea seriei, exprimată în chintale, datele trebuie transformate

din unități de capacitate – hl – în unități de greutate – chintale. Transformarea ridică însă problema conținutului; la vremea elaborării statisticii, cei implicați știau la ce se referă unitatea de măsură – hl – prune sau țuică. Pentru că în lucrările statistice nu s-a făcut menționea expresă, ulterior au apărut neclarități. Unii autori susțineau că în cazul prunilor s-a procedat ca și în situația viilor: recolta era evaluată în statistici nu în cantități de struguri ci direct în vin, în vedre și apoi în hl; în cazul recoltelor de pruni, producția s-a exprimat, de asemenea, nu în cantități de prune ci direct în cantități de țuică – în vedre. – Pe de altă parte, se știe că chiar de la începutul secolului 20 numeroase produse agricole – inclusiv cerealele – se măsurau cu unități de capacitate – vadra, hl; același lucru era valabil și pentru fructe, măsurarea lor se efectua cu unități de capacitate, în special ocaua și vadra. G.N.Nicoleano și V.S. Brezeano, în: *op. cit.*, susțin că producția livezilor de pruni se exprima direct în țuică și deci datele producției anilor 1892–1903 arătate în hl reprezintă țuică nu prune. În acest caz, diferența este mare întrucât dintr-un chintal de prune rezultă 16 l țuică, la raportul 6 kg prune = 1 l țuică. Deci transformând hl (de țuică) în chintale (de prune) se obțin cifre foarte ridicate care se abat mult de la media producției mai multor ani exprimată în chintale ca, de pildă:

Anii	Producția în mii hl (țuică)	Producția transformată în mii chintale (prune)	Producția de prune în chintale, în anii 1904–1913, după statistică	
1895	1 717	10 302	1904	2 849
1896	986	5 918	1905	3 113
1897	467	2 802	1906	1 506
1898	927	5 562	1907	658
1899	2 007	12 162	1908	2 334
1900	3 569	21 414	1909	367
1901	278	1 668	1910	2 964
1902	1 419	8 514	1911	1 051
1903	1 376	8 256	1912	749
			1913	1 846

Astfel, la o suprafață de livadă care nu s-a modificat mult, producția medie anuală în intervalul 1895–1903 ar reveni la 8 511 mii chintale, iar în perioada 1904–1913 la numai 1,744 mii chintale. Nu se cunoaște nici o cauză care să fi redus atât de drastic producția de prune în a doua perioadă.

Această diferență a mediei anuale, de aproape 5 ori, pune sub semnul întrebării opinia după care producția livezilor de pruni a fost exprimată în perioada 1895–1903 în hl țuică. Din contră, apare mai plauzibil ca ea să fi fost exprimată în hl prune. Dacă mai luăm în considerare că greutatea specifică pe hl a prunelor este supraparâ, respectiv în medie 110–115 kg la hl atunci devine și mai convingătoare ipoteza noastră. În această situație am pornit în calcul de la faptul că producția de prune, până la 1903, s-a exprimat în unități de capacitate – hl– pe care noi am transformat-o în unități de greutate – chintale – la greutatea specifică de 110 kg/hl.

[7] Datele asupra producției de prune și de celelalte fructe s-au reprodus după A. Scarlat, *Industrializarea fructelor în vederea exportului*, București, 1928. În lucrare se apreciază că în România după Unirea din 1918 ar fi fost în cultură 80 666 mii pomi roditori care au produs o cantitate de 580,7 mii tone de fructe, din care 315 mii tone prune.

[8] În perioada interbelică, datele furnizate de „Statistica agricolă" între anii 1924–1935 arată variații foarte mari de suprafețe de pomi fructiferi – pruni și ceilalți pomi; aceste variații de la un an la altul, de scădere cu 97 000 ha între 1931 și 1932 și 28 mii ha între 1932 și 1933, apoi de creștere cu 62 mii ha din 1933 în 1934 etc., sunt neverosimile și imposibile în realitate. Cifrele probabil nici nu au fost verificate de instituția care le-a centralizat și nici nu le-a motivat. Ele nu corespund realității ci se datoresc, ca în multe asemenea cazuri, capacității procesului de înregistrare care se baza pe declarațiile celor în cauză. În acțiunea noastră de constituire a seriilor pe termen lung nu ne-am propus, în această etapă, să verificăm și să refacem datele existente ci numai să completăm locurile goale; în unele cazuri se dovedește că datele estimate rațional, după informații parțiale și interpolări, apar mai aproape de realitate, de tendințele specifice ramurii decât cele incomplete, redate după surse, ca în situația amintită mai sus.

[9] Pentru anii în care au lipsit complet datele privitoare la suprafaţa totală a livezilor de pomi fructiferi – 1920 –1922– cifrele s-au estimat prin interpolare; când au lipsit doar datele pentru livezile de pruni sau de ceilalţi pomi fructiferi s-au aplicat la total coeficienţii ponderii medii din anii 1926– 1935.

[10] Fără suprafaţa şi producţia nucilor.

[11] Suprafaţa livezilor de pomi fructiferi lipseşte din surse; s-a considerat cea din 1946.

Tabelul 334

Suprafaţa şi producţia pomilor fructiferi, în perioada 1862–1947

Media anilor[1]

Media anilor	Plantaţii de pomi fructiferi			Producţia de fructe	
	Total mii ha	Pruni mii ha	Alţi pomi mii ha	Prune	Alte fructe
				mii chintale	
1	2	3	4	5	6
1862–1866	26,4	21,1	5,3	592	218
1867–1871	26,6	21,3	5,3	373	238
1872–1876	28,8	23,2	5,6	714	406
1877–1880	32,0	25,8	6,2	660	412
1881–1885	39,6	31,4	8,2	550	341
1886–1890	56,9	45,6	11,3	1 488	718
1891–1895	66,2	53,2	13,0	1 042	599
1896–1900	77,0	61,6	15,4	1 765	864
1901–1905	92,6	74,2	18,4	1 897	959
1906–1910	88,6	70,6	18,0	1 567	895
1911–1915	97,4	76,0	21,4	1 154	683
1919–1924	258	157	101	2 869	1 781
1925–1929	318	198	120	4 285	4 870
1930–1934	268	159	109	4 142	6 268
1935–1939	247	153	94	4 466	6 937
1940–1944	181	131	50	3 075	2 505
1945–1947	224	139	85	3 434	2 067

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 333.

NOTĂ: [1] Vezi notele de la Tabelul 333.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 335

Numărul și suprafața pomilor fructiferi, după specii și zone agrogeografice, în anul 1905

Specia pomilor	Total	Șesurile Prutului și Siretului	Carpații Moldovei	Carpații Munteniei	Șesurile Dunării	Dobrogea
1	2	3	4	5	6	7
Total						
mii pomi	48 469	3 790	2 114	39 495	2 930	140
ha	130 627	12 837	6 201	102 979	8 141	469
Pruni[1]						
mii pomi	42 562	2 000	1 381[7]	37 103	2 045	33
ha	106 294	4 998	3 351	92 757	5 107	82
Meri[2]						
mii pomi	1 036	266	117	472	162	19
ha	3 723	953	420	1 698	583	69
Peri[2]						
mii pomi	629	176	101	266	76	10
ha	2 249	628	360	955	271	35
Cireși[2]						
mii pomi	908	302	138	374	80	14
ha	3 260	1 084	496	1 343	287	50
Vișini[3]						
mii pomi	1 522	520	231[8]	475	288	8
ha	3 677	1 296	426	1 185	752	18
Caiși[4]						
mii pomi	201	47	6	56	81	11
ha	310	72	8	87	126	17
Piersici[4]						
mii pomi	205	35	15	107	43	5
ha	368	52	22	169	118	7
Nuci[5]						
mii pomi	1 010	363	110	445	77	15
ha	10 090	3 625	1 096	4 450	767	152
Gutui[6]						
mii pomi	299	70	15	138	51	25
ha	468	108	22	219	79	39
Alți pomi						
mii pomi	97	11	–	59	27	–
ha	188	21	–	116	51	–

SURSA: „Anuarul statistic al României", 1912 .

NOTE: [1] Autorul după care „Anuarul statistic " a reprodus datele, G. Nicoleanu, *Fructele în România*, a calculat 25 m² de suprafață pentru un pom,

[2] Idem, 36 m².

[3] Idem, 25 m².

[4] Idem, 16 m².

[5] Idem, 100 m².

[6] Idem, 16 m².

[7] Cifră corectată, în sursă 1 341.

[8] Cifră corectată, în sursă 171.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 336

Pomii fructiferi în perioada 1906,1927–1938

mii bucăţ

Anii	Meri	Peri	Gutui	Prunı	Cireşi	Caişi	Piersici	Nuci	Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1906[1]	1 036	629	299	42 562	908	201	205	1 010	48 469[2]
1927[3]	7 814	3 412	1 069	48 286	7 976	994	916	3 625	74 092
1928	8 018	3 443	1 054	49 132	7 512	1 130	946	3 850	75 085
1929	8 273	3 483	1 041	50 190	7 107	1 300	985	4 131	76 510
1930	8 579	3 529	1 030	51 459	6 760	1 504	1 032	4 469	78 362
1931	8 937	3 585	1 021	52 941	6 470	1 742	1 085	4 863	80 644
1932	9 346	3 650	1 014	54 633	6 239	2 015	1 151	5 314	83 362
1933	9 742	3 730	1 092	56 083	6 463	2 214	1 278	5 480	86 082
1934	10 227	3 829	1 189	57 189	6 738	2 459	1 434	5 684	88 749
1935	10 805	3 946	1 303	58 851	7 062	2 747	1 618	5 925	92 257
1936	11 466	4 081	1 434	60 768	7 436	3 080	1 830	6 203	96 298
1937	12 216	4 234	1 583	62 941	7 860	3 458	2 071	6 518	100 881
1938	13 050	4 405	1 750	65 370	8 335	3 880	2 340	6 870	106 000

SURSE: „Anuarul statistic al României", 1909; N. Constantinescu - Ismail, *Noi contribuţiuni la stabilirea numărului de pomi şi a producţiunii noastre de fructe*, Bucureşti, 1940; „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1946, nr. 7 –12, p. 127.

NOTE: [1] Recensământul s-a efectuat în perioada 1905–1907.

[2] Sunt incluşi şi 97 mii de alţi pomi, şi 1522 mii de vişini.

[3] În vederea lărgirii informaţiei, atât de succinte în situaţiile statistice, prezentăm o serie de date asupra pomiculturii, în special în deceniile trei–cinci. Îm marea lor majoritate, pomii fructiferi, până la 1918, se cultivau pentru consum propriu sau pentru comercializare locală; plantaţiile de pruni ţineau partea preponderentă şi erau situate în zonele de deal, masate în special în Muntenia şi Oltenia ; se cultivau cu precădere pentru producţia de alcool– ţuică–, obţinută prin instalaţiile obişnuite – cazane– în gospodării.

Consumul de fructe proaspete era redus şi de varietate mică; mai dezvoltat era consumul de fructe uscate – prune, mere, pere etc.– şi în anumită măsură de magiunuri şi marmelade. Industria conservelor nu a cunoscut o dezvoltare corespunzătoare cantităţilor de materie primă oferită. Se exportau puţine fructe.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(continuare *tabelul 336*)

După 1918, în toată perioada interbelică, datorită creşterii preocupărilor Ministerului Agriculturii – înfiinţării mai multor staţiuni de cercetări viticole şi pomicole, a pepinierelor aproape în fiecare judeţ – se difuzează material săditor de soiuri alese, de productivitate, se face propagandă privitoare la creşterea pomilor. În consecinţă, patrimoniul pomicol sporeşte şi se îmbunătăţeşte; se reduce ponderea prunilor de la cca 90 % la 66 % din totalul pomilor fructiferi. Criza agrară dintre 1928–1936 afectează însă esenţial şi pomicultura prin diminuarea preţurilor fructelor pe piaţa internă, a consumului oraşelor. Înviorarea de după 1937 este urmată, în anii războiului, de o susţinută dezvoltare a pomiculturii; reducerea substanţială a desfacerilor de carne, zahăr şi alte produse strict necesare, sporeşte cererea de fructe, mai ales în forme conservate: uscate, marmelade, magiunuri, ceea ce stimulează şi industrializarea fructelor.

Situaţia aceasta se prelungeşte mai mulţi ani după război. În anul 1946, din suprafaţa ocupată cu pomi de 344,1 mii de ha, prunii ocupau numai 154,2 mii de ha sau 44,8 %, merii – 68,5 mii de ha sau 19,9 %, nucii – 49,1 mii de ha şi corespunzător 14,3 %, cireşii şi vişinii ocupau 32,2 mii de ha, respectiv 9,4%, perii –18,5 mii de ha sau 5,4 %, caişii – 13,1 mii de ha şi respectiv 3,8 %, piersicii şi gutuii – 8,5 mii de ha şi în procente 2,4 %. Era o structură modificată faţă de cea din 1905 sau 1927. Producţia totală de fructe se estima la 816 mii de t din care se consumau în stare proaspătă 457 mii de t sau cca 29 kg pe locuitor. Prunele reprezentau aproape jumătate din producţia de fructe, 404 mii de t; din acestea, 57 % se foloseau pentru ţuică, 29 % se consumau prin uscare sau sub formă de marmelade şi magiunuri.

Tabelul 337

Producția pomilor fructiferi în perioada 1906, 1927–1946

Anii	Meri	Peri	Gutui	Pruni	Cireși	CaișI	Piersici	Nuci	Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1906 [1]	34 221	13 188	4 485	223 241[2]	26 332	4 020	2 460	22 198	330 145
1927	210 036	62 215	14 579	551 599	215 477	16 300	12 634	64 021	1 146 861
1928	215 563	55 778	13 147	595 641	212 517	20 910	9 579	74 830	1 197 965
1929	241 281	52 194	13 803	199 411	170 371	18 351	12 652	60 387	768 450
1930	172 166	49 385	12 355	305 471	184 411	25 896	10 535	74 073	834 292
1931	206 695	48 702	11 901	745 654	169 521	26 915	12 860	80 768	1 303 016
1932	322 427	60 391	13 298	339 183	166 316	34 802	11 567	97 702	1 045 686
1933	264 796	58 341	11 749	200 963	164 482	28 487	13 711	80 784	823 313
1934	308 277	57 057	14 414	479 636	180 637	39 806	13 698	104 787	1 198 312
1935	326 492	62 881	13 835	377 004	183 730	34 717	19 381	96 835	1 114 875
1936	284 951	74 946	15 757	320 227	210 361	37 749	15 285	106 439	1 065 715
1937	455 665	83 453	17 875	555 937	189 937	44 264	20 064	117 055	1 313 250
1938	161 487	36 899	13 153	511 847	139 202	57 703	18 119	105 687	1 044 097
1946	151 000	44 000	12 000	404 000	68 000	46 000	19 000	72 000	816 000

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 326.

NOTE: [1] Producția de fructe pentru anul 1906 s-a calculat înmulțind numărul pomilor cu cantitatea medie anuală stabilită de specialiști, prin următoarele norme medii: un măr = 33 kg, un păr = 21 kg, un cireș = 34 kg, un vișin = 29 kg, un cais = 20 kg, un piersic = 12 kg, un prun = 11 kg, un nuc = 22 kg, un gutui = 15 kg (N. Constantinescu - Ismail. *Producțiunea și valorificarea fructelor în România*, București, 1934)

[2] La producția de prune, „Statistica agricolă" arată pentru anul 1906 un randament de 2,1 tone pe ha, la o suprafață de livezi de 71 650 și o producție totală de 150,2 mii de tone; dacă s-a luat în calcul norma fiscului de cca 600 pruni la ha reiese că pe un pom s-au produs doar 3,50 kg, iar la norma de 400 pruni pe ha, cum apreciază specialiștii, revin 5,25 kg pe un prun. Acceptând această variantă, la cei 42 522 mii de pruni obținuți din ancheta Ministerului Agriculturii și Domeniilor s-a dobândit o recoltă de 223 241 de tone. Ceilalți pomi fructiferi au fost calculați cu media anuală de la punctul 1, întrucât nu avem nici o altă sursă statistică asupra randamentului lor.

BCU IAȘI CENTRUL UNIVERSITAR

BASARABIA

Viile și pomii fructiferi[1] după suprafață și producție[2], în perioada 1875–1909

Media anilor	Livezi și vii mii	Suprafață deseatine	Fructe uscate[3] mii chintale	Vin[4] mii hl.
1875-1879	65,5	60 554	16,0	374,7
1880-1884	77,3	68 159	28,1	428,5
1885-1889	102,2	81 772	41,8	795,9
1890-1894	125,5	88 470	55,1	646,5
1895-1899	173,0	89 382	73,0	602,1
1900-1904	156,5	93 778	78,9	867,5
1905-1909	158,0	98 245	139,4	1 067,2

SURSA: „Buletinul Ministerului Agriculturii", 1921, nr. 1–3.

NOTE: [1] Datele asupra întinderii viilor și livezilor de pomi diferă în surse. Unele date anuale, în mii deseatine:

	Vii	Livezi
1870–1873	28,2	17,0
1883	55,1	22,0
1893	66,0	23,2
1897	67,9	23,8
1898	70,0	22,2
1900	74,0	–

(„Obzorî Bessarabscoi gubernii", pe anii respectivi).

[2] Producția de vin manifestă mari variații de la un an la altul; media anilor dă o imagine în dinamică și tendințe mai clare.

Basarabia în privința suprafețelor plantate cu viță de vie și a producției de vin se situa pe primul loc între celelalte raioane producătoare din Imperiul Rus; în 1890 ea deținea 31% din întreaga suprafață viticolă și furniza cca 50% din cantitatea de vin a Rusiei. Basarabia era, totodată, un mare exportator de vin și fructe uscate.

Producția medie la ha de fructe apare ridicată pentru timpurile și soiurile de atunci. Surse statistice de la sfârșitul secolului 19 menționează următoarea producție la câteva fructe principale; le-am exprimat în kg:

	La o deseatină	La 1 pom
Prune	11 070	58,2
Vișine	9 020	62,0
Mere	23 320	167,8
Pere	17 220	146,8

(Ia. S. Grosul., *op.cit.*, p.387).

Producția de fructe se poate judeca și după cantitățile transportate pe căile ferate din Basarabia spre alte zone, în mii chintale: 1875: 9,9; 1892: 62,1; 1901: 185,9; 1903: 226,8.

[3] La începutul secolului 20, „ Obzorî Bessarabscoi gubernii" furnizează unele date asupra producţiei de fructe pe întreaga provincie; mii chintale:

Anii	Mere	Nuci	Caise	Pere	Prune	Struguri de masă	Prune uscate
1901	18,7	28,6	16,3	6,4	115,9	24,1	–
1902	17,4	29,4	11,8	9,9	115,8	17,6	–
1903	13,0	26,8	10,8	9,5	151,9	9,5	–
1904	35,8	19,5	20,2	8,9	83,7	5,3	–
1905	11,7	–	–	–	–	–	–
1906	18,7	33,5	16,1	9,0	–	17,7	–
1907	9,0	–	–	–	9,9	–	4,9
1908	57,1	–	–	–	–	–	3,3
1909	10,8	–	–	–	–	–	6,7
1910	39,2	55,5	28,4	3,6	6,9	–	–

[4] Producţia de vin de la începutul secolului până la 1913, anuală şi media anilor, se prezintă astfel:

Anii	mii hl	Anii	mii hl	Anii	mii hl
1900	861	1907	401	1900-1904	867
1901	1 419	1908	987	1905-1909	1 067
1902	787	1909	1 113	1910-1913	947
1903	563	1910	921		
1904	717	1911	1 935		
1905	973	1912	421		
1906	1 368	1913	511		

În sursă producţia este exprimată în vedre; s-a transformat în hl prin relaţia 1 vadră = 12,4 l. (I.Semeacov, *Ocerki economicescoi istorii Bessarabii...*, Chişinău, 1980, p. 92).

Tabelul 339

Pomii fructiferi şi producţia lor în România şi alte ţări europene, media anilor 1932–1937

A. Numărul pomilor fructiferi
(ultimele date, inclusiv anul 1937)

mii

Ţara	Caişi	Cireşi şi vişini	Nuci	Piersici	Pruni	Peri	Meri
1	2	3	4	5	6	7	8
România	2 662	6 966	5 354	1 564	58 411	3 912	10 634
Germania	251	29 864	1 141	1 991	29 847	21809	53 442
Franţa	1 689	5 452	4 345	8 710	10 697	80	- - -
Ungaria	2 804	4 530	1 901	3 809	9 650	2 882	5 964
Iugoslavia	627	2 864	2 532	1 394	40 898	4 252	7 779
Cehoslovacia	1 418	8 187	1 388	435	16 750	7 712	16 876

BIJ IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. Producția de fructe, media anilor 1934-1936

mii chintale

Țara	CaișI	Cireși și vișini	Nuci	Piersici	Pruni	Peri	Meri
1	2	3	4	5	6	7	8
România[1]	374	1 916	1 027	161	3 922	1 650	3 066
Germania	19	1 027	139	199	4 512	5 026	10 095
Franța	201	662	448	677	798	37 706	
Bulgaria	2	- - -	- - -	- - -	467	6	143
Polonia	140	- - -	- - -	- - -	190	410	2 020
Cehoslovacia	60	547	84	16	1 471	940	1 763
Iugoslavia	70	343	330	121	4 692	617	1 254

SURSE: „Annuaire international de statistique agricole", Roma, 1930–1937; N. Constantinescu-Ismail, *Noi contribuțiuni la stabilirea numărului de pomi și a producțiunii noastre de fructe*, București, 1940.

NOTĂ: [1] Întrucât datele din sursa străină pentru România nu corespund cu cele din „Anuarul statistic", s-au trecut cifrele din sursa românească.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

F. *CULTURI AGRICOLE VEGETALE – BASARABIA ŞI BUCOVINA*

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

CULTURI AGRICOLE VEGETALE ÎN BASARABIA – Introducere

Datele și seriile statistice asupra culturilor vegetale din Basarabia din a doua jumătate a secolului 19 și până la Unirea cu România în 1918, nu furnizează informații după toți indicatorii constituiți pentru România până la primul război mondial. Din acest motiv, tabelele de date asupra agriculturii Basarabiei nu s-au putut clasa, ca cele referitoare la Transilvania, după subdiviziunile și secțiunile structurate ale lucrării; în consecință, tabelele privitoare la culturile agricole vegetale din Basarabia – de la cereale și până la vii și păduri – s-au grupat într-un paragraf unitar, dar aranjate în succesiunea ordonată a secțiunii.

Seriile statistice constituite la această temă, pe intervale mai lungi sau mai scurte, din perioada 1870–1916, pun în evidență procesul major de expansiune a suprafețelor arabile prin desțelenirea pășunilor și fânețelor; culturile principale în producția agricolă au fost cereale care au și determinat un pronunțat caracter cerealier agriculturii basarabene; în mai puțin de jumătate de secol – 1870–1913 – suprafața cultivată se mărește de peste trei ori, iar producția de aproape patru ori, la o creștere a populației de la 1 080 mii de locuitori la aproape 2 500 mii de locuitori. Basarabia devine un exportator de cereale la începutul secolului 20.

Dacă până la începutul secolului nostru grâul constituia cultura principală, către 1914–1915 porumbul se plasează pe primul loc urmat de secară și grâu în proporții aproape egale, orzul și ovăzul situându-se la distanță de primele; porumbul înregistrează, totodată, și randamentele cele mai ridicate la deseatină (1,09 ha), până la 13 chintale media anilor 1911–1915.

Dintre culturile de plante alimentare și industriale, în general însămânțate în proporții mici față de cereale, cartoful cunoaște cea mai mare dezvoltare, în anii 1911–1915 fiind semănat pe aproape 18 mii de ha și furnizând o producție de 136,2 mii de tone.

Celelalte culturi, de leguminoase, plante textile, tutun, sfeclă de zahăr etc., ocupau fiecare în medie între 1 000–8 000 deseatine, de unde și profilul excesiv cerealier al agriculturii acestei provincii.

În schimb, plantațiile de vii și pomi fructiferi manifestă o expansiune notabilă, producția lor sporind în același interval de aproape trei ori și constituind, ca și cerealele, produse comercializabile pe piața internă și externă, care situau Basarabia pe primele locuri în cadrul Imperiului rus.

În toată perioada stăpânirii străine, rusești, agricultura basarabeană, deși a cunoscut o creștere extensivă, a rămas în continuare bazată pe munca țărănească cu unelte tradiționale, înapoiate.

De la 1919, prin Unirea cu Patria, Basarabia este reintegrată în statul român unitar, iar statistica economică a României exprimă unitar datele întregii economii naționale.

În 1940, din nou, Basarabia este ruptă din corpul țării; prin pactul imperialist Ribbentrop–Molotov, provincia românească de peste Prut, nordul Bucovinei și ținutul Herței – sunt răpite României prin forță și atașate Uniunii Sovietice. Astfel că, pe ultima perioadă a lucrării – 1940–1947 –, datele statistice asupra agriculturii țării se prezintă cu potențialul provinciilor ocupate de puterile străine.

Tabelul 340

BASARABIA

Suprafața însămânțată, producția totală și producția medie la deseatină [1], a cerealelor [2], în perioada 1870–1899

Anii	Suprafața mii deseatine	Producția mii cetverti [3]	Producția mii hl	Producția medie la deseatină hl [4,5]
1	2	3	4	5
1870	687,3	3 509,6	7 370,2	10,72
1871	695,3	3 333,9	7 001,2	10,06
1872	744,1	3 173,9	6 665,2	8,95
1873	704,5	2 420,1	5 081,2	7,21
1874	650,3	2 362,8	4 961,9	7,63
1875	651,6	1 813,3	3 807,9	5,84
1876	660,9	3 226,9	6 776,5	10,25
1877	619,2	3 310,2	6 951,4	11,22
1878	795,2	4 985,3	10 469,1	13,16
1880	768,9	4 487,7	9 424,2	12,25
1881	881,8	5 466,8	11 480,3	13,01
1882	915,8	5 047,2	10 599,2	11,57
1883	875,8	5 439,5	11 422,9	13,04
1884	969,0	6 110,7	12 832,5	13,24
1886	964,9	5 208,4	10 937,6	11,37
1887	976,3	6 322,4	13 277,0	13,60
1888	1 051,6	8 193,5	17 206,4	16,36
1889	1 069,0	3 995,3	8 390,1	7,54
1890	1 088,7	6 317,3	13 266,4	12,18
1891	1 170,3	9 317,2	19 566,1	16,71
1892	1 270,6	3 358,5	7 052,9	5,55
1893	1 274,6	15 066,8	31 640,3	24,82
1894	1 139,5	6 875,8	14 439,2	12,57
1895	1 474,0	11 350,4	23 835,8	16,17
1896	1 227,7	5 586,3	11 731,2	9,55
1897 [6,7]	1 672,1	105 963 [8]	23 029,6	13,77
1898	1 770,0	102 116 [8]	22 199,1	12,54
1899	1 801,5	42 062 [8]	9 143,9	5,02

SURSE: „Obzorî Bessarabscoi gubernii", 1870 – 1900; Ia. S. Grosul și I. G. Budak, *Ocerki istorii narodnovo hoziaistva Bessarabii (1861 – 1905)*, Chișinău, 1972.

NOTE: [1] 1 deseatină = 1,09 ha.

[2] În sursă se prezintă global producția de cereale în care se cuprinde: orz de toamnă și de primăvară; grâu de toamnă și de primăvară, ovăz, secară, porumb, mei etc.

[3] Până în anul 1897 sursele statistice arată producția în cetverti, unitate veche de volum; s-a transformat în hl după relația 1 cetv. = 2,1 hl.

[4] Producția medie la ha s-a calculat de noi raportând producția totală la suprafață.

[5] Randamentele în hl la unitatea de suprafață – deseatină – variau foarte mult în raport de teren, precipitații, mod de cultură etc. Pentru perioada 1881–1890 la diferite culturi și forme de exploatare acestea se prezintă astfel:

	Exploatarea țărănească			Exploatarea mare		
	media pe provincie	varianția medie pe provincie	extreme pe județe	media pe provincie	varianția medie pe provincie	extreme pe județe
Orz de toamnă	9,97	5,77-14,70	1,05-19,95	12,80	8,40-18,35	3,15-25,75
Grâu de toamnă	9,45	5,75-13,75	2,1-17,85	12,39	5,75-17,85	2,1-23,10
Ovăz	14,91	7,35-22,05	2,1-29,40	19,32	13,65-24,15	5,25-35,70
Secară	12,97	7,35-16,80	2,1-21,0	14,91	10,50-18,90	3,15-26,25

(Ia. S. Grosul si I. G. Budak, *op.cit.*, p. 296–297).

Greutatea specifică a unui cetvert de cereale în 1903 reprezenta: orz de toamnă 151 kg, grâu de toamnă 159 kg, ovăz 97 kg, secară 126 kg.

[6] Din anul 1897 sursele arată producția în puduri; s-a transformat în kg după relația 1 pud = 16,4 kg și greutatea hectolitrică medie de 75 kg.

[7] Structura culturilor de cereale s-a modificat cu timpul; la sfârșitul secolului – în anul 1897 însă compoziția semănăturilor se prezenta astfel, pe pământurile țăranilor și ale marilor proprietari:

Cultura	Pământul țărănesc		Pământul marii proprietăți	
	mii des.	%	mii des.	%
Orz de toamnă	89,7	9	60,5	8,9
Grâu de toamnă	114,9	11,5	143,4	21,2
Grâu de primăvară	226,9	22,9	89,0	13,3
Secară	224,6	22,5	118,8	16,0
Ovăz	23,9	2,4	39,0	5,8
Porumb	299,5	30,0	210,7	31,1
Altele	16,0	1,7	15,3	3,8
Total	995,4	100	676,8	100
Total 100	59,5		40,5	

[8] puduri

Tabelul 341

BASARABIA

Suprafața însămânțată cu principalele cereale, în perioada 1900–1916

mii deseatine[1]

Anii	Total	Grâu[2]	Porumb	Secară	Orz[2]	Ovăz[3]
1	2	3	4	5	6	7
1900	1 853	674	614	314	162	62
1901	2 045	786	614	366	215	64
1902	1 995	727	641	375	186	66
1903	2 061	771	616	407	195	72

continuare *tabelul 341*

1	2	3	4	5	6	7
1904	2 050	741	646	437	146	80
1905	2 114	766	643	438	200	67
1906	1 996	728	562	426	219	61
1907	2 158	700	662	522	205	69
1908	2 147	660	654	581	185	67
1909	2 150	634	699	572	185	60
1910	2 179	729	627	546	217	60
1911	2 246	676	705	589	199	77
1912	2 331	699	734	639	191	69
1913	2 292	589	738	730	166	69
1914	2 343	711	675	710	180	67
1915	2 218	646	633	718	155	66
1916	2 152	541	641	708	155	107
1900-1905[4]	2 020	744	630	394	184	68
1906-1910	2 126	690	641	529	202	63

SURSA: D. E. Semeacov, *Ocerki economicescoi istorii Bessarabii*, ..,Chișinău, 1980.

NOTE: [1] Suprafața este arătată în deseatine: 1 deseatină = 1,09 ha.

[2] Suprafața de grâu și orz în sursă este prezentată separat pe culturi de toamnă și de primăvară; s-au cumulat.

[3] În afară de cerealele principale, cu pondere precumpănitoare în producția agricolă, se mai cultivau mei și hrișcă pe scară relativ restrânsă.

[4] Media anilor este calculată de noi.

Anii	Mei		Hrișcă	
	ha	mii chintale	ha	mii chintale
1901-1910	5 569	30	788	5,1
1911	5 065	46	319	3,1
1912	3 666	26	422	5,4
1913	3 [illegible]7	18	1 599	12,9
1914	3 026	25	1 005	10,2
1915	5 208	37	1 303	7,2

(*Istoria Moldovii, Documentî i materialî*, vol.V, p. 484–485).

Tabelul 342

BASARABIA

Producția principalelor culturi cerealiere, în perioada 1900–1916

mii chintale[1]

Anii	Total	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz
1	2	3	4	5	6	7
1900	14 615	3 671	4 212	1 749	1 050	393
1901	25 290	7 996	10 494	3 326	2 724	750
1902	19 871	7 501	6 220	3 361	1 915	784
1903	22 839	8 876	6 015	4 747	2 221	980
1904	8 947	2 517	2 408	1 672	798	552
1905	17 464	7 067	3 372	4 135	2 090	800

continuare *tabelul 342*

1	2	3	4	5	6	7
1906	26 091	7 785	9 227	5 178	3 259	642
1907	17 099	3 694	6 842	4 743	972	848
1908	15 353	3 580	7 162	2 974	1 129	508
1909	16 187	4 376	4 710	5 162	1 250	689
1910	26 329	7 434	9 716	5 670	2 783	720
1911	26 180	5 863	10 852	6 718	1 891	864
1912	22 692	5 303	8 960	5 762	1 798	869
1913	26 031	6 396	8 829	7 929	1 985	892
1914	20 741	4 103	9 332	5 444	1 153	709
1915	21 452	6 155	7 063	6 032	1 489	713
1916	23 094	5 040	8 554	6 655	1 517	1 328
1900 - 1905[2]	18 082	6 953	5 454	3 165	1 800	710
1906 - 1910	20 211	5 374	7 531	4 745	1 878	683
1911 - 1915	23 368	5 476	8 932	6 423	1 639	896

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 340.

NOTE: [1] În sursă producţia se exprimă în puduri; s-a transformat în chintale, 1 pud = 16,4 kg.
[2] Media anilor este calculată de noi.

Tabelul 343

BASARABIA

Producţia medie la deseatină[1], a principalelor culturi cerealiere, în perioada 1900–1916

chintale

Anii	Total cereale	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz
1	2	3	4	5	6	7
1900	7,9	5,4	6,9	5,1	6,5	6,3
1901	12,4	10,2	17,1	9,1	12,7	11,7
1902	10,0	10,3	9,7	9,0	10,3	11,9
1903	11,1	11,5	9,8	11,7	11,4	13,6
1904	4,4	4,7	3,7	3,8	5,5	6,9
1905	8,3	9,2	5,2	9,4	10,5	11,9
1906	13,0	10,7	16,4	12,2	14,8	10,5
1907	7,9	5,3	10,3	9,1	4,7	12,3
1908	7,2	5,4	11,0	5,1	6,1	7,6
1909	7,5	8,9	10,6	9,2	6,8	11,5
1910	12,1	10,2	15,5	10,4	12,8	12,1
1911	11,7	8,7	15,4	10,4	9,5	11,2
1912	9,7	7,6	12,2	9,1	9,4	12,6
1913	11,6	10,9	11,9	10,9	12,0	12,9
1914	8,4	5,8	13,8	7,7	6,4	10,6
1915	9,7	9,8	11,2	8,4	9,6	10,8
1916	10,7	9,3	13,3	9,4	9,8	12,4

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7
1900-1905	9,0	9,3	8,7	8,0	9,8	10,4
1906-1910	9,5	7,8	11,7	9,0	9,3	10,8
1911-1915	10,3	8,5	12,9	9,4	9,4	11,8

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 340.

NOTĂ: [1] Producția medie este calculată de noi prin raportarea producției la suprafață.

Tabelul 344

BASARABIA

Producția și consumul de cereale în perioada 1902–1911

Anii	Total populație mii	Recolta de cereale mil puduri [1]	Sămânță mil puduri	%	Consum [2] mil puduri	%	Disponibil pentru vânzare mil puduri	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1902	2 170	121,5	12,2	10,1	43,4	35,7	65,9	54,3
1903	2 211	139,8	12,8	9,0	44,2	31,7	82,8	59,0
1904	2 253	54,8 [3]	13,0	24,0	45 [3]	82	-	-
1905	2 278	106,7	13,0	12,0	45,6	42,7	48,1	45,2
1906	2 318	158,9	12,7	8,0	46,4	29,1	99,8	62,9
1907	2 365	104,8	13,5	12,8	47,3	45,1	44,0	42,1
1908	2 405	94,1	13,2	14,0	48,1	51,1	32,8	34,9
1909	2 448	99,0	13,1	13,3	49,0	49,1	36,9	37,3
1910	2 473	161,0	13,9	8,7	49,5	39,7	97,6	60,6
1911	2 496	160,3	14,0	8,8	49,9	31,1	96,4	60,1

SURSA: N. K. Moghileanschi, *Producția de cereale, circulația cerealelor și vânzarea cerealelor țărănești în Basarabia*, Chișinău, 1916.

NOTE: [1] 1 pud = 16,4 kg.

[2] Estimare aproximativă; sursa nu arată modul de calcul.

[3] Nu s-au cules 3 227 mii puduri.

Tabelul 345

BASARABIA

Suprafaţa cultivată şi producţia agricolă obţinută pe mica şi marea exploataţie, în perioada 1898–1905

Specificaţia	1898	1901	1905	1905 - %
1	2	3	4	5
Total suprafaţă cultivată mii des.,	1 805	2 056	2 124	100,0
din care:				
a ţăranilor mii des.	1 034	1 115	1 127	53,1
a marilor proprietari mii des.	771	941	997	46,9
Producţia obţinută mii chintale	8 937	12 723	8 510	100,0
din care:				
a ţăranilor mii chintale	4 445	5 970	3 438	40,4
a marilor proprietari mii chintale	4 492	6 753	5 072	59,6

SURSA: I. G. Budak, *Razvitie capitalisma v selscom hoziaistve Bessarabii v poreformenoi period*, Chişinău, 1954.

Tabelul 346

BASARABIA

Suprafaţa însămânţată[1] cu plante industriale şi alimentare, în perioada 1890–1915

deseatine

Anii	Cartofi	Mazăre	Linte, bob	In	Cânepă	Tutun[2]	Sfeclă de zahăr[3]
1	2	3	4	5	6	7	8
1890	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	1 853	800
1891	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	800
1892	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	800
1893	- - -	- - -	- - -	9 634	1 168	- - -	810
1894	- - -	- - -	- - -	8 108	2 122	- - -	810
1895	- - -	- - -	- - -	8 207	4 036	2 174	810
1896	- - -	- - -	- - -	6 670	4 905	2 173	970
1897	- - -	- - -	- - -	4 720	3 633	3 114	869
1898	- - -	- - -	- - -	3 412	3 916	3 583	1 000
1899	- - -	- - -	- - -	972	3 736	1 087	810
1900	- - -	- - -	- - -	829	3 709	865	- - -
1901	- - -	- - -	- - -	9 231	4 643	1 689	- - -
1902	- - -	- - -	- - -	11 900	5 102	2 334	- - -

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 346*

1	2	3	4	5	6	7	8
1903	10 504	1 044	5 111	12 523	6 438	3 257	- - -
1904	15 517	1 091	5 740	12 885	6 448	2 992	- - -
1905	12 127	1 211	5 059	13 329	3 479	3 042	- - -
1906	12 994	647	3 521	9 691	3 059	- - -	1 200
1907	13 914	947	5 073	8 862	4 235	- - -	1 100
1908	12 749	1 049	4 960	6 589	4 446	- - -	1 100
1909	- - -	- - -	- - -	- - -	4 429	- - -	1 350
1910	- - -	- - -	- -	- - -	4 367	1 312	1 250
1911	14 952	1 975	5 472	4 856	10 151	- - -	- - -
1912	15 743	4 840	4 888	8 292	5 490	- - -	- - -
1913	19 404	4 278	4 990	8 074	6 191	- - -	- - -
1914	- - -	- - -	- - -	6 215	5 443	- - -	- - -
1915	- - -	- - -	- - -	4 375	4 604	- - -	- - -
1901-1910	14 338	- - -	- - -	7 834	4 738	2 882	1 102
1911-1915	17 836	- - -	- - -	6 363	6 376	- - -	- - -

SURSE: N. Moghileanschi, *Gheograficeschii ocerk Bessarabii*, 1910; „ Ocerki Bessarabscoi gubernii", 1911 - 1913; *Istoria Moldavii; Documentî i materialî*, vol. IV, Chișinău, 1968.

NOTE: [1] Ca și în alte situații statistice, datele din diferite surse nu concordă; le-am preferat pe cele cu serie mai lungă, când au existat.

[2] Tutunul se cultiva pentru Direcția fiscală gubernială care îndruma cultura lui și prelucrarea la fabrici. După datele acestei Direcții, situația pe aproape cinci decenii se prezenta astfel, în medie, anual:

Anii	Număr plantații	Suprafața, deseatine	Producția, chintale	Media pe deseatină kg
1861–1862	4 639	1 252	8 220	738
1863–1867	7 552	2 126	14 186	754
1868–1872	7 553	2 580	20 463	902
1873–1877	7 399	3 254	19 360	672
1878–1882	11 855	5 710	33 562	656
1883–1887	6 919	5 139	20 545	459
1888–1892	5 582	1 825	8 799	541
1893–1897	5 816	2 333	14 572	705
1898–1902	4 593	1 918	12 550	738
1903–1907	6 699	3 182	22 617	804

După estimările statisticii oficiale, suprafața și producția de tutun au fost:

Anii	Suprafață, deseatine	Producție, chintale
1860–1870	10 000	82 102
1875–1879	26 722	188 961
1880–1884	20 525	112 217
1885–1889	16 790	74 327
1890–1894	9 711	62 466

(„Obzorî Bessarabscoi gubernii", 1875 - 1894, după *Istoria Moldavii, Documentî i Materialî*, vol. V, Chișinău, 1968).

Sursele menționează, referitor la producție, că aceasta era de 2-3 ori mai mare decât apare în statistica Direcției întrucât o mare parte din tutun nu era dusă la fabrici ci folosită în afară ocolind impozabilitatea care se impunea la prelucrarea legală în fabrici. Producția de tutun era însă estimată în cultură de instituția de statistică a guberniei „Obzorî Bessarabscoi gubernii". De notat că rentabilitatea ridicată a culturii tutunului atrăgea la această activitate nu numai pe țărani. La sfârșitul secolului 19, din suprafața de cca 11 000 deseatine țăranii aveau numai 3 440 deseatine, restul erau cultivate de industriași și moșieri.

[3] În Basarabia până în 1874 au funcționat două fabrici de zahăr; după acest an numai una până în 1918. Astfel, cultura de sfeclă de zahăr începe din anii șaptezeci ai secolului trecut. Suprafața cultivată a evoluat până la 1890 astfel, în deseatine:

1870–1 100	1875– 600	1880–1 030	1886–1 595
1871–1 100	1876– 904	1881– 690	1887–1 300
1872– 500	1877–1 588	1882–1 000	1888– 900
1873– 500	1878–1 688	1884–1 250	1889– 800
1874– 800	1879–1 185	1885–1 669	

(Ia. S. Grosul și I. G. Budak, *op. cit.*, p. 479).

Tabelul 347

BASARABIA

Producția[1] culturilor de plante industriale și alimentare, în perioada 1890–1915

mii chintale

Anii	Cartofi[2]	Mazăre	Linte, bob	In	Cânepă	Tutun	Sfeclă de zahăr
1	2	3	4	5	6	7	8
1890	1 090	–	–	–	–	7	16
1891	428	–	–	–	–	–	14
1892	382	–	–	–	–	–	14
1893	1 128	–	–	32	7	–	2
1894	1 107	–	–	11	8	–	17
1895	1 486	–	–	15	23	11	17
1896	1 079	–	–	3	19	10	18
1897	1 653	–	–	21	19	10	17
1898	1 462	–	–	6	14	30	20
1899	672	–	–	1	11	6	21
1900	1 048	–	–	2	18	6	–
1901	1 373	–	–	6	30	16	–
1902	1 243	–	–	6	19	13	–
1903	1 316	10	59	25	31	32	–
1904	579	10	41	2	13	–	–
1905	781	6	32	8	9	–	–
1906	1 047	7	49	64	19	30	19
1907	911	9	54	37	28	31	14
1908	700	10	47	26	17	24	7
1909	–	–	–	–	25	18	8
1910	–	–	–	–	35	36	23
1911	1 189	29	62	42	84	–	–

1	2	3	4	5	6	7	8
1912	1 119	55	55	69	48	–	–
1913	1 280	60	46	61	51	–	–
1914	1 305	–	–	36	63	–	–
1915	1 742	–	–	33	45	–	–
1901-1910	933	–	–	45	31	24	15
1911-1915	1 362	–	–	48	58	–	–
1906-1910	954	11	46	–	–	28	14
1901-1905	–	–	–	–	–	19	16

SURSE. N. Moghileanschi. *Gheograficeschii ocerk Bessarabii*, Chișinău, 1910; "Ocerki Bessarabscoi gubernii", 1911 - 1913; *Svod urajainîh svedenii za godî 1883 - 1915*, Moscva, 1928. Ia. S. Grosul și I. G. Budak, *op. cit.*, p. 436.

NOTE: [1] Vezi notele de la Tabelul 346.

[2] Pentru perioada 1890 - 1902 producția de cartofi în sursă este prezentată în cetverti - unitate veche de volum egală cu 2,1 hl. Datele s-au transformat în hl și se prezintă pentru 1890 - 1902 în mii hl. Între 1870 - 1890, în aceeași unitate de măsură, mii hl, producția de cartofi se prezintă astfel:

1870–360	1875–161	1880–226	1885–407
1871–276	1876–224	1881–552	1886–549
1872–282	1877–367	1882–546	1887–394
1873–212	1878–280	1883–310	1888–420
1874–192	1879–274	1884–410	1889–179

(Istoria Moldavii, Documentî i materialî, vol. V, Chișinău, 1968, p.331).

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II

CULTURILE AGRICOLE VEGETALE ÎN BUCOVINA – Introducere

Sursele statistice privitoare la culturile vegetale din Bucovina din a doua jumătate a secolului 19 și până la Unirea cu România în 1918, nu prezintă date și serii de date după indicatorii urmăriți pentru România până la primul război mondial și nu s-au putut grupa ca cele din Vechiul Regat și Transilvania pe indicatori comuni și tabele succesive pe subsecțiuni; în consecință, situațiile statistice privitoare la culturile agricole s-au grupat într-o subsecțiune unitară în ordinea urmărită în secțiune.

În jumătate de secol, suprafața arabilă, spre deosebire de celelalte provincii românești, sporește nesemnificativ, de la 252 mii de ha la 288 mii de ha printr-o ușoară diminuare a terenurilor de pășuni și fânețe; întinderea arabilă se lărgește dar nu în favoarea cerealelor, care diminuează ușor, ci pe seama culturilor de plante industriale, alimentare și furajere. Procesul cel mai remarcabil însă apare cel de sporire a randamentului la ha, ceea ce a contribuit la creșterea însemnată a producției agricole. Datorită structurii după modul de folosință a solului, agricultura bucovineană menține caracterul pastoral – cerealier chiar în condițiile dezvoltării economiei de schimb; creșterea vitelor, lărgirea unor culturi industriale și furajere avea și semnificația intensivității ocupațiilor agricole ale populației. Cu toate acestea, producția de cereale și plante alimentare era insuficientă, ceea ce necesita aprovizionarea cu unele cantități din provinciile limitrofe.

Seriile de date privitoare la suprafață și producție reproduse din surse necesită însă unele rezerve; mulți ani la rând la diferite culturi întinderea însămânțată este identică, ceea ce ne face să credem că organul de statistică a reprodus de la un an la altul datele fără să mai cerceteze situația reală.

Producția medie la ha în surse arăta în unele cazuri diferențe față de raportul dintre producție și suprafață; de aceea s-a revăzut calculul în aceste situații pentru obținerea acestui indicator.

Tabelul 348

BUCOVINA

Suprafețele cultivate cu cereale, după principalele culturi, în perioada 1874–1915

mii hectare

Anii	Total	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Alte cereale[1]
1	2	3	4	5	6	7	8
1874	202,7	16,3	29,7	35,7	36,3	77,8	6,9
1875	206,2	16,1	29,7	38,3	35,6	79,2	7,2
1876	202,2	16,0	29,6	35,9	36,1	77,2	7,4
1877	199,2	15,7	28,5	34,3	34,5	78,0	8,2
1878	203,0	17,0	29,5	35,9	36,2	77,2	7,3
1879	203,0	17,0	29,5	35,9	36,2	77,2	7,3
1880	203,0	17,0	29,5	35,9	36,2	77,2	7,3
1881	202,9	17,0	29,5	35,9	36,2	77,1	7,3
1882	201,2	17,0	29,5	35,9	36,2	77,1	7,3
1884	223,6	19,0	36,0	37,8	36,0	75,6	7,3
1885	223,6	19,0	36,0	37,8	46,1	77,7	7,0
1886	223,7	19,0	36,0	37,8	46,1	77,7	7,0
1887	223,6	19,0	36,1	37,8	46,1	77,7	7,0
1888	223,7	19,0	36,1	37,8	46,1	77,7	7,0
1889	224,0	19,0	36,1	37,8	46,1	77,8	7,0
1890	211,4	18,5	36,1	37,8	46,1	78,1	7,0
1891	211,4	18,5	36,0	34,0	44,2	75,2	3,5
1892	211,3	18,5	36,0	34,0	44,2	75,2	3,5
1893	211,3	18,5	36,0	34,0	44,1	75,2	3,5
1894	198,7	18,5	33,0	29,3	44,1	75,2	3,5
1895	198,0	17,2	25,3	32,9	44,1	70,3	3,5
1896	198,3	19,0	32,4	30,5	44,4	74,6	3,6
1897	194,9	18,9	32,3	29,8	42,1	70,7	3,6
1898	196,6	15,7	26,9	32,1	40,4	69,9	3,7
1899	190,9	19,1	28,2	27,1	43,2	74,6	4,1
1900	190,9	19,1	28,2	27,1	42,8	69,9	3,7
1901	187,5	20,7	28,0	26,4	42,8	69,9	3,7
1902	187,2	20,7	28,0	26,4	41,5	67,3	3,7
1903	188,0	20,7	28,0	26,4	41,5	67,3	3,4
1904	185,8	20,5	26,7	26,0	41,5	68,1	3,4
1905	205,2	23,5	30,5	29,5	41,3	68,5	2,6
1906	192,5	23,0	27,1	29,4	39,9	77,5	2,8
1907	190,3	20,5	24,8	29,3	44,1	69,7	3,6
1908	196,0	20,8	27,9	30,1	44,4	70,5	1,1
1909	201,0	18,9	26,2	31,2	50,4	72,1	0,7
1910	194,6	20,4	27,1	30,8	45,4	73,4	1,0
1911	195,1	21,4	29,8	33,4	44,6	69,4	1,5
1912	199,2	22,2	31,3	33,6	46,4	63,1	2,8
1913	180,8	16,9	20,5	38,7	52,1	63,0	2,8
1915	149,2	13,1	16,9	23,4	40,7	51,7	3,1
						54,9	0,3

SURSE: Vezi sursele de la *Structura teritoriului*, Tabelul 27.

NOTĂ: [1] Se cuprind suprafețele însămânțate cu mei, sorg și hrișcă.

Tabelul 349

BUCOVINA

Suprafețele cultivate cu cereale, după principalele culturi, în perioada 1874–1915

Media anilor

mii hectare

Media anilor	Total	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1874-1878	202,7	16,2	29,4	36,0	35,8	77,9	7,4
1879-1884[1]	206,7	17,4	30,8	36,3	38,1	76,9	7,2
1885-1889	223,7	19,0	36,1	37,8	46,1	77,8	7,0
1890-1894	208,8	18,5	35,4	33,0	44,1	74,2	3,5
1895-1899	195,8	18,0	29,0	30,5	42,6	71,9	3,8
1900-1904	187,9	20,3	27,8	26,4	41,8	68,2	3,4
1905-1909	197,0	21,3	27,3	29,9	44,0	72,6	1,8
1910-1915[1]	183,8	18,4	25,1	32,0	45,8	60,4	2,1

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 348.

NOTĂ: [1] Fără anii 1883, 1914.

Tabelul 350

BUCOVINA

Producția de cereale, în perioada 1874–1915

mii chintale

Anii	Total	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1874[1]	2330,1	167,7	285,1	362,6	241,8	1 240,2	32,7
1875	1763,0	109,9	222,0	154,9	118,0	1 122,5	35,7
1876	2096,1	82,7	187,4	261,7	331,7	1 194,5	38,0
1877	1491,8	98,5	178,4	201,8	296,1	690,6	26,4
1878	1769,4	131,6	181,0	222,9	225,5	979,5	28,9
1879	1772,2	122,5	163,3	170,8	229,3	1 062,7	23,7
1880	1929,1	130,2	146,4	293,1	252,6	1 064,8	42,0
1881	2220,7	175,5	300,7	294,7	271,4	1 140,0	38,4
1882	2764,2	240,2	353,8	421,5	370,7	1 345,1	32,9
1884	2041,5	190,4	358,1	196,9	383,7	872,1	40,3
1885	2677,7	228,1	358,9	326,6	373,1	1 346,2	44,9
1886	2494,7	183,2	259,9	280,2	459,9	1 265,4	46,1
1887	2925,1	250,6	425,5	567,7	420,6	1 199,1	61,6

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 350*

1	2	3	4	5	6	7	8
1888	2 343,2	199,1	331,1	403,4	319,0	1 041,3	49,3
1889	1 752,5	101,6	201,9	258,7	199,9	940,6	49,8
1890	3 036,0	254,8	357,9	544,7	324,7	1 523,5	30,3
1891	2 554,2	207,5	261,4	319,4	239,6	1 501,9	24,4
1892	2 976,1	228,5	444,2	441,3	421,9	1 401,0	39,3
1893	2 331,4	203,6	284,2	386,8	389,5	1 036,8	30,4
1894	2 549,0	226,8	375,4	425,1	495,2	994,0	32,4
1895	3 116,4	174,1	233,2	494,0	500,4	1 680,8	33,9
1896	2 831,2	227,3	432,3	378,4	433,6	1 331,2	28,5
1897	2 231,4	127,2	208,1	263,1	360,8	1 233,7	38,3
1898	3 447,9	187,1	245,0	367,8	352,4	1 061,8	59,0
1899	2 583,2	283,2	389,6	406,7	547,2	892,0	64,5
1900	2 075,3	197,8	275,8	215,1	268,3	1 053,8	64,5
1901	2 181,0	188,8	238,2	200,3	424,2	1 095,9	33,7
1902	2 527,0	365,2	353,1	424,9	552,4	802,1	29,3
1903	2 486,7	289,2	277,1	423,6	554,2	913,1	29,4
1904	2 376,0	358,3	399,9	416,5	556,2	626,2	18,9
1905	2 879,2	369,5	456,2	404,4	481,2	1 147,0	20,8
1906	2 790,7	387,7	388,3	474,9	518,1	992,4	29,1
1907	2 672,4	32[illegible]7	367,6	389,4	552,0	1 025,2	8,5
1908	2 182,8	348,5	399,9	275,4	460,9	693,8	4,3
1909	2 364,1	185,9	233,6	514,9	874,5	550,4	5,0
1910	2 713,0	291,0	335,9	415,6	566,1	1 095,2	9,2
1911	2 312,9	287,6	285,2	384,5	717,7	621,2	16,9
1912	2 541,1	283,1	397,9	350,3	670,0	829,8	10,0
1913	2 384,0	198,6	217,3	715,9	785,9	454,2	12,1
1915	1 970,8	155,9	162,3	275,4	553,0	822,9	1,2

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

NOTE: [1] În anii 1874 - 1897 producţia este exprimată în hl; s-a transformat în chintale pe baza greutăţii medii din anii 1898 - 1907.

Tabelul 351

BUCOVINA

Producţia de cereale, în perioada 1874–1915

Media anilor

mii chintale

Media anilor	Total	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1874-1878 [1]	1 890,1	118,1	210,8	240,8	242,6	1 045,5	32,3
1879-1884	2 145,6	171,8	264,5	275,4	301,5	1 096,9	35,5
1885-1889	2 438,7	192,5	315,4	367,3	354,5	1 158,5	50,3
1890-1894	2 689,3	224,2	344,6	423,5	374,2	1 291,4	31,4
1895-1899	2 842,0	199,8	301,7	382,0	438,9	1 239,9	44,8
1900-1904	2 329,2	279,9	308,8	336,1	471,1	898,2	35,2
1905-1909	2 577,8	321,3	369,1	411,8	577,4	881,8	13,5
1910-1915 [1]	2 384,2	243,2	279,7	428,3	658,5	764,7	9,9

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 350.

NOTĂ: [1] Fără anii 1883 şi 1914.

Tabelul 352

BUCOVINA

Producția medie la hectar, de cereale, în perioada 1874–1915

chintale/ha

Anii	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7
1874	10,29	9,61	10,16	6,65	15,94	4,76
1875	6,82	7,47	4,04	3,31	14,16	4,94
1876	5,16	6,33	7,29	9,18	15,48	5,16
1877	6,27	6,27	5,88	8,58	8,86	3,20
1878	7,75	6,13	6,21	6,24	12,69	3,98
1879	7,21	5,53	4,76	6,34	13,77	3,26
1880	7,67	4,96	8,16	6,99	13,81	5,79
1881	10,35	10,18	8,21	7,51	14,79	5,29
1882	14,16	11,98	11,74	10,31	17,80	4,53
1884	10,03	9,94	5,21	8,32	11,23	5,77
1885	12,02	9,96	8,64	8,09	17,33	6,43
1886	9,65	7,20	7,41	9,97	16,29	6,60
1887	13,20	11,80	15,01	9,12	15,43	8,83
1888	10,49	9,18	10,67	6,92	13,38	7,06
1889	5,35	5,60	6,84	4,34	12,05	7,14
1890	13,77	9,92	16,04	7,35	20,26	8,54
1891	11,21	7,26	9,41	5,42	19,97	6,87
1892	12,35	12,32	13,00	9,57	18,63	11,07
1893	11,00	7,89	11,39	8,84	13,79	8,58
1894	12,26	11,38	14,49	11,24	14,15	9,15
1895	10,11	9,22	15,01	11,27	22,54	9,32
1896	11,96	13,35	12,41	10,30	18,82	7,83
1897	6,74	6,45	8,83	8,94	17,65	10,43
1898	11,94	9,12	11,45	8,15	14,23	14,44
1899	14,81	13,80	14,99	12,77	12,77	17,32
1900	10,34	9,77	7,93	6,26	15,08	17,32
1901	9,14	8,52	7,60	10,23	16,27	9,03
1902	17,67	12,63	16,12	13,32	11,91	8,52
1903	13,99	9,91	16,07	13,34	13,42	8,70
1904	17,48	14,96	16,01	13,41	9,14	7,35
1905	15,70	14,95	13,73	11,65	14,79	7,34
1906	16,89	14,34	16,18	12,98	14,25	8,17
1907	16,08	14,79	13,29	12,51	14,54	7,97
1908	16,79	14,34	9,15	10,38	9,62	5,74
1909	9,86	8,93	16,49	17,34	7,50	5,17
1910	14,24	12,40	13,50	12,47	15,78	6,27
1911	13,43	9,57	11,50	16,08	9,85	6,02
1912	12,75	12,73	10,43	14,44	13,18	3,64
1913	13,37	10,58	18,52	15,09	8,79	3,96
1915	11,87	9,62	11,77	13,59	15,00	4,32

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 353

BUCOVINA

Producția medie la hectar, de cereale, în perioada 1874–1915

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7
1874-1878	7,3	7,2	6,7	6,8	13,4	4,4
1879-1884[1]	9,9	8,6	7,6	7,9	14,3	4,9
1885-1889	10,1	8,7	9,7	7,7	14,9	7,2
1890-1894	12,1	9,7	12,8	8,5	17,4	8,8
1895-1899	11,1	10,4	12,5	10,3	17,2	12,0
1900-1904	13,8	11,1	12,7	11,3	13,2	10,4
1905-1909	15,2	13,5	13,8	13,1	12,1	7,4
1910-1915[1]	13,2	11,1	13,4	14,4	12,7	4,8

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelele 349 și 351.

NOTE: [1] Fără anii 1883 și 1914.

Tabelul 354

BUCOVINA

Suprafețele cultivate cu principalele plante industriale, în perioada 1874–1915

hectare

Anii	Total	In	Cânepă[1]	Tutun	Sfeclă de zahăr
1	2	3	4	5	6
1874	4 322	946	3 193	175	8
1875	4 325	989	3 138	180	18
1876	4 266	989	3 122	137	18
1877	4 268	989	3 108	145	26
1878	4 228	993	3 083	152	---
1879	4 234	993	3 083	152	6
1880	4 228	993	3 083	152	---
1881	4 280	993	3 083	204	---
1882	4 280	993	3 083	204	---
1884	5 245	1 248	3 793	204	---
1885	5 335	1 248	3 793	294	---
1886	5 335	1 248	3 793	294	---

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 354*

1	2	3	4	5	6
1887	5 335	1 248	3 793	294	---
1888	5 335	1 248	3 793	294	---
1889	5 053	1 248	3 511	294	---
1890	6 668	1 317	5 193	158	---
1891	6 668	1 317	5 193	158	---
1892	6 668	1 317	5 193	158	---
1893	6 668	1 317	5 193	158	---
1894	6 668	1 317	5 193	158	---
1895	7 172	1 550	5 510	112	---
1896	7 060	1 550	5 510	---	---
1897	7 411	1 744	5 667	---	---
1898	7 195	1 706	5 489	---	---
1899	7 568	1 706	5 718	---	144
1900	7 602	1 706	5 738	---	158
1901	10 005	1 842	5 421	56	2 686
1902	10 131	1 779	5 452	43	2 857
1903	7 721	1 809	4 096	57	1 759
1904	10 093	1 819	5 452	160	2 662
1905	10 167	2 151	4 325	169	3 522
1906	9 756	2 348	4 539	223	2 646
1907	10 463	3 079	4 877	270	2 237
1908	10 658	2 735	5 605	131	2 187
1909	10 576	2 684	5 653	118	2 121
1910	10 811	2 175	5 862	110	2 664
1911	10 633	2 200	5 444	84	2 905
1912	10 492	2 172	5 453	25	2 842
1913	10 861	2 547	5 668	33	2 613
1915	6 469	1 199	2 506	124	2 640

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

NOTE: [1] Pentru anii 1874–1888, 1903, 1905–1907 sursele arată numai suprafeţele cultivate cu cânepă pentru fuior; în ceilalţi ani se cuprind şi suprafeţele cultivate pentru sămânţă.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 355

BUCOVINA

Suprafețele cultivate cu principalele plante industriale, în perioada 1874–1915

Media anilor

hectare

Media anilor	Total	In	Cânepă[1]	Tutun	Sfeclă de zahăr
1	2	3	4	5	6
1874-1878	4 281,8	981,2	3 128,8	157,8	17,5
1879-1884[2]	4 453,4	1 044,0	3 225,0	183,2	6,0
1885-1889	5 278,6	1 248,0	3 736,6	294,0	---
1890-1894	6 668,0	1 317,0	5 193,0	158,0	---
1895-1899	7 281,2	1 651,2	5 578,8	112,0	144,0
1900-1904	9 110,4	1 791,0	5 231,8	79,0	2 024,4
1905-1909	10 324,0	2 599,4	4 999,8	182,2	2 542,6
1910-1915[2]	9 853,2	2 058,6	4 986,6	75,2	2 732,8

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 354.

NOTE: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 354.

[2] Fără anii 1883 și 1914.

Tabelul 356

BUCOVINA

Producția de plante industriale, în perioada 1874–1915

chintale

Anii	In	Cânepă	Tutun	Sfeclă de zahăr
1	2	3	4	5
1874	2 000	9 900	1 858	1 411
1875	1 541	8 058	1 795	1 389
1876	2 106	3 769	1 348	1 254
1877	2 140	4 458	1 839	1 814
1878	2 006	4 418	2 565	---
1879	2 090	4 780	2 262	360
1880	2 330	6 970	2 640	---
1881	1 200	3 490	4 080	---
1882	1 226	4 447	4 080	---
1884	2 600	10 890	2 448	---
1885	3 680	13 650	2 268	---
1886	3 500	13 340	2 240	---
1887	2 520	13 560	3 080	---
1888	2 590	20 400	1 660	---
1889	1 590	16 350	1 400	---
1890	4 900	21 660	2 370	---
1891	5 400	27 650	1 580	---

BCU IAȘI CENTRALĂ UNIVERSITARĂ LIBRARY

continuare *tabelul 356*

1	2	3	4	5
1892	16 226	47 694	2 370	–
1893	10 568	24 955	1 580	–
1894	6 013	43 453	1 580	–
1895	9 053	34 002	1 080	–
1896	6 013	34 474	–	–
1897	3 118	21 454	–	–
1898	4 918	15 702	–	–
1899	4 583	29 410	–	47 700
1900	3 512	23 707	–	50 560
1901	6 350	22 324	610	544 710
1902	8 700	26 179	557	706 530
1903	9 890	31 229	898	431 940
1904	6 246	22 630	3 200	954 440
1905	7 346	24 037	3 380	1 088 890
1906	11 476	31 578	2 949	757 020
1907	20 740	32 123	–	399 446
1908	12 464	36 978	1 321	241 442
1909	17 056	28 253	1 406	243 540
1910	11 915	43 567	1 285	601 132
1911	14 376	39 777	696	560 510
1912	13 206	40 596	320	379 510
1913	14 339	30 141	397	692 286
1915	6 687	12 859	–	–

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

Tabelul 357

BUCOVINA

Producția de plante industriale, în perioada 1874–1915

Media anilor

chintale

Media anilor	In	Cânepă	Tutun	Sfeclă de zahăr
1	2	3	4	5
1874-1878	1 958,6	6 120,6	1 881,0	1 467,0
1879-1884[1]	1 889,2	6 115,4	3 102,0	360,0
1885-1889	2 776,0	15 460,0	2 129,6	---
1890-1894	8 621,4	33 082,4	1 896,0	---
1895-1899	5 537,0	27 008,4	1 080,0	47 700,0
1900-1904	6 939,6	25 213,8	1 316,3	537 636,0
1905-1909	13 816,4	30 593,8	2 264,0	546 067,6
1910-1915[1]	12 104,6	33 388,0	674,5	558 359,5

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 356.

NOTE: [1]Fără anii 1883 și 1914.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 358

BUCOVINA

Producția medie la hectar de plante industriale, în perioada 1874–1915

chintale/ha

Anii	In	Cânepă	Tutun	Sfeclă de zahăr
1	2	3	4	5
1874	2,11	3,10	10,62	176,38
1875	1,56	2,57	9,97	77,17
1876	2,13	1,21	9,84	69,67
1877	2,16	1,43	12,68	69,77
1878	2,02	1,43	16,88	..
1879	2,10	1,55	14,88	60,00
1880	2,35	2,26	17,37	..
1881	1,21	1,13	20,00	-
1882	1,23	1,44	20,00	-
1884	2,08	2,87	12,00	-
1885	2,95	3,60	7,71	-
1886	2,80	3,52	7,62	-
1887	2,02	3,58	10,48	-
1888	2,08	5,38	5,65	-
1889	1,27	4,66	4,76	-
1890	3,72	4,17	15,00	-
1891	4,10	5,32	10,00	-
1892	12,32	9,18	15,00	-
1893	8,02	4,81	10,00	-
1894	4,57	8,37	10,00	-
1895	5,84	6,17	9,64	-
1896	3,88	6,26	..	-
1897	1,79	3,79	-	-
1898	2,88	2,86	-	-
1899	2,69	5,14	-	331,25
1900	2,06	4,13	-	320,00
1901	3,45	4,12	10,89	202,80
1902	4,89	4,80	12,95	247,30
1903	5,47	7,62	15,75	245,56
1904	3,43	4,15	20,00	358,54
1905	3,42	5,56	20,00	309,17
1906	4,89	6,96	13,22	286,10
1907	6,74	6,59	-	178,56
1908	4,56	6,60	10,08	110,40
1909	6,35	5,00	11,92	114,82
1910	5,48	7,43	11,68	225,65
1911	6,53	7,31	8,29	192,95
1912	6,08	7,44	12,80	133,54
1913	5,63	5,32	12,03	264,94
1915	5,58	5,13	-	-

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 359

BUCOVINA

Producția medie la hectar de plante industriale, în perioada 1874–1915

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	In	Cânepă	Tutun	Sfeclă de zahăr
1	2	3	4	5
1874–1878	2,00	1,96	11,92	83,83
1879–1884[1]	1,81	1,90	16,93	60,00
1885–1889	2,22	4,14	7,24	- - -
1890–1894	6,55	6,37	12,00	- - -
1895–1899	3,35	4,84	9,64	331,25
1900–1904	3,87	4,82	16,66	265,58
1905–1909	5,32	6,12	12,43	214,77
1910–1915[1]	5,88	6,70	8,97	204,32

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelele 355 și 357.

NOTE: [1] Fără anii 1883 și 1914.

Tabelul 360

BUCOVINA

Suprafețele cultivate cu principalele plante alimentare, în perioada 1874–1915

hectare

Anii	Total	Leguminoase	Cartofi	Varză	Anii	Total	Leguminoase	Cartofi	Varză
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1874	19 412	- - -	19 391	21	1895	30 762	8 661	22 018	83
1875	19 819	- - -	19 798	21	1896	30 762	8 661	22 018	83
1876	22 479	2 606	19 852	21	1897	33 341	10 503	22 702	136
1877	22 891	2 633	20 237	21	1898	31 782	8 963	22 683	136
1878	22 403	2 480	19 902	21	1899	33 724	9 196	24 349	179
1879	22 403	2 480	19 902	21	1900	33 724	9 196	24 349	179
1880	22 479	2 550	19 908	21	1901	35 423	9 456	25 742	225
1881	22 479	2 550	19 908	21	1902	35 420	9 359	25 831	230
1882	22 700	2 771	19 908	21	1903	35 620	8 916	26 478	226
1884	24 711	3 661	20 984	66	1904	36 416	8 738	27 458	220
1885	24 711	3 661	20 984	66	1905	32 974	6 487	26 192	295
1886	24 714	3 661	20 984	69	1906	39 091	10 389	28 397	305
1887	24 808	3 755	20 984	69	1907	48 337	14 476	33 521	340
1888	24 808	3 755	20 984	69	1908	50 912	16 343	34 014	555
1889	24 778	3 745	20 964	69	1909	51 336	16 924	33 808	604
1890	23 667	3 920	19 681	66	1910	47 957	13 217	34 268	472
1891	23 670	3 923	19 681	66	1911	51 540	14 026	37 099	415
1892	23 667	3 920	19 681	66	1912	52 187	14 023	37 750	414
1893	23 667	3 920	19 681	66	1913	55 995	14 813	40 900	282
1894	27 402	7 655	19 681	66	1915	39 181	6 136	32 200	845

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

Tabelul 361

BUCOVINA

Suprafețele cultivate cu principalele plante alimentare, în perioada 1874–1915

Media anilor

hectare

Media anilor	Total	Leguminoase	Cartofi	Varză
1	2	3	4	5
1874-1878	21 401	2 573	19 836	21
1879-1884[1]	22 954	2 802	20 122	30
1885-1889	24 764	3 715	20 980	68
1890-1894	24 415	4 668	19 681	66
1895-1899	32 074	9 197	22 754	123
1900-1904	35 321	9 133	25 972	216
1905-1909	44 530	12 924	31 186	420
1910-1915[1]	49 372	12 443	36 443	486

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 360.

NOTE: [1] Fără anii 1883 și 1914.

Tabelul 362

BUCOVINA

Producția de plante alimentare, în perioada 1874–1915

chintale

Anii	Leguminoase	Cartofi	Varză	Anii	Leguminoase	Cartofi	Varză
1	2	3	4	5	6	7	8
1874	–	1 720 091	1 944	1895	117 242	2 648 275	19 920
1875	–	1 529 335	1 260	1896	91 184	2 372 020	19 960
1876	8 053	1 803 439	756	1897	108 287	3 210 262	23 150
1877	5 629	1 363 582	441	1898	105 132	3 057 740	33 300
1878	7 703	1 085 259	441	1899	134 307	2 669 900	40 280
1879	11 066	893 424	354	1900	83 309	2 486 010	23 500
1880	10 534	1 493 379	378	1901	111 522	2 926 805	22 500
1881	12 669	1 209 841	378	1902	122 921	2 935 771	35 690
1882	35 532	2 422 874	756	1903	92 093	2 683 524	50 240
1884	21 447	914 911	1 860	1904	87 912	3 301 074	55 760
1885	44 528	1 753 632	3 120	1905	60 491	2 730 833	65 500
1886	44 255	2 435 978	1 560	1906	121 352	2 925 405	60 140
1887	44 658	2 758 892	1 680	1907	143 008	4 389 080	67 720
1888	45 060	2 204 107	9 900	1908	100 307	2 631 179	143 200
1889	32 095	1 734 066	6 900	1909	92 228	3 723 838	109 598
1890	55 374	2 043 649	19 800	1910	129 460	3 957 925	69 150
1891	68 400	1 507 998	9 240	1911	89 488	4 126 016	99 520
1892	38 844	1 866 938	7 920	1912	59 879	3 066 380	122 500
1893	31 032	2 595 510	6 600	1913	44 183	4 515 054	74 961
1894	99 623	3 091 752	19 800	1915	62 885	4 998 640	147 200

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

Tabelul 363

BUCOVINA

Producția de plante alimentare, în perioada 1874–1915

Media anilor

chintale

Media anilor	Leguminoase	Cartofi	Varză
1	2	3	4
1874–1878	7 128	1 500 341	968
1879–1884[1]	18 249	1 386 886	745
1885–1889	42 119	2 177 335	4 632
1890–1894	58 654	2 221 169	12 672
1895–1899	111 230	2 791 639	27 322
1900–1904	99 551	2 866 637	37 538
1905–1909	103 477	3 280 067	89 232
1910–1915[1]	77 179	4 132 803	102 666

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 362.

NOTE: [1] Fără anii 1883 și 1914.

Tabelul 364

BUCOVINA

Producția medie la hectar de plante alimentare, în perioada 1874–1915

chintale/ha

Anii	Leguminoase	Cartofi	Varză	Anii	Leguminoase	Cartofi	Varză
1	2	3	4	1	2	3	4
1874	–	88,71	92,57	1895	13,54	120,28	240,00
1875	–	77,25	60,00	1896	10,53	107,73	240,48
1876	3,09	90,84	36,00	1897	10,31	141,41	170,22
1877	2,14	67,38	21,00	1898	11,73	134,80	244,85
1878	3,11	54,53	21,00	1899	14,60	109,65	225,03
1879	4,46	44,89	16,86	1900	9,06	102,10	131,28
1880	4,13	75,01	18,00	1901	11,79	113,70	100,00
1881	4,97	60,77	18,00	1902	13,13	113,65	155,17
1882	12,82	121,70	36,00	1903	10,33	101,35	222,30
1884	5,86	43,60	28,18	1904	10,06	120,22	253,45
1885	12,16	83,57	47,27	1905	9,33	104,26	222,03
1886	12,09	116,09	22,61	1906	11,68	103,02	197,18
1887	11,89	131,48	24,35	1907	9,88	130,94	199,18
1888	12,00	105,04	143,48	1908	6,14	77,36	258,02
1889	8,57	82,72	100,00	1909	5,45	110,15	181,45
1890	14,13	103,84	300,00	1910	9,79	115,50	146,50
1891	17,44	76,62	140,00	1911	6,38	111,22	239,81
1892	9,91	94,86	120,00	1912	4,27	81,23	295,89
1893	7,92	131,88	100,00	1913	2,98	110,39	265,82
1894	13,01	157,09	300,00	1915	10,25	155,24	174,20

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

BCU CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 365

BUCOVINA

Producția medie la hectar de plante alimentare, în perioada 1874–1915

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	Leguminoase	Cartofi	Varză
1	2	3	4
1874-1878	2,77	75,64	46,11
1879-1884 [1]	6,51	68,92	24,84
1885-1889	11,34	103,78	67,72
1890-1894	12,57	112,86	192,00
1895-1899	12,09	122,69	221,41
1900-1904	10,90	110,38	173,79
1905-1909	8,01	105,18	212,56
1910-1915 [1]	6,20	113,40	211,42

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelele 361 și 363.

NOTE: [1] Fără anii 1883 și 1914.

Tabelul 366

BUCOVINA

Suprafețele cultivate cu principalele plante furajere, în perioada 1874–1915

hectare

Anii	Total	Sfeclă furajeră	Trifoi și lucernă	Fân
1	2	3	4	5
1874	167 047	254	10 594	156 199
1875	167 281	247	10 845	156 189
1876	167 301	253	10 859	156 189
1877	167 345	269	10 887	156 189
1878	167 340	304	10 858	156 178
1879	167 345	298	10 858	156 189
1880	167 366	319	10 858	156 189
1881	167 366	319	10 858	156 189
1882	167 357	319	10 860	156 178
1884	141 999	510	11 525	129 964
1885	144 454	510	11 392	132 552
1886	144 456	510	11 394	132 552
1887	144 458	510	11 396	132 552
1888	144 456	510	11 394	132 552
1889	144 456	510	11 394	132 552
1890	161 515	2 200	26 763	132 552
1891	161 518	2 203	26 763	132 552
1892	161 515	2 200	26 763	132 552

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 366*

1	2	3	4	5
1893	161 515	2 200	26 763	132 552
1894	166 021	2 220	31 249	132 552
1895	165 769	2 527	30 746	132 496
1896	196 515	2 527	30 746	163 242
1897	192 041	2 503	28 399	161 139
1898	158 606	2 485	23 381	132 740
1899	158 810	2 689	23 381	132 740
1900	157 826	2 689	23 381	131 756
1901	167 417	2 219	33 450	131 748
1902	167 438	2 230	33 450	131 758
1903	167 500	2 292	33 450	131 758
1904	169 180	2 106	35 225	131 849
1905	161 037	2 104	31 683	127 250
1906	167 608	4 527	33 903	129 178
1907	170 270	5 604	35 365	129 301
1908	168 576	5 313	33 961	129 302
1909	164 883	5 278	30 805	128 800
1910	171 216	5 929	36 806	128 481
1911	172 243	6 354	37 219	128 670
1912	173 468	6 580	38 425	128 463
1913	181 357	10 874	42 419	128 064
1915	175 368	988	46 511	127 869

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

Tabelul 367

BUCOVINA

Suprafețele cultivate cu principalele plante furajere, în perioada 1874–1915

Media anilor

hectare

Media anilor	Total	Sfeclă furajeră	Trifoi și lucernă	Fân
1	2	3	4	5
1874-1878	167 263	265	10 809	156 189
1879-1884 [1]	162 287	353	10 992	150 942
1885-1889	144 456	510	11 394	132 552
1890-1894	162 417	2 205	27 660	132 552
1895-1899	174 348	2 546	27 331	144 471
1900-1904	165 872	2 307	31 791	131 774
1905-1909	166 475	4 565	33 143	128 766
1910-1915 [1]	174 730	6 145	40 276	128 309

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 366.

NOTE: [1] Fără anii 1883 și 1914.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 368

BUCOVINA

Producția de plante furajere, în perioada 1874–1915

chintale

Anii	Sfeclă furajeră	Trifoi și lucernă	Fân	Anii	Sfeclă furajeră	Trifoi și lucernă	Fân
1	2	3	4	1	2	3	4
1874	52 330	141 180	1 265 220	1895	599 657	645 666	1 675 850
1875	21 092	146 187	1 299 875	1896	497 500	704 258	2 678 578
1876	20 932	169 550	2 308 946	1897	761 430	779 312	2 357 567
1877	8 253	209 256	2 471 980	1898	696 150	826 980	2 055 082
1878	10 953	239 286	2 816 270	1899	823 250	634 020	1 743 377
1879	10 190	259 230	3 191 390	1900	706 640	517 322	1 951 763
1880	14 410	150 990	1 611 700	1901	619 330	914 140	2 017 780
1881	27 380	177 440	2 264 470	1902	744 080	1 034 354	2 176 530
1882	22 390	203 832	2 037 788	1903	738 740	998 146	2 467 300
1884	40 520	186 430	1 667 320	1904	727 230	690 510	1 792 719
1885	54 350	187 540	1 686 890	1905	712 790	555 635	1 799 340
1886	87 180	168 600	1 608 910	1906	1 419 720	1 126 748	2 914 377
1887	68 650	175 220	1 359 400	1907	1 615 090	735 646	2 333 188
1888	143 310	153 500	1 358 350	1908	1 088 840	214 012	396 865
1889	121 250	121 120	1 211 100	1909	1 031 218	952 352	4 129 473
1890	416 490	607 640	1 749 450	1910	1 716 140	1 307 382	3 038 298
1891	308 880	596 780	1 865 660	1911	1 709 445	1 204 627	3 618 490
1892	330 320	363 453	1 627 570	1912	1 759 430	900 890	2 928 435
1893	287 480	385 234	1 489 590	1913	2 623 739	1 772 351	3 087 951
1894	518 256	757 212	2 359 790	1915	197 410	1 212 700	1 998 443

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

Tabelul 369

BUCOVINA

Producția de plante furajere, în perioada 1874–1915

Media anilor

chintale

Media anilor	Sfeclă furajeră	Trifoi și lucernă	Fân
1	2	3	4
1874-1878	22 712	181 092	2 032 458
1879-1884[1]	22 978	195 584	2 154 534
1885-1889	94 948	161 196	1 444 930
1890-1894	372 285	542 064	1 818 412
1895-1899	675 597	718 047	2 102 091
1900-1904	707 204	830 894	2 081 218
1905-1909[1]	1 173 532	716 879	2 314 649
1910-1915	1 601 233	1 279 590	2 934 323

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 368.

NOTE: [1] Fără anii 1883 și 1914.

Tabelul 370

BUCOVINA

Producția medie la hectar de plante furajere, în perioada 1874–1915

chintale/ha

Anii	Sfeclă furajeră	Trifoi și lucernă	Fân	Anii	Sfeclă furajeră	Trifoi și lucernă	Fân
1	2	3	4	1	2	3	4
1874	206,02	13,33	8,10	1895	237,30	21,00	12,65
1875	85,39	13,48	8,32	1896	196,87	22,91	16,41
1876	82,74	15,61	14,78	1897	304,21	27,44	14,63
1877	30,68	19,22	15,83	1898	280,14	35,37	15,48
1878	36,03	22,04	18,03	1899	306,15	27,12	13,13
1879	34,19	23,87	20,43	1900	262,79	22,13	14,81
1880	45,17	13,91	10,32	1901	279,10	27,33	15,32
1881	85,83	16,34	14,50	1902	333,67	30,92	16,52
1882	70,19	18,77	13,05	1903	322,31	29,84	18,73
1884	79,45	16,18	12,83	1904	345,31	19,60	13,60
1885	106,57	16,46	12,73	1905	338,78	17,54	14,14
1886	170,94	14,80	12,14	1906	313,61	33,23	22,56
1887	134,61	15,38	10,26	1907	288,20	20,80	18,04
1888	281,00	13,47	10,25	1908	204,94	6,30	3,07
1889	237,75	10,63	9,14	1909	195,38	30,92	32,06
1890	189,31	22,70	13,20	1910	289,45	35,52	23,65
1891	140,21	22,30	14,07	1911	269,03	32,37	28,12
1892	150,15	13,58	12,28	1912	267,39	23,45	22,80
1893	130,67	14,39	11,24	1913	241,29	41,78	24,11
1894	233,45	24,23	17,80	1915	199,81	26,07	15,63

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 27.

Tabelul 371

BUCOVINA

Producția medie la hectar de plante furajere, în perioada 1874–1915

Media anilor

chintale/ha

Media anilor	Sfeclă furajeră	Trifoi și lucernă	Fân
1	2	3	4
1874-1878	85,58	16,75	13,01
1879-1884[1]	65,09	17,79	14,27
1885-1889	186,17	14,15	10,90
1890-1894	168,87	19,60	13,72
1895-1899	265,34	26,27	14,55
1900-1904	306,52	26,14	15,79
1905-1909	257,06	21,63	17,98
1910-1915[1]	260,57	31,77	22,87

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelele 367 și 369.

NOTE: [1] Fără anii 1883 și 1914.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a zecea

FONDUL FORESTIER

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

FONDUL FORESTIER
– Observaţii metodologice

Pădurile au constituit, din timpuri străvechi, pentru populaţiile locale, statornice, una din cele mai bogate resurse de existenţă: lemne de construcţie şi de foc, fâneţe şi păşuni în poiene, fructe şi ciuperci, vânat pentru carne şi blană etc. Modul de folosire şi exploatare a pădurii a fost adoptat condiţiilor producţiei materiale din fiecare stadiu de dezvoltare a societăţii româneşti.

Până în epoca modernă, populaţia, fiind rară şi înmulţindu-se lent, îşi formase un mod de existenţă, de viaţă, în simbioză şi echilibru cu mediul înconjurător şi respectiv cu resursele vegetale şi animale existente în acest spaţiu, integrându-se în el.

Teritoriile româneşti erau acoperite preponderent de păduri atât în zonele de câmpie cât şi în zonele de coline; numeroase izvoare istorice apreciază proporţia pădurilor în teritoriu, până prin secolul 17, între două treimi şi trei pătrimi.

Pătrunderea mai activă în Ţările Române a economiei băneşti, a comerţului, începând din secolul 18 şi accentuată în cel următor, conduce la transformarea vitelor în marfă de export; expansiunea creşterii vitelor a necesitat lărgirea păşunilor şi fâneţelor – sursa, pe atunci aproape unică, de furajare a şeptelului. Păşunile şi fâneţele s-au extins pe seama pădurilor, defrişându-se, prin incendiere, în primul rând, mari întinderi de pădure; începea prima fază a declinului şi îngustării patrimoniului forestier milenar.

În secolul 19 şi mai mult în a doua jumătate a acestuia sporeşte interesul pentru producţia şi exportul cerealelor; se cereau tot mai mari suprafeţe de arătură; ele se lărgeau pe seama întinselor suprafeţe de păşuni şi fâneţe de câmpie şi coline; la rândul lor, acestea sunt împinse spre păduri care continuă să fie îngustate şi transformate în suprafeţe înierbate.

O dată cu introducerea în România a mijloacelor mecanizate de transport – rapide şi ieftine – în primul rând, pe uscat, căi ferate, şi vase cu aburi pe ape – creşte cererea de material lemnos de construcţie şi de lemne de foc pentru piaţa internă şi piaţa externă, ceea ce determină intensificarea tăierii pădurilor.

Începe astfel a doua fază a ofensivei asupra fondului forestier când pădurile sunt defrişate pentru utilizarea lemnului, concomitent cu eliberarea terenurilor pentru noi păşuni dar şi pentru noi suprafeţe arabile.

De acum pădurea devine în istoria economică a românilor o bogăție comercializabilă; ea nu costa nimic, fiind produsul direct al naturii, dar prin exploatare și vânzare se transforma în capitaluri mari, sub acțiunea de prelucrare sumară și export a marilor firme și concerne străine; primele își fac apariția în exploatarea pădurii naționale prin deceniile 7–8 ale secolului 19 și devin, în prima jumătate a secolului 20, una din forțele economice industriale și comerciale importante din România.

Sub acțiunea factorilor amintiți fondul forestier se reduce treptat pe măsură ce lemnul se cere tot mai insistent pe piața internă și la export; dispar în două sute de ani marii codri seculari din zonele de șes și de dealuri, pădurile se răresc, se degradează, exploatarea cuprinzând, în primul rând, masivele de material valoros – brad, stejar etc. – și accesibile cu mijloacele de lucru de atunci. „Suprafața pădurii românești – remarca Constantin C. Giurescu – s-a micșorat în epoca modernă și contemporană cu cca 3 800 000 ha" (*Istoria pădurii românești din cele mai vechi timpuri până astăzi,* București, 1975, p. 100). Un specialist forestier detaliază aceste diminuări de păduri, pe zone: „Pierderile din suprafețele împădurite se pot estima astfel: în regiunea munților sunt dispărute o pătrime, în regiunea dealurilor mai există două din trei părți, sau 65%, iar câmpiile au pierdut trei din patru părți, sau 75%" și conchide: „Că sunt enorme pierderile de terenuri împădurite în curs de jumătate de secol – fie chiar un secol – este incontestabil" („Revista pădurilor", iunie, 1893, p. 181).

De la multe păduri a rămas numai numele locului; una din acestea, milenară, de sute de mii de ha, în zona județului Teleorman, în evul mediu numită de turci Deli-Orman, adică pădurea nebună, nu a lăsat moștenire decât denumirea județului respectiv.

Astfel, dintr-o țară foarte bogată, copleșită de păduri, România ajunge la mijlocul secolului 20 relativ săracă în masive păduroase între țările continentului, ponderea fondului forestier reducându-se în două secole de la 65–70% la 21% din teritoriul său național.

În intervalul cuprins de cercetarea noastră – 1859–1947 – evoluția fondului de păduri parcurgea două subperioade: prima, continuată din epoca trecută până la începutul secolului 20, se caracterizează prin defrișare masivă, *tabula rasa,* sub o legislație sumară sau, după 1880 – când se adoptă codul forestier – cu una nerespectată, cu instituții de apărare și protejare slabe[1], și în care tăierile de păduri exprimă interese de defrișare pentru fânețe și pășuni cât și pentru arături, dar cu accent pe exploatări comerciale; a doua subperioadă, situată în intervalul deceniilor 1–5 ale secolului 20, se manifestă prin mari oscilații în procesul de exploatare a pădurilor cu nivelurile cele mai înalte în anii postbelici – 1920–1925 și 1944–1950 – și cele mai scăzute în anii de război – 1915–1918, 1940–1944 – și ai crizei economice din 1929–1932. Prin reforma agrară din anul 1921 în scopul formării de izlazuri comunale s-au cedat, spre tăiere definitivă, sute de mii de ha de pădure.

[1] În 1888 personalul silvic la cele peste 2,5 mil. ha era reprezentat de 5 inspectori, 22 subinspectori, 84 guarzi generali și 65 brigadieri silvici, în total 176 salariați („Revista pădurilor", nr. 1, 1888, p. 40).

Fondul forestier cuprinde pădurea propriu-zisă şi poienile şi golurile din păduri; în situaţiile statistice s-au pus în evidenţă aceste forme, separat, pentru a sublinia suprafaţa netă împădurită şi poienile şi golurile extinse în urma tăierilor fără regenerare. Sursele asupra întinderii patrimoniului forestier sunt relativ puţine, rare, pentru intervalul 1860–1899 şi mai frecvente ulterior. Situaţiile statistice prezentate în această secţiune se referă la datele suprafeţei împădurite constatate, estimate, pentru anii: 1860, 1873, 1899, 1912, 1922, 1929, 1937, 1940 şi 1947 care însă până la 1922 nu concordă cu tendinţa fundamentală a evoluţiei.

În consecinţă, întinderea pădurilor a fost reevaluată critic pe baza informaţiilor şi analizei altor surse asigurându-se o estimare plauzibilă pentru intervalul 1860–1914; restul perioadei, până la 1947, se sprijină pe date cu grad mai mare de veridicitate.

De subliniat că singura statistică de bază asupra fondului forestier, cu cel mai mare grad de credibilitate, îl constituie inventarul pădurilor statului român întregit, efectuat în anii 1921–1922 cu mijloacele cele mai judicioase ale timpului; această statistică a constituit şi punctul de sprijin în estimarea întreprinsă de noi asupra evoluţiei întinderii pădurilor din perioada anterioară. Modalităţile de calcul referitoare la acţiunea de reevaluare a evoluţiei suprafeţelor de pădure menţionate se explică în notele detaliate ale Tabelului 372 al secţiunii. Suprafaţa păduroasă a ţării aparţinea, în principal, unui număr de trei categorii de proprietari: 1. statului; 2. instituţiilor publice – comune, judeţe – şi altor instituţii, juridice şi morale; 3. particularilor individuali – marilor proprietari funciari. Statul devine proprietar mare de păduri din 1863, după secularizarea averilor mănăstireşti, când deţine 38% din totalul suprafeţelor împădurite; ulterior, el intră în posesia unor suprafeţe de păduri publice din teritoriile unite cu ţara în 1918, apoi prin exproprierile cu prilejul reformelor agrare din 1921 şi 1945, şi prin cumpărări de păduri de la alţi proprietari.

Pădurile statului erau administrate prin instituţia specială Casa Pădurilor iar ulterior Casa Autonomă a Pădurilor Statului – CAPS. Aceasta avea mandat, conform codului silvic, să supravegheze şi o parte însemnată din pădurile celei de-a doua categorii de proprietari – comunelor, altor instituţii publice, persoanelor juridice şi morale ca: composesorate, pădurile răzeşilor şi moşnenilor, ale bisericilor şi mănăstirilor, instituţiilor de asistenţă medicală şi socială – Spitalele Sf. Spiridon, Brâncovenesc, Academia Română etc. Asupra pădurilor acestora se aplica regimul silvic prevăzut în Codul silvic. Pădurile persoanelor particulare erau administrate de acestea; dar ele puteau solicita încadrarea suprafeţelor lor în regimul silvic.

Supravegherea fondului forestier, amenajarea pentru exploatare, aplicarea regimurilor adecvate de regenerare şi împădurire etc., constituiau obiective ale regimului silvic.

Cea mai importantă era regenerarea masivelor păduroase; până la 1881, la punerea în aplicare a primului Cod silvic românesc, tăierea pădurilor era liberă, fără nici o regulă, după cum şi păşunatul în păduri – de altfel, foarte dăunător întrucât distrugea puietul copacilor viitoarelor păduri – era tot liber.

S-au practicat trei regimuri de bază pentru regenerare: regimul codrului, al crângului simplu şi al crângului compus. Regimul de codru asigura regenerarea pădurilor pentru lemn bun şi consta în tăierea pădurii mature în care se lăsau 80–100

din cei mai viguroşi copaci la ha ca seminceri pentru însămânţare naturală; se aplica la pădurile întinse şi avea trei forme de tratament: codru regulat – însămânţări naturale şi răriturl periodice; codru cu tăieri rase şi codru grădinărit – tăieri periodice prin scoaterea copacilor care corespundeau cerinţelor de exploatare.

Regimul de crâng simplu se aplica fie pădurilor cu specii moi – plop, salcie – sau celor de gârniţă sau stejar pedunculat de la şes, care, în perioada tinereţii, au fost păşunate, tăiate neregulat sau incendiate, în general cu copaci viciaţi; ele se tăiau la vârste tinere întrucât nu puteau fi conduse la vârste înaintate pentru obţinerea unor copaci mari, viguroşi, pentru materiale de valoare. Produsul acestor păduri, care ajungea la o revoluţie de cca 40 ani, servea ca lemn de foc şi pentru nevoile gospodăreşti ale populaţiei locale.

Regimul de crâng compus se întemeia pe regenerări prin lăstari şi prin sămânţă, însă nu a dat rezultate satisfăcătoare în obţinerea materialului lemnos de construcţie pentru piaţă.

În tot fondul forestier al ţării, regimul silvic a fost aplicat cu rezultate mai bune în pădurile statului care, de altfel, se prezentau mai bine calitativ; pentru acestea s-au făcut şi cheltuieli însemnate de administrare şi îngrijire.

Cele mai vitregite au fost pădurile particularilor care au dat şi suprafeţele cele mai întinse de despădurire fiind exploatate neraţional, fără grijă şi perspectiva regenerării; de regulă, aceste păduri se vindeau prin contracte de exploatare pe 10–30 de ani societăţilor forestiere sau antreprenorilor de păduri, timp în care terenul aparţinea celui care a contractat exploatarea lemnului.

Regimul silvic prevedea obligativitatea împăduririi după tăieri sub sancţiune de amenzi; acestea erau însă atât de reduse în comparaţie cu costul împăduririi că, de obicei, se plăteau de către exploatatori, terenul rămânând despădurit, supus transformării în păşuni, arături, sau, pur şi simplu, rămânea sterp şi pierdut pentru patrimoniul forestier.

Secţiunea prezentă, pe baza surselor statistice menţionate, permite întreprinderea unor analize asupra tendinţelor evoluţiei fondului forestier şi a principalelor forme de proprietate, a deplasărilor în structură, după esenţă şi după grupele de vârstă ale pădurilor, estimarea acţiunii de exploatare forestieră şi a gradului de refacere prin împăduririle organizate etc.

Tabelele, urmărind prezentarea fenomenului într-un mod pe cât posibil sistematic şi unitar, au cumulat şi combinat date statistice din sursele plauzibile; în unele cazuri, când datele apăreau ca neverosimile, s-au întreprins recalculări după metode explicate în note.

Tabelul 372

Fondul forestier[1] după categorii de proprietari și suprafața împădurită, în perioada 1860–1948

Anii	Păduri	Poieni și goluri	Total fond forestier	Statul		Instituții publice, persoane juridice și morale		Particulari	
	mii hectare			mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1860[3]	3 099[2]	372[5]	3 471	19	0,61	1 050[4]	33,88	2 030[4]	65,51
1899	2 440	334[5]	2 774[6]	922[8]	37,79	196	8,03	1 322	54,18
1912[6]	2 490	420	2 910[7]	968	38,89	200	8,03	1 322	53,08
1922[9]	6 525	724	7 249	1 854	28,41	2 001	30,67	2 670	40,92
1929[10]	6 449	686	7 135	1 904	29,53	1 980	30,71	2 564	39,76
1937/38[11]	6 247	686	6 933	1 948	31,19	1 982	31,74	2 315	37,07
1940/1941	4 772	525[5]	5 297	1 432	30,01	1 693	35,48	1 647	34,51
1948	5 975	730	6 705	1 150	19,20	3 310	55,40	1 515	25,40

SURSE: „Analele statistice ale României", 1865–1869; „Statistica administrativă a României", 1876; „Revista pădurilor", 1890-1947; *Notices sur les forêts du Royaume de Roumanie,* Bucarest, 1900; „Statistica pădurilor statului", 1900, 1907; „Buletinul statistic al României", 1903-1945; L. Colescu, *Statistica agricolă a României ... pe anii 1904 și 1905. Partea I. Exploatările agricole,* București, 1907, *Statistica pășunilor din anul 1910,* București, 1912; *Raportul d-lui administrator al Casei pădurilor ... cu privire la administrația pădurilor,* București, 1914; V. N. Stinghie, *Rezerva lemnoasă a țării,* București, 1920; „Anuarul statistic al României", 1922–1940; *Statistica pădurilor din România pe anul 1922,* vol.I-III, Chișinău, 1923–1924; „Expunere de motive la proiectul de buget al statului", 1923–1939; *Dare de seamă asupra activității Casei pădurilor 1920-1926,* București, 1928; *Legea administrației pădurilor din 1930. Expunere de motive,* București, 1930; „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1930–1947; *Statistica pădurilor din România în 1929,* București, 1931; „Buletinul statistic CAPS", 1934–1945; *Contribuții la problema materiilor prime în România,* vol. I, *Problema lemnului în România,* București, 1939; *Enciclopedia României,* vol. III, București, 1939; *Realizări agricole 1930–1940,* București, 1940; N. Stinghie și A. D. Sburlan, *Agenda forestieră a României,* București, 1941; „Comunicări statistice", nr. 13, 1946; Arhiva Comisiei Naționale pentru statistică, „Anuarul statistic al României", 1948; „Anuarul statistic al RPR", 1958.

NOTE: [1] Datele statistice în sursele oficiale asupra pădurilor, cu unele excepții, au fost calculate numai pe cale estimativă și la anumite momente. Uneori, pentru aceiași ani, există mai multe evaluări făcute de diferite instituții, organe silvice sau specialiști, îndeosebi pentru intervalul dintre 1860 – 1900. Despre gradul de cunoaștere și apreciere a suprafeței pădurilor țării, în această perioadă, ne vorbește un studiu din revista de specialitate la sfârșitul secolului trecut. Pentru a organiza Serviciul silvic, este invitat un mare specialist german, G. Huffel, care după un an de lucru în țara noastră a întocmit un raport asupra pădurilor României. Acesta s-a publicat în „Revista pădurilor", nr. 5 și 6 din 1890. În raport se aprecia suprafața pădurilor la cca 2 000 mii ha, din care masivul forestier al statului la cca 880 mii ha. În revistă se apreciază că cifra de 2 000 mii ha era întinderea forestieră cu 25 de ani în urmă – adică la 1865 – „dar și aceasta este exagerată". În continuare se menționează: „Nici un document demn de credință nu se află asupra suprafeței pădurilor particulare; tot ce se poate spune este că dacă ele erau 1 mil. ha acum 25 de ani, cum declară statisticile, nu mai sunt astăzi decât 7 – 800 000 ha, enorme suprafețe de păduri fiind defrișate și se defrișează încă ... Estimând la 1 800 000 ha întinderea pădurilor suntem siguri asupra adevărului"(„Revista pădurilor", 1890, nr. 6, p. 173).

Cu trei ani mai târziu, în aceeași revistă de specialitate, un alt autor aprecia suprafața pădurilor supuse regimului silvic la 1 902 335 ha, iar a celor neînscrise în acest regim la cca 1 mil. ha; „Avem – spunea el – în cazul acesta 2 902 335 ha sau, ca cifră rotundă, 3 000 000 ha de păduri la o populație de 5 mil. locuitori" („Revista pădurilor", 1893, iunie, p. 181). Asemenea estimări relative sunt încă multe.

Diferențele dintre aceste evaluări se ridică uneori la sute de mii de hectare, nefiind explicate în surse, chiar oficiale. Unele date privesc întinderea netă a pădurilor, respectiv terenurile împădurite; altele întreaga suprafață forestieră, incluzând și poienile și golurile de munte. Când fondul forestier a fost clasificat pe feluri de proprietari, instituțiile și persoanele care au întocmit statistica au făcut grupări diferite care nu concordă totdeauna între ele.

Fondul forestier al țării se afla în posesia a trei categorii de proprietari; a) statul; b) instituțiile publice, comunale, persoanele morale; c) particularii. Pentru a urmări cu anumită claritate suprafața generală a pădurilor, fondul forestier cât și categoriile de proprietate, s-au adoptat aceste criterii.

a) toate pădurile, indiferent de forma de proprietate, se înscriu în tabel fără goluri și poieni, acestea trecându-se ca evidență numai la totalul fondului forestier, dar adăugându-se ca destinație la suprafața de fânețe și pășuni a țării;

b) pădurile de stat, administrate toate de instituția Casei Pădurilor, se trec la proprietatea de stat; pădurile particulare, de regulă ale marilor proprietari funciari, se înscriu în rubrica respectivă; toate celelalte păduri, sub diverse forme de proprietate colectivă-comunală, ale persoanelor juridice și morale etc., adică restul pădurilor, se clasează la rubrica „ păduri ale instituțiilor publice" etc.

Prima și singura statistică de certitudine mai mare din toată perioada și de aici de cea mai mare importanță a fost întreprinsă, după întregirea statului român, în anii 1921–1922, când s-a efectuat prima inventariere a fondului forestier pe bază de documente, de titluri de proprietate și estimări riguroase din fiecare județ și comună a fiecărui proprietar. În anii 1923–1924 rezultatul inventarierii s-a tipărit în trei mari volume: volumul I: *Pădurile statului;* volumul II: *Pădurile instituțiilor și stabilimentelor publice;* volumul III: *Pădurile particulare administrate de stat și particulare cu administrație proprie.*

În anul 1929 se efectuează, de data aceasta prin estimare generală, o nouă statistică a pădurilor, care consemnează rezultatul modificărilor intervenite după 1921: prin trecerea unor suprafețe de păduri de la un fel de proprietate la altul, prin masivele despăduriri, dar mai ales prin transferul unor întinse suprafețe comunelor în vederea creării izlazurilor comunale, conform prevederilor Legii reformei agrare din 1921.

În anul 1937/1938 se întreprinde o altă evaluare a întinderii fondului forestier pentru a constata deplasările intervenite după 1929. De altfel, se instituise o practică a organelor oficiale ca suprafețele nearabile să fie recenzate la intervale mai mari, de 3–5 ani; între acestea: fânețele și pășunile naturale, viile și livezile de pomi fructiferi, pădurile etc., considerându-se că nu era necesar ca operațiunea de estimare să se facă anual. Aceasta și explică de ce seriile statistice, îndeosebi pentru perioada interbelică, conțin, la aceste categorii de terenuri, cifre identice referitoare la suprafață, câțiva ani la rând.

[2] Cifră recalculată de noi. Cele din surse („Analele statistice ale României", 1865 și „Buletinul statistic al României", 1903 – 1904) de 2 232,2 mii ha considerăm că subestimează fondul forestier la anul 1860. Aceasta se întemeiază pe faptul că datele referitoare la suprafața pădurilor, în deceniile următoare, până la 1914, arată întinderi mai mari ale fondului forestier decât în 1860, ceea ce creează imaginea falsă a unui proces de expansiune a suprafeței pădurilor în această jumătate de secol.

În realitate, fenomenul de necontestat și mereu subliniat de specialiștii forestieri a fost reducerea sensibilă a terenului împădurit al țării; tendința a continuat și în perioada celor două decenii interbelice – 1918-1938 – când suprafața despădurită și scoasă din fondul forestier a fost de cca 300 mii ha.

Datele diferitelor surse, care relevă „creșterea" domeniului forestier în intervalul 1860-1914, exprimă, în realitate, acea parte din întinderea împădurită a țării pe care organele statistice, cu posibilități treptat mai bune de estimare, au putut să o pună în evidență față de suprafața reală a pădurilor, până atunci încă nemăsurată și rămasă necunoscută. Cifrele reprezintă, așadar, estimații cu grade mari de aproximație, cum de altfel se poate observa din datele următoare:

	1860	1873	1899	1905	1912	1922
Suprafața pădurilor (mii ha)	2 232[a]	2 015[b]	2 283[c]	2 283[d]	2 501[e]	2 394[f]

([a] „Buletinul statistic al României", 1903–1904, nr. 1; [b] „Statistique internationale de l'agriculture", Nancy, 1876; datele pentru România au fost furnizate de guvernul român; [c] „Statistica pădurilor statului din anul 1900" și *Notices sur les forêtes en Royaume de Roumanie,* Bucarest, 1900; [d] L. Colescu, *Statistica agricolă a României ... pe anii 1904 și 1905,* București, 1905; [e] „Buletinul statistic al României", 1923, nr. 1, ian.–iun., p. 56. Datele lui C. Bungețianu, după o statistică nepublicată a Casei pădurilor; [f] *Statistica pădurilor în România pe anul 1922,* volumul III, Chișinău, 1925.)

Din aceste date reiese că până la 1912, după 5 decenii de exploatări masive, pădurile țării, în hotarele date, nu numai că nu și-au redus întinderea dar și-au sporit suprafața.

De altfel, cifrele nu conturează nici o tendință clară și cu atât mai mult una reală; creșterile de suprafețe de pădure nu corespund realității întrucât în acești ani nu s-au făcut noi împăduriri de suprafețe; regenerarea pădurilor pe unele terenuri exploatate a dus cel mult la regenerarea pădurilor tăiate dar nu la extinderea fondului forestier.

Astfel că, datele existente în surse, asupra perioadei până la 1914, nu pot constitui puncte de reper reale pentru judecarea evoluției suprafeței păduroase a țării, iar concluziile asupra exploatării pădurilor, a locului lor în economia națională, a valorii lor etc., după cifrele de mai sus, vor fi inexacte.

Este deci necesară o estimare, sprijinită pe alte informații, a suprafeței reale a pădurilor, a tendințelor de evoluție a acestora în jumătatea de secol avută în vedere.

Prima constatare de la care s-a plecat în această acțiune a fost că procesul de defrișare a pădurilor a continuat la scară largă până la începutul secolului 20; toate studiile inginerilor silvici și agronomi, toate monografiile locale, precum și informațiile asupra consumului, exportului, demonstrează masive tăieri, *tabula rasa,* de păduri din zonele de șes și de coline, atât pentru procurarea lemnelor, cât și pentru a elibera terenul necesar pășunilor, ceea ce a avut ca rezultat reducerea absolută a suprafețelor forestiere. Astfel că, la 1899 – prima evaluare după 1860 – întinderea pădurilor țării trebuia să fie mai mică decât cea făcută cu 40 de ani în urmă, și nu mai mare, cum apare în date.

A doua constatare, care decurge logic din prima, este că cifra suprafeței forestiere din 1860 este, evident, mult subevaluată. Ca urmare, recalcularea suprafeței pădurilor trebuia să pornească de la estimarea, pe alte baze, a întinderii forestiere de la începutul perioadei, din anul 1860. Calculul s-a întemeiat pe o analiză comparativă a suprafeței de pădure pe județe, în trei momente: 1860, 1905 și 1922 (când statistica a făcut înregistrări pe județe). Notăm că în anul 1922 s-a făcut prima inventariere a pădurilor țării – în lipsă de cadastru – cu măsurători, pe bază de documente de proprietate și arhive, pentru fiecare pădure în parte, și nu estimări generale ca până atunci.

Din analiză rezultă două situații diferite, pentru două grupe de județe:

a) în 22 de județe, în special cele din Moldova, dar unele și din restul țării, statisticile arată, în comparație cu anul 1860, reduceri însemnate din suprafața pădurilor până la inventarierea din 1922, ca o tendință normală a procesului de despădurire;

b) în 10 județe, toate, cu excepția Putnei, din Muntenia, suprafața forestieră în 1860 apare mai mică decât întinderea arătată de sursele statistice în anii 1905 și 1922 ceea ce apare greu credibil având în vedere că întinderea pădurilor a manifestat, și în aceste județe, aceeași tendință de reducere.

De aici rezultă că la 1860 întinderea pădurilor, cu certitudine cel puțin în aceste județe, a fost subevaluată, aceasta reflectându-se și în totalul pe țară.

Pentru a corecta datele suprafeței forestiere din cele 10 județe și deci și totalul, s-a procedat la reconstituirea cifrelor asupra întinderii pădurilor astfel:

1. În locul datelor subevaluate ale anului 1860, la fiecare din cele 10 județe s-a trecut suprafața cea mai mare a anului 1922, considerându-se aceasta ca minimă posibilă a întinderii inițiale a pădurilor în 1860, ignorându-se pentru moment tăierile de păduri efectuate în perioada 1860–1922. Această ipoteză de lucru se întemeiază pe faptul că datele substituite sunt singurele la dispoziție și că ele, în 1922, au la bază comensurări mai precise. Suprafața forestieră pentru cele 10 județe, astfel stabilită, era de 484,6 mii ha;

Județele cu suprafața pădurilor considerată subevaluată în 1860 și căreia i s-au adus corecturi (mii ha)

	1860	1905	1922	1860 (corectat)
Buzău	81,9	86,7	116,6	116,6
Dâmbovița	92,9	90,9	105,5	105,5
Gorj	70,9	188,1	170,7	188,1
Ialomița	11,2	19,6	31,0	31,0
Muscel	51,0	122,7	152,2	152,1
Prahova	131,3	104,3	152,6	152,6
Putna	72,9	114,3	137,3	137,3
Râmnicu Sărat	50,7	51,7	56,9	56,9
Brăila	6,2	7,2	11,4	11,4
Vâlcea	73,8	175,9	115,2	175,9
TOTAL	642,8	961,4	1 049,4	1 127,4

La două județe – Gorj și Vâlcea – s-a făcut corectarea cu cifra anului 1905, fiind cea mai mare.

[2] Având suprafața estimată pentru 1860 la cele 10 județe a fost necesar să se calculeze acum întinderea de pădure diminuată prin defrișare după 1860 până la 1922.

În acest scop, s-a aplicat lă suprafața păduroasă a celor 10 județe același procent de reducere a terenurilor forestiere, pentru perioada 1860–1922, care a reieșit din calculul celor 22 de județe, respectiv de 28%. S-a ținut seamă de modificările teritoriale intervenite. Suprafața estimată ca micșorată prin tăieri la cele 10 județe, în intervalul analizat, se ridica astfel la 315,7 mii ha.

Rezumând operațiunile efectuate reiese că suprafața totală a pădurilor țării, estimată pentru 1860, era formată din : *a)* cifra suprafeței, considerată corectă, a pădurilor celor 22 de județe, de 1 655,9 mii ha; *b)* suprafața recalculată a celor 10 județe, de 1 127,4 mii ha; *c)* suprafața aferentă acelor județe, propusă a fi redusă ulterior, ca urmare a defrișărilor de 315,7 mii ha; în total 3 099 mii ha; este întinderea de păduri considerată minimă posibilă, fără goluri și poieni, existentă deci la începutul perioadei.

Notăm că mai rămâne o rezervă de subevaluare la cele 22 de județe a căror suprafață de pădure a fost considerată acceptabilă; nu pentru că datele ar avea o garanție de certitudine, ci pentru că ele arată tendințe de reducere, ceea ce se înscrie în evoluția „normală" a fondului forestier de atunci; dar nu avem nici o dovadă că măsura reducerii este cea exprimată în aceste cifre, ea putând să fie mai mare sau mai mică decât cea reală.

Diferența dintre 2 233,2 mii ha, cifră consemnată de sursă pentru anul 1860, și cifra de 3 099 mii ha, calculată de noi, considerăm că se datorează subevaluării întinderii pădurilor la cele 10 județe din cauza insuficienței informațiilor, a insuficienței de personal silvic pentru realizarea lucrărilor de recenzare. În acest sens, este suficient să menționăm că personalul silvic al statului în 1860 era de 17 salariați, în 1867 de 21 și în 1881 de 67 salariați („Revista pădurilor", 8/1890). Că nu se putea efectua o inventariere a câteva milioane de ha de pădure cu acest personal este foarte clar.

Cifra recalculată de noi pentru anul 1860 ca suprafață împădurită a țării ar putea fi confirmată printr-o modalitate originală; aceasta pornește de la evidența claselor de vârstă a pădurilor din statistica anului 1922 pentru Vechiul Regat, reprezentată astfel:

– clasa I, 1-20 ani – 906,1 mii ha; deci suprafață exploatată între 1902–1922;
– clasa II, 20-40 ani – 464,6 mii ha; suprafață exploatată între 1822–1901;
– clasa III, 40-60 ani – 334,1 mii ha; suprafață exploatată între 1862–1881;
– clasele IV-VI – peste 60 ani – 808,7 mii ha pădure bătrână, dinaintea anului 1862.

Astfel, în perioada 1862–1922, se cuprind exploatările claselor I, II și III, respectiv suprafața de 1 705 mii ha tăiată și regenerată. Scăzând din suprafața de pădure estimată de noi la 1860, de 3 099 mii ha, întinderea de 1 705 mii ha tăiate și refăcute și 809 mii ha pădure bătrână rezultă 585 mii ha defrișate și nerefăcute, transformate, parte, în goluri și poieni de pădure, în pășuni, în terenuri arabile, fânețe, parte, în terenuri nefolosite, în orice caz, pierdute pentru fondul forestier, ceea ce ar reveni la 9,3 mii ha pe an.

Evidența calculului se confirmă prin următoarele: dacă scădem din suprafața anului 1860, de 3 099 mii ha pădure, întinderea pădurilor constatată în 1922, de 2 513,5 mii ha, restul reprezintă suprafețele ieșite din fondul forestier și utilizate ca alte forme de teren; această suprafață concordă aproximativ cu întinderea de 585 mii ha obținută prin calculul anterior.

Suprafețele împădurite după 1881, când intră în vigoare codul forestier, care prevedea obligația plantării terenurilor exploatate, nu pot depăși, până în 1922, mai mult de câteva mii, cel mult zeci de mii de ha, ceea ce nu afectează calculele. În afară de aceasta, o marjă importantă o asigură golurile și poienile din fondul forestier, în întinderi variabile, transformate succesiv în pășuni și fânețe, apoi – funcție de situația geografică a fostei păduri – în pământ arabil.

Pe baza estimărilor explicate la nota 2 și a calculului de extrapolare în serie descrescătoare, suprafața pădurilor, deci a fondului forestier fără poieni și goluri, în perioada 1860-1914 s-ar prezenta astfel, în mii ha:

1860–3 099	1870–2 965	1880–2 907[a]
1861–3 086	1871–2 951	1881–2 891
1862–3 072	1872–2 938	1882–2 875
1863–3 059	1873–2 924	1883–2 860
1864–3 045	1874–2 911	1884–2 844
1865–3 032	1875–2 897	1885–2 829
1866–3 018	1876–2 883	1886–2 813
1867–3 005	1877–2 869	1887–2 797
1868–2 991	1878–2 855	1888–2 782
1869–2 978	1879–2 842	1889–2 766

1890–2 751	1898–2 627	1907–2 485
1891–2 736	1899–2 612	1908–2 468
1892–2 721	1900–2 596	1909–2 453
1893–2 705	1901–2 581	1910–2 433
1894–2 689	1902–2 565	1911–2 420
1895–2 674	1903–2 549	1912–2 407
1896–2 658	1904–2 533	1913–2 394
1897–2 643	1905–2 517	1914–2 513 [b]
	1906–2 500	

[a] (a Suprafața sporește datorită aportului pădurilor Dobrogei, intrată în administrația românească în 1879.
[b] Creșterea suprafeței se datorește pădurilor din sudul Dobrogei din județele Durostor și Caliacra, intrate în 1913 în componența statului român.)

În realitate, reducerea suprafeței împădurite nu s-a produs uniform ci în mod inegal în diferiți ani, ceea ce însă nu poate fi cuantificat și consemnat, astfel că, deocamdată acceptăm, până când cercetările în domeniu vor determina criterii mai precise, această soluție corectă ca tendință pentru estimarea evoluției fondului forestier.

[3] Datele pe județe privitoare la suprafața pădurilor din 1860 se află în „Analele statistice ale României" din 1865. Atât cele parțiale cât și totalul sunt exprimate, pe două coloane, în pogoane și în fălci. Aplicând etalonul de transformare în hectare, de 5 011 mp pentru pogoane și 14 322 mp pentru fălci, se obțin totaluri diferite: 2 019,8 mii ha în primul caz și 2 597,3 mii ha în al doilea caz, date care nu corespund cu cifra de 2 232,2 mii ha furnizată patru decenii mai târziu de „Buletinul statistic al României", 1903-1904, nr. 1, p. 4. Desigur nu este exclus ca statisticianul care a prezentat datele în „Buletinul statistic" să fi comis erori. Noi pornim totuși de la datele furnizate de „Buletinul statistic al României", 1903–1904, nr. 1.

Încercând diferite modalități de calcul asupra cifrelor din „Analele statistice", 1865, pentru a face operabile datele privitoare la suprafața pădurilor pe județe, s-a ajuns la concluzia că autorii statisticii din 1865 au confundat unitățile de măsură. Din calculele aplicate reiese că, în realitate, suprafața pădurilor era dată nu în unități comune de măsură pentru toate județele, ci diferite: pentru județele din Moldova, în fălci și pentru cele din Muntenia, în pogoane. Făcând transformarea pe baza acestor etaloane, întinderea pădurilor apare ca fiind de 2 298,8 mii ha, cifră apropiată de cea dată în „Buletinul statistic" menționat, dacă se are în vedere și un spor de câteva zeci de mii de ha prin integrarea, în 1878, a Dobrogei în statul român.

[4] Suprafața totală recalculată, de 3 099 mii ha, s-a repartizat rubricilor 4 și 6 în aceeași proporție cu cifrele vechi.

[5] În lipsa datelor asupra acestei categorii de teren, s-a apreciat la 12% din suprafața pădurilor pentru 1860 și 11% pentru 1940/1941, procent minim în comparație cu ceilalți ani.

[6] În „Buletinul statistic al României", nr. 1, 1923, de unde sunt reproduse datele se menționează că ele provin dintr-o statistică nepublicată a Casei pădurilor, *op. cit.*, p. 56. L. Colescu, în *Statistica agricolă a României ... pe anii 1904 și 1905,* afirmă că în 1899 Serviciul silvic a înregistrat 2 774 mii ha pădure, din care 2 283 mii ha păduri propriu-zise, restul fiind goluri și poieni, unele cu fânețe și pășuni, altele arături. „Buletinul statistic al României", nr. 1, 1903 – 1904,arată pentru 1903 o suprafață de păduri de 2 282 mii ha. Aceeași cifră o dă pentru 1910 „Statistica pășunilor din anul 1910". „Anuarul statistic al României", 1912, arată suprafața pădurilor țării pentru anul 1905, ca fiind de 2 758 mii ha (împreună cu golurile de munte). Ea se repartizează astfel: statul, 1 068 mii ha; domeniile coroanei, 71 mii ha; instituții publice, comune, județe, 126 mii ha; particulari, 1 493 mii ha, făcându-se la acestea mențiunea că sunt incluse și golurile. În tabelul următor, referitor la suprafața pădurilor statului, repartizată pe specii de copaci, se menționează un total de 148 mii ha reprezentând golurile.

[7] „Statistica pădurilor din România", în 1929, prezintă datele următoare referitoare la repartizarea după forme de proprietate, a suprafeței păduroase (fără goluri și poieni):

	1899	1905	1912
Statul	922[a]	919[b]	968
Instituții publice	126	126	
Domeniile coroanei	70	71	200
Particulari și moșneni și răzeși	1 493[c]	1 493[c]	1 322
	2 611	2 609	2 490

([a] Goluri şi poieni – 163 mii ha ; [b] Goluri şi poieni – 147 mii ha; [c] Până la 1912 pădurile particulare erau trecute împreună cu poienile şi golurile).

[8] Creşterea suprafeţei pădurilor proprietate de stat şi reducerea pădurilor în proprietatea instituţiilor publice, morale etc., după 1860, se datoreşte secularizării averilor mănăstireşti din anul 1863, cu care ocazie majoritatea pământului acestora, şi o dată cu el şi pădurile, a trecut în proprietatea statului.

[9] Inventarierea pădurilor ţării între 1921–1922 a pus în evidenţă suprafaţa împădurită, golurile şi poienile, cât şi structura pe forme de proprietate, care se înfăţişează astfel:

Categoria de proprietari	Suprafaţa împădurită mii ha	Poieni şi goluri mii ha	Total
Păduri de stat	1 854	225	2 079
Păduri ale instituţiilor publice	1 226	94	1 320
Păduri particulare administrate de stat	775	63	838
Păduri particulare administrate de particulari	2 670	342	3 012
Total	6 525	724	7 249

(*Dare de seamă asupra activităţii Casei pădurilor 1920-1926,* Bucureşti, 1926).

Mai notăm că „Anuarul statistic al României" pe anul 1025 prezintă statistica pădurilor după proprietari astfel: statul, 2 000 mii ha; stabilimente publice şi păduri administrate de stat, 1 700 mii ha; particulari, 3 634 mii ha; în total 7 334 mii ha. Cifra suprafeţei totale este apropiată de cea a Dării de seamă, dar cea privitoare la categoriile de proprietari este diferită; ceea ce înseamnă că încadrarea proprietarilor în cele trei categorii s-a făcut pe alte criterii. Faptul este confirmat şi de „Anuarul statistic al României" pe anul 1929.

[10] „Statistica pădurilor din România" din anul 1929 relevă următoarea structură după proprietate a fondului forestier:

	Suprafaţa împădurită mii ha	Poieni şi goluri mii ha	Total mii ha
Păduri de stat	1 904	150	2 054
Păduri ale instituţiilor publice	193	25	218
Păduri particulare administrate de stat	1 787	135	1 921
Păduri particulare administrate de proprietari	2 564	377	2 941
Total	6 449	686	7 134

[11] În deceniul patru, în 1937, Serviciul silvic al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor întreprinde o evaluare a pădurilor a cărui rezultat este suprafaţa de 6 247 mii ha. Ea se repartiza pe proprietari astfel: statul – CAPS, 1 899 mii ha; instituţii de stat, 49 mii ha; comune, municipii, oraşe, 830 mii ha; persoane publice şi morale, 150 mii ha; Domeniile coroanei, 58 mii ha; Fondul bisericesc Bucovina, 234 mii ha; moşnenii şi composesorii, 904 mii ha; comunităţile de avere grănicereşti – Caransebeş şi Bistriţa Năsăud, 270 mii ha; particulari, 1 853 mii ha. Această statistică a fost publicată în „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor", 1939, nr. 3. Dar în nr. 2 din 1938 aflăm alte date: stat – CAPS, 1 889 mii ha; proprietăţi composesorale, comunale, orăşeneşti etc., administrate de stat, 1 964 mii ha; instituţii publice, Domeniul coroanei, Fondul bisericesc Bucovina, persoane morale şi juridice, 763 mii ha; particulare, 2 134 mii ha; în total, 6 750 mii ha; o diferenţă deci de cca 500 mii ha; ar putea să fie goluri şi poieni din păduri, dar nu apare plauzibilă presupunerea întrucât la suprafaţa pădurilor statului cifra lasă să se întrevadă includerea celor peste 200 mii ha goluri şi poieni din pădurile sale.

În lucrarea *Realizări agricole 1930–1940,* aflăm o suprafaţă totală a pădurilor de 6 223 mii ha repartizată aproximativ ca în 1937.

Tabelul 373

TRANSILVANIA

Suprafața pădurilor după forma de proprietate, în anii 1885, 1893, 1900, 1904, 1908, 1912

Anii	Total		Proprietatea cu circulație restrânsă[1]		Proprietatea privată[2]	
	mii ha	pondere	mii ha	pondere	mii ha	pondere
1	2	3	4	5	6	7
1885	3 809	100,0	2 841	74,6	968	25,4
1893	3 759	100,0	2 696	71,7	1 063	28,3
1900	3 705	100,0	2 686	72,5	1 019	27,5
1904	3 706	100,0	2 633	71,0	1 073	29,0
1908	3 692	100,0	2 567	69,5	1 124	30,5
1912	3 660	100,0	2 548	69,6	1 112	30,4

SURSE: „Magyar statisztikaj évkönyv" [Anuarul statistic maghiar] 1895, 1900, 1904, 1908, 1912.

NOTE: [1] Se cuprind pădurile persoanelor juridice și morale (care nu se puteau vinde și cumpăra decât în condiții speciale) ca, de pildă: ale statului, comunelor, bisericilor, composesoratelor, fundațiilor.

[2] În sursă nu se specifică „păduri particulare" ca atare; ele au fost deduse după rubrica „păduri neimpuse prin lege la o gospodărie rațională" întrucât toate celelalte categorii trebuiau să se conforme măsurilor de stat referitoare la întreținere, exploatare, plantare etc.

Tabelul 374

TRANSILVANIA

Suprafața pădurilor după forma de proprietate, în anii 1885 și 1893

Proprietatea	1885		1893	
	mii ha	pondere	mii ha	pondere
1	2	3	4	5
TOTAL	3 809	100,0	3 759	100,0
De stat	663	17,4	674	17,9
Comunală și sătească	1 392	36,6	1 201	31,9
Ecleziastică	190	5,0	196	5,2
A fundațiilor publice și particulare	32	0,8	25	0,7
Composesorală, comunală	425	11,2	474	12,6
Societăți pe acțiuni	137	3,6	119	3,2
Particulară, individuală	968	25,4	1 064	28,3
Altele	2	x	6	0,2

SURSA: Bedö Albert, *A magyar állami egységek gazdasági és kereskedelmi leirása* [Descrierea unităților economice și comerciale ale statului maghiar] 1885, vol. II.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 375

BASARABIA

Suprafața împădurită[1], pe categorii de proprietate, în perioada 1850 – 1919

mii ha

Anii	Total	În suprafața provinciei %	Statul	Mănăstiri și biserici	Particulari
1	2	3	4	5	6
1850	365,2	8,2	- - -	- - -	- - -
1853	311,9	7,0	- - -	- - -	- - -
1881	287,8	6,5	- - -	- - -	- - -
1899	263,3	5,9	14,2	74,3	174,9
1919	249,3	5,6	11,1	50,7	187,5

SURSE: „Anuarul statistic al Basarabiei", 1923; P. Laganov, *Statistica proprietății rurale din Rusia europeană*, 1906; P. Cazacu, *Moldova dintre Prut și Nistru, 1812 – 1918*, Iași, 1923.

NOTE: [1] Altă sursă arată distribuirea pădurilor moșierești, în anul 1917, pe categorii de mărime, în deseatine (1,09 ha):

Categoria	Proprietari		Suprafață		Revin la un proprietar
	număr	%	deseatine	%	
1	2	3	4	5	6
sub 300 des.	771	89,7	73 773	51,4	96
300-500 "	32	3,7	11 904	8,3	372
500-1 000 "	33	3,9	23 393	16,3	709
peste 1 000 "	19	2,3	32 031	22,3	1 689
Societăți	3	0,4	2 485	1,7	801
Total	858	100,0	143 586	100,0	167

(D.E. Semeacov, *Ocerki economicescoi istorii Bessarabii epohi imperialisma*, Chișinău, 1980, p. 106).

Tabelul 376

Fondul forestier, după provincii istorice, categorii de proprietari și forme de teren, în anul 1922[1]

mii ha

Categorii de proprietari, forme de teren	Total	Vechiul Regat	Transil-vania	Buco-vina	Basa-rabia
1	2	3	4	5	6
Total fond forestier					
Păduri	6 524,8	2 513,5	3 372,6	429,3	209,4
Poieni	724,2	414,0	254,7	30,7	24,8
Total	7 249,0	2 927,5	3 627,3	460,0	234,2
Păduri de stat					
Păduri	1 853,8	1 097,1	564,8	1,5	190,4
Poieni	224,7	146,1	55,0	0,1	23,5
Total	2 078,5	1 243,2	619,8	1,6	213,9

continuare *tabel 376*

Categorii de proprietari, forme de teren	Total	Vechiul Regat	Transil-vania	Buco-vina	Basa-rabia
1	2	3	4	5	6
Păduri particulare administrate de stat					
Păduri	774,7	–	758,2	16,5	–
Poieni	62,9	–	62,8	0,1	–
Total	837,6	–	821,0	16,6	–
Păduri ale instituțiilor și administrațiilor publice					
Păduri	1 226,2	183,6	783,3	259,3	–
Poieni	94,3	25,0	48,5	20,8	–
Total	1 320,5	208,6	831,8	280,1	–
Păduri particulare cu administrație proprie					
Păduri	2 670,1	1 232,8	1 266,4	151,9	19,0
Poieni	342,4	242,9	88,5	9,7	1,3
Total	3 012,5	1 475,7	1 354,9	161,6	20,3

SURSA: *Statistica pădurilor din România*, vol. I–III, 1922, Chișinău, 1923–1925.
NOTE: [1] Datele provin din inventarierea fondului forestier pe bază de acte, documente și estimări, pe forme de proprietate și proprietari, la nivelul comunelor și județelor.

Tabelul 377

Fondul forestier, după provincii istorice, categorii de proprietari și forme de teren, în anul 1922

procente în total

Categorii de proprietari, forme de teren	Total	Vechiul Regat	Transil-vania	Buco-vina	Basa-rabia
1	2	3	4	5	6
Total fond forestier					
Păduri	100,0	38,5	51,7	6,6	3,2
Poieni	100,0	57,2	35,2	4,2	3,4
Total	100,0	40,4	50,1	6,3	3,2
Păduri de stat					
Păduri	100,0	59,2	30,4	0,1	10,3
Poieni	100,0	65,0	24,5	x	10,5
Total	100,0	59,8	29,8	0,1	10,3
Păduri particulare administrate de stat					
Păduri	100,0	-	97,9	2,1	-
Poieni	100,0	-	99,8	0,2	-
Total	100,0	-	98,0	2,0	-
Păduri ale instituțiilor și administrațiilor publice					
Păduri	100,0	15,0	63,9	21,1	-
Poieni	100,0	26,5	51,4	22,1	-
Total	100,0	15,8	63,0	21,2	0,7
Păduri particulare cu administrație proprie					
Păduri	100,0	46,2	47,4	5,7	0,7
Poieni	100,0	70,9	25,9	2,8	0,4
Total	100,0	49,0	45,0	5,3	0,7

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 376.

Tabelul 378

Fondul forestier al statului după formele de exploatare[1] până la 1912 și între 1912 – 1922

mii ha

Specificația	Suprafață	Ponderi
1	2	3
Poieni și locuri goale	224,7	10,8
Păduri	1 853,8	89,2
Total	2 078,5	100,0
Forme de exploatare		
În regim de crâng simplu	368,0	100,0
până la 1912	198,0	53,8
1912–1922	170,0	46,2
cu rezerve	113,4	100,0
până la 1912	81,2	71,6
1912–1922	32,2	28,4
În regim de codru:		
regulat	41,8	100,0
până la 1912	19,3	46,2
1912–1922	22,5	53,8
tăieri rase	122,8	100,0
până la 1912	87,8	71,5
1912–1922	35,0	28,5
grădinărit	49,9	100,0
până la 1912	36,8	73,7
1912–1922	13,1	26,3
Total exploatare	695,7	100,0
până la 1912	423,1	60,8
1912–1922	272,6	39,2
Păduri neexploatate	1 158,1	62,5
Păduri exploatate	695,7	37,5
Total păduri	1 853,8	100,0

SURSA: *Statistica pădurilor din România*, 1922, vol. I ..... Chișinău, 1923.

NOTE: [1] Explicația regimurilor de exploatare a pădurilor în *supra-Fondul forestier –Observații metodologice.*

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II

COMPOZIȚIA DUPĂ ESENȚE A FONDULUI FORESTIER – Introducere

Valoarea de întrebuințare, comercială, a pădurilor depinde de mai mulți factori, precum: suprafața, vârsta, densitatea, compoziția după esențe lemnoase, gradul de accesibilitate în exploatare și transport la punctele de prelucrare și consum etc.

Structura după speciile copacilor și esențe este unul din cei mai importanți indicatori de valoare ai unui teren împădurit.

Compoziția mai precisă după speciile lemnoase ale pădurilor României a început să fie cunoscută abia de la sfârșitul secolului 19 și îndeosebi pentru pădurile statului; estimările ulterioare au precizat calitatea pădurilor și structura lor după esențe; de asemenea, s-au relevat modificările principale și tendințele orientative în compoziția după esențe a fondului forestier.

Exploatarea comercială a pădurilor a solicitat, în primul rând, lemnul de rășinoase, de stejar, în general, de construcție, pentru consum intern și mai ales cerut la export. Ritmul și suprafața de tăiere a acestor categorii au fost mai mari decât pentru celelalte specii. Specialiștii forestieri au relevat cu insistență cele două tendințe în modificarea structurii pe esențe a fondului forestier românesc în ultimul secol: reducerea absolută a suprafețelor pădurilor cu esențe de calitate, valoroase – rășinoase, de stejar etc., pe de o parte, substituirea acestora, în urma defrișării lor, cu foioase inferioare – tei, mesteacăn, plop etc., pe de altă parte.

O literatură bogată din anii interbelici a celor mai proeminenți cercetători ingineri forestieri a dat alarma asupra procesului de degradare, în urma exploatărilor neraționale, a fondului forestier impunând opiniile lor guvernelor care au întreprins măsuri mai drastice de reîmpădurire a suprafețelor exploatate, cu esențe de calitate. Aceasta se poate constata și din datele referitoare la suprafețele reîmpădurite în perioada interbelică, mult mai mari decât înainte.

Cu toate acestea, procesul îndelungat de tăiere și reducere a rezervelor lemnoase de valoare și expansiunea, în locul lor, a foioaselor inferioare mult mai repede crescătoare, sunt semnalate ca ducând la diminuarea calitativă a masivelor păduroase ale țării, cu atât mai mult cu cât speciile de foioase inferioare tind să se insinueze spre altitudini mai înalte decât bariera lor naturală.

În Transilvania și Bucovina, până la Unirea din 1918, suprafețele de rășinoase nu au diminuat, regimul obligatoriu și sever de reîmpădurire, cu

aceleaşi specii, impus societăţilor comerciale exploatatoare, a menţinut un echilibru în compoziţia pădurilor.

Notăm că tendinţele pe termen lung menţionate nu pot fi sesizate în Tabelul 379 întrucât în perioadele scurte s-au produs schimbări teritoriale care au antrenat şi modificări în compoziţia totală a pădurilor.

Tabelul 379

Repartiţia, după esenţe, a pădurilor, în anii 1912, 1922, 1929 şi 1947

Anii	Total	Răşinoase		Fag		Stejar		Alte foioase	
	mii ha	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1912	2 490	470	18,9	807	32,4	543	21,8	670	26,9
1922	6 525	1 585	24,3	2 456	37,6	1 378[1]	21,1	1 106	17,0
1929	6 449	1 615	25,1	2 453	38,0	1549	24,0	832	12,9
1947[2]	5 729[3]	1 439	25,1	1 981	34,6	1 173	20,5	1 136	19,8

SURSE: *Agenda forestieră,* 1930, 1941. Vezi sursele de la Tabelul 372.

NOTE: [1] Cifră corectată.
[2] Numai păduri de codru în 1948.
[3] Suprafaţa de producţie. Totalul fondului forestier, după „Anuarul statistic al RPR", 1958, era de 6 487 mii ha.

Tabelul 380

TRANSILVANIA

Suprafaţa pădurilor, după esenţe, în anii 1885, 1893, 1900, 1904, 1908, 1912

Anii	Total	Brad		Stejar		Fag şi alte foioase	
	mii ha	mii ha	pondere	mii ha	pondere	mii ha	pondere
1	2	3	4	5	6	7	8
1885	3 809	821	21,6	964	25,3	2 024	53,1
1893	3 759	830	22,1	969	25,8	1 960	52,1
1900	3 705	844	22,8	920	24,8	1 941	52,4
1904	3 706	847	22,8	918	24,8	1 941	52,4
1908	3 692	860	23,3	902	24,4	1 930	52,3
1912	3 662	866	23,6	856	23,4	1 940	53,0

SURSA: „Magyar statisztikai évkönyv" [Anuarul statistic maghiar], 1893, 1900, 1904, 1908, 1912.

Tabelul 381

Distribuirea suprafeței pădurilor, după specii[1] forestiere, pe categorii de proprietate și pe provincii istorice, în anul 1929

Categoria de proprietate, provincia istorică	Total general		Total rășinoase		Total foioase		Foioase moi		Foioase tari		Stejar		Fag		Alte foioase tari	
	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Proprietari																
Total	6 448,5	100,0	1 614,7	25,0	4 833,8	75,0	288,0	4,5	4 545,8	70,5	1 548,8	24,0	2 452,7	38,0	544,3	8,5
Statul	1 904,0	29,5	362,0	19,0	1 542,0	81,0	137,9	7,2	1 404,1	73,8	565,8	29,7	658,3	34,6	180,2	9,5
Instituții publice, persoane morale	1 980,2	30,7	712,4	36,0	1 267,8	64,0	49,1	2,5	1 218,7	61,5	378,3	19,1	744,8	37,6	95,6	4,8
Particulari	2 564,3	39,8	540,4	21,1	2 023,9	78,9	100,9	3,9	1 923,0	75,0	604,6	23,6	1 049,6	40,9	268,8	10,5
Provincii istorice																
Total	6 448,5	100,0	1 614,7	25,0	4 833,8	75	287,9	4,5	4 545,8	70,5	1 548,8	24	2 452,7	38,0	544,3	8,5
Vechiul regat	2 517,2	39,6	473,7	18,8	2 043,5	81,2	191,8	7,6	1 851,7	73,6	705,0	28	819,6	32,6	327,0	13,0
Transilvania	3 282,3	51,6	828,8	25,3	2 453,5	74,7	62,2	1,9	2 391,3	72,8	723,9	22,1	1 528,1	46,6	139,3	4,1
Bucovina	449,4	6,9	312,2	69,5	137,3	30,5	5,8	1,3	131,5	29,2	5,6	1,2	103,4	23,0	22,5	5,0
Basarabia	199,4	3,1	x	–	199,5	100,0	28,1	14,1	171,3	85,9	114,3	57,3	1,6	0,7	55,5	27,9

SURSA: „Anuarul statistic al României", 1929.

NOTĂ: [1] Procentele speciilor forestiere se află în următoarele relații: Total general = total rășinoase+total foioase; Total foioase= foioase tari+foioase moi; Foioase tari = stejar+fag+alte foioase.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III

REPARTIȚIA PE GRUPE DE VÂRSTĂ A PĂDURILOR – Introducere

Insuficiența de date pe un interval mai lung asupra claselor de vârstă a pădurilor țării nu facilitează posibilitatea de analiză asupra deplasărilor între aceste catogorii, a tendințelor ce s-au impus în urma intervenției exploatării masive în fondul forestier.

Totuși compoziția pe vârstă a fondului forestier, chiar și pentru o perioadă mai scurtă sau pe anumiți ani, poate genera analize de mare importanță, în determinarea valorii globale și pe clase a patrimoniului forestier, a relației dintre suprafețele diferitelor clase de vârstă în vederea precizării capacităților prezente și viitoare de exploatare, a rezervelor de masă lemnoasă posibil de valorificat. Repartiția pe clase de vârstă mai furnizează indici siguri asupra modului cum a decurs exploatarea în ultimele opt–zece decenii. În acest sens, datele pentru 1929 sunt ilustrative: cea mai intensă exploatare a pădurilor a avut loc între 1909 și 1929 întrucât suprafața pădurilor tinere, regenerate, de 0–20 ani, deține 32,3% din total; împreună cu suprafețele exploatate în perioada 1890–1909, se ajunge la 51,4% păduri tinere rezultate în urma tăierii, deci o jumătate din pădurile țării numai din ultimele patru decenii. Între vârstele 40–80 ani se situează doar 23,4% iar pădurile bătrâne, de peste 80 ani, cu unele carențe în exploatare, dețin 25,2%. Pe aceste baze se pot aprecia posibilitățile de valorificare a lemnului în perioadele următoare.

Datele privitoare la compoziția pe clase de vârstă a pădurilor statului, în dinamica unui interval relativ mai mare – 1922 –1942– pot să constituie temeiul unor concluzii generale, valabile pentru întreg fondul forestier al țării. Cercetate la teritoriul forestier constant al statului, clasele de vârstă arată o tendință de reducere a masivelor mai solicitate –între 41–80 ani – dar și a grupei tinere– 0–20 ani–, ilustrând aici fie trecerea în clasa superioară a unor păduri, fie întârzierea împăduririi unor suprafețe recent exploatate. Ponderea însemnată a pădurilor de peste 80 ani – 35,8% – pune în evidență fie calitatea mai slabă, din cauza depășirii vârstei optime de exploatare la unele specii, a materialului și deci o cerere redusă pe piață, fie accesibilitatea mai grea în masiv pentru exploatare la aceste clase și deci costuri mai ridicate, cu aceleași consecințe.

În orice caz, urmele unei intense exploatări din ultima treime a secolului trecut și prima treime a secolului actual sunt pregnante în pădurile țării, predominând

vârstele tinere –51,4%, și bătrâne –25,2%; vârstele mijlocii, apte pentru cea mai bună valorificare, sunt deficitare, ocupând doar 23,4% din suprafața păduroasă; modificarea acestui raport în sens favorabil cere o perioadă de 4–6 decenii.

Tabelul 382

Repartiția după clase de vârstă a pădurilor statului, în anii 1922, 1930, 1935, 1938/39, 1941/42

mii ha

Anii	Total	0 – 20 ani	21 – 40 ani	41 – 60 ani	61 – 80 ani	81 – 100 ani	peste 100 ani
1	2	3	4	5	6	7	8
1922	1 853	565	333	215	201	219	320
1930	1 907	525	372	165	187	226	432
1935	1 872	391	343	247	216	237	438
1938/39	1 875	464	354	196	189	267	405
1941/42	1 656	417	297	159	154	227	402

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 372.

Tabelul 383

Repartiția după clase de vârstă a pădurilor statului, în anii 1922, 1930, 1935, 1938/39, 1941/42

procente

Anii	Total	0 – 20 ani	21 – 40 ani	41 – 60 ani	61 – 80 ani	81 – 100 ani	peste 100 ani
1	2	3	4	5	6	7	8
1922	100,0	30,5	18,0	11,6	10,8	11,8	17,3
1930	100,0	27,5	19,5	8,7	9,8	11,9	22,6
1935	100,0	20,9	18,3	13,2	11,5	12,7	23,4
1938/39	100,0	24,8	18,9	10,5	10,1	14,2	21,6
1941/42	100,0	25,2	17,9	9,6	9,3	13,7	24,3

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelul 382.

Tabelul 384

Repartiția după clase de vârstă a pădurilor, în anii 1922, 1929

mii ha

Anii	0 – 20 ani	21 – 40 ani	41 – 60 ani	61 – 80 ani	81 – 100 ani	peste 100 ani
1	2	3	4	5	6	7
1922	2 150	1 217	881	729	689	863
1929	2 085	1 234	807	702	682	938

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 372.

Tabelul 385

Distribuirea suprafeței pădurilor pe clase de vârstă, după categorii de proprietate și pe provincii istorice în anul 1929

Categoria de proprietate, provincie istorică	0 – 20 ani		21 - 40 ani		41 –60 ani		61 - 80 ani		81 - 100 ani		peste 100 ani		Total		
	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	mii ha	%	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Proprietari															
Total	2 085,0	32,3	1 233,8	19,1	806,8	12,5	702,4	10,9	682,4	10,0	938,0	14,6	6 448,5	100	100
Statul	525,3	27,6	372,1	19,5	161,6	8,5	186,9	9,8	225,9	11,9	432,2	22,7	1 904,0	100	29,5
Instituții publice, persoane morale	534,1	27,0	385,4	19,4	318,2	16,1	248,1	12,5	223,9	11,3	270,4	13,7	1 980,2	100	30,7
Particulari	1 025,6	40,0	476,3	18,6	327,0	12,7	267,4	10,4	232,6	9,1	235,4	9,2	2 564,3	100	38,8
Provincii istorice															
Total	2 085,0	32,3	1 233,8	19,1	806,8	12,5	702,4	10,9	682,4	10,0	938,0	14,6	6 448,5	100	100
Vechiul Regat	880,5	35,0	459,5	18,3	260,3	10,3	281,3	11,2	272,8	10,8	362,8	14,4	2 517,2	100	39,0
Transilvania	933,7	28,4	643,7	19,6	469,7	14,3	370,9	11,3	375,4	11,5	489,0	14,9	3 282,3	100	50,9
Basarabia	142,8	71,6	44,6	22,4	7,6	3,8	2,7	1,3	1,5	0,7	0,3	0,2	199,5	100	3,1
Bucovina	128,0	28,5	86,0	19,1	69,2	15,4	47,5	10,6	32,7	7,3	86,0	19,1	449,5	100	7,0

SURSA: „Anuarul statistic al României", 1929.

BCU IASI CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

IV

MASA LEMNOASĂ EXPLOATATĂ DIN FONDUL FORESTIER – Introducere

Date statistice exacte asupra tăierilor efective din suprafaţa păduroasă a ţării nu există; evaluările efectuate de specialişti privesc perioada de după 1920 şi s-au făcut după două elemente: consum intern şi export. Consumul intern nu este înregistrat; a fost apreciat sub formă generală la o medie de 0,5 m^3 lemn de foc şi 0,3 m^3 lemn de lucru pe locuitor (V. Săbău), ceea ce reprezintă o estimaţie generală şi nesigură. Cifrele exportului au însă un grad ridicat de veridicitate.

Datele estimative asupra cantităţilor de lemn exploatate privesc perioada 1922-1945. Sursele şi deci şi modalităţile de evaluare sunt diferite şi ca atare şi continuitatea aprecierii se prezintă modificată în intervale diferite. Creşterea certă a volumului de lemn exploatat are loc până la 1929, în anii crizei observându-se diminuarea tăierilor; în anii avântului economic – 1934–1938 – exploatarea atinge un nivel maxim în 1938. În perioada războiului, cifrele sunt mai moderate.

O relaţie instructivă priveşte lemnul exploatat de foioase şi de răşinoase; această din urmă specie reprezenta cca 25% din suprafaţa pădurilor, dar tăierea ei a depăşit proporţia întinderii.

Specialiştii forestieri au subliniat că, în scopul obţinerii unei imagini reale a gradului de tăiere în masivele păduroase şi a relevării marilor disproporţii între cantitatea extrasă din anumite specii şi capacitatea naturală de creştere a acestora, masa lemnoasă exploatată se impune raportată nu la întreaga întindere sau producţie a pădurilor ci la suprafaţa speciei respective şi la gradul de accesibilitate în masiv. Edificatoare în sensul discrepanţei dintre cantitatea exploatată şi suprafaţa supusă exploatării este cercetarea lui V.M. Stinghie asupra pădurilor ţării în perioada 1900–1910:

Cantitatea de lemn exploatată, %	Suprafaţa păduroasă din care s-a exploatat, %
88,7	18,9
4,9	21,1
4,7	25,9
1,6	1,7
0,2	32,4

Pe timp îndelungat, aceste dezechilibre, însoțite de despăduriri pierdute pentru fondul forestier, produc deplasări ireversibile în structura după esențe a pădurilor, substituindu-se treptat esențele cu valoare mică celor cu valoare mare.

S-a afirmat de către cei mai mulți cercetători ai economiei forestiere că după primul război mondial exploatările au fost mai mari decât creșterea naturală a pădurilor și, în consecință, s-a produs pe această cale diminuarea patrimoniului forestier. Comparația sumară între capacitatea de producție normală a pădurilor și masa exploatată reprezintă un argument indubitabil.

Capacitatea normală de creștere a pădurilor este estimată de V. Săbău în următoarele date:

Specii	Suprafața mii ha	Creșteri anuale m^3 la ha	Producția totală mii m^3
Toate speciile	6 449	2,9	18 620
Rășinoase	1 615	2,0	3 230
Fag	2 453	2,8	6 871
Quercinee (stejăroase)	1 549	2,6	4 017
Foioase tari	562	3,2	1 775
Foioase moi	270	10,1	2 727

V. Săbău, *Organizarea producției forestiere,* București, 1947.

Din cantitatea de 18 620 mii m^3, 12 590 mii m^3 sau 68% reprezintă lemn de foc, restul, 6 030 mii m^3 – lemn de lucru, din care 3 230 mii m^3 lemn de rășinoase și 2 800 mii m^3 lemn de foioase. Raportarea tăierilor din anii 1928–1945 la capacitatea de producție a acestor categorii pune în evidență faptul că în unii ani s-a exploatat în total mai mult decât creșterile normale dar depășirea s-a produs îndeosebi la specia rășinoaselor, în vreme ce la foioase, din lipsă de debușeu pentru lemnul de foc, s-a exploatat sub creștere.

O notă importantă la această problemă este faptul că exploatarea speciilor de valoare – stejar și rășinoase – s-a făcut în masivele accesibile și viguroase, diminuându-se zona eficientă de exploatare și rămânând în rezervă păduri bătrâne, greu și costisitor accesibile.

Tabelul 386

Extracția de masă lemnoasă din păduri, după categorii de esențe, în perioada 1922–1945

mil m^3

Anii	Total	Lemn foioase[1]	Lemn rășinoase[1]	Anii	Total	Lemn foioase[1]	Lemn rășinoase[1]
1	2	3	4	1	2	3	4
1922	14,3[2]	–	–	1933	16,5	12,3	4,2
1923	15,2	–	–	1934	17,2	12,3	4,9
1924	13,6	–	–	1935	16,7	12,3	4,4
1925	15,3	–	–	1936	16,9	12,5	4,4
1926	15,0	–	–	1937	16,6	12,5	4,1
1927	14,9	–	–	1938	21,1[4]	17,0	4,1
1928	19,6[3]	13,7	5,9	1940/41	11,2	8,9[5]	2,3[6]

continuare *tabelul 386*

1	2	3	4
1929	19,6	14,0	5,6
1930	18,8	13,6	5,2
1931	17,8	13,4	4,4
1932	17,4	13,2	4,2
1941/42	8,5[5]	6,2[6]	2,3[6]
1942/43	12,1	9,8	2,3
1943/44	8,6	7,2	1,4
1944/45[7]	9,2	9,0	0,2

SURSE: Vezi sursele de la Tabelul 372.

NOTE: [1] După calculele specialiştilor, creşterea normală anuală a pădurilor, pe specii, a fost apreciată la 2 m^3 pe ha la răşinoase, 2,6 – 3,2 m^3 la foioase tari şi 10,1 m^3 pe ha la foioase moi.

[2] Estimarea suprafeţei din perioada 1922 – 1927 – după „Proiect de buget general al statului" pe anul 1933/34.

[3] Estimarea producţiei anilor 1928 – 1937 s-a făcut de alt autor şi după alte criterii decât până în anul 1928; *Enciclopedia României,* vol. III.

[4] *Contribuţii la problema materiilor prime în România,* vol. I, Bucureşti, 1938, Anexa a IV-a.

[5] Numai lemnul de foc.

[6] Evaluare după cifra anului 1943.

[7] Sursa dă cifra exploatării pentru şase luni, respectiv 1 sept. 1944 – 28 febr. 1945, total 4, 6 mil m^3. S-a înmulţit cu 2 pentru a afla masa exploatată în întreg anul forestier 1 martie 1944 – 28 febr. 1945, deşi amploarea exploatării este diferită („Comunicări statistice", 1946, nr. 13).

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

V

ÎMPĂDURIRI – Introducere

Scopul acțiunii de împădurire privește nu numai restaurarea suprafețelor exploatate ci și o arie mai largă de interese: ameliorarea arboretelor degradate, împădurirea terenurilor mișcătoare, a suprafețelor defrișate și degradate, respectiv punerea în valoare a suprafețelor neproductive.

În perioada interbelică, terenurile degradate, rezultate în principal din defrișările de păduri, erau apreciate la circa 2 000 mii ha.

Prima legislație silvică – Codul silvic din anul 1880 – introduce obligațiunea exploatatorilor de păduri de a reface prin împădurire suprafețele exploatate sau să plătească Casei pădurilor statului costul echivalent al acțiunii. Până la începutul secolului, deși defrișările au atins zeci de mii de ha anual, societățile forestiere, suportând o amendă minoră, au ignorat obligațiile impuse prin Codul silvic.

Procesul de împăduriri, având și o organizare mai bună, ia proporții în deceniile trei și patru; se plantează peste 300 000 ha prin investiții de circa 450 milioane de lei. Pepinierele statului produceau în medie 200 milioane puieți anual, parte distribuiți gratuit celor interesați în consolidarea sau valorificarea terenurilor proprii degradate.

Datele prezintă, pe două categorii de proprietari – statul, prin CAPS – Casa autonomă a pădurilor statului – și instituțiile publice, morale etc., prin Direcțiile silvice regionale, procesul de împădurire între 1920–1939; suprafețele cele mai mari se plantează în deceniul patru ; era prima dată în istoria fondului forestier când suprafața împădurită se apropia de cea exploatată.

Tabelul 387

Suprafața supusă împăduririi[1], pe categorii de beneficiari, în perioada 1920–1939

Anii	Total	Stat (CAPS)		Instituții publice, persoane morale (direcțiile regionale silvice)	
	ha	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6
1920	1 695	1 386	81,8	309	18,2
1921	2 730	2 039	74,7	691	25,3
1922	1 887	807	42,8	1 080	57,2
1923	3 450	2 068	59,9	1 382	40,1
1924	9 925	6 534	65,8	3 391	34,2
1925	14 867	9 115	61,3	5 752	38,7

continuare *tabelul 387*

1	2	3	4	5	6
1926	20 406	12 779	62,6	7 627	37,4
1927	16 825	10 113	60,1	6 712	39,9
1928	15 081	8 033	53,3	7 048	46,7
1929	14 384	7 541	52,4	6 843	47,6
1930	16 636	9 333[2]	56,1	7 303	43,9
1931	23 988	11 192[2]	46,7	12 796	53,3
1932	27 555	14 209[2]	51,6	13 346	48,4
1933	29 838	13 049[2]	43,7	16 789	56,3
1934	40 859	21 019	51,4	19 840	48,6
1935	36 331	18 983	52,2	17 348	47,8
1936	38 839	18 881	48,6	19 958	51,4
1937	37 769	18 708	49,5	19 061	50,5
1938	40 920	17 720	43,3	23 200	56,7
1939	32 500	16 700	51,4	15 800	48,6

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 372.

NOTE: [1] Nu totdeauna datele asupra aceloraşi ani concordă în diferite publicaţii; am luat pe cele emanate de la instituţiile de administrare a pădurilor.

[2] Pentru stat – 1930–1933 – datele sunt din „Dări de seamă CAPS".

Tabelul 388

Fondul forestier, producţia şi consumul de lemn, în România şi alte ţări europene, în anul 1928

Specificaţia	România	Austria	Bulgaria	Franţa	Germania	Finlanda	Iugoslavia	URSS
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Suprafaţa de pădure, mil. ha								
Total	6,4	3,1	2,9	9,8	12,6	25,3	7,7	559,0
Foioase	4,4	0,5	2,6	7,4	3,6	5,1	6,5	102
Conifere	2,0	2,6	0,3	2,4	9,0	20,2	1,2	457
Grad de împădurire a ţării, %	21,9	37,4	28,0	18,7	27,0	73,5	31,0	27,0
La 100 locuitori, ha	38,8	48,0	48,0	24,0	20,0	595,0	57,0	351
Creşteri naturale, m^3/ha	2,8	3,0	1,3	2,6	3,3	1,8	2,0	0,9
Producţia anuală de lemn, mil. m^3								
Total	22,1	9,5	4,2	25,4	42,0	44,4	15,5	220,0
Foioase	15,5	1,5	3,8	–	11,5	12,4	10,3	–
Conifere	6,6	8,0	0,4	–	30,5	32,0	5,2	–
Consum pe locuitor, m^3	1,0	0,94	0,71	0,62	0,9	10,0	1,0	1,26

continuare *tabelul 388*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Consum intern, mil. m³								
Total	18,0	6,1	4,3	25,6	50,5	33,9	13,5	205,0
Foioase	12,0	2,4	–	–	12,5	7,7	8,9	–
Conifere	6,0	3,7	–	–	38,0	26,2	4,6	–
Import, mil. m³								
Total	–	0,3	0,1	3,7	16,8	–	–	–
Foioase	–	–	–	0,1	1,2	–	–	–
Conifere	–	–	–	3,6	15,6	–	–	–
Export, mil. m³								
Total	5,4	3,3	–	3,5	1,6	10,5	3,6	14,2
Foioase	3,4	–	–	0,2	–	0,1	1,6	1,2
Conifere	2,0	3,3	–	3,3	1,6	10,4	2,0	13,0

SURSA: D. A. Sburlan şi G. I. Ionescu, *Les conditions forestières de la Roumanie, Production, Industrie et Commerce du bois,* Bucureşti, 1932.

Tabelul 389

Fondul forestier, producţia şi consumul de lemn, în România şi alte ţări europene, în anul 1938

Ţara	Suprafaţa de pădure		Grad de împădurire %	Ponderea pădurilor de răşinoase %	Ponderea pădurilor statului %	Creşterea naturală pe an / ha m³	Consum anual pe locuitor m³
	mii ha	ha /100 loc					
1	2	3	4	5	6	7	8
România	6 449	35,7	21,9	25	30	2,6	0,9
Bulgaria	2 898	47,4	28,3	11	24	2,0	0,7
Cehoslovacia	4 663	32,4	33,2	60	27	2,5	0,8
Franţa	10 559	24,7	19,2	29	14	2,5	0,8
Finlanda	20 138	672,5	58,6	80	40	1,8	7,0
Italia	5 808	13,5	18,7	10	4	2,7	0,6
Polonia	8 969	27,9	23,0	75	37	2,6	0,7
Iugoslavia	7 720	55,5	31,2	19	47	2,0	1,0
URSS (partea europeană)	188 700	171,0	40,6	73	100	1,5	1,6
Ungaria	1 168	13,9	12,6	5	4	2,8	0,6

SURSA: V. N. Stinghie şi D. A. Sburlan, *Agenda forestieră,* Ediţia a III-a, Bucureşti, 1941.

Secțiunea a unsprezecea

VALOAREA PRODUCȚIEI AGRICOLE, PREȚURI ÎN AGRICULTURĂ

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

ESTIMAREA VALORICĂ A PRODUCȚIEI AGRICULTURII – Observații metodologice

Estimarea valorică a producției agricole urmărește să dea o imagine globală asupra dimensiunilor în dinamică ale produsului agriculturii în intervalul studiat.

Valoarea produselor s-a exprimat în prețuri constante ale mediei anilor 1911–1913; moneda românească, leul, în acea perioadă, fiind convertibil și având cel mai ridicat etalon – 0,3224 gr aur – precum și cea mai mare capacitate de cumpărare, s-a numit, în comparație cu moneda din perioadele următoare, devalorizată și depreciată, leu aur; astfel că prețurile la care s-au comensurat produsele sunt în lei aur.

Calcularea valorii produselor agricole s-a efectuat prin înmulțirea cantităților acestor produse, expuse în datele secțiunilor VIII și IX, cu media prețurilor fiecărui produs din anii 1911–1913; ele sunt prețuri cu ridicata extrase din lucrările timpului sau aduse la nivelul acestora prin calcul. În notele de la Tabelul 390 se arată mărimea medie a prețurilor utilizate.

Valoarea producției agricole este expusă detaliat pe produse și grupe de produse până la indicatorul global. Ea înfățișează, sub formă cifrică, evoluția volumului producției agricole și a componentelor sale în intervalul 1862-1947; analiza datelor relevă tendințele evoluției, modificările structurale în decursul perioadei și mișcarea producției agricole în raport de factorii de producție și climatici. Indicatorul utilizat eludează însă variațiile conjuncturii prețurilor și nu poate pune în evidență valoarea reală a producției determinată de mișcarea prețului mărfurilor.

Comparabilitatea datelor este numai parțială, în cadrul perioadelor dintre modificările teritoriale ale statului român; comparațiile, la întinderea întregului interval studiat, vor fi înlesnite cu datele secțiunii a XIII-a unde valoarea producției este calculată pe locuitor și pe ha.

A doua parte a secțiunii cuprinde date privitoare la prețurile produselor agricole și ale produselor industriale cumpărate de agricultori în vederea determinării în dinamică a capacității de achiziție a produselor agricole; situațiile statistice au în vedere însă perioada deceniilor doi–patru când s-a acutizat problema foarfecei prețurilor dintre cele două categorii de produse. Raportul dintre ele evidențiază reducerea puterii de achiziție a produselor agricole, respectiv o tendință de scumpire relativă a produselor industriale cumpărate de țărănime.

Tabelul 390

Valoarea[1] globală a producției agricole vegetale și animaliere, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Total	Producția vegetală		Producția animalieră	
	mii lei	mii lei	%	mii lei	%
1	2	3	4	5	6
1862	880 693	492 247	55,9	388 446	44,1
1863	977 328	586 749	60,0	390 579	40,0
1864	1 019 778	617 989	60,6	401 789	39,4
1865	662 893	299 065	45,1	363 827	54,9
1866	584 690	260 430	44,5	324 260	55,5
1867	938 626	535 602	57,1	403 024	42,9
1868	981 127	587 121	59,8	394 007	40,2
1869	985 606	576 976	58,5	408 630	41,5
1870	994 304	592 382	59,6	401 921	40,4
1871	981 563	579 807	59,1	401 756	40,9
1872	907 896	502 236	55,3	405 660	44,7
1873	931 073	548 642	58.9	382 431	41,1
1874	889 270	517 431	58,2	371 840	41,8
1875	1 106 318	684 437	61,9	421 882	38,1
1876	1 074 411	633 068	58,9	441 344	41,1
1877	977 961	546 793	55,9	431 168	44,1
1878	1 019 324	610 118	59,9	409 205	40,1
1879	962 936	593 235	61,6	369 701	38,4
1880	1 421 034	989 257	69,6	431 777	30,4
1881	861 037	486 530	56,5	374 506	43,5
1882	1 406 806	965 661	68,6	441 146	31,4
1883	1 146 359	707 782	61,7	438 577	38,3
1884	928 806	509 777	54,9	419 029	45,1
1885	1 248 072	802 709	64,3	445 363	35,7
1886	1 452 228	974 502	67,1	477 726	32,9
1887	1 208 540	792 488	65,6	416 052	34,4
1888	1 361 623	921 768	67,7	439 854	32,3
1889	1 288 306	855 895	66,4	432 411	33,6
1890	1 319 326	846 178	64,1	473 147	35,9
1891	1 276 750	822 206	64,4	454 544	35,6
1892	1 515 878	1 051 631	69,4	464 247	30,6
1893	1 481 189	1 001 982	67.6	479 207	32,4
1894	1 228 607	807 376	65,7	421 231	34,3
1895	1 531 354	1 079 176	70,5	452 178	29,5
1896	1 514 168	1 080 301	71,3	433 866	28,7
1897	1 279 633	824 179	64,4	455 454	35,6
1898	1 599 711	1 115 767	69,7	483 944	30,3
1899	877 672	465 241	53,0	412 431	47,0
1900	1 572 186	1 070 188	68,1	501 998	31,9
1901	1 794 705	1 261 502	70,3	533 203	29,7
1902	1 656 004	1 129 506	68,2	526 498	31,8
1903	1 734 460	1 204 127	69,4	530 333	30,6
1904	1 029 084	591 211	57,5	437 873	42,5
1905	1 763 341	1 240 823	70,4	522 518	29,6
1906	2 100 096	1 577 304	75,1	522 792	24,
1907	1 233 450	759 208	61,6	474 242	38.4
1908	1 380 483	925 291	67,0	455 192	33,0
1909	1 450 783	940 643	64,8	510 140	35,2
1910	2 041 547	1 485 670	72,8	555 877	27,2
1911	1 912 976	1 365 013	71,4	547 963	28,6
1912	1 785 284	1 266 511	70,9	518 774	29,1
1913	1 906 760	1 375 637	72,1	531 123	27,9
1914	1 625 802	1 067 813	65,7	557 988	34,3
1915	1 817 398	1 269 009	69,8	548 389	30,2
1919	3 251 207	1 997 256	61,4	1 253 951	38,6
1920	3 265 564	1 876 138	57.5	1 389 425	42,5
1921	3 349 837	1 729 691	51,6	1 620 146	48,4
1922	3 928 394	2 098 718	53,4	1 829 676	46,6
1923	4 057 243	2 232 591	55,0	1 824 652	45,0
1924	3 740 742	1 965 388	52,5	1 775 355	47,5
1925	4 016 333	2 291 741	57,1	1 724 592	42,9
1926	4 594 718	2 818 406	61,3	1 776 312	38,7
1927	4 121 660	2 332 947	56,6	1 788 714	43,4
1928	4 128 152	2 323 914	56,3	1 804 238	43,7
1929	4 959 272	3 099 258	62,5	1 860 014	37,5
1930	4 736 291	2 918 897	61,6	1 817 394	33,4
1931	4 621 291	3 065 240	66,3	1 556 051	33,7
1932	4 338 657	2 531 927	58,4	1 806 730	41,6
1933	4 573 943	2 721 375	59,5	1 852 568	40,5
1934	4 337 329	2 383 199	54,9	1 954 130	45,1
1935	4 458 812	2 643 428	59,3	1 815 384	40,7
1936	4 701 967	2 994 482	63,7	1 707 485	36,3
1937	4 481 668	2 824 300	63,0	1 657 368	37,0
1938	4 755 318	3 000 382	63,1	1 754 937	36,9
1939	4 798 022	3 076 191	64,1	1 721 830	35,9
1940	2 592 579	1 550 215	59,8	1 042 364	40,2
1941	2 686 521	1 752 691	65,2	933 830	34,8
1942	2 354 584	1 317 115	55,9	1 037 469	44,1
1943	2 853 811	1 794 432	62,9	1 059 379	37,1
1944	2 472 846	1 566 743	63,4	906 103	36,6
1945	1 668 907	1 039 719	62,3	629 188	37,7
1946	1 493 639	770 964	51,6	722 675	48,4
1947	2 477 169	1 729 414	69,8	747 755	30,2

SURSA: Calculat pe baza datelor din secțiunile VIII și IX.
NOTĂ: [1] Prețurile care au servit la calcularea valorii producției agricole și animaliere reprezintă media prețurilor anilor 1911-1913; datele provin din publicațiile „Statistica agricolă", „Statistica prețurilor", „Buletinul statistic al României" și altele din anii respectivi.

I. *Produse vegetale*, lei pentru 100 kg.

1. Cereale:

grâu	18,00
porumb	12,50
orz	13,70
ovăz	13,50
secară	14,00
mei și alte	13,00

2. Alimentare–leguminoase:

fasole	23,20
mazăre	14,40
linte și bob	25,30
cartofi	7,70
ceapă	9,70
varză	5,70
pepeni	8,35
dovleci	4,20
alte legume	6,70

3. Industriale–tehnice:

cânepă, sămânță	21,20
cânepă, fuior	60,00
in, sămânță	33,70
in, fuior	70,00
floarea-soarelui	11,50
rapiță	27,90
sfeclă de zahăr	2,70
tutun	70,00
altele	13,30

4. Plante de nutreț:

lucernă	6,80
trifoi și alte fânețe	6,80
dughie	6,80
fân	5,60
pășuni–iarbă	1,60
paie	1,10
coceni	1,20

5. Fructe:

struguri	21
prune	11,5
alte fructe	18,4

II. *Produse animaliere*, lei pentru 1 kg.

1. Carne (preț carne tăiată abator):

de bovină	0,88
de porc	1.22
de oaie	0,76
de miel	1,47
de pasăre	1,10

2. Produse lactate:

lapte de vacă și capră	0,35 lei/litru
brânză de oi–telemea	1,66

3. Ouă, 100 bucăți: 6,60

4. Lână comună: 1,36

5. Piei:

de cal	20 lei bucata
de bovină	1,26 lei kg
de oaie	4,70 lei bucata
de miel	2,70 lei bucata

6. Tacâmuri (mațe):

de bovine	1,43
de porc	1,50

7. Gunoi de grajd: 3,00 lei tona

BCU IAȘI CENTRALĂ UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 391

Valoarea producției agricole vegetale, pe culturi, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante de nutreț	Struguri	Fructe
1	2	3	4	5	6	7	8
1862	492 247	240 923	10 180	19 274	182 733	27 979	11 157
1863	586 749	339 066	8 897	27 282	185 857	19 991	5 656
1864	617 989	381 995	7 763	21 694	185 216	11 793	9 529
1865	299 065	115 600	3 500	24 927	122 494	12 402	20 141
1866	260 430	128 119	1 917	11 803	71 787	39 162	7 643
1867	535 602	306 191	8 168	23 154	171 293	23 228	3 570
1868	587 121	337 313	8 689	23 415	178 887	33 571	5 246
1869	576 976	312 446	9 020	27 179	202 805	23 102	2 424
1870	592 382	334 493	13 423	23 449	177 003	19 381	24 633
1871	579 807	318 696	19 812	30 283	182 236	21 273	7 507
1872	502 236	252 676	13 620	23 222	170 803	25 793	16 123
1873	548 642	310 116	23 996	26 666	131 727	47 003	9 133
1874	517 431	316 000	4 441	28 529	113 657	46 751	8 052
1875	684 437	422 593	10 260	24 707	164 028	29 913	32 936
1876	633 068	405 527	11 194	20 876	168 636	14 673	12 162
1877	546 793	344 736	11 677	28 581	120 190	24 384	17 225
1878	610 118	410 800	18 798	25 828	129 822	17 237	7 634
1879	593 235	393 207	14 866	26 434	94 963	52 763	11 003
1880	989 257	661 591	27 869	42 079	185 409	47 528	24 780
1881	486 530	316 987	17 467	32 132	95 597	18 709	5 640
1882	965 661	689 021	26 221	37 691	170 054	24 679	17 995
1883	707 782	452 327	16 891	31 740	142 288	50 808	13 729
1884	509 777	311 502	12 032	25 304	117 586	23 522	19 831
1885	802 709	560 979	23 755	25 633	159 207	27 369	5 766
1886	974 502	669 927	22 010	22 802	189 933	15 640	54 190
1887	792 488	578 421	20 528	40 770	126 660	15 282	10 828
1888	921 768	653 606	33 366	36 039	144 511	28 399	25 847
1889	855 895	596 868	22 429	30 490	132 247	50 682	23 179
1890	846 178	558 311	51 666	34 375	143 390	20 874	37 564
1891	822 206	545 280	46 984	29 981	138 684	47 928	13 349
1892	1 051 631	726 833	23 131	26 589	177 331	65 628	32 120
1893	1 001 982	715 159	19 055	37 659	200 106	17 216	12 788
1894	807 376	545 890	12 678	14 177	135 958	82 907	15 767
1895	1 079 176	702 559	42 882	48 339	173 540	70 904	40 952
1896	1 080 301	745 463	23 801	25 804	164 063	97 285	23 886
1897	824 179	569 549	25 582	29 321	180 979	5 255	13 492
1898	1 115 767	793 045	21 184	56 578	211 139	10 868	22 954
1899	465 241	260 241	8 652	19 198	84 433	43 324	49 393
1900	1 070 188	657 482	63 297	33 708	170 858	73 531	71 312
1901	1 261 502	899 702	43 459	62 594	226 432	18 730	10 585
1902	1 129 506	769 712	55 156	52 001	197 636	21 925	33 076
1903	1 204 127	829 741	38 722	56 713	204 581	38 973	35 397

continuare *tabelul 391*

1	2	3	4	5	6	7	8
1904	591 211	407 331	10 575	28 709	71 390	17 574	55 632
1905	1 240 823	863 485	64 676	37 795	175 296	36 997	62 574
1906	1 577 304	1 188 751	20 722	55 936	241 215	37 018	33 663
1907	759 208	519 696	13 544	46 562	142 532	20 348	16 526
1908	925 291	624 842	14 796	54 211	133 363	48 054	50 025
1909	940 643	658 709	22 644	45 678	173 680	26 697	13 237
1910	1 485 670	1 075 756	45 220	50 988	218 680	36 009	59 018
1911	1 365 013	999 282	33 886	61 366	225 057	20 895	24 527
1912	1 266 511	914 148	33 360	59 196	208 846	33 423	17 538
1913	1 375 637	977 260	36 698	62 875	227 428	31 931	39 445
1914	1 067 813	710 753	26 142	64 172	218 614	13 895	34 238
1915	1 269 009	913 478	19 678	65 021	215 432	41 979	13 421
1916	1 109 614	816 739	19 638	45 518	170 940	30 081	26 698
1917	534 410	439 881	10 484	27 024	6 892	28 042	22 087
1918	407 443	234 378	12 816	58 300	9 555	36 198	56 196
1919	1 997 256	1 319 981	44 905	112 967	377 113	57 177	85 114
1920	1 876 138	1 254 831	31 509	95 188	379 151	78 619	36 841
1921	1 729 691	1 036 962	39 807	161 753	385 962	83 089	22 119
1922	2 098 718	1 330 117	42 861	186 994	408 314	38 062	92 370
1923	2 232 591	1 318 827	54 049	255 618	465 373	63 525	75 199
1924	1 965 388	1 040 320	65 176	257 953	431 646	87 405	82 887
1925	2 291 741	1 300 052	67 873	237 028	447 455	106 044	133 290
1926	2 818 406	1 715 502	85 354	260 668	604 798	70 841	81 243
1927	2 332 947	1 248 045	80 485	264 747	467 229	99 471	172 969
1928	2 323 914	1 297 308	75 400	238 214	433 867	99 808	179 317
1929	3 099 258	1 907 142	89 439	315 741	588 735	70 575	127 627
1930	2 918 897	1 760 019	89 246	263 673	556 245	117 283	132 432
1931	3 065 240	1 764 128	72 445	319 409	598 275	122 665	188 317
1932	2 531 927	1 346 146	63 843	279 491	563 937	109 505	169 004
1933	2 721 375	1 591 187	77 562	264 099	545 604	105 287	137 637
1934	3 383 199	1 204 188	73 582	269 992	526 289	121 754	187 395
1935	2 643 428	1 402 663	87 094	277 075	551 217	146 250	179 129
1936	2 994 482	1 742 232	93 579	301 193	589 688	93 796	173 995
1937	2 824 300	1 600 178	81 853	272 437	517 469	149 137	203 226
1938	3 000 382	1 758 368	96 089	248 282	615 055	138 851	143 736
1939	3 076 191	1 803 006	93 907	263 871	559 936	160 600	194 872
1940	1 550 215	847 297	57 121	125 924	326 774	107 417	85 682
1941	1 752 691	887 872	84 783	188 067	396 790	104 979	90 199
1942	1 317 115	526 461	70 394	257 882	305 505	83 061	73 812
1943	1 794 432	941 604	83 237	266 339	319 814	94 595	88 844
1944	1 566 743	851 793	81 891	169 806	316 792	77 750	68 710
1945	1 039 719	408 887	59 196	125 292	274 674	89 073	82 598
1946	770 964	393 494	37 681	76 037	161 201	49 161	53 390
1947	1 729 414	933 411	74 836	194 095	316 836	113 583	96 653

SURSA: Vezi Tabelul 390.

Tabelul 392

Valoarea producției vegetale, pe culturi, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii lei aur

Media anilor	Total producție vegetală	Cereale	Plante industrial	Plante alimentar	Plante de nutreț	Struguri	Fructe
1	2	3	4	5	6	7	8
1862-1866	451 296	241 141	6 451	20 996	149 617	22 265	10 825
1867-1871	574 378	321 828	11 822	25 496	182 445	24 111	8 676
1872-1876	577 163	341 382	12 702	24 800	149 770	32 826	15 681
1877-1880	684 851	452 584	18 302	30 730	132 596	35 478	15 160
1881-1885	694 492	466 163	19 273	30 500	136 946	29 017	12 592
1886-1890	878 166	611 426	30 000	32 895	147 348	26 175	30 322
1891-1895	952 474	647 144	28 946	31 349	165 124	56 916	22 995
1896-1900	911 135	605 156	28 503	32 922	162 294	46 053	36 207
1901-1905	1 085 434	753 994	42 517	47 563	175 067	26 840	39 453
1906-1910	1 137 623	813 551	23 385	50 675	181 894	33 625	34 494
1911-1915	1 268 797	902 984	29 953	62 526	219 075	28 425	25 834
1916-1918	683 822	496 999	14 313	43 614	62 462	31 440	34 994
1919-1924	1 983 297	1 216 840	46 384	178 412	407 927	67 980	65 755
1925-1929	2 573 253	1 493 610	79 710	263 280	508 417	89 348	138 889
1930-1934	2 724 128	1 533 133	75 336	279 333	558 070	115 299	162 957
1935-1939	2 907 756	1 661 289	90 504	272 572	566 673	137 727	178 992
1940-1944	1 596 239	811 005	75 485	201 604	333 135	93 560	81 449
1945-1947	1 180 033	578 597	57 237	131 808	250 904	83 939	77 547

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 391.

Tabelul 393

Structura valorii producției agricole vegetale, după culturi, în perioada 1862–1947

Media anilor

ponderi

Media anilor	Producția vegetală	Cereale	Plante industrial	Plante alimentar	Plante de nutreț	Struguri	Fructe
1	2	3	4	5	6	7	8
1862-1866	100,0	53,4	1,4	4,7	33,2	4,9	2,4
1867-1871	100,0	56,0	2,1	4,4	31,8	4,2	1,5
1872-1876	100,0	59,1	2,2	4,3	25,9	5,7	2,7
1877-1880	100,0	66,1	2,7	4,5	19,4	5,2	2,2
1881-1885	100,0	67,1	2,8	4,4	19,7	4,2	1,8
1886-1890	100,0	69,6	3,4	3,7	16,8	3,0	3,5
1891-1895	100,0	67,9	3,0	3,3	17,3	6,0	2,4
1896-1900	100,0	66,4	3,1	3,6	17,8	5,1	4,0
1901-1905	100,0	69,5	3,9	4,4	16,1	2,5	3,6
1906-1910	100,0	71,5	2,1	4,5	16,0	3,0	3,0
1911-1915	100,0	71,2	2,4	4,9	17,3	2,2	2,0
1916-1918	100,0	72,7	2,1	6,4	9,1	4,6	5,1
1919-1924	100,0	61,4	2,3	9,0	20,6	3,4	3,3
1925-1929	100,0	58,0	3,1	10,2	19,8	3,5	5,4
1930-1934	100,0	56,3	2,8	10,3	20,5	4,2	6,0
1935-1939	100,0	57,1	3,1	9,4	19,5	4,7	6,2
1940-1944	100,0	50,8	4,7	12,6	20,9	5,9	5,1
1945-1947	100,0	49,0	4,9	11,2	21,3	7,1	6,6

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 392.

Tabelul 394

Valoarea producției cerealiere, pe produse, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1862	240 923	100 512	102 088	21 550	3 686	5 964	7 124
1863	339 066	132 984	152 738	32 332	4 442	9 590	6 981
1864	381 995	158 166	150 025	39 360	5 778	12 936	15 730
1865	115 600	31 320	65 338	10 837	1 890	1 484	4 732
1866	128 119	55 944	48 750	15 303	2 160	4 844	1 118
1867	306 191	140 490	121 675	24 044	4 104	10 080	5 798
1868	337 313	147 906	131 075	28 880	4 536	14 490	10 426
1869	312 446	113 022	150 425	22 715	4 442	12 782	9 061
1870	334 493	153 468	133 613	23 304	4 064	12 908	7 137
1871	318 696	125 910	140 775	27 277	5 643	12 292	6 799
1872	252 676	85 410	116 425	28 989	6 210	8 232	7 410
1873	310 116	139 284	108 625	40 744	8 694	7 140	5 629
1874	316 000	160 200	104 163	28 236	9 531	10 738	3 133
1875	422 593	162 216	211 975	28 482	5 103	9 240	5 577
1876	405 527	105 336	219 875	54 115	8 168	11 494	6 539
1877	344 736	116 496	168 125	36 689	7 304	8 050	8 073
1878	410 800	151 578	175 325	51 745	12 987	10 416	8 749
1879	393 207	209 250	117 700	32 743	10 881	14 196	8 437
1880	661 591	244 260	287 288	73 542	24 219	21 168	11 115
1881	316 987	106 902	144 713	31 551	13 919	8 736	11 167
1882	689 021	236 088	284 950	103 380	24 611	24 444	15 548
1883	452 327	172 062	188 713	48 156	16 187	14 210	13 000
1884	311 502	104 688	158 150	25 564	6 129	11 732	5 239
1885	560 979	220 698	234 250	50 663	26 514	19 572	9 282
1886	669 927	212 292	347 188	41 004	22 748	21 476	25 220
1887	578 421	290 862	166 138	55 896	34 722	27 202	3 601
1888	653 606	285 318	214 375	69 719	21 884	52 430	9 880
1889	596 868	246 024	264 763	46 991	13 500	20 468	5 122
1890	558 311	263 646	209 388	49 676	15 471	16 828	3 302
1891	545 280	238 554	203 163	66 294	15 741	13 832	7 696
1892	726 833	304 290	309 738	59 842	20 750	16 380	15 834
1893	715 159	293 760	247 225	106 244	31 131	27 426	9 373
1894	545 890	213 138	240 888	50 539	20 237	20 608	481
1895	702 559	336 492	242 288	67 431	20 858	32 956	2 535
1896	745 463	349 470	222 988	94 955	30 078	43 540	4 433
1897	569 549	180 882	271 300	63 075	19 832	24 360	10 101
1898	793 045	287 892	344 500	88 845	35 532	27 020	9 256
1899	260 241	128 556	93 288	13 138	12 555	7 140	5 564
1900	657 482	280 476	287 450	43 402	17 564	21 350	7 241
1901	899 702	350 640	396 338	72 500	33 629	34 272	12 324
1902	769 712	387 846	231 838	75 158	44 631	24 948	5 291
1903	829 741	370 026	271 950	90 201	64 557	25 662	7 345

1	2	3	4	5	6	7	8
1904	407 331	272 772	65 438	35 113	25 880	7 882	247
1905	863 485	514 566	202 538	77 542	41 297	26 152	1 391
1906	1 188 751	549 846	442 425	101 860	53 636	31 430	9 555
1907	519 696	209 790	195 313	60 787	36 585	9 058	8 164
1908	624 842	272 466	267 650	38 223	33 737	9 464	3 302
1909	658 709	288 828	238 838	61 677	54 999	11 130	3 237
1910	1 075 756	543 492	352 513	87 995	60 345	28 252	3 159
1911	999 282	468 990	375 300	77 789	54 135	17 920	5 148
1912	914 148	439 452	353 425	62 335	41 256	12 740	4 940
1913	977 260	411 912	389 150	82 529	74 696	13 384	5 590
1914	710 753	228 096	348 638	73 144	49 694	6 944	4 238
1915	913 478	438 678	313 413	86 680	58 766	10 430	5 512
1916	816 739	384 552	271 100	89 420	56 565	10 318	4 784
1917	439 881	191 178	194 175	20 345	27 122	4 592	2 470
1918	234 378	103 500	98 513	14 111	11 259	6 020	975
1919	1 319 981	484 110	558 025	138 343	74 655	56 658	8 190
1920	1 254 831	298 602	580 750	201 390	134 325	33 628	6 136
1921	1 036 962	385 146	348 700	135 425	130 464	32 508	4 719
1922	1 330 117	453 150	378 700	279 192	181 886	32 522	4 667
1923	1 318 827	491 310	480 813	182 676	121 662	34 398	7 969
1924	1 040 320	348 282	493 363	91 297	81 824	21 252	4 303
1925	1 300 052	511 002	515 950	137 740	99 185	28 350	7 826
1926	1 715 502	544 968	730 625	231 763	155 723	39 788	12 636
1927	1 248 045	474 462	443 000	171 579	117 072	33 040	8 892
1928	1 297 308	565 542	345 263	206 062	132 584	41 020	6 838
1929	1 907 142	487 728	797 175	374 257	183 411	47 320	17 251
1930	1 760 019	638 100	564 438	324 690	155 547	65 310	11 934
1931	1 764 128	661 320	754 863	194 554	90 545	49 574	13 273
1932	1 346 146	263 466	746 250	200 746	86 603	37 030	12 051
1933	1 591 187	583 308	567 175	258 601	108 689	62 468	10 946
1934	1 204 188	371 322	600 600	117 683	75 924	29 442	9 217
1935	1 402 663	470 322	671 975	126 670	80 703	45 206	7 787
1936	1 742 232	630 108	703 525	220 707	113 967	63 070	10 855
1937	1 600 178	677 718	664 225	126 437	68 891	56 420	6 487
1938	1 758 368	865 926	637 113	113 806	62 397	72 198	6 929
1939	1 803 006	800 298	758 300	111 107	66 002	60 214	7 085
1940	847 297	246 870	468 175	67 651	50 274	7 476	6 851
1941	887 872	357 516	418 563	53 636	44 982	7 742	5 434
1942	526 461	153 882	272 700	45 525	45 522	3 528	5 304
1943	941 604	417 348	360 438	80 337	67 500	9 534	6 448
1944	851 793	403 128	349 363	44 443	39 852	10 094	4 914
1945	408 887	191 808	137 313	36 620	34 817	6 146	2 184
1946	393 494	237 978	96 525	23 482	26 798	6 580	2 132
1947	933 411	221 238	657 275	20 372	24 246	5 600	4 680

SURSA: Vezi Tabelul 390.

Tabelul 395

Valoarea producției cerealiere, pe produse, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii lei aur

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1862–1866	241 141	95 785	103 788	23 876	3 591	6 964	7 137
1867–1871	321 828	136 159	135 513	25 244	4 558	12 510	7 844
1872–1876	341 382	130 489	152 213	36 113	7 541	9 369	5 658
1877–1880	452 584	180 396	187 109	48 680	13 848	13 458	9 094
1881–1885	466 163	168 088	202 155	51 863	17 472	15 739	10 847
1886–1890	611 426	259 628	240 370	52 657	21 665	27 681	9 425
1891–1895	647 144	277 247	248 660	70 070	21 743	22 240	7 184
1896–1900	605 156	245 455	243 905	60 683	23 112	24 682	7 319
1901–1905	753 994	379 170	233 620	70 103	41 999	23 783	5 320
1906–1910	813 551	372 884	299 348	70 108	47 860	17 867	5 483
1911–1915	902 984	397 426	355 985	76 495	55 709	12 284	5 086
1916–1918	496 999	226 410	187 929	41 292	31 648	6 977	2 743
1919–1924	1 216 840	410 100	473 392	171 387	120 803	35 161	5 997
1925–1929	1 493 610	516 740	566 403	224 280	137 595	37 904	10 689
1930–1934	1 533 133	503 503	646 665	219 255	103 461	48 765	11 484
1935–1939	1 662 660	688 874	687 028	139745	78 392	59 422	9 199
1940–1944	811 005	315 749	373 848	58 318	49 626	7 675	5 790
1945–1947	578 597	217 008	297 038	26 825	28 620	6 109	2 999

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 394.

Tabelul 396

Structura valorii producției cerealiere, pe produse, în perioada 1862–1947

Media anilor

procente

Media anilor	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Alte cereale
1	2	3	4	5	6	7	8
1862–1866	100	39,7	43,0	9,9	1,5	2,9	3,0
1867–1872	100	42,3	42,1	7,8	1,4	3,9	2,4
1872–1876	100	38,2	44,6	10,6	2,2	2,7	1,7
1877–1880	100	39,9	41,3	10,8	3,1	3,0	2,0
1881–1885	100	36,1	43,4	11,1	3,7	3,4	2,3
1886–1890	100	42,5	39,3	8,6	3,5	4,5	1,5
1891–1895	100	42,8	38,4	10,8	3,4	3,4	1,1
1896–1900	100	40,6	40,3	10,0	3,8	4,1	1,2
1901–1905	100	50,3	31,0	9,3	5,6	3,2	0,7
1906–1910	100	45,8	36,8	8,6	5,9	2,2	0,7
1911–1915	100	44,0	39,4	8,5	6,2	1,4	0,6
1916–1918	100	45,6	37,7	8,3	6,4	1,4	0,6
1919–1924	100	33,7	38,9	14,1	9,9	2,9	0,5
1925–1929	100	34,6	37,9	15,0	9,2	2,5	0,7
1930–1934	100	32,8	42,2	14,3	6,7	3,2	0,7
1935–1939	100	41,4	41,3	8,4	4,7	3,6	0,6
1940–1944	100	38,9	46,1	7,2	6,1	0,9	0,7
1945–1947	100	37,5	51,3	4,6	4,9	1,1	0,5

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 395.

Tabelul 397

Valoarea producției plantelor industriale, pe produse, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Total	Rapiță	Tutun	Cânepă sămânță		In săm.	In fuior	Sfeclă de zahăr	Floarea-soarelui	Alte plante
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1862	10 180	2 148	980	1 399	3 120	573	1 960	–	–	–
1863	8 897	1 228	2 170	996	2 460	573	1 470	–	–	–
1864	7 763	1 339	1 260	1 145	1 740	809	1 470	–	–	–
1865	3 500	753	420	466	720	371	770	–	–	–
1866	1 917	586	140	170	360	101	560	–	–	–
1867	8 168	3 543	420	276	1 440	809	1 680	–	–	–
1868	8 689	4 910	350	212	2 040	337	840	–	–	–
1869	9 020	5 245	420	360	1 680	404	910	–	–	–
1870	13 423	8 426	490	636	3 420	101	350	–	–	–
1871	19 812	16 517	700	424	1 860	101	210	–	–	–
1872	13 620	10 546	700	403	1 380	101	490	–	–	–
1873	23 996	20 172	770	530	1 560	404	560	–	–	–
1874	4 441	1 004	560	806	840	741	490	–	–	–
1875	10 260	5 468	1 260	1 018	1 440	404	560	86	–	23
1876	11 194	2 372	1 470	1 166	2 880	1 584	1 540	149	–	35
1877	11677	3 822	1 260	1 208	2 940	775	1 120	551	–	–
1878	18 798	12 806	1 120	827	2 040	404	1 190	410	–	–
1879	14 866	9 877	560	700	1 500	506	1 400	324	–	–
1880	27 869	11 662	3 570	2 756	6 060	944	2 240	637	–	–
1881	17 467	10 351	2 450	869	1 740	1 146	700	211	–	–
1882	26 221	13 922	3 010	1 336	3 060	1 719	2 870	305	–	–
1883	16 891	9 542	1 330	1 039	1 920	1 011	1 960	89	–	–
1884	12 032	4 213	2 520	996	1 680	977	1 610	35	–	–
1885	23755	11 606	2 380	1 420	3 720	1 752	2 590	286	–	–
1886	22 010	12 695	1 330	806	2 340	1 584	3 010	246	–	–
1887	20 528	3 488	2 030	1 251	3 360	3 943	6 300	157	–	–
1888	33 366	10 853	3 080	678	2 880	4 819	10 780	275	–	–
1889	22 429	4 352	3 850	403	1 200	6 100	6 300	224	–	–
1890	51 666	27 565	1 820	445	1 440	8 290	11 900	205	–	–
1891	46 984	22 515	2 170	975	1 740	5 830	13 090	640	–	23
1892	23 131	8 565	3 780	721	1 800	2 629	5 110	491	–	35
1893	19 055	4 046	2 310	657	1 200	2 898	7 490	454	–	–
1894	12 678	4 129	1 540	678	840	1 618	3 500	373	–	–
1895	42 882	22 013	3 080	933	1 920	4 482	9 590	864	–	–
1896	23 801	7 087	2 870	191	1 140	5 392	6 020	1 102	–	–
1897	25 582	8 761	2 380	530	1 260	5 459	5 880	1 312	–	–
1898	21 184	2 288	1 680	678	1 560	3 673	6 930	4 374	–	–
1899	8 652	2 985	840	276	660	270	1 610	2 012	–	–
1900	63 297	49 941	2 800	445	1 200	2 056	210	6 645	–	–

continuare *tabelul 397*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1901	43 413	28 040	2 030	403	1 260	4 381	420	6 880	–	–
1902	55 156	38 111	1 960	509	1 440	8 088	1 470	3 532	46	–
1903	38 722	7 338	3 220	615	1 500	16 446	3 920	5 619	12	53
1904	10 575	1 702	1 260	382	1 020	1 314	910	3 918	69	–
1905	64 676	51 252	2 730	297	840	2 696	910	5 859	92	–
1906	20 722	4 018	3 220	339	780	4 516	2 310	5 184	23	333
1907	13 544	977	4 970	276	1 260	1 247	1 610	2 948	58	200
1908	14 796	1 674	5 110	276	960	1 415	770	4 504	35	53
1909	22 644	9 653	3 850	318	1 020	1 651	490	5 613	35	13
1910	45 220	25 417	4 970	360	1 440	2 898	1 400	8 537	104	93
1911	33 886	11 746	6 510	403	1 440	4 785	1 470	7 104	322	106
1912	33 360	10 100	4 130	424	1 140	6 100	2 870	7 889	414	293
1913	36 698	14 341	6 650	424	960	4 516	1 540	7 625	483	160
1914	26 142	10 797	5 390	318	840	1 314	700	6 075	495	213
1915	19 678	5 217	5 950	212	900	1 078	350	5 006	805	160
1916	19 638	2 846	5 110	445	1 320	1 483	630	5 924	1 840	40
1917	10 484	2 455	140	191	840	2 191	1 680	1 458	1 530	–
1918	12 816	223	4 270	318	900	2 528	1 610	1 331	1 610	27
1919	44 905	12 137	11 480	1 632	6 120	1 921	4 410	3 513	3 600	93
1920	31 509	6 557	8 330	1 399	4 920	1 415	2 520	2 422	3 853	93
1921	39 807	3 292	7 140	2 862	12 300	1 045	1 750	9 453	1 806	160
1922	42 861	5 496	8 540	3 286	7 980	1 483	2 450	9 018	4 382	226
1923	54 049	4 883	6 790	2 502	7 260	2 056	3 220	17 253	9 488	599
1924	65 176	2 288	14 770	2 989	8 280	1 820	4 340	23 706	6 877	106
1925	67 873	9 626	11 410	2 141	7 800	2 797	2 310	26 541	5 049	200
1926	85 354	4 799	12 600	3 032	10 560	2 022	1 400	34 517	15 215	1 210
1927	80 485	3 934	14 140	1 357	10 320	2 022	1 680	34 082	12 432	519
1928	75 400	7 394	9 800	1 187	9 780	1 988	1 190	28 426	14 904	732
1929	89 439	11 495	18 480	1 654	11 520	2 359	1 890	23 946	17 032	1 064
1930	89 246	13 922	16 450	2 374	10 380	3 404	1 890	23 026	17 561	239
1931	72 445	7 282	7 840	4 876	16 440	4 516	5 110	8 327	16 951	1 104
1932	63 843	5 385	4 830	4 579	15 540	3 202	3 850	8 008	17 998	452
1933	77 562	7 505	4 340	3 964	15 540	3 640	4 410	18 263	18 929	971
1934	73 582	4 687	4 130	4 007	14 880	3 168	5 250	17 423	19 412	625
1935	87 094	13 811	9 100	4 092	13 500	3 774	6 510	17 024	18 446	838
1936	93 579	14 117	10 360	4 876	17 400	4 583	8 330	11 432	21 816	665
1937	81 853	11 021	7 070	4 982	16 200	2 528	6 160	13 608	19 780	505
1938	96 089	14 592	8 540	5 300	18 060	1 820	4 340	19 931	22 655	851
1939	93 907	9 877	10 290	5 046	23 340	1 752	3 920	22 926	16 411	346

continuare *tabelul 397*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1940	57 121	4 073	7 350	975	11 100	1 618	2 800	14 116	14 571	519
1941	84 783	3 209	7 350	4 388	13 800	5 729	10 360	15 579	20 631	3 737
1942	70 394	1 814	7 560	5 173	17 040	4 078	8 260	8 951	13 743	3 777
1943	83 237	1 507	7 840	5 279	18 240	4 010	7 910	19 964	14 444	4 043
1944	81 891	1 507	10 220	6 614	22 980	2 763	5 950	10 916	15 847	5 094
1945	59 196	753	7 490	4 028	18 360	1 988	5 110	5 438	15 962	67
1946	37 681	223	4 900	2 629	11 820	1 146	2 870	5 265	8 775	538
1947	74 839	502	11 270	3 074	13 200	1 146	2 660	14 685	28 049	253

SURSA: Vezi Tabelul 390.

Tabelul 398

Valoarea producției plantelor industriale, pe produse, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii lei aur

Media anilor	Total	Rapiță	Tutun	Cânepă sămânță	Cânepă fuior	In săm.	In fuior	Sfeclă	Floarea-soarelui	Alte plante
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1862-1866	6 451	1 211	994	835	1 680	485	1 246	–	–	–
1867-1871	11 822	7 728	476	382	2 088	350	798	–	–	–
1872-1876	12 644	7 921	952	784	1 620	647	728	–	–	–
1877-1880	18 302	9 542	1 628	1 373	3 135	657	1 488	481	–	–
1881-1885	19 273	9 927	2 338	1 132	2 424	1 321	1 946	185	–	–
1886-1890	30 000	11 791	2 422	717	2 244	4 947	7 658	221	–	–
1891-1895	28 610	12 254	2 576	793	1 164	3 491	7 756	564	–	–
1896-1900	28 503	14 212	2 114	424	1 164	3 370	4 130	3 089	–	–
1901-1905	42 508	25 289	2 240	441	1 212	6 585	1 526	5 161	55	–
1906-1910	23 385	8 348	4 424	314	1 092	2 346	1 316	5 357	51	138
1911-1915	29 953	10 440	5 726	356	1 056	3 559	1 386	6 740	504	186
1916-1918	14 313	1 841	3 173	318	1 020	2 067	1 307	2 904	1 660	34[1]
1919-1924	46 384	5 775	9 508	2 445	7 810	1 623	3 115	10 894	5 001	213
1925-1929	79 710	7 449	13 286	1 874	9 996	2 238	1 694	29 502	12 926	745
1930-1934	75 336	7 756	7 518	3 960	14 556	3 586	4 102	15 009	18 170	678
1935-1939	90 504	12 683	9 072	4 859	17 700	2 891	5 852	16 984	19 821	641
1940-1944	75 485	2 422	8 064	4 486	16 632	3 640	7 056	13 905	15 847	3 434
1945-1947	57 237	493	7 887	3 244	14 460	1 427	3 547	8 462	17 595	124

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 397.

NOTE: [1] Media pe doi ani.

Tabelul 399

Valoarea producției plantelor alimentare, pe produse, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Total	Fasole	Mazăre	Linte	Cartofi	Ceapă	Varză	Pepeni	Alte plante
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862	19 274	9 628	130	–	1 332	815	3 659	2 839	871
1863	27 282	16 495	158	–	1 825	824	3 950	2 213	1 816
1864	21 694	12 551	130	–	1 232	1 377	3 973	1 653	777
1865	24 927	19 743	86	76	554	698	2 234	1 119	415
1866	11 803	7 818	43	51	316	737	1 676	660	503
1867	23 154	11 368	187	278	3 350	1 397	3 312	2 538	724
1868	23 415	12 667	187	202	2 949	495	3 973	1 595	1 347
1869	27 179	15 544	173	253	2 349	1 085	4 150	2 380	1 246
1870	23 449	13 247	130	127	3 550	1 232	3 266	1 470	429
1871	30 283	16 843	144	152	3 380	1 426	3 933	3 474	931
1872	23 222	11 159	72	228	3 634	989	3 306	2 004	1 829
1873	26 666	14 709	173	253	3 065	1 348	4 167	2 497	456
1874	28 529	14 662	101	354	2 888	1 397	4 805	2 647	1 675
1875	24 707	11 554	115	176	2 287	1 804	4 714	2 255	1 903
1876	20 876	10 533	21	127	1 825	1 416	4 304	1 545	1 106
1877	28 581	14 384	158	354	3 165	854	3 483	3 524	2 660
1878	25 828	14 546	115	278	3 180	1 096	2 656	2 998	958
1879	26 434	15 822	144	354	3 172	1 009	2 576	2 029	1 327
1880	42 079	23 223	216	481	6 306	1 542	5 575	3 791	945
1881	32 132	20 532	130	481	3 226	1 280	2 519	2 597	1 367
1882	37 691	19 233	245	380	7 816	2 231	4 235	2 246	1 307
1883	31 740	17 098	130	354	4 381	931	3 374	3 307	2 164
1884	25 304	12 806	101	304	4 335	1 145	2 759	3 265	590
1885	25 633	13 062	144	278	4 320	1 474	3 135	2 430	791
1886	22 802	11 809	144	202	3 103	718	4 503	1 177	1 146
1887	40 770	23 154	317	430	4 120	2 183	5 147	3 424	1 997
1888	36 039	21 228	259	177	3 873	1 600	4 794	2 647	1 461
1889	30 490	15 799	230	202	3 981	1 542	4 264	3 098	1 374
1890	34 375	19 952	187	228	3 196	1 639	5 364	2 054	1 755
1891	29 981	15 474	317	152	4 304	1 067	5 119	2497	1 052
1892	26 589	10 950	230	228	3 665	2 047	5 307	2 346	1 816
1893	37 659	22 434	302	177	4 428	1 280	5 523	1 879	1 635
1894	14 177	7 238	115	101	1 163	989	2 155	1 712	704
1895	48 339	29 789	230	253	2 849	2 668	6 128	4 092	2 332
1896	25 804	11 090	101	101	5 282	999	3 654	4 041	536
1897	29 321	12 551	202	202	5 321	1 824	5 894	2 839	489
1898	56 578	33 454	288	278	10 364	1 697	6 059	3 056	1 380
1899	19 198	2 575	58	25	4 635	1 862	4 799	3 849	1 394
1900	33 708	10 533	259	25	7 292	2 522	6 515	4 726	1 836
1901	62 594	33 199	346	76	8 000	3 026	8 362	7 682	1 903
1902	52 001	19 094	432	76	9 756	3 279	8 636	6 354	4 375

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1903	56 713	25 659	1 310	101	10 988	2 978	6 162	6 379	3 136
1904	28 709	5 986	432	25	7 130	2 115	5 563	5 261	2 198
1905	37 795	12 667	1 224	76	7 823	2 493	5 330	5 536	2 647
1906	55 936	24 615	2 117	177	9 717	2 658	6 333	6 956	3 363
1907	46 562	22 365	1 238	152	8 085	1 814	4 252	5 795	2 861
1908	54 211	25 822	1 123	228	9 032	2 076	5 483	7 198	3 250
1909	45 678	18 537	1 382	405	7 977	2 997	6 538	4 826	3 015
1910	50 988	23 850	1 771	430	10 164	2 716	3 745	5 144	3 169
1911	61 366	30 346	2 045	76	11 889	3 269	5 666	4 760	3 317
1912	59 196	29 441	2 405	76	10 118	3 026	5 917	5 185	3 028
1913	62 875	36 679	3 744	101	7 515	2 609	5 415	4 192	2 620
1914	64 172	37 677	3 038	76	7 823	3 046	5 426	3 983	3 102
1915	65 021	36 099	2 678	25	9 717	2 609	5 905	5 119	2 868
1916	45 518	14 314	4 608	25	8 832	3 075	5 945	5 569	3 149
1917	27 024	14 430	1 757	25	8 601	262	547	1 394	7
1918	58 300	35 078	1 426	51	6 191	2 435	7 108	3 741	2 271
1919	112 967	27 376	1 397	784	48 371	6 955	10 625	7 348	10 110
1920	95 188	20 718	1 440	506	63 232	1 882	1 739	3 407	2 265
1921	161 753	23 525	1 166	607	106 530	5 015	7 638	9 085	8 187
1922	186 994	43 245	1 858	2 404	85 547	12 484	21 814	10 438	9 206
1923	255 618	54 033	1 872	1 872	150 497	11 077	17 750	11 114	7 404
1924	257 953	72 407	1 123	380	128 698	8 662	16 399	16 717	13 568
1925	237 028	56 678	950	5 009	130 623	8 313	18 998	9 127	7 330
1926	260 668	57 907	1 138	2 328	149 557	9 186	18 183	18 403	3 966
1927	264 747	38 860	1 584	3 238	165 773	9 128	20 856	21 434	3 873
1928	238 214	27 840	1 440	2 707	158 012	9 477	17 231	16 617	4 891
1929	315 741	59 949	2 894	1 442	191 230	11 756	17 066	25 468	5 936
1930	263 673	45 890	3 139	3 289	150 112	11 737	16 587	26 119	6 801
1931	319 409	77 349	2 131	2 758	154 616	11 271	17 260	46 668	7 357
1932	279 491	75 122	1 728	2 151	133 002	9 991	16 467	34 719	6 311
1933	264 099	76 838	3 038	2 353	115 616	11 310	16 023	32 790	6 131
1934	269 992	54 242	3 067	2 631	159 020	8 458	16 199	20 933	5 440
1935	277 075	65 053	4 982	2 302	155 933	9 652	11 930	22 044	5 179
1936	301 193	62 130	8 842	2 631	162 485	15 229	15 544	28 148	6 184
1937	272 437	48 070	5 573	2 682	162 239	10 476	15 612	20 650	7 136
1938	248 282	40 646	6 912	3 947	139 116	10 175	15 897	20 299	11 290
1939	263 871	39 672	8 309	3 744	152 922	13 192	16 758	19 572	9 702
1940	125 924	20 903	10 109	1 746	57 019	4 772	7 724	10 855	12 797
1941	188 067	61 967	20 894	2 024	65 496	7 197	11 394	10 504	8 589
1942	257 882	55 680	24 206	2 151	138 908	7 644	6 105	6 070	17119
1943	266 339	52 502	48 514	1 720	125 448	8 895	5 478	13 886	9 896
1944	169 806	36 981	18 115	455	79 333	8 109	5 774	12 141	8 898
1945	125 292	22 226	7 906	405	68 753	4 317	4 218	9 127	8 342
1946	76 037	7 285	4 378	152	38 839	3 967	3 409	10 571	7 437
1947	194 095	26 494	2 405	177	92 323	11 087	9 929	36 122	15 557

SURSA: Vezi Tabelul 390.

Tabelul 400

Valoarea producției plantelor alimentare, pe produse, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii lei aur

Media anilor	Total	Fasole	Mazăre	Linte	Cartofi	Ceapă	Varză	Pepeni	Alte plante
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1862-1866	22 996	13 247	109	25 [1]	1 052	890	3 099	1 697	876
1867-1871	25 496	13 934	164	202	3 115	1 127	3 727	2 291	935
1872-1876	24 800	12 523	96	207	2 740	1 391	4 259	2 189	1 394
1877-1880	30 730	16 994	158	367	3 956	1 125	3 572	3 085	1 472
1881-1885	30 500	16 546	150	359	4 816	1 412	3 205	2 769	1 244
1886-1890	32 895	18 388	228	248	3 654	1 536	4 814	2 480	1 546
1891-1895	31 349	17 177	239	182	3 282	1 610	4 846	2 505	1 508
1896-1900	32 922	14 041	181	127	6 579	1 781	5 384	3 702	1 127
1901-1905	47 563	19 321	749	71	8 739	2 778	6 810	6 242	2 852
1906-1910	50 675	23 038	1 526	278	8 995	2 452	5 270	5 984	3 132
1911-1915	62 526	34 048	2 782	71	9 412	2 912	5 666	4 648	2 987
1916-1918	43 614	21 274	2 597	34	7 875	1 924	4 333	3 568	1 809
1919-1924	178 412	40 217	1 476	1 092	97 146	7 679	12 661	9 685	8 457
1925-1929	263 280	48 247	1 601	2 945	159 039	9 572	18 467	18 210	5 199
1930-1934	279 333	65 888	2 621	2 636	142 473	10 554	16 507	32 246	6 408
1935-1939	272 572	51 114	6 924	3 061	154 539	11 745	15 148	22 143	7 898
1940-1944	201 604	45 607	24 368	1 619	93 241	7 323	7 295	10 691	11 460
1945-1947	131 808	18 668	4 896	245	66 638	6 457	5 852	18 607	10 445

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 399.

NOTE: [1] Media pe doi ani.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 401

Valoarea producției plantelor de nutreț, pe produse, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Total	Total fân	Lucernă	Trifoi	Dughie	Alte fânețe cultivate	Fânețe naturale	Păşuni	Paie	Coceni	Dovleci
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1862	182 733	109 868	---	---	---	258	90 266	62 566	7 433	13 427	8 782
1863	185 857	105 815	---	---	---	292	86 901	57 909	10 008	20 088	10 660
1864	185 216	104 040	---	---	---	435	85 322	56 771	12 591	19 732	10 366
1865	122 494	74 746	---	---	---	306	61303	43 568	2 806	8 593	5 918
1866	71 787	41 262	---	---	---	109	33 891	22 939	4 282	6 412	4 154
1867	171 293	97 974	---	---	---	537	80 242	55 582	9 679	16 003	9 248
1868	178 887	101 476	---	---	---	408	83 233	57 510	10 979	17 239	9 517
1869	202 805	115 641	---	---	---	653	94 696	67 267	8 687	19 784	11 718
1870	177 003	99 035	---	---	---	388	81 239	57 578	10 503	17 573	9 723
1871	182 236	103 863	---	---	---	721	84 941	58 382	9 534	18 515	10 143
1872	170 803	101 068	---	---	---	945	82 454	54 701	7 554	15 312	9 836
1873	131 727	67 708	---	---	---	646	55 227	41 728	10 562	14 286	9 278
1874	113 657	55 767	---	---	---	537	45 483	32 917	11 227	13 699	9 794
1875	164 028	76 208	---	---	---	660	62 216	45 682	11 044	27 878	16 548
1876	168 636	79 778	---	---	---	864	64 988	46 781	10 568	28 918	16 519
1877	120 190	35 489	---	---	---	653	28 689	38 253	9 698	22 112	20 786
1878	129 822	56 134	---	---	---	993	45 410	33 088	13 067	23 059	14 204
1879	94 963	33 232	---	---	---	435	27 009	21 293	14 521	15 480	16 225
1880	185 409	78 989	---	---	---	1 292	63 986	47 189	20 706	37 784	14 452
1881	95 597	35 054	---	---	---	646	28 336	21 277	9 657	19 032	16 649
1882	170 054	69 326	---	---	---	1 632	55 748	39 269	22 908	37 477	13 020
1883	142 288	64 947	---	---	---	1 367	52 360	37 045	14 546	24 820	12 151
1884	117 586	59 099	---	---	---	1 503	47 432	31 262	8 298	20 800	8 291
1885	159 207	66 701	---	---	---	1 999	53 284	38 259	17 963	30 809	16 892

BCU IAȘI CENTRALA UNIVERSITARĂ

continuare *tabelul 401*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1886	189 933	81 920	---	---	---	2 156	65 688	49 686	17 799	45 662	8 942
1887	126 660	45 614	---	---	---	1 605	36 243	27 426	22 492	21 851	17 044
1888	144 511	53 428	---	---	---	1 945	42 398	33 370	24 097	28 195	14 507
1889	132 247	43 513	---	---	---	1 516	34 586	30 176	17 683	34 822	13 465
1890	143 390	55 250	---	---	---	2 530	43 417	35 907	18 533	27 539	15 464
1891	138 684	56 454	---	---	---	2 598	44 352	31 744	18 612	26 720	14 658
1892	177 331	74 548	---	---	---	8 228	54 617	33 853	22 413	40 736	17 485
1893	200 106	98 192	---	---	---	10 696	72 055	36 626	26 260	32 515	21 953
1894	135 958	57 474	---	---	---	2 734	45 080	27 600	16 633	31 681	12 230
1895	173 540	75 643	---	---	---	4 563	58 537	35 902	24 637	31 866	18 035
1896	164 063	68 027	---	---	---	7 956	49 470	33 189	28 702	29 327	15 418
1897	180 979	88 815	---	---	---	14 525	61 180	36 747	16 803	35 681	16 044
1898	211 139	94 901	---	---	---	13 736	66 842	39 794	25 086	45 308	20 374
1899	84 433	43 840	---	---	---	7 385	30 022	18 371	8 873	12 269	7 514
1900	170 858	79 125	---	---	---	10 458	56 549	35 520	19 613	37 806	10 912
1901	226 432	96 295	---	---	---	15 885	66 220	41 170	27 486	52 127	23 545
1902	197 636	92 976	---	---	---	15 722	63 622	40 454	29 246	30 491	18 102
1903	204 581	87 380	---	---	---	14 035	60 402	41 422	31 253	35 767	21 701
1904	71 390	27 384	---	---	---	4 882	18 530	13 890	18 060	8 606	7 421
1905	175 296	78 254	---	---	---	10 812	55 541	38 984	33 901	26 638	9 421
1906	241 215	96 771	---	---	---	18 659	64 327	45 027	40 246	58 188	14 767
1907	142 532	66 212	---	---	---	18 673	39 150	29 466	18 317	25 687	11 239
1908	133 363	49 273	---	---	---	19 298	24 685	20 086	19 204	35 201	14 889
1909	173 680	72 984	---	10 676	---	16 143	38 018	32 771	23 449	31 412	21 210
1910	218 680	87 013	---	13 546	---	17 190	46 346	41 389	38 904	46 362	14 944
1911	225 057	91 249	---	16 721	---	21 080	44 016	39 386	33 634	49 360	20 861
1912	208 846	83 348	---	18 598	---	16 300	39 900	37 608	29 765	46 482	20 194
1913	227 428	92 704	---	20 556	---	19 924	43 008	38 832	32 670	51 181	21 256
1914	218 614	96 030	---	20 026	---	21 971	44 498	47 888	20 734	45 853	17 644
1915	215 432	88 720	---	17 204	---	22 651	40 242	41 830	32 751	41 220	19 534
1916	170 940	73 943	---	14 430	---	13 620	37 794	39 234	30 127	35 656	80
1917	6 892	65 804	---	11 376	---	8 534	37 794	---	13 186	25 538	6 892
1918	9 555	33 183	---	3 570	---	5 590	19 785	---	7 264	12 956	9 555

continuare *tabelul 401*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1919	377 113	202 878	- - -	8 915	- - -	32 157	133 252	76 659	42 822	73 392	9 916
1920	379 151	205 306	6 684	5 671	- - -	32 103	132 462	76 091	41 687	76 380	8 072
1921	385 962	237 300	13 355	14 933	16 769	24 691	137 984	79 498	40 733	45 862	12 138
1922	408 314	231 662	21 597	14 987	- - -	40 929	126 946	73 251	58 204	49 807	22 592
1923	465 373	271 157	25 786	22 488	- - -	50 306	142 122	80 336	48 683	63 236	32 416
1924	431 646	251 865	23 990	20 822	15 660	33 891	129 707	74 506	31 214	64 888	36 968
1925	447 455	259 311	27 703	23 154	29 029	28 288	124 466	75 610	44 262	67 858	27 086
1926	604 798	328 080	26 982	25 786	32 756	36 625	169 590	94 261	58 013	96 092	64 693
1927	467 229	259 291	27 737	26 180	22 732	27 873	127 456	76 085	46 647	58 264	54 256
1928	433 867	234 933	22 664	21 332	22 426	19 734	122 522	73 757	54 980	45 409	51 043
1929	588 735	295 385	27 288	27 846	37 658	27 594	144 116	86 112	68 222	104 844	65 054
1930	556 245	297 174	27 764	28 132	30 763	27 479	150 735	89 950	70 445	74 234	56 742
1931	598 275	300 852	27 418	34 422	23 916	37 420	146 322	87 208	56 144	99 280	86 146
1932	563 937	291 870	24 970	28 200	28 852	26 044	151 368	75 218	36 581	98 147	94 559
1933	545 604	285 321	24 677	27 547	28 465	29 818	143 965	71 501	59 055	74 594	85 982
1934	526 289	284 947	25 636	32 898	22 834	30 369	142 643	72 163	34 318	78 991	86 436
1935	551 217	292 624	26 649	30 933	25 704	28 254	149 128	75 717	40 997	88 378	85 457
1936	589 688	293 746	28 832	34 347	26 642	29 560	143 595	73 210	59 003	92 527	101 972
1937	517 469	294 216	36 169	38 243	16 068	26 636	145 846	36 362	50 439	87 359	80 346
1938	615 055	346 997	35 870	45 587	19 190	27 057	180 594	90 149	58 924	83 794	73 891
1939	559 936	297 242	35 856	42 976	24 113	21 032	142 688	75 040	55 191	99 732	63 307
1940	326 774	187 836	23 854	21 733	20 529	13 634	89 012	51 618	21 325	61 574	23 495
1941	396 790	213 024	23 134	25 153	21 454	14 015	106 456	62 117	25 120	55 049	64 294
1942	305 505	195 303	- - -	82 878	- - -	- - -	92 585	54 680	14 771	35 866	24 725
1943	319 814	174 957	- - -	32 484	- - -	32 518	90 552	54 243	31 856	47 405	30 757
1944	316 792	172 482	15 368	15 769	15 280	19 931	87 405	59 491	26 302	45 948	31 298
1945	274 674	185 422	10 139	19 761	15 171	15 361	102 934	53 808	14 981	18 059	24 461
1946	161 201	99 858	6 222	6 848	4 583	12 254	57 607	32 851	15 605	12 695	12 537
1947	316 836	210 052	8 194	6 385	6 535	10 180	147 213	70 234	14 365	20 207	33 524

SURSA: Vezi Tabelul 390.

Tabelul 402

Valoarea producției de struguri și fructe, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Struguri	Fructe	Anii	Struguri	Fructe
1	2	3	1	2	3
1862	27 979	11 157	1905	36 997	62 574
1863	19 991	5 656	1906	37 018	33 663
1864	11 793	9 529	1907	20 348	16 526
1865	12 402	20 141	1908	48 054	50 025
1866	39 162	7 643	1909	26 697	13 237
1867	23 228	3 570	1910	36 009	59 018
1868	33 571	5 246	1911	20 895	24 527
1869	23 102	2 424	1912	33 423	17 538
1870	19 381	24 633	1913	31 931	39 445
1871	21 273	7 507	1914	13 895	34 238
1872	25 793	16 123	1915	41 979	13 421
1873	47 003	9 133	1916	30 081	26 698
1874	46 751	8 052	1917	28 042	22 087
1875	29 913	32 936	1918	36 198	56 196
1876	14 673	12 162	1919	57 177	85 114
1877	24 384	17 225	1920	78 619	36 841
1878	17 237	7 634	1921	83 089	22 119
1879	52 763	11 003	1922	38 062	92 370
1880	47 528	24 780	1923	63 525	75 199
1881	18 709	5 640	1924	87 405	82 887
1882	24 679	17 995	1925	106 044	133 290
1883	50 808	13 729	1926	70 841	81 243
1884	23 522	19 831	1927	99 471	172 969
1885	27 369	5 766	1928	99 808	179 317
1886	15 640	54 190	1929	70 575	127 627
1887	15 282	10 828	1930	117 283	132 432
1888	28 399	25 847	1931	122 665	188 317
1889	50 682	23 179	1932	109 505	169 004
1890	20 874	37 564	1933	105 287	137 637
1891	47 928	13 349	1934	121 754	187 395
1892	65 628	32 120	1935	146 250	179 129
1893	17 216	12 788	1936	93 796	173 995
1894	82 907	15 767	1937	149 137	203 226
1895	70 904	40 952	1938	138 851	143 736
1896	97 285	23 886	1939	160 600	194 872
1897	5 255	13 492	1940	107 417	85 628
1898	10 868	22 954	1941	104 979	90 199
1899	43 324	49 393	1942	83 061	73 812
1900	73 531	71 312	1943	94 595	88 844
1901	18 730	10 585	1944	77 750	68 710
1902	21 925	33 076	1945	89 073	82 598
1903	38 973	35 397	1946	49 161	53 390
1904	17 574	55 632	1947	113 583	96 653

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 390.

Tabelul 403

Valoarea plantelor de nutreț, a strugurilor și fructelor, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii lei aur

Media anilor	Plante de nutreț	Struguri	Fructe
1	2	3	4
1862-1866	149 617	22 265	10 825
1867-1871	182 445	24 111	8 676
1872-1876	149 770	32 826	15 681
1977-1880	132 596	35 478	15 160
1881-1885	136 946	29 017	12 592
1886-1890	147 348	26 175	30 322
1891-1895	165 124	56 916	22 995
1896-1900	162 294	46 053	36 207
1901-1905	175 067	26 840	39 453
1906-1910	181 894	33 625	34 494
1911-1915	219 075	28 425	25 834
1916-1918	62 462	31 440	34 994
1919-1924	407 927	67 980	65 755
1925-1929	508 417	89 348	138 889
1930-1934	558 070	115 299	162 957
1935-1939	566 673	137 727	178 992
1940-1944	333 135	93 560	81 449
1945-1947	250 904	83 939	77 547

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelele 401 și 402.

Tabelul 404

Valoarea producției animaliere pe principalele produse, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Total	Carne	Piei	Lapte	Brânză	Lână	Ouă	Fulgi	Tacâmuri	Gunoi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1862	388 446	134 415	23 372	123 690	48 777	10 322	25 214	1 359	1 075	20 222
1863	390 579	136 094	23 139	123 935	48 872	10 347	25 372	1 368	1 078	20 373
1864	401 789	141 322	24 245	126 630	49 790	10 540	26 164	1 386	1 145	20 567
1865	363 827	131 779	23 039	110 425	43 223	9 151	22 934	1 404	1 122	20 750
1866	324 260	129 842	23 598	87 815	34 242	7 246	18 054	1 395	1 186	20 882
1867	403 024	145 629	25 234	124 005	48 421	10 235	25 769	1 413	1 253	21 065
1868	394 007	135 371	22 592	126 070	49 229	10 422	26 450	1 422	1 201	21 250
1869	408 630	132 060	21 901	136 990	53 429	11 308	29 033	1 440	1 042	21 426
1870	401 921	140 969	23 920	126 280	49 124	10 397	26 944	1 458	1 213	21 617
1871	401 756	137 832	22 070	129 115	50 095	10 604	27 655	1 467	1 138	21 779
1872	405 660	146 911	23 638	125 020	48 434	10 253	26 844	1 476	1 151	21 934
1873	382 431	136 877	21 005	118 790	45 839	9 702	25 444	1 476	1 184	22 114

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1874	371 840	131 730	24 345	113 505	43 709	9 252	24 359	1 476	1 374	22 088
1875	421 882	137 019	21 802	142 135	53 894	11 409	30 458	1 494	1 263	22 409
1876	441 344	149 635	23 069	146 335	54 257	11 482	31 083	1 512	1 228	22 742
1877	431 168	159 061	24 718	134 820	48 447	10 257	28 075	1 521	1 196	23 073
1878	409 205	148 267	23 969	129 570	45 106	9 547	26 547	1 539	1 262	23 397
1879	369 701	140 529	22 826	112 665	37 328	7 903	22 015	1 530	1 200	23 705
1880	431 777	141 494	22 995	149 345	50 423	10 673	29 999	1 539	1 293	24 016
1881	374 506	140 624	23 243	116 865	36 635	7 755	22 301	1 566	1 174	24 344
1882	441 146	142 985	23 461	155 295	50 167	10 622	31 097	1 593	1 243	24 683
1883	438 577	144 332	23 710	153 475	48 319	10 227	30 621	1 620	1 244	25 029
1884	419 029	138 891	23 963	145 775	44 124	9 340	28 596	1 647	1 352	25 340
1885	445 363	143 074	24 313	157 185	49 490	10 475	32 216	1 683	1 458	25 470
1886	477 726	147 056	24 613	172 130	56 473	11 954	36 788	1 710	1 419	25 583
1887	416 052	139 010	24 820	140 315	44 865	9 494	28 746	1 710	1 432	25 661
1888	439 854	140 124	25 313	151 725	50 423	10 675	32 594	1 755	1 412	25 834
1889	432 411	125 857	26 206	159 040	48 792	10 326	31 135	1 782	1 089	28 183
1890	473 147	153 442	26 118	164 010	52 903	11 197	34 488	1 800	1 704	27 486
1891	454 544	151 583	26 245	152 425	50 042	10 593	33 394	1 800	1 676	26 785
1892	464 247	154 841	27 885	153 230	52 239	11 055	35 412	1 827	1 679	26 079
1893	479 207	158 956	28 684	156 905	55 578	11 764	38 490	1 836	1 639	25 355
1894	421 231	149 752	26 305	128 485	46 160	9 770	32 654	1 863	1 590	24 653
1895	452 178	157 067	28 012	138 845	52 069	11 021	37 780	1 908	1 517	23 959
1896	433 866	157 343	28 824	125 825	48 731	10 316	36 183	1 935	1 456	23 254
1897	455 454	149 215	29 254	143 605	54 471	11 531	39 243	1 962	1 267	24 905
1898	483 944	149 165	27 582	161 770	60 517	12 755	42 301	1 989	1 315	26 550
1899	412 431	142 936	28 175	127 680	43 693	9 248	29 096	1 980	1 483	28 141
1900	501 998	154 583	28 926	171 115	61 193	12 953	39 811	2 007	1 613	29 798
1901	533 203	167 294	28 484	181 370	65 137	13 789	43 517	2 034	1 833	29 745
1902	526 498	165 593	28 053	179 060	63 351	13 408	43 453	2 061	1 803	29 716
1903	530 333	167 546	27 918	180 215	63 090	13 352	44 596	2 088	1 850	29 678
1904	437 873	170 572	32 370	125 790	38 542	8 160	28 504	2 160	2 071	29 704
1905	522 518	169 542	27 331	175 420	59 421	12 576	44 520	2 151	1 940	29 617
1906	522 792	149 125	27 519	186 515	63 482	13 437	48 996	2 187	1 929	29 601
1907	474 242	159 318	26 365	155 365	49 481	10 475	39 524	2 223	1 932	29 560
1908	455 192	168 951	28 240	138 880	42 224	8 938	33 796	2 250	2 114	29 798
1909	510 140	173 869	29 349	165 690	53 020	11 223	42 581	2 286	2 069	30 053
1910	555 877	183 949	30 997	184 170	60 490	12 807	48 828	2 322	2 025	30 289
1911	547 963	184 512	31 066	177 765	59 076	12 507	48 219	2 367	1 938	30 514
1912	518 774	161 998	32 005	171 990	57 849	12 250	47 873	2 412	1 622	30 775
1913	531 123	171 983	31 079	171 710	59 149	12 523	49 523	2 457	1 664	31 035
1914	557 988	186 040	31 131	175 210	62 072	13 142	54 617	2 610	1 738	31 428
1915	548 389	191 343	36 060	162 575	58 102	12 297	51 728	2 655	2 002	31 627
1919	1 253 951	401 625	43 220	563 885	48 324	11 696	120 402	6 543	1 536	56 720
1920	1 389 425	421 853	55 966	628 040	69 845	16 396	126 918	6 921	2 105	61 382
1921	1 620 146	541 694	68 532	685 370	91 091	21 285	131 599	7 020	2 275	71 280
1922	1 829 676	693 219	82 793	719 985	98 098	23 003	128 586	7146	2 696	74 151

continuare *tabelul 404*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1923	1 824 652	688 984	81 354	703 325	106 609	24 968	136 854	7272	2 465	72 821
1924	1 775 355	680 843	80 356	662 410	109 205	25 682	133 661	7 398	2 529	73 271
1925	1 724 592	667 369	73 654	637 525	105 271	24 098	137 105	7 533	1 641	70 397
1926	1 776 312	671 759	70 285	643 090	125 622	29 112	157 087	7 659	1 621	70 076
1927	1 788 714	707 014	65 038	607 250	110 790	25 637	189 769	10 233	1 322	71 660
1928	1 804 238	744 043	69 629	587 930	108 972	24 983	186 953	10 233	1 417	70 077
1929	1 860 014	747 231	69 475	610 575	119 646	27 268	205 638	10 332	1 516	68 333
1930	1 817 394	692 142	63 468	591 325	121 182	27 637	240 359	11 790	1 384	68 108
1931	1 556 051	532 990	59 788	592 725	119 532	27 679	148 965	7 434	1 707	65 232
1932	1 806 730	701 199	70 636	599 935	114 630	26 644	211 164	10 980	1 314	70 229
1933	1 852 568	755 316	63 483	590 870	111 965	26 030	221 392	11 808	1 491	70 213
1934	1 954 130	814 809	69 849	628 390	116 130	26 853	206 097	14 463	2 053	75 486
1935	1 815 384	701 625	72 486	668 675	116 529	26 731	149 647	8 874	2 014	68 804
1936	1 707 485	682 562	67 329	609 945	110 991	26 638	134 216	8 028	1 995	65 781
1937	1 657 368	673 676	65 812	606 760	101 009	23 771	110 477	7 704	1 583	66 575
1938	1 754 937	713 867	65 223	612 675	129 435	30 153	129 204	6 930	1 355	66 095
1939	1 721 830	681 117	76 373	611 800	123 614	28 704	125 933	7 038	1 641	65 611
1940	1 042 364	434 700	50 810	349 685	73 508	16 793	71 346	4 392	1 221	39 909
1941	933 830	320 874	32 079	353 290	80 095	18 718	83 751	4 554	887	39 582
1942	1 037 469	402 242	35 094	381 115	76 187	17 885	76 285	4 419	1 832	42 409
1943	1 059 379	427 720	39 625	389 375	68 687	16 302	70 359	4 059	1 235	42 017
1944	906 103	311 966	31 184	363 650	62 109	14 768	79 887	4 329	891	37 319
1945	629 188	163 658	22 145	319 655	44 422	10 592	35 678	2 385	463	30 191
1946	722 675	231 443	24 796	337 610	43 145	10 441	33 835	2 871	562	37 972
1947	747 755	235 760	24 621	332 640	62 033	14 955	38 834	2 439	617	35 857

SURSA: Vezi Tabelul 390.

BCU IAȘI/CENTRA

Tabelul 405

Valoarea producției animaliere, pe principalele produse, în perioada 1862–1947

Media anilor

mii lei aur

Media anilor	Total	Carne	Piei	Lapte	Brânză	Lână	Ouă	Fulgi	Tacâmuri	Gunoi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1862-1866	373 780	134 690	23 478	114 499	44 981	9 521	23 548	1 382	1 121	20 559
1867-1871	401 868	138 372	23 143	128 492	50 060	10 593	27 170	1 440	1 169	21 427
1872-1876	460 371	140 435	22 772	129 157	104 727	10 420	27 638	1 487	1 479	22 257
1877-1880	410 463	147 338	23 627	131 600	45 326	9 595	26 659	1 532	1 238	23 548
1881-1885	423 724	141 981	23 738	145 719	45 747	9 684	28 966	1 622	1 294	24 973
1886-1890	447 838	141 098	25 414	157 444	50 691	10 729	32 750	1 751	1 411	26 549
1891-1895	454 282	154 440	27 426	145 978	51 218	10 841	35 546	1 847	1 620	25 366
1896-1900	457 539	150 648	28 552	145 999	53 721	11 361	37 327	1 975	1 427	26 530
1901-1905	510 085	168 109	28 831	168 371	57 908	12 257	40 918	2 099	1 899	29 692
1906-1910	503 649	167 043	28 494	166 124	53 740	11 376	42 745	2 254	2 014	29 860
1911-1915	540 847	179 175	32 268	171 850	59 250	12 544	50 392	2 500	1 793	31 076
1919-1924	1 615 534	571 370	68 703	660 503	87 195	20 505	129 670	7 050	2 268	68 271
1925-1929	1 790 774	707 483	69 616	617 274	114 060	26 220	175 311	9 198	1 503	70 109
1930-1934	1 797 375	699 291	65 445	600 649	116 688	26 969	205 595	11 295	1 590	69 854
1935-1939	1 731 645	690 569	69 445	621 971	116 316	27 199	129 895	7 715	1 962	66 573
1940-1944	995 829	379 500	37 758	367 423	72 117	16 893	76 326	4 351	1 213	40 247
1945-1947	699 873	210 287	23 854	329 968	49 866	11 996	36 116	2 565	548	34 673

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 404.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 406

Valoarea producției animaliere, pe principalele produse, în perioada 1862–1947

Media anilor

procente

Media anilor	Total	Carne	Piei	Lapte	Brânză	Lână	Ouă	Fulgi	Tacâmuri	Gunoi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1862-1866	100	36,0	6,3	30,6	12,0	2,5	6,3	0,4	0,3	5,5
1867-1871	100	34,4	5,8	32,0	12,5	2,6	6,8	0,4	0,3	5,3
1872-1876	100	30,5	4,9	28,1	22,7	2,3	6,0	0,3	0,3	4,8
1877-1880	100	35,9	5,8	32,1	11,0	2,3	6,5	0,4	0,3	5,7
1881-1885	100	33,5	5,6	34,4	10,8	2,3	6,8	0,4	0,3	5,9
1886-1890	100	31,5	5,7	35,2	11,3	2,4	7,3	0,4	0,3	5,9
1891-1895	100	34,0	6,0	32,2	11,2	2,4	7,8	0,4	0,4	5,6
1896-1900	100	32,9	6,2	31,9	11,7	2,5	8,2	0,4	0,3	5,8
1901-1905	100	33,0	5,7	33,0	11,4	2,4	8,0	0,4	0,4	5,8
1906-1910	100	33,2	5,7	33,0	10,7	2,3	8,5	0,4	0,4	5,9
1911-1915	100	33,1	6,0	31,8	11,0	2,3	9,3	0,5	0,3	5,7
1919-1924	100	35,4	4,3	40,9	5,4	1,3	8,0	0,4	0,1	4,2
1925-1929	100	39,5	3,9	34,5	6,4	1,5	9,8	0,5	0,1	3,9
1930-1934	100	38,9	3,6	33,5	6,5	1,5	11,4	0,6	0,1	3,9
1935-1939	100	39,9	4,1	35,9	6,7	1,6	7,5	0,4	0,1	3,8
1940-1944	100	38,1	3,8	36,9	7,2	1,7	7,7	0,4	0,1	4,0
1945-1947	100	30,0	3,4	47,1	7,1	1,7	5,2	0,4	0,1	5,0

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 405.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 407

Valoarea producției de carne, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Total	Bovine	Caprine	Ovine	Porcine	Păsări
1	2	3	4	5	6	7
1862	134 415	39 166	1 155	31 127	42 822	20 144
1863	136 094	39 010	1 104	31 098	44 584	20 298
1864	141 322	42 878	1 070	32 070	44 401	20 903
1865	131 779	37 605	1 019	29 277	45 552	18 325
1866	129 842	39 602	985	30 030	44 801	14 424
1867	145 629	47 246	934	30 737	46 123	20 589
1868	135 371	37 264	894	30 915	45 164	21 133
1869	132 060	33 429	844	30 616	43 974	23 198
1870	140 969	37 360	809	31 204	50 066	21 528
1871	137 832	31 439	759	31 719	51 791	22 124
1872	146 911	37 646	725	32 202	54 890	21 449
1873	136 877	33 325	674	30 008	52 541	20 330
1874	131 730	29 894	690	29 761	51 962	19 423
1875	137 019	29 273	696	29 998	52 714	24 338
1876	149 635	37 741	702	29 935	56 362	24 896
1877	159 061	45 231	725	30 751	59 895	22 460
1878	148 267	39 954	747	30 115	56 437	21 014
1879	140 529	33 785	753	30 711	57 689	17 591
1880	141 494	32 325	759	30 320	54 090	24 000
1881	140 624	32 840	781	29 615	59 587	17 800
1882	142 985	30 205	787	30 012	57 130	24 850
1883	144 332	30 895	809	30 371	57 760	24 497
1884	138 891	31 371	815	30 497	53 331	22 877
1885	143 074	33 510	753	30 239	52 827	25 744
1886	147 056	35 058	685	29 683	52 231	29 400
1887	139 010	35 303	617	30 426	49 691	22 972
1888	140 124	34 594	549	30 948	47 958	26 076
1889	125 857	34 120	719	31 424	34 687	24 907
1890	153 442	35 735	702	31 290	58 123	27 591
1891	151 583	36 314	690	31 402	56 462	26 715
1892	154 841	40 238	674	31 365	54 234	28 329
1893	158 956	41 820	656	32 572	53 116	30 791
1894	149 752	40 994	640	28 720	53 299	26 099
1895	157 067	48 569	628	30 755	46 892	30 224
1896	157 343	44 848	612	35 015	47 922	28 947
1897	149 215	45 712	646	34 026	37 437	31 395
1898	149 165	40 454	690	30 617	43 593	33 811
1899	142 936	41 361	731	30 941	46 626	23 277
1900	154 583	39 611	775	31 358	50 989	31 849
1901	167 294	39 460	753	31 431	60 837	34 814
1902	165 593	38 423	731	31 497	60 212	34 731
1903	167 546	38 041	702	31 261	61 895	35 647
1904	170 572	56 111	696	28 261	62 701	22 803
1905	169 542	43 668	674	26 144	63 469	35 586
1906	149 125	36 323	646	8 148	64 811	39 197
1907	159 318	33 944	640	27 292	65 824	31 618

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 407*

1	2	3	4	5	6	7
1908	168 951	39 898	628	29 603	71 785	27 037
1909	173 869	41 898	617	29 401	67 888	34 065
1910	183 949	48 997	617	31 026	64 277	39 032
1911	184 512	52 919	617	31 336	61 095	38 545
1912	161 998	45 789	628	30 227	47 055	38 299
1913	171 983	50 459	628	30 594	50 713	39 589
1914	186 040	55 997	634	31 218	54 497	43 694
1915	191 343	60 981	640	30 908	57 460	41 355
1919	401 625	79 506	1 677	27 484	172 589	120 369
1920	421 853	118 042	2 483	41 347	133 069	126 911
1921	541 694	130 269	2 897	52 800	224 136	131 592
1922	693 219	191 665	2 927	58 788	311 261	128 579
1923	688 984	153 516	2 866	60 555	335 200	136 848
1924	680 843	168 712	2 814	65 083	310 580	133 654
1925	667 369	145 459	2 064	70 438	312 329	137 080
1926	671 759	123 688	2 029	70 097	318 887	157 058
1927	707 014	112 842	1 817	68 443	352 037	171 874
1928	744 043	130 697	1 702	70 307	354 416	186 921
1929	747 231	131 688	1 711	70 217	337 962	205 653
1930	692 142	124 125	1 658	67 736	262 000	236 623
1931	532 990	102 318	1 923	66 329	221 964	140 457
1932	701 199	86 952	1 932	66 167	334 978	211 170
1933	755 316	149 183	1 808	65 812	325 818	212 695
1934	814 809	129 730	1 914	66 991	354 060	262 115
1935	701 625	140 408	1 976	64 991	332 515	161 735
1936	682 562	127 049	1 914	63 058	346 081	144 461
1937	673 676	108 181	1 905	65 550	379 879	118 161
1938	713 867	117 908	1 896	69 437	390 443	134 182
1939	681 117	136 063	1 799	70 786	344 023	128 446
1940	434 700	93 857	1 138	47 357	216 731	75 617
1941	320 874	34 454	1 058	43 442	156 040	85 879
1942	402 242	49 272	1 058	44 445	229 359	78 108
1943	427 720	69 393	1 120	39 959	245 618	71 630
1944	311 966	42 610	997	35 266	153 239	79 855
1945	163 658	22 403	873	29 466	73 603	37 313
1946	231 443	23 113	917	32 701	137 021	37 692
1947	235 760	20 813	1 107	35 279	135 427	43 133

SURSA: Vezi Tabelul 390.

Tabelul 408

Valoarea producției de piei, în perioada 1862–1947

mii lei aur

Anii	Total	Bovine	Cabaline	Caprine	Ovine
1	2	3	4	5	6
1862	23 372	12 864	320	603	9 585
1863	23 139	12 672	320	580	9 567
1864	24 245	13 709	340	560	9 636
1865	23 039	12 749	340	532	9 418
1866	23 598	13 094	340	517	9 647
1867	25 234	14 630	340	489	9 775
1868	22 592	12 019	360	471	9 742
1869	21 901	11 366	360	443	9 732
1870	23 920	13 210	360	423	9 927
1871	22 070	11 328	360	400	9 982
1872	23 638	12 787	380	380	10 091
1873	21 005	10 867	380	352	9 406
1874	24 345	14 208	380	360	9 397
1875	21 802	11 290	380	367	9 765
1876	23 069	12 557	400	370	9 743
1877	24 718	14 208	400	380	9 730
1878	23 969	13 478	400	390	9 701
1879	22 826	12 403	420	393	9 610
1880	22 995	12 518	420	400	9 656
1881	23 243	12 749	420	410	9 664
1882	23 461	12 941	440	413	9 667
1883	23 710	13 171	440	423	9 676
1884	23 963	13 440	440	426	9 658
1885	24 313	13 632	440	393	9 848
1886	24 613	13 786	460	357	10 010
1887	24 820	13 901	460	322	10 137
1888	25 313	14 246	460	286	10 320
1889	26 206	14 707	540	377	10 582
1890	26 118	14 630	540	370	10 578
1891	26 245	14 861	540	360	10 485
1892	27 885	16 474	520	352	10 540
1893	28 684	16 781	520	344	11 039
1894	26 305	15 706	520	337	9 743
1895	28 012	16 858	520	327	10 308
1896	28 824	16 243	520	319	11 742
1897	29 254	16 781	560	339	11 574
1898	27 582	16 166	600	360	10 456
1899	28 175	16 474	660	383	10 659
1900	28 926	16 973	700	407	10 846
1901	28 484	16 550	700	393	10 841
1902	28 053	16 128	680	383	10 863
1903	27 918	16 090	680	370	10 778
1904	32 370	21 466	680	362	9 862
1905	27 331	17 126	660	352	9 193
1906	27 519	16 512	660	339	10 008
1907	26 365	15 821	660	337	9 547

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6
1908	28 240	16 973	660	331	10 276
1909	29 349	18 163	660	322	10 204
1910	30 997	19 315	660	322	10 700
1911	31 066	19 162	720	322	10 862
1912	32 005	20 390	760	327	10 528
1913	31 079	19 277	820	331	10 651
1914	31 131	19 085	860	334	10 852
1915	36 060	24 038	920	337	10 765
1919	43 220	32 205	840	578	9 597
1920	55 966	39 450	1 296	806	14 414
1921	68 532	47 706	1 480	1 001	18 345
1922	82 793	59 699	1 596	1 006	20 492
1923	81 354	58 202	1 620	995	20 537
1924	80 356	55 027	1 616	1 014	22 699
1925	73 654	48 666	1 592	853	22 544
1926	70 285	44 102	1 640	828	23 714
1927	65 038	39 821	1 700	749	22 769
1928	69 629	44 102	1 688	686	23 153
1929	69 475	43 917	1 684	688	23 186
1930	63 468	38 509	1 640	635	22 685
1931	59 788	34 861	1 720	753	22 454
1932	70 636	45 786	1 748	756	22 346
1933	63 483	38 861	1 700	699	22 223
1934	69 849	44 461	1 820	746	22 822
1935	72 486	47 648	1 868	760	22 210
1936	67 329	43 200	1 760	734	21 634
1937	65 812	40 614	1 780	720	22 698
1938	65 223	38 822	1 872	750	23 779
1939	76 373	49 613	1 728	706	24 326
1940	50 810	32 730	968	475	16 637
1941	32 079	15 578	956	404	15 142
1942	35 094	18 150	980	409	15 555
1943	39 625	24 678	860	418	13 669
1944	31 184	17 818	764	347	12 255
1945	22 145	10 957	648	305	10 235
1946	24 796	12 301	744	318	11 432
1947	24 621	11 238	680	382	12 320

SURSA: Vezi Tabelul 390.

II

PUTEREA DE CUMPĂRARE A PRODUSELOR AGRICOLE – Introducere

Tendința de scădere a capacității de cumpărare a produselor agricole, în comparație cu cele industriale, în perioada interbelică, a determinat o serie de instituții și autori să se preocupe de fenomen, alarmate mai ales de consecințele lui: înrăutățirea situației economice a țărănimii, îndatorarea ei peste puteri, conversiunea datoriilor agricole, relativa restrângere a pieței interne etc.

Situațiile statistice din această parte a secțiunii prezintă prețuri și indici ai prețurilor produselor agricole și ai produselor industriale achiziționate de agricultori, în diferite variante de calcul pentru intervalul 1913-1945; metodele de calcul, instituțiile și autorii acestora sunt menționați în notele de la tabele. Cei mai elaborați indicatori considerăm că sunt cei calculați de serviciul de studii al BNR, și reproduși în lucrarea de față după un studiu special din arhiva băncii.

Datele expuse în tabele permit compararea prețurilor produselor agricole și industriale și ai indicilor acestora în diferiți ani ai intervalului examinat. Deși nu au o metodologie comună, diferitele categorii de indicatori conduc la constatarea evoluției, după 1929, a raportului dintre prețurile produselor agricole și industriale în dezavantajul producătorului agricol și în beneficiul comerțului, industriei și al statului.

În vreme ce valoarea produselor agricole, datorită progreselor nesemnificative ale productivității muncii agricole și mai ales costurilor tot mai ridicate ale fondurilor fixe (de natură industrială), cât și creșterii rentei pământului (urmare a reducerii dobânzilor după anii crizei) și a creditului (în perioada 1918-1934), avea tendință de stagnare sau creștere, valoarea produselor industriale, datorită sporului de productivitate necontestat, manifesta o tendință de reducere. În schimb, prețurile celor două categorii de produse înregistrau direcții de mișcare inverse celor ale valorii lor. Fenomenul se datora și faptului că prețurile produselor agricole urmau o linie oscilantă, de diminuare, cauzată de conjunctura mondială, articulată cu politica economică a statului, în timp ce prețurile

produselor industriale, din contră, urmau un sens de creştere favorizat de limitarea sau chiar excluderea concurenţei externe cât şi de acţiunea monopolurilor din ramurile respective; din 26 produse industriale, 17 se aflau sub regim şi cu preţuri de monopol.

Diminuarea puterii de cumpărare a produselor agricole a constituit unul din factorii esenţiali ai regresului agriculturii în general şi al celei ţărăneşti în special, cu repercusiuni directe în starea socială, asupra nivelului de trai al majorităţii populaţiei rurale.

Tabelul 409

Evoluţia indicelui preţurilor produselor vândute de agricultori, în perioada 1927 - 1943

1927-1929 = 100

Anii, luna	Cereale[1]	Plante alimentare[2]	Animale[3]	Produse animale[4]	Indice total
1	2	3	4	5	6
1927-1929	100	100	100	100	100
1930	42,6	48,3	83,8	75,2	63,7
1931	34,8	35,6	60,2	61,9	49,3
1932	42,3	28,7	42,1	52,3	43,4
1933	37,6	26,6	44,0	48,6	41,2
1934	44,3	26,5	41,0	37,8	42,4
1935	49,1	35,4	43,2	53,5	47,1
1936	53,3	46,3	50,1	57,9	52,8
1937	61,8	52,7	56,6	64,2	59,9
1938	59,0	60,0	66,7	64,9	62,9
1939	64,5	72,7	65,3	72,8	67,6
1940	94,5	96,4	97,6	96,8	96,2
1941					
IX	165,1	174,1	214,6	165,8	181,1
XII	191,4	176,7	224,9	185,8	201,1
1942	271,5	227,0	241,4	254,2	253,7
I	188,9	176,6	232,3	193,8	201,9
IV	208,2	197,2	245,5	197,6	215,6
IX	352,7	233,7	237,5	276,1	287,1
XII	350,3	283,7	235,0	374,8	315,2
1943					
I	351,0	287,1	238,4	383,0	318,8

SURSA: Arhiva BNR, Serviciul de studii, dosar 1/1913, f. 1101.

NOTE: [1] Se cuprind preţurile produselor: grâu, porumb, orz, ovăz.

[2] Se cuprind preţurile produselor: cartofi, fasole, floarea-soarelui.

[3] Se cuprind preţurile produselor: boi îngrăşaţi, boi de jug, porci graşi, vaci de lapte, viţei, cai de muncă, păsări.

[4] Se cuprind preţurile produselor: lapte de vacă, unt, ouă, lână spălată.

Tabelul 410

Evoluția indicelui prețurilor produselor industriale cumpărate de agricultori, în perioada 1927-1943

1927 - 1929 =100

Anii, luna	Produse alimentare și de uz casnic[1]	Îmbrăcăminte și încălțăminte [2]	Fierărie[3]	Materiale construcții [4]	Indice total
1	2	3	4	5	6
1927-1929	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1930	103,4	88,9	95,5	91,3	94,2
1931	103,6	71,0	82,8	69,7	82,4
1932	97,4	62,1	75,3	60,7	74,5
1933	92,0	61,7	73,8	60,8	72,4
1934	88,6	64,6	70,0	59,1	72,6
1935	91,8	70,4	71,7	64,3	77,3
1936	102,9	70,6	78,4	65,4	81,5
1937	103,0	74,3	88,8	82,0	85,1
1938	103,1	77,7	90,0	86,4	87,3
1939	104,1	87,9	108,4	94,5	94,8
1940	131,2	168,2	168,1	157,5	155,3
1941					
IX	138,8	320,8	227,7	219,8	264,5
XII	256,2	442,5	315,6	259,5	363,4
1942	358,1	711,8	398,9	348,9	558,3
I	275,6	535,7	333,3	287,3	424,3
IV	296,1	636,9	370,0	322,8	491,5
IX	418,0	776,9	395,5	409,6	616,2
XII	601,1	973,5	573,9	477,4	800,2
1943					
I	614,1	977,3	580,6	481,3	807,3

SURSA: Arhiva BNR, Serviciul de studii, dosar 1/1913, f. 1091.

NOTE: [1] Se cuprind prețurile produselor: sare, zahăr, orez, oțet, sodă de rufe, săpun, petrol lampant, tutun, chibrituri.

[2] Idem: pânză americă, stambă, barchet, opinci de piele, bocanci, talpă, bumbac, ață de cusut.

[3] Idem: fier lat, fier pentru potcoave, cuie de sârmă, caiele, fier de plug, sapă, cazma, furcă, coasă, topor, găleată, ceaun, seceră.

[4] Idem: var nestins, scânduri de brad, țiglă de fabrică, sticlă de geamuri, tablă neagră.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 411

Dinamica puterii de cumpărare a agricultorilor, în perioada 1927 - 1943[1]

Anii, luna	Indice prețuri produse vândute de agricultori	Indice prețuri produse cumpărate de agricultori	Puterea de cumpărare a agricultorilor
1	2	3	4
1927-1929	100,0	100,0	100,0
1930	63,7	94,2	67,6
1931	49,3	82,4	59,8
1932	43,4	74,5	58,3
1933	41,2	72,4	56,9
1934	42,4	72,6	58,4
1935	47,1	77,3	60,9
1936	52,8	81,5	64,8
1937	59,9	85,1	70,4
1938	62,9	87,3	72,1
1939	67,6	94,8	71,3
1940	96,2	155,3	61,9
1941			
IX	181,1	264,5	68,5
XII	201,1	363,4	55,3
1942	253,7	558,3	45,4
I	201,9	424,3	47,6
IV	215,6	491,5	43,9
IX	287,1	616,2	46,6
XII	315,2	800,2	39,4
1943			
I	318,8	807,3	39,5

SURSA: Arhiva BNR, Serviciul de studii, dosar 1/1913, f. 1093.

NOTE: [1] În arhiva BNR se află și alte calcule asupra capacității de cumpărare a agricultorilor, cu baza în 1938 = 100, pentru perioada 1938-1945. Le redăm în cele ce urmează:

Indice prețuri la produse vândute de agricultori, 1938 = 100

Anii, luna	Cereale	Plante alimentare	Animale vii	Produse animale	Indice total
1942	514,7	431,5	527,4	566,0	509,9
1943	775,7	572,9	696,9	1 077,6	780,8
1944	649,3	611,5	913,7	1 432,6	901,8
1945	4 667,9	5 871,5	8 150,5	8 557,4	6 811,8
1945					
XII	15 518,2	15 980,11	19 227,8	22 206,8	18 233,2

Indice prețuri și puterea de cumpărare la produse cumpărate de agricultori, 1938 = 100

Anii, luna	Unelte agricole	Fierărie	Materiale construcții	Încălțăminte	Îmbrăcăminte	Băcănie
1	2	3	4	5	6	7
1942	291,4	336,4	369,1	1 035,5	1 055,3	277,6
1943	513,9	496,8	567,8	1 648,0	1 725,4	528,8
1944	742,1	856,4	928,3	2 243,9	2 953,2	976,1
1945	3 881,7	7 263,4	5 047,4	10 859,3	21 738,3	10 957,6
1945 XII	6 929,9	17 370,6	10 057,1	22 374,1	48 708,9	26 156,6

BCU ARHIVA CENTRALĂ UNIVERSITY LIBRARY

Anii, luna	Tutun, chibrituri	Petrol	Indice total	Putere de cumpărare
1	8	9	10	11
1942	275,8	231,8	651,6	78,3
1943	439,6	457,6	1 071,5	72,9
1944	783,8	1 116,7	1 780,2	50,7
1945	3 575,0	6 636,4	12 156,7	56,0
1945 XII	8 000,0	10 606,1	26 839,3	67,9

(Arhiva BNR, Fond Serviciul de studii, dosar 2/1948).

În sursă se menționează că prețurile, atât cele agricole cât și cele industriale, sunt cele libere la produsele nereglementate prin lege și prețurile stabilite prin lege la produsele reglementate.

Tabelul 412

Indicii[1] prețurilor produselor agricole și produselor industriale cumpărate de agricultori[2], puterea de cumpărare a produselor agricole în perioada 1929 - 1938

1929 = 100

Anii	Cereale	Diverse produse vegetale	Produse animale	Indice general	Produse industriale cumpărate de agricultori	Puterea de cumpărare a produselor agricole	Scumpirea relativă a produselor industriale față de cele agricole
1	2	3	4	5	6	7	8
1929	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100
1930	53,0	88,4	84,7	68,2	93,2	73,0	137
1931	40,8	62,9	62,1	50,8	74,5	68,2	147
1932	46,6	55,6	44,5	47,7	68,6	69,5	144
1933	43,5	58,5	40,6	44,9	69,0	65,1	154
1934	44,7	49,6	39,4	44,1	74,1	59,5	168
1935	47,9	51,8	47,8	48,4	89,5	54,1	185
1936	52,8	57,8	53,9	54,0	102,9	52,5	191
1937	63,5	76,1	60,4	64,6	106,8	60,5	165
1938	65,0	76,5	65,6	65,4	105,0	63,9	161

SURSA: „Conjunctura economiei românești", III, 1938, nr. 4.

NOTE: [1] Indicii sunt calculați de Asociația românească pentru studiul conjuncturii economice și au în vedere prețurile cu ridicata. Coloana 2 reprezintă media ponderată, prin cantități vândute, a prețurilor la grâu, porumb, orz, ovăz; coloana 3, a prețurilor la fasole, floarea-soarelui, cartofi și vin; coloana 4, a prețurilor la carne de vacă, carne de porc, untură, găini, ouă, piei de vacă; coloana 5 reprezintă media ponderată a coloanelor 2, 3, 4; coloana 6 exprimă media ponderată a prețurilor la următoarele produse industriale: căldări, cazmale, coase, seceri, cuie, fiare de plug, furci, lopeți, scânduri de brad, pachet de bumbac (fire) englezesc, american (pânză) indigenă, ulei de floarea-soarelui, petrol lampant și tutun; coloana 7 reprezintă raportul dintre coloana 5 și 6; coloana 8 este raportul dintre coloana 6 și 5.

[2] Virgil Madgearu, care în lucrarea sa *Evoluția economiei românești după războiul mondial* analizează pe larg raportul dintre prețurile produselor agricole și ale celor industriale din perioada interbelică, extinde acest raport înapoi până la 1913:

Anii	Indice prețuri produse agricole	Indice prețuri produse industriale folosite de agricultori	Raport
1913	3,09	2,60	118,8
1927	106,7	97,1	109,9
1928	118,6	99,3	119,4
1929	100,0	100,0	100,0

(Virgil Madgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, București, 1940, p. 80).

De aici se deduce că atât înainte de război – anul 1913 – cât şi până la 1929 raportul dintre cele două categorii de preţuri, faţă de 1929 şi perioada următoare, era favorabil agricultorilor.

Tabelul 413

Coeficientul de scumpete a 13 produse agricole şi a 26 produse industriale cumpărate de agricultori în anii 1913, 1938 - 1943[1]

Ani şi luni	Suma preţurilor a 13 produse agricole	Coeficient de scumpete	Suma preţurilor a 26 produse industriale	Coeficient de scumpete	Coeficientul de scumpire al preţurilor industriale faţă de cel al preţurilor agricole
1	2	3	4	5	6
1913	6,04	100	44,84	100	100
1938	157,47	2607	2 262,40	5 045	193
ian. 1939	151,38	2505	2 067,00	4 610	183
oct. 1939	177,23	2934	2 992,75	6 674	227
ian. 1940	204,06	3378	3 426,66	7 642	226
oct. 1940	308,00	5029	5 047,10	11 256	223
ian. 1941	310,81	5145	5 008,00	11 169	217
oct. 1941	524,63	8685	9 701,27	21 635	249
1941	472,10	7816	8 163,75	18 206	232
oct. 1943	1070,80	17728	21 236,00	47 360	267

SURSE: Calculat pe baza Tabelelor 414 şi 415.

NOTĂ: [1] După 1940 preţurile majorităţii produselor agricole şi industriale se stabilesc prin lege pentru limita maximă; ele se maximalizau modificându-se la diferite intervale, care nu erau sincronizate cu mişcarea lor reală la piaţă; de aici şi raportul mai mic sau mai mare dintre cele două categorii până în 1943 deşi tendinţa netă era de urcare a preţului produselor industriale.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 414

Prețurile a 13 produse agricole [1] în anii 1913, 1938 - 1943

Lei/unitate

Produsul	Preț mediu 1913	Preț mediu 1938	Preț ian. 1939	Preț oct. 1939	Preț ian. 1940	Preț oct. 1940	Preț ian. 1941	Preț oct. 1941	Preț mediu 1941	Preț oct. 1943
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 kg grâu	0,17	3,70	4,24	4,40	4,70	8,80	8,77	12,95	11,15	26,00
1 kg porumb	0,11	3,60	3,92	3,20	3,59	5,05	5,77	10,52	8,90	21,50
1 kg orz	0,15	3,50	3,76	3,50	4,04	4,50	5,25	8,78	7,35	16,60
1 kg secară	0,12	2,40	3,19	3,20	4,04	5,60	7,17	9,46	8,85	18,70
1 kg mazăre	0,17	11,80	13,12	14,20	18,89	20,00	40,77	29,42	35,10	23,50
1 kg sămânță in	0,41	9,50	14,26	15,00	16,85	19,50	18,75	27,93	24,56	45,00
1 kg sămânță floarea-soarelui	0,20	4,00	5,28	7,25	8,22	9,50	10,30	11,80	11,67	26,00
1 kg sămânță cânepă	0,20	7,00	7,55	9,00	17,00	20,00	15,32	23,40	23,10	36,00
1 kg carne porc (viu)	1,10	33,50	23,05	28,75	31,41	67,25	52,12	103,98	84,75	180,00
1 kg carne vită (vie)	1,10	21,54	17,50	20,00	20,50	29,45	27,00	63,20	48,50	150,00
1 buc. ou	0,07	1,73	2,72	1,97	2,78	3,85	4,84	5,77	5,22	12,50
1 l lapte	0,35	5,40	5,87	5,93	6,96	9,50	12,45	15,82	14,45	50,00
1 buc. pasăre	1,89	49,80	46,92	60,83	65,08	105,00	102,30	201,60	188,50	465,00
TOTAL	6,04	157,47	151,38	177,23	204,06	308,00	310,81	524,63	472,10	1070,80

SURSA: „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1940-1943.

NOTĂ: [1] Datele provin din studiul *Prețurile agricole și industriale în 1939*, din „Bursa", nr. 5, 1940, calculate pe baza metodologiei proprii de A. Frunzănescu, cât și din tabele publicate de acesta în numerele următoare ale „Buletinului informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor". Cele 13 prețuri la produsele agricole vândute de producători stau la baza calculului puterii de cumpărare a principalelor produse agricole și a indicelui agricol - industrial al prețurilor. Prețurile produselor agricole sunt considerate prețuri de *en gros*, respectiv de vânzare direct de către producător.

BCU IAȘI/CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Tabelul 415

Prețurile a 26 produse industriale[1] în anii 1913, 1938 - 1943

Lei/unitate

Produsele	Preț mediu 1913	Preț mediu 1938	Preț ian. 1939	Preț oct. 1939	Preț ian. 1940	Preț oct. 1940	Preț ian. 1941	Preț oct. 1941	Preț mediu 1941	Preț oct. 1943
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 sapă, cca 1,5 kg	1,10	30,50	36,50	44,00	49,00	71,50	62,32	106,69	92,45	181,00
1 seceră	0,40	30,00	29,00	42,00	45,20	53,10	50,05	79,33	68,20	160,00
1 coasă	0,90	84,00	80,00	110,00	126,00	184,00	192,12	273,66	241,86	480,00
1 fier plug negăurit	1,60	21,30	32,00	37,50	42,00	42,85	40,26	69,32	59,45	180,00
1 kg cuie	0,26	20,20	20,00	24,00	28,00	52,65	47,50	61,00	51,86	156,00
1 furcă	0,90	22,90	26,00	34,00	38,00	41,60	46,97	75,09	61,38	126,00
1 buc. tablă galvanizată	0,67	51,00	32,00	68,40	79,50	118,10	67,26	220,00	163,90	134,70
1 găleată apă 10 l	1,45	61,90	62,00	72,50	89,00	130,00	124,25	171,20	145,81	486,00
1 oală tuci 3 kg	1,60	67,20	66,00	78,00	79,90	107,40	114,67	145,87	136,75	666,00
1 kg șină potcoave	0,29	13,50	13,50	15,50	17,33	27,35	27,96	33,26	30,64	78,00
1 kg șină roți	0,29	13,50	13,50	15,50	17,33	27,35	27,93	32,90	30,75	78,00
1 funie 1 kg	1,85	100,00	80,00	120,00	130,00	323,10	314,67	566,92	508,65	850,00
0,100 m³ scândură brad	3,50	148,25	150,00	162,50	223,70	396,00	282,09	433,44	310,77	1 128,00
1 kg var bulgări	0,08	1,60	2,00	2,70	2,45	4,45	3,25	5,45	4,62	13,00
1 kg orez	0,50	26,10	26,00	38,00	45,90	67,65	85,87	176,86	145,66	364,00
1 kg sare bucătărie	0,15	3,50	3,50	3,90	4,00	5,25	5,20	5,12	5,20	30,00
1 kg zahăr cubic	1,10	34,00	34,00	34,00	34,00	34,00	36,00	46,00	42,96	176,00
1 l petrol lampant	0,25	3,30	3,00	3,00	3,30	4,50	4,14	4,75	4,48	9,50
1 per. opinci	2,30	80,00	115,00	125,00	140,00	226,00	216,10	572,80	447,95	714,00
1 per. bocanci	10,00	480,00	425,00	695,00	765,00	1 064,00	1 142,67	2 200,00	1 920,10	3 920,00
1 pac. bumbac	10,10	776,00	620,00	1 023,00	1 135,00	1 612,00	1 677,00	3 564,00	2 930,00	9 000,00
1 m americă nealbită	0,65	15,40	15,00	23,50	53,45	78,00	57,00	176,57	122,68	585,00
1 m stambă	0,80	33,15	34,00	47,00	57,00	82,00	71,22	167,65	129,05	495,00
1 topor 1,5 kg	1,90	72,00	75,00	80,00	92,00	131,25	138,33	173,39	158,60	351,00
1 casma fier 1 kg	1,00	30,80	30,00	36,25	49,00	61,00	63,03	87,00	74,50	200,00
1 m barchet	1,20	42,30	44,00	57,50	80,00	102,00	110,15	253,00	194,93	675,00
TOTAL	44,84	2 262,40	2 067,00	2 992,75	3 426,66	5 047,10	5 008,0	9 701,27	8 163,75	21 236,20

SURSA: „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1940 - 1943.

NOTĂ: [1]. Datele provin din studiul *Prețurile agricole și industriale în 1939*, elaborat de A. Frunzănescu și publicat în „Bursa", nr. 5, 1940 și continuat cu tabele inserate în numerele ulterioare ale „Buletinului informativ...".

Cele 26 articole industriale s-au considerat a fi principalele produse cumpărate frecvent de agricultori și ele stau la baza calculului puterii de cumpărare a produselor agricole și a indicelui agricol industrial al prețurilor. Prețurile produselor industriale sunt considerate a fi cele de detaliu.

Tabelul 416

Cantități de produse agricole[1] necesare pentru cumpărarea a 26 produse industriale[2] în anii 1913, 1938 - 1943

Produsul agricol	1913	1938	ian. 1939	oct. 1939	ian. 1940	oct. 1940	ian. 1941	oct.[3] 1941	oct. 1943
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Grâu, kg	262	611	492	680	729	573	600	845	817
Porumb, kg	404	628	532	935	954	999	913	1 041	988
Orz, kg	296	646	555	855	848	1 121	1 003	1 247	1 279
Secară, kg	371	942	654	935	848	901	734	1 157	1 136
Mazăre, kg	262	191	159	210	181	252	129	372	904
Sămânță in, kg	108	238	146	199	203	258	280	392	472
Sămânță de floarea-soarelui, kg	222	565	395	412	416	531	511	928	817
Sămânță de cânepă, kg	222	323	276	332	201	252	343	468	590
Carne de porc (viu), kg	40	67	90	104	109	75	101	105	118
Carne de cornută (vie), kg	40	105	119	149	167	171	195	173	142
Ouă, buc.	636	1 307	767	1 519	1 232	1 310	1 088	1 894	1 699
Lapte, l	127	418	355	504	492	531	423	692	425
Păsări, buc.	23	45	44	49	52	48	51	54	46

SURSE: Calculat pe baza datelor din Tabelele 414 și 415.

NOTE: [1] Exprimă capacitatea de cumpărare a produselor agricole pentru cele industriale necesare gospodăriei țărănești.

[2] Vezi Tabelul 415.

[3] În perioada războiului, raportul de schimb între cele două categorii de produse a fost influențat sensibil de prețurile reglementate de stat, maximale, care nu corespundeau celor reale ale pieței libere.

Tabelul 417

Produse agricole necesare pentru cumpărarea unor produse industriale în anii 1913, 1938 - 1943

Produse industriale	1913	1938	oct. 1939	oct. 1940	oct. 1941	oct. 1943
1	2	3	4	5	6	7
		Grâu – kg				
1 kg cuie	1,5	5,5	5,5	6,0	4,7	6,0
1 kg șină potcoave	1,7	3,6	3,5	3,1	2,6	3,0
1 kg sare	0,9	0,9	0,9	0,6	0,4	1,2
1 l petrol lampant	1,5	0,9	0,7	0,5	0,4	0,4
1 pachet bumbac fire	59,4	209,7	232,5	183,2	275,2	346,2
1 m pânză (americă)	3,8	4,2	5,3	8,9	13,6	22,5
		Porumb – kg				
1 kg cuie	2,4	5,6	7,5	10,4	5,8	7,3
1 kg șină potcoave	2,6	3,8	4,8	5,4	3,2	3,6
1 kg sare	1,4	1,0	1,2	1,0	0,5	1,4
1 l petrol lampant	2,3	0,9	0,9	0,9	0,5	0,4
1 pachet bumbac fire	91,8	215,6	319,7	319,2	338,8	418,6
1 m pânză (americă)	5,9	4,3	7,3	15,4	16,8	27,2

1	2	3	4	5	6	7
		Carne bovină vie – kg				
1 kg cuie	0,2	0,9	1,2	1,8	1,0	1,0
1 kg şină potcoave	0,3	0,6	0,8	0,9	0,5	0,5
1 kg sare	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
1 pachet bumbac fire	9,2	36,0	51,2	54,7	56,4	60,0
1 m pânză (americă)	0,6	0,7	1,2	2,6	2,8	3,9
		Găină – bucată				
1 kg cuie	0,1	0,4	0,4	0,5	0,3	0,3
1 kg şină potcoave	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
1 kg sare	0,1	0,1	0,1	0,1	0,02	0,1
1 l petrol lampant	0,1	0,1	0,04	0,04	0,02	0,02
1 pachet bumbac fire	5,3	15,6	16,8	15,4	17,7	19,4
1 m pânză (americă)	0,3	0,3	0,4	0,7	0,9	1,3

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 414.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a douăsprezecea

GESTIUNEA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE – DATE DIN ANCHETE AGRARE

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

ASPECTE DE GESTIUNE ŞI EFICIENŢĂ A EXPLOATAŢIILOR AGRICOLE ŢĂRĂNEŞTI – Observaţii metodologice

Majoritatea situaţiilor statistice din această secţiune, privitoare la elemente de gestiune economică, provin din investigaţiile Institutului de Cercetări Agronomice al României – ICAR –, întreprinse în deceniul patru şi publicate în diferite lucrări. Ele reprezintă singurele studii economice, întreprinse sistematic şi metodic, asupra activităţii gospodăriei ţărăneşti, din care se pot extrage valoroase concluzii asupra evoluţiei şi nivelului ei, pe grupe de mărime, acolo unde acestea s-au arătat şi pe regiuni agrogeografice.

Metoda folosită de ICAR a fost pusă de acord cu aceea a Institutului Internaţional de Agricultură de la Roma, dar aplicată la condiţiile gospodăriilor agricole româneşti. Ea se bazează pe datele dobândite cu ajutorul contabilităţii agricole simple şi a bugetelor de gospodărie urmărite într-un număr de exploataţii agricole.

Concepţia şi sistemul categorial sunt ale economiei marfare de piaţă, aplicate la gospodăria ţărănească – mai ales în România – în mare parte, întemeiată pe proprietate şi exploataţie proprie şi doar parţial pe economie băneasca, nu pot să-i reflecte procesele ei specifice decât în anumite laturi şi acestea în forme transformate.

În datele şi tabelele expuse se cuprind acele aspecte care au putut fi evidenţiate şi se înscriu pe linia proceselor şi legităţilor de mărfuri şi a tendinţelor evoluţiei gospodăriei ţărăneşti. Ele ar trebui însoţite de comentarii mai detaliate şi de rezerve concrete la datele şi calculele autorilor pentru a avea o valoare certă. Le aducem, totuşi, în lucrare cu aceste rezerve, întrucât, oricum, ele exprimă în literatura de cercetare agrară românească unele tendinţe obiective ale economiei agrare a gospodăriei ţărăneşti.

Înţelegerea lor cere un anumit efort pentru asimilarea categoriilor utilizate. În scopul facilitării înţelegerii situaţiilor statistice, pe lângă notele parţiale ce le însoţesc, adăugăm explicaţii sumare asupra categoriilor folosite. *Fondurile de exploatare* sau capitalul activ sunt formate din *capitalul exploataţiei* – sau al proprietarului – respectiv pământ, clădiri şi plantaţii, şi *capitalul de exploatare* – sau al arendaşului – inventarul viu şi mort şi capitalul circulant. Exploataţia agricolă obţine, în cursul unui an de activitate, *venitul brut* constituit din: valoarea produselor

vândute, a celor consumate în gospodărie, cât şi valoarea cu care a crescut averea gospodăriei. *Costul de producţie* se formază din următoarele: 1–cheltuielile cu forţa de muncă; 2–cheltuielile curente – seminţe, reparaţii, întreţinerea animalelor, impozite, taxe etc.; 3– amortizările clădirilor, maşinilor şi uneltelor; 4–dobânda capitalului investit.

La cheltuielile cu forţa de muncă se socoteşte salariul muncitorilor agricoli străini dar şi indemnizaţia ipotetică –la nivelul salariului muncitorilor agricoli – a membrilor familiei care participă la activitatea exploataţiei.

La capitolul *încasările exploataţiei* se includ cele obţinute din *vânzarea produselor* diferite ale gospodăriei şi anuităţile datoriilor. În afară de aceste încasări, rezultate din procesul economic al exploataţiei, se obţin şi *venituri lăturalnice* din vânzarea forţei de muncă altor exploataţii, din prestaţii de servicii altor exploataţii – cărăuşii – , din industrie casnică, meserii sau unele industrii anexă. Cele două grupuri formează încasările întregii exploataţii.

Cheltuielile exploataţiei privesc salariile – acolo unde este cazul – şi sumele echivalente care ar reveni ca salariu membrilor exploataţiei pentru activitatea depusă, calculate, de regulă, la nivelul salariilor agricole; se cuprind, de asemenea, cheltuielile pentru întreţinerea animalelor sau plata servicilor făcute cu animale străine, impozitele, cheltuielile de administraţie, de asigurare etc.

Cheltuielile menajului au în vedere cheltuielile efectuate pentru asigurarea hranei gospodăriei – a membrilor şi angajaţilor – atât prin cumpărare de la piaţă cât şi la valoarea produselor folosite din gospodărie. *Cheltuielile familiei* privesc sumele folosite pentru îmbrăcăminte, necesităţi de învăţământ, cultură, distracţie etc., cât şi valoarea produselor cu acest scop obţinute din propria exploataţie. Aceste trei categorii de cheltuieli formează *cheltuielile totale ale gospodăriei*. Prin diferenţa între *încasările totale ale exploataţiei* şi *cheltuielile totale ale exploataţiei* – se obţine *soldul* – pozitiv sau negativ – *al gestiunii exploataţiei*. Scăzând din venitul brut al exploataţiei (valoarea produselor vândute, a celor consumate în exploataţie şi valoarea creşterii averii) totalul cheltuielilor exploataţiei, se obţine o diferenţă – *venitul agricol*. Acesta este surplusul care poate fi consumat de familia gospodăriei fără să fie atacată substanţa ei. La rândul său, din venitul agricol scăzându-se suma reprezentând salariile care s-ar cuveni membrilor activi ai gospodăriei pentru munca depusă, se obţine *renta averii*, adică partea de venit ce revine exploataţiei. *Averea exploataţiei* –netă – se obţine scăzând din totalul capitalului activ datoriile exploataţiei.

Venitul net are semnificaţia de sumă cuvenită „remunerării" capitalului activ al exploataţiei şi se compune din *renta averii* şi *dobânzile* şi *arenzile plătite*.

O altă categorie este aceea a *venitului real al muncii*. Iniţial, el a fost estimat ca salariu al membrilor gospodăriei. În calculul real, el se obţine prin diferenţa dintre suma dobânzii (de piaţă) asupra averii nete şi venitul agricol.

În continuare, din *venitul total al exploataţiei* (venitul brut plus venituri lăturalnice) se scade *consumul total* (cheltuieli de menaj şi familie) şi se află *excedentul* sau *deficitul* întregii activităţi a gospodăriei.

Consumul familiei se compune din valoarea produselor alimentare pentru menaj provenite din gospodărie, a celor cumpărate pe piaţă cu acelaşi scop, valoarea produselor de îmbrăcăminte, ambianţă a locuinţei – din gospodărie, cât şi cele cumpărate – precum şi cheltuielile de învăţământ, cele cu scopuri culturale şi de distracţie.

Categoria de *venit național economic* reprezintă partea cu care exploatarea cercetată participă la venitul național al țării; este echivalentă cu salariile în bani și natură ale forței de muncă străine și din gospodărie, dobânzile și arenzile plătite, renta averii, impozitele și taxele plătite. Subliniem faptul, important de avut în vedere, că determinările tabelelor au la bază date reale asupra gestiunii gospodăriilor, dar și date probabile, ipotetice, care izvorăsc din metoda adoptată; în acest ultim sens, de pildă, se prezintă capitolul dobânzi, inclus la cheltuieli, la prețul de cost etc., având o cotă considerabilă și diminuând artificial venitul exploatației.

Secțiunea reunește o masă bogată de indicatori și indici, calculați și constituiți, putând furniza informații și concluzii inedite, în principal asupra gestiunii gospodăriilor țărănești în deceniul patru. Situațiile statistice sunt grupate pe capitole privitoare la: fondurile gospodăriilor agricole; cheltuielile de exploatare a gospodăriilor; costul producției în agricultură; încasările, veniturile exploatațiilor agricole; consumul gospodăriilor; veniturile gospodăriilor; venituri funciare în agricultură.

Menționăm că datele se referă la teritoriul statului român din anul în care au fost publicate sursele.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY

II

FONDURILE DE EXPLOATARE ALE GOSPODĂRIILOR AGRICOLE – Introducere

Mărimea şi compoziţia fondurilor exploataţiilor agricole furnizează cercetătorului date esenţiale pentru aprecierea, prin indicatori valorici, contabili, a nivelului forţelor de producţie, caracterului producţiei agricole al diferitelor tipuri şi categorii de gospodării, precum şi a evoluţiei istorice a acestora şi a comparaţiei cu alte ţări.

Situaţiile statistice cu privire la acest subiect, sumare dar instructive, se referă la două momente ale evoluţiei agriculturii româneşti; primul, de la începutul secolului 20 – anii 1905- 1911 – când în agricultură predominau proprietatea latifundiară şi raporturile moşiereşti, şi al doilea, în deceniul patru al secolului 20, când economia agrară era dominată de proprietăţile şi producţia agricolă ţărănească.

Datele statistice de la începutul secolului 20 înfăţişează compoziţia valorică a fondurilor de exploataţie în gospodăriile mari moşiereşti şi în gospodăriile ţărăneşti, calculate pe unitate de suprafaţă – ha, ca exprimând mai exact fenomenul decât pe unitate de exploataţie. Menţionăm că în sursă, ca de altfel în toată literatura temei, fondurile sunt denumite capitaluri; dacă pentru marea exploataţie moşierească s-ar putea utiliza categoria de capital, în mica gospodărie mijloacele utilizate nu îndeplinesc funcţia de capital. În consecinţă, le numim fonduri pentru ambele tipuri de gospodării.

Cu toate rezervele care se justifică prin modul de culegere a datelor, de evaluare a unor capitole din cadrul fondurilor etc.(vezi notele), structura acestora în marea exploataţie moşierească şi în mica gospodărie ţărănească scoate în relief, pentru prima oară în literatura de specialitate până la 1918, prin indicatori valorici, trăsături esenţiale ale acestor două tipuri de exploataţie agricolă.

În exploataţiile mari predomină în totalul fondurilor, cu cca 80%, pământul, fondurilor de exploatare – inventarului viu şi mort, mijloacelor circulante – revenindu-le doar 18%, demonstrând unilateralitatea exploataţiilor moşiereşti şi arendăşeşti extrem de sărace în mijloace de muncă.

În gospodăriile ţărăneşti, valorii pământului îi revenea doar 53%, iar fondurilor de exploatare cca 35%, reprezentând de aproape trei ori mai mult decât în exploataţia mare; pe unitate de suprafaţă, ţărănimea poseda de şapte ori mai multe vite şi de două ori mai multe unelte.

Deşi gospodăria ţărănească poseda un inventar insuficient şi primitiv, ea apare mult mai bine înzestrată – cantitativ – faţă de exploataţia mare; ţărănimea, prin sistemul relaţiilor moşiereşti, era determinată să lucreze pe marea proprietate cu propriile mijloace de muncă, să folosească propriile fonduri de exploatare pentru punerea în valoare a latifundiilor; acestea posedau şi utilizau îndeosebi maşini agricole.

Reiese că la starea de înapoiere a procesului de producţie agricolă în România cel mai mult contribuia nu atât ţărănimea posesoare de mijloace relativ însemnate, cât marea exploataţie moşierească şi arendăşească; la jumătate din întinderea arabilă a ţării, pe care o poseda, ea dispunea doar de 8-10 procente din inventarul de bază, viu şi mort, al agriculturii ţării; multe exploataţii agricole latifundiare se reduceau numai la imense suprafeţe de pământ de mii sau zeci de mii de ha.

Statisticile referitoare la deceniul patru prezintă dinamica fondurilor medii după compoziţia la ha, în cifre absolute şi relative. Anii crizei economice sunt marcaţi de reducerea fondurilor exploataţiei; cu toate acestea, terenul şi clădirile deţin partea lor hotărâtoare; o creştere evidentă ce urmează după 1934 acuză, faţă de anul iniţial, numai terenurile. Studiile din epocă explicau fenomenul prin relativa ieftinătate a pământului şi costul ridicat al capitalului; era astfel mai eficient pentru sporirea producţiei să se cumpere o nouă bucată de pământ decât să se investească capital pentru intensificarea producţiei, pe vechea parcelă. Concluzia este reflectată şi de evoluţia fondului de exploatare care, în 1939/40, nu ajunge la nivelul anului 1930/31; mai mult, scad fondurile circulante. Dar cel mai important fapt este ponderea relativ redusă a fondurilor de exploatare în totalul fondurilor exploataţiei agricole la ha, semnificând extensivitatea activităţii.

Cercetarea structurii fondurilor pe grupe de gospodării nu mai duce la concluziile datelor din anii 1905–1911. Deşi ponderea în total a valorii pământului creşte şi a clădirilor scade, pe măsura creşterii suprafeţei exploataţiilor, ponderea fondurilor de exploatare nu mai variază atât de mult; gospodăriile mici continuă să deţină, la ha, o parte mai mare de inventar viu şi mort decât cele mari, în această perioadă apărând, alături de fenomenul lipsei de inventar la o categorie de exploataţii, un surplus de mijloace de muncă şi nefolosirea lor deplină la altă categorie de gospodării. În schimb, fondurile circulante pe unitate de suprafaţă se dublează în gospodăriile mari faţă de cele mici, atestând indirect lărgirea caracterului lor bănesc.

Capitalul exploataţiilor agricole la ha şi compoziţia sa în România şi în alte şapte ţări europene desemnează, în primul rând, locul periferic al înzestrării agriculturii româneşti; alte relaţii dintre fonduri pot fi corect judecate numai în cunoştinţă de factorii concreţi, din fiecare ţară, de preţuri şi valori.

Compararea venitului la ha în franci aur în România şi celelalte ţări poate indica, ca şi în privinţa mărimii capitalului pe ha, gradul de intensitate a producţiei agricole, de rentabilitate a activităţii şi de contribuţie, în fiecare ţară, a agriculturii la venitul naţional. În România aceasta era de 77 franci, în vreme ce în alte ţări dezvoltate ajungea până la de 3–7 ori mai mare.

Tabelul 418

Fondurile exploatației și componența lor în gospodăriile moșierești [1] și țărănești [2], în anii 1905–1911

lei / ha, ponderi

Specificația fondurilor	Exploatația mare			Exploatația mică		
	lei	% din fond	% din total	lei	% din fond	% din total
1	2	3	4	5	6	7
Total fonduri	968,50	-	100,00	998,00	-	100,00
Fondul funciar,	844,70	100,00	87,20	651,00	100,00	65,20
din care:						
valoarea terenului [3]	769,50	91,10	79,44	531,00	81,60	53,20
valoarea clădirilor [4]	73,00	8,65	7,52	120,00	18,40	13,00
valoarea ameliorațiilor	2,20	0,25	0,23	-	-	-
Fonduri de exploatare,	123,80	100,00	12,80	347,00	100,00	34,80
din care:						
valoarea inventarului viu	24,60	19,90	3,55	177,00	51,00	17,74
valoarea inventarului mort	25,70	20,70	7,60	53,00	15,30	5,22
Fonduri circulante [5],	73,50	59,40	7,60	117,00	33,70	11,74
din care:						
numerar	43,70			8,50		
sămânță	20,00			20,00		
furaje	9,80			88,50		

SURSA: Calculat pe baza datelor din Mihail Șerban, *Problemele noastre social-agrare, studiu din domeniul politicei economice și sociale,* București, 1914.

NOTE: [1] Datele prelucrate după lucrarea menționată în sursă au la bază ancheta întreprinsă de autor asupra unui număr de gospodării mari și mici pentru a cerceta structura și utilizarea fondurilor de exploatație. Ancheta a cuprins exploatații din diferite regiuni ale țării, categorii diferite de întinderi și moduri de exploatare între anii 1905–1911.

Exploatația mare moșierească și arendășească a fost cercetată în peste o sută de moșii din care s-au reținut 20 pentru date exprimate în 74 de indicatori. Autorul menționează că moșiile cercetate sunt, în majoritatea cazurilor, ceva mai bune și mai bine conduse decât restul exploatărilor mari din țară. „Intenționat am căutat să ne întemeiem – scrie M. Șerban – calculele noastre pe niște gospodării mai bune, pentru ca nici unul din partizanii acestor categorii de exploatații să nu ne poată cumva imputa că am operat cu un material grupat, din capul locului, cu prea mult pesimism, spre a servi, bunăoară, numai unor interese contrare".

Cele 20 de moșii cercetate aveau o suprafață totală de 79 323 ha, din care teren agricol 68 863 ha, teren arabil 58 078 ha, cultura cerealelor ocupând 76,5 % din total; 12 moșii erau situate în Muntenia și 8 în Moldova. La suprafața respectivă, posedau 2 830 vite de tracțiune sau 7 la 100 de ha, 718 vaci și alte 3 284 vite de rentă. Din cele 20 exploatații, 14 erau lucrate în regie și 6 de către arendași; pe de altă parte, pământul dat în arendă și dijmă țăranilor reprezintă 47,31 % din total.

[2] Se referă la 6 sate de șes cu 2 795 gospodării din care 2 521 cu 7 577 ha proprietate funciară, revenindu-le 2,7 ha de unitate; gospodăriile posedau 4 484 vite de muncă, respectiv 59 la 100 de ha, 1 484 vaci și alte 12 880 animale de prăsilă, precum și inventar mort format din unelte comune de lucrare a pământului.

[3] Valoarea pământului la marea proprietate a fost evaluată la 769 lei ha, iar la mica proprietate – 531 lei ha.

[4] Clădirile au fost trecute cu valoarea inițială, fără scăderea amortizărilor sau uzurii. La unele moșii sunt trecute și clădirile câtorva industrii anexe.

[5] Autorul a trecut la fonduri circulante numai numerarul folosit fără valoarea semințelor, a nutrețului etc. ceea ce deformează structura lor. La recalcularea datelor și formarea tabelului de față s-au adăugat, pe lângă numerarul folosit în gospodării, valoarea semințelor, estimată în medie la cca 20 lei pentru ha arabil și valoarea furajelor socotită la 100 lei pe cap unitate vită mare la animalele din exploatația mare și 80 lei pe cap unitate vită mare la animalele din exploatația țărănească.

Tabelul 419

Fondurile exploatației agricole din Câmpia Dunării, pe ha, în perioada 1930–1940

lei / ha

Anii agricoli	Total fonduri	Fonduri de exploatație				Fonduri de exploatare			
		Total	Terenuri	Plantații	Clădiri	Total	Inventar viu	Inventar mort	Fonduri circulante
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1930/31	34 580	27 132	12 079	538	14 515	7 448	2 478	1 265	3 705
1931/32	42 201	34 007	17 498	1 512	14 997	8 194	2 911	2 183	3 100
1932/33	27 396	22 668	10 503	1 114	11 051	4 728	1 568	1 547	1 613
1933/34	28 339	23 684	11 691	1 147	10 846	4 655	1 475	1 582	1 598
1934/35	24 792	20 036	10 669	905	8 462	4 756	1 446	1 582	1 728
1935/36	26 793	21 581	11 895	581	9 105	5 212	1 687	1 476	2 049
1936/37	30 574	23 666	13 192	652	9 822	6 908	2 429	1 973	2 506
1937/38	44 959	37 714	24 491	2 023	11 200	7 245	3 004	1 817	2 424
1938/39	41 590	35 150	24 082	989	10 079	6 440	2 348	1 536	2 556
1939/40	47 568	40 352	27 425	942	11 985	7 216	2 921	1 879	2 416

Sursa: Ioan C. Vasiliu, *Contribuțiuni la studiul organizării și rentabilității gospodăriilor țărănești din Câmpia Dunării*, București, 1944.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 420

Fondurile exploatațiilor agricole din Câmpia Dunării, pe ha, în perioada 1930–1940

ponderi

Anii agricoli	Total fonduri	Fonduri de exploatație				Fonduri de exploatare			
		Total	Terenuri	Plantații	Clădiri	Total	Inventar viu	Inventar mort	Fonduri circulante
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1930/31	100,00	78,46	34,93	1,55	41,98	21,54	7,17	3,66	10,70
1931/32	100,00	80,58	41,47	3,58	35,53	19,12	6,90	5,17	7,35
1932/33	100,00	82,74	38,33	4,07	40,34	19,26	5,72	5,65	5,89
1933/34	100,00	83,57	41,25	4,05	38,27	16,43	5,20	5,58	5,65
1934/35	100,00	80,82	43,03	3,66	34,13	19,18	5,83	6,38	6,40
1935/36	100,00	80,54	44,39	2,17	33,98	19,45	6,30	5,51	7,65
1936/37	100,00	77,41	43,15	2,13	32,13	22,59	7,94	6,45	8,20
1937/38	100,00	83,89	54,47	4,50	24,92	16,11	6,68	4,14	5,39
1938/39	100,00	84,51	57,90	2,38	24,23	15,49	5,65	3,69	6,15
1939/40	100,00	84,83	57,65	1,98	25,20	15,17	6,14	3,95	5,07

SURSA: Ioan C. Vasiliu, *Contribuțiuni la studiul organizării și rentabilității gospodăriilor țărănești din Câmpia Dunării*, București, 1944.

Tabelul 421

Fondurile exploatațiilor agricole din Câmpia Dunării, pe ha, pe grupe de gospodării, în perioada 1939–1940

lei / ha

Grupa de mărime	Total fonduri	Fonduri de exploatație				Fonduri de exploatare			
		Total	Terenuri	Plantații	Clădiri	Total	Inventar viu	Inventar mort	Fonduri circulante
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Până la 3 ha	49 013	40 081	24 673	408	15 000	8 932	5 796	1 890	1 246
3 - 5 ha	65 978	55 215	32 432	1 861	20 922	10 763	4 873	3 155	2 735
5 -10 ha	51 657	43 788	28 325	1 435	14 028	7 869	3 476	2 113	2 280
10 - 20 ha	40 167	33 834	24 206	461	9 167	6 333	2 431	1 560	2 342
Peste 20 ha	43 641[1]	37 279[1]	30 312	485	6 422	6 422	1 997	1 608	2 817

SURSA: Ioan C. Vasiliu, *Contribuțiuni la studiul organizării și rentabilității gospodăriilor țărănești din Câmpia Dunării*, București, 1944.

NOTĂ: [1] Cifre corectate față de sursă.

Tabelul 422

Fondurile exploatațiilor agricole din Câmpia Dunării, pe ha, pe grupe de gospodării, în anul 1939–1940

ponderi

Grupa de mărime	Total fonduri	Fonduri de exploatație				Fonduri de exploatare			
		Total	Terenuri	Plantații	Clădiri	Total	Inventar viu	Inventar mort	Fonduri circulante
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Până la 3 ha	100,00	81,77	50,34	0,83	30,60	18,23	11,83	3,86	2,54
3 - 5 ha	100,00	83,69	49,16	2,82	31,71	16,31	7,39	4,78	4,14
5 -10 ha	100,00	84,77	54,83	2,78	27,16	15,23	6,73	4,09	4,41
10 - 20 ha	100,00	84,23	60,26	1,15	22,82	15,77	6,05	3,88	5,84
Peste 20 ha	100,00	86,46	63,87	1,02	21,57	13,54	4,21	3,39	5,94

SURSA: Ioan C. Vasiliu, *Contribuțiuni la studiul organizării și rentabilității gospodăriilor țărănești din Câmpia Dunării*, București, 1944.

Tabelul 423

Capitalul și venitul în agricultura României și a altor țări europene, în anul 1936/1937

franci aur / ha

Țara	Capital[1] activ total franci	Capital de exploatare[2]		Venitul brut[3]			Venit național social[4]	
		franci	% din capitalul total	franci	% la capitalul total	% la capitalul de exploatare	franci	% la venit brut
1	2	3	4	5	6	7	8	9
România	501	106	21,2	89	17,8	84,0	77	86,5
Finlanda	613	130	21,2	151	24,6	116,2	100	66,2
Polonia	1 079	145	13,4	156	14,5	107,6	113	72,4
Austria	1 306	370	28,3	214	16,4	57,8	132	61,7
Danemarca[5]	1 458	341	23,4	437	30,0	128,2	224	51,3
Cehoslovacia	2 505	546	21,8	399	21,8	73,1	247	61,9
Elveția	6 678	1 318	19,7	984	14,7	74,7	592	60,2

SURSE: Calculat după „Analele Facultății de agronomie din București", 1941–1942, vol.II, după datele Institutului internațional de agricultură de la Roma.

NOTE: [1] Cuprinde totalitatea fondurilor reprezentate de capitalul exploatației – terenuri, construcții, îmbunătățiri funciare, plantații – și de capitalul de exploatare.

[2] Este reprezentat de inventarul viu și mort, de fondurile circulante, produse, numerar, creanțe.

[3] Se compune din totalitatea încasărilor obținute pentru produsele exploatației și din valoarea produselor și serviciilor consumate de familie în exploatare.

[4] Reprezintă partea din venit cu care exploatarea participă la venitul național; este echivalentă cu salariile pentru forța de muncă străină și a gospodăriei, dobânzi, arenzi, rentă, impozite și taxe.

[5] Numai exploatații mici.

Tabelul 424

Structura capitalului activ din agricultura Românici şi din alte ţări europene[1], în anul agricol 1936 / 1937

Ţara	Numărul exploataţiilor studiate	Suprafaţa medie ha	Capitalul (franci aur/ha)			Total capital exploataţie col 8–11	Teren	Procente							
			total	exploataţiei	de exploatare			Plantaţii	Îmbunătăţiri funciare	Clădiri	Total capital de exploatare col. 13-15	Inventar viu	Inventar mort	Capital circulant	Total capital activ col. 7+12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
România	323	14,08	501	395	106	78,95	42,64	5,18	---	31,13	29,05	8,37	5,70	6,98	100,0
Danemarca															
exploataţii mici	669	22,70	1 458	1 117	341	76,60	---	41,20	---	35,40	23,40	15,20	7,20	1,00	100,0
exploataţii mari	143	109,10	---	---	---	78,90	---	51,50	---	27,40	21,10	13,70	5,70	1,30	100,0
Elveţia	594	14,29	6 678	5 360	1 318	80,26	39,04	7,37	0,77	33,08	19,74	9,18	5,53	5,03	100,0
Austria	---	28,89	1 306	936	370	71,71	27,90	13,88	0,44	20,49	28,29	10,94	7,29	10,06	100,0
Cehoslovacia	576	21,45	2 505	1 959	546	78,21	46,10	1,80	1,23	29,08	21,79	7,01	6,50	8,28	100,0
Polonia	728	11,46	1 079	934	145	86,54	55,50	3,00	1,23	26,81	13,46	6,76	5,15	1,55	100,0
Finlanda															
exploataţii mari	---	21,67	613	483	130	78,80	31,33	0,46	1,50	45,51	21,20	11,52	8,37	1,31	100,0
exploataţii mici	---	85,58	613	---	---	79,66	34,62	0,30	4,35	40,39	20,34	11,62	6,79	1,93	100,0

SURSA: Calculat după N. D. Cornăţeanu, *Condiţiile intensificării agriculturii româneşti*, Bucureşti, 1943.

NOTĂ: [1] Datele provin din publicaţia *Recueil de statistiques pour 1936 – 1937*, Rome, 1940, a Institutului internaţional de agricultură de la Roma, în care erau concentrate, în mod sistematic, conturile de contabilitate agricolă a cca 22 000 de exploataţii agricole din 22 de ţări aderente.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III

CHELTUIELILE DE INVESTIŢII ŞI DE EXPLOATARE, DE PRODUCŢIE ŞI CONSUM ALE GOSPODĂRIILOR – Introducere

Un capitol important şi deosebit de instructiv al gestiunii gospodăriilor ţărăneşti priveşte cheltuielile, pe categorii de investiţii şi exploatare.

Situaţiile statistice se referă la media anuală a perioadei 1935-1940, când economia agrară se redresează după criză, dar poartă semnele unei noi inflaţii şi ale ajunului războiului. Indicatorii tabelelor se prezintă în două ipostaze: pe grupe de exploataţii, de la 0,1-3 ha până la 20-40 ha şi pe regiuni agrogeografice, în dublă raportare: pe exploataţie şi pe ha. Acestea oferă posibilitatea analizei datelor atât după capacitatea de investiţie şi a cheltuielilor de exploatare, cât şi după intensitatea acestor cheltuieli pe suprafaţa de teren.

Cheltuielile de investiţii se concentrează prioritar la cumpărări de pământ – pentru gospodăriile mai mari şi la cumpărări de animale la gospodăriile mai mici; acestea le achiziţionau fie pentru că le pierduseră – vânzări pentru anumite nevoi etc. –, fie pentru că le utilizau mai mult la activităţile pentru venituri anexe – cărăuşie, munca la alţii etc. – decât pentru producţie (suprafaţa de lucru, în medie de 1,5 ha, fiind neeficientă pentru întreţinerea animalelor de tracţiune).

Aceiaşi indicatori ai cheltuielilor de investiţii cercetaţi pe regiuni agrogeografice pun în evidenţă diferenţe însemnate – atât pe gospodărie, cât şi pe ha – de intensitate a investiţiilor.

Cheltuielile de exploatare pentru agricultura în care predominau culturile vegetale sunt mai ridicate la creşterea animalelor, la reparaţii, impozite şi abia la urmă pentru cultura plantelor; cele mai mari procente – 43,5% din total – revin pentru creşterea animalelor gospodăriilor mici, fiind în concordanţă şi cu cheltuielile lor de investiţii, ponderea lor descrescând în gospodăriile tot mai mari, ceea ce subliniază şi reducerea importanţei creşterii vitelor pentru acestea. În schimb, exploataţiile mari au în cheltuielile de exploatare ponderea cea mai mare la cheltuieli cu salarii pentru muncitori – 41,1% – atestând caracterul larg marfar al acestora.

Când se examinează cheltuielile de exploatare, pe ha, la diferite categorii de exploataţii, reies concluzii inedite: cele mai mari le revin gospodăriilor mici, scăzând

însă până sub jumătate la gospodăriile mari. Aceasta ar putea sugera, la prima vedere, o intensitate mai mare a producției în gospodăriile mici; dar venitul mic realizat la ha, arătat în alte situații statistice ale prezentei secțiuni, infirmă presupunerea; în realitate, exploatațiile foarte mici și mici au un cost la ha mult mai ridicat al producției decât cele mari, și deci cheltuieli mari pe unitate de produs, de unde și procesul ferm de instabilitate și proletarizare în rândul acestora.

Dacă se descifrează pe categorii cheltuielile de exploatare, se constată că gospodăria mică cheltuia pe ha dublu la cultura plantelor, de peste cinci ori mai mult la creșterea animalelor, de trei ori mai mult pentru repararea clădirilor și plătea de 2,5 ori mai mari impozite la ha decât exploatațiile mari de 20-40 ha. Datele atestă, deci, incontestabil, o eficiență scăzută a activității micii gospodării țărănești față de cea mare.

Cheltuielile de exploatare examinate pe regiuni agrogeografice dezvăluie nu numai diferențe sensibile și normale între acestea, dar le relevă unele particularități de profil în producția agricolă; cheltuieli mai mari pentru întreținerea vitelor, pentru cultura plantelor sau pentru repararea clădirilor și mașinilor indică ponderea mai mare a acestor bunuri în exploatațiile din regiunile respective.

Semnificative apar cheltuielile mari cu salariile pentru muncitori în regiunile Transilvaniei și șesului Tisei, de 3–4 ori față de alte zone agrogeografice ale țării – ceea ce pune în evidență o dezvoltare, mai largă acolo, a economiei bănești în agricultură.

Analiza structurii cheltuielilor pentru producție și pentru consum în gospodăriile țărănești, după grupe de suprafață, oferă o serie de concluzii interesante, între care una principală, cu bogat conținut economico-social, referitor la condițiile reproducției sociale: cu cât gospodăria era mai mică cu atât o parte mai mare a cheltuielilor sale mergea la consum, și invers, cu cât sporeau dimensiunile exploatației cu atât ponderea cheltuielilor productive creștea în totalul cheltuielilor.

BCU IASI/CENTRAL

Tabelul 425

Cheltuielile[1] de exploatare[2] în gospodăriile agricole, pe regiuni agrogeografice, media anuală a perioadei 1935 – 1940

lei / exploatație

Regiunea	Total cheltuieli pe exploatație	Cultura plantelor		Creșterea animalelor		Reparații de clădiri și mașini		Impozite și diverse		Salarii, forță de muncă străină	
		lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Câmpia Dunării	5 713	748	13,1	791	13,8	1 360	23,8	1 540	27,0	1 274	22,3
Colinele Munteniei și Olteniei	5 808	441	7,6	1 768	30,4	812	14,0	842	14,5	1 945	33,5
Transilvania	15 114	805	5,3	1 858	12,3	4 569	30,2	2 917	19,3	4 965	32,9
Șesul Tisei	16 734[3]	667	4,0	1 951	11,7	4 511	27,0	3 261	19,5	6 344	37,8
Bucovina	3 828	503	13,1	1 051	27,5	855	22,3	792	20,7	627	16,4
Carpații Moldovei	6 014	439	7,3	1 062	17,7	1 229	20,4	960	16,0	2 324	38,6
Șesul Siretului și Prutului	10 254	1 144	11,2	1 832	17,9	1 639	16,0	1 652	16,1	3 987	38,8
Dobrogea	7 882	814	10,3	1 312	16,6	2 042	25,9	2 045	26,0	1 669	21,2

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 438.

[2] Vezi nota 2 de la Tabelul 426.

[3] Cifră corectată, în sursă 15 734.

BCU IAȘI CENTRALA UNIVERSITARĂ LIBRARY

Tabelul 426

Cheltuielile [1] de exploatare [2] în gospodăriile agricole, pe regiuni agrogeografice, media anuală a perioadei 1935 - 1940

lei / ha

Regiunea	Total cheltuieli pe ha lei	Cultura plantelor		Creşterea animalelor		Reparaţii de clădiri şi maşini		Impozite şi diverse		Salarii, forţă de muncă străină	
		lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Câmpia Dunării	578	76	13,2	80	13,8	137	23,7	156	27,0	129	22,3
Colinele Munteniei şi Olteniei	842	64	7,6	256	30,4	118	14,0	122	14,5	282	33,5
Transilvania	1 200	64	5,3	147	12,3	363	30,2	232	19,3	394	32,9
Şesul Tisei	1 372	55	4,0	160	11,7	370	27,1	267	19,5	520	37,7
Bucovina	390	51	13,1	107	27,5	87	22,3	81	20,7	64	16,4
Carpaţii Moldovei	743	54	7,3	131	17,7	152	20,4	119	16,0	287	38,6
Şesul Siretului şi Prutului	976	109	11,2	174	17,8	156	16,0	157	16,1	380	38,9
Dobrogea	205	21	10,2	34	16,6	53	25,9	53	26,0	44	21,3

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb şi agricultura ţărănească*, Bucureşti, 1946.

NOTE: [1] Vezi nota 1 Tabelul 438.

[2] În sursă sunt denumite cheltuieli de întreţinere, noţiune astăzi devenită cu alt sens; în conţinut, ele reprezintă cheltuieli curente de exploatare necesare funcţionării normale a activităţii gospodăriei; aceasta se confirmă şi prin natura lor: cheltuieli pentru seminţe, îngrăşăminte, furaje, unelte mici de muncă, reparaţii ale construcţiilor şi maşinilor agricole, precum şi cele directe pentru culturi, animale, impozite, salarii etc. Nu intră aici nici un fel de cheltuieli de investiţie în gospodărie.

BCU IAŞI CENTRALA UNIVERSITARĂ LIBRARY

Tabel 427

Cheltuielile[1] de exploatare[2] în gospodăriile agricole, pe grupe de exploatații, media anuală a perioadei 1935 – 1940

lei / exploatație

Destinația cheltuielilor	Grupa de exploatații – ha				
	0,1 - 3	3,1 - 5	5,1 - 10	10,1 - 20	20,1 - 40
1	2	3	4	5	6
Număr de exploatații	213	291	484	385	200
Suprafața medie, ha pe exploatație	1,5	4	7,5	15	30
Total cheltuieli pe exploatație, lei	2 467	3 891	6 468[3]	11 106	20 965[4]
din care:					
cultura plantelor, lei	170	322	642	1 045	1 635
% din total	6,9	8,3	9,9	9,4	7,8
creșterea animalelor, lei	1 072	1 252	1 455	2 093	4 001
% din total	43,5	32,2	22,5	18,9	19,1
reparații de clădiri și mașini, lei	529	809	1 473	2 523	3 757
% din total	21,4	20,7	22,8	22,7	17,9
impozite și diverse, lei	367	719	1 155	1 874	2 959
% din total	14,9	18,5	17,9	16,9	14,1
salarii muncitori străini, lei	329	789	1 743	3 571	8 613
% din total	13,3	20,3	26,9	32,1	41,1

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 438.
[2] Vezi nota 2 de la Tabelul 426.
[3] Cifră corectată, în sursă 6 465.
[4] Cifră corectată, în sursă 19 965.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 428

Cheltuielile[1] de exploatare[2] în gospodăriile agricole, pe hectar, media anuală a perioadei 1935 – 1940

lei / ha

Destinația cheltuielilor	Grupa de exploatații – ha				
	0,1 - 3	3,1 - 5	5,1 - 10	10,1 - 20	20,1 - 40
1	2	3	4	5	6
Număr de exploatații	213	291	484	385	200
Suprafața medie, ha	1,5	4	7,5	15	30
Total cheltuieli pe ha, lei	1 645	973	862	740	699
din care:					
cultura plantelor, lei	113	81	86	70	55
% din total	6,9	8,3	10,0	9,4	7,8
creșterea animalelor, lei	715	313	194	140	133
% din total	43,5	32,2	22,5	18,9	19,1
reparații de clădiri și mașini, lei	353	202	196	168	125
% din total	21,4	20,7	22,7	22,7	17,9
impozite și diverse, lei	245	180	154	125	99
% din total	14,9	18,5	17,9	16,9	14,1
salarii muncitori străini, lei	219	197	232	237	287
% din total	13,3	20,3	26,9	32,1	41,1

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 427.

NOTE: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 438.
[2] Vezi nota 2 de la Tabelul 426.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 429

Cheltuielile[1] de investiții[2] în gospodăriile agricole, pe regiuni agrogeografice, media anuală a perioadei 1935 – 1940

lei / exploatație

Regiunea	Total cheltuieli pe exploatație lei	Total cheltuieli de		Cumpărări de pământ, arenzi		Construcții de clădiri		Cumpărări de mașini și animale		Diverse (dobânzi, anuități, depuneri)		Total cheltuieli de investiții
		exploatare lei	investiții lei	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Câmpia Dunării	9 938	5 713	4 225	1 637	38,7	986	23,3	866	20,6	736	17,4	4 225
Colinele Munteniei și Olteniei	7 850	5 808	2 042	842	41,2	54	2,6	519	25,4	627	30,8	2 042
Transilvania	28 414	15 112	13 302	4 206	31,6	585	4,4	5 442	40,9	3 069	23,1	13 302
Șesul Tisei	24 471	16 734	7 737	1 403	18,1	–	–	3 007	38,9	3 327	43,0	7 737
Bucovina	5 575	3 828	1 747	589	33,7	92	5,3	896	51,3	170	9,7	1 747[3]
Carpații Moldovei	7 981	6 014	1 967	313	15,9	71	3,6	1 273	64,7	310	15,8	1 967
Șesul Siretului și Prutului	13 747	10 254	3 493	1 096	31,4	–	–	708	20,3	1 689	48,3	3 493[4]
Dobrogea	16 758	7 862	8 896	3 980	44,7	1 699	19,1	2 056	23,1	1 161	13,1	8 896[5]

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 440.

[2] Ancheta a inclus aici: cumpărări de pământ, mașini agricole, vite, construcții de clădiri, arenzi, plata pământului, dobânzi, anuități la împrumuturi, depuneri de bani la bănci etc.

[3] Cifră corectată, în sursă 1 757.

[4] Cifră corectată, în sursă 2 939.

[5] Cifră corectată, în sursă 8 796.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 430

Cheltuielile de investiții în gospodăriile agricole, pe regiuni agrogeografice, media anuală a perioadei 1935–1940

lei/ha

Regiunea	Total cheltuieli pe exploatație lei	Total cheltuieli de		Cumpărări de pământ, arenzi		Construcții de clădiri		Cumpărări de mașini, animale		Diverse (anuități, dobânzi, depuneri)		Total cheltuieli de investiții
		exploatare lei	investiții lei	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Câmpia Dunării	1 004	577	427	166	38,8	100	23,3	87	20,5	74	17,4	427
Colinele Munteniei și Olteniei	1 137	841	296	122	41,2	8	2,7	75	25,3	91	30,8	296
Transilvania	2 255	1 199	1 056	334	31,6	46	4,4	432	40,9	244	23,1	1 056
Șesul Tisei	2 006	1 372	634	115	18,1	–	–	246	38,8	273	43,1	634
Bucovina	569	391	178	60	33,7	9	5,3	92	51,3	17	9,7	178
Carpații Moldovei	958	742	216	34	15,7	8	3,7	140	64,8	34	15,8	216
Șesul Siretului și Prutului	1 309	977	332	104	31,3	–	–	67	20,3	161	48,4	332
Dobrogea	437	205	232	104	44,8	44	19,1	54	23,2	30	12,9	232

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 429.

BCU IASI/CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Tabelul 431

Cheltuielile [1] de investiții [2] în gospodăriile agricole, pe grupe de exploatații, media anuală a perioadei 1935–1940

lei / exploatație

Destinația cheltuielilor	Grupa de exploatație – ha				
	0,1 – 3	3 – 5	5,1 – 10	10,1 – 20	20,1 – 40
1	2	3	4	5	6
Număr de exploatații	213	291	484	385	200
Suprafața medie pe exploatație, ha[3]	1,5	4,0	7,5	15	30
Total cheltuieli pe exploatație, lei	3 512	5 568	9 475	17 207	34 001
a) de exploatare	2 467	3 891	6 468	11 106	20 965
b) de investiții,	1 045	1 677	3 007	6 101	13 036
din care:					
cumpărări de pământ, arenzi, lei	291	492	954	2 209	4 528
% din total	27,8	29,3	31,7	36,2	34,7
construcții de clădiri, lei	117	55	158	667	1 808
% din total	10,1	3,3	5,3	10,9	13,9
cumpărări de mașini și animale, lei	433	825	1 172	1 903	3 078
% din total	41,4	49,2	39,0	31,2	23,6
diverse (dobânzi, anuități, depuneri), lei	204	304	723	1 322	3 625
% din total	19,6	18,2	24,0	21,7	27,8

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultură țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 440.
[2] Vezi nota 2 de la Tabelul 429.
[3] S-a făcut media simplă a fiecărei categorii.

Tabelul 432

Cheltuielile de investiții în gospodăriile agricole, pe grupe de exploatații și pe hectar, media anuală a perioadei 1935–1940

lei / ha

Destinația cheltuielilor	Grupa de exploatație – ha				
	0,1 – 3	3,1 – 5	5,1 – 10	10,1 – 20	20,1 – 40
1	2	3	4	5	6
Număr de exploatații	213	291	484	385	200
Suprafața medie pe exploatație, ha	1,5	4,0	7,5	15	30
Total cheltuieli pe hectar, lei	2 342	1 392	1 262	1 146	1 134
a) de exploatare	1 645	973	862	740	699
b) de investiții,	697	419	400	406	435
din care:					
cumpărări de pământ, arenzi, lei	194	123	127	147	151
% din total	27,8	29,3	31,7	36,2	34,8
construcții de clădiri, lei	78	14	21	44	60
% din total	11,2	3,3	5,3	10,8	13,8
cumpărări de mașini și animale, lei	289	206	156	127	103
% din total	41,5	49,2	39,0	31,3	23,6
diverse (dobânzi, anuități, depuneri), lei	136	76	96	88	121
% din total	19,5	18,2	24,0	21,7	27,0

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 431.

Tabelul 433

Cheltuielile de producție și de consum ale gospodăriilor țărănești [1], pe grupe de mărime, în perioada 1935–1940

medie anuală, lei / exploatație

Grupa de mărime	Total cheltuieli		Cheltuieli de producție[2]		Cheltuieli de consum[3]	
	lei	%	lei	%	lei	%
1	2	3	4	5	6	7
Media generală	27 023	100,0	12 928	47,8	14 095	52,2
până la 3 ha	15 164	100,0	3 529	23,3	11 635	76,7
3 – 5 ha	16 862	100,0	5 587	33,1	11 275	66,9
5 – 10 ha	21 680[4]	100,0	9 465[5]	43,7	12 215	56,3
10 – 20 ha	32 491	100,0	17 221	53,0	15 270	47,0
20 – 40 ha	53 626	100,0	33 001	61,5	20 625	38,5

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 442.

[2] Se cuprind, după autor, cheltuielile făcute în vederea producției pentru culturi, reparații, impozite, muncă salariată, ca și cele de investiții, precum: cumpărări de pământ, de animale și mașini, pentru construcții, dobânzi, anuități la împrumuturi, depuneri la bănci etc.

[3] Cheltuielile pentru consumul individual, al familiei, de subzistență– alimente, îmbrăcăminte, obiecte casnice etc.

[4] Cifră corectată, în sursă 21 695.

[5] Cifră corectată, în sursă 9 480.

Tabelul 434

Cheltuielile exploatației, compoziția lor pe categorii de gospodării [1], în anul 1938

media în lei/exploatație

Felul cheltuielilor	0,1 – 3 ha	3 – 5 ha	5 – 10 ha	10 –20 ha	20 – 40 ha
1	2	3	4	5	6
Total cheltuieli exploatație, din care:	5 025,0	11 324,9	18 120,3	21 311,8	30 257,1
forță de muncă străină	370,2	1 348,7	2 328,6	3 641,1	6 373,6
întreținerea și repararea gospodăriei	541,4	2 019,2	2 448,4	3 170,5	3 405,3
cumpărări de obiecte de inventar	246,1	112,8	426,2	502,5	738,5
întreținerea animalelor	824,6	1 551,2	1 001,5	1 447,3	749,1
amortizări	896,4	1 196,0	1 824,3	2 406,3	3 430,9
cumpărări de animale	–	–	179,1	–	–
cumpărări de semințe	119,5	193,5	384,7	444,3	391,7
impozite	452,5	769,0	2 032,8	3 736,9	4 961,8
arenzi	351,6	529,6	584,0	361,2	209,0
diverse	–	29,8	29,9	62,3	45,8
Descreșterea averii	1 223,6	3 574,7	6 880,8	5 539,4	9 951,4

SURSA: Calculat după tabelele din lucrarea *60 de sate românești*, Vol. II, *Situația economică*, București, 1941.

NOTĂ: [1] Datele provin din Ancheta sociologică organizată în 1938 și efectuată cu echipe studențești asupra a 60 de sate din toate zonele agrogeografice ale țării cu scopul de a studia starea conomică, sanitară și culturală a satelor tipice. Datele asupra bugetelor țărănești –din care s-au extras tabelele– au fost adunate de echipe pe baza unui formular întocmit de organizatori. În studiu au fost cuprinse 235 de gospodării, repartizate pe categorii astfel:

0,1 - 3 ha - 61
3,1 - 5 ha - 37
5,1 - 10 ha - 55
10,1 - 20 ha - 57
20,1 - 40 ha - 25

Analiza a avut în vedere activitatea și rezultatele gospodăriilor examinate în decurs de un an.

Tabelul 435

Cheltuielile exploatației, compoziția lor pe categorii de gospodării, în anul 1938 [1]

lei/ha

Felul cheltuielilor	0,1 – 3 ha	3 – 5 ha	5 – 10 ha	10 –20 ha	20 – 40 ha
1	2	3	4	5	6
Total cheltuieli exploatație, din care:	3 387,7	2 798,3	2 527,8	1 536,4	959,4
forță de muncă străină	249,5	333.3	324,8	262,4	202,1
întreținerea și repararea gospodăriei	365,0	499,0	341,5	228,5	108,0
cumpărări de obiecte de inventar	165,9	27,9	59,5	36,2	23,4
întreținerea animalelor	555,8	383,3	139,7	104,3	23,8
amortizări	604,2	295,5	254,5	173,4	108,8
cumpărări de animale	–	–	25,0	–	–
cumpărări de semințe	80,5	47,7	53,7	32,0	12,4
impozite	305,0	190,0	283,6	269,3	157,4
arenzi	237,0	130,9	81,5	26,0	6,6
diverse	–	7,4	4,2	4,5	1,5
Descreșterea averii	824,8	883,3	959,8	399,8	315,6

SURSA: Calculat după tabelele din lucrarea *60 de sate românești*, Vol. II, *Situația conomică*, București, 1941.

NOTĂ: [1] Vezi nota de la Tabelul 434.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IV

ESTIMĂRI ASUPRA COSTULUI PRODUCȚIEI – Introducere

Investigațiile au fost întreprinse în cadrul Institutului de Cercetări Agronomice al României într-o perioadă de 10 ani – 1931–1941– pe baza evidenței anuale a activității economice a unui număr însemnat de exploatații agricole din toate regiunile agrogeografice, pe grupe de mărime, după metoda contabilității agricole simple, pusă de acord cu aceea utilizată în Institutul Internațional de Agricultură, Roma – ulterior FAO.

Situațiile statistice s-au constituit după datele expuse în lucrările publicate ale cercetătorilor ICAR Ioan C. Vasiliu, Gh. Șt. Ciulei etc., care au făcut analiza bilanțurilor de contabilitate ținute în cele câteva sute de gospodării aflate în evidența Institutului.

Costul de producție, în viziunea anchetei, reprezintă totalitatea cheltuielilor pentru obținerea producției vegetale și animale și se referă la exploatațiile, în unele cazuri de până la 40 de ha, în altele și de peste 40 de ha.

Metodologia de calcul și contabilitate a producției agricole, utilizată în surse, operează cu noțiuni economice și conturi specifice evidenței financiare și contabile a economiei de piață. În elaborarea situațiilor noastre statistice am acceptat aceste categorii pentru forma de exprimare a fenomenelor economice care fac comparabil prețul de cost al producției agricole din gospodării de tipuri diferite – de mică producție, țărănești și de mare producție, capitaliste; în acest sens, se utilizează metoda de calcul și elementele costului din marea exploatație agricolă.

În calcul este folosit prețul – salariul forței de muncă – nu numai pentru muncitorii angajați efectiv, ci și al membrilor activi ai gospodăriilor mici țărănești pentru activitatea depusă; amortizarea diferitelor componente de inventar s-a calculat cu aceeași cotă la toate categoriile de gospodării; fondurile investite – de exploatație și de exploatare – s-au considerat capital investit al exploatației la care, conform principiului economic al gestiunii private, s-a calculat, la nivelul pieței, dobândă ca la orice capital, ce s-a contabilizat în prețul de cost al producției agricole. De aici rezultă că la exploatațiile mici costul producției pe ha în general apare de două – trei ori mai mare ca la cele mari și reiese că, după principiile contabilității private, ele sunt neeficiente, nerentabile, lucrează în pierdere.

Situaţiile statistice asupra compoziţiei elementelor costului producţiei agricole, în diferitele categorii de gospodării –de la cele până la 3 ha până la exploataţiile de peste 100 ha – demonstrează, pe exemplul agriculturii româneşti, resursele de rezistenţă ale micului producător; în multe cazuri, „salariul" pentru propria forţă de muncă îi revine mult mai mic decât al muncitorilor agricoli salariaţi; munca este mai intensă, „amortizarea" fondurilor exploataţiei se face sub nivelul valorii inventarului sau, practic, nu se realizează, pierzându-se, în unele perioade, astfel, din substanţa gospodăriei; în sfârşit, ţăranul producător nu are în vedere, în aprecierea costului producţiei, dobânda ce s-ar putea cuveni „capitalului" investit în gospodăria sa, dobândă ce s-a apreciat a reprezenta, la exploataţiile de până la 10 ha, între 50 – 56 % din totalul costului. În consecinţă, între costul producţiei în exploataţia mare şi în gospodăria ţărănească, pentru o unitate de cultură, apare o diferenţă însemnată care permite acestora din urmă să poată vinde produsele mult sub costul contabil al producţiei şi cu toate acestea gospodăria să poată subzista, să se poată reproduce până la nivelul limitei celei mai scăzute a existenţei materiale. Dar aceasta exclude, sau aproape exclude, orice progres şi împinge inevitabil spre stagnare sau ruină categoriile de gospodării slabe.

S-a insistat asupra acestui aspect al implicaţiilor calculului costului producţiei agricole la gospodăriile de mărime extremă întrucât el explică şi fenomenele determinante ale unei agriculturi cu asemenea compoziţie economico–socială.

Analiza componentelor costului producţiei, în perioada 1931–1941, relevă aspecte particulare ale comportării acestora în anii de criză economică, ca şi în anii de dezvoltare a agriculturii; acelaşi interes deosebit prezintă şi raportul în dinamica acestui deceniu dintre costul producţiei şi venitul brut la ha, cu notaţia, valabilă şi pentru examenul elementelor costului producţiei agricole, că datele încep din anul 1931– 1932, în plină criză economică, iar cele pentru anul 1940–1941 îşi pierd din semnificaţia economică datorită inflaţiei, în care preţurile apar în calcul cu mărimi diferite, la cost – mai mici – şi la venit brut –mai mari. Instructiv este şi raportul în dinamică între costul de producţie şi preţul de vânzare pe chintal la principalele produse: grâu, porumb, orz în perioada 1931–1941, care departajează anii cu pierdere şi anii cu beneficiu la cultura acestor cereale.

Grupul de situaţii statistice referitoare la costul producţiei agricole se încheie cu un tabel de comparaţie a preţului de cost şi al elementelor sale, la ha, în franci aur, în România şi alte ţări europene, din care, între alte importante concluzii, sunt şi acelea că în România, preţul de cost era de câteva ori mai mic decât în ţările de comparaţie, forţa de muncă avea ponderea cea mai redusă, iar dobânda ponderea cea mai ridicată. Raportul dintre exploatarea extensivă şi intensivă apare sub multiple aspecte.

BCU IAŞI

Tabelul 436

Costul producției agricole [1] la ha, pe elemente, în perioada 1931–1941

lei / ha

Anii agricoli	Salarii forța de muncă [2]	Cheltuieli curente [3]	Amortisment [4]	Cheltuieli de exploatare [5] (2+3+4)	Dobânda la capital [6]	Cost de producție [7] (5+6)
1	2	3	4	5	6	7
1931/32	1 039	955	585	2 579	1 941	4 520
1932/33	851	523	479	1 853	1 479	3 332
1933/34	916	539	280	1 735	1 454	3 189
1934/35	856	574	253	1 683	1 126	2 809
1935/36	977	831	246	2 054	1 269	3 323
Media 1931 – 1935	928	684	369	1 981	1 454	3 435
1936/37	852	438	183	1 473	1 154	2 627
1937/38	1 241	716	297	2 254	2 069	4 323
1938/39	1 151	535	240	1 926	1 680	3 606
1939/40	1 583	737	337	2 657	2 467	5 124
1940/41	2 132	995	408	3 535	3 265	6 800
Media 1936 – 1940	1 392	684	293	2 369	2 127	4 496

SURSA: Gh. Șt. Ciulei, *Costul de producție în agricultura românească*, în „Tehnica agricolă", I, 1943, nr. 5.

NOTE: [1] După metoda adoptată în Institutul Internațional de Agricultură –Roma, ulterior F.A.O., ancheta a cercetat în perioada 1931/32 – 1940/41 un număr de 2 847 exploatații, începând cu 55 în primul an și terminând cu 734 în ultimul an al intervalului, repartizate relativ proporțional în toate regiunile agrogeografice ale țării. Cercetarea s-a făcut după metodele contabilității simple; costul de producție astfel determinat reprezintă toate cheltuielile pentru obținerea producției vegetale și animale. În știința economică agricolă, până la 1929, nu exista o metodă unitară de calcul a elementelor și costului producției agricole.

La Congresul internațional de agricultură de la București, din anul 1929, s-a ajuns la un consens asupra determinării structurii costului și a elementelor sale, care au fost recomandate forurilor internaționale de specialitate și celor naționale. Institutul Internațional de Agricultură de la Roma a inițiat, încă din 1927, o statistică anchetă, într-un mare număr de țări aderente, privitoare la evidența contabilă a activității unui eșantion de gospodării agricole din fiecare țară. Datele statistice au fost publicate într-o colecție anuală. Conform normelor stabilite la Congres, costul de producție agricol cuprinde următoarele:

a. Cheltuieli cu forța de muncă ;
b. Cheltuieli curente de exploatare;
c. Amortismente;
d. Dobânda la capitalul investit.

Primele trei componente reprezintă cheltuielile de exploatare. Determinarea concretă se face în notele ce urmează.

[2] Reprezintă salariile în bani și în natură, plătite muncitorilor străini de exploatație cât și retribuția ipotetică care ar reveni membrilor activi ai familiei pentru activitatea depusă.

[3] Se cuprinde prețul îngrășămintelor, semințelor, nutrețurilor, costul reparației mașinilor și al achiziției uneltelor mărunte de mână, al reparației clădirilor și al întreținerii îmbunătățirilor funciare, cheltuielile generale de exploatare a animalelor, impozitele și taxele aferente exploatării, primele de asigurare, diverse.

[4] Privește cota de amortizare calculată la construcții, inventar viu și mort, plantații.

[5] Este suma primelor trei capitole – a forței de muncă, a cheltuielilor curente ale exploatației și a amortismentului.

[6] Estimarea dobânzii cuvenite pământului, construcțiilor și fondurilor de exploatație în calitate de capital investit al exploatației s-a făcut la nivelul dobânzilor curente din fiecare an.

[7] Se impune o notă specială la costurile de producție ale micii exploatări, în raport cu prețul de vânzare al produselor agricole. Agricultorul plătește bani pentru cheltuielile curente ale exploatației, iar pentru forța de muncă depusă de familia sa urmează să recupereze din rezultate. Celelalte componente ale costului de producție – amortismentul, dobânda cuvenită la fondurile investite în construcții, inventar viu și mort etc. – se cer acoperite pentru o normală desfășurare a exploatației, dar nu imediat. În cazul când venitul brut este egal sau mai mare decât costul de producție, se acoperă toate capitolele acestuia. În măsura în care venitul brut este mai mic, producătorul renunță succesiv la dobânda ce s-ar cuveni la fondurile investite (ca atunci când ar fi capital), la rentă, la amortismente și chiar la o parte din retribuția ce i s-ar cuveni pentru forța sa de muncă consumată în exploatație. În acest sens, el poate vinde produsele sub prețul de producție și totuși să-și asigure reproducția socială.

Tabelul 437

Costul producției agricole [1] pe elemente la ha, în perioada 1931–1941

ponderi

Anii agricoli	Forța de muncă [2]	Cheltuieli curente [3]	Amortisment [4]	Cheltuieli de exploatare [5] (2+3+4)	Dobânda la capital [6]	Cost de producție [7] (5+6)
1	2	3	4	5	6	7
1931/32	23,0	21,1	12,9	57,1	42,9	100,0
1932/33	25,5	15,7	14,4	55,6	44,4	100,0
1933/34	28,7	16,9	8,8	54,4	45,6	100,0
1934/35	30,5	20,4	9,0	59,9	40,1	100,0
1935/36	29,4	25,0	7,4	61,8	38,2	100,0
Media 1931 – 1935	27,0	19,9	10,7	57,7	42,3	100,0
1936/37	32,4	16,7	7,0	56,1	43,9	100,0
1937/38	28,7	16,6	6,9	52,2	47,8	100,0
1938/39	31,9	14,8	6,7	53,4	46,6	100,0
1939/40	30,9	14,4	6,6	51,9	48,1	100,0
1940/41	31,4	14,6	6,0	52,0	48,0	100,0
Media 1936 – 1940	31,0	15,2	6,5	52,7	47,3	100,0

SURSA: Gh. Șt. Ciulei, *Costul de producție în agricultura românească*, în „Tehnica agricolă", I, 1943, nr. 5.

NOTE: [1-7] Vezi notele 1 – 7 de la Tabelul 436.

Tabelul 438

Prețul de cost, structura sa în exploatațiile agricole [1], în anul 1939/1940 pe grupe de gospodării

lei / ha

Grupa de exploatație	Cheltuielile de exploatare								Dobânda capitalului [5]		Total preț cost
	Forța de muncă [2]		Cheltuieli curente [3]		Amortizare [4]		Total				
	lei	%	lei	%	lei	%	lei	%	lei	%	lei
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Până la 3 ha	2 987	29,0	1 003	9,7	592	5,8	4 582	44,5	5 705	55,5	10 287
3 – 5 ha	1 904	25,8	1 122	15,1	506	6,8	3 532	47,7	3 865	52,3	7 397
5 – 10 ha	1 748	28,3	854	13,9	474	7,7	3 076	49,9	3 092	50,1	6 168
10 – 20 ha	1 631	30,3	743	13,8	317	5,9	2 691	50,0	2 694	50,0	5 385
20 – 50 ha	1 623	34,2	721	15,2	288	6,0	2 632	55,4	2 119	44,6	4 751
50 – 100 ha	975	34,8	399	14,2	81	2,9	1 455	51,9	1 350	48,1	2 805
Peste 100	1 276	33,9	605	16,1	315	8,4	2 196	58,4	1 566	41,6	3 762

SURSA: Ioan C. Vasiliu, *Compunerea și calcularea prețului de cost în agricultură*, București, 1945.

NOTE: [1] Datele tabelului provin din ancheta Secțiunii de economie rurală a Institutului de cercetări agronomice efectuată pe 734 exploatații agricole, de pe tot cuprinsul țării, grupate pe mărime, conform tabelului, în anul agricol 1939/1940; baza de cercetare au constituit-o bilanțurile de contabilitate simplă ținute de aceste exploatări. S-a luat anul 1939/1940 considerându-se, față de alți ani, acesta ca întrunind mai bine condiții normale pentru economia agricolă.

Menționăm, pentru orientare, numărul exploatațiilor și suprafața medie a acestora:

	până la 3 ha	3–5 ha	5–10 ha	10–20 ha	20–50 ha	50–100 ha	peste 100 ha
număr de exploatații	60	103	287	188	80	11	5
suprafața medie, ha	1,93	4,04	7,36	13,70	29,68	67,05	266,89

[2–5] Vezi notele 2–6 de la Tabelul 436.

Tabelul 439

Costul de producție în agricultură și venitul brut [1], în perioada 1931–1941

lei / ha

Anii agricoli	Costul producției		Venitul brut		Diferența
	lei/ha	% din medie	lei/ha	% din medie	lei/ha
1	2	3	4	5	6
1931–1932	4 520	106,4	3 154	73,7	– 1 366
1932–1933	3·332	78,5	2 964	69,3	– 368
1933–1934	3 189	75,1	3 171	74,1	– 18
1934–1935	2 809	66,2	2 780	65,0	– 29
1935–1936	3 323	78,3	3 713	86,8	+ 390
1936–1937	2 627	61,9	3 445	80,5	+ 818
1937–1938	4 323	101,8	4 801	112,2	+ 478
1938–1939	3 606	84,9	4 020	94,0	+ 414
1939–1940	5 124	120,6	5 421	126,7	+ 297
1940–1941	6 800	160,1	9 308	217,6	+ 2 508
Media	4 246	100,0	4 278	100,0	

SURSA: Gh. Șt. Ciulei, *Costul de producție în agricultura românească*, în „Tehnica agricolă", I, 1943, nr. 5.

NOTE: [1] Vezi notele de la Tabelul 436.

Tabelul 440

Prețul de cost agricol și compoziția sa în România și alte țări[1] europene, în anul 1935–1936

franci aur / ha

Țara [2]	Total preț de cost	Cheltuielile[3] de exploatare				Dobânda capitalului
		Total	Forța de muncă	Cheltuieli curente	Amortizare	
1	2	3	4	5	6	7
România	87,8	54,3	25,8	22,0	6,5	33,5
Finlanda	154,5	121,0	66,9	44,3	9,8	33,5
Polonia	174,0	111,2	67,0	28,0	16,2	62,8
Austria	267,5	201,7	104,3	69,0	28,4	65,8
Cehoslovacia	402,3	295,3	143,2	126,0	26,1	107,0
Elveția	1 215,0	901,5	438,6	330,5	132,4	313,5

SURSA: Calculat după Ioan C. Vasiliu, *Compunerea și calcularea prețului de cost în agricultură*, București, 1945.

NOTE: [1] Pentru România calculele aparțin Secțiunii de economie rurală a Institutului de cercetări agronomice; pentru celelalte țări ele au fost recalculate de autor după publicația specială a Institutului Internațional de Agricultură, *Recueil de statistiques basées sur les données de la comptabilité agricole*, Roma, 1937.

[2] Exploatațiile cercetate în fiecare țară și suprafața lor medie au fost:

	România	Elveția	Cehoslovacia	Polonia	Finlanda	Austria
Număr de exploatații	317	576	693	690	858	842
Suprafața medie	12,18	14,14	21,23	11,87	21,61	28,08

Pentru toate țările s-a luat anul agricol 1935–1936, iar pentru Austria anul 1934–1935.
[3] Vezi notele 1 – 5 de la Tabelul 436.

Tabelul 441

Prețul de cost și compoziția sa în România și alte țări europene, în anul 1935– 1936

ponderi

Țara	Total preț de cost	Cheltuieli de exploatare				Dobânda capitalului
		Total	Forța de muncă	Cheltuieli curente	Amortizare	
1	2	3	4	5	6	7
România	100,0	61,8	29,4	25,0	7,4	38,2
Finlanda	100,0	78,3	43,3	28,7	6,4	21,7
Polonia	100,0	63,9	38,5	16,1	9,3	36,1
Austria	100,0	75,4	39,0	25,8	10,6	24,6
Cehoslovacia	100,0	73,4	35,6	31,3	6,5	26,6
Elveția	100,0	74,2	36,1	27,2	10,9	25,8

SURSA: Calculat după Ioan C. Vasiliu, *Compunerea și calcularea prețului de cost în agricultură*, București, 1945.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

V

ÎNCASĂRILE GOSPODĂRIILOR ŢĂRĂNEŞTI – Introducere

Indicatorul încasărilor brute ale exploataţiilor agricole are, pentru judecata gestiunii acestora, semnificaţia includerii diferitelor categorii de gospodării şi din diferite regiuni agrogeografice în circuitul marfar, în procesul de schimb, bineînţeles aici numai prin ceea ce vând şi nu prin ceea ce cumpără ele. În alte situaţii statistice se examinează ambele aspecte.

Pe de alte parte, încasările arată capacitatea gospodăriilor de a transforma, în măsură mai mare sau mai mică, produsele lor în valori echivalente, iar sursele acestor încasări evidenţiază profilul, natura ocupaţiilor din care provin mărfurile vândute. Încasările fiind principala resursă a cumpărărilor – în afară de împrumuturi etc. – arată dimensiunea posibilităţii reale, a capacităţii de cumpărare a gospodăriei.

Examinarea încasărilor pe categorii de exploataţii, dar şi pe unitate de suprafaţă şi pe o persoană în cadrul acestor categorii oferă posibilitatea descifrării variatelor aspecte ale economiei băneşti în legătura ei directă şi majoră cu reproducţia gospodăriilor ţărăneşti.

Între aceste aspecte, situaţiile statistice ne relevă variaţia însemnată, după regiuni agrogeografice, a încasărilor pe gospodărie, după principalele surse: la produse vegetale deţin prioritate Dobrogea, Câmpia Dunării şi Şesul Siretului şi Prutului, alte regiuni coborând până la jumătatea ponderii celor dintâi. Mari diferenţe arată şi încasările din vânzarea produselor animale, subliniind existenţa unor zone mai bine sau mai slab înzestrate cu animale. Veniturile externe sau lăturalnice – cum le numeşte sursa – au un rol însemnat în procurarea banilor în regiunile de deal şi munte şi unul moderat în cele de şes, de câmpie. De asemenea, din datele statistice se poate constata participarea mai mare sau mai redusă a gospodăriilor diferitelor regiuni la oferta de mărfuri şi servicii pe piaţă.

Agricultura cu caracter comercial apare mai dezvoltată în Transilvania şi mai redusă în Bucovina când încasările sunt raportate pe gospodărie şi pe o persoană; când se raportează pe unitate de suprafaţă, valorile se modifică.

Instructive apar şi concluziile ce se desprind din analiza încasărilor pe grupe de gospodării, respectiv ierarhizate după mărime şi potenţial de producţie. De semnalat aici că cele mai mici exploataţii – cele până la 3 ha – îşi procură majoritatea banilor nu din vânzarea produselor agricole, ci din vânzarea forţei de muncă şi

diferite servicii, cărăuşie etc. Gospodăria mică are încasările cele mai reduse la vânzarea de produse şi cele mai mari la venituri exterioare. Cu cât suprafaţa gospodăriei este mai întinsă, cu atât producţia agricolă are pondere mai mare la procurarea banilor, iar veniturile exterioare sunt mai reduse; ca tendinţă se înscrie diminuarea, în favoarea produselor vegetale – cerealiere –, a vânzării celorlalte produse agricole.

Încasările pe ha, pe grupe de exploataţii, sunt cele mai mari la grupa mică, de 0,1 - 0,3 ha de gospodărie, fiind de 2 - 3 ori mai ridicate decât la grupele superioare; aceasta nu este un avantaj al lor; cifra arată doar că mica gospodărie transformă în bani o parte mult mai mare din produsele şi forţa sa de muncă pentru a putea supravieţui, spre deosebire de exploataţiile mai mari care realizează procesul reproducţiei lor economice în măsură sporită prin autoconsum, dispunând de mijloace.

Concluzia este confirmată de faptul că exploataţia mică îşi procură, în proporţie de 60%, veniturile prin munca la alţii, servicii la alţii, activitate la care se recurge numai când nu există suficiente mijloace de producţie şi de consum în propria gospodărie.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITARĂ

Tabelul 442

Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe regiuni agrogeografice[1], media anuală a perioadei 1935 - 1940

lei/exploatație, ha, persoană

Sursa încasărilor	Media generală a țării	Câmpia Dunării	Colinele Munteniei și Olteniei	Transilvania	Șesul Tisei	Bucovina	Carpații Moldovei	Șesul Siretului și Prutului	Dobrogea
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Încasări din:									
Producția vegeală	15 604	17 457	10 761	15 880	16 655	7 309	8 489	17 691	24 651
% din total	51	69	36	32	39	39	44	57	70
Producția animală	6 467	3 615	3 444	23 099	13 542	4 341	4 843	4 391	6 123
% din total	21	14	12	46	32	23	26	14	17
Producția de plante industriale [2]	3 339	1 167	6 839	1 872	3 026	2 498	1 187	5 035	1 680
% din total	10	5	23	4	7	13	6	16	5
Diverse încasări [3]	852	499	543	2 103	2 002	445	125	457	1 757
% din total	3	2	2	4	5	2	0	1	5
Total încasări din:									
a. producția agricolă	26 262	22 738	21 587	42 874	35 225	14 593	14 644	27 574	34 211
%	85	90	73	88	83	77	76	88	97
b. venituri lăturalnice [4]	4 586	2 602	8 167	6 009	7 145	4 336	4 512	3 661	1 227
% din total	15	10	27	12	17	23	24	12	3
Total încasări:									
1. pe o exploatație	30 848	25 340	29 754	48 883	42 370	18 929	19 156	31 235	35 438
2. încasări pe ha	2 448	2 560	4 312	3 880	3 473	1 932	2 365	2 975	923
3. încasări pe o persoană	6 170	5 068	5 951	9 777	8 474	3 786	3 831	6 247	7 088

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Datele din acest tabel și din altele ce urmează fac parte din ancheta întreprinsă de către Secția de economie rurală a Institutului de cercetări agronomice, în perioada 1935 - 1940, pe bază de caiete de contabilitate și bugete țărănești, ținute de fiecare familie în gospodăriile cercetate. Ancheta a cuprins 1 573 gospodării din toate zonele agrogeografice ale țării: Câmpia Dunării – 395 exploatații, Colinele Munteniei și Olteniei – 294, Transilvania – 125, Șesul Tisei – 136, Bucovina – 121, Carpații Moldovei – 56, Șesul Siretului și Prutului – 303, Dobrogea – 143.

[2] La încasările din producția de plante industriale s-au trecut și veniturile din vânzarea semințelor plantelor industriale, dar și de la vii, pomi fructiferi și păduri.

[3] Prin încasări diverse se înțeleg încasările considerate întâmplătoare, ca cele provenind din vânzarea unor bunuri de inventar, în special pentru gospodăriile mici în cazuri fortuite, dar mai ales și mai frecvent împrumuturile care uneori iau dimensiuni impresionabile în structura încasărilor unor gospodării.

[4] Veniturile lăturalnice provin din activități anexe, în afara gospodăriei și nelegate direct de obiectul său. Autorul le consideră supapa de siguranță a gospodăriilor mici, fără de care ele ar dispărea. Aceste venituri se compun din vânzarea forței de muncă, cărăușie etc.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 443

Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe grupe de gospodării[1], media anuală a perioadei 1935 - 1940

lei/gospodărie

Sursa încasărilor	Grupe de gospodării, în ha					Media generală
	0,1–3	3,1–5	5,1–10	10,1–20	20,1–40	
1	2	3	4	5	6	7
Total încasări, din care:	13 225	16 501	28 056	39 188	60 534	30 848
1. Încasări din surse lăturalnice	7 873	5 422	4 663	3 394	1 975	4 586
2. Încasări din vânzarea producției agricole, din care:	5352	11 079	23 393	35 794	58 559	26 262
Producția vegetală	1791	4 828	14 289	21 990	36 880	15 604
Producția animală	2311	3 757	5 283	9 382	12 088	6 467
Producția de plante industriale	979	2 086	3 111	3 700	7 531	3 339
Diverse încasări	271	408	710	722	2 060	852

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi notele 1 - 4 de la Tabelul 442.

Tabelul 444

Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe grupe de gospodării[1], media anuală a perioadei 1935 - 1940

procente

Sursa încasărilor	Grupe de gospodării, în ha					Media generală
	0,1–3	3,1–5	5,1–10	10,1–20	20,1–40	
1	2	3	4	5	6	7
Total încasări, din care:	100	100	100	100	100	100
1. Încasări din surse lăturalnice	60	33	17	9	3	15
2. Încasări din vânzarea producției agricole, din care:	40	67	83	91	97	85
Producția vegetală	14	29	51	56	61	51
Producția animală	17	23	19	24	20	21
Producția de plante industriale	7	13	11	9	13	10
Diverse încasări	2	2	2	2	3	3

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi notele 1 - 4 de la Tabelul 442.

Tabelul 445

Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe grupe de gospodării[1], media anuală a perioadei 1935 - 1940

lei/exploatație și persoană

Grupa de mărime	Încasări pe o exploatație					Încasări pe o persoană				
	Vânzarea de produse agricole [2] A		Venituri exterioare [3] B		Total încasări lei	Vânzarea de produse agricole[4] A		Venituri exterioare [3] B		Total încasări lei
	lei	% din total	lei	% din total		lei	% din total	lei	% din total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Media generală	5 352	40,5	7 873	59,5	13 225	1 216	40,5	1 789	59,5	3 005
0,1-3 ha	11 079	67,1	5 422	32,9	16 501	2 308	67,1	1 130	32,9	3 438
3,1-5 ha	23 393	83,4	4 663	16,6	28 059	4 774	83,4	952	16,6	5 726
5,1-10 ha	35 794	91,3	3 394	8,7	39 188	6 883	91,3	653	8,7	7 536
10,1-20 ha	58 559	96,7	1 975	3,3	60 534	10 096	96,7	341	3,3	10 437
20,1-40 ha	26 262	85,1	4 586	14,9	30 848	5 252	85,1	917	14,9	6 169

SURSE: Calculat pe baza Tabelului 443; Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi notele 1 și 2 de la Tabelul 442.

[2] Cuprinde și „diverse încasări" între 1 – 5% reprezentând, în majoritate, sume împrumutate.

[3] În primul rând, pentru grupele cu suprafețe mici, venituri din vânzarea forței de muncă, apoi cărăușie, și pentru cele mai înstărite.

[4] Cele 1 573 gospodării cercetate cuprind 7 865 persoane, revenind în medie 5 persoane de familie. Pe grupe de mărime, numărul de persoane diferă ușor: grupa cu până la 3 ha – 4,4 persoane; cea cu 3 - 5 ha – 4,8 persoane; de 10 - 20 ha – era reprezentată de 5,2 persoane; iar ultima cu 20 - 40 ha – avea 5,8 persoane. Datele medii sunt calculate de noi pe baza numărului de membri ai familiei aparținând fiecărei grupe menționate în sursă.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 446

Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe grupe de gospodării[1], media anuală a perioadei 1935 - 1940

lei/ha

Grupa de mărime	Încasări pe hectar[2]				
	Total	Din vânzarea produselor agricole		Din venituri lăturalnice	
	lei	lei	% din total	lei	% din total
1	2	3	4	5	6
0,1-3	8 817	3 568	40,5	5 249	59,5
3,1-5	4 125	2 770	67,1	1 355	32,9
5,1-10	3 741	3 119	83,4	622	16,6
10,1-20	2 612	2 386	91,3	226	8,7
20,1-40	2 018	1 952	96,7	66	3,3

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi notele 1 - 4 de la Tabelul 442.

[2] Nefiind determinată în sursă suprafața medie a fiecărei grupe, s-a luat media simplă a grupei: la grupa 0,1 – 3 ha: 1,5 ha; la grupa 3,1 – 5 ha: 4 ha etc.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VI

CONSUMUL EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE – Introducere

Cunoașterea mărimii și structurii consumului gospodăriei, a surselor sale – din propria producție și de la piață –, este de importanță capitală pentru determinarea caracterului reproducției sociale, a gradului de integrare în economia marfară a exploatațiilor agricole, a nivelului de trai al populației rurale.

Acuitatea și însemnătatea problemei agrare, țărănești, a produs încercări de estimare a consumului gospodăriilor țărănești încă la sfârșitul secolului 19 în monografii asupra unor sate; s-a încercat și întocmirea și urmărirea unor bugete de gospodărie, însă toate au rămas multă vreme cazuri rare, deși, mult solicitate, ca referință, în dezbaterile sociale ale vremii. Caracterul lor prea simplificat și sporadic nu putea constitui temeiul unor informații ca bază de generalizări științifice.

Caietele de contabilitate și bugetele de familie, elaborate de ICAR, cu metodă și sistemă, și urmărite în deceniul patru la sute de gospodării agricole, repartizate relativ proporțional pe zone agrogeografice și pe categorii de suprafață, furnizează datele statistice, inedite și fără precedent în istoria studiilor noastre agrare, necesare cercetării subiectului menționat. De asemenea, ancheta sociologică din anul 1938, asupra celor 60 de sate supuse investigației, oferă informații statistice utile și de valoare în același sens.

Situațiile statistice privitoare la consum în exploatațiile agricole, constituite după sursele celor două cercetări, relevă, pentru prima dată, fenomene de interes major în cunoașterea relațiilor economico-sociale ale agriculturii și vieții rurale din România.

Datele statistice asupra consumului productiv și individual scot în evidență și aspecte ale raportului dintre acumulare și consum în diferite categorii de gospodării. De observat că cifrele reprezintă o medie anuală a perioadei 1935 - 1940 cu unele urmări ale crizei economice.

De notat că ponderea consumului productiv în totalul consumului crește proporțional cu mărimea suprafeței gospodăriei, în vreme ce consumul individual urmează o direcție inversă. Astfel, în gospodăria mică, de 0,1 - 3 ha, consumul individual, neproductiv, deține 84,8% din total, iar cel productiv numai 15,2 %, în timp ce exploatația agricolă mare, de regulă de 20 - 40 ha, utilizează neproductiv numai 62,0% și productiv 38,0% din totalul consumului. Raportul dintre consum productiv și individual, ca raport dintre producție și consum, arată funcția de producție și contribuția diferitelor categorii de gospodării la producția socială, dar, indirect, și gradul de înzestrare cu mijloace de producție a acestor gospodării.

Interesantă de constatat este discrepanța mare, de aproape zece ori, de la 3 529 lei la 33 001 lei între consumul productiv al grupurilor extreme de gospodării – cele până la 3 ha și între 20 - 40 ha – și diferența mică, sub două ori – 11 635 și 20 626 lei – a consumului individual al acestor grupuri, ceea ce semnifică, pe de o parte, un nivel de trai slab diferențiat, dar scăzut, la sate în contrast cu un volum de producție puternic diferențiat; este expresia caracterului extensiv, de slabă eficiență, a procesului agricol de producție în care gospodăriile țărănești chiar mai mari alocau aproape toată valoarea nou creată producției, menținându-și consumul doar cu câteva zeci de procente peste media nivelului general. Astfel, diferențierea economico-socială a satului românesc, din cauza sustragerii masive de aici de plusprodus, de către sectoarele neagricole, și prin aceasta frânarea formării păturilor înstărite, a capitalismului rural, apărea mai pregnantă în domeniul producției și mult mai slabă în cel al consumului.

Când relația dintre consumul productiv și cel individual este studiată la nivelul zonelor agrogeografice, discrepanțele sunt de asemenea mari, extremele plasând consumul productiv la 30,6% și 65,6%, dovedind inegalități economice teritoriale însemnate.

Valoarea consumului individual țărănesc, în lei pe o persoană, pe un an și pe grupe de gospodării, permite cercetării să stabilească mărimea acestuia în raport cu alte grupe de populație și, eventual, cu alte țări.

Un element inedit aduc și situațiile statistice referitoare la sursele consumului individual. Gospodăria țărănească își acoperea, în medie generală, nevoile de hrană, îmbrăcăminte etc. în proporție de 57% din propria producție și 43% de la piață; participarea relativă la schimbul de mărfuri a gospodăriilor mici era însă mai ridicată decât a celor mari la această categorie de consum.

În plan agrogeografic zona colinelor Munteniei și Olteniei deținea procentul cel mai ridicat de participare la piață, 51% din totalul consumului, iar Transilvania cel mai scăzut, 37%.

Datele vădesc rolul încă important al economiei naturale, al autosatisfacerii, în deceniul patru, în procesul de reproducție din agricultura țărănească a României.

Ancheta din anul 1938 asupra aceluiași subiect constată un raport – între consumul de la piață și consumul din producție proprie – mai favorabil celui din urmă decât situațiile statistice asupra perioadei 1935 - 1940.

Tabelul 447

Consumul productiv și consumul individual în exploatațiile agricole, pe grupe de gospodării, media anuală a perioadei 1935 - 1940

lei/exploatație

Grupa de mărime	Total	Consum productiv[1]		Consum individual[2]	
	lei	lei	%	lei	%
1	2	3	4	5	6
Media generală a țării	45 353	12 928	28,5	32 425	71,5
0,1-3 ha	23 175	3 529	15,2	19 646	84,8
3,1-5 ha	29 769	5 587	18,8	24 182	81,2
5,1-10 ha	39 096	9 480	24,2	29 616	75,8
10,1-20 ha	55 093	17 221	31,3	37 872	68,7
20-40 ha	86 761	33 001	38,0	53 760	62,0

(continuare *tabelul 447*)

SURSA: Calculat după datele din Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Consumul productiv se reprezintă prin cheltuielile pentru exploatație și investiții.
[2] Consumul individual se reprezintă prin toate cheltuielile pentru menaj și familie și valoarea prestațiilor în natură pentru consum din propria gospodărie.

Tabelul 448

Consumul individual în exploatațiile agricole, din producția proprie și de la piață, pe grupe de gospodării, media anuală a perioadei 1935 - 1940

lei/persoană

Categoria de consum	Grupa de exploatație – ha				
	0,1–3	3,1–5	5,1–10	10,1–20	20,1–40
1	2	3	4	5	6
Total general, din care:	4 465	5 038	6 044	7 283	9 269
din producția proprie – %	48	55	60	58	55
1. Consum pentru menaj [1]	52	45	40	42	45
% din total,	3 130	3 491	4 157	4 763	6 013
din care:	70	69	69	65	65
din producție proprie					
% din total	2 048	2 662	3 438	4 003	4 851
de la piață,	46	53	57	54	52
% din total	1 082	829	719	760	1 162
2. Consum pentru familie [2]	24	16	12	11	13
% din total,	1 335	1 547	1 887	2 520	3 256
din care:	30	31	31	35	35
din producție proprie	90	121	163	226	293
% din total	2	3	3	3	3
de la piață	1 245	1 426	1 724	2 294	2 963
% din total	28	28	28	32	32

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 449.
[2] Vezi nota 2 de la Tabelul 449.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 449

Consumul individual în exploatațiile agricole, după surse și categorii de consum, pe zone agrogeografice, media anuală a perioadei 1935 - 1940

lei/persoană

Regiunea agrogeografică	Total general			Consum pentru menaj [1]						Consum pentru familie [2]					
	lei	% din producția proprie	% de la piață	Total		din producția proprie		de la piață		Total		din producția proprie		de la piață	
				lei	% din total general	lei	% din total general	lei	% din total general	lei	% din total general	lei	% din total general	lei	% din total general
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Câmpia Dunării	6 103	61	39	4 113	68	3 520	58	593	10	1 990	32	180	3	1 810	29
Colinele Munteniei și Olteniei	6 686	46	54	4 332	65	2 948	44	1 384	21	2 364	35	155	2	2 209	33
Transilvania	7 954	63	37	5 437	68	4 651	58	786	10	2 517	32	319	4	2 198	28
Șesul Tisei	7 893	62	38	5 495	69	4 690	59	805	10	2 398	31	228	3	2 170	27
Bucovina	7 330	57	43	4 848	66	4 008	55	840	11	2 482	34	183	2	2 299	32
Carpații Moldovei	5 279	60	40	3 570	68	2 943	56	627	12	1 709	32	212	4	1 497	28
Șesul Siretului și Prutului	4 781	57	43	3 267	69	2 612	55	655	14	1 514	31	109	2	1 405	29
Dobrogea	7 783	54	46	5 128	66	4 002	51	1 126	15	2 655	34	223	3	2 432	31

SURSA: Calculat după Horia Groza, *Economia de schimb și agricultura țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Consumul pentru menaj privește bunuri pentru alimentație, încălzit și iluminat. De la piață se cumpărau mai ales alimente propriu-zise, cereale, făină, mălai, carne, pește, legume, fructe, precum și articole de băcănie – orez, zahăr, untdelemn etc. – și materiale de încălzit și iluminat: lemne, petrol, lumânări etc.

[2] În categoria „consumul familiei" se cuprind, pe lângă produsele proprii – lână, cânepă etc. –pentru nevoi vestimentare și din casă, și bunuri cumpărate - îmbrăcăminte, încălțăminte, materiale pentru lucrat în gospodărie: bumbac, lână, ață, țesături diferite –, precum și cheltuieli pentru distracții – nunți, baluri etc., alcool, tutun –, cheltuieli pentru scopuri culturale – școală, biserică, ziare, cărți etc.

Tabelul 450

Consumul gospodăriei pentru menaj și familie[1], pe grupe de exploatații, în anul 1938

lei/gospodărie

Specificația	0,1-3 ha	3,1-5 ha	5,1-10 ha	10,1-20 ha	20,1- 40 ha
1	2	3	4	5	6
Consum total	18 723	24 610	31 197	45 159	60 056
1. Consumul de la piață, din care:	7 215	7 542	8 951	13 269	20 396
pentru menaj	3 961	3 303	3 204	4 020	6 071
pentru familie	3 524	4 239	5 747	9 249	14 325
2. Consumul din producția gospodăriei, pentru menaj și familie	11 508	17 068	22 246	31 890	39 660

SURSA: Calculat după tabelele din *60 de sate românești*, vol. II, *Situația economică*, București, 1941.

NOTE: [1] Vezi notele 1 - 2 de la Tabelul 449.

Tabelul 451

Consumul gospodăriei pentru menaj și familie, pe grupe de exploatații, în anul 1938

ponderi

Specificația	0,1-3 ha	3,1-5 ha	5,1-10 ha	10,1-20 ha	20,1- 40 ha
1	2	3	4	5	6
Consum total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Consumul de la piață, din care:	38,5	30,6	28,7	29,4	34,0
pentru menaj	19,7	13,4	10,3	8,9	10,1
pentru familie	18,8	17,2	18,4	20,5	23,9
2. Consumul din producția gospodăriei, pentru menaj și familie	61,5	69,4	71,3	70,6	66,0

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 450.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VII

VENITURILE GOSPODĂRIEI ŢĂRĂNEŞTI – Introducere

Informaţii statistice cu o bază motivată, rezultată din cercetarea concretă asupra diferitelor forme de venituri ale gospodăriilor ţărăneşti, furnizează anchetele întreprinse de Secţiunea de economie rurală a ICAR în deceniul patru şi de Fundaţia Culturală Regală pentru monografiile sociologice în 1938. Din materialele publicate s-au constituit şase situaţii statistice care expun cifric aspecte semnificative ale veniturilor gospodăriilor ţărăneşti luate pe grupe de suprafaţă şi pe regiuni agrogeografice. Datele studiate şi prelucrate reprezintă singurele surse statistice, cu un coeficient mai mare de veridicitate, din literatura de economie agrară, asupra gestiunii şi capacităţii de reproducţie socială a gospodăriilor ţărăneşti; în consecinţă, şi concluziile economico–sociale ce se pot formula poartă un caracter inedit; cercetarea problemei agrare din România, în ultima jumătate de secol, în mod neîndreptăţit a ignorat aceste surse de informaţii, unice în felul lor, pentru „radiografierea" structurii şi funcţionalităţii economiei ţărăneşti prin grupările celulelor sale de bază – gospodăriile agricole.

Într-o serie de cazuri, indicatorii de venituri sunt raportaţi atât la unitatea de exploatare, cât şi la unitatea de suprafaţă — ha — şi la o persoană. Aceasta facilitează judecăţi mai complexe şi mai complete asupra gestiunii gospodăriei ţărăneşti.

Sunt expuse veniturile, cheltuielile şi soldul gospodăriilor pe cele cinci grupe cu care au operat anchetele – cu suprafaţă până la 3 ha, 3 – 5 ha, 5 – 10 ha, 10 – 20 ha, 20 – 40 ha. Cheltuielile şi veniturile, pe exploataţie şi persoană, evoluează proporţional, iar pe ha invers proporţional; în gospodăriile mici sunt cele mai ridicate pe ha pentru a ajunge la nivelul cel mai scăzut la exploataţiile de la 20 – 40 ha, demonstrând prin aceasta lărgirea caracterului extensiv al gospodăriei, ca regulă, pe măsură ce suprafaţa ei se măreşte.

Este de luat în consideraţie, după cum se va constata în alte situaţii statistice, că plusul de venituri în micile gospodării provine nu atât din activitatea internă, deşi uneori mai intensivă, cât din surse externe – vânzarea forţei de muncă, prestaţii de servicii la alţii etc. Situaţia privită global, soldul conturilor exploataţiei pe o persoană este cel mai redus la gospodăriile mici şi mai urcat la cele mari; respectiv, diferenţierea, ca rezultat final al activităţii materiale, apare cu claritate.

Eficienţa activităţii era şi ea în defavoarea micilor exploataţii, cu toate că acestea includeau la solduri un coeficient important de venituri din afară; la cheltuieli

pe ha prima grupă de gospodării obținea un sold pozitiv de 58%, grupa a doua 80%, a treia 114% etc.

În dinamica anilor 1935 – 1940, gospodăriile din Câmpia Dunării – preponderent cerealiere – acuză sporuri variate de venit agricol pe ha și persoană; cele mai favorizate sunt tot exploatațiile mai mari, de la 10 ha în sus.

Analiza componentelor venitului brut, în anul agricol 1939 – 1940, după sursele principale, la gospodăriile agricole clasate pe grupe de suprafață, exprimă un fenomen specific: creșterea ponderii veniturilor din producția vegetală pe măsura creșterii suprafețelor exploatațiilor; gospodăriile mici, în proporție de 21,3%, își dobândeau venituri din surse străine de exploatație, îndeosebi din muncă și servicii efectuate pentru alte gospodării.

Ancheta din 1938 înfățișează sursa veniturilor neagricole, considerate anexe, pe aceleași grupe de gospodării din care reiese că în exploatațiile mici acestea proveneau, în principal, din vânzarea forței de muncă, în timp ce în cele mari se obțineau din activități industriale.

Compararea mărimii venitului agricol și a mărimii valorii consumului familiei pe o perioadă de 10 ani pune în evidență reducerea mai însemnată a celui dintâi în anii crizei economice și creșterea lui mai mare în anii de redresare economică. Valoarea consumului familiei neputând fi comprimată în prima parte a perioadei a depășit venitul agricol; numai datorită veniturilor lăturalnice gospodăria țărănească a putut să-și reducă deficitul de la șapte ani la trei ani din perioadă.

Corelarea indicatorilor din aceste situații statistice cu alții privind încasările, cheltuielile etc. permit cercetătorului să extragă analize mai detaliate și aspecte mai variate ale gestiunii gospodăriilor țărănești.

Tabelul 452

Participarea la piață a exploatațiilor agricole, în anul 1947

Total exploatații		3 096 177
Exploatații care și-au procurat bani		
prin vânzări de produse	1 905 380	
prin muncă pe bani	1 190 797	
Exploatații care vând în mod obișnuit produse agricole proprii		1 801 462
în sat	558 418	
la târg	715 105	
la oraș	527 939	
Exploatații care cumpără în mod obișnuit produse agricole		1 383 772

SURSA: A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948. Rezultate provizorii*, București, 1948.

Tabelul 453

Veniturile și cheltuielile exploatațiilor agricole[1], pe grupe de gospodării, media anuală a perioadei 1935 – 1940

lei/exploatație, ha, persoană

Grupa de mărime	Cheltuieli[2] lei			Venituri[3] lei			Sold lei		
	pe exploatație	pe ha	pe o persoană	pe exploatație	pe ha[4]	pe o persoană[5]	pe exploatație	pe ha	pe o persoană
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Media generală	27 023	2 145	5 405	49 178	3 903	9 836	22 155	1 758	4 431
Până la 3 ha	15 164	10 109	3 033	23 915	15 943	4 783	8 751	5 834	1 750
3 – 5 ha	16 862	4 216	3 372	30 416	7 604	6 083	13 554	3 389	2 711
5 – 10 ha	21 695	2 893	4 339	46 061	6 141	9 212	24 366	3 249	4 873
10 – 20 ha	32 491	2 166	6 498	60 333	4 022	12 067	27 842	1 856	5 568
20 – 40 ha	53 626	1 788	10 725	86 254	2 875	17 251	32 628	1 088	6 526

SURSA: Horia Groza, *Economia de schimb și gospodăria țărănească*, București, 1946.

NOTE: [1] Vezi notele 1 și 2 de la Tabelul 436.

[2] Se cuprind cheltuielile pentru exploatare și pentru familie.

[3] La venituri au fost trecute încasările din vânzarea produselor, veniturile exterioare, precum și valoarea produselor și a prestațiilor din propria gospodărie.

[4] Apreciere. În lipsa suprafeței medii exacte pe fiecare grupă, s-a luat media aritmetică a suprafeței grupei, respectiv pentru grupa de până la 3 ha – 1,5 ha, a grupei 3 – 5 ha — 4 ha, a gospodăriei cu 5 – 10 ha — 7,5 ha etc. Aprecierea aceasta nu este departe de realitate; din cele 734 exploatații cercetate de Secția de economie rurală a Institutului de cercetări agronomice în 1939 – 1940, cele până la 3 ha aveau în medie 1,93 ha, cele între 3 – 5 ha dețineau o medie de 4,04 ha, la gospodăriile cu 5 —10 ha rezultă o medie de 7,36 ha etc. (Ioan C. Vasiliu, *Compunerea și calcularea prețului de cost în agricultură*, București, 1945, p. 40.)

[5] Numărul mediu de persoane care revin la fiecare grupă de exploatații, de la cele mici la cele mari, este de 4,4 persoane; 4,8; 4,9; 5,2; 5,8; media generală este de 5 persoane de gospodărie.

BCU IAȘI CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Tabelul 454

Venitul agricol[1] al exploatațiilor din Câmpia Dunării, pe grupe de gospodării[2], în perioada 1935 –1940

lei/ha, persoană

Grupa de gospodării	1935–36	1936–37	1937–38	1938–39	1939–40
1	2	3	4	5	6
Până la 3 ha					
la ha	4 145	5 298	6 779	5 677	5 782
pe o persoană	1 492	2 630	2 860	2 415	2 576
3-5 ha					
la ha	3 590	4 456	5 200	4 553	6 373
pe o persoană	3 450	4 301	4 447	3 996	5 460
5-10 ha					
la ha	3 038	3 717	4 613	4 221	4 985
pe o persoană	4 293	5 176	6 223	5 686	6 763
10-20 ha					
la ha	2 574	3 399	3 903	4 177	4 620
pe o persoană	5 156	6 866	7 722	8 797	9 486
Peste 20 ha					
la ha	2 271	2 885	1 264	2 602	4 007
pe o persoană	8 595	10 983	8 020	11 256	17 900

SURSE: Constituit după datele din Ioan C. Vasiliu, *Contribuțiuni la studiul organizării și rentabilității gospodăriilor țărănești din Câmpia Dunării*, București, 1944.

NOTE: [1] Venitul agricol = venitul brut – cheltuielile în bani ale exploatației; el reprezintă partea din venit ce poate fi consumată fără a ataca substanța materială a exploatației.
[2] Vezi notele 1 și 2 de la Tabelul 455.

BCU IAȘI/CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Tabelul 455

Venitul brut[1] al exploatațiilor agricole din Câmpia Dunării[2], după surse, pe grupe de gospodării, în anul 1939 – 1940

lei/exploatație

Grupa de gospodării[3]	Total	Producția animală		Producția vegetală		Alte produse neagricole		Venituri lăturalnice	
	lei	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total	lei	% din total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Până la 3 ha	21 082	4 694	22,3	11 885	56,4	–	–	4 503	21,3
3– 5 ha	37 786	9 015	23,9	25 189	66,7	399	1,0	3 183	8,4
5–10 ha	50 445	12 755	25,3	32 844	65,1	316	0,6	4 530	9,0
10–20 ha	84 852	19 358	22,7	59 554	70,3	774	0,9	5 166	6,1
Peste 20 ha	149 679	28 104	18,8	121 575	81,2	–	–	–	–

SURSA: Ioan C. Vasiliu, *Contribuțiuni la studiul organizării și rentabilității gospodăriilor din Câmpia Dunării*, București, 1944.

NOTE: [1] Ancheta definea venitul brut ca totalitate a valorilor obținute din activitatea exploatației agricole în decurs de un an.

[2] Datele provin din ancheta întreprinsă de Secțiunea de economie rurală a Institutului de Cercetări Agronomice asupra bugetelor și contabilității gospodăriilor țărănești. Câmpia Dunării, prin suprafața și structura culturilor, este zona agrogeografică de producție cerealieră cea mai importantă a țării; ea avea o suprafață de 3,1 mil. ha, din care 88,7% culturi de cereale.

[3] Suprafața exploatațiilor anchetate la cele cinci grupe de gospodării în ordinea mărimii era: 2,45 ha, 4,07 ha, 7,19 ha, 13, 35 ha și 25,95 ha.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 456

Venitul brut[1] al exploatațiilor agricole, după componență[2], pe grupe de gospodării, în anul 1938

lei/gospodărie

Specificația componenței	0,1–3 ha	3–5 ha	5–10 ha	10–20 ha	20–40 ha
1	2	3	4	5	6
Venit brut total	16 815	27 576	42 377	70 872	91 274
A. Încasări din vânzarea produselor, total,	3 709	8 727	18 350	36 979	46 976
din care:					
agricole	1 793	3 652	12 637	28 786	40 064
animaliere	1 858	4 974	5 495	7 883	6 849
arenzi	–	–	–	291	–
diverse	58	101	218	19	63
B. Prestațiile gospodăriei la menaj și familie, total,	10 607	17 127	21 574	30 351	39 641
din care:					
produse agricole	5 724	9 550	12 280	16 823	22 880
produse animaliere	4 873	7 574	9 287	13 517	16 761
diverse	9	3	7	11	–
C. Creșterea averii gospodăriei	2 499	1 722	2 453	3 542	4 657

SURSA: Calculat după tabelele din: *60 de sate românești*, vol. II. *Situația economică*, București, 1941.

NOTE: [1] Vezi notele de la Tabelul 455.
[2] Nu cuprinde și venituri anexe.

Tabelul 457

Venituri anexe[1], după componență, pe grupe de gospodării, în anul 1938

lei/gospodărie

Specificația	0,1–3 ha	3–5 ha	5–10 ha	10–20 ha	20–40 ha
1	2	3	4	5	6
Venituri anexe, total	8 421	7 478	8 132	6 740	37 471
din care:					
cărăușie	1 166,6	2 140,8	1 679,1	1 043,5	1 139,2
muncă prestată	2 001,4	1 214,4	167,5	186,8	31,7
salarii	3 545,4	972,2	2 822,0	536,8	3 450,3
prestații cu vitele	262,3	40,8	241,5	211,9	50,0
din întreprinderi anexe (mori, fierăstraie, pive) și meserii	1 203,2	2 368,6	2 903,6	3 968,4	31 933,3
din averea obștilor (păduri și pășuni)	242,1	741,0	318,4	792,8	866,3

SURSA: Calculat după tabelele din: *60 de sate românești*, vol. II, *Situația economică*, București, 1941.

NOTE: [1] Toate veniturile care se obțin din afara gospodăriei: vânzarea forței de muncă, prestații cu unelte și vite la alții, venituri din ocupații și întreprinderi anexe, din avere obștească (pădure, izlaz). Nu s-au inclus, justificat, sumele în numerar existente la începutul anului în gospodărie pe care sursa le socotește venituri anexe.

Tabelul 458

Venitul agricol şi consumul familiei în exploatațiile din Câmpia Dunării[1], în perioada 1930 – 1940

lei/ha

Anii	Venitul agricol[2]	Veniturile lăturalnice	Total venituri	Consumul familiei	Diferența + – venituri şi consum
1	2	3	4	5	6
1930/31	1 728	977	2 705	2 335	+ 370
1931/32	2 428	1 185	3 613	3 668	– 55
1932/33	1 983	850	2 833	2 503	+ 330
1933/34	2 178	499	2 677	2 851	– 174
1934/35	2 054	619	2 673	3 154	– 481
1935/36[3]	2 817	589	3 406	3 123	+ 283
1936/37	3 574	593	4 167	3 570	+ 597
1937/38	4 350	726	5 076	4 404	+ 672
1938/39	4 008	539	4 547	3 772	+ 775
1939/40	4 761	424	5 185	4 178	+ 1 007

SURSA: Ioan C. Vasiliu, *Contribuțiuni la studiul organizării şi rentabilității gospodăriilor țărăneşti din Câmpia Dunării*, Bucureşti, 1944.

NOTE: [1] Vezi nota 2 de la Tabelul 455.

[2] Venitul agricol = venitul brut – cheltuielile în bani ale exploatației; partea din venit ce poate fi consumată fără a ataca substanța materială a gospodăriei. În anii când venitul agricol nu acoperea consumul gospodăriilor, acestea fie mai obțineau venituri din afară, lăturalnice, prin vânzarea forței de muncă, cărăuşie etc., fie pierdeau din mijloacele de producție. În anii când nici veniturile lăturalnice nu acopereau consumul familiei, se vădea o pierdere netă din substanța gospodăriei.

[3] Din 1935 - 1936 raportul dintre venitul agricol şi consumul total al familiei se calculează şi pe grupe de gospodării. Diferența dintre cei doi factori arată deficit începând de la gospodăriile mici spre cele mari, deficit acoperit, în unele cazuri, prin venituri din afară.

Grupa de gospodării	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	1939/40
Până la 3 ha	- 3 510	- 1 649	- 1 414	- 4 028	- 2 155
3 – 5 ha	- 608	- 658	- 720	- 2 204	- 500
5 – 10 ha	- 501	- 323	- 353	- 9	– 105
10 – 20 ha	- 213	+ 91	+ 586	+ 806	+ 1 051
Peste 20 ha	+ 654	+ 601	+ 368	+ 150	+ 1 134

(I. C. Vasiliu, *op. cit.*, p. 99).

VIII

VENITURILE FUNCIARE ÎN AGRICULTURĂ – Introducere

Date statistice generale referitoare la veniturile exploatațiilor agricole, în afară de cele determinate prin anchete la un eșantion reprezentativ dar mic de gospodării, nu au fost publicate. Importanța unor asemenea informații este incontestabilă și indispensabilă pentru definirea nivelului material de trai, a capacității de consum și acumulare a diferitelor categorii sociale, a eficienței activității agricole, a studierii diferențierii și polarizării economice etc.

Datele disponibile, care au fost selectate și prelucrate în situațiile statistice ce urmează, pot înlocui parțial golul existent în acest domeniu și pot reflecta în măsură apreciabilă realitatea. Ele se referă în principal la veniturile funciare estimate în vederea calculării impozitelor. Sursele acestora sunt statisticile Ministerului de Finanțe din anii 1907 și 1923-1931 asupra impozitelor directe.

Veniturile funciare, ca venituri ale proprietății funciare – ale pământului, în esență – constituie izvorul principal al veniturilor celor două categorii sociale din agricultură – ale țărănimii și moșierimii. Fiind venituri la care se calcula impozitul, ele se numeau venituri funciare impozabile, spre deosebire de unele categorii de venituri funciare scutite de impozite. Majoritatea proprietății funciare particulare în România era supusă impozitului, care se calcula în raport cu venitul la ha al pământului.

Veniturile funciare erau estimate pe unități de suprafață; după majoritatea autorilor lucrărilor din domeniu, veniturile impozabile evaluate erau mai mici – chiar până la jumătate față de cele reale –, în special cele declarate de marea proprietate.

Veniturile funciare reprezentau numai o parte din veniturile gospodăriilor; pe lângă acestea, țărănimea mai dobândea venituri din vânzarea forței de muncă, din creșterea vitelor, din munca în dijmă sau din pământul arendat, din cărăușie etc.

Totuși veniturile funciare, ca bază și componentă principală a veniturilor generale, în prezentarea lor pe categorii de mărime și grupe de proprietari, oferă numeroase surse de analiză a fenomenului agrar din țara noastră.

Veniturile funciare impozabile, stabilite în anul 1907 pentru prima oară în statistica modernă a României, într-o formă sistematică și cuprinzătoare a tuturor proprietarilor privați de pământ din țară, se înfățișează în situații statistice după repartiția lor pe 12 clase de mărime, între sub 120 de lei și peste 100 000 de lei, în numărul proprietarilor și venitul total și mediu pentru fiecare clasă, precum și

diferite clase de venituri mari şi mici ca pondere şi mărime medie pe judeţe. Ceea ce relevă tabelul centralizator este o discrepanţă şi o polarizare mult mai adâncă la veniturile funciare decât la proprietate; 71 % din totalul proprietarilor, cei mai mici, în prima clasă, aveau abia 18,5 % din totalul veniturilor, iar scara acestora, într-o primă clasă – până la 120 de lei, cu media de 52 de lei – şi în ultima clasă – peste 100 000 de lei, cu media de 240 429 de lei, era foarte mare; 40 % din venituri erau obţinute de 0,13 % din proprietari.

Raportul între veniturile mari şi mici şi între media celor mari şi a celor mici semnalează diferenţe considerabile care apar între judeţe. Datele atestă prin aceşti indicatori faptul că judeţele în care s-a răsculat ţărănimea la 1907 deţineau ponderi mari, atât în privinţa proprietarilor cu veniturile medii cele mai mici – între 40 – 60 de lei anual –, cât şi a proprietarilor cu venituri foarte mari; în aceste judeţe polarizarea veniturilor funciare era mult mai adâncă decât media pe ţară; este un argument şi o explicaţie inedită la factorii de cauzalitate a răscoalelor ţărăneşti. Statistica veniturilor funciare oferă, prin media veniturilor pe ficare clasă şi judeţ, indicii posibilităţii sau imposibilităţii acumulării în gospodăriile ţărăneşti, asupra nivelului condiţiilor de trai etc.

Gruparea gospodăriilor rurale, după venit, în Transilvania anului 1870, atestă de asemenea mari discrepanţe între categoriile majoritare cu veniturile cele mai mici şi câteva mii cu veniturile cele mai mari.

În perioada interbelică, statistica impozitelor directe a stabilit veniturile contribuabililor pe 5 categorii de suprafaţă; prima categorie, fiind până la 5 ha, acoperă în realitate grupe întinse de gospodării cu pământ sub 1 ha sau peste 1 ha, până la 2 ha etc., care constituiau majoritatea contribuabililor cu venituri mult mai reduse decât media gospodăriilor până la 5 ha. Chiar şi la scară redusă – de cinci categorii de suprafaţă –, în 1923 venitul mediu al primei categorii este mai mic decât al ultimei de 261 ori.

O situaţie statistică de semnificaţie esenţială în judecarea mărimii veniturilor funciare declarate de marea proprietate priveşte gradul de depăşire a venitului impozabil al acesteia de către arenda plătită de ţărani; se dezvăluie faptul că pe 54 % din moşiile anchetate, în anul 1906, arenda încasată de moşieri de la ţărani era de 1 – 5 ori mai mare decât venitul declarat fiscului pe aceste moşii.

Tabelul 459

Veniturile funciare impozabile[1], repartiția lor pe categorii de mărime, în anul 1907

lei*

Categoria de venit în lei	Proprietari rurali		Venituri funciare		Venit funciar mediu
	număr	%	lei	%	lei
1	2	3	4	5	6
Total	1 260 886	100,0	251 076 813,68	100,0	199,13
Până la 120	894 629	71,0	46 480 861,04	18,5	52,00
120 – 200	225 349	17,9	35 608 478,20	14,2	158,01
200 – 300	81 821	6,5	19 817 379,34	7,9	242,20
300 – 400	23 185	1,8	8 109 859,46	3,2	349,79
400 – 600	15 392	1,2	7 473 618,72	3,0	485,55
600 – 1 200	10 188	0,8	8 472 256,06	3,4	831,59
1 200 – 2 400	5 042	0,4	8 245 088,43	3,3	1 635,28
2 400 – 4 800	1 753	0,1	5 787 140,09	2,3	3 301,28
4 800 – 10 000	1 279	0,1	8 950 227,72	3,6	6 997,83
10 000 – 50 000	1 773	0,1	38 704 700,36	15,4	21 830,06
50 000 – 100 000	293	0,02	19 669 066,66	7,8	67 129,92
Peste 100 000	182	0,01	43 758 137,60	17,4	240 429,32

* Leu aur, în etalon 0,3224 gr aur; 100 kg de grâu se vindea cu 13 – 15 lei; prețul mediu la București era 1 kg de pâine 0,28 lei, 1 kg de carne de vită 0,91 lei, 1 l ulei 1,36 lei, 1 kg zahăr 1,09 lei, 1 l petrol lampant 0,30 lei.

SURSA: Eugeniu Neculcea, *Raport asupra statisticei impozitelor directe* ..., București, 1909.

NOTE: [1] Datele provin din statistica întreprinsă de Ministerul de Finanțe. Pentru prima dată această statistică a înregistrat și proprietarii rurali care figurau mai mulți pe un singur rol – copărtași, moștenitori, membri ai obștilor etc. –, precum și veniturile lor aferente de coproprietari. Rezultatul, remarcă sursa, „este destul de însemnat, pentru că se obține un număr mai mare de proprietari și schimbă multe din categoriile de venituri, trecând mai ales veniturile clasate (anterior, *n.n.*) în rândul celor mari la cele mijlocii și mici" (*Op. cit.*, p. 2). În afară de aceasta se relevă și un număr mai mare de proprietari funciari la sate.

Mărimea veniturilor funciare poate fi tradusă orientativ în mărimea proprietății prin faptul că venitul mediu pe ha este estimat la 25 - 30 de lei, cu toate că sursa (p. 4) apreciază ca fiind „ridicule" evaluările fiscului.

BCU IASI/CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 460

Veniturile funciare impozabile[1], discrepanțe între cele mari – peste 1200 lei – și cele mici – sub 1200 lei, pe județe, în anul 1907

lei/gospodărie

Județul	Ponderea veniturilor în total venituri județ, %		Venitul mediu pe proprietar		Raport între veniturile mari și mici
	sub 1 200 lei	peste 1 200	sub 1 200 lei	peste 1 200 lei	
1	2	3	4	5	6
Argeș	67	33	88,0	5 082,2	57,8
Bacău	52	48	89,5	12 521,1	139,9
Botoșani	33	67	65,6	12 825,0	195,5
Brăila	21	79	76,8	56 582,8	736,8
Buzău	48	52	89,7	11 246,3	125,4
Constanța	69	31	174,6	4 748,6	27,2
Covurlui	51	49	144,5	9 178,8	63,5
Dâmbovița	57	43	89,6	8 576,1	95,7
Dolj	51	49	113,6	13 371,7	117,7
Dorohoi	33	67	70,5	3 886,9	55,1
Fălciu	51	49	72,1	10 400,5	144,2
Gorj	79	21	103,8	4 098,5	39,5
Ialomița	45	55	118,1	17 764,2	150,4
Iași	49	51	94,6	19 451,9	205,6
Ilfov	44	56	111,9	22 774,8	203,5
Mehedinți	59	41	96,0	9 801,8	102,1
Muscel	69	31	77,5	3 673,9	47,4
Neamț	59	41	83,0	14 212,1	171,2
Olt	54	46	84,4	6 515,6	77,2
Prahova	54	46	81,3	9 446,4	116,2
Putna	67	33	124,9	6 211,0	49,7
Râmnicu Sărat	40	60	85,8	12 634,6	147,3
Roman	36	64	95,2	22 223,8	233,4
Romanați	55	45	112,1	8 438,2	75,3
Suceava	48	52	84,7	16 664,9	196,8
Tecuci	46	54	148,0	11 368,5	76,8
Teleorman	37	63	112,2	25 974,8	231,5
Tulcea	89	11	164,5	2 738,8	16,6
Tutova	42	58	93,5	10 109,7	108,1
Vaslui	47	53	77,8	10 708,2	137,6
Vâlcea	81	19	116,4	3 267,3	28,1
Vlașca	37	63	100,5	20 259,4	201,6
TOTAL	49	51	100,7	12 121	120,4

SURSA: Calculat după tabelele anexe din Eugeniu Neculcea, *Raport asupra statisticei impozitelor directe...*, București, 1909.

NOTE: [1] Limita de 1 200 lei între cele două grupe de venituri funciare rurale a fost stabilită considerându-se cele sub cifra de mai sus ca reprezentând venituri ale țărănimii, iar cele peste 1 200 lei provenind de la proprietatea mare și marea arendășie. La un venit funciar mediu de 25 – 30 lei la ha, limita mărimii suprafețelor de pământ de la care se obțin aceste venituri s-ar situa între 40 – 50 ha, cele sub cifră încadrându-se în proprietatea țărănească, cele peste cifră în marea proprietate funciară.

Tabelul 461

Depăşirea venitului impozabil[1] al marii proprietăţi de către arenda plătită de ţărani[2], la terenurile cultivate cu porumb[3], în anul 1906, pe moşii şi procente

Arenda plătită de ţărani este mai mare decât venitul moşierilor declarat la fisc	ROMÂNIA		MUNTENIA		OLTENIA		MOLDOVA[4]		DOBROGEA	
	număr moşii	%	număr moşii	%	număr moşii	%	număr moşii	%	număr moşii	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Până la 30 %	98	12,5	14	4,3	17	11,8	60	21,5	4	20,0
30–50 %	62	7,9	11	3,3	13	9,0	38	13,5	–	–
50–100 %	196	25,1	70	20,5	32	22,3	92	32,6	4	20,0
100–200 %	275	35,2	149	44,3	51	35,4	73	25,9	4	20,0
200–500 %	146	18,5	90	26,7	30	20,9	18	6,5	7	35,0
Peste 500 %	5	0,7	3	0,9	1	0,6	–	–	1	5,0

SURSA: *Invoielile agricole în România în vigoare pe anul 1906*, Bucureşti, 1908.

NOTE: [1]Venitul impozabil reprezintă, în concepţia fiscală a vremii, venitul proprietăţii supus impozitului funciar şi se stabilea periodic, de regulă la 5 ani, cu prilejul recensămintelor fiscale.

[2] Ancheta, referitor la venitul impozabil al moşiei, nu a făcut deosebire între terenurile arabile şi cele de fâneaţă şi păşune. În realitate, ultimele au fost evaluate mai redus decât cele arabile, dar arenda plătită de ţărani, de regulă, era mai mare decât la pământul de arătură.

[3] Aceeaşi proporţie aproximativă rezultă şi pentru terenurile arendate, cultivate cu grâu.

[4] Sursa precizează că rata depăşirii venitului impozabil al moşiilor de către arenzile plătite de ţărani în Moldova era numai în aparenţă mai mică, deoarece arenda pământului se achita de ţărani, în mare parte, în munci cu preţ derizoriu şi care urcau în realitate, preţul arenzii, la nivelul celor din Muntenia şi Oltenia (*Op. cit.*, p.16).

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 462

Venitul funciar impozabil[1], pe categorii de contribuabili, în anul 1923

Categorii	Contribuabili		Venit impozabil[2]			
	mii	%	mil lei	%	lei[3]/ha	lei/contribuabil
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	3 814	100,0	3 038	100,0	222	797
Până la 5 ha	3 154	82,7	1 306	43,0	227	414
5 – 10 ha	459	12,0	562	18,5	215	1 224
10 – 50 ha	182	4,8	492	16,2	209	2 706
50 – 250 ha	16	0,4	332	10,9	233	20 000
Peste 250 ha	3	0,1	346	11,4	225	108 125

SURSA: „Statistica impozitelor directe", 1923.

NOTE: [1] Pe baza recensământului fiscal din anul 1923.
[2] Calculat numai la terenurile arabile fără vii și livezi.
[3] Moneda din 1923 este depreciată de peste 30 de ori față de leul aur dinainte de 1914.

Tabelul 463

Venitul funciar impozabil[1], pe categorii de contribuabili, în anul 1927

Categorii	Contribuabili		Venit impozabil[2]			
	mii	%	mil lei	%	lei[3]/ha	lei/contribuabil
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	3 834	100,0	9 617	100,0	668	2 508
Până la 5 ha	3 231	84,3	4 301	44,7	685	1 331
5–10 ha	436	11,4	1 903	19,8	652	4 385
10–50 ha	149	3,9	1 527	15,9	638	10 248
50–250 ha	15,4	0,4	1 048	10,9	696	68 052
Peste 250 ha	2,6	0,1[4]	838	8,7	642	332 308

SURSA: „Statistica impozitelor directe", 1927.

NOTE: [1] Pe baza recensământului fiscal din anul 1927.
[2] Calculat numai la terenurile arabile, fără vii și livezi.
[3] Moneda depreciată de 32 de ori față de leul aur.
[4] Sub 0,1, respectiv 0,07.

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 464

Venitul funciar impozabil[1], pe categorii de contribuabili, în perioada 1928 - 1931

Categorii	Contribuabili		Venit impozabil[2]			
	mii	%	mil lei	%	lei[3]/ha	lei/contribuabil
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL	4 020	100,0	8 965	100,0	635	2 230
Până la 5 ha	3 409	84,8	4 278	47,7	643	1 255
5–10 ha	456	11,4	1 906	21,3	635	4 180
10–50 ha	140	3,5	1 404	15,7	614	10 024
50–250 ha	13,2	0,3	871	9,7	666	65 985
Peste 250 ha	1,8	x[4]	506	5,6	588	281 111

SURSA: „Statistica impozitelor directe", 1928 - 1931.

NOTE: [1] Pe baza recensământului fiscal din anul 1928.

[2] Calculat numai la terenurile arabile, fără vii și livezi.

[3] Monedă stabilizată în anul 1929 la etalon de 0,010 gr aur, respectiv devalorizată de 32,2 ori față de leul aur.

[4] Sub 0,1, respectiv 0,04.

Tabelul 465

TRANSILVANIA

Gospodăriile pe grupe de venit, în anul 1870

număr și pondere

Grupe de venit în forinți austrieci	Gospodării	
	număr	pondere
1	2	3
TOTAL	878 613	100,00
Până la 50	773 787	88,07
Între 50 – 100	70 607	8,04
100 – 200	21 178	2,41
200 – 500	9 004	1,02
500 – 1 000	2 040	0,23
1 000 – 3 000	1 403	0,16
3 000 – 5 000	328	0,04
5 000 – 10 000	177	0,02
Peste 10 000	89	0,01

SURSA: „Magyar statisztikai Evkönyv" (Anuarul statistic maghiar), 1872.

BCU INSTITUTUL CENTRAL UNIVERSITAR LIBRARY

IX

DATORIILE AGRICOLE – Observaţii metodologice

Prin intrarea economiei agricole în circuitul schimbului, gospodăriile ţărăneşti şi moşiereşti au apelat tot mai mult la împrumuturi. După statuarea proprietăţii private depline asupra pământului, la reformele agrare din secolul 19, capitalul cămătăresc dobândeşte o largă arie de exploatare, cuprinzând nu numai marea proprietate latifundiară – care practica din vechime împrumuturile –, ci şi proprietatea ţărănească.

Capitalul cămătăresc, al cămătarilor, arendaşilor, negustorilor etc., a exercitat constant acţiunea de erodare, prin dobânzile speculative, a proprietăţii funciare mari şi mici cu consecinţe economico-agrare de largi proporţii. Până la reforma agrară din anul 1921, clientul principal al instituţiilor de credit şi al cămătarilor era marea proprietate, care, după unele surse, avea datorii pe termene lungi, până la 30 - 40% din valoarea pământului. Scopul curent al contractării împrumuturilor funciare, în tot secolul 19 şi începutul secolului 20, ca şi al vânzării multor moşii, era consumul neproductiv, de lux, în ţară şi străinătate.

Împrumuturile ţărăneşti erau mici în raport cu preţul pământului, ele constituindu-se, în cele mai dese împrejurări, în situaţii de criză a gospodăriei – cumpărări de produse în anii agricoli slabi, de vite de muncă în cazuri extreme etc. – sau, în mai rare cazuri, pentru cumpărări de pământ. Cea mai mare parte din creditele ţărăneşti erau făcute la arendaşi, la negustorii şi cămătarii din sat şi se încadrau, prin contractul de învoieli agricole, în sistemul relaţiilor agrare. La începutul secolului 20 ia o amploare însemnată creditul ţărănesc al băncilor populare, degajând în anumită măsură gospodăria ţărănească de povara cămătarului.

După reforma agrară din anul 1921, mica proprietate ţărănească devenind dominantă în structura funciară a ţării, creditul agricol, în majoritateea lui, era reprezentat de aceasta.

Instituţiile de credit funciar şi Banca Naţională a României au acordat împrumuturi masive marii proprietăţi funciare până la reforma agrară; sprijinul statului, prin instituţii de credit destinat ţărănimii, a avut atât până la 1921, cât şi după, o însemnătate redusă. Sursa principală a creditului ţărănesc, după reformă,

au constituit-o băncile mici şi mijlocii din provincie, reţeaua băncilor populare şi cămătăria particulară; creditele acordate gospodăriilor rurale aveau, ca regulă, dobânzi cămătăreşti.

Inflaţia din perioada postbelică a favorizat expansiuna creditului, nevoile şi cererile de împrumut ale ţărănimii sporind considerabil şi ajungând, mai ales datorită dobânzilor, până la 1929, la cea mai mare îndatorare din istoria modernă a României.

Scăderea bruscă a preţurilor produselor agricole şi a capacităţii de plată a gospodăriilor rurale, în anii 1929 - 1934, a produs o adâncă criză de plată, de returnare a datoriilor. Această criză ameninţa să se transforme într-o acută tensiune socială la nivel naţional.

Pentru cunoşterea dimensiunii fenomenului de îndatorare şi insolvabilitate a agricultorilor se întreprind câteva anchete în anii 1929 - 1932 pe eşantioane mai reduse, iar în ultimul an şi o situaţie generală pe întreaga ţară, de către Ministerul de Justiţie.

Pe baza datelor statistice şi a concluziilor degajate, după câteva încercări legislative de rezolvare nefinalizate, în 1934, printr-o nouă lege se înfăptuieşte conversiunea datoriilor agricole; ea implica reducerea, pe categorii de debitori, a datoriei, în medie cu 50% şi eşalonarea restului creditului pe 17 ani cu dobândă scăzută de 3%.

Situaţiile statistice privind datoriile agricole cuprind date prelucrate după sursele menţionate, reprezentând expresia variatelor aspecte ale fenomenului de îndatorare şi insolvabilitate a ţărănimii şi agriculturii în forma sa cea mai amplă şi mai critică din istoria agrară a României moderne.

Ancheta din 1932 a Ministerului de Justiţie relata că 2 475 mii sau 64% din numărul ţăranilor proprietari cu pământ sub 10 ha se aflau debitori cu imensa sumă de 37 377 mil lei.

Datoriile agricole contractate în deceniul trei şi convertite în deceniul patru oglindesc, în sens financiar, complicarea problemei agrare, în condiţiile celei mai grave crize agrare mondiale, situaţia agriculturii şi politica statului. Nu numai lipsa de capital a gospodăriilor ţărăneşti, exploatarea directă cămătărească şi indirectă a capitalului speculativ, comercial şi industrial, prin foarfeca preţurilor produselor agrare şi industriale, dar, cu prioritate, prăbuşirea preţurilor produselor agricole pe piaţa mondială şi pe cea naţională, ca rezultat al marii crize economice de după 1928, au condus la insolvabilitatea numeroaselor exploataţii mici şi mari.

Situaţiile statistice specifică dimensiunea datoriilor agricole, pe grupe de gospodării şi regiuni agrogeografice, în date absolute şi în ponderi, raportate pe exploataţie, pe ha şi pe debitor; de asemenea, se arată dobânda la datoriile agricole, pe grupe de gospodării şi regiuni, datoriile după modul de contractare. În paralel, se expune statistica îndatorărilor gospodăriilor mici, cu teren de până la 10 ha şi a celor mari, de peste 10 ha.

Apare cu evidenţă că, pe ha şi debitor, mai îndatorate erau exploataţiile mici, sumele depăşind uneori chiar valoarea pământului în proprietate. Tabelele statistice relevă diferenţe mari de datorii, faţă de media pe ţară, atât la grupele de gospodării după suprafaţă cât şi pe diferitele regiuni agrogeografice şi sugerează multiple judecăţi asupra fenomenului.

Tabelul 466

Datoriile agricole [1] pe categorii de exploatații și regiuni agrogeografice, în anul 1930

mii lei

Regiunea agrogeografică	Media pe exploatație	Categoria de exploatații						
		1 - 3 ha	3 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 25 ha	25 - 50 ha	50 - 100 ha	Peste 100 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
România	42,1	17,7	20,5	30,0	55,0	131,1	233,1	952,3
Bucovina	65,7	33,1	52,3	76,1	112,5	518,6	50,0	–
Basarabia	15,9	10,5	12,3	11,7	17,8	46,4	73,5	22,5
Dobrogea	37,0	8,9	6,7	18,2	31,0	50,9	122,8	323,3
Podișul Transilvaniei	41,5	18,7	28,6	53,3	102,7	118,9	339,0	1 579,0
Șesul Tisei	121,9	21,4	34,0	69,6	193,8	556,5	590,3	1 695,3
Carpații Moldovei	20,6	10,8	17,0	23,8	41,5	241,6	100,0	–
Șesul Prutului	30,5	9,9	12,3	19,4	53,7	200,3	325,4	560,3
Șesul Dunării	31,2	12,1	13,7	22,3	39,7	101,7	–	1 633,3
Carpații Munteniei și Olteniei	46,7	14,6	23,2	35,6	78,1	130,4	754,6	1 007,5

SURSA: Calculat după N. Cornățeanu, *Problema datoriilor agricole*, București, 1931.

NOTĂ: [1] Datele provin din ancheta Secției de economie agrară a Institutului de Cercetări Agronomice al României, întreprinsă în anul 1930 în 7 396 exploatații din toate regiunile țării.

Tabelul 467

Datoriile agricole pe ha[1], pe categorii de exploatații și regiuni agrogeografice, în anul 1930

mii lei/ha

Regiunea agrogeografică	Media pe exploatație	Categoria de exploatații						
		1 - 3 ha	3 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 25 ha	25 - 50 ha	50 - 100 ha	Peste 100 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
România	5,2	11,8	5,8	4,8	4,8	5,0	4,5	4,6
Bucovina	10,7	21,9	14,5	11,2	7,0	10,2	0,7	–
Basarabia	2,1	5,6	3,4	1,9	1,6	1,9	1,5	–
Dobrogea	2,6	7,9	1,7	2,7	3,0	2,3	2,7	–
Podișul Transilvaniei	8,5	1,7	8,9	8,2	7,7	3,8	4,7	8,7
Șesul Tisei	9,7	12,5	9,0	10,1	13,6	14,5	8,9	6,8
Carpații Moldovei	5,0	6,1	4,9	4,4	4,0	9,9	2,5	–
Șesul Prutului	4,1	5,2	3,6	3,2	4,9	7,5	5,6	3,3
Șesul Dunării	4,3	8,1	3,6	3,8	3,5	4,2	0,6	11,1
Carpații Munteniei și Olteniei	5,0	8,2	6,6	6,0	6,1	5,2	11,6	2,4

SURSA: Calculat după N. Cornățeanu, *Problema datoriilor agricole*, București, 1931.

NOTĂ[1]: Datele provin din ancheta Secției de economie agrară a Institutului de Cercetări Agronomice al României, întreprinsă în anul 1930 în 7 396 exploatații din toate regiunile țării.

Tabelul 468

Dobânda pe gospodărie la datoriile agricole[1], pe categorii de exploatații și regiuni agrogeografice, în anul 1930

mii lei/gospodărie

Regiunea agrogeografică	Media pe exploatație	Categoria de exploatații						
		1 - 3 ha	3 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 25 ha	25 - 50 ha	50 - 100 ha	Peste 100 ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9
România	9,8	4,3	5,1	7,1	13,5	30,4	51,0	181,0
Bucovina	17,4	9,1	14,6	18,2	29,0	139,2	13,5	–
Basarabia	4,5	4,2	4,4	4,0	3,6	9,7	13,3	3,0
Dobrogea	9,1	2,1	1,6	3,6	7,3	13,0	31,4	94,0
Podișul Transilvaniei	8,5	3,9	6,1	10,6	21,4	25,9	66,3	290,0
Șesul Tisei	23,7	4,6	6,9	16,0	40,0	98,5	119,3	288,3
Carpații Moldovei	4,7	2,6	3,9	5,2	11,4	45,4	28,0	–
Șesul Prutului	7,6	2,0	2,8	4,7	15,8	63,7	106,4	83,5
Șesul Dunării	8,5	3,6	3,5	5,7	12,5	28,4	2,4	288,7
Carpații Munteniei și Olteniei	11,2	3,5	6,5	9,9	22,1	32,7	121,6	185,7

SURSA: Calculat după N. Cornățeanu, *Problema datoriilor agricole*, București, 1931.
NOTĂ: [1] Datele provin din ancheta Secției de economie agrară a Institutului de Cercetări Agronomice al României, întreprinsă în anul 1930 referitoare la 7 396 exploatații din toate regiunile țării.

Tabelul 469

Țăranii debitori[1], pe grupe de proprietăți și grupe de datorii, în anul 1932

Grupa de datorii	Total gospodării		Până la 5 ha		De la 5 la 25 ha		Peste 25 ha	
	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Total	51 301	100	35 776	69,7	14 807	28,9	718	1,4
Până la 1 000 lei	16 384	100	9 990	61,0	6 109	37,3	285	1,7
1 – 2 000	9 294	100	5 959	64,1	3 195	34,4	140	1,5
2 – 3 000	5 445	100	3 726	68,4	1 652	30,4	67	1,2
3 – 4 000	3 724	100	2 640	70,9	1 039	27,9	45	1,2
4 – 5 000	2 632	100	1 887	71,7	716	27,2	29	1,1
5 – 10 000	6 728	100	5 306	78,9	1 340	19,9	82	1,2
10 – 15 000	2 489	100	2 046	82,2	411	16,5	32	1,3
15 – 20 000	1 209	100	1 083	89,6	117	9,7	9	0,7
Peste 20 000	3 396	100	3 139	92,4	228	6,7	29	0,9

SURSA: Calculat după N. Cornățeanu și Gh. Ciulei, *Problema datoriilor agricole (a doua anchetă)* în „Analele Institutului de Cercetări Agronomice al României", București, III, 1932, vol.IV, p. 3-23.
NOTĂ: [1] Vezi nota 1 de la Tabelul 470.

Tabelul 470

Țăranii debitori [1], după mărimea datoriilor la ha, pe provincii, în anul 1932

număr

Grupa datoriei debitorilor	România	Oltenia	Muntenia	Moldova	Dobrogea	Basarabia	Bucovina	Transilvania
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Număr de exploatații	63 917 [2]	6 852	9 312	11 432	2 834	15 342	2 635	15 510
Până la 1 000 lei	17 156 [3]	1 110	2 178	2 907	862	7 584	120	2 395
De la 1 – 2 000 "	9 334	985	1 532	1 820	535	2 120	167	2 175
" 2 – 3 000 "	5 459	751	837	1 116	261	862	158	1 474
" 3 – 4 000 "	3 653	567	573	661	176	498	181	997
" 4 – 5 000 "	2 709	429	413	403	163	319	125	857
" 5 – 10 000 "	6 743 [4]	1 304	981	816	349	496	625	2 172
" 10 – 15 000 "	2 157	406	314	231	97	127	252	730
" 15 – 20 000 "	1 025	213	192	101	67	57	86	309
Peste 20 000 "	3 110	503	397	196	222	96	796	900

SURSA: Calculat după N. Cornățeanu și Gh. Ciulei, *Problema datoriilor agricole (a doua anchetă)* în „Analele Institutului de Cercetări Agronomice al României", București, III, 1932, vol. IV.

NOTE: [1] Datele provin din a doua anchetă asupra datoriilor agricole întreprinsă de Secția de economie rurală a Institutului de Cercetări Agronomice al României, care s-a extins asupra a 67 de județe. A cuprins 368 de sate cu 63 917 gospodării. Suprafața cultivată a acestor exploatații era de 360 726 ha, iar datoria constatată de 1 026 363,5 mii lei.

[2] Reprezintă gospodăriile anchetate; cele îndatorate erau mai puține – 83% – la nivelul țării și diferențiate pe provincii.

[3] Cifră corectată, în sursă 17 162.

[4] Cifră corectată, în sursă 6 746.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 471

Țăranii debitori - în procente - după mărimea datoriilor la ha, pe provincii, în anul 1932

ponderi

Grupa datoriei debitorilor	România	Oltenia	Muntenia	Moldova	Dobrogea	Basarabia	Bucovina	Transilvania
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Până la 1 000 lei	26,9	16,2	23,4	25,4	30,4	49,4	4,8	15,5
De la 1 – 2 000 „	14,6	14,4	16,5	15,9	18,9	13,8	6,3	14,6
„ 2 – 3 000 „	8,6	11,0	9,0	10,0	9,2	5,6	6,0	9,5
„ 3 – 4 000 „	5,7	8,3	6,2	5,8	6,2	3,2	6,9	6,4
„ 4 – 5 000 „	4,2	6,3	4,4	3,5	5,8	2,1	4,7	5,5
„ 5 – 10 000 „	10,6	19,0	10,6	7,1	12,3	3,3	23,7	14,0
„ 10 – 15 000 „	3,3	5,9	3,3	2,0	3,4	0,8	9,6	4,7
„ 15 – 20 000 „	1,6	3,1	2,0	0,9	2,4	0,4	3,3	2,0
Peste 20 000 „	4,9	7,3	4,3	1,7	7,8	0,6	30,2	5,8
Nedatornici	17,0	8,5	20,3	13,0	3,6	20,8	4,5	22,6
Nerepartizate	2,6	–	–	14,7	–	–	–	–
Total debitori	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SURSA: N. Cornățeanu și Gh. Ciulei, *Problema datoriilor agricole (a doua anchetă)* în „Analele Institutului de Cercetări Agronomice al României", București, III, 1932, vol. IV.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 472

Datoriile agricole după formele de contractare, pe provincii, în anul 1932

Provincia	Exploatații anchetate	Suprafața proprie	Datorii totale	Datorii ipotecare	Datorii chirografare	Datorii pe cuvânt	Datorii la stat	Datorii la comună
	Număr	Mii ha	Milioane lei					
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ROMÂNIA	63 917	307,2	1 026,9	325,8	538,3	84,0	63,3	15,3
Oltenia	6 852	23,1	118,3	22,3	80,4	4,4	10,0	1,2
Muntenia	9 312	37,0	123,5	24,8	78,2	9,8	8,0	2,8
Moldova	11 432	56,4	171,2	54,2	89,5	8,2	14,6	4,7
Dobrogea	2 834	36,1	134,9	45,2	66,2	6,8	15,8	0,8
Basarabia	15 342	84,5	96,0	21,0	53,0	11,1	9,2	1,7
Bucovina	2 635	5,3	59,3	14,8	31,6	11,5	1,0	0,3
Transilvania	15 510	64,8	323,7	143,5	139,4	32,2	4,7	3,8

SURSA: N. Cornățeanu și Gh. Ciulei, *Problema datoriilor agricole (a doua anchetă)* în „Analele Institutului de Cercetări Agronomice al Românici", București, III, 1932, vol. IV.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 476

Datoriile agricole[1] ale proprietarilor cu peste 10 ha, după natura împrumuturilor, pe provincii, în anul 1932

Provincia	Proprietari agricoli număr	Proprietari debitori		Suprafața proprietarilor agricoli mii ha	Proprietatea debitorilor		Datorii personale directe		Total datorii	Datorii	
		număr	% din proprietari agricoli		mii ha	% din suprafața proprietarilor agricoli	ipotecare	chirografare		pe debitor	pe ha
							mii lei			mii lei	lei
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ROMÂNIA	154 525	16 869	10,9	4 508	888	19,7	8 421 138	5 562 893	13 984 031	829	15 748
Banat	14 565	885	6,1	352	44	12,5	514 558	14 487	529 045	598	12 024
Basarabia	48 520	2 908	6,0	956	106	11,1	488 237	455 775	944 012	325	8 906
Bucovina	1 633	338	20,7	733	28	38,4	356 694	150 914	507 608	1 502	18 129
Crișana	10 009	1 437	14,4	307	57	18,6	525 418	191 433	716 851	499	12 576
Dobrogea	21 820	915	4,2	759	18	2,4	194 553	222 877	417 430	456	23 191
Moldova	11 261	1 749	15,5	465	138	29,7	1 275 392	947 778	2 223 170	1 271	16 010
Muntenia	13 283	2 912	21,9	662	253	38,2	2 941 334	2 200 879	5 142 213	1 766	20 325
Oltenia	5 862	2 032	34,7	234	99	42,3	727 549	1 015 420	1 742 969	858	17 606
Transilvania	27 572	3 693	13,4	700	145	20,7	1 397 403	363 330	1 760 733	477	12 143

SURSA: Calculat după E. C. Decusară, *Conversiunea datoriilor agricole*, București, 1933.

NOTE: [1] Reprezintă datoriile debitorilor agricoli care au cerut asanarea.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul

Datoriile agricole la Banca Agriculturii Românești,

Județul	Până la 3 ha				De la 3 la 5 ha				De la 5	
	Valoarea terenului debitorilor	Datoria			Valoarea terenului debitorilor	Datoria			Valoarea terenului debitorilor	Totală
		Totală	% față de valoare teren	la ha		Totală	% față de valoare teren	la ha		
	mii lei			lei	mii lei			lei	mii lei	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ilfov	10 943	12 125	110,8	16 004	22 940	18 707	81,5	9 571	23 225	16 842
Cernăuți	42 464	24 140	56,8	26 552	26 755	9 133	34,1	12 966	24 125	9 702
Iași	6 880	7 885	114,6	9 218	21 590	9 427	43,7	3 224	32 087	16 197
Constanța	1 303	1 654	126,9	10 562	13 121	12 503	95,3	6 334	52 297	32 572
Lăpușna	19 959	8 132	40,7	6 527	37 216	11 680	31,4	4 207	66 260	20 026

SURSA: Calculat după N. Cornățeanu și Gh. Ciulei, *Problema datoriilor agricole (a doua anchetă)* în „Analele Institutului de Cercetări Agronomice al României", București, III, 1932, vol. IV.

Tabelul 473

Datoriile agricole totale, după provincii, pe exploatație și pe ha, în anul 1932

lei/exploatație, ha

Provincia	Exploatații anchetate	Suprafața proprie	Datorii totale	Datorii pe exploatație	Datorii pe hectar
	număr	ha	mii lei	lei	lei
1	2	3	4	5	6
România	63 917	307 234	1 026 863	16 065	3 342
Oltenia	6 852	23 090	118 297	17 264	5 123
Muntenia	9 312	36 991	123 486	13 260	3 338
Moldova	11 432	56 459	171 188	14 974	3 032
Dobrogea	2 834	36 136	134 936	47 613	3 734
Basarabia	15 342	84 512	96 044	6 260	1 136
Bucovina	2 635	5 289	59 253	22 486	11 203
Transilvania	15 510	64 757	323 659	20 868	4 998

SURSA: N. Cornățeanu și Gh. Ciulei, *Problema datoriilor agricole (a doua anchetă)* în „Analele Institutului de Cercetări Agronomice al României", București, III, 1932, vol. IV.

BCU IAȘI CENTRU UNIVERSITAR LIBRARY

pe categorii de proprietăți, în 5 județe, în anul 1931

la 10 ha		De la 10 la 25 ha				De la 25 la 50 ha			
Datoria		Valoarea terenului debitorilor	Datoria			Valoarea terenului debitorilor	Datoria		
% față de valoare teren	la ha		Totală	% față de valoarea teren	la ha		Totală	% față de valoare teren	la ha
	lei	mii lei			lei	mii lei			lei
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
72,5	8 345	11 648	9 106	78,2	8 736	2 313	2 568	111,0	14 485
40,2	14 156	12 427	5 186	41,7	11 373	3 805	1 263	33,2	15 645
50,5	3 545	23 385	16 573	70,9	7 167	6 919	3 860	55,8	6 973
62,3	4 182	71 416	39 996	56,0	3 523	44 676	30 178	67,5	4 157
30,2	3 400	57 867	16 822	29,1	3 109	25 244	11 586	45,9	6 657

Tabelul 475

Datoriile agricole, după sursa lor și numărul debitorilor, pe categorii de proprietari, în anul 1932 [1]

Specificația	Total	Proprietari peste 10 ha	%	Proprietari sub 10 ha	%
1	2	3	4	5	6
Număr de proprietari agricoli, mii	4 018	155	3,9	3 863	96,1
Număr debitori agricoli, mii	2 492	17	0,7	2 475	99,3
% din proprietarii agricoli	62,0	11,0		64,1	
Suprafața proprietarilor agricoli, mii ha	14 145	4 453	31,5	9 692	68,5
Suprafața debitorilor agricoli, mii ha	6 584	888	13,5	5 696	86,5
% suprafața debitorilor din suprafața proprietarilor	46,4	–	26,0	–	58,8
Total datorii agricole, mil. lei	52 348	14 971	28,6	37 377	71,4
din care:					
a. datorii ipotecare, mil. lei	16 635	8 421	50,6	8 214	49,4
b. datorii chirografare, mil. lei	30 026	5 563	18,5	24 463	81,5
c. total datorii directe, mil. lei	46 660	13 984	30,0	32 676	70,0
d. datorii ca girant sau garant, mil. lei	5 687	987	17,4	4 700	82,6
Datorii agricole pe debitor, lei	21 006	880 647	–	15 101	–
Datorii ipotecare pe debitor, lei	6 675	495 353	–	3 319	–
Datorii chirografare pe debitor, lei	12 049	327 235	–	9 884	–

SURSA: Calculat după E. C. Decusară, *Conversiunea datoriilor agricole,* București, 1933.

NOTE: [1] Ancheta privitoare la datoriile agricole s-a întreprins de Serviciul statisticii judiciare din Ministerul de Finanțe în urma Legii pentru asanarea datoriilor agricole din iunie 1932, care prevedea cunoașterea exactă a numărului proprietarilor în cauză și a datoriilor lor. Informația asupra datoriilor proprietarilor mijlocii și mari, cu peste 10 ha pământ în proprietate, s-a obținut prin completarea unor formulare individuale, pe baza cererilor de asanare depuse de aceștia la tribunale; datele asupra datoriilor proprietarilor mici – cu suprafețe până la 10 ha – s-au obținut prin centralizarea cererilor de conversiune a acestora, adresate judecătoriilor și clasate pe comune, astfel ca toate datoriile unui debitor să fie trecute acestuia.

Formularele au cuprins mai multe rubrici cu specificații ce interesau mărimea proprietății, a datoriei, a veniturilor etc., din care numai unele – cele cu mai mare certitudine – au fost clasate și centralizate. Totalitatea datelor anchetei a fost coordonată cu datele statisticii impozitelor directe din anul 1928, rezultată din recensământul fiscal și privind numărul de proprietari, pe grupe de suprafață, venitul impozabil și impozitul aferent (*Conversiunea datoriilor agricole. Rezultatele anchetei din 20 august 1932....*, de E. C. Decusară, București, 1933).

Tabelul 477

Debitorii agricoli[1] cu pământ sub 10 ha, după pondere în numărul şi suprafaţa totală, pe provincii, în anul 1932

Regiunea	Total debitori	Ponderea debitorilor din total proprietari	Suprafaţa debitorilor	Ponderea suprafeţei debitorilor în totalul suprafeţei proprietarilor	Datorii	
					pe debitor	pe hectar
	mii	%	mii ha	%	mii	lei
1	2	3	4	5	6	7
ROMÂNIA	2 475	64,1	5 696	58,8	15,1	3,9
Banat	130	75,1	320	74,1	22,0	6,7
Basarabia	360	59,1	1 329	60,2	7,0	1,1
Bucovina	148	74,9	98	39,2	13,9	8,3
Crişana	168	63,6	316	60,1	18,2	5,8
Dobrogea	62	60,8	284	61,2	22,2	3,0
Moldova	337	61,6	812	57,4	11,8	2,8
Muntenia	514	61,7	1 109	51,6	15,0	3,6
Oltenia	296	64,2	600	63,0	15,2	4,7
Transilvania	460	68,1	828	64,0	20,1	7,2

SURSA: Calculat după E. C. Decusară, *Conversiunea datoriilor agricole,* Bucureşti, 1933.

NOTE: [1] Reprezintă pe cei care au intrat în conversiune.

Tabelul 478

Datoriile agricole[1] ale proprietarilor cu suprafeţe sub 10 ha, pe regiuni, după sursa împrumuturilor, în anul 1932

Regiunea	Total datorii	Datorii la bănci populare		Datorii la alte institute de credit		Datorii la particulari	
	mil. lei	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%
1	2	3	4	5	6	7	8
ROMÂNIA	37 377	9 061	24,2	16 558	44,3	11 758	31,5
Banat	2 891	284	9,8	1 587	54,9	1 029	35,3
Basarabia	2 537	733	28,9	953	37,5	851	33,6
Bucovina	2 067	234	11,3	580	28,1	1 252	60,6
Crişana	3 061	269	8,8	1 491	57,5	1 301	33,7
Dobrogea	1 376	554	40,3	564	41,0	258	18,7
Moldova	3 967	1 259	31,7	1 753	44,2	956	24,1
Muntenia	7 735	3 066	39,6	2 793	36,1	1 876	24,3
Oltenia	4 488	1 336	29,8	2 002	44,6	1 150	25,6
Transilvania	9 255	1 326	14,3	4 835	52,2	3 094	33,5

SURSA: Calculat după E. C. Decusară, *Conversiunea datoriilor agricole,* Bucureşti, 1933.

NOTE: [1] Reprezintă cele care au intrat în conversiune.

Tabelul 479

Datoriile agricole[1] ale proprietarilor cu peste 10 ha, pe categorii, după mărimea sumei, în anul 1932

Categoria de mărime a datoriei	Debitori număr	%	Suprafața ha	%	Suma datoriilor mil. lei	%	Datorii pe debitor mii lei	Datorii pe hectar lei
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Total	16 794	100,0	887 573	100,0	14 971	100,0	891	16 867
Până la 500 000 lei	12 527	74,6	493 694	55,6	2 536	16,9	202	5 136
De la 500 000 – 1 000 000 lei	1 747	10,4	89 479	10,1	1 668	11,1	955	18 641
De la 1 000 000 – 5 000 000 lei	1 996	11,9	199 600	22,5	4 692	31,4	2 351	23 507
De la 5 000 000 – 10 000 000 lei	332	1,9	66 400	7,5	2 278	15,2	6 861	34 307
Peste 10 000 000 lei	196	1,2	38 400	4,3	3 797	25,4	19 776	98 880

SURSA: E. C. Decusară, *Conversiunea datoriilor agricole*, București, 1933. NOTA: [1] Reprezintă datoriile debitorilor agricoli care au cerut asanarea

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a treisprezecea

SITUAȚII STATISTICE DE ANSAMBLU; SERII DE DATE MATERIALE ȘI VALORICE PE LOCUITOR, PE HA

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I

RETROSPECTIVA SINTETICĂ A AGRICULTURII ROMÂNEȘTI ÎN SERII SECULARE

Cercetarea agriculturii în general, pe interval secular, permite extragerea unor concluzii cu caracter de principii şi tendinţe în evoluţia acestui domeniu al producţiei bunurilor materiale; studiul agriculturii unei ţări anume conduce la dezvăluirea particularităţilor evoluţiei acesteia în perioada dată.

Secţiunea prezentă înfăţişează dinamica seriilor de date pe termen lung asupra principalelor procese şi fenomene, asupra rezultatelor economice de bază ale agriculturii, în perioada modernă a României. Se oferă astfel cititorului, comensurate, dezvoltarea elementelor determinante ale forţelor de producţie, conjugate cu creşterea populaţiei sau evoluţia suprafeţelor cultivate: compoziţia suprafeţei solului, după categoriile de folosinţă, densitatea uneltelor şi maşinilor agricole, şeptelul şi producţia animalieră, animalele de muncă, cadrele de specialişti agricoli; de asemenea, evoluţia structurii proprietăţii funciare, ţărăneşti şi moşiereşti, producţia agricolă, vegetală şi animalieră, pe grupe şi produse, după recolte anuale şi perioade mai mari.

O parte importantă a secţiunii este consacrată seriilor statistice referitoare la estimarea valorică a producţiei agricole şi animaliere în preţuri comparabile. Indicatorii valorici sunt raportaţi, de regulă, la trei condiţii: la populaţia totală a ţării, la populaţia rurală activă şi la suprafaţa de producţie, relaţii care generează analize şi constatări esenţiale privind nivelul, caracterul şi particularităţile dinamicii agriculturii româneşti.

La început se examinează suprafaţa totală şi cea arabilă, după categoriile de folosinţă, pe perioade agricole de cinci ani raportate la 100 de locuitori; în opt decenii şi jumătate – 1862 - 1947 – datorită creşterii populaţiei, suprafaţa totală pe locuitor se reduce la jumătate. În acelaşi timp, pământurile arabile, care se extind mult în deceniile şapte - zece, pe seama păşunilor şi fâneţelor, ating, în deceniul nouă, cea mai mare cotă pe locuitor; urmează apoi o reducere treptată, datorită ritmului mai mare de creştere a populaţiei decât al celui de lărgire a suprafeţelor arabile, înregistrându-se la sfârşitul perioadei 1945 - 1947 o diminuare cu 40% faţă de punctul maxim din anii 1886 - 1890.

Când suprafaţa arabilă se raportează la populaţia rurală şi la cea rurală activă, se obţine întinderea medie pe care ţărănimea o lucra în diferite etape; unui lucrător rural activ îi reveneau în anul 1862 1,80 ha, în anul 1888 – 2,55 ha, în anul 1938 – 1,49 ha, iar în anul 1947 numai 1,15 ha. Cu toată creşterea absolută a suprafeţei arabile, sporul demografic rural, mult mai mare, reduce principalul obiect al muncii ţărănimii care, neînsoţit de tehnică agricolă modernă, se va reflecta în scăderea producţiei.

Animalele trăgătoare au rămas un principal mijloc de muncă în agricultura României.

În intervalul celor opt decenii, numărul trăgătorilor la 100 ha, deşi s-a redus cu aproape o treime, s-a menţinut în limitele minime necesare procesului de muncă: în anul 1873–51 trăgători, în anul 1911– 28, în anul 1938– 21, iar în anul 1947– 20 trăgători.

În ceea ce priveşte şeptelul, în întregimea lui, luat ca animale etalon vită mare, în relaţie cu suprafaţa arabilă şi agricolă, acesta manifestă aceeaşi evoluţie, spre reducere. Ea se explică parţial prin diminuarea pământului de păşuni şi fâneţe în favoarea arabilului, ceea ce a avut drept consecinţă, pe de o parte, reducerea surselor de furajare, iar pe de altă parte, sporirea suprafeţelor arabile de lucru pentru animale, şi, în plan mai general, sporirea producţiei cerealiere şi scăderea producţiei animaliere.

Animalele luate după specii, raportate la 100 de locuitori, înregistrează, cu excepţia cabalinelor, un proces de reducere: bovinele de la 45 capete în anul 1873 la 20 capete în anul 1947, ovinele şi caprinele, pentru aceiaşi ani, de la 117 capete la 46 capete, iar porcinele de la 20 la 9 capete. În consecinţă, şi producţia animalieră va urma aceeaşi tendinţă, dar cu un ritm mai redus.

Principalele rezultate ale muncii ţărănimii – produsele agricole vegetale – clasificate pe grupe şi produse sunt urmărite în serii anuale şi cincinale de la 1862 la 1947. Între tendinţele generale se evidenţiază sporuri însemnate la cereale în primele patru decenii şi o pantă de reducere în restul perioadei, cea mai mică producţie medie pe locuitor fiind de 257 kg în anii postbelici, 1945–1947, faţă de cea mai mare, de 824 kg în perioada 1911–1915.

Deşi agricultura rămâne preponderent cerealieră, culturile de cereale ocupând în orice perioadă peste 85% din suprafaţa cultivată a ţării, o dezvoltare ascendentă înregistrează plantele tehnice industriale şi cele alimentare – leguminoase.

Între cereale contează cu ponderi principale grâul şi porumbul, la un raport de paritate relativă între 40 – 60% în întreaga perioadă.

Tabelele cu serii anuale ale producţiei diferitelor cereale pun în evidenţă anii deficitari şi anii bogaţi în recolte, modul cum ciclicitatea producţiei determinată de condiţiile atmosferice putea influenţa rezultatele activităţii agricole şi situaţia economică a ţărănimii şi a ţării.

După animale, locul principal în mijloacele de muncă ale gospodăriilor agricole revenea, în România, uneltelor şi maşinilor agricole. În afară de schimbarea calitativă în acest secol, suferită de unelte, trecându-se la cele construite integral din metal – pluguri, grape, rariţe etc. – sporeşte şi densitatea lor pe suprafaţă. Dar mai spectaculoasă a fost sporirea maşinilor agricole tractate de animale, în primul rând de secerat păioasele.

Aceste maşini, după capacitatea teoretică de lucru, puteau asigura la unele operaţiuni între 50 – 90% din necesităţile agriculturii; în realitate, utilizarea lor redusă şi inegală, limitată de mica exploataţie, ca şi starea înaintată de uzură permiteau folosirea lor doar la 30 – 40% din capacitatea lor teoretică.

Evidenţa cadrelor de specialişti – ingineri agronomi, conductori şi administratori agricoli – s-a putut reconstitui doar începând din anul 1926. În acest

an, la 100 000 ha reveneau : 3,6 ingineri, 0,3 conductori agricoli şi 2,6 administratori agricoli; în ultimul an pentru care există date statistice (1943), la aceeaşi suprafaţă contau 20,8 ingineri agronomi, 5,6 conductori agricoli şi 15 administratori. Perioada interbelică a favorizat cel mai mult sporirea cadrelor de specialişti în agricultură.

Având în vedere aceste elemente principale de înzestrare a agriculturii: animale de muncă, maşini şi unelte, specialişti (îngrăşămintele chimice nu se foloseau şi în măsură mai mică tehnologiile de lucru a pământului, seminţe selecţionate etc.), influenţa lor cantitativă şi calitativă asupra procesului de producţie s-a exprimat în randamentele la ha (vezi Secţiunea a IV-a), care nu au marcat modificări importante. În comparaţie cu începutul perioadei – 1862/1866 – producţiile medii la ha în anii 1934-1938 nu au obţinut în plus decât 1-2 chintale, de la 7-9 chintale la 9-10 chintale. Firește, însă că datele pot să evidenţieze o calitate a producţiei cu 20-30% superioară şi mai ales reducerea însemnată a pierderilor, îndeosebi la recoltele de păioase prin scuturare, datorită generalizării treieratului mecanic în locul celui cu vitele.

Modificările în proprietatea şi exploataţia funciară au influenţat doar în plan secundar şi limitat producţia agricolă. În intervalul de aproape nouă decenii, proprietatea funciară trece prin două mari transformări radicale: prima, de la cea preponderent feudală până la 1848-1853 în Transilvania şi 1864 în România, la cea privată, preponderent moşierească, până la începutul secolului 20, respectiv până la reforma agrară din anul 1921; a doua transformare prin reformele agrare din anii 1921şi 1945, când proprietatea moşierească se reduce şi apoi se desfiinţează, agricultura devenind predominant şi apoi total reprezentată de proprietatea şi exploataţia mică şi mijlocie ţărănească.

Expresia cifrică a acestor modificări se reprezintă în tabelul care raportează proprietatea funciară în diferite perioade, pe cele trei categorii convenţionale, economico-sociale: mică, ţărănească – până la 10 ha – mijlocie, înstărită şi capitalistă - de la 10 – 100 ha – şi mare moşierească şi capitalistă – peste 100.

După reforma agrară din anul 1864, la 100 locuitori rurali celor trei categorii le reveneau : 20,6 gospodării şi 78,7 ha suprafaţă, 0,3 gospodării şi 5,8 ha suprafaţă, şi 6 gospodării şi 201,6 ha suprafaţă, subliniind predominanţa asupra satului a marii proprietăţi şi poziţia slabă a gospodăriilor mijlocii înstărite.

În anul 1930, la nouă ani după reforma agrară din anul 1921, raporturile dintre cele trei categorii apar sensibil modificate; la 100 locuitori rurali reveneau 21 gospodării mici şi 65,9 ha, 1,7 gospodării înstărite şi 33,3 ha, aceasta reprezentând acum, după puterea economică, jumătate cât cea a ţărănimii mici; în sfârşit, categoria moşierilor, cu 0,08 gospodării şi 38 ha, ceea ce o egala cu forţa economică a ţărănimii înstărite. Ultimele categorii, după suprafaţă, depăşeau întinderea de pământ posedată de mica ţărănime, cu sublinierea că cea mai mare parte din pământul marii proprietăţi era format din păşuni şi păduri.

Ultimul moment, în 1948, ca rezultat al reformei agrare din anul 1945, consemnează că gospodăriile agricole şi suprafaţa se distribuiau numai între două categorii: exploataţia mică şi cea mijlocie; gospodăriile ţărăneşti reprezintă la 100 locuitori 24,3 şi suprafaţa 85 ha, iar cele ţărăneşti înstărite şi capitaliste 1,5 gospodării şi 34,7 ha la 100 locuitori. A treia categorie, moşierească, practic nu mai exista.

Detalieri ale relaţiilor între diferite categorii economice din cadrul ţărănimii, ca şi un alt plan al raporturilor celor trei categorii mari de proprietate funciară la 1 000 ha suprafaţă, sugerează analize economico-sociale de asemenea de importanţă asupra procesului cardinal al prefacerilor raporturilor de producţie în agricultura României.

Aspectele şi relaţiile valorice reprezintă un câmp fertil de judecăţi şi analize asupra evoluţiei agriculturii în istoria modernă a societăţii româneşti. Se comensurează, în etaloane valorice, rezultatele principale ale agriculturii, exprimate în producţia vegetală şi animalieră, în preţuri constante cu funcţia de comparabilitate pe lungă durată în diferite etape şi stadii ale evoluţiei acestui sector.

Indicatorii valorici, cum s-a amintit, sunt raportaţi la populaţia totală şi la populaţia rurală activă relevându-se astfel dinamica de creare a produsului social – limitat la cele două elemente de bază, producţia vegetală şi producţia animală – pe locuitor, în preţuri comparabile, dinamica aceleiaşi producţii raportate la populaţia rurală şi în al treilea rând evoluţia productivităţii muncii şi a populaţiei rurale active. În scopul eliminării parţiale a influenţelor climatice şi conjuncturale asupra indicatorilor, aceştia s-au calculat nu numai în succesiune anuală, dar şi ca medii ale anilor. Astfel, în preţuri comparabile, valoarea producţiei totale, vegetale şi animale, pe locuitor a crescut, inegal, până la începutul scolului cu 25 procente faţă de media anilor de bază, 1862 – 1866. În perioada interbelică nivelul cel mai ridicat este de numai 126% pentru ca în anii războiului al doilea mondial să se reducă la 95% şi în cei postbelici, 1945 – 1947, la 59% în comparaţie cu perioada de bază. Examinând încă indicii valorii celor două categorii de producţii – vegetală şi animalieră – se constată că prima urmează o linie ascensională, în anii 1911 – 1915 reprezentând 154% şi în anii 1935 – 1939, 134% în comparaţie cu perioada iniţială, în timp ce producţia animalieră, urmând tendinţa şeptelului, se reduce, înregistrând, în anii 1911 – 1915, numai 79% din nivelul mediei anilor de bază, 1862 – 1866. O remontare survine în primul deceniu al perioadei interbelice după care scăderea caracterizează ambele serii de date.

Când se urmăresc seriile valorii producţiei vegetale, reprezentând grupele sale principale, mişcarea este diferită, atât ca sens, cât şi ca ritm; plantele de nutreţ, în concordanţă cu reducerea suprafeţelor suferă o scădere aproape permanentă a valorii lor pe locuitor; grupele produselor plantelor industriale, alimentare, a vinului şi prunelor oferă o creştere, cu unele variaţii, până în timpul războiului, 1940 – 1944, după care sunt dominate de scăderea puternic influenţată de seceta anilor 1945 şi 1946. Valoarea cerealelor, faţă de media anilor 1862 – 1866, urcă până la dublu în perioada 1911 – 1915, scăzând apoi uşor şi treptat până în 1945 – 1947, când nu mai reprezenta decât 63% din nivelul mediei anilor 1862 –1866.

Întrucât seriile populaţiei totale şi ale celei rurale active evoluează aproape paralel în cei 85 de ani, indicatorii valorii comparabile raportaţi la acestea manifestă aceeaşi dinamică. Ceea ce este important de subliniat în dinamica relaţiei valorii producţiei agricole vegetale şi populaţiei rurale active derivă din modificarea ponderilor fiecărei categorii de producţie. În măsura în care aceasta poate reprezenta productivitatea muncii, ea se dovedeşte a creşte până la 1911 – 1915, apoi se menţine relativ la un nivel apropiat în anii interbelici, dar sub limita perioadei 1911 – 1915, pentru a scădea în anii 1945 – 1947.

Instructiv este de examinat structura, în diferite etape, a valorii diferitelor grupe de produse, care ilustrează tendinţele schimbărilor în compoziţia producţiei vegetale manifestate în diminuarea ponderii plantelor de nutreţ, apoi a cerealelor, şi sporirea greutăţii specifice a valorii plantelor industriale şi alimentare şi cu oscilaţii a vinului.

În sfârşit, raportarea valorii producţiei agricole vegetale şi animaliere la suprafaţa agricolă şi arabilă prilejuieşte analize asupra rentabilităţii pământului la diferitele categorii de culturi şi produse, cât şi schimbarea raportului dintre ele; ceea ce explică parţial orientarea culturilor şi a compoziţiei lor.

Tabelul 480

Suprafața totală, după modul de folosință, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

ha/100 locuitori

Media anilor	Suprafața agricolă			Suprafața neagricolă		
	Total	Arabilă	Fânețe naturale și pășuni	Vii și livezi	Fondul forestier	Alte suprafețe
1862-1866	302	82	90	4	75	52
1867-1871	290	81	85	3	70	51
1872-1876	281	98	64	4	66	49
1877-1880	289	106	54	4	63	62
1881-1885	272	107	48	4	58	56
1886-1890	251	104	41	4	52	50
1891-1895	237	100	37	4	48	48
1896-1900	222	100	35	4	44	39
1901-1905	206	95	32	3	40	36
1906-1910	192	89	29	3	36	36
1911-1915	178	82	27	2	33	34
1919-1924	186	72	31	3	41	38
1925-1929	172	73	28	3	38	29
1930-1934	160	71	25	3	35	25
1935-1939	151	70	24	3	33	21
1940-1944	145	61	28	3	34	20
1945-1947	150	60	33	3	36	19

SURSA: Calculat pe baza datelor din Secțiunile I și II.

Tabelul 481

Suprafața arabilă, după grupe de culturi, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

ha/100 locuitori

Media anilor	Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante de nutreț	Ogoare
1862-1866	82	54	1	1	---	25
1867-1871	81	59	1	1	---	20
1872-1876	98	71	2	1	---	24
1877-1880	106	77	2	2	---	25
1881-1885	107	78	2	1	---	25
1886-1890	104	80	2	1	---	20
1891-1895	100	78	3	1	1	17
1896-1900	100	81	2	1	1	14
1901-1905	95	78	3	1	1	11
1906-1910	89	75	1	1	2	9
1911-1915	82	69	2	1	2	8
1919-1924	72	57	1	2	3	9
1925-1929	73	62	2	2	4	2
1930-1934	71	60	2	2	4	3
1935-1939	70	58	3	3	4	3
1940-1944	61	48	3	4	4	2
1945-1947	60	46	4	3	4	3

SURSA: Calculat pe baza datelor din Secțiunile I și II.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 482

Suprafața arabilă ce revine la 100 persoane locuitori rurali și locuitori rurali activi, în perioada 1862 - 1947

Anii	ha/100 locuitori rurali	ha/100 locuitori rurali activi	Anii	ha/100 locuitori rurali	ha/100 locuitori rurali activi
1	2	3	1	2	3
1862	90	180	1904	113	208
1863	101	203	1905	114	210
1864	101	203	1906	112	206
1865	100	201	1907	111	203
1866	101	202	1908	109	201
1867	100	200	1909	107	198
1868	99	198	1910	106	195
1869	98	196	1911	104	192
1870	97	194	1912	102	188
1871	96	192	1913	100	185
1872	96	192	1914	99	184
1873	112	225	1915	98	181
1874	124	248	1919	89	151
1875	131	263	1920	88	151
1876	130	260	1921	87	149
1877	129	258	1922	86	147
1878	129	258	1923	87	149
1879	128	258	1924	91	156
1880	126	253	1925	93	161
1881	129	258	1926	92	159
1882	133	266	1927	92	159
1883	130	261	1928	92	160
1884	128	256	1929	93	161
1885	125	251	1930	89	156
1886	123	247	1931	92	162
1887	128	256	1932	85	150
1888	127	255	1933	87	155
1889	125	251	1934	87	155
1890	126	252	1935	89	159
1891	123	246	1936	88	158
1892	122	245	1937	87	156
1893	121	242	1938	83	149
1894	119	239	1939	82	147
1895	117	235	1940	78	129
1896	120	240	1941	77	128
1897	120	242	1942	80	128
1898	120	241	1943	80	126
1899	124	243	1944	70	112
1900	122	239	1945	80	126
1901	120	221	1946	80	123
1902	119	218	1947	75	115
1903	117	215			

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 483

Producția unor produse principale agricole, în perioada 1862 - 1947

kg/locuitor

Anii	Grâu	Porumb	Rapiță	Sfeclă de zahăr	Floarea-soarelui	Cartofi	Fasole
1	2	3	4	5	6	7	8
1862	138,9	203,2	1,9	---	---	4,3	10,3
1863	182,7	302,2	1,1	---	---	5,9	17,6
1864	214,7	293,2	1,2	---	---	3,9	13,2
1865	42,1	126,5	0,7	---	---	1,7	20,6
1866	75,5	94,8	0,5	---	---	1,0	8,2
1867	187,9	234,4	3,1	---	---	10,5	11,8
1868	195,7	249,7	4,2	---	---	9,1	13,0
1869	147,7	283,2	4,4	---	---	7,2	15,8
1870	198,6	248,9	7,0	---	---	10,7	13,3
1871	161,4	259,9	13,7	---	---	10,1	16,8
1872	109,1	214,2	8,7	---	---	10,9	11,1
1873	177,6	199,5	16,6	---	---	9,1	14,6
1874	204,1	191,1	0,8	---	---	8,6	14,5
1875	204,9	385,5	4,5	0,7	---	6,8	11,3
1876	131,6	395,6	1,9	1,2	---	5,3	10,2
1877	144,5	300,2	3,1	4,6	---	9,2	13,8
1878	187,7	312,7	10,2	3,4	---	9,2	14,0
1879	256,6	207,9	7,8	2,6	---	9,1	15,1
1880	298,5	505,6	9,2	5,2	---	18,0	22,0
1881	128,5	250,4	8,0	1,7	---	9,1	19,1
1882	279,8	486,3	10,6	2,4	---	21,7	17,7
1883	200,1	316,1	7,2	0,7	---	11,9	15,4
1884	119,6	260,2	3,1	0,3	---	11,6	11,4
1885	247,2	377,8	8,4	2,1	---	11,3	11,4
1886	233,7	550,4	9,0	1,8	---	8,0	10,1
1887	316,3	260,2	2,4	1,1	---	10,5	19,5
1888	306,1	331,2	7,5	2,0	---	9,7	17,7
1889	260,0	403,0	3,0	1,6	---	9,8	13,0
1890	275,4	315,0	18,6	1,4	---	7,8	16,2
1891	245,7	301,4	15,0	4,4	---	10,4	12,4
1892	311,6	456,8	5,7	3,4	---	8,8	8,7
1893	297,5	360,5	2,6	3,1	---	10,5	17,6
1894	213,5	347,5	2,7	2,5	---	2,7	5,6
1895	331,7	344,0	14,0	5,7	---	6,6	22,8
1896	340,0	312,4	4,4	7,1	---	12,0	8,4
1897	173,4	374,5	5,4	8,4	---	11,9	9,3
1898	272,8	470,1	1,4	27,6	---	23,0	24,6
1899	119,9	125,3	1,8	12,5	---	10,1	1,9
1900	257,8	380,4	29,6	40,7	---	15,7	7,5
1901	318,0	517,6	16,4	41,6	---	17,0	23,4
1902	347,9	299,5	22,1	21,1	0,02	20,5	13,3
1903	326,8	345,9	4,2	33,1	---	22,7	17,6
1904	233,5	80,7	0,9	22,4	---	14,3	4,0

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 483*

1	2	3	4	5	6	7	8
1905	441,3	250,1	28,4	33,5	---	15,7	8,4
1906	464,0	537,6	2,2	29,2	0,03	19,2	16,1
1907	174,4	233,8	0,5	16,3	0,1	15,7	14,4
1908	223,6	316,2	0,9	24,6	---	17,3	16,4
1909	233,7	278,3	5,0	30,3	---	15,1	11,6
1910	433,5	404,9	13,1	45,4	0,1	19,0	14,8
1911	367,7	423,7	5,9	37,1	0,4	21,8	18,5
1912	337,4	390,8	5,0	40,4	0,5	18,2	17,5
1913	311,2	423,4	7,0	38,4	0,6	13,3	21,5
1914	163,1	358,9	5,0	29,0	0,6	13,1	20,9
1915	308,6	317,5	2,4	23,5	0,9	16,0	19,7
1919	173,6	288,1	2,8	8,4	2,0	40,5	7,6
1920	106,7	299,0	1,5	5,8	2,2	52,8	5,7
1921	136,0	177,4	0,8	22,3	1,0	88,0	6,4
1922	157,6	189,7	1,2	20,9	2,4	69,6	11,7
1923	168,4	237,3	1,1	39,4	5,1	120,6	14,4
1924	117,7	240,0	0,5	53,4	3,6	101,6	19,0
1925	170,1	247,4	2,1	58,9	2,6	101,7	14,6
1926	178,9	345,3	1,0	75,5	7,8	114,7	14,7
1927	153,7	206,7	0,8	73,6	6,3	125,5	9,8
1928	180,7	158,8	1,5	60,5	7,5	118,0	6,9
1929	153,6	361,6	2,3	50,3	8,4	140,8	14,7
1930	196,3	250,1	2,8	47,2	8,5	108,0	11,0
1931	202,2	332,4	1,4	17,0	8,1	110,5	18,4
1932	79,4	324,0	1,0	16,1	8,5	93,7	17,6
1933	173,7	243,3	1,4	36,3	8,8	80,5	17,8
1934	109,1	254,0	0,9	34,1	8,9	109,2	12,4
1935	136,9	281,6	2,6	33,0	8,4	106,1	14,7
1936	181,2	291,3	2,6	21,9	9,8	109,2	13,9
1937	192,7	272,0	2,0	25,8	8,8	107,9	10,6
1938	243,6	258,1	2,6	37,4	10,0	91,5	8,9
1939	223,0	304,3	1,8	42,6	7,2	99,6	8,6
1940	103,1	281,6	1,1	39,3	9,5	55,7	6,8
1941	148,8	250,9	0,9	43,2	13,4	63,7	20,0
1942	63,4	161,8	0,5	24,6	8,9	133,8	17,8
1943	169,9	211,3	0,4	54,2	9,2	119,4	16,6
1944	163,5	204,0	0,4	29,5	10,1	75,2	11,6
1945	67,7	69,8	0,2	12,8	8,8	56,7	6,1
1946	83,7	48,9	0,1	12,3	4,8	31,9	2,0
1947	77,3	330,9	0,1	34,2	15,3	75,4	7,2

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 484

Producția unor produse principale agricole, pe locuitor, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

kg/locuitor

Media anilor	Grâu	Porumb	Rapiță	Sfeclă de zahăr	Floarea-soarelui	Cartofi	Fasole
1	2	3	4	5	6	7	8
1862-1866	130,4	203,5	1,1	---	---	3,4	14,0
1867-1871	178,1	255,3	6,5	---	---	9,5	14,2
1872-1876	165,4	277,9	6,5	1,0	---	8,1	12,3
1877-1880	222,2	331,8	7,6	3,9	---	11,4	16,2
1881-1885	195,3	338,2	7,4	1,4	---	13,1	14,9
1886-1890	278,4	371,2	8,1	1,6	---	8,5	15,3
1891-1895	280,2	361,9	8,0	3,8	---	7,7	13,5
1896-1900	232,1	332,2	8,7	19,5	---	14,5	10,3
1901-1905	333,6	296,0	14,3	30,3	---	18,0	13,2
1906-1910	305,8	353,5	4,4	29,3	0,1	17,2	14,7
1911-1915	295,6	381,3	5,0	33,4	0,6	16,4	19,7
1919-1924	143,3	238,2	1,3	25,4	2,7	79,4	10,9
1925-1929	167,3	264,1	1,6	63,7	6,6	120,4	12,1
1930-1934	151,7	280,5	1,5	30,1	8,6	100,3	15,4
1935-1939	172,5	247,7	2,1	28,4	7,8	90,5	9,9
1940-1944	130,0	221,6	0,6	38,2	10,2	89,7	14,6
1945-1947	76,3	150,3	0,1	19,8	9,7	54,7	5,1

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 483.

Tabelul 485

Animalele după specii și în etalon vită mare, în perioada 1862 - 1947

la 100 locuitori

Anii	Animale etalon	Bovine	Cabaline	Ovine și caprine	Porcine	Păsări
1	2	3	4	5	6	7
1862	83	45	10	129	17	188
1863	---	45	10	128	18	188
1864	---	45	10	126	18	188
1865	---	45	10	125	18	188
1866	---	45	10	125	18	188
1867	---	45	10	124	19	189
1868	---	45	10	122	19	188
1869	---	45	10	121	19	188
1870	---	45	11	119	19	188
1871	---	45	11	118	19	188
1872	---	45	11	117	20	188
1873	64	45	11	117	20	188

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7
1874	---	45	11	116	20	188
1875	---	46	11	115	20	188
1876	---	46	11	113	20	188
1877	---	47	11	112	20	188
1878	---	48	11	112	20	190
1879	---	48	11	110	19	188
1880	---	49	12	109	19	188
1881	---	49	11	107	19	188
1882	---	49	11	105	19	188
1883	---	49	11	103	19	188
1884	62	49	11	101	18	188
1885	---	48	11	100	18	189
1886	---	48	11	100	17	188
1887	---	47	11	100	16	186
1888	61	47	11	99	16	188
1889	---	50	13	101	19	188
1890	66	47	12	99	18	188
1891	---	45	12	97	17	188
1892	---	43	12	95	16	188
1893	---	41	12	93	16	188
1894	---	39	12	91	15	188
1895	---	36	12	89	14	188
1896	---	34	11	87	13	188
1897	59	36	12	90	14	188
1898	---	38	13	93	16	188
1899	---	40	14	95	17	184
1900	69	42	14	97	18	185
1901	---	42	14	95	18	184
1902	---	41	14	92	18	185
1903	---	40	13	90	18	185
1904	---	39	13	86	18	185
1905	---	39	13	84	18	184
1906	---	39	12	82	18	185
1907	57	38	12	79	18	185
1908	---	38	12	79	17	185
1909	---	38	12	79	16	185
1910	---	38	12	78	15	185
1911	54	37	13	78	15	185
1912	---	36	13	77	14	185
1913	---	35	14	76	14	186
1914	---	32	14	72	14	186
1915	---	31	14	72	14	187

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 485*

1	2	3	4	5	7	7
1919	38	30	9	46	15	234
1920	42	31	10	59	16	247
1921	48	36	11	75	20	248
1922	50	37	11	81	20	249
1923	49	35	11	81	18	249
1924	49	34	11	86	19	250
1925	47	31	11	81	19	251
1926	46	29	11	83	19	251
1927	45	28	11	78	18	332
1928	43	27	11	76	16	327
1929	41	26	11	72	14	325
1930	39	23	11	70	14	363
1931	41	23	11	70	18	227
1932	41	24	11	69	16	331
1933	39	23	11	68	15	352
1934	40	23	11	67	16	425
1935	41	24	11	64	16	258
1936	39	22	11	63	16	231
1937	39	22	11	65	16	219
1938	39	22	11	67	16	195
1939	39	22	10	66	15	196
1940	34	21	9	64	13	183
1941	33	21	8	62	12	189
1942	36	23	8	62	15	182
1943	34	24	7	56	14	165
1944	29	21	6	49	11	175
1945	22	16	5	37	6	84
1946	27	21	5	44	9	101
1947	25	20	5	46	9	85

Tabelul 486

Animalele, în etalon vită mare - UVM - la suprafața arabilă și agricolă, în perioada 1860 - 1947

Anii	Animale UVM		Suprafața	
	100 ha arabil	100 ha agricol	arabilă	agricolă
			100 animale UVM	
1	2	3	4	5
1860	112	47	89	213
1873	69	38	145	261
1884	59	40	171	251
1888	58	41	172	244
1890	63	45	158	223
1897	59	42	169	237
1900	70	50	144	198
1907	63	47	158	214
1911	64	47	157	213

BCU "SIGEN TRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 486*

1	2	3	4	5
1919	55	36	183	275
1920	61	40	165	249
1921	71	47	140	211
1922	75	50	133	200
1923	72	48	138	207
1924	69	47	145	213
1925	63	44	158	228
1926	64	44	157	228
1927	62	43	162	232
1928	59	41	170	242
1929	56	40	178	251
1930	55	39	182	257
1931	55	40	181	253
1932	59	42	169	238
1933	56	40	180	250
1934	56	41	177	245
1935	56	41	177	242
1936	55	40	183	250
1937	55	40	181	249
1938	58	41	173	246
1939	58	41	173	243
1940	55	37	182	274
1941	53	35	189	284
1942	58	39	172	257
1943	56	37	180	271
1944	54	35	187	286
1945	35	22	284	451
1946	44	28	229	357
1947	44	27	225	366

Tabelul 487

Numărul de animale trăgătoare la suprafața arabilă, în perioada 1860 - 1947

Anii	Animale trăgătoare	Suprafața arabilă
	la 100 ha arabile	la 100 trăgători
1	2	3
1860	52	192
1873	51	197
1884	33	303
1888	28	363
1890	28	354
1897	24	420
1900	27	374
1907	25	406
1911	28	361

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 487*

1	2	3
1919	22	460
1920	23	438
1921	24	409
1922	26	386
1923	27	369
1924	26	381
1925	25	401
1926	25	401
1927	24	412
1928	23	434
1929	22	446
1930	21	466
1931	21	467
1932	24	418
1933	22	449
1934	20	502
1935	22	457
1936	20	506
1937	20	490
1938	21	466
1939	20	497
1940	19	530
1941	21	484
1942	21	487
1943	19	524
1944	20	489
1945	15	667
1946	20	501
1947	20	502

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 488

Numărul de animale în etalon vită mare - UVM - la suprafața de fânețe, în perioada 1862 - 1947

Anii	Animale UVM	Pășuni și fânețe, ha
	la 100 ha	la 100 animale UVM
1	2	3
1862	84	119
1873	92	109
1884	134	75
1888	156	64
1890	171	58
1897	164	61
1900	206	49
1907	192	52
1911	195	51
1919	118	85
1920	131	77
1921	154	65
1922	162	62
1923	159	63
1924	162	62
1925	158	63
1926	156	64
1927	160	62
1928	157	64
1929	154	65
1930	149	67
1931	157	64
1932	161	62
1933	157	64
1934	166	60
1935	172	58
1936	168	60
1937	167	60
1938	154	65
1939	161	62
1940	120	83
1941	116	86
1942	129	77
1943	122	82
1944	109	92
1945	65	155
1946	85	117
1947	77	130

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 489

Valoarea producției agricole, vegetale și animaliere, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947

lei aur/locuitor

Anii	Valoarea producției totale	Valoarea producției vegetale	Valoarea producției animaliere
1	2	3	4
1862	219	122	97
1863	242	145	97
1864	249	151	98
1865	160	72	88
1866	142	63	79
1867	226	129	97
1868	234	140	94
1869	232	136	96
1870	232	138	94
1871	227	134	93
1872	209	116	93
1873	214	126	88
1874	204	119	85
1875	251	156	96
1876	242	142	99
1877	218	122	96
1878	227	136	91
1879	213	131	82
1880	313	218	95
1881	186	105	81
1882	300	206	94
1883	240	148	92
1884	191	105	86
1885	252	162	90
1886	288	193	95
1887	237	155	81
1888	263	178	85
1889	245	163	82
1890	248	159	89
1891	237	152	84
1892	279	194	85
1893	270	183	87
1894	221	146	76
1895	272	192	80
1896	265	189	76
1897	221	142	79
1898	273	190	83
1899	147	78	69
1900	260	177	83

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4
1901	293	206	87
1902	267	182	85
1903	276	191	84
1904	159	91	67
1905	272	192	81
1906	319	240	79
1907	185	114	71
1908	204	137	67
1909	211	137	74
1910	293	213	80
1911	270	193	77
1912	247	175	72
1913	259	187	72
1914	209	137	72
1915	230	161	69
1919	210	129	81
1920	210	121	89
1921	213	110	103
1922	246	131	115
1923	250	138	113
1924	227	120	108
1925	241	137	103
1926	271	167	105
1927	240	136	104
1928	237	134	104
1929	281	176	105
1930	262	162	101
1931	254	169	86
1932	235	137	98
1933	245	146	99
1934	229	126	103
1935	234	138	95
1936	243	155	88
1937	229	145	85
1938	241	152	89
1939	241	154	86
1940	195	117	78
1941	201	131	70
1942	175	98	77
1943	209	131	78
1944	180	114	66
1945	106	66	40
1946	95	49	46
1947	156	109	47

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 490

Valoarea producției agricole, vegetale și animaliere, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

lei aur/locuitor

Media anilor	Valoarea total	Valoarea producției		Indici		
		vegetale	animaliere	total	vegetal	animalier
1862-1866	202	111	92	100	100	100
1867-1871	230	135	95	114	122	103
1872-1876	224	132	92	111	119	101
1877-1880	243	152	91	120	137	99
1881-1885	234	145	89	116	131	97
1886-1890	256	169	86	127	153	94
1891-1895	256	173	83	127	157	90
1896-1900	233	155	78	115	140	85
1901-1905	253	172	81	125	155	88
1906-1910	242	168	74	120	152	81
1911-1915	242	170	72	120	154	79
1919-1924	226	125	102	112	113	111
1925-1929	254	150	104	126	136	114
1930-1934	245	148	97	121	134	106
1935-1939	238	149	89	118	134	96
1940-1944	192	118	74	95	107	81
1945-1947	119	75	44	59	67	48

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 489.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 491

Valoarea producției agricole vegetale, pe principalele grupe de culturi, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947

lei aur/locuitor

Anii	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante de nutreț	Struguri	Fructe
1	2	3	4	5	6	7
1862	60	3	5	45	7	3
1863	84	2	7	46	5	1
1864	93	2	5	45	3	2
1865	28	1	6	30	3	5
1866	31	0	3	17	10	2
1867	74	2	6	41	6	1
1868	80	2	6	43	8	1
1869	74	2	6	48	5	1
1870	78	3	5	41	5	6
1871	74	5	7	42	5	2
1872	58	3	5	39	6	4
1873	71	6	6	30	11	2
1874	72	1	7	26	11	2
1875	96	2	6	37	7	7
1876	91	3	5	38	3	3
1877	77	3	6	27	5	4
1878	92	4	6	29	4	2
1879	87	3	6	21	12	2
1880	146	6	9	41	10	5
1881	69	4	7	21	4	1
1882	147	6	8	36	5	4
1883	95	4	7	30	11	3
1884	64	2	5	24	5	4
1885	113	5	5	32	6	1
1886	133	4	5	38	3	11
1887	113	4	8	25	3	2
1888	126	6	7	28	5	5
1889	114	4	6	25	10	4
1890	105	10	6	27	4	7
1891	101	9	6	26	9	2
1892	134	4	5	33	12	6
1893	130	3	7	36	3	2
1894	98	2	3	25	15	3
1895	125	8	9	31	13	7
1896	131	4	5	29	17	4
1897	98	4	5	31	1	2
1898	135	4	10	36	2	4
1899	44	1	3	14	7	8
1900	109	10	6	28	12	12

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7
1901	147	7	10	37	3	2
1902	124	9	8	32	4	5
1903	132	6	9	33	6	6
1904	63	2	4	11	3	9
1905	133	10	6	27	6	10
1906	181	3	8	37	6	5
1907	78	2	7	21	3	2
1908	92	2	8	20	7	7
1909	96	3	7	25	4	2
1910	154	6	7	31	5	8
1911	141	5	9	32	3	3
1912	126	5	8	29	5	2
1913	133	5	9	31	4	5
1914	91	3	8	28	2	4
1915	116	2	8	27	5	2
1919	85	3	7	24	4	5
1920	81	2	6	24	5	2
1921	66	3	10	25	5	1
1922	83	3	12	26	2	6
1923	81	3	16	29	4	5
1924	63	4	16	26	5	5
1925	78	4	14	27	6	8
1926	101	5	15	36	4	5
1927	73	5	15	27	6	10
1928	75	4	14	25	6	10
1929	108	5	18	33	4	7
1930	97	5	15	31	6	7
1931	97	4	18	33	7	10
1932	73	3	15	31	6	9
1933	85	4	14	29	6	7
1934	64	4	14	28	6	10
1935	73	5	15	29	8	9
1936	90	5	16	31	5	9
1937	82	4	14	26	8	10
1938	89	5	13	31	7	7
1939	90	5	13	28	8	10
1940	64	4	9	25	8	6
1941	67	6	14	30	8	7
1942	39	5	19	23	6	5
1943	69	6	20	23	7	7
1944	62	6	12	23	6	5
1945	26	4	8	17	6	5
1946	25	2	5	10	3	3
1947	59	5	12	20	7	6

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 492

Valoarea producției agricole vegetale, pe principalele grupe de culturi, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

lei aur/locuitor

Media anilor	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante de nutreț	Struguri	Fructe
1	2	3	4	5	6	7
1862-1866	59	2	5	37	5	3
1867-1871	76	3	6	43	6	2
1872-1876	78	3	6	34	7	4
1877-1880	100	4	7	29	8	3
1881-1885	97	4	6	29	6	3
1886-1890	118	6	6	28	5	6
1891-1895	118	5	6	30	10	4
1896-1900	103	5	6	28	8	6
1901-1905	119	7	8	28	4	6
1906-1910	120	3	7	27	5	5
1911-1915	121	4	8	29	4	3
1919-1924	77	3	11	26	4	4
1925-1929	87	5	15	30	5	8
1930-1934	83	4	15	30	6	9
1935-1939	85	5	14	29	7	9
1940-1944	60	6	15	25	7	6
1945-1947	37	4	8	16	5	5

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 491.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 493

Valoarea producției animaliere, pe produse principale, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947

lei aur/locuitor

Anii	Total	Carne	Piei	Lapte	Brânză	Lână
1	2	3	4	5	6	7
1862	96,7	33,4	5,8	30,8	12,1	2,6
1863	96,6	33,7	5,7	30,6	12,1	2,6
1864	98,2	34,5	5,9	30,9	12,2	2,6
1865	88,0	31,9	5,6	26,7	10,5	2,2
1866	78,8	31,5	5,7	21,3	8,3	1,8
1867	97,0	35,1	6,1	29,9	11,7	2,5
1868	93,8	32,2	5,4	30,0	11,7	2,5
1869	96,1	31,1	5,2	32,2	12,6	2,7
1870	93,6	32,8	5,6	29,4	11,4	2,4
1871	92,7	31,8	5,1	29,8	11,6	2,4
1872	93,3	33,8	5,4	28,8	11,1	2,4
1873	87,8	31,4	4,8	27,3	10,5	2,2
1874	85,3	30,2	5,6	26,0	10,0	2,1
1875	95,9	31,1	5,0	32,3	12,3	2,6
1876	99,3	33,7	5,2	32,9	12,2	2,6
1877	96,2	35,5	5,5	30,1	10,8	2,3
1878	91,2	33,1	5,3	28,9	10,1	2,1
1879	81,6	31,0	5,0	24,9	8,2	1,7
1880	95,0	31,1	5,1	32,9	11,1	2,3
1881	81,0	30,4	5,0	25,3	7,9	1,7
1882	94,1	30,5	5,0	33,1	10,7	2,3
1883	91,8	30,2	5,0	32,1	10,1	2,1
1884	86,2	28,6	4,9	30,0	9,1	1,9
1885	89,8	28,8	4,9	31,7	10,0	2,1
1886	94,7	29,1	4,9	34,1	11,2	2,4
1887	81,5	27,2	4,9	27,5	8,8	1,9
1888	84,9	27,1	4,9	29,3	9,7	2,1
1889	82,3	23,9	5,0	30,3	9,3	2,0
1890	89,0	28,9	4,9	30,8	9,9	2,1
1891	84,1	28,1	4,9	28,3	9,3	2,0
1892	85,4	28,5	5,1	28,2	9,6	2,0
1893	87,2	29,0	5,2	28,6	10,1	2,1
1894	75,8	27,0	4,7	23,2	8,3	1,8
1895	80,2	27,9	5,0	24,6	9,2	2,0
1896	76,0	27,6	5,0	22,0	8,5	1,8
1897	78,6	25,7	5,0	24,8	9,4	2,0
1898	82,5	25,4	4,7	27,6	10,3	2,2
1899	69,2	24,0	4,7	21,4	7,3	1,6
1900	83,0	25,6	4,8	28,3	10,1	2,1

BCU ASIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6	7
1901	87,0	27,3	4,6	29,6	10,6	2,3
1902	85,0	26,7	4,5	28,9	10,2	2,2
1903	84,3	26,6	4,4	28,7	10,0	2,1
1904	67,5	26,3	5,0	19,4	5,9	1,3
1905	80,7	26,2	4,2	27,1	9,2	1,9
1906	79,4	22,6	4,2	28,3	9,6	2,0
1907	71,0	23,8	3,9	23,2	7,4	1,6
1908	67,2	25,0	4,2	20,5	6,2	1,3
1909	74,3	25,3	4,3	24,1	7,7	1,6
1910	79,8	26,4	4,5	26,4	8,7	1,8
1911	77,3	26,0	4,4	25,1	8,3	1,8
1912	71,7	22,4	4,4	23,8	8,0	1,7
1913	72,2	23,4	4,2	23,4	8,0	1,7
1914	71,8	23,9	4,0	22,5	8,0	1,7
1915	69,4	24,2	4,6	20,6	7,4	1,6
1919	80,9	25,9	2,8	36,4	3,1	0,8
1920	89,4	27,1	3,6	40,4	4,5	1,1
1921	103,0	34,4	4,4	43,6	5,8	1,4
1922	114,6	43,4	5,2	45,1	6,1	1,4
1923	112,6	42,5	5,0	43,4	6,6	1,5
1924	108,0	41,4	4,9	40,3	6,6	1,6
1925	103,3	40,0	4,4	38,2	6,3	1,4
1926	104,9	39,7	4,2	38,0	7,4	1,7
1927	104,3	41,2	3,8	35,4	6,5	1,5
1928	103,7	42,8	4,0	33,8	6,3	1,4
1929	105,5	42,4	3,9	34,6	6,8	1,5
1930	100,6	38,3	3,5	32,7	6,7	1,5
1931	85,7	29,3	3,3	32,6	6,6	1,5
1932	98,0	38,1	3,8	32,6	6,2	1,4
1933	99,3	40,5	3,4	31,7	6,0	1,4
1934	103,3	43,1	3,7	33,2	6,1	1,4
1935	95,1	36,8	3,8	35,0	6,1	1,4
1936	88,4	35,3	3,5	31,6	5,7	1,4
1937	84,8	34,5	3,4	31,1	5,2	1,2
1938	88,9	36,1	3,3	31,0	6,6	1,5
1939	86,4	34,2	3,8	30,7	6,2	1,4
1940	78,4	32,7	3,8	26,3	5,5	1,3
1941	70,0	24,0	2,4	26,5	6,0	1,4
1942	76,9	29,8	2,6	28,3	5,6	1,3
1943	77,6	31,3	2,9	28,5	5,0	1,2
1944	66,1	22,8	2,3	26,5	4,5	1,1
1945	40,0	10,4	1,4	20,3	2,8	0,7
1946	45,8	14,7	1,6	21,4	2,7	0,7
1947	47,0	14,8	1,5	20,9	3,9	0,9

BCU ASIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 494

Valoarea producției agricole vegetale, pe grupe de produse, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947

lei aur/locuitor rural activ

Anii	Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante de nutreț	Struguri	Fructe
1	2	3	4	5	6	7	8
1862	297	145	6	12	110	17	7
1863	351	203	5	16	111	12	3
1864	366	226	5	13	110	7	6
1865	175	68	2	15	72	7	12
1866	153	75	1	7	42	23	4
1867	312	179	5	14	100	14	2
1868	339	195	5	14	103	19	3
1869	329	178	5	15	116	13	1
1870	334	189	8	13	100	11	14
1871	324	178	11	17	102	12	4
1872	280	141	8	13	95	14	9
1873	305	172	13	15	73	26	5
1874	287	175	2	16	63	26	4
1875	377	233	6	14	90	16	18
1876	345	221	6	11	92	8	7
1877	296	186	6	15	65	13	9
1878	329	222	10	14	70	9	4
1879	317	210	8	14	51	28	6
1880	527	352	15	22	99	25	13
1881	255	166	9	17	50	10	3
1882	499	356	14	19	88	13	9
1883	359	229	9	16	72	26	7
1884	254	155	6	13	59	12	10
1885	392	274	12	13	78	13	3
1886	468	321	11	11	91	8	26
1887	376	274	10	19	60	7	5
1888	431	306	16	17	68	13	12
1889	394	275	10	14	61	23	11
1890	385	254	24	16	65	10	17
1891	369	245	21	13	62	22	6
1892	469	324	10	12	79	29	14
1893	442	316	8	17	88	8	6
1894	353	238	6	6	59	36	7
1895	464	302	18	21	75	30	18
1896	458	316	10	11	70	41	10
1897	344	238	11	12	76	2	6
1898	461	328	9	23	87	4	9
1899	189	106	4	8	34	18	20
1900	429	263	25	13	68	29	29
1901	466	332	16	23	84	7	4
1902	413	281	20	19	72	8	12
1903	433	298	14	20	74	14	13
1904	206	142	4	10	25	6	19

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 494*

1	2	3	4	5	6	7	8
1905	433	302	23	13	61	13	22
1906	542	409	7	19	83	13	12
1907	257	176	5	16	48	7	6
1908	309	209	5	18	45	16	17
1909	310	217	7	15	57	9	4
1910	483	349	15	17	71	12	19
1911	436	319	11	20	72	7	8
1912	396	286	10	19	65	10	5
1913	423	301	11	19	70	10	12
1914	311	207	8	19	64	4	10
1915	364	262	6	19	62	12	4
1919	282	186	6	16	53	8	12
1920	264	177	4	13	53	11	5
1921	241	144	6	23	54	12	3
1922	288	182	6	26	56	5	13
1923	301	178	7	35	63	9	10
1924	262	138	9	34	57	12	11
1925	301	170	9	31	59	14	17
1926	364	222	11	34	78	9	11
1927	298	159	10	34	60	13	22
1928	292	163	9	30	55	13	23
1929	384	237	11	39	73	9	16
1930	354	213	11	32	67	14	16
1931	369	212	9	38	72	15	23
1932	301	160	8	33	67	13	20
1933	319	187	9	31	64	12	16
1934	276	139	9	31	61	14	22
1935	303	161	10	32	63	17	21
1936	339	197	11	34	67	11	20
1937	316	179	9	31	58	17	23
1938	332	195	11	28	68	15	16
1939	338	198	10	29	61	18	21
1940	239	131	9	19	50	17	13
1941	270	137	13	29	61	16	14
1942	201	80	11	39	47	13	11
1943	270	142	13	40	48	14	13
1944	235	128	12	25	47	12	10
1945	136	53	8	16	36	12	11
1946	98	50	5	10	20	6	7
1947	218	118	9	24	40	14	12

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 495

Valoarea producției agricole vegetale, pe grupe de produse, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

lei aur/locuitor rural activ

Media anilor	Total	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Plante de nutreț	Struguri	Fructe
1	2	3	4	5	6	7	8
1862-1866	268	144	4	12	89	13	6
1867-1871	328	183	7	15	104	14	5
1872-1876	319	188	7	14	83	18	9
1877-1880	367	243	10	16	71	19	8
1881-1885	352	237	10	15	69	15	6
1886-1890	410	286	14	15	69	12	14
1891-1895	420	285	13	14	73	25	10
1896-1900	376	249	12	14	67	19	15
1901-1905	389	270	15	17	63	10	14
1906-1910	380	271	8	17	61	11	12
1911-1915	385	274	9	19	66	9	8
1919-1924	273	167	6	26	56	9	9
1925-1929	328	190	10	34	65	11	18
1930-1934	323	182	9	33	66	14	19
1935-1939	326	186	10	31	64	15	20
1940-1944	243	124	11	31	51	14	12
1945-1947	151	74	7	17	32	11	10

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 494.

Tabelul 496

Valoarea producției agricole, vegetale și animaliere, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947

lei aur/ha agricol

Anii	Total	Valoarea		Procente		
		producției vegetale	producției animaliere	Total	producția	
					vegetală	animalieră
1	2	3	4	5	6	7
1862	124	69	55	100	55,9	44,1
1863	137	82	55	100	60,0	40,0
1864	142	86	56	100	60,6	39,4
1865	93	42	51	100	45,1	54,9
1866	82	36	45	100	44,5	55,5
1867	131	75	56	100	57,1	42,9
1868	137	82	55	100	59,8	40,2
1869	137	80	57	100	58,5	41,5
1870	138	82	56	100	59,6	40,4

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 496*

1	2	3	4	5	6	7
1871	137	81	56	100	59,1	40,9
1872	127	70	57	100	55,3	44,7
1873	128	75	53	100	58,9	41,1
1874	122	71	51	100	58,2	41,8
1875	151	94	58	100	61,9	38,1
1876	147	86	60	100	58,9	41,1
1877	133	74	59	100	55,9	44,1
1878	139	83	56	100	59,9	40,1
1879	131	81	50	100	61,6	38,4
1880	188	131	57	100	69,6	30,4
1881	114	64	50	100	56,5	43,5
1882	186	128	58	100	68,6	31,4
1883	151	93	58	100	61,7	38,3
1884	122	67	55	100	54,9	45,1
1885	164	106	59	100	64,3	35,7
1886	189	127	62	100	67,1	32,9
1887	157	103	54	100	65,6	34,4
1888	176	119	57	100	67,7	32,3
1889	167	111	56	100	66,4	33,6
1890	169	109	61	100	64,1	35,9
1891	164	106	58	100	64,4	35,6
1892	196	136	60	100	69,4	30,6
1893	191	129	62	100	67,7	32,3
1894	158	104	54	100	65,8	34,2
1895	198	139	58	100	70,5	29,5
1896	191	136	55	100	71,3	28,7
1897	158	102	56	100	64,4	35,6
1898	198	138	60	100	69,7	30,3
1899	107	56	50	100	53,0	47,0
1900	191	130	61	100	68,1	31,9
1901	218	153	65	100	70,3	29,7
1902	201	137	64	100	68,2	31,8
1903	211	146	65	100	69,4	30,6
1904	126	72	54	100	57,5	42,5
1905	215	152	64	100	70,4	29,6
1906	256	193	64	100	75,1	24,9
1907	151	93	58	100	61,6	38,4
1908	170	114	56	100	67,0	33,0
1909	178	116	63	100	64,8	35,2
1910	251	183	68	100	72,8	27,2
1911	235	168	67	100	71,4	28,6
1912	219	156	64	100	70,9	29,1
1913	233	168	65	100	72,1	27,9
1914	187	123	64	100	65,7	34,3
1915	208	146	63	100	69,8	30,2

BCU ASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 496*

1	2	3	4	5	6	7
1919	202	124	78	100	61,4	38,6
1920	203	117	86	100	57,5	42,5
1921	208	107	101	100	51,6	48,4
1922	244	130	114	100	53,4	46,6
1923	246	135	110	100	55,0	45,0
1924	217	114	103	100	52,5	47,5
1925	226	129	97	100	57,1	42,9
1926	258	158	100	100	61,3	38,7
1927	231	131	100	100	56,6	43,4
1928	227	128	99	100	56,3	43,7
1929	270	169	101	100	62,5	37,5
1930	260	160	100	100	61,6	38,4
1931	245	163	83	100	66,3	33,7
1932	243	142	101	100	58,4	41,6
1933	249	148	101	100	59,5	40,5
1934	234	128	105	100	54,9	45,1
1935	235	139	96	100	59,3	40,7
1936	247	157	90	100	63,7	36,3
1937	235	148	87	100	63,0	37,0
1938	248	157	92	100	63,1	36,9
1939	255	163	91	100	64,1	35,9
1940	207	124	83	100	59,8	40,2
1941	215	140	75	100	65,2	34,8
1942	186	104	82	100	55,9	44,1
1943	227	143	84	100	62,9	37,1
1944	216	137	79	100	63,4	36,6
1945	109	68	41	100	62,3	37,7
1946	99	51	48	100	51,6	48,4
1947	168	117	51	100	69,8	30,2

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 497

Valoarea producţiei agricole, vegetale şi animaliere, în preţuri constante, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

lei aur/ha agricol

Media anilor	Total	Valoarea producţiei		Indici		
		vegetale	animaliere	total	veget.	anim.
1	2	3	4	5	6	7
1862-1866	66,9	36,6	30,3	100	100	100
1867-1871	79,2	46,6	32,6	118	127	108
1872-1876	84,1	46,8	37,3	126	128	123
1877-1880	84,1	52,6	31,5	126	144	104
1881-1885	85,9	53,3	32,5	128	146	107
1886-1890	101,9	67,5	34,4	152	184	114
1891-1895	108,0	73,2	34,8	161	200	115
1896-1900	105,1	70,0	35,1	157	191	116
1901-1905	122,6	83,4	39,2	183	228	129
1906-1910	126,1	87,4	38,7	188	239	128
1911-1915	135,8	95,2	40,6	203	260	134
1919-1924	122,0	67,2	54,8	182	184	181
1925-1929	147,9	87,2	60,7	221	238	200
1930-1934	157,5	92,3	65,2	235	252	215
1935-1939	160,6	98,6	62,0	240	269	205
1940-1944	132,7	81,7	51,0	198	223	168
1945-1947	79,2	49,7	29,5	118	136	97

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 496.

Tabelul 498

Valoarea producţiei agricole vegetale, pe grupe de produse, în preţuri constante, în perioada 1862 - 1947

lei aur/ha cultivat

Anii	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Vii	Pomi fructiferi
1	2	3	4	5	6
1862	112	275	378	292	423
1863	138	269	495	208	214
1864	154	220	521	123	361
1865	66	117	558	129	763
1866	56	70	261	408	290
1867	123	269	433	241	135
1868	136	269	470	349	199
1869	124	271	576	240	92
1870	136	250	460	185	937
1871	127	256	517	188	274

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1	2	3	4	5	6
1872	105	185	378	212	588
1873	106	219	480	387	320
1874	95	57	484	385	282
1875	119	162	413	246	1109
1876	122	172	342	121	410
1877	107	165	367	201	557
1878	117	192	337	142	247
1879	110	140	398	434	342
1880	185	336	648	391	731
1881	86	178	438	154	152
1882	178	257	528	212	450
1883	121	202	479	422	426
1884	89	151	369	189	452
1885	148	234	380	212	128
1886	171	219	332	109	1110
1887	138	284	581	99	204
1888	156	328	523	181	444
1889	145	209	418	347	379
1890	131	261	437	143	595
1891	131	174	325	315	202
1892	167	158	374	442	487
1893	166	280	499	118	194
1894	129	204	177	573	235
1895	160	278	683	490	620
1896	160	332	403	668	367
1897	121	251	435	34	187
1898	164	393	606	78	328
1899	52	120	239	293	561
1900	141	222	499	505	792
1901	185	241	839	141	122
1902	161	195	662	168	341
1903	170	225	733	323	350
1904	82	99	301	171	625
1905	171	209	521	412	703
1906	225	273	617	425	374
1907	109	261	600	245	184
1908	122	270	593	546	568
1909	131	210	567	308	152
1910	210	324	685	409	671
1911	196	286	719	243	267
1912	176	254	622	382	191

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

continuare *tabelul 498*

1	2	3	4	5	6
1913	195	258	619	355	407
1914	134	223	516	158	349
1915	178	229	502	502	124
1916	159	229	307	346	252
1917	132	127	358	399	0
1918	38	58	378	341	0
1919	166	204	498	284	353
1920	155	207	416	375	147
1921	113	240	472	381	85
1922	141	255	581	168	341
1923	137	237	722	271	268
1924	102	244	653	359	344
1925	124	170	553	378	503
1926	165	198	637	275	273
1927	118	212	619	366	506
1928	119	202	581	367	524
1929	170	244	757	260	373
1930	159	223	643	432	387
1931	153	204	672	451	551
1932	126	203	608	333	751
1933	144	232	563	321	700
1934	108	187	554	371	800
1935	122	176	577	445	765
1936	150	191	575	286	746
1937	139	160	525	404	887
1938	156	197	515	376	544
1939	161	193	550	435	713
1940	124	187	384	451	461
1941	134	168	480	509	498
1942	83	142	435	398	379
1943	142	182	420	454	456
1944	145	178	368	440	467
1945	57	97	222	403	387
1946	52	68	142	220	232
1947	133	105	423	460	420

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 499

Valoarea producției agricole vegetale, pe grupe de produse, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947

Media anilor

lei aur/ha cultivat

Media anilor	Cereale	Plante industriale	Plante alimentare	Vii	Pomi fructiferi
1	2	3	4	5	6
1862-1866	109	195	428	220	235
1867-1871	129	263	490	251	202
1872-1876	110	163	420	283	275
1877-1880	130	203	427	284	249
1881-1885	125	207	442	234	200
1886-1890	148	259	457	172	433
1891-1895	151	207	402	390	338
1896-1900	127	244	439	313	470
1901-1905	154	202	595	229	424
1906-1910	160	269	611	391	388
1911-1915	176	252	579	323	266
1919-1924	134	232	558	322	266
1925-1929	139	204	630	330	437
1930-1934	138	209	607	377	608
1935-1939	145	184	548	390	725
1940-1944	125	169	418	465	463
1945-1947	80	92	254	378	351

SURSA: Calculat pe baza datelor din Tabelul 498.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 500

Gospodăriile țărănești, pe grupe de mărime, după număr și suprafață, la 1000 ha, în anii 1864, 1896, 1930 - 1935, 1941, 1948

Anii	Total			De la 0 - 0,5 ha			0,5 ha - 3 ha			3 ha - 5 ha			5 ha - 10 ha			10 ha - 50 ha		
	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1864	220	1000	4,55	19	3,7	0,20	42	127	2,85	83	376	4,36	73	433	5,88	3	60	17,81
1896	288	1000	3,43	66	6	0,09	90	205	2,27	80	334	4,18	43	282	6,46	9	173	19,33
1930/35	266	1000	3,76	45	12	0,26	105	176	1,67	56	225	4,02	42	296	7,06	18	291	16,50
1941	279	1000	3,58	47	11	0,24	112	178	1,59	51	198	3,87	52	357	6,85	16	256	15,51
1948	230	1000	4,34	20	11	0,54	103	198	1,91	52	232	4,47	41	317	7,69	13	242	18,17

SURSE: Calculat după: G. D. Creangă, *Proprietatea rurală în România*, București, 1907; „Anuarul statistic al României", 1904, 1915 - 1916, 1920 - 1940; „Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor", 1933, nr. 5; „Statistica animalelor domestice" pe anul 1935; Roman Cresin, *Recensământul agricol al României din 1941*. Date provizorii, București, 1945; A. Golopenția și P. Onică, *Recensământul agricol din 1948*, București, 1948; I. Adam și N. Marcu, *Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura României*, vol. I, București, 1956; Costin Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, București, 1956; Vasile Bozga, *Criza agrară în România dintre cele două războaie mondiale*, București, 1975.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 501

Gospodăriile țărănești, la 100 locuitori rurali, după număr și suprafață, în anii 1864, 1896, 1930 - 1935, 1941, 1948

Anii	Total		Gospodării de la 0 la 0,5 ha		0,5 ha - 3 ha		3 ha - 5 ha		5 ha - 10 ha		10 ha - 50 ha	
	Gospodării număr	Suprafață ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Gospodării număr	Suprafață ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1864	20,8	95,1	1,8	0,3	3,9	12,0	7,9	35,7	6,9	41,2	0,3	5,8
1896	24,5	85,0	5,6	0,5	7,6	17,4	6,8	28,4	3,7	24,0	0,8	14,7
1930/35	24,7	92,9	4,2	1,1	9,8	16,4	5,2	20,9	3,9	27,5	1,6	27,0
1941	22,3	80,1	3,7	0,9	9,0	14,3	4,1	15,8	4,2	28,5	1,3	20,5
1948	25,8	112	2,3	1,2	11,6	22,2	5,8	26,0	4,6	35,5	1,5	27,0

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 500.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tabelul 502

Exploatațiile agricole, la 1 000 ha, pe grupe de mărime, după număr și suprafață, în anii 1864, 1905, 1930, 1941, 1948

Anii	Total			Până la 10 ha			10 ha - 100 ha			Peste 100 ha		
	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha	Gospodării număr	Suprafață ha	Media pe gospodărie ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1864	104,2	1000	9,60	102	390	3,82	1,6	28	17,50	0,6	580	966,7
1905	132,8	1000	7,53	127	417	3,28	4,9	108	22,04	0,5	475	950,0
1930	166,1	1000	6,00	153	481	3,14	12,5	243	19,44	0,6	276	460,0
1941	190,0	1000	5,26	176	534	3,03	13,6	210	15,44	0,7	256	365,7
1948	216,7	1000	4,61	203	710	3,50	12,9	290	22,44	---	---	----

SURSA: Vezi sursele de la Tabelul 500.

CUPRINS ANALITIC

Cuvânt înainte 7

Secțiunea întâi

POPULAȚIA AGRICOLĂ 11

I. Populația rurală și agricolă – Observații metodologice 13

1 Populația probabilă, pe medii și categorii, în perioada 1859 – 1947, p. 20.

II. Compoziția profesională a populației active, în anul 1912 – Introducere 23

2 Populația activă pe clase de profesiuni și medii, în anul 1912, p. 24.

III. Compoziția populației active după poziția în profesie, în anul 1912 – Introducere . 25

3 Populația activă după situația în profesie, pe medii, în anul 1912, p. 26.

IV. Populația activă și pasivă și cea ocupată în agricultură, în Transilvania – Introducere 27

4 Populația după medii, rural și urban, în Transilvania, în perioada 1869 – 1910, p. 28; *5* Populația ocupată în agricultură, pe categorii de activitate, în Transilvania, în anii 1870, 1880, 1890, 1900, 1910, mii persoane, p. 28; *6* Populația ocupată în agricultură, pe categorii de activitate, în Transilvania, în anii 1870, 1880, 1890, 1900, 1910, pondere, p. 29; *7* Populația ocupată pe ramuri de activitate, în Transilvania, în anul 1900, p. 30; *8* Populația ocupată pe ramuri de activitate, în Transilvania, în anul 1910, p. 31; *9* Populația după medii – rural și urban –, în Basarabia, în perioada 1862 – 1915, p. 32; *10* Structura profesională a populației la recensământul din anul 1897 în Basarabia, p. 33; *11* Populația la recensămintele din perioada 1869 – 1910, din Bucovina, p. 34.

V. Compoziția profesională a populației active în anul 1930 – Introducere 35

12 Populația activă pe clase de profesiuni și medii, în anul 1930, p. 36.

VI. Compoziția populației active după poziția în profesie, în anul 1930 – Introducere . 37

13 Populația activă după situația în profesiune, pe medii, în anul 1930, p. 38.

VII. Compoziția profesională a populației active în anul 1948 – Introducere 39

14 Repartiția populației active pe clase de profesiuni și medii, în anul 1948, p. 40.

BCU Cluj / Central University Library

VIII. Structura populației active după profesiuni în România și alte țări – Introducere 41

15 Repartizarea populației active după profesiuni, în procente, la diferite recensăminte – comparații internaționale, p. 42.

Secțiunea a doua

FONDUL FUNCIAR DUPĂ MODUL DE FOLOSINȚĂ 43

I. Evoluția teritoriului țării după modul de folosință 45

16 Suprafața totală după modul de folosință, în perioada 1862-1947. Media anilor, mii ha, p. 47; *17* Suprafața totală după modul de folosință, în perioada 1862-1947. Media anilor, procente, p. 48; *18* Suprafața agricolă după modul de folosință, în perioada 1862-1947. Media anilor, mii ha, p. 49; *19* Suprafața agricolă după modul de folosință, în perioada 1862-1947. Media anilor, procente, p. 50; *20* Suprafața arabilă după modul de folosință, în perioada 1862-1947. Media anilor, mii ha, p. 51; *21* Suprafața arabilă după modul de folosință, în perioada 1862-1947. Media anilor, procente, p. 53; *22* Suprafața totală după modul de folosință, în Transilvania, în anii 1872, 1886, 1895, 1905, 1916, mii ha, p. 53; *23* Suprafața totală după modul de folosință, în Transilvania, în anii 1872, 1886, 1895, 1905, 1916, procente, p. 54; *24* Suprafața agricolă după modul de folosință, în Transilvania, în anii 1872, 1886, 1895, 1905, 1916, mii ha, p. 54; *25* Suprafața agricolă după modul de folosință, în Transilvania, în anii 1872, 1886, 1895, 1905, 1916, procente, p. 55; *26* Structura teritoriului, după categorii de teren, în Basarabia, în perioada 1901 - 1910. Media anilor, p. 55; *27* Suprafața după modul de folosință, în Bucovina, în perioada 1863 - 1914. Media anilor, p. 56.

II. Structura teritoriului agricol în România și alte țări, în perioada 1873 - 1938 – Introducere 57

28 Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1873, p. 58; *29* Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1913, p. 58; *30* Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1924, p. 59; *31* Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1928, p. 60; *32* Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1934, p. 61; *33* Structura teritoriului agricol în România și în alte țări, în anul 1938, p. 62.

Secțiunea a treia

PRECIPITAȚII ATMOSFERICE 63

I. Evoluția precipitațiilor atmosferice, în perioada 1895 - 1947 – Introducere 65

34 Precipitațiile atmosferice, în perioada 1895 - 1947, p. 67; *35* Evoluția raportului dintre producția medie la ha, la grâu și porumb și nivelul mediu al precipitațiilor, în perioada 1895 - 1947, p. 69; Graficul 1. Evoluția raportului dintre producția medie la ha, la grâu și porumb și nivelul mediu al precipitațiilor, în perioada 1895 - 1947, p. 71.

Secțiunea a patra

PROPRIETATEA FUNCIARĂ ȘI EXPLOATAȚIA AGRICOLĂ 73

Proprietatea funciară și exploatația agricolă – Observații metodologice 75

A. *Reformele agrare 1848 - 1945* 81

I. Reformele agrare din perioada modernă în România – Observații metodologice 83

II. Reforma agrară din anul 1864 – Introducere 85

36 Țăranii clăcași, pe categorii, în ajunul reformei agrare din anul 1864, p. 86; *37* Suprafața de pământ cuvenită iobagilor și jelerilor din Transilvania la reforma agrară, în anul 1848, p. 87; *38* Țăranii împroprietăriți în baza Legii rurale din anul 1864, după categorii și suprafață, p. 88; *39* Suprafața de pământ atribuită țăranilor, pe categorii, în baza Legii rurale din anul 1864, p. 89; *40* Țăranii împroprietăriți, după categorii, media de suprafață și ponderea din total, pe județe, p. 90.

III. Participarea pământului moșierilor și statului la împroprietărirea țăranilor – Introducere 93

41 Țăranii deveniți proprietari, în perioada 1864 - 1906, pe domeniile statului și pe cele particulare, p. 93.

IV. Plata răscumpărării de către țărănime a sarcinilor feudale – Introducere 95

42 Ratele anuale de plată ale țărănimii pentru eliberarea de sarcini feudale, p. 96; *43* Sumele de răscumpărare a obligațiilor feudale cuvenite moșierilor, pe categorii de clăcași, p. 96; *44* Sumele totale încasate între anii 1865 - 1899 de la țăranii deveniți proprietari, p. 97; *45* Suprafața atribuită în Basarabia prin reforma agrară țărănimii până în anul 1875, p. 97.

V. Reforma agrară din anul 1921 – Introducere 99

46 Reforma agrară din anul 1921. Situația exproprierilor și împroprietăririlor la 31 decembrie 1933, p. 100.

VI. Reforma agrară din anul 1945 – Introducere 102

47 Situația exproprierilor și a împroprietăririlor la 8 ianuarie 1947, p. 103.

B. *Proprietatea funciară și exploatația agricolă* 105

I. Proprietatea și exploatația agricolă – Observații metodologice 107

II. Proprietatea răzeșească înainte de anul 1864 – Introducere 108

48 Proprietatea moșnenilor și răzeșilor înainte de anul 1864, pe județe, p. 109.

III. Structura generală a proprietății funciare până în anul 1905 – Introducere 111

49 Proprietatea funciară cultivabilă, pe categorii de mărime, după număr de proprietăți și suprafață, în anul 1905, p. 112.

IV. Structura generală a proprietății mici țărănești până la sfârșitul secolului 19 – Introducere 114

50 Proprietatea funciară cultivabilă, mică, țărănească, pe categorii de contribuabili, în anul 1896, p. 115.

V. Structura proprietății mici, țărănești, la nivelul județelor – Introducere 116

51 Proprietatea funciară cultivabilă până la 10 ha, după categorii de mărime și ponderea pe județe, în anul 1896, p. 118.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VI. Repartizarea proprietății funciare după categoriile principale de mărime, pe județe – Introducere 120

52 Proprietatea funciară cultivabilă – mică, mijlocie și mare –, după număr și suprafață, pe județe, în anii 1896, 1902, 1905, p. 122.

VII. Componența proprietății funciare, pe categorii și pe județe, după suprafața pe locuitor – Introducere 125

53 Proprietatea funciară cultivabilă, după categorii și suprafață pe locuitor, pe județe, în anul 1905, p. 126.

VIII. Proprietatea funciară a statului în 1907 – Introducere 128

54 Proprietatea funciară a statului după natura suprafețelor, în anul 1907, p. 129.

IX. Țărănimea cu pământ și cea lipsită de pământ, pe județe, în anul 1913 – Introducere 130

55 Populația rurală cu pământ în proprietate și fără pământ, pe județe, în anul 1913, p. 132.

X. Exploatația agricolă pe pământ propriu și arendat; relații agrare între moșieri, arendași și țărani – Introducere 136

XI. Exploatațiile agricole pe pământ propriu și străin, pe grupe de mărime și județe, în anul 1908 – Introducere 140

56 Exploatațiile agricole după grupe și terenul cultivat –propriu și străin – pe județe, în anul 1908, p. 142; *57* Exploatațiile agricole și suprafața folosită, pe grupe de mărime, în anul 1913, p. 144.

XII. Exploatații agricole cercetate după criterii de suprafață și distribuție administrativă – Introducere 146

58 Exploatațiile agricole după număr și suprafață, pe grupe de mărime și județe, în anul 1913, p. 148; *59* Exploatațiile agricole de până la 10 ha, după număr și suprafață, pe grupe de mărime și pe județe, în anul 1913, p. 152; *60* Exploatațiile agricole de peste 100 ha, după număr și suprafață, pe grupe de mărime și județe, în anul 1913, p. 154.

XIII. Proprietatea și exploatația agricolă în Transilvania, până la 1918 – Introducere .. 158

61 Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, în Transilvania, în anul 1870, p. 159; *62* Formele de proprietate a suprafeței agricole, în Transilvania, în anul 1895, p. 160.

XIV. Distribuirea gospodăriilor pe grupe de suprafață, în Transilvania, în anul 1895 – Introducere 161

63 Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, după număr și suprafață, în Transilvania, în anul 1895, p. 163; *64* Exploatațiile agricole, pe grupe principale de mărime, după pondere în număr și suprafață, pe județe, în anul 1895, p.163; *65* Componența suprafeței agricole, medii pe gospodărie, după categorii de teren, pe județe, în Transilvania, în anul 1895, p. 164; *66* Structura suprafeței agricole, medii pe gospodărie, după categorii de teren, pe județe, în Transilvania, în anul 1895, ponderi, p. 164.

XV. Gospodăriile agricole după situația pământului, în proprietate și arendat, în Transilvania, în anul 1895 – Introducere 165

67 Gospodăriile agricole, după mărime şi situaţia lor, în proprietate sau arendă, în Transilvania, în anul 1895, p. 166.

XVI. Distribuirea gospodăriilor agricole după modul de folosinţă a pământului în Transilvania, în anul 1895 – Introducere 167

68 Repartizarea gospodăriilor agricole, pe grupe de mărime, după modul de folosinţă a pământului, în Transilvania, în anul 1895, p. 168; *69* Repartizarea gospodăriilor agricole, pe grupe de mărime, după modul de folosinţă a pământului, în Transilvania, în anul 1895, ponderi, p. 169; *70* Gospodăriile agricole, pe grupe de mărime, în Transilvania, în anul 1910, p. 170.

XVII. Proprietatea funciară pe naţionalităţi în Transilvania, în anul 1910 – Introducere 171

71 Gospodăriile agricole, pe grupe de suprafaţă, după limba maternă a proprietarilor, în Transilvania, în anul 1910, p. 173.

XVIII. Proprietatea funciară distribuită pe grupe de mărime în deceniul trei – Introducere 175

72 Proprietatea funciară arabilă, după număr de contribuabili şi suprafaţă, pe grupe de mărime, în anii 1923 şi 1927, p. 176.

XIX. Media proprietăţii ţărăneşti pe grupe principale de suprafaţă şi pe judeţe – Introducere 177

73 Proprietatea funciară arabilă, ţărănească, până la 50 ha, pe categorii de proprietari, pe judeţe, în anul 1930, p. 178.

XX. Distribuirea exploataţiilor agricole pe grupe de mărime în anii 1930-1935 – Introducere 181

74 Exploataţiile agricole, după număr şi suprafaţă, pe grupe de mărime, în perioada 1930-1935, p. 183.

XXI. Structura exploataţiilor ţărăneşti pe regiuni agrogeografice – Introducere 185

75 Exploataţiile ţărăneşti, pe grupe de mărime şi zone agrogeografice, în anul 1935, ponderi, p. 186.

XXII. Repartiţia gospodăriilor ţărăneşti pe grupe de mărime a pământului în anul 1938 – Introducere 187

76 Exploataţiile agricole, după grupe de mărime şi suprafaţă în proprietate, în anul 1938, p. 188.

XXIII. Repartiţia gospodăriilor ţărăneşti pe categorii de mărime şi regiuni naturale – Introducere 189

77 Repartiţia gospodăriilor agricole, după categorii de mărime, pe regiuni naturale, în anul 1938, p. 189.

XXIV. Suprafaţa exploataţiilor agricole individuale în anul 1941 – Introducere 190

78 Suprafaţa exploataţiilor agricole individuale, faţă de suprafaţa globală, în anul 1941, p. 191.

XXV. Exploatațiile agricole, după categorii de importanță economică în anul 1941 – Introducere 192

79 Exploatațiile agricole individuale, pe grupe de capacitate economică, în anul 1941, p. 193.

XXVI. Repartiția proprietății funciare individuale pe grupe de mărime, în anul 1941 – Introducere 194

80 Proprietățile agricole individuale, pe grupe de mărime și suprafață, în anul 1941, p. 195.

XXVII. Repartiția exploatațiilor agricole individuale, pe grupe de mărime, în anul 1941 196

81 Exploatațiile agricole individuale, pe grupe de mărime și suprafață, în anul 1941, p. 197.

XXVIII. Exploatațiile agricole, după categorii de importanță economică, pe regiuni agrogeografice în anul 1941 – Introducere 198

82 Exploatațiile agricole individuale, după categorii specifice, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941, p. 199.

XXIX. Repartizarea exploatațiilor agricole, după grupe de mărime, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941 – Introducere 200

83 Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941, ponderi, p. 201.

XXX. Exploatațiile agricole după ramura principală de producție în anul 1941 – Introducere 202

84 Exploatațiile agricole propriu-zise după ramura principală de producție, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941, p. 204; *85* Exploatațiile agricole propriu-zise după ramura principală de producție, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941, ponderi, p. 205.

XXXI. Repartiția gospodăriilor agricole, pe grupe de mărime și suprafață, în ianuarie 1948 206

86 Gospodăriile agricole individuale, pe grupe de mărime și suprafață, în ianuarie 1948, p. 207.

XXXII. Repartizarea proprietarilor agricoli, după suprafață, pe regiuni agrogeografice, în anul 1948 208

87 Proprietarii agricoli după mărimea suprafeței în proprietate, pe grupe și regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948, p. 209; *88* Proprietățile agricole, pe grupe de mărime, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948, ponderi, p. 210.

XXXIII. Repartiția exploatațiilor agricole pe regiuni agrogeografice în ianuarie 1948 . 211

89 Exploatațiile agricole după grupe de mărime, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948, p. 212; *90* Exploatațiile agricole, după grupe de mărime, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948, ponderi, p. 212.

XXXIV. Repartiția suprafețelor gospodăriilor agricole, pe categorii de folosință a pământului, în ianuarie 1948 – Introducere 213

91 Suprafața agricolă, după categorii de folosință, distribuită pe grupe de gospodării, în ianuarie 1948, p. 214; *92* Suprafața agricolă, după categorii de folosință, distribuită pe grupe de gospodării, în ianuarie 1948, ponderi în total teren, p. 214; *93* Suprafața agricolă, după categoria de folosință, distribuită pe grupe de gospodării, în ianuarie 1948, ponderi ale grupelor, p. 215.

XXXV. Proprietatea funciară în Basarabia – Introducere 216

94 Posesiunea asupra pământului, pe categorii, în Basarabia, în anii 1877, 1887 și 1905, p. 217; *95* Proprietatea personală asupra pământului, pe categorii de posesori, în Basarabia, în anii 1877 și 1905, p. 217; *96* Suprafața loturilor țărănești, pe categorii, în Basarabia, în anii 1877, 1887 și 1905, p. 218; *97* Distribuirea proprietății asupra pământului, pe categorii de proprietari și grupe de mărime, în Basarabia, în anul 1905, p. 219; *98* Proprietatea țărănească, distribuită pe grupe de mărime, în anul 1905, în Basarabia, p. 220.

XXXVI. Proprietatea funciară în Bucovina până la 1918 – Introducere 221

99 Exploatațiile agricole, după mărime și categorie, în Bucovina, în anul 1902, p. 222; *100* Distribuirea pământului pe grupe, în Bucovina, la sfârșitul secolului 19, p. 222.

XXXVII. Evoluția seculară a structurii proprietății funciare – 1864 - 1948 – Observații metodologice 223

XXXVIII. Evoluția proprietății și exploatației agricole pe categorii de mărime, între anii 1864 - 1948 – Introducere 225

101 Proprietatea și exploatația agrosilvică, pe categorii de mărime, după număr și suprafață, în anii 1864, 1905, 1930, 1941 și 1948, p. 228; *102* Proprietatea și exploatația agrosilvică privată, pe categorii principale de mărime, după număr de gospodării și suprafață, în anii 1864, 1905, 1930, 1941 și 1948, ponderi, p. 231.

XXXIX. Evoluția structurii gospodăriilor țărănești, pe grupe de mărime, între anii 1864 - 1948 – Introducere 232

103 Gospodăriile țărănești, pe grupe de mărime, în anii 1864, 1896, 1930-1935, 1941 și 1948, p. 234; *104* Gospodăriile țărănești, pe grupe de mărime, în anii 1864, 1896, 1930-1935, 1941 și 1948, ponderi, p. 237;

XL. Structura exploatațiilor agricole în România și alte țări la sfârșitul secolului 19 și începutul secolului 20 – Introducere 238

105 Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, după pondere în număr și suprafață, în România și alte țări, între anii 1892 - 1913, ponderi, p. 238.

XLI. Structura exploatațiilor agricole în România și alte țări, în deceniul patru al secolului 20 – Introducere 241

106 Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, după număr și suprafață, în România și alte țări, între anii 1929 - 1935, p. 242; *107* Exploatațiile agricole, pe grupe de mărime, după număr și suprafață, în România și alte țări, între anii 1929 - 1935, ponderi, p. 242.

C. *Relații agrare – arendă, învoieli agricole, munci agricole* 245

I. Relații agrare – arendă, învoieli agricole, munci agricole – Introducere 247

108 Proprietatea funciară mare, exploatată în regie şi în arendă, în anul 1905, p. 250; *109* Proprietatea funciară mare, arendată, pe judeţe, în anul 1905, p. 250; *110* Exploataţiile agricole de peste 100 ha cultivate, în proprietate şi în arendă, pe zone agrogeografice, în anul 1904, p. 251; *111* Exploataţiile agricole de sub 100 ha cultivate, în proprietate şi în arendă, pe zone agrogeografice, în anul 1904, p. 252; *112* Suprafaţa cultivată, pe grupe de mărime, în proprietate şi în arendă, în anul 1913, p. 253; *113* Exploataţiile agricole, pe grupe de mărime, cultivate în proprietate sau arendă şi dijmă, pe judeţe, în anul 1913, ponderi, p. 254; *114* Exploataţia mare şi exploataţia mică, după modul de cultură, pe pământ propriu şi arendat, în perioada 1905 – 1916, p. 256; *115* Munca în parte, după numărul ţăranilor şi suprafaţa lucrată, pe grupe de mărime, în Transilvania, în anul 1900, p. 256; *116* Arendarea pământului ţărănesc, în anul 1907, p. 257.

II. Arendarea proprietăţii funciare în perioada interbelică – Introducere 258

117 Proprietăţile arendate, după număr şi suprafaţă, pe grupe de mărime, în anii 1923 şi 1927, p. 259.

III. Evoluţia arenzilor la marea proprietate funciară – Introducere..... 260

118 Arenda încasată de Eforia spitalelor civile, în perioada 1865 – 1907, p. 261; *119* Arenda încasată de Aşezămintele brâncoveneşti, în perioada 1865 – 1907, p. 261; *120* Arenda totală şi medie pe ha încasată pentru moşiile statului, în perioada 1865 – 1907, p. 262; *121* Venitul mediu la ha al moşiilor statului administrate în regie, în perioada 1865 – 1907, p. 262.

IV. Preţul pământului şi arenda – Introducere 263

122 Preţul pământului marii proprietăţi, pe judeţe şi zone agrogeografice, în perioada 1873 – 1897. Medii ale anilor, p. 265; *123* Preţul pământului arabil şi arenda, pe regiuni agricole, în anul 1929, p. 266; *124* Preţul mediu al pământului arabil şi arenda medie la ha, pe regiuni agricole, în anul 1929, p. 267; *125* Preţul mediu al pământului şi arenda medie la ha a viilor, pe regiuni agricole, în anul 1929, p. 268; *126* Preţul mediu al pământului şi arenda medie la ha a livezilor de pomi, pe regiuni agricole, în anul 1929, p. 269; *127* Preţul mediu al pământului şi arenda medie la ha a fâneţelor naturale, pe regiuni agricole, în anul 1929, p. 270; *128* Preţul mediu al pământului şi arenda medie la ha a păşunilor, pe regiuni agricole, în anul 1929, p. 271; *129* Preţul mediu la ha al pădurilor, pe regiuni agricole, în anul 1929, p. 272; *130* Preţul mediu pe ha al pământului în România şi în alte ţări europene, în anii 1936 – 1937, p. 273.

V. Arendă, dijmă, ruşfeturi, suportate de ţăranii învoiţi, în perioada 1870 - 1906 – Introducere 274

131 Arenda în bani, medie, pe judeţe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906, p. 276; *132* Arenda în bani, pe grupe de preţuri şi moşii, în anii 1870 şi 1906, p. 277; *133* Arenda în dijmă, pe grupe de mărime şi moşii, în anii 1870 şi 1906, p. 278; *134* Arenda medie simplă – în dijmă şi bani – şi cu suprasarcini la un ha cultivat cu porumb, pe provincii, în anul 1906, p. 279; *135* Arenda medie a unui ha de cultură, în dijmă şi bani, la grâu şi porumb şi preţul păşunatului, pe judeţe, în anul 1906, p. 280; *136* Ruşfeturile la culturile în dijmă la grâu şi porumb în raport de mărimea dijmei, pe judeţe, în anul 1906, p. 281; *137* Dijma de-a valma şi dijma la tarla, la cultura porumbului, după numărul moşiilor arendate, pe provincii, în anul 1906, p. 282.

VI. Preţul păşunatului vitelor în perioada 1870 - 1906 – Introducere 283

138 Preţul mediu al păşunatului – pe hectar – plătit de ţărani, pe judeţe şi provincii, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906, p. 284; *139* Preţul mediu al păşunatului – pe cap de vită mică – plătit de ţărani –, pe judeţe şi provincii, în anii 1870, 1880, 1890,

1900 şi 1906, p. 285; *140* Preţul mediu al păşunatului – pe cap de vită mare – plătit de ţărani –, pe judeţe şi provincii, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906, p. 286.

VII. Contractele de învoieli agricole – Introducere 287

141 Contracte de învoieli de munci agricole şi numărul ţăranilor învoiţi, în perioada 1908 - 1913, p. 288; *142* Contracte de învoieli de arendă, în bani şi în dijmă, a pământului, în perioada 1908 - 1913, p. 289; *143* Contracte de învoieli de arendă, în bani, a pământului, în perioada 1908 - 1913, p. 289; *144* Contracte de învoieli de arendă, în dijmă, a pământului, în perioada 1908 - 1913, p. 290; *145* Ţăranii învoiţi pentru pământ arendat, în dijmă şi bani, pe judeţe, în anii 1911 - 1913, p. 291; *146* Contracte de învoieli pentru păşunat, pe suprafaţă, în perioada 1908 - 1913, p. 292; *147* Contracte de învoieli pentru păşunat, pe cap de vită, în perioada 1908 - 1913, p. 293; *148* Învoieli agricole încheiate ilegal, prin contracte verbale, în perioada 1908 - 1913, p. 294; *149* Încălcarea prevederilor Legii învoielilor agricole, în perioada 1908 - 1913, p. 295.

VIII. Evoluţia preţului lucrărilor agricole – Introducere 297

150 Preţul lucrărilor agricole – aratul – în medie pe judeţe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906, p. 298; *151* Preţul lucrărilor agricole – praşila – în medie pe judeţe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906, p. 299; *152* Preţul lucrărilor agricole – secera – în medie pe judeţe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906, p. 301; *153* Preţul zilei de muncă – cu braţele – în agricultură, media pe judeţe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906, p. 302; *154* Preţul zilei de muncă – ziua cu carul – în agricultură, media pe judeţe, în anii 1870, 1880, 1890, 1900 şi 1906, p. 303; *155* Preţul mediu al lucrărilor agricole complete pentru un hectar de porumb, în anii 1904 - 1906, p. 304; *156* Preţul mediu al lucrărilor agricole complete pentru un hectar de păioase, în anii 1904 - 1906, p. 305.

IX. Evoluţia preţului forţei de muncă, în perioada 1930 - 1938 – Introducere 306

157 Preţul forţei de muncă şi al unor lucrări agricole, pe anotimpuri şi luni, în anii 1930 - 1938, p. 307.

IX. Muncitorii agricoli în anul 1940 – Introducere 308

158 Muncitorii agricoli, temporari şi permanenţi, pe regiuni agrogeografice, în anul 1940, p. 309; *159* Muncitorii agricoli, temporari şi permanenţi, pe regiuni agrogeografice, la 100 de exploataţii, în anul 1940, p. 310.

XI. Modul de utilizare a forţei de muncă şi a pământului în exploataţiile agricole – Introducere 311

160 Exploataţiile agricole după modul de folosire a muncii şi terenului, în anul 1941, p. 313; *161* Exploataţiile agricole după modul de folosire a muncii, în anul 1941, p. 314; *162* Exploataţiile agricole propriu-zise, după modul de întrebuinţare a mâinii de lucru, pe regiuni agrogeografice, în anul 1941, p. 316;

XII. Muncitorii agricoli folosiţi în anul agricol 1946 - 1947 – Introducere 317

163 Muncitorii agricoli, după categorii şi modalităţi de plată şi zile lucrate, în anul 1946/1947, p. 318; *164* Muncitorii agricoli, după categorii şi modalităţi de plată şi zile lucrate, pe regiuni agrogeografice, în anul agricol 1946/1947, p. 319.

Secţiunea a cincea

MUNCA AGRICOLĂ – DISPONIBILITĂŢI ŞI NECESITĂŢI 321

I. Necesarul şi disponibilul de forţă de muncă în agricultură – Observaţii metodologice 323

165 Cantitatea de muncă utilizată în agricultură la principalele culturi vegetale, în anul 1905, p. 325; *166* Necesarul anual de timp de muncă în agricultură, pe ramuri consumatoare, în anul 1939, p. 326; *167* Disponibilul anual de timp de muncă în agricultură, în anul 1939, p. 327; *168* Necesarul şi disponibilul anual de timp de muncă în agricultură după perioade, în zile de muncă şi unităţi de forţă de muncă, p. 329; *169* Necesarul şi disponibilul de timp de muncă în agricultură, pe categorii de exploataţii, în perioada de activitate intensă, p. 330.

Secţiunea a şasea

ÎNVĂŢĂMÂNTUL AGRICOL ŞI CADRELE DE SPECIALIŞTI 331

I. Învăţământul agricol şi cadrele de specialişti 333

170 Învăţământul agricol – şcoli, cadre didactice, elevi şi studenţi, în anii 1876 - 1939, p. 335; *171* Învăţământul agricol inferior şi superior, în Transilvania, pe specialităţi, după număr de şcoli şi elevi, în perioada 1888 - 1914, p. 337; *172* Învăţământul agricol de stat, mediu şi inferior, după specialitatea şcolilor, în perioada 1926 - 1940, p. 339; *173* Învăţământul agricol, de stat şi particular, după grade, în perioada 1926 - 1938, p. 341; *174* Învăţământul agricol de stat, mediu şi inferior, după specialitatea şcolilor, în perioada 1940 - 1947, p. 342; *175* Învăţământul agricol, de stat şi particular, după grade, în perioada 1938 - 1947, p. 344; *176* Învăţământul agricol de stat, şcoli elementare (de iarnă), după specialitate, în perioada 1926 - 1947, p. 345; *177* Învăţământul agricol particular, după grade şi specialitatea şcolilor, în perioada 1926 - 1947, p. 346; *178* Cadrele de specialişti – corp agronomic şi auxiliar – pe grade şi clase, în anii 1926, 1930, 1932, 1935, 1938 şi 1943, p. 349; *179* Cadrele de specialişti – corp agronomic şi auxiliar – după grade şi clase, în anul 1926, p. 350; *180* Cadrele de specialişti – corp agronomic şi auxiliar – pe grade şi clase, după ocupaţii, în anul 1932, p. 350; *181* Cadrele de specialişti – corp agronomic şi auxiliar – pe grade şi clase, după ocupaţii, în anul 1935, p. 351; *182* Cadrele de specialişti – corp agronomic şi auxiliar – pe grade şi clase, după ocupaţii, în anul 1938, p. 352; *183* Inginerii silvici, pe grade şi instituţii, la 1 ianuarie 1938, p. 353; *184* Cadrele de specialişti – corp agronomic şi auxiliar – pe grade şi clase, după ocupaţii, în anul 1943, p. 353.

Secţiunea a şaptea

MAŞINI ŞI UNELTE AGRICOLE 355

I. Maşinile şi uneltele în agricultură – Observaţii metodologice 357

II. Maşinile agricole – Introducere 359

185 Maşinile agricole principale, în perioada 1865– 1947, p. 361.

III. Uneltele agricole – Introducere 364

186 Uneltele agricole principale, în perioada 1865– 1947, p. 365.

IV. Suprafaţa ipotetică de lucru a maşinilor agricole – Introducere 367

187 Suprafaţa ipotetică de lucru cu principalele maşini agricole, în anii 1865, 1927, 1937, 1941, 1946, p. 369; *188* Maşinile şi uneltele agricole, în Basarabia, pe categorii, în anii 1910 şi 1919, p. 372; *189* Maşinile şi uneltele agricole principale, în Basarabia, pe categorii, simple şi perfecţionate, în perioada 1870 - 1897, p. 373; *190* Maşini şi unelte agricole, în Bucovina, după categorii, în anul 1902, p. 375.

V. Forţa motrice a principalelor maşini utilizate în agricultură – Introducere 376

191 Forţa motrice a principalelor maşini agricole, exprimată în CP, în perioada 1865 – 1947, p. 377.

VI. Maşini agricole, evoluţie pe judeţe şi zone agrogeografice, în perioada 1865 - 1913 – Introducere 382

192 Maşini de semănat şi secerat, pe judeţe, în perioada 1865 - 1905, p. 383; *193* Maşinile de treierat păioase – batoze – pe judeţe, în perioada 1865 – 1913, p. 384.

VII. Maşinile agricole cu aburi şi proprietarii lor pe categorii şi judeţe, în anul 1905 – Introducere 386

194 Maşini agricole acţionate de forţa aburului, după categorii, pe judeţe, în anul 1905, p. 387; *195* Proprietarii de maşini agricole cu aburi, pe categorii şi judeţe, în anul 1905, p. 388.

VIII. Centralizarea maşinilor de treierat în proprietate în anul 1913 – Introducere..... 389

196 Proprietarii de maşini de treierat şi maşinile în posesie, pe grupe, în anul 1913, p. 389.

IX. Maşinile şi uneltele agricole şi valoarea lor, distribuite între exploataţia mare şi exploataţia mică, în anul 1905 – Introducere 391

197 Maşinile şi uneltele agricole, pe categorii, repartizate între exploataţia mare şi exploataţia mică, în anul 1905, p. 392; *198* Valoarea maşinilor şi uneltelor agricole repartizate între exploataţia mare şi mică, în anul 1905, p. 393.

X. Maşinile agricole acţionate mecanic, pe regiuni agrogeografice, după suprafaţa de lucru şi grupele de putere, în anul 1935 – Introducere 394

199 Maşinile şi uneltele agricole principale, în Transilvania, în anii 1870, 1895 şi 1915, p. 395; *200* Maşinile agricole acţionate mecanic, pe regiuni agrogeografice, în anul 1935, p. 395; *201* Maşinile agricole acţionate mecanic, pe regiuni agrogeografice, în raport cu suprafaţa de lucru, în anul 1935, p. 396; *202* Tractoarele pe grupe de forţă motrice şi pe regiuni agrogeografice, în anul 1935, p. 396.

XI. Sursa de forţă motrice şi capacitatea de lucru a maşinilor de treierat, în anul 1938 – Introducere 397

203 Maşinile de treierat, după sursa forţei motrice şi capacitatea de lucru, în anul 1938, p. 398.

XII. Maşini şi unelte agricole pe ţinuturi, în anul 1937 – Introducere 399

204 Principalele maşini agricole, pe ţinuturi, în anul 1937, p. 400; *205* Principalele unelte agricole, pe ţinuturi, în anul 1937, p. 401.

BCU CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

XIII. Maşinile şi uneltele agricole, pe zone agrogeografice, în ianuarie 1948 – Introducere . 402

206 Maşinile şi uneltele agricole, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948, p. 404; *207* Maşinile şi uneltele agricole, pe regiuni agrogeografice, în ianuarie 1948, proporţia pe exploataţii şi suprafaţă, p. 405.

XIV. Maşinile agricole în România şi în alte ţări – Introducere 406

208 Maşini agricole în România şi alte ţări, în anii 1865, 1882 şi 1895, p. 407; *209* Maşini agricole în România şi alte ţări, între anii 1929 – 1935, p. 408; *210* Suprafaţa arabilă pe maşină agricolă, în România şi alte ţări, în deceniul patru, p. 408.

Secţiunea a opta

ANIMALELE ŞI PRODUCŢIA ANIMALIERĂ 409

I. Animalele şi producţia animalieră – Observaţii metodologice 411

II. Efectivul de animale şi structura lui în perioada 1860 – 1947 – Introducere..... 413

211 Numărul de animale şi păsări, după specii, în perioada 1860 – 1947, p. 415; *212* Numărul de cabaline, pe categorii, în perioada 1860 – 1947, p. 424; *213* Numărul de bovine, pe categorii, în perioada 1860 – 1947, p. 425; *214* Numărul de buvaline, pe categorii, în perioada 1860 – 1947, p. 426; *215* Numărul de ovine şi caprine, pe categorii, în perioada 1860 – 1947, p. 427; *216* Numărul de porcine, pe categorii, în perioada 1860 – 1947, p. 429; *217* Structura efectivului de animale, pe specii, în perioada 1869 – 1947, p. 430; *218* Numărul animalelor de muncă, în perioada 1860 – 1947, p. 431; *219* Suprafeţele arabile, de păşuni şi fâneţe şi agricole ce revin la 100 animale etalon VM, în perioada 1860 – 1947, p. 432.

III. Animalele, pe specii raportate pe proprietari, după categorii de profesii, în anul 1900 – Introducere..... 433

220 Proprietarii de animale după profesie şi animalele în proprietate, în anul 1900, p. 435; *221* Proprietarii de cai, după profesie şi număr de animale, în proprietate, în anul 1900, p. 436; *222* Proprietarii de bovine, după profesie şi număr de animale, în anul 1900, p. 437.

IV. Densitatea animalelor la suprafaţa de păşune – Introducere 438

223 Densitatea animalelor la suprafeţele de păşune, pe judeţe şi zone agrogeografice, în anul 1900, p. 440; *224* Animalele de muncă, în raport de suprafaţa arabilă, pe judeţe, în anul 1900, p. 441.

V. Şeptelul în Transilvania până la 1918 – Introducere 442

225 Efectivul de animale, pe specii, în Transilvania, în anii 1870, 1884, 1895 şi 1911, p. 443; *226* Structura efectivului de animale calculat în etalon vită mare, în Transilvania, în anii 1870, 1884, 1895 şi 1911, p. 443; *227* Animalele în etalon vită mare, în Transilvania, pe gospodării, după grupe de mărime şi la 100 ha arabil, în anul 1895, p. 444; *228* Animalele după specii, în Transilvania, la 100 gospodării, după grupe de mărime, în anul 1895, p. 444; *229* Bovinele la 100 gospodării, pe grupe de mărime, după zone agrogeografice, în Transilvania, în anul 1895, p. 445; *230* Cabaline la 100 gospodării, pe grupe de mărime, după zone agrogeografice, în Transilvania, în anul 1895, p. 445; *231* Ovine la 100 gospodării, pe grupe de mărime,

după zone agrogeografice, în Transilvania, în anul 1895, p. 446; *232* Porcine la 100 gospodării, pe grupe de mărime, după zone agrogeografice, în Transilvania, în anul 1895, p. 446; *233* Greutatea animalelor, pe specii şi pondere, în Transilvania, în anul 1895, p. 446; *234* Valoarea animalelor, pe specii şi grupe de gospodării, în Transilvania, în anul 1895, p. 447; *235* Valoarea animalelor, pe specii şi grupe de gospodării, după ponderea speciilor, în Transilvania, în anul 1895, p. 448; *236* Suprafaţa de teren în ha, pe categorii, la 100 animale unităţi vită mare, în Transilvania, în anul 1895, p. 448; *237* Cantitatea unor furaje principale care revin la 1000 kg greutate animal viu, pe zone agrogeografice, în Transilvania, în anul 1895, p. 448; *238* Animalele după specii, în Basarabia, în perioada 1888 - 1916, p. 449; *239* Animalele după specii, în perioada 1863 - 1910, în Bucovina, p. 450.

VI. Distribuirea animalelor în exploataţii agricole – Introducere 451

240 Repartizarea vitelor mari în exploataţiile agricole după mărimea terenului şi numărul de animale în proprietate, în anul 1935, p. 452; *241* Repartizarea porcilor şi oilor în exploataţiile agricole, după mărimea terenului şi numărul de animale în proprietate, în anul 1935, p. 453.

VII. Animalele de muncă şi rentă, pe grupe de gospodării – Introducere 454

242 Repartiţia animalelor de muncă, după specii, pe grupe de gospodării, în anul 1938, p. 455; *243* Repartiţia animalelor de rentă, după specii, pe grupe de gospodării, în anul 1938, p. 456;

VIII. Densitatea animalelor pe exploataţii – Introducere 457

244 Animalele după specii, pe zone agrogeografice, la 100 exploataţii, în anul 1941, p. 458; *245* Animalele după specii, pe zone agrogeografice, la 100 ha arate, în anul 1941, p. 458;

IX. Distribuirea animalelor după specii, pe zone agrogeografice – Introducere..... 459

246 Animalele după specii, pe zone agrogeografice, în anul 1948, p. 460; *247* Animalele după specii, pe zone agrogeografice, în ianuarie 1948, p. 460;

X. Evaluări asupra stocului păsărilor de curte, a structurii pe specii – Introducere 461

248 Păsările de curte, după specii, în etalon găini, în perioada 1927 - 1947, p. 462; *249* Repartizarea găinilor, pe grupe de gospodării, în anul 1935, p. 463; *250* Repartizarea găinilor, pe grupe de gospodării, după zone de relief, în anul 1935 – procente, p. 463; *251* Repartizarea păsărilor, după speciile principale, pe grupe de gospodării, în anul 1935, p. 464; *252* Repartizarea păsărilor, pe specii principale, pe grupe de gospodării, în anul 1935, p. 464; *253* Repartizarea găinilor la 1000 locuitori şi 100 ha cultivate cu cereale, în diferite ţări, în anul 1935, p. 464.

XI. Producţia animalieră – Observaţii metodologice 465

XII. Producţia animalieră – Introducere 468

254 Producţia de carne, după specii animale, în perioada 1862 - 1947, p. 469; *255* Producţia de piei, după specii animale, în perioada 1862 - 1947, p. 474; *256* Producţia de brânză, lână, lapte, tacâmuri, ouă, fulgi şi puf, în perioada 1862 - 1947, p. 476; *257* Producţia de gunoi animal, după speciile şeptelului, în perioada 1862 - 1947, p. 479;

XIII. Pescuitul şi producţia de peşte – Introducere 482

258 Producția estimată de pește, în perioada 1895 - 1944, p. 484; *259* Suprafața de ape pescuibilă și producția de pește obținută, în perioada 1929 - 1939, p. 486.

XIV. Apicultura – Introducere 487

260 Stupii de albine, numărul și producția lor, în perioada 1860 - 1947, p. 488; *261* Producția apicolă, în Transilvania, în anii 1895, 1900, 1905, 1911, p. 489; *262* Producția gogoșilor de mătase, în Transilvania, în anii 1895, 1900, 1905, 1910, 1915, p. 489.

XV. Sericicultura – Introducere 490

263 Creșterea viermilor de mătase, producția, în perioada 1862 - 1934, p. 491.

Secțiunea a noua

CULTURI ȘI PRODUCȚII AGRICOLE VEGETALE 493

A. *Cereale* 495

I. **Producția agricolă vegetală** – Observații metodologice 497

II. **Culturile de cereale** – Introducere 502

264 Suprafața cultivată cu cereale, pe culturi, în perioada 1862 - 1947, p. 504; *265* Suprafața cultivată cu cereale, pe culturi principale, în perioada 1862 - 1947, p. 512; *266* Structura pe culturi a suprafeței însămânțate cu cereale, în perioada 1862 - 1947, p. 512; *267* Suprafața cultivată cu principalele cereale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1918, p. 513; *268* Suprafața cultivată cu principalele cereale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1918. Media anilor, p. 514; *269* Structura pe culturi a suprafeței însămânțate cu principalele cereale, în Transilvania, în perioada 1869-1918. Media anilor. Ponderi, p. 515; *270* Producția anuală de cereale, pe culturi, în perioada 1869 - 1947, p. 515; *271* Producția de cereale, pe principalele culturi, în perioada 1869 - 1947. Media anilor, p. 519; *272* Structura producției de cereale, în perioada 1869 - 1947. Media anilor, p. 519; *273* Producția anuală a principalelor cereale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1918, p. 520; *274* Producția principalelor cereale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1918. Media anilor, p. 521; *275* Structura producției principalelor cereale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1918. Media anilor. Ponderi, p. 522; *276* Producția medie la hectar, la principalele culturi cerealiere, în perioada 1869 - 1947, p. 522; *277* Producția medie la hectar, la principalele cereale, în perioada 1869 - 1947. Media anilor, p. 525; *278* Producția medie la hectar a principalelor culturi cerealiere, în Transilvania, în perioada 1869 - 1918, p. 525; *279* Producția medie la hectar a principalelor culturi cerealiere, în Transilvania, în perioada 1869 - 1918. Media anilor, p. 526.

III. Cultura principalelor cereale pe județe – Introducere 527

280 Suprafața însămânțată cu grâu, pe județe, în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 528; *281* Suprafața însămânțată cu porumb, pe județe, în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 529; *282* Suprafața însămânțată cu orz, pe județe, în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 530; *283* Suprafața însămânțată cu ovăz, pe județe, în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 531; *284* Producția de grâu, pe județe, în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 532; *285* Producția de porumb, pe județe, în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 533; *286* Producția de orz, pe județe, în

perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 534; *287* Producția de ovăz, pe județe, în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 535; *288* Producția medie la hectar a principalelor cereale, în România și alte țări europene, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 536; *289* Producția medie, pe locuitor, a principalelor cereale, în România și alte țări europene, în anii 1873, 1909 - 1913, 1934 - 1938, p. 539.

B. *Plante industriale* 541

I. Culturile de plante industriale – Introducere 543

290 Suprafața cultivată cu plante industriale, pe culturi, în perioada 1862 - 1947, p. 545; *291* Suprafața cultivată cu plante industriale, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 549; *292* Suprafața cultivată cu principalele plante industriale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915, p. 550; *293* Suprafața cultivată cu principalele plante industriale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915. Media anilor, p. 551; *294* Producția culturilor de plante industriale, în perioada 1862 - 1947, p. 551; *295* Producția de plante industriale, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 555; *296* Producția medie la hectar, de plante industriale, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 556; *297* Producția medie la hectar a culturilor principale de plante industriale, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 560; *298* Producția principalelor culturi de plante industriale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915, p. 561; *299* Producția principalelor culturi de plante industriale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915. Media anilor, p. 561; *300* Producția medie la hectar a principalelor plante industriale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915, p. 562; *301* Producția medie la hectar a principalelor culturi de plante industriale, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915. Media anilor, p. 563.

C. *Plante alimentare* 565

I. Cultura plantelor alimentare – Introducere 567

302 Suprafața cultivată cu plante alimentare, în perioada 1862 - 1947, p. 568; *303* Suprafața cultivată cu plante alimentare, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 571; *304* Suprafața cultivată cu plante alimentare, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915. Media anilor, p. 572; *305* Producția culturilor de plante alimentare, în perioada 1862 - 1947, p. 572; *306* Producția culturilor de plante alimentare, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 576; *307* Producția principalelor plante alimentare, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915. Media anilor, p. 576; *308* Producția medie la hectar a culturilor de plante alimentare, în perioada 1862 - 1947, p. 577; *309* Producția medie la hectar a culturilor de plante alimentare, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 579; *310* Producția la hectar a principalelor plante alimentare, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915. Media anilor, p. 580.

D. *Plante de nutreț* 581

I. Plantele de nutreț – Observații metodologice 583

311 Suprafața ocupată cu plante de nutreț, în perioada 1862 - 1947, p. 586; *312* Suprafața ocupată cu plante de nutreț, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 591; *313* Suprafața cultivată cu plante de nutreț, în Transilvania, în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 591; *314* Producția de plante de nutreț, în perioada 1862 - 1947, p. 592; *315* Producția de plante de nutreț, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 596; *316* Producția de plante de nutreț, în Transilvania

în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 596; *317* Producția medie la hectar a plantelor de nutreț, în perioada 1862 - 1947, p. 597; *318* Producția medie la hectar a plantelor de nutreț, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 599; *319* Producția medie la hectar de plante de nutreț, în Transilvania, în perioada 1870 - 1915. Media anilor, p. 599; *320* Producția de paie și coceni, în Transilvania, în perioada 1869 - 1915, p. 600; *321* Exploatarea pășunilor de peste 100 ha, pe forme și grupe de suprafețe, în anul 1904, p. 600; *322* Întinderea pășunilor în anul 1910, după situația terenului, p. 601; *323* Suprafața pășunilor, după categorii de proprietate și ponderea lor în diferite forme de teren, în anul 1910, p. 602; *324* Izlazurile comunale, proiectate și constituite, după forme de proprietate, pe județe, în anul 1913, p. 604; *325* Pășunile comunale și comune, după zone de teren, în perioada 1931 - 1934, p. 605.

E. *Vii și livezi* 607

I. Plantațiile de vii și pomi fructiferi – Observații metodologice 609

II. Cultura viței de vie – Introducere 613

326 Suprafața plantațiilor de vii și producția de struguri, în perioada 1862 - 1947, p. 615; *327* Suprafața plantațiilor de vii și producția de struguri, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 619.

III. Suprafața viilor pe județe – Introducere 620

328 Plantațiile de vii pe rod în anii 1882, 1897, 1908 și 1915, pe județe, p. 620; *329* Suprafața viilor, producția medie la ha și producția totală de must, în Transilvania, în perioada 1861 - 1918, p. 622; *330* Suprafața viilor, producția medie la ha și producția totală de must, în Transilvania, în perioada 1861 - 1918. Media anilor, p. 623; *331* Plantațiile de vii altoite după suprafață, pe grupe de mărime și număr de proprietari, în anul 1927, p. 623; *332* Plantațiile de vii pe categorii, după mărimea suprafețelor în proprietate, în anul 1935, p. 624.

IV. Cultura pomilor fructiferi – Introducere 625

333 Suprafața și producția pomilor fructiferi, în perioada 1862 - 1947, p. 627; *334* Suprafața și producția pomilor fructiferi, în perioada 1862 - 1947. Media anilor, p. 631; *335* Numărul și suprafața pomilor fructiferi, după specii și zone agrogeografice, în anul 1905, p. 632; *336* Pomii fructiferi în perioada 1905, 1927 - 1938, p. 633; *337* Producția pomilor fructiferi în perioada 1906, 1927 - 1946, p. 635; *338* Viile și pomii fructiferi, după suprafață și producție, în Basarabia, în perioada 1875 - 1909, p. 636; *339* Pomii fructiferi și producția lor în România și alte țări europene, media anilor 1932 - 1937, p. 637.

F. *Culturi agricole vegetale – Basarabia și Bucovina* 639

I. Culturi agricole vegetale în Basarabia – Introducere 641

340 Suprafața însămânțată, producția totală și producția medie la deseatină, a cerealelor, în perioada 1870 - 1899, p. 642; *341* Suprafața însămânțată cu principalele cereale, în Basarabia în anii 1900 - 1916, p. 643; *342* Producția principalelor culturi cerealiere, în Basarabia, în perioada 1900 - 1916, p. 644; *343* Producția medie la deseatină a principalelor culturi cerealiere, în Basarabia, în perioada 1900 - 1916, p. 645; *344* Producția și consumul de cereale, în perioada 1902 - 1911, în Basarabia, p. 646; *345* Suprafața cultivată și producția agricolă obținută pe mica și marea

exploatație, în perioada 1898 - 1905, p. 647; *346* Suprafața însămânțată cu plante industriale și alimentare, în Basarabia, în perioada 1890 - 1915, p. 647; *347* Producția culturilor de plante industriale și alimentare, în Basarabia, în perioada 1890 - 1915, p. 649.

II. Culturile agricole vegetale în Bucovina – Introducere 651

348 Suprafețele cultivate cu cereale, după principalele culturi, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 652; *349* Suprafețele cultivate cu cereale, după principalele culturi, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 653; *350* Producția de cereale, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 653; *351* Producția de cereale, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915. Media anilor, p. 654; *352* Producția medie la hectar de cereale, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 655; *353* Producția medie la ha de cereale, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915. Media anilor, p. 656; *354* Suprafețele cultivate cu principalele plante industriale, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 656; *355* Suprafețele cultivate cu principalele plante industriale, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915. Media anilor, p. 658; *356* Producția de plante industriale, în perioada 1874 - 1915, în Bucovina, p. 658; *357* Producția de plante industriale, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915. Media anilor, p. 659; *358* Producția medie la hectar de plante industriale, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 660; *359* Producția medie la hectar de plante industriale, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 661; *360* Suprafețele cultivate cu principalele plante alimentare, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 661; *361* Suprafețele cultivate cu principalele plante alimentare, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915. Media anilor, p. 662; *362* Producția de plante alimentare, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 662; *363* Producția de plante alimentare, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, Media anilor, p. 663; *364* Producția medie la hectar de plante alimentare, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 663; *365* Producția medie la hectar de plante alimentare, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915. Media anilor, p. 664; *366* Suprafețele cultivate cu principalele plante furajere, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 664; *367* Suprafețele cultivate cu principalele plante furajere, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915. Media anilor, p. 665; *368* Producția de plante furajere, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 666; *369* Producția de plante furajere, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915. Media anilor, p. 666; *370* Producția medie la hectar de plante furajere, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915, p. 667; *371* Producția medie la hectar de plante furajere, în Bucovina, în perioada 1874 - 1915. Media anilor, p. 667.

Secțiunea a zecea

FONDUL FORESTIER 669

I. Fondul forestier – Observații metodologice 671

372 Fondul forestier după categorii de proprietari și suprafața împădurită, în perioada 1860 - 1948, p. 675; *373* Suprafața pădurilor după forma de proprietate, în Transilvania, în anii 1885, 1893, 1900, 1904, 1908 și 1912, p. 681; *374* Suprafața pădurilor după forma de proprietate, în Transilvania, în anii 1885 și 1893, p. 681; *375* Suprafața împădurită, pe categorii de proprietate, în perioada 1850 - 1919, în Basarabia, p. 682; *376* Fondul forestier, după provincii istorice, categorii de proprietari și forme de teren, în anul 1922, p. 682; *377* Fondul forestier, după provincii istorice, categorii de proprietari și forme de teren, în anul 1922 - Procente în total, p. 683; *378* Fondul forestier al statului după formele de exploatare, până la 1912 și între 1912 - 1922, p. 684.

II. Compoziția după esențe a fondului forestier – Introducere 685

379 Repartiția, după esențe, a pădurilor, în anii 1912, 1922, 1929 și 1947, p. 686; *380* Suprafața pădurilor, după esențe, în Transilvania, în anii 1885, 1893, 1900, 1904, 1908 și 1912, p. 686; *381* Distribuirea suprafeței pădurilor după specii forestiere, pe categorii de proprietate și pe provincii istorice, în anul 1929, p. 687.

III. Repartiția pe grupe de vârstă a pădurilor – Introducere 688

382 Repartiția după clase de vârstă a pădurilor statului, în anii 1922, 1930, 1935, 1938/39 și 1941/42, p. 689; *383* Repartiția după clase de vârstă a pădurilor statului, în anii 1922, 1930, 1935, 1938/39 și 1941/42 – procente, p. 689; *384* Repartiția după clase de vârstă a pădurilor, în anii 1922 și 1929, p. 689; *385* Distribuirea suprafeței pădurilor pe clase de vârstă, după categorii de proprietate și pe provincii istorice, în anul 1929, p. 690.

IV. Masa lemnoasă exploatată din fondul forestier – Introducere 691

386 Extracția de masă lemnoasă din păduri, după categorii de esențe, în perioada 1922 - 1945, p. 692.

V. Împăduriri – Introducere 694

387 Suprafața supusă împăduririi, pe categorii de beneficiari, în perioada 1920 - 1939, p. 694; *388* Fondul forestier. Producția și consumul de lemn, în România și alte țări europene, în anul 1928, p. 695; *389* Fondul forestier, producția și consumul de lemn, în România și alte țări europene, în anul 1938, p. 696.

Secțiunea a unsprezecea

VALOAREA PRODUCȚIEI AGRICOLE, PREȚURI ÎN AGRICULTURĂ 697

I. Estimarea valorică a producției agriculturii – Observații metodologice 699

390 Valoarea globală a producției agricole vegetale și animaliere, în perioada 1862 – 1947, p. 700; *391* Valoarea producției agricole vegetale, pe culturi, în perioada 1862 – 1947, p. 702; *392* Valoarea producției vegetale, pe culturi, în perioada 1862 – 1947. Media anilor, p. 704; *393* Structura valorii producției agricole vegetale, după culturi, în perioada 1862 - 1947 – Ponderi, p. 704; *394* Valoarea producției cerealiere, pe produse, în perioada 1862 – 1947, p. 705; *395* Valoarea producției cerealiere, pe produse, în perioada 1862 – 1947. Media anilor, p. 707; *396* Structura valorii producției cerealiere, pe produse, în perioada 1862 – 1947. Media anilor – Ponderi, p. 707; *397* Valoarea producției plantelor industriale, pe produse, în perioada 1862 – 1947, p. 708; *398* Valoarea producției plantelor industriale, pe produse, în perioada 1862 – 1947. Media anilor, p. 710; *399* Valoarea producției plantelor alimentare, pe produse, în perioada 1862 – 1947, p. 711; *400* Valoarea producției plantelor alimentare, pe produse, în perioada 1862 – 1947. Media anilor, p. 713; *401* Valoarea producției plantelor de nutreț, pe produse, în perioada 1862 – 1947, p. 714; *402* Valoarea producției de struguri și fructe, în perioada 1862 – 1947, p. 717; *403* Valoarea plantelor de nutreț, a strugurilor și fructelor, în perioada 1862 – 1947. Media anilor, p. 718; *404* Valoarea producției animaliere, pe principalele produse, în perioada 1862 – 1947, p. 718; *405* Valoarea producției animaliere, pe principalele produse, în perioada 1862 – 1947. Media anilor, p. 721; *406* Valoarea producției animaliere, pe principalele produse, în perioada 1862 – 1947. Media anilor. Ponderi, p. 722; *407* Valoarea producției de carne, în perioada 1862 – 1947, p. 723; *408* Valoarea producției de piei, în perioada 1862 – 1947, p. 725.

II. Puterea de cumpărare a produselor agricole – Introducere 727

409 Evoluția indicelui prețurilor produselor vândute de agricultori, în perioada 1927 - 1943, p. 728; *410* Evoluția indicelui prețurilor produselor industriale, cumpărate de agricultori, în perioada 1927 - 1943, p. 729; *411* Dinamica puterii de cumpărare a agricultorilor, în perioada 1927 - 1943, p. 730; *412* Indicii prețurilor produselor agricole și produselor industriale cumpărate de agricultori, puterea de cumpărare a produselor agricole, în perioada 1929 - 1938. Indici, p. 731; *413* Coeficientul de scumpete a 13 produse agricole și a 26 produse industriale cumpărate de agricultori în 1913, 1938 - 1943. Indici, p. 732; *414* Prețurile a 13 produse agricole, în anii 1913, 1938 - 1943, p. 733; *415* Prețurile a 26 produse industriale, în anii 1913, 1938 - 1943, p. 734; *416* Evoluția puterii de cumpărare a principalelor produse agricole față de produsele industriale, în anii 1913, 1938 - 1943, p. 735; *417* Produse agricole necesare pentru cumpărarea unor articole industriale în anii 1913, 1938 - 1943, p. 735.

Secțiunea a douăsprezecea

GESTIUNEA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE 737

I. Aspecte de gestiune și eficiență a exploatațiilor agricole țărănești – Observații metodologice 739

II. Fondurile de exploatație ale gospodăriilor agricole – Introducere 742

418 Fondurile exploatației și componența lor în gospodăriile moșierești și țărănești, în anii 1905 - 1911, p. 744; *419* Fondurile exploatației agricole din Câmpia Dunării, pe ha, în perioada 1930 - 1940, p. 745; *420* Fondurile exploatației agricole din Câmpia Dunării, pe ha, în perioada 1930 - 1940, ponderi, p. 746; *421* Fondurile exploatației agricole din Câmpia Dunării, pe ha, pe grupe de gospodării, în perioada 1939 - 1940, p. 746; *422* Fondurile exploatației agricole din Câmpia Dunării, pe ha, pe grupe de gospodării, în perioada 1939 - 1940, ponderi p. 747; *423* Capitalul și venitul în agricultura României și a altor țări europene, în anul 1936/1937, p. 747; *424* Structura capitalului activ din agricultura României și din alte țări europene, în anul agricol 1936/1937, p. 748.

III. Cheltuielile de investiții și de exploatare, de producție și consum ale gospodăriilor – Introducere 749

425 Cheltuielile de exploatare în gospodăriile agricole, pe regiuni agrogeografice, medie anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/exploatație, p. 751; *426* Cheltuielile de exploatare în gospodăriile agricole, pe regiuni agrogeografice, medie anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/ha, p. 752; *427* Cheltuielile de exploatare în gospodăriile agricole, pe grupe de exploatații, medie anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/exploatație, p. 753; *428* Cheltuielile de exploatare în gospodăriile agricole, pe hectar, media anuală a perioadei 1935 - 1940, p. 754; *429* Cheltuielile de investiții în gospodăriile agricole, pe regiuni agrogeografice, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/exploatație, p. 755; *430* Cheltuielile de investiții în gospodăriile agricole, pe regiuni agrogeografice, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/ha, p. 756; *431* Cheltuielile de investiții în gospodăriile agricole, pe grupe de exploatații, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/exploatație, p. 757; *432* Cheltuielile de investiții în gospodăriile agricole, pe grupe de exploatații și pe hectar, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/ha, p. 757; *433* Cheltuielile de producție și de consum ale gospodăriilor țărănești, pe grupe de mărime, în perioada 1935 - 1940 – media anuală, lei/exploatație, p. 758; *434* Cheltuielile exploatației, compoziția lor pe categorii de

gospodării, în anul 1938 – media în lei/ exploatație, p. 758; *435* Cheltuielile exploatației, compoziția lor pe categorii de gospodării, în anul 1938 – lei/ ha, p. 759.

IV. Estimări asupra costului producției – Introducere 760

436 Costul producției agricole la ha, pe elemente, în perioada 1931 - 1941 – lei/ha, p. 762; *437* Costul producției agricole la ha, pe elemente, în perioada 1931 - 1941 – ponderi, p. 763; *438* Prețul de cost, structura sa în exploatațiile agricole, pe grupe de gospodării, în anul 1939/1940 – lei /ha, p. 764; *439* Costul de producție în agricultură și venitul brut, în perioada 1931 - 1941 – lei/ha, p. 765; *440* Prețul de cost agricol și compoziția sa în România și alte țări europene, în anul 1935 - 1936. Franci aur/ha, p. 765; *441* Prețul de cost și compoziția sa în România și alte țări europene, în anul 1935 - 1936 – ponderi, p. 766.

V. Încasările gospodăriilor țărănești – Introducere 767

442 Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe regiuni agrogeografice, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/exploatație, ha, persoană, p. 769; *443* Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe grupe de gospodării, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/gospodărie, p. 770; *444* Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe grupe de gospodării, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – procente, p. 770; *445* Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe grupe de gospodării, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/exploatație și persoană, p. 771; *446* Încasările exploatațiilor agricole, după surse, pe grupe de gospodării, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/ha, p. 772.

VI. Consumul exploatațiilor agricole – Introducere 773

447 Consumul productiv și consumul individual în exploațiile agricole, pe grupe de gospodării, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/exploatație, p. 774; *448* Consumul individual în exploatațiile agricole, din producția proprie și de la piață, pe grupe de gospodării, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/persoană, p. 775; *449* Consumul individual în exploatațiile agricole, după surse și categorii de consum, pe zone agrogeografice, media anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/persoană, p. 776; *450* Consumul gospodăriei pentru menaj și familie, pe grupe de exploatații, în anul 1938 – lei/gospodărie, p. 777; *451* Consumul gospodăriei pentru menaj și familie, pe grupe de exploatații, în anul 1938 – ponderi, p. 777.

VII. Veniturile gospodăriei țărănești – Introducere 778

452 Participarea la piață a exploatațiilor agricole, în anul 1947, p. 779; *453* Veniturile și cheltuielile exploatațiilor agricole, pe grupe de gospodării, medie anuală a perioadei 1935 - 1940 – lei/exploatație, ha, persoană, p. 780; *454* Venitul agricol al exploatațiilor din Câmpia Dunării, pe grupe de gospodării, în perioada 1935 - 1940 – lei/ha, persoană, p. 781; *455* Venitul brut al exploatațiilor agricole din Câmpia Dunării, după surse, pe grupe de gospodării, în anul 1939 - 1940 – lei/exploatație, p. 782; *456* Venitul brut al exploatațiilor agricole după componență, pe grupe de gospodării, în anul 1938 – lei/gospodărie, p. 783; *457* Venituri anexe, după componență, pe grupe de gospodării, în anul 1938 – lei/gospodărie, p. 783; *458* Venitul agricol și consumul familiei în exploatațiile din Câmpia Dunării, în perioada 1930 - 1940 – lei/ha, p. 784.

VIII. Veniturile funciare în agricultură – Introducere 785

459 Veniturile funciare impozabile, repartiția lor pe categorii de mărime, în anul 1907, p. 787; *460* Veniturile funciare impozabile, discrepanțe între cele mari – peste

1200 lei şi cele mici – sub 1200 lei, pe judeţe, în anul 1907 – lei/ gospodărie, p. 788; *461* Depăşirea venitului impozabil al marii proprietăţi de către arenda plătită de ţărani, la terenurile cultivate cu porumb, în anul 1906, pe moşii şi procente, p. 789; *462* Venitul funciar impozabil, pe categorii de contribuabili, în anul 1923, p. 790; *463* Venitul funciar impozabil, pe categorii de contribuabili, în anul 1927, p. 790; *464* Venitul funciar impozabil, pe categorii de contribuabili, în perioada 1928 - 1931, p. 791; *465* Gospodăriile, pe grupe de venit, în Transilvania, în anul 1870, p. 791.

IX. Datoriile agricole – Observaţii metodologice 792

466 Datoriile agricole pe categorii de exploataţii şi agrogeografice, în anul 1930 – mii lei, p. 794; *467* Datoriile agricole pe ha, pe categorii de exploataţii şi regiuni agrogeografice, în anul 1930 – mii lei /ha, p. 794; *468* Dobânda pe gospodărie la datoriile agricole, pe categorii de exploataţii şi regiuni agrogeografice, în anul 1930 – mii lei /gospodărie, p. 795; *469* Ţăranii debitori, pe grupe de proprietăţi şi grupe de datorii, în anul 1932, p. 795; *470* Ţăranii debitori, după mărimea datoriilor la ha, pe provincii, în anul 1932 – număr, p. 796; *471* Ţăranii debitori – în procente – după mărimea datoriilor la ha, pe provincii, în anul 1932 – ponderi, p. 797; *472* Datoriile agricole după formele de contractare, pe provincii, în anul 1932, p. 798; *473* Datoriile agricole totale, după provincii, pe exploataţie şi pe ha, în anul 1932, p. 800; *474* Datoriile agricole la Banca agriculturii româneşti, pe categorii de proprietăţi, în 5 judeţe, în anul 1931, p. 800; *475* Datoriile agricole, după sursa lor şi numărul debitorilor, pe categorii de proprietari, în anul 1932, p. 801; *476* Datoriile agricole ale proprietarilor cu peste 10 ha, după natura împrumuturilor, pe provincii, în anul 1932, p. 799; *477* Debitorii agricoli cu pământ sub 10 ha, după pondere în numărul şi suprafaţa totală, în anul 1932, p. 802; *478* Datoriile agricole ale proprietarilor cu suprafeţe sub 10 ha, pe regiuni, după sursa împrumuturilor, în anul 1932, p. 802; *479* Datoriile agricole ale proprietarilor cu peste 10 ha, pe categorii, după mărimea sumei, în anul 1932, p. 803.

Secţiunea a treisprezecea

SITUAŢII STATISTICE DE ANSAMBLU: SERII DE DATE MATERIALE ŞI VALORICE PE LOCUITOR, PE HECTAR 805

I. Retrospectivă sintetică a agriculturii româneşti, în serii seculare 807

480 Suprafaţa totală, după modul de folosinţă, în perioada 1862 - 1947 – Media anilor, p. 811; *481* Suprafaţa arabilă, după grupe de culturi, în perioada 1862 - 1947 – Media anilor, p. 811; *482* Suprafaţa arabilă ce revine la 100 persoane locuitori rurali şi locuitori rurali activi, în perioada 1862 - 1947, p. 812; *483* Producţia unor produse principale agricole, în perioada 1862 - 1947, p. 813; *484* Producţia unor produse principale agricole, pe locuitor, în perioada 1862 - 1947 – Media anilor, p. 815; *485* Animalele după specii şi în etalon vită mare, în perioada 1862 - 1947, p. 815; *486* Animalele, în etalon vită mare, la suprafaţa arabilă şi agricolă, în perioada 1862 - 1947, p. 817; *487* Numărul de animale trăgătoare la suprafaţa arabilă, în perioada 1860 - 1947, p. 818; *488* Numărul de animale în etalon vită mare la suprafaţa de fâneţe, în perioada 1862 - 1947, p. 820; *489* Valoarea producţiei agricole, vegetale şi animaliere, în preţuri constante, în perioada 1862 - 1947, p. 821; *490* Valoarea producţie agricole, vegetale şi animaliere, în preţuri constante, în perioada 1862 - 1947 – Media anilor, p. 823; *491* Valoarea producţie agricole vegetale, pe principalele grupe de culturi, în preţuri constante, în perioada 1862 - 1947, p. 824; *492* Valoarea

producției agricole vegetale, pe principalele grupe de culturi, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947 – Media anilor, p. 826; *493* Valoarea producției animaliere, pe produse principale, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947, p. 827; *494* Valoarea producției agricole vegetale, pe grupe de produse, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947, p. 829; *495* Valoarea producției agricole vegetale, pe grupe de produse, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947 – Media anilor, p. 831; *496* Valoarea producției agricole, vegetale și animaliere, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947, p. 831; *497* Valoarea producției agricole, vegetale și animaliere, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947 – Media anilor, p. 834; *498* Valoarea producției agricole vegetale, pe grupe de produse, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947, p. 834; *499* Valoarea producției agricole vegetale, pe grupe de produse, în prețuri constante, în perioada 1862 - 1947 – Media anilor, p. 837; *500* Gospodăriile țărănești, pe grupe de mărime, după număr și suprafață, la 1000 ha, în anii 1864, 1896, 1930 - 1935, 1941, 1948, p. 838; *501* Gospodăriile țărănești, la 100 locuitori rurali, după număr și suprafață, în anii 1864, 1896, 1930 - 1935, 1941, 1948, p. 839; *502* Exploatațiile agricole, la 1000 ha, pe grupe de mărime, după număr și suprafață, în anii 1864, 1905, 1930, 1941, 1948, p. 840.

Cuprins analitic 841

Contents 863

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

V. AXENCIUC, *Evoluţia economică a României – Cercetări statistico-istorice 1859-1947, vol. II. Agricultura* (*Economic Development of Romania – Històrical Statistical Reserches 1859-1947, Vol. II, Agriculture*), Bucureşti, Editura Academiei Române, 1995, 867 p.

CONTENTS

Foreword 7

Section one

AGRICULTURAL POPULATION 11

I. Rural and agricultural population. Methodological observations (p. 13); II. Occupational structure of the active population in 1912. Introduction (p. 23); III. Structure of the active population by the position in occupation, in 1912. Introduction (p. 25); IV. The active, non-active and occupied-in-agriculture population in Transylvania. Introduction (p. 27); V. Occupational structure of the active population in 1930. Introduction (p. 35); VI. Structure of the active population by the position in occupation, in 1930. Introduction (p. 37); VII. Occupational structure of the active population in 1948. Introduction (p. 39); VIII. Structure of the active population by occupations in Romania and in other countries. Introduction (p. 41).

Section two

AGRICULTURAL FUND AND ITS USAGE 43

I. Evolution of the country's territory and its usage (p. 45); II. Structure of the agricultural terrritory in Romania and in other countries, during 1873-1938. Introduction (p. 57).

Section three

ATMOSPHERIC PRECIPITATIONS 63

I. Evolution of the atmospheric precipitations, during 1895-1947. Introduction (p. 65); Graph 1. Evolution of the ratio between the average production/ha, for wheat and maize, and the medium level of precipitations, during 1895-1947 (p. 71).

BCU ALICE UNIVERSITY LIBRARY

Section four

LAND PROPERTY AND LAND EXPLOITATION 73

A. *Land reforms 1848 - 1945* 75

I. Land reforms in the modern period in Romania – Methodological observations (p. 81); II. Land reform of 1864 – Introduction (p. 85); III. Participation of the landowners' and state's land to the peasants' appropriation – Introduction (p. 93); IV. Redemption payment of the feudal tasks by the peasants. Introduction (p. 95); V. Land reform of 1921 – Introduction (p. 99); VI. Land reform of 1945. Introduction (p. 102).

B. *Land property and land exploitation* 105

I. Property and land exploitation. Methodological observations (p.107); II. Freeholders' property before 1864. Introduction (p.108); III. General structure of the land property until 1905. Introduction (p.111); IV. General structure of the peasant small property until the end of the 19th century. Introduction (p.114); V. Structure of the peasant small property at the level of the counties. Introduction (p.116); VI. Distribution of the land property according to the main size categories by counties. Introduction (p.120); VII. Structure of the land property, by categories and counties, according to the area/inhabitant. Introduction (p.125); VIII. Land property of the state in 1907. Introduction (p.128); IX. Peasants with land and peasants without land, by counties, in 1913. Introduction (p.130); X. Land exploitation on the owned and leased land; agrarian relations between landowners, lessees and peasants. Introduction (p.136); XI. Land exploitations on the owned and somebody else's land, by size groups and counties, in 1908. Introduction (p.140); XII. Land exploitations investigated by area and administrative distribution. Introduction (p.146); XIII. Property and land exploitation in Transylvania, until 1918. Introduction (p.158); XIV. Distribution of the households by area groups, in Transylvania, in 1895. Introduction (p.161); XV. Agricultural households by the situation of land, owned and leased, in Transylvania, in 1895. Introduction (p.165); XVI. Distribution of the agricultural households by the land usage in Transylvania, in 1895. Introduction (p. 167); XVII. Land property by nationalities in Transylvania, in 1910. Introduction (p.171); XVIII. Land property distributed by the size groups in the third decade. Introduction (p.175); XIX. Average property of the peasants by main surface groups and by counties. Introduction (p.177); XX. Distribution of the land exploitations by size groups during 1930-1935. Introduction (p.181); XXI. Structure of the peasant exploitations by agrogeographical regions. Introduction (p.185); XXII. Distribution of the peasant households by size of the land groups in 1938. Introduction (p. 187); XXIII. Distribution of the peasant households by size categories and by natural regions. Introduction (p.189); XXIV. Area of the individual land exploitations in 1941. Introduction (p.190); XXV. Land exploitations by categories of economic importance in 1941. Introduction (p.192); XXVI. Distribution of the individual land property by size groups, in 1941. Introduction (p.194); XXVII. Distribution of the individual land exploitations, by size groups, in 1941 (p. 196); XXVIII. Land exploitations, according to categories of economic importance, by agrogeographical regions, in 1941. Introduction (p. 198); XXIX. Distribution of the land exploitations, according to size groups, by agrogeographical regions, in 1941. Introduction (p. 200); XXX. Land exploitations according to the main production branches, in 1941. Introduction (p. 202); XXXI. Distribution of the agricultural households, by size and area groups, in January 1948 (p. 206); XXXII. Distribution of the land owners,

according to area owned, by agrogeographical regions, in 1948 (p. 208); XXXIII. Distribution of the land exploitations by agrogeographical regions in January 1948 (p. 211); XXXIV. Distribution of the areas of the agricultural households, by categories of land usage, in January 1948. Introduction (p. 213); XXXV. Land property in Bessarabia. Introduction (p. 216); XXXVI. Land property in Bukovina until 1918. Introduction (p. 221); XXXVII. Century-old evolution of the land property structure – 1864-1948 – Methodological observations (p. 223); XXXVIII. Evolution of the property and land exploitation by size categories, between 1864 and 1948. Introduction (p. 225); XXXIX. Evolution of the peasant households structure by size groups, between 1864 and 1948. Introduction (p. 232); XL. Structure of the land exploitations in Romania and in other countries at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century. Introduction (p. 238); XLI. Structure of the land exploitations in Romania and in other countries, in the fourth decade of the 20th century. Introduction (p. 241).

C. *Agrarian relations – lease, agricultural contracts, farming* 245

I. Agrarian relations – lease, agricultural contracts, farming – Introduction (p. 247); II. Lease of the land property in the interwar period – Introduction (p. 258); III. Evolution of the lease on the large estates – Introduction (p. 260); IV. Price of the land and the lease – Introduction (p. 263); V. Lease, metayage, over dues supported by the contracting peasants during 1870-1905 – Introduction (p. 274); VI. Price of cattle grazing during 1870-1906 – Introduction (p. 283); VII. Agricultural contracts – Introduction (p. 287); VIII. Evolution of the price of farming activities – Introduction (p. 297); IX. Evolution of the price of labour force, during 1930-1938 – Introduction (p. 306); X. Farm labourers in 1940 – Introduction (p. 308); XI. Way of using the labour force and land in the land exploitations – Introduction (p. 311); XII. Farm labourers used in the agricultural year 1946-1947 – Introduction (p. 319).

Section five

AVAILABILITIES AND REQUIREMENTS IN FARMING 321

I. The labour force required and available in agriculture – Methodological observations (p. 323).

Section six

AGRICULTURAL EDUCATION AND THE SPECIALISTS IN FARMING 331

I. Agricultural education and the specialists in farming (p. 333).

Section seven

AGRICULTURAL MACHINES AND TOOLS 355

I. Machines and tools in agriculture – Methodological observations (p. 357); II. Agricultural machines – Introduction (p. 359); III. Agricultural tools – Introduction (p. 364); IV. Hypothetical working area of the agricultural machines – Introduction (p. 367); V. Motive power of the main machines used in agriculture – Introduction (p. 376); VI. Agricultural machines, evolution by counties and agrogeographical zones, during 1865-1913 – Introduction (p. 382); VII. Agricultural steam machines and their owners by categories and counties, in 1905 – Introduction (p. 386); VIII. Centralization of the threshing machines owned in 1913 – Introduction (p. 389); IX. Agricultural machines and tools and their value, distributed between the large and the small land exploitations, in

1905 – Introduction (p. 391); X. Mechanically operated agricultural machines, by agrogeographical regions, according to the farming area and the groups of power in 1935 – Introduction (p. 394); XI. Source of the motive power and the working capacity of the threshing machines, in 1938 – Introduction (p. 397); XII. Agricultural machines and tools by provinces, in 1937 (p. 399); XIII. Agricultural machines and tools, by agrogeographical zones – January 1948 – Introduction (p. 402); XIV. Agricultural machines in Romania and in other countries – Introduction (p. 406).

Section eight

ANIMALS AND ANIMAL PRODUCTION 409

I. Animals and animal production – Methodological observations (p. 411); II. Stock of animals and its structure during 1860-1947 – Introduction (p. 413); III. Species of animals by their owners' categories of occupations, in 1900 – Introduction (p. 433); IV. Density of animals by the area of the grazing field – Introduction (p. 438); V. Live stock in Transylvania until 1918 – Introduction (p. 442); VI. Distribution of animals in land exploitations – Introduction (p. 451); VII. Draft and renting animals, by groups of households – Introduction (p. 454); VIII. Density of animals by land exploitations – Introduction (p. 457); IX. Distribution of animals according to species, by agrogeographical zones (p. 459); X. Assessment of the poultry stock and its structure by species – Introduction (p. 461); XI. Animal production – Methodological observations (p. 465); XII. Animal production – Introduction (p. 468); XIII. Fishing and fish production – Introduction (p. 482); XIV. Apiculture – Introduction (p. 487); XV. Sericulture – Introduction (p. 490).

Section nine

PLANT CROPS AND AGRICULTURAL PRODUCTIONS 493

A. *Cereals* 495

I. Agricultural plant production – Methodological observations (p. 497); II. Cereal crops – Introduction (p. 504); III. Main crops of cereals by counties – Introduction (p. 527).

B. *Industrial crops* 541

I. Industrial crops – Introduction (p. 543).

C. *Food crops* 565

I. Food crops – Introduction (p. 567).

D. *Forage crops* 581

I. Forage crops – Methodological observations (p. 583).

E. *Vineyards and orchards* 607

I. Plantations of vineyards and fruit trees –Methodological observations (p. 609); II. Vine growing – Introduction (p. 613); III. Surface of vineyards by counties – Introduction (p. 620); IV. Fruit trees growing – Introduction (p. 625).

F. *Agricultural plant crops – Bessarabia and Bukovina* 639

I. Agricultural plant crops in Bessarabia – Introduction (p. 641); II. Agricultural plant crops in Bukovina –Introduction (p. 651).

Section ten

FOREST FUND 669

I. Forest fund. Methodological observations (p. 671); II. Composition of the forest fund by species – Introduction (p. 685); III. Distribution of the forests by age groups – Introduction (p. 688); IV. Woodmass exploited from the forest fund – Introduction (p. 691); V. Afforestations – Introduction (p. 694).

Section eleven

VALUE OF THE AGRICULTURAL PRODUCTION, PRICES IN AGRICULTURE 697

I. Value assessment of the agricultural production – Methodological observations (p. 699). II. Buying power of the agricultural produces – Introduction (p. 727).

Section twelve

ADMINISTRATION OF THE LAND EXPLOITATIONS 737

I. Aspects concerning the administration and efficiency of the peasant land exploitations – Methodological observations (p. 739); II. Exploitation funds of the agricultural households – Introduction (p. 742); III. Investment, exploitation, production and consumption expenses of the households – Introduction (p. 749); IV. Assessments of the production cost – Introduction (p. 760); V. Cashing of the peasant households – Introduction (p. 767); VI. Consumption on the land exploitations – Introduction (p. 773); VII. Incomes of the peasant households – Introduction (p. 778); VIII. Land incomes in agriculture – Introduction (p. 785); IX. Agricultural debts – Methodological observations (p. 792).

Section thirteen

GENERAL STATISTICAL SITUATIONS: SERIES OF MATERIAL AND VALUE DATA BY INHABITANT, BY HECTARE 805

I. Synthetical retrospection of the Romanian agriculture in secular series (p. 807).

Analytical contents (p. 841).

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Redactor: GABRIELA SABĂU
Tehnoredactor: SILVIA DEOCLEȚIAN

Bun de tipar: 29.05.1996. Format: 16/70 × 100.
Coli tipar 54,25.
C.Z. pentru biblioteci mari: 338(498) «1859 - 1947»
C.Z. pentru biblioteci mici: 33

Tipărit: ***Semne***

Quasar ProImpex Ltd.
Tel. 2226120, 2223543

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

-392996

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

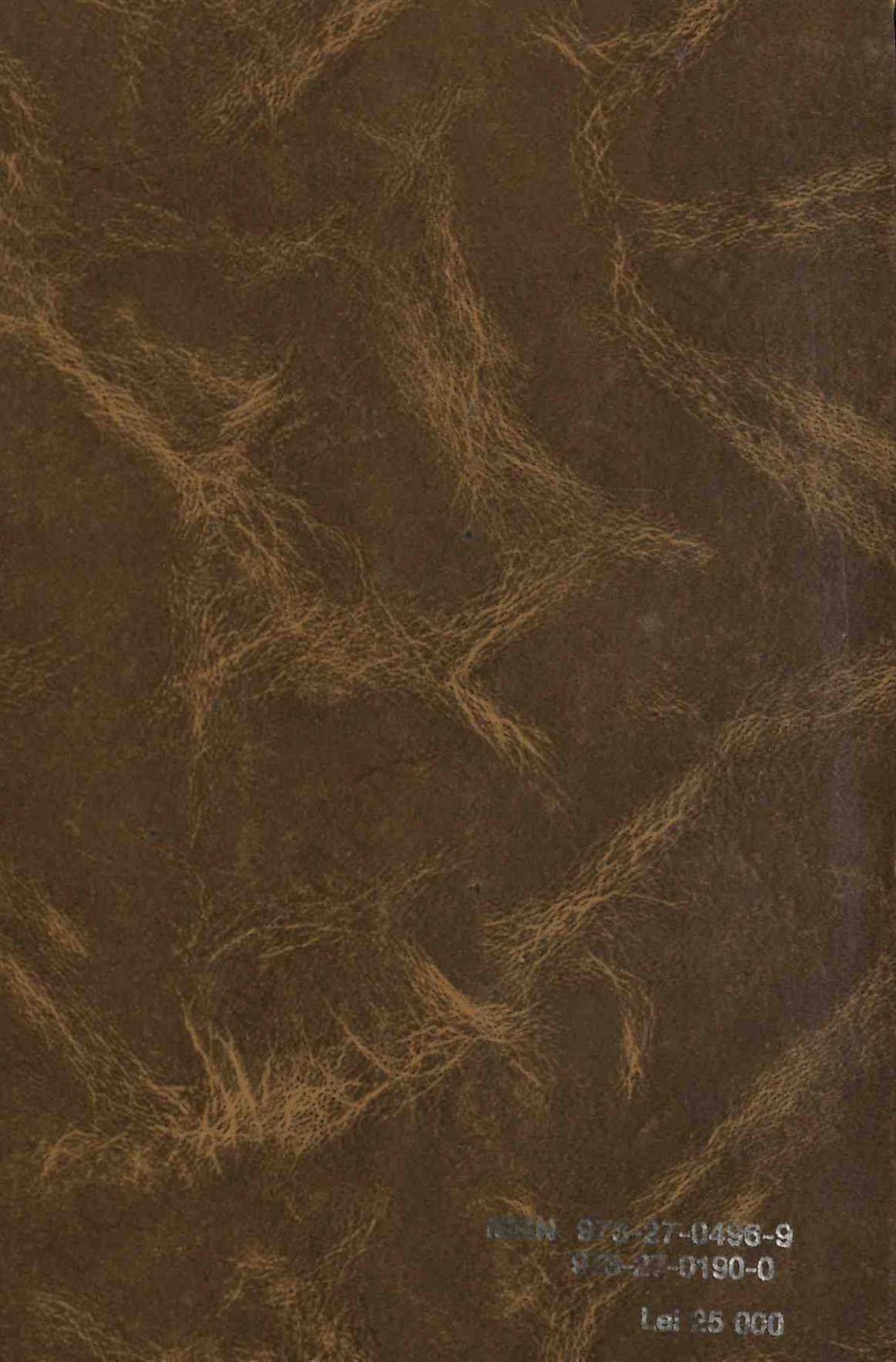
ISBN 978-27-0496-9
978-27-0190-0

Lei 25 000